

Alta p̄cellētissimi ecclie doctoris di
ui Aurelij Augusti yponētis antistiti edī
ta a sacre theologie p̄fessore m̄gro Am
brosio choziolano ciue romano ⁊ totus
sacri ordinis fratru heremitaz eiusdē san
cti generali. Et p̄fatio in cōmētarijs su
per regula ipsi⁹ ab eodē generali cōposi
tos feliciter incipit. ⁊ p̄mo ponit exordiu
super vita.

Sepe nu
mero cū

in maiorib⁹ potā
di generibus t̄ps
meuz haud inane
ducerē. de sūmi ac p̄cellētissimi doctoris
Aurelij Augusti laudib⁹ haud ignorare
me cōperio in cōspectu maiorū p̄tificū.
tū ⁊ indignissimo Cardineo cetū. tū de
niq; in plurimarum p̄cellētū ciuita
tū senatu habuisse orationē. ⁊ ex ei⁹ in ex
plicandarū virtutū cumulo quoad potui
p̄conia recēsuisse. tū vite seriē explicasse
nūq; meminī. Quod medi⁹ fidi⁹ in oim
cōmendatione sanctorum maximū p̄ci
piūq; arbitror excogitandū atq; referen
dū merito fore. Nō enī miracula. nō scien
tia. sed vite rectitudo. Testē ē idonee san
ctitatis. Namq; multi vitā voluptuosam
adamarūt qui tū p̄claro ingenio excel
lentiq; doctrine gloriosissime claruere.
Multi nephādissima labe polluti archa
ni etiā summi dei vates extiterūt. Multi
cuiusq; optime vite exterminatores se ho
minū cōspectui vel p̄stigijs vel etiā qui
busdā miraculis mirificos reddiderūt. qd̄
nil mirū videri debet. cū in recipientiū si
de crebro miracula fieri soleāt. Nōne etiā
iudeoz gētiliū. xp̄ianoz ⁊ cuiuscūq; ser
ete viros etiam graues signis ac p̄digijs
imamissima illa bestia anticristus subuer
tet. Qui tū ad blasphemandū deū viuente
ad euertendū euacuandūq; omnē diuī
nū cultum. si fieri poterit subleuabit. Ob
eā rem sagax solers diligensq; ecclia non
tā miraculoz q̄ religiose vite in examinā
dis scōrūq; cathalago in scribēdis hoī
bus ē indagatrix. Quo circa vt Augusti
ni p̄stātia. celsitudo sc̄ritasq; oibus elu
cescat. in his cōmentarijs quos sup eius

excellentissimo canone edidim⁹ oim vi
te sue cursum paucis q̄ad fieri pōt exordi
endo describā. In q̄ quidē q̄ admirabi
lis sit de⁹ in sc̄tis suis: q̄q; sublimitas pier
tatis oculo nos sua intueat maiestas lon
ge. late. apteq; intelligere poterim⁹. q̄ ex
nihilō aliqd̄. ex malis bonos. exteris lu
cidos aios creat. Vex cum nō nisi ex ve
rustissimoz grauiūq; virozū auctoritate.
nec nō ex ei⁹ egregio cōfessionū volumi
ne alijsq; plerisq; libris hui⁹ phennis di
ueq; memorie veritatē hauserim. ac etiaz
vt breuior siā. allegandi cōtestandiq; fre
quentiā vt alijs meis in orationib⁹ face
re cōsueui. hoc tempore emittā.

Incipit vita bti Augusti doctor⁹ etimij.

Augustinus

itaq; vt dicere incipiā. ge
nere quidē Afer. cuius La
gastēsis. genitore Patri
cio. m̄re Monica. nō tā sanguine q̄ mo
ribus p̄clarissimis A mūdi creatiōe q̄nq;
milia. d. l. ab vrbē pdita iux̄ Eusebij sup
putationē. M. c. iij. vt hō alijs plac. M.
c. lxxv. ab humana xpi natitate Anno. ccc
lxxvij. Imperij hō Constantij q̄ndā ma
gni Constantini filij. anno vnde uigesimo
Sirtij quidē romani p̄sulis pontificat⁹.
anno xi. vel Liberij anno. v. vt liber alijs
idibus nouēbus nat⁹ ē mūdo. Nec in ba
ptismo tū suscept⁹. vel adhuc gētili p̄re. vt
q̄busdam placet. renitēte. vel qz in ea p̄i
mea ecclia si alijs assentire magis liber
p̄ sacrosancto suscipiēdo bap̄simate di
seretiōis p̄stolabant anni. Vex cū filij
sui m̄ ipsa chustianissima salutē magno
pere affectaret. sic bonis beatissq; morib⁹
adhuc eū lactantem imbuebat. vt nūq; ei
vbera suggenda p̄beret. q̄n ⁊ inuictissime
crucis signaculi eū munimine roboraret
saluberrimūq; nomen p̄ficeret redēpto
ris. p̄inde tertio suarū p̄fessionū libro me
morat. qz cū defuncto iā p̄re. anno etatis
sue vnde uigesimo ei⁹ ad man⁹ Marci Lu
lij. L. liber Quēsi⁹ noie ad philosophiā
cōtinens exhortationē deuenisset. ipsūq;
perlegeret. mens affectusq; su⁹ ad imer
talem p̄potentēq; deū imutare. lon
ge uehementerq; in illius libri lectiōe in

flāmari se fatebat. Soluz tñ vt inq̄t. se in
ea fragrantia cōtorisit. quod nomē xpi iesu
mundi saluatoris nō erat ibi. Qd̄ adhuc
lacte mīis tenerū cor ei⁹ pie biberat alre
q̄ tenebat. Et quicqd̄ illo sine p̄cellentiſſi
mo maximeq̄ efficiētie noīe fuisset. q̄uis
vt eius verbis vtar. lfarum. expollitū. ve
ridicūq̄ esset. ipsum tñ totum minime ra
piebat. Ea x̄o p̄ie infantie etate cōsum
pta lris primo ei⁹ in ciuitate. Subinde
Adauris tradit̄ capessendis. Et q̄q̄
parentū impio grecas prosequeret. mul
to tñ ei erāt nr̄e gratiores. q̄s tāta didicit
celentate vt pene adoleſcētie p̄ios agens
annos in oī grāmatices celsitudine ma
ximus euaserit. In hac itē etate sic di
cedi artem adeptus ē. vt ei⁹ eleganti accu
rataq̄ orōne. z incredibili q̄dam ac pene
diuino docēdi mō Carthaginenses. cum
duos de viginti nōdū ageret annos. ad
liberos edocēdos oratoriam artē magno
eum p̄mo conduxere. vbi annis fere decē
ex oībus p̄ceptorib⁹ singularē fuit i glo
riā consecut⁹. In hac rursus ei⁹ adoleſcē
tia tanto valuit ingenio. vt Aristotelis
Platonis Zenophōtis Pithagore De
mosthenis. ceterozq̄ philosophoz sin
gulariū artium q̄s liberales vocāt. vt q̄r
to suarum cōfessionū libro ipse meminuit.
codices p̄ seipsum legit z intellexit q̄scū
q̄ legere potuit. Et qm̄ nō deo a quo oē
datum optimū z omne donū perfectū est
sed pp̄ue mentis tribuebat perspicacitati
Cū iueſtus z iā prestantiſſim⁹ esset in fi
de. suā ambitionē eodē in libro agnouit.
cū diceret se tūc malarum cupiditatū ser
uum fuisse. Et rursus cum paulopost ait.
Quicquid de arte loquendi z disserēdi
Quicqd̄ de geometria. Quicqd̄ de figu
rarū dimensionib⁹ de lineis. de musicis.
de numeris. sine magna difficultate nul
lo hoīm tradente intellexi. z mox adiecit
Sed scis dñe deus me⁹. qz celeritas in
telligendi z disputādi acūmē donū tuuz
est. sed nō inde sacrificabā tibi. Et qm̄
nō ipsi oīm munerum datorū deo mentis
sue acie dedicarat. inani tumens philoso
phia eo tpe quo p̄cellentiſſim⁹ carthagi
ne venerabat. in manicheoz lapsus ē er
rores. Veri ac summi dei vates z noue le
gis scribas p̄clarissimos irridens q̄ eius
sublimem infinitāq̄ maiestātē mortalem

hoīm carnē sumpsisse scriptitauerāt. Ve
rebat enī ob nimitā humane carnis labent
ex ea vnione illi⁹ summā celsitudinē inq̄
nari. Perinde nō veram. sed fantastica
xpi carnē acerrima dialectica tontēdebat
Et qm̄ ei⁹ errores tollere nemo poterat.
baptismi grām differebat. Eas ob cau
sas pientissima genitrix dolore maxio di
stenta. cū multo ampl⁹ flebat. q̄ flere ma
tres corpora funera soleāt. In deprecā
da exorādāq̄ dei maiestate. vt eū de tam
p̄funda eriperet caligine. diē noctēq̄ pe
ne ducebat in somnē. Fundebat gemit⁹
m̄ris deplorantis mortem filij vnigeniti.
Crebra mūera sacro offerebat altari. In
ges. p̄ eo elemosinas dabat. Quicqd̄ ei fa
cultatis erat. pauperib⁹ erogabat. vt filij
salutis cōpos efficere. Adibat viros q̄s
cūq̄ optimos. quosq̄ optima pollere fa
ma nouerat. vt p̄ eo humiles darēt altissi
mo p̄ces. Itaq̄ tam iocundi tāq̄ grati fi
lij aie iminere mortē perspiciebat. Et ex
ingenti vehemētiq̄. quā in deo de deo
q̄ fide gerebat exaudiuit eam altissim⁹.
Et mirū in modum defluētes lacrimas
q̄ sub oculis terrā in oī sue orationis lo
co irrigabant. imensam. eternāq̄ clemen
tiā despiciere nō decebat. Exaudiuit ita
q̄ eā z multis multiplicibusq̄ modis de
solito excelsoq̄ sue pietatis solio intuit⁹
z solat⁹ fuit eam pientissimus de⁹. Impi
mis quippe cū eam ob cām. vna et in nu
meris vicib⁹ esset merore p̄fecta rapit̄ som
no. rapta lignea se quadā in regula stan
tē. ad se q̄ venientē iuuenē micantem splē
dore. angelū. s. dñi hilarem arridentēq̄ si
bi. Destitit lacrimarūq̄ suarum cām ex
poscentē asperit. Et respondēt. filij sui
se perditionē deplorare angelum dixisse
Esto. viuitoq̄ secura. Ubi enī tu. ibi z il
le. Et mox eadē in regula penes se stantē
itidē filium Augustinū prospexit. Quid
enī profecto s̄ ei visum indicauit. nisi qz
future cōuersionis illi⁹. p̄clarū esset vari
ciniū. Eadēq̄ recta in regula. hoc ē vera
sincera. indubitataq̄ xpi fide. in q̄ ipsa si
ne macula z dubitatioe degebat. ille feli
cius victur⁹ esset. Rursus vt multa p̄
tereā expeditiorq̄ properē ad ea que me
magis vident dicēda. Postridie quendā
venerabilē antistitē in ecclesia religiose hu
tritū. diuinisq̄ in lris diuinus exercitātū.

Inexplicabilibus precibus tota irrigata la-
 crimis exorauit. ut cum Augustino loq̄ ei⁹
 q̄ errores refellere dignaret. q̄ cum eū ad
 huc indocile ei⁹ erroris nouitate diceret.
 moneretq; p̄ eo deus exorādū. tuncq; q̄s
 esset ille error. q̄ntaq; ipsi⁹ esset impietas
 legēdo differēdoq; certior fieret. Cui⁹ re-
 sponsum cū haud ei⁹ desiderij merces suf-
 ficiēs videret. precibus. fletibusq; vberio-
 rib⁹ institisset. vt eum r̄ videret r̄ alloq̄ret
 vberio⁹. Ille h̄o tedio cōstrat⁹. A me inq̄t
 discede. Ita viues psuadeas tibi. fieri nō
 posse q̄ tantarū fili⁹ pereat lacrimaz. Qd̄
 h̄bum tā gratum. tāq; iocūdissimū mari
 acceptum fuit. nō secus ac si e celo insonu-
 isset. **S**piā venerandāq; parentē. q̄tan-
 to studio gnati adamabat salutē. vt neq;
 vigilijs. neq; disciplinis. neq; lacrimis.
 neq; itinēz discrimīnib⁹. neq; alijs q̄bus
 uis vnq; p̄ceret laborib⁹. donec eum ad sa-
 lūtis portū viderit puenisse. **B**erinde
 cum latēte dei nutu. relicta Carthagine Ro-
 mā proficisci. in eāq; rhetoricam docere
 prius aīo sanciret. Et nō tā corporis q̄
 spūs mater naufragiū timēs. q̄d inde ex
 hac p̄fectiōe de⁹ facturus esset nescia. eaz
 equo aīo ferre neq̄bat. Ea de re lectu me-
 stitiāq; p̄fecta eum ad maris vsq; littora
 ardētī desiderio fuit p̄secuta. vt vel eū ab
 excogitato reuocaret itinere. vel cū eo sal-
 tē in italiā cōmigraret. **B**lādis tū verbis
 Augustin⁹ astruebat se eā nolle deserere.
 At ille sub dole. se abscondendo p̄mantis-
 simā genitricē vafra s̄itatione fefellit. **H**ā
 cum in sacello qd̄ Diui Lypriani memo-
 ria vocabat̄ iux̄ litus vberiozi lacrima-
 rū fonte humilib⁹ precibus ei⁹ itineris ipe
 dimēta parturiēs nocte p̄sisteret pia mat̄.
 clā nauim Augustin⁹ ascendit. r̄ velis p̄spe-
 ro v̄eto impletis. mox a littoris substract⁹
 aspectib⁹ italiā versus p̄tēdit. **H**ane aut̄
 illa vehentissimo soluebat̄ dolore. **Q**ues
 relisq; r̄ gemitibus prepotētis dei aures
 talia p̄tēntes implebat. **M**onica ad
 mirāde pietatis genitricē. solare. tuisq; la-
 crimis moderamen tribue. Et enī ex alto
 ei⁹ p̄silio pficiscit̄. vt que iā petis de⁹ mi-
 nime tribuat. vt tui. s. desiderij cardinem
 maiozi cum gratia curet r̄ cōpleat. ducat
 q; dilectissimū filium tuū ad eum locum
 vbi a dieb⁹ eternitatis ei⁹ celsitudo sapientie
 statuerat. vt quam tm̄ aues infallibilis

veritatis viā inueniat assequat̄ r̄ cōplectat̄
 Venit itaq; deo comite sospes ad urbem
 vbi illico magna scholasticorū p̄ta frequē-
 tia in explicandis eloquētie p̄ceptis sedu-
 lo erat itent⁹. **V**enerabatq; ab oibus tā
 q̄s specimē r̄ exēplar qd̄dā marimū litte-
 raz. **L**ūq; h̄o ei⁹ floret gymnasia **D**e
 diolanēses ad vrbis p̄fectum misere. q̄te-
 nus ei dicēdi arte perit⁹. euentiōe publi-
 ca iparuta. p̄ceptor destiaref. **S**ymach⁹
 itaq; vrbis p̄fectus cū non mō in ea exer-
 citatione p̄batissimū. sed oī scia. sapientia
 q; prestantē. Augustinū dignosceret. pro
 amplissimo qd̄dā munere ipsum uediola-
 nensib⁹ destinauit. Qui eū p̄fecto tāti fe-
 cere. q̄nti ei⁹ ingenij exercebat celsitudo
Is q; imensus ei tribut⁹ est honos. quē
 ei⁹ peritia ingenijq; sublimitas merebat̄
 sicq; oibus charus erat. **E**t tāq; raz pre-
 clarūq; mun⁹ haberef. **M**ox aīo perlu-
 strauit. q̄ erāt tibi fieri prestātes ingenio. ex
 quib⁹ Diuū antistitē Ambrosiū piuz dei
 cultorē. eiusq; arcanorū p̄conez vigilan-
 tissimū aduūt. a q̄ paterno fuit suscept⁹
 r̄ cōplex⁹ affectu. quē Augustin⁹. qm̄ do-
 ctor erat veritatis. quē in dei ecclesia iue-
 nire prorsus desparat. marimo p̄sequeba-
 tur amore. **D**eb̄ eāq; rē disputantē. decla-
 mantēq; eū. q̄q; nō ea qua decuisset. me-
 tis rectitudine. sed velut ei⁹ fame explo-
 rator p̄ quā studiose audiebat. **H**ibilomi-
 nus eius mentem. scitissimi viri Ambrosij
 declamatiōes sic exuscitarūt. vt clare in-
 telligeret eū vez esse doctorem salutis. a
 q̄ nimirū veteris ac noui testamenti locis
 illis miximodū explicatis. in quib⁹ tam
 diu existiarat a nullo posse declarari. oēm
 desperationē abijciēs sese obiurgari dete-
 stariq; cepit. **S**ed cū nōdū oēs ei⁹ ex aīo
 ambiguitates excidissent. etiā vt tūc ado-
 lescenti ecclesie morē gereret. statuit. vt tā-
 diu cathecumin⁹ esset q̄d̄iu singulis fu-
 gatis errorib⁹ quā percuntabat̄ vitas elu-
 ceret. **I**nterea ex Africa venit ei⁹ p̄stan-
 tissima genitricē terra mariq; ipsum seq̄ns
 sic ve de dei pietate in oī periculo securā
 vt p̄ marina discrimina cū salute puentio-
 nē ad portuz polliceret̄ inexplicabile nau-
 tis solamen. q̄ cum neq; iam Augustinū
 manichēū. neq; catholicū reperiret xp̄ia-
 nū mira ineffabiliq; leticia exiliuit. q̄si la-
 tuta de celeri veritatis amplexu. **H**inc di-

uina fiducia pectore pleno sic eum affat.
Credo fili mi in xpo. vt anq̄ e vita demi
grē. Te fidelē veracēq; sum xpianū vifura
m **D** in explicāde pietatis matrē. vt fons
clemētie ⁊ misericordiaz p̄ de⁹ q̄ pie ce
perat grām pficeret. p̄firmaret augetq;
celeri⁹. ⁊ vberiores ⁊ crebriores p̄ces. la
crimasq; effūdere cepit. necnō frequenti⁹
adire tēpla. ⁊ diu Ambrosij declamatio
nib⁹ deuoti⁹ attenti⁹q; aures p̄stare. Ve
nerabatē nāq; illū tāq; summi dei angelū
qm̄ ei⁹ doctrina non dubitaret gnātū ei⁹
Augustinū ad illā ancipitē fluctuationē
fuisse deductū. p̄ quā e summa tenebray
abyfso ad vey. indeficiētēq; lumis fonte
illico trāsituz speraret. Crebris itaq; diu
antistitis Ambrosij exhortatiōib⁹ cumu
latisq; matris p̄cib⁹ in fluctuante illo eq̄re
magis magisq; agitabat ⁊ ad inq̄rēdā ve
ritatē p̄p̄sior. feruētiorq; fiebat. **V**ale
bat aut̄ tm̄ ea differēdi exercitatioe. vt mē
te corporeq; lustraret q̄scūq; valuisse in
genio intellexerat. q̄s cū tā acerrime puin
ceret. suavit ac iussit vir sanct⁹ Ambrosi⁹
eū nō disputatiōib⁹. sed pijs ac sc̄tis p̄ci
bus adeundū fuisse. Et ne p̄flictu fideles
iuaderet in publicis q̄tidianisq; obsecra
tionib⁹ pie sc̄tēq; demādauit decātari. vt
de⁹ ab Augustini logica eos tueret. Tūc
amica sui karissimi Alippi⁹ ⁊ Hebrudi⁹. q̄
opib⁹. optimisq; paternis relictis larib⁹
Carthagine eū visendi gr̄tia venerāt. nec
nō vt i fragratissimo vitatē sapiētēq; stu
dio cū eo degerēt. secum parit fluctuātes
paritq; suspirātes. parit indagabāt br̄am
vitā. Erāt enī viri excellētes ingenio ⁊ dif
ficillimay q̄onū scrutatores acerrimi. q̄s
sepenūero q̄dulciē alloq̄bat. Et periebat
enī cor ei⁹. ⁊ a q̄ nesciebat cōpūgi. **P**ro
mebat q̄dem ⁊ crebro exclamabat. **D**eus
mibi karissimi. **D**eus cordi meo dulcissi
mi. **R**elaxem⁹ a curis rez terrenarū aim
Dmittam⁹ vana. inania et noxia impedi
mēta salutē. **R**elinq̄m⁹ caducū ⁊ lutulētū
hūc mūdū. **L**ōferam⁹ nos ⁊ p̄perem⁹ ad
optimā atq; ifallibilē vitatē. **V**ita enī
hec misera ē. feda ē. caduca ⁊ fluxibilis est
⁊ ois ei⁹ iactātia p̄fecto inanis. **M**ors in
certa picla vindiq; iminēt. Et nisi festine
mus ⁊ inueniam⁹ q̄d q̄rēdū ē. miseri enim⁹.
absq; fine. **D** bōe iesu. o bōe ⁊ sup bone ⁊
sq̄ bōe de⁹. **E**x audiebas iā lacrimas piē

tissime m̄ris **M**oice. **E**t audiebas p̄ces
p̄ssimi pijs Ambrosij. **N**ihil iā illi dul
ce erat. nisi tua eēt dulcedine p̄ditū. **D**is
mūdi dulcedo tātū ei erat odio. vt ois ei⁹
sapor eēt amantudini. **I**ā non mō fractū
⁊ vulneratū. sed p̄tritū se cor h̄ie p̄sentie
bat. p̄inde excogitabat oē salutē miserū
in celūq; tollens lacrimis irrigatos ocu
los. cācellatisq; palmis genu cōplectens
sūmi dei sp̄lorabat maiestātē. vt suū rese
raret arehanū. viāq; acquirēde felicitatis
patefaceret. **O**ptim⁹ aut̄ ⁊ clementissim⁹
de⁹. ei⁹ p̄sequēde veritatis affectū eēne
pietatē ituitu aspiciēs q̄d rectum. q̄d ve
rū. q̄d equū. q̄d q; oī mēte imitandū. p̄se
quendūq; foret p̄adēs. intelligētē in fir
mitatē reñberavit. irradiavitq; eum luce
vehemētissima. q̄ quidē amore. timoreq;
parit p̄remuit. seq; adeo longe indissitu
dinis regione distare. ⁊ ei⁹ b̄nficia munerē
exptē esse coguit. quib⁹ monit⁹. ⁊ ad seipm̄
rediēs. in intimaq; cordis intrans. in soli
tā. admirabilē. ⁊ dictu p̄sus ip̄osibile. ex
cedētēq; oēs corporeis aspectib⁹ p̄spiciā.
⁊ sui magnitudine totū occupātē vnuer
sū. lucē sue mentis oculo p̄spexit. ⁊ tāq; e
sūmo celo tonātē vocē. eāq; ip̄m alloquē
tēb̄ pacto audiuit. **L**ib⁹ suz grandū Au
gustine. **C**resce ⁊ māducab me. nec tu me
mutab̄ ite sicut cibū carnis tue. s; tu mu
taber⁹ in me. q̄ cū p̄ciperet vehemētē cor
dis clamauit affectu. **D** lux inaccessibi
lis. **D** lux ineffabilis. **D** lux incōprehensibilis.
q̄ oēm vitatē p̄adis. oēs mentē illuminas
oēm eternitatē referas. oēs demū caritatē
accēdis. **D** eēna veritas. **N**ā caritas. cara
eternitas. **T**u es de⁹ me⁹. ad te die noctu
q; suspiro. **I**lluia me cupientē ⁊ anhelan
tē te. **E**t afflatu suo indicauit ei. vt ad
Simplicianū celiā nitētē gr̄a pficisceret
eiq; suos p̄ferret estus. **I**pse aut̄. q̄snā vi
uēdi mod⁹ in dei via foret p̄stantior. per
quā q̄dē incedere in trip̄ariā solēt. ostēde
ret. **A**d quē cū se p̄tulisset suoz explicauit
circuit⁹ erroz. **E**t cū q̄sdā platonicoz li
bros multū misterijs ad xpi fidē spectan
bus. ⁊ optimis p̄clarissimisq; documētis
refertos. suas i man⁹ icidisse narraret. ve
hementer gratulatus ē ei. q̄ non in alio
rum philosophorum codices fallaciaruz
deceptionūq; plenos ruisset. **D**einde cū
ad christi humilitatem sapientibus ab

fconditam. parvulisq; reuelatam eum exhortaretur. magna rerum gestarum serie exposuit. quo pacto Victorin⁹ tanta oim optimaz artiu peritia. tato sapiētie mūere tāta deniq; oim Romanoz gētia valebat vt senat⁹ qd̄ extimū in vrbē cēlebat p̄ suaz virtutū phēni memoria statuā i romano foro erexerat. oī tū ea glia p̄cepta. idoloꝝ sacroꝝq; sacrilegioꝝ. quibus tūc fere tota romana nobilitas inflata spirabat. relicto cultu. mirāte roma. cūcti amici. pp̄m q̄s. notis. familiarib⁹ q̄ stupētib⁹. gaude te ecclia. sup̄bis irascentib⁹. ac tabescentibus z stridentib⁹ dentib⁹. me inq̄t testē altiorē tēpli locū p̄scendēs in ois fidel⁹ cet⁹ d̄spectu. tonāti. aptoq; sermone catholice cā orthodoxāq; fidē. p̄fessus xp̄m mundi saluatore inuocās de sacrosco baptisimat⁹ fonte renat⁹ ē. Alia q̄z innūera. saluberrimaq; ei documēta p̄buit. q̄b⁹ multo vebementi⁹ in xp̄i incēdere amore. In terea ad eū vifenduz ab Affrica inspirat⁹. ei⁹ amicissim⁹ Pontian⁹ venit. q̄ cū xp̄ianissim⁹ eccl. celibē vitā. p̄claraq; miracula diui Anthonij. q̄ sub Cōstātio cesare nup̄ in egypto claruerat. recensuit. astruxitq; multos. regias etiā edes illius cōcitatos miracul⁹ reliq̄sse. Ex tēplo ei⁹ in p̄scia exortis fluctib⁹ corde. mēte. vultuq; turbat⁹ Alippium inuasit. z exclamās inquit ei. Quid patimur. Quid ē b. Quid audisti. Surgūt indocti z rapiunt celū. z nos cū doctrinis nostris. sine corde. sine ment⁹ virote labimur in p̄fundū. Ecce vbi i carne z sāguie volutamur. an qz p̄cesserūt nos. sequi pudet. Et tā ingēs ment⁹ est⁹ eū ab Alippio semouit. Alippi⁹ autē attonit⁹ intuebat in eū. nō tam qz insolita diceret. Sed qm̄ pl⁹aim. frons. gene. oculi. color mod⁹q; voc⁹ z pulsaret z p̄aderēt q̄z vba
 Et mox in quēdā pp̄ij domicilij ortū Alippio pedetenti comite salubrit⁹ insani ens cucurrit. Ibiq; confedētes a p̄fundo cordis arcano excelsa arripuit meditatio Dn̄sq; ei⁹ miserā in cordis p̄spectu congesit. Imper⁹ autē ille. p̄cellaz tā ingentē lacrimaz ymbre detulit. vt totū illis locū madefaceret. Et cū tā cordis p̄cella. q̄z lacrimariū effusio augeret ne sibi esset Alippij onerosa p̄ntia. ab eo segregat⁹ remotiorū q̄dā in loco sub q̄daz. s. fici arbore se p̄stravit. ibiq; lacrimis dimisit habenas.

z vt ipse in cōfessionib⁹ suis testis ē oculorū suorū flumina. acceptabile sacrificium deo p̄uiperunt. Et de p̄fundis clamitās has dedit. nō tam miserabiles q̄ salutiferas voces. Et tu dñe. vsq; quo. Usq; quo dñe irascēris in finē. ne memor fueris iniquitatum meaz antiquarū. Quādiu. q̄z diu. Eras z eras. Quare nō modo. quare non hac hora finis turpitudinis mee. Deu mibi q̄ excelsus es in excelsis. q̄z p̄fundus in p̄fundis. z nusq; recedis. Ad quē ego tam serus me cōuertī. Age dñe z fac. excita z reuoca me. Accēde z rape me fragra z dulcesse. Sero te amaui. O pulcritudo tā antiqua. z tam noua. Sero te amaui. O beatay mentiū gloria. Intus eras z ego foris. z ibi te querebā. z in ista foimosa q̄ fecisti deformis iruebā. Deu cū eras. sed ego tecū non eram. Ea mēte nebāt longe a te. q̄ si in te nō essent. minime essent. Vocasti. clamasti. z rupisti surditatē meā. Corruscasti. splenduidisti. z fugalisti cecitatē meā. fragraisti z eduxisti spiritū z anhele tibi. Te gustauī. z erario z sitiō te. Letigisti me z exarsi. in pacē tuā. Cū ihesero tibi ex oī me. nusq; erit mibi dolor et labor. et viua erit vita mea. tota plena te. Nūc autē qm̄ quē tu imple. subleuas. q̄z diu te plen⁹ nō sum. oneri mibi sum. Contendūt leticie mee stende cū letandis meroribus. z ex q̄ pte stet victoria mea nescio. Deu mibi dñe miserere mei. Contendūt merores mei mali cum gau dijs bōis. z ex qua pte stet victoria de pugna mea ignoro. Deu mibi dñe miserere mei. Deu mibi. ecce vulnera mea non abscondo. Medic⁹ es. eger suz. Misericors es. miser sum. Tota spes mea domine. tota spes mea iam in te posita est. Non nisi dñe in te. nō nisi in magna valde misericordia tua cor meum. animā meā. spiritū meū. z omne esse meum. imo tuū. qz illud tu mibi prestitisti. z ex nihilo illud deduxisti. humiliter pono z tacto. Iube igitur chulste vere fili dei. Iube quod vis. z qd̄ pro salute mea facturus sum indica mibi fabricator celorum. Iube celi terreazq; parator. quō ego plasma tuum tibi creatori. z redemptori. z glorificatori meo seruire debeam. Cum hec z his longe plura vehemētioraq; amarissimo cū luctu et contritiōe veracissima cordis depromeret

Vocē de vicina domo q̄si cōcinētis pue
 ri crebroq; repetentis audiuit. Tolle le-
 ge. Tolle lege. **M**oxq; mutato vultu q̄
 accurate p̄sitare cepit. **U**tz ne pueri. in
 aliq̄ ludēdi genere tale quippiā cātare so-
 lerēt. **N**eq; p̄sus venit in mentē. se vsp̄iā
 tale q̄ddā audiuisse. **O**b eā quidem cām
 surgēs l̄crimaz impetuz rep̄sūt. nil aliud
 interp̄tans ei d̄m̄t̄ iuberi. nisi vt q̄ apud
Alippiū erat. codicē aperiret aplicuz. z vt
 eū lectio moneret oparet. **S**ic enim illi
 magno **A**nthonio egyptio **P**aulo sup̄i-
 noiato euenisse audierat. q̄ cū in euāgeli-
 ca lectiōe legeret. **S**i vis p̄fect⁹ esse. va-
 de z v̄de oīa q̄ habes z da paup̄ib⁹ zc.
Sic accepit lectōis monumēta. vt simo-
 nē illū ad sed̄ dirigi q̄si celesti q̄ddā oraculo
 mīme dubitauerit. ac p̄inde nō mō mona-
 stice s; heremitice vite eo pacto se fecit ob-
 noriū. vt tā sublimis tāq; excelsus in celi
 gloria fieri b̄merit⁹ fuerit qualē natiōes
 oēs ip̄m venerant z colūt. **H**ui⁹ itaq; rei
Augustin⁹ non imemor. festin⁹ eū locum
 vbi sedentē **A**lippiū reliq̄rat aditit. **D**i-
 uiq; **P**auli eplaz volumē p̄tinuo ap̄iens
 cap̄lm̄. in q̄d̄ p̄mū cōiecti sunt oculi silēte
 labio legit. **N**ō in cōmessationib⁹ z ebrie-
 tatibus. nō in cubilib⁹ zc. **A**d miran-
 dū lectiōis b̄ficiū. statū securitatis luce i-
 fusa. oīm ambiguitatū tenebre diffuge-
 runt. **E**t volumē illud claudēs. tranq̄llo
 serenoq; vultu q̄ p̄tgerat **A**lippo indica-
 uit. q̄ cum secū eā lectionem reputare ma-
 luisset. q̄d̄ ap̄ls adiecit. **I**nfirmū. s; in fi-
 de suscipite. legit q̄d̄ ad se **A**lippi⁹ retulit
 q̄ in fide firmior z certior fact⁹ est. **A**c p̄
 inde leti. iocundiq; ad diuā **M**onica ce-
 lerit̄ pariterq; meāt. cui q̄ gesta erant hy-
 lares enarrant. at illa z gaudio z iubilo z
 mortalē ac p̄potentē deū laudare ac b̄n̄-
 dicere sinebat nunq; cūctis ei⁹ affectibus
 in laudes **X**is creatoris. ore cordeq; di-
 cebat. **T**ibi laus. **T**ibi gl̄ia. **T**ibi gratiaz
 actio sūme clementie de⁹. qui filiū meuz
 filium inquā ancille tue. filium z seruū z
 plasma tuū. de p̄fundis tenebr̄az eripu-
 isti. z ei⁹ illuminasti mentē. vt cognoscat
 te lumē v̄ez. cognoscatq; q̄ iesus xp̄s sit
 natura fili⁹ tuus. z verā mortalem. passio-
 bilēq; carnē. z nō vt ip̄ij manichei asserūt
 fantsticā de maria **M**gine inclitā hois dei

q; matre sumpserit. **C**ognoscat q̄ ipse sit
 lux mundi. via. **H**itas. z vita. **L**oz meum.
 lingua mea. oīa z singula mēbra mea ver-
 sent̄ in laudē maiestatis tue d̄ne de⁹ me⁹.
Magnificet te aīa mea. magnificet te spi-
 ritus me⁹. magnificet te oīs creatura. qm̄
 nūq; relinqs diligentes te. **D**iligis timē-
 tes. z exaudis inuocātes te in **H**itate. **E**t
 multo vber⁹ q̄ nos. vel petere. vel cogita-
 re valeam⁹ cōcedis. **S**ubinde versa in
 filiū dulcib⁹ eum strinxit amplexib⁹. oscu-
 lis linxit amenis. tantē leticie. tantiq; mu-
 neris gaudioz lacrimis. vtriusq; faciez ir-
 rigauit. **B**ūdixit eū. **E**t lacrimas. luctus.
 merores. vigilas. ieiunia. itinez discrimi-
 na. z oēs q̄s pro eo p̄pessa fuerat labores
 ei b̄ndixit. **L**ūc **A**ugustin⁹ ad eā sic ex-
 clamauit. **O** maī pietate fortis. **O** sc̄tā ve-
 nerandaq; parēs. **O** dilectōis z feruoris
 genitrix **M**onica. **S**olare nūc. gaude. io-
 cū dare. z exulta marime. **O** filia syon. qz
 rex tu⁹. rex inquā fabricator z portitor or-
 bis. **R**ex regū z impator oīm me dilectis-
 simū filium tuū. **A**de inquā **A**ugustinum
 quē plus lacrimaz xp̄o. q̄ carnis mundo
 semie genuisti. de babilonie seruitute in
 suoz munex dispensatores. fidelissimūq;
 ciuē celestis vrbis hierlm̄. sua inerplican-
 da pietate ac bonitate p̄uertit. **A**t vbi
 matrē sic fere publice solat⁹ est. vt sibi di-
 uinit⁹ data gratiā p̄firmaret. gentiū di-
 missā cātua. cū cathedecumino **A**lippo. et
 m̄re **M**onica muliebr̄ habitu. virili fide-
 auli securitate. m̄rna caritate. xp̄iana pie-
 tate eis adherēte. **R**us petijt satis solita-
 riū. vbi voces i psalmis z hymnis dabat.
 q̄ntūq; illos decantādo inflāmarez expli-
 care posset n̄o. **L**ū autē ad q̄rtū psal. cui⁹
 exordiu ē. **L**ū inuocare exaudisti me d̄e⁹
 deueniret. ad tantū rapt⁹ ardore. vt pre-
 dulcedine tot⁹ liq̄ fieri videret. **E**t cū pe-
 nultimū carnem alto clamore cordis sui
 clamaret. **I**n pace. s. in idip̄m. dormiaz z
 requiescā. dixit. **O** in pace. **O** in idip̄m
O q̄ dixit. obdormiā z req̄escā. in q̄ que-
 tē inueniā nisi in te. q̄ oīno nō mutaris. s;
 vite requies vera. es oīm obliuiscēs et ex-
 p̄rs laborz. z ita de melle celi mellitas. z
 de luīe sūmi dei luminosas. ardētēsq; me-
 ditationes habebat. quaz dulcedine ne
 extolleretur. subito tam vehementem
 dentium dolorem in eum immisit deus.

vt loquelā ipsam p̄or̄sus amitteret. q̄ in
 ceteris tabellis scriberet. op̄ fuit vt p̄ atte
 nuando saltem dolore. qui secū aderant
 deū exorarent. cuius desiderio cognito.
 mor̄ genua supplicii fixerunt affectu. et in
 ipso deprecationis exordio protin̄ dolor
 ille fugit. q̄ talis ac tant̄ fuerat. tanq̄ ex
 tēplo sedatus. vt de eius int̄tione ac re
 p̄tino recessu magnop̄e paueret. diceret
 q̄ nil esse mirū si aliq̄ in eam incidissent
 op̄intonez. vt summū locauerint bonū in
 sanitate assererat q̄ ab ineunte sua etate
 penā talem expertū fuisse nunq̄. quam q̄
 dem ob rē insinuatū sunt ei in p̄fundo nu
 tus dei. in cuius iā fide. q̄q̄ nondum ba
 ptisina suscepisset. sc̄let̄. alacer viuebat.
 vt die noctuq̄ laudare. b̄ndicere. gloriifi
 careq̄ eius maiestātē et celsitudinem sine
 bat minime. Et vt in ei⁹ amore magis
 magisq̄ succenderet Diuo antistiti Am
 brosio pristinos errores suos. p̄sensq̄ tūc
 votū litteris insinuās edoceri ab eo petijt
 q̄d de libris sacris ei legēdū esset. quo di
 uine p̄ceptēde gratie aptior fieret. atq̄ pa
 ratioz. Ille autēz Esaiā perlegi iussit. qm̄
 tū xp̄i misterioz. tum gentiū uocationis
 lucidissim⁹ testator. euuinciator. clar⁹. vali
 dissim⁹q̄ p̄ceco fuisse. Quippe saluato
 ris misteria sic describit apte. vt euange
 liste poti⁹q̄ prophete stilū sapiat. Verū
 cū prime lectōis mentē non hauriret. to
 tūq̄ volumē tale arbitras repetendū ad
 illud vsq̄ t̄ps distulit. q̄ in diuinis elo
 quijs et simonib⁹ eēt exercitatio. Ad
 sit autem in abditis his locis a tertio no
 nas maias: qm̄ sub ficu cū xp̄i caritas vul
 nerat ad pridie vsq̄ idus septēbus. qm̄
 vindemiāz edictis ferijs scholasticis su
 is aliū verborū venditorē prouidendum
 mediolanensib⁹ insinuauit. Eo tpe me
 ditationū. soliloq̄oz et alios libros mul
 tos maxime p̄tēplatiōis scripsit. Ubi autē
 temp⁹ aduenit. q̄ sicut tunc mos vigeat
 in ecclia. de his qui cathecumini erāt. da
 re eū nomē oportuit. relicto rure Medio
 lanū remeavit. Sancte x̄o resurrectio
 nis pascha adueniente. duz triginta ageret
 annos Archadij. Honorijq̄ tēpoub⁹ ab
 integerrimo a presule Ambrosio vnacuz
 Alippio et gnato suo Deodato in fontib⁹
 bus q̄ Diuo inscribunt̄ Johi. cunctis ad
 mirantib⁹. ac deū laudantib⁹ ineffabilis

indiuide. ac sanctissime trinitatis p̄is:
 sez filij et sp̄s sancti noie publice baptiza
 tus ē. Et vt de ei⁹ p̄uersione idē Ambro
 sius Dat⁹q̄ recessit. Ambrosio Te deū
 laudam⁹ exordiente. Augustino Te dñm
 p̄fitemur respōdente. put sp̄s sanctus elo
 qui illis dabat. tā precellentē. altiq̄ tonā
 tē hymnū alternatim decantantes cūctis
 stupentib⁹: cordeq̄ orantib⁹ posteris edi
 derunt. quē maxima cū ueneratione ecclie
 sia recipiēs post nocturnos et añ laudes
 religiose canendū iussit. qui sic collectātes
 p̄gaudētes sitq̄ iubilantes. et p̄fallentes
 q̄li multis diuitijs. inestimabilibusq̄ mar
 garitis ditati cū gratiarum actiōe celeste
 lumētēs pabulum in p̄benni dei seruitio
 p̄firmati et p̄fortati fuere. Et qui tanta
 i baptismate replet⁹ fuit gratia. vt nō mo
 do e mente ois radix euulsa fuerit erroz.
 Veruetiā mundane vite preterite ab eo
 sollicitudo fugiēs. ois humane ac diuine
 sapiētie fons ad xp̄i fidē defendendā. pro
 tegendā. irrigandāq̄ ei⁹ in aio scaturiuit
 Ob eā rē. neq̄ illis diebus. vt ip̄e in egre
 gio suaz p̄fessionū volumine testis ē. sa
 tiabat̄ dulcedie mirabili cōsiderare altitu
 dinē p̄siliij diuini sup̄ salutem generis hu
 mani. q̄tū in hymnis et canticis suaue so
 nantis ecclie uocibus acriter corpore men
 teq̄ prostrat⁹ fleuerit. difficile esset dictu.
 Voces q̄z ille ei⁹ auribus influebāt. dei
 q̄z ueritas in cor suū eliquebat̄. p̄inde pie
 tatis eluabat affect⁹. fluebat currebatq̄
 eius ex oculis tāq̄ duobus ex fontib⁹ in
 deficientis irrigatio lacrimarū cū quippe q̄
 bus tā bñ erat ei. vt diuine celestisq̄ dul
 cedinis cōpos uideret. cui⁹ muneris am
 plissimi postmodū haud imemor vt lau
 des gratiasq̄ suo redderet creatori dice
 re p̄sueuit. Sagittaueras tu cor meū cari
 tate tua dñe. et meis in uiscerib⁹ transfixa
 s̄ba tua gesta bam. tuoz q̄z seruozum. q̄s
 de nigris lucidos. de mortuis uiuos fe
 ceras in cogitatiōis mee sinū cōgesta me
 exempla urebāt. Brauēq̄ torporem assu
 mebā. et a ploratiōis ualle ascēdēti. et can
 tātū canticū gradū dederas sagittas acu
 tas tāq̄ carbones vastatoris. Et vt lō
 ge seruēt⁹ dei vacaret obsequijs. sicut ip̄e
 in sermone de filio p̄digo memorat idez
 sanct⁹ Ambrosius cū Diui Pauli p̄mi
 heremite habitū. cucullā. s. nigrā ad mur

di contemptū significandum induit. 307
nam pelliceā ad lumboꝝ refrenationē in-
dicandā cinxit. coronam etiā in capite fe-
cit. vt p̄ capillos de hytice rasos terrestres
cogitationes. criminūq; superfluitates de
mēte iugit̄ repellendas dignosceret. Ba-
ptisinate igitur ⁊ habitu eo mō suscepto.
oimq; terrenarū rerum p̄sus cura contē-
pta. Dui Ambrosij suasu susceptoq; ad
eo b̄ndictionis munere ad eum quē supe-
rius nominauim⁹. Simplicianū eiusdem
Pauli discipulū heremi cultorē optimū.
grauitate moꝝq; honestate ac mira san-
ctitate fulgentē se p̄tulit q̄ cū heremi cul-
tor esset in humilitatis obedientie. pang-
tatis ieiunioꝝ disciplinarū orationū. De-
niq; ois sc̄timonie ⁊ pie p̄uersationis fer-
uore ei non mō q̄lis sed maior esse stude-
bat. ⁊ adeo quidē diuino aspirante affla-
tu p̄fecit. vt sepe rap̄t̄ alter videre. Ely-
as. ⁊ cum q̄diu sic deuote ac beate in ne-
motib⁹ degisset a pia rogat̄ parente. secū
vt in Affricā redire vellet. q̄ recte tāte ma-
tris mūera noscēs. ac dei mādati memor.
q̄ parētes iubet a filijs honorari. ei morē
gerere decreuit. Ob idq; a sc̄to Simpli-
ciano l̄niam petēs. obnixe ei supplicauit.
vt aliq̄t suis ex fratrib⁹ de quibus in af-
fricantis oris religionē plantaret largiret̄.
Lui⁹ pius p̄ precibus annuens Anastā-
siū Fabianū Severū Nicholaiū Cirillū
Stephanū Derotheū Ysaac Nichostrā-
tū Paulinū Jacobū Vitalēq; viros p̄-
fecto in heremitica vita p̄batissimos dor-
nauit. amic⁹q; suis karissimis Alippo He-
budio Enodio Pontiano. ⁊ filio suo in-
geniosissimo. a Deodato diuāq; m̄re sua
adiūctis affricā petēs iter arripuit. de q̄-
bus oibus velut humilitatis magistra. et
ois honestatis exēplar. Bonica ita curaz
gessit q̄si oēs genuisset. ita eis seruiuit q̄-
si ab oibus genita fuisset. Cum x̄o p̄
tuschos trāsiret colles. optimos q̄scunq;
reperisset heremi cultores. p̄sertim q̄ pi-
sanos incolebāt montes. quib⁹ primo cō-
didit regulā visēbat. solabat cōfortabat ⁊
delicioso ei⁹ sapientie pabulo in dño re-
creabat. Romā aut̄ cum ex ostijs tyber-
rinis applicuit. Eustiani cult⁹ imanis-
simos corruptores Manicheos inuasit.
expugnauitq;. q̄s aduersus duo ibidem
habuit volumina. alterū de catholice ec-

clesie. alterū de manicheoꝝ morib⁹ inscri-
ptum. Tūc insup̄ de aie q̄ntitate. ac de li-
bero arbitrio q̄rente filio. ipso autē respō-
dēte ⁊ eosdē libros magna p̄funditate cō-
scriptos edidit. vbi etiā cesaris cadauer a
vermib⁹ comestū. a buffonib⁹ deuoratū. a
serpentib⁹ circūdatū. scorpiōib⁹ oīq; ge-
nere putredinis. ac fetoris repletū intū-
ens in matrē oculos conijciens puellarū
choros. diuitiarū copiā. principum mul-
titudine. baronū cateruā. militum legio-
nes. acties castrorū. eq̄s ad arma feroces ⁊
canes quēsq; ad venandū. aucupandūq;
rapaces. tubarū clangorē. tympanistrariū
tumultuātū sonitū. cātōꝝ ⁊ cantatriciū.
organorū. oimq; alioꝝ musicoꝝ melodias
verilloꝝ papillonū vestimētōꝝ tapetōꝝ.
cubiliū auro sricoq; p̄testorū apparat⁹ et
ornamēta. Dēn̄ item ei⁹ pompā. oē fasti-
giū. oēm potentatū. oēm deniq; gloriā ⁊
celitudinē cōmemorās. vbinā hec oīa eē
exclamauit. Qui pi⁹ mī ei⁹ r̄ndit. Fili mī
ei oīa pariter defecerūt. cū eius sp̄s deu-
fecit. reliq̄runtq; eū captiuū in trium bra-
chioꝝ sepulchro putredine ac fetore ple-
nū. Ex vrbe autē tranq̄llo iam mari fa-
cto. rursus ad tyberinā ostiam cōtendūt. 8
vbi mī ⁊ ip̄e sup̄ quandā incūbentes fene-
strā suppositum inspiciētes pomeriū soli
valde dulciter de b̄tōꝝ gloria loquebanē
cordisq; ore i sup̄na fluētā fontis vite pa-
riter inhiātes intantā archanoꝝ dei. con-
tēplationē eleuati sunt. vt p̄sus mundus
iste cū oibus suis oblectamētis in eoz ser-
mōne vilesceret. Tūc illa inq̄t. Fili q̄ ad
me spectat. nulla re iā i hac vita delector.
Quid itaq; h̄ faciam. Quamob̄re ā modo
viviā p̄fecto nescio. Qui⁹ nāq; seculi spes
ois mihi cōsummata ē. Mēpe vnū solum
erat q̄ nimirū hac in vita parūper imora-
ri cupiebā. vt te videlz catholicū xp̄ianū
anq; ex ipsa discederē hisce oculis intue-
rer qd̄ tū mihi de me⁹ multo p̄stitit cu-
mulat⁹. vt terrena felicitate contēpta te
fidum ei⁹ videam seruitorē. Quid igit̄ h̄
me ampli⁹ caduca mortalis fluxibilisq; vi-
ta tenet. Quinta subinde vix subiepit 8
dies. vt febu⁹ cepit agitari. in quib⁹ son-
lita bonitate. stantiaq; freta eterne vite
documēta dabat. Nihil p̄fecto de patria.
nihil de cognatis. nihil demū de proprio
curabat corpore. Illud etiā qd̄ multorū

afficere mentem solet. extra scz lares pro-
 prios obire ipsa incredibili animi virtu-
 te aspernabatur. eam quidem ob causas
 illa in egritudine poscentibus. an ab ei-
 civitate corpus tam distanter tumulari
 formidaret. responsum prebuit. nil lon-
 ge esse adeo. nilqz timendū. vt in seculi cō-
 sumatione nō agnoscat. vñ me resuscitet.
 p̄inde alteri nato. Augustini. s. germano
 eā non peregre sz tanqz felicis in patria
 defungi cupiēti vultu angio. reflexo aspe-
 ctu. p̄stanti fide eius smōne exprobrans
 qd̄ hic inq̄t ad Augustinū ait. z illico nul-
 lo expectato n̄so v̄bz ambobz adiecit.
 Hoc v̄bicūqz ponite corp⁹. nihil vos ei⁹
 cura p̄turbet. Illud dūtatat rogo. vt in-
 diuine celsitudinis ara mei v̄bicūqz fuerit
 memores sitis. P̄claz v̄bz. z sapiente
 hoīe dignū. His alijsqz multz memoria-
 tu dignis explicat. ingrauescente morbo
 die egritudinis sue nono q̄rto nonas ma-
 ias. etatis v̄o eiusdē anno sexto z quin-
 gesimo. Augustini aut̄ ceu ip̄e in p̄fessio-
 nū libro memorat tertio. z trigesimo. pia
 sanctaqz illa aīa corpe soluta ē. Augusti-
 nus v̄o tā felicē obitū monumentz opti-
 mis astruēs mime deplorandū. exteriorē
 fletū mitigabat. rep̄mebatqz. z sui affect⁹
 increpabat mollicie. qz interiori mace-
 raret dolore atqz plāctu. qz tāta essz orba-
 tus parēte. q̄ta post xp̄i m̄rez alia nō fue-
 rat in orbe inuēta. Cui⁹ b̄m corp⁹. cum
 suoz frat̄. aliozqz ei coherentū. ac inu-
 mere multitudinis v̄stien. ecclie obsecratō-
 nibz. cū ea q̄ decuit veneratiōe sepulture
 cōmisit. Sol⁹ mestusqz deinde Augu-
 stin⁹ abditū locū adiuit. Ubi cū tā mori-
 gera. tam pia. tāqz sancta m̄re se orbatum
 pensitaret. Cū ei⁹ imentē ill⁹ itinerz di-
 scrimia. labores inexplicabiles. lacrima-
 rū gurgites. ceteraqz imense pietatis ve-
 niret officia. libuit ei q̄dez in dei p̄spectu
 flere. z q̄s p̄tinuerat lacrimas. vt p̄ arbi-
 tratu fluere. dimisit. Et in eo fletu ex in-
 timis cordis p̄ces ad deū p̄ ea fundebat
 gr̄asqz illi optimo reddebat opifici. q̄ eaz
 tot tantisqz meritis insignierat. vt gl̄e sue
 digna inueniret muneribz. Defuncta
 v̄o m̄re. nec vt q̄daz licēter aut̄ in Aphri-
 cā remeavit. sed ad centū cellas q̄driges-
 mū fere lapidem ab v̄be se p̄tulit v̄bi sub
 sancte trinitatis vocabulo mōasteriuz qd̄

adhuc extat extruxit. qd̄ optimis fratri-
 bus p̄mi heremite p̄dauit vitā ducenti-
 bus referit eosqz apl̄icū viuendi modum
 quē heremitis de mōte p̄sano dederat p̄-
 docuit. Vbi vt pleriqz aut̄ sublime de tri-
 nitate volumen qd̄ postea sentio confect⁹
 expleuit exorsus fuit. Postmodū vt p̄-
 mi voti cōpos efficere in Aphricam suis
 cū comitibz reuersus ē. Carthaginēqz ve-
 niens a q̄dā viro deuotissimo Innocen-
 tio noīe hospitio suscipit. q̄ cū tanta p̄me-
 re inualitudine. vt quedā ei mēbra absci-
 di oporteret. Augustin⁹ pietate mor⁹ pro-
 eo orauit p̄festim gratia descēdente dina
 sanitate fuit adeptus. Ad p̄prios deinde
 agros cū sua p̄fect⁹ cohorte. p̄montoqz
 vendito. locū idoneū v̄bi cū suis fratribz
 oīno abdicato mūdo in ieiunijs. orōnibz
 sanctazqz scripturarū lectōibz famulare
 altissimo p̄cūctabat. Cui⁹ vehementissi-
 mū desiderū Valen⁹ p̄ponēs antistes
 cognoscēs. ei locū in heremo ab hoīm se-
 motū frequentia sc̄to suo p̄posito ap̄tissi-
 mū donauit. multaqz p̄ monasterij stru-
 ctura de ep̄iscopar⁹ bonis largit⁹ est. Ubi
 p̄t̄ eos q̄s d̄ italia secū duxerat et opti-
 me fame odore. copiosum ibi n̄m frat̄
 lucratus ē. quibz optimā viuendi formā a
 sc̄tis apl̄is seruata. maxime vt eoz nemo
 p̄p̄iū haberet aliqd̄. in oī obedientia. p̄i-
 dencia. vera sinceraqz caritate degeret de-
 dit. In q̄ quidē viuēdi ritu q̄dā compen-
 diosa p̄cepta q̄ in italia p̄i⁹ dederat que
 sc̄gam dicūt regulā. cōplex⁹ est. Et quibz
 z alijs nōnullis p̄clarissimis documentis
 q̄s paradisi appellāt margaritas. Post-
 modū fact⁹ antistes regulas quā ipse vi-
 te salutaris speculū voluit noīari cōfecit.

Expta igit̄ ei⁹ celica vita. experta do-
 ctrine p̄funditate. experta efflagitantis ec-
 clesie necessitate. Sanct⁹ p̄sul Valerius
 eū ad se accessit fecit. z qz inuituz sacer-
 dotij dignitate eū p̄munuit. Sacerdotij
 quidē dignitate suscepta. beate vite au-
 ct⁹ est feruor. Proinde suū repetens mo-
 nasterium magis ac magis pauper cum
 pauperibz deo seruire decreuit tanto q̄p-
 pe diuine sapientie munere valebat. vt
 quicquid vel ipse optaret. vel pro augen-
 da seruandaqz fide opus esset. q̄mira-
 bili celeritate conscriberet. Cū autē a bea-
 to Valerto quiete solitudinis adco mirz

fic⁹ videre amato. Illi⁹ q⁹ salubri doctri-
na min⁹ comode popul⁹ reficeret. vt vtri-
q⁹ daret t⁹ pamentu popul⁹. necessitudini
z Augustini satisfaceret. pposito hortulu
ciuitatis menib⁹ p⁹riguū vbi alterū erige-
ret monasteriū p⁹donauit. qd cū illi⁹ etiā
ope p⁹struxisset. de prioris monasterij fra-
trib⁹. z alijs mult⁹ q⁹ effusa iā fama accur-
rebāt. cū eiusdē vite obseruātia oportunū
sufficiētēq⁹ numez intromisit. cū quib⁹
vt p⁹dicatiōi. disputatiōi. ac publice lectōi
comodi⁹ vacaret comorabat. Et q⁹ vita
m p⁹uersatioq⁹ z sanctior. z redolentior con-
tinuo habebat. Et enī frim suoz nume-
rus mirū crescebat i modū. In quoz mē-
tes tant⁹ vite z doctrine fruct⁹ ex Augu-
stini eminētissimo redūdabat fore. vt Cla-
lerij pontificis iussib⁹. eoz pleriq⁹ oēs dei
verbum publice saluberrimeq⁹ docerent.
Quibus enī de reb⁹ vehemēti gaudio. in-
explicabilēq⁹ leticia. Idē Valeri⁹ afficie-
bat. Et q⁹ talē tūq⁹ virū donasset ei de⁹.
cui⁹ sana. saluberrimaq⁹ doctrina stabili-
ri. firmari. ab oiq⁹ hereticoz p⁹fidia defen-
sari ac p⁹tegi sua sancta posset ecclia. In-
ges quas poterat eius maiestati grās ha-
bebat. Eo qdē tpe dira. seuq⁹ fortūati
manicheoz p⁹bri plurimos inuaserat pe-
stis. quē diu⁹ Augustin⁹ in publicū fecit
certamē pueniri. z die. loco. oimq⁹ famo-
sissimoz viroz conuētū edictis. notarijs
z tabellionib⁹ rogatis ad vtriusq⁹ argu-
menta. respōsaq⁹ suscipiēda patefactis ta-
bellis. die p⁹ma. qd que de mali erat origi-
ne. p⁹scripta z adnotata est. Perendie autē
disputatiōne fuere p⁹gressi. In q⁹ tā valide
tā potentē tā acritē. tāq⁹ apte illū expugna-
uit. ac ei⁹ cōfutauit errorē. vt non mō. pu-
dori. p⁹fusiōi. ludibrioq⁹ oib⁹ fact⁹ abierit
vezetiā de p⁹ntiū. absentiūq⁹ mēte. ad q⁹
aures tāti certamē deuenit victoris. pe-
stifer⁹ ille morb⁹ vltro z citro sublat⁹ exti-
tit. tūc veritas. religio. fides augmēto ro-
bori firmitati. nitoreq⁹ inexplicabili oim
fuit mētib⁹. in quē z in alios innūeros er-
rores. q⁹ morbidā fluctuātēq⁹ p⁹etri red-
debāt nauiculā pluriā egregia edidit vo-
luntia. Cū autē hūchoiem. e celo missum
ad p⁹tegendā defendēdāq⁹ fidē xp̄i. San-
ctus senex Valerius minime dubitaret
fuisse destinatum. formidare cepit. ne ipm
in ep̄m alia postulare ecclia Aethropo-
litano suo. Carthaginēsi videlicet archi-

p̄esuli clā obniceq⁹ supplicauit. quaten⁹
ip̄o cedente p⁹ponēs ep̄m Augustinum
ordinaret. cui⁹ hūilib⁹ annuēs p̄cib⁹. con-
uocata synodo. eo cedente. Augustinum
p⁹ponēs ecclie p̄sulez creauit. ad quam
certe dignitatē assumpt⁹. nō vt q⁹busdam
placet ante. clericoz regulariū. q⁹s voca-
bulo greco canonicos appellam⁹ mona-
steriū instituit. z duos p̄ores viuēdi mo-
dos. q⁹s suis dederat fratrib⁹ in vnā rede-
git regulā. quā z fratrib⁹ z canonicis ius-
sit esse cōez. Nec nempe tertia est. q⁹ a ma-
ximis pontificib⁹ inē canones recepta est
z approbata. Nec ob p̄sulat⁹ dignitatez
frēs eiecit. q⁹nimo secum iugit plurimos
iusserit comorari. vt cū eis. sicut in f̄mōe
ad p̄byteros p⁹ponēs inq̄t. aim men-
temq⁹ ad deuotionē exercaret. z p̄na sol-
taue p̄fidentia dulcia cū eis haberet col-
loq̄a. In ep̄ali cellistudie latiore vitam
nō duxit. sed vt ip̄e posteris tradidit i ea
sede paup⁹ate magnopē frugabat Olera z
légumina absq⁹ oleo. absq⁹ butiro. absq⁹
om̄i alio cōdimento. vt antea in solitudine
cōis ei⁹ vict⁹ erāt infirmoz tū hospitūq⁹
grā nonnūq⁹ carnes hēbat. Cūo semp
q⁹ sobrie vtebat. Quippe sibi paup⁹ z par-
cus. alijs autē diues. z larg⁹ erat: sibi ieiun-
nia. vigilias. z acerrimas quascūq⁹ vite
asperitates. alijs epulas. z optima q̄cūq⁹
q⁹ absq⁹ pctō poterat oblectamenta cura-
bat. Et hostiū viatorib⁹ patebat. Mēsa
frugal⁹ erat hospitib⁹. in q⁹ nullā p⁹fabula-
tionē fieri sinebat. s; vel d⁹isputatiōne. v⁹
lectionē. aut saltē summū instituerat sua-
ri silentiū. detractores in mēsa tanq⁹ pesti-
feros. morbidosq⁹ pellebat. Idcirco in ta-
bella mensali fecit in eos scribi versiculos
Quisq⁹ amat dicit⁹ absentiū rodere vitaz
Hāc mēsam indignā nouent eē sibi. Va-
sa ei⁹ lignea erāt. v⁹ terrea. nō qm̄ argen-
tea d⁹essent ei. cū auro argento. diuitijsq⁹
multis abūdaret. s; qm̄ ea frāgi z cōflari
z captiuoz redēptioni paup⁹ z quorū
cūq⁹ indigentū subuentioni ea distribu-
iusserat. Cū autē p⁹tinua. diffusaq⁹ erga e-
genos. z paupes largitate ecclie pecunia
defuisset. fidei t⁹nuāciabat pplō. se nō ha-
bere. qd indigentibus erogaret. Idq⁹ pa-
lam predicabat. Et vt in paupertate eos
solidaret. fratribus p⁹ponēnsibus sepe
numero dicebat. Neq⁹ temporalium bo-
norum possessores. sed erogatores sum⁹.

Neque ego qui episcopus sum habere quippiam debeo. nisi tantum ad dispensandum. quia bona ecclesiarum mirum in modum sunt pauperum.

P De sanguine ei cura non erat. nisi quod plerumque eguisse dignosceret. Etenim alieni pauperes quam propinqui diuites sibi erant cariores. In vestimentis ite et calciamentis tantam seruabat mediocritatem. ut se de preciosa veste erubescere fateretur. iuberetque habitum nostrum uotabile non esse. nec affectare vestibus placere. sed moribus. Quod eam rem cum ei preciosum dare in indumentum illud pro pauperum subuentione uidebat. ut cum illud comede esse non posset. pecunia inde suscepta comis esset comodo. quod egenis largiretur. Propius erat miserorum solator. Libens predicator. dulcis doctor. tonans arcanorum dei precor. nefandorum vitiorum acerrimus reprehensor. timidus amens. temperarij seuerus. cum tamen erat affabilis. Viduas. orphanos. pupillos. miserisque protegebat. subleuabat oppressos. defensasque in iniuste damnatos. rectus iudex omnium erat. punde filios vel sibi caros propter ecclesiam exheredandos petenti dicere solitus erat. Alterum consultorem quereretur. quam Augustinum. Quid plura. Ad dicta habebat cum iusticia miram clementiam. Monasteria. ecclesias. hospitalia. et cetera pia loca erigebat. sustentabat. et manutenebat. Fratres quos in christo genuerat sepe uisitabat. tum ut eorum conuersatione eius augetur feruor. tum ut eos exhortaret. doceret. ac in sancto confortaret proposito. Eorum quatuor opus erat indigentie subueniebat. Cum enim eorum numerus auctus fuisset. centum et quadraginta vestimenta. totidemque calciamentorum paria. quatenus seduliores frequentioresque in omnibus et alijs diuinis obsequijs essent. largitus est. Feiary intro domum suam adire passus est nullam. neque germanam sororem. neque fratris filias. que deo pariter seruiebant. neque ceu Possidoni memorat cum muliere solus loqui uolebat. unquam etiam si quod tractandum fuisset arcanum. si quomodo interdum tanto eius indignis affatu. ut se ei negare nequisset non nisi fratribus aut clericis respicientibus ei prestabat auditum.

q Eam hospitibus caritatem obseruabat. ut quatenus poterat in proprio suscipere domicilio. et tamquam christi personam coleret et ueneraret sepe memor salutatorum dicentis. Quod unum ex minimis meis se feceris mihi feceritis. Ob eamque causam non immerito ceu diuini spiritus osper recen-

suit. Cum et multa pauperum frequentia uice quadam cuiusdam lauisset. et oscularetur pedes ab eo audire meruit. Gaude Augustine. quia hodie christum dei filium uidere in carne. tangere. lauare. et osculari eius pedes. atque cum eo loqui meruisti. Quibus expletis eius euanuit ab oculis summam inexplicabilem relinquens leticiam. Sic legendum predicando scribendo disputandoque ualent inuadebat. et confundebat hereticos. ut palam assererent nihil peccati perpetraturum. Qui Augustinus necaret. imo eum tamquam lupum rapacem. leonem rugientem et inuasorem acerrimum occidendum pendendumque esse predicabat. astruens perditioribus eius cuncta ab immortalibus de relaxanda fuisse facinora. Hinc eius de interceptione filium sepius inientes. sicut in nefandissima eorum inspiratione. deficiare illum de creuerunt quam Augustinum quauis morte de media sustulisset. eam ob rem sepe ipsius inuasere. sepe numero nunc ueneno. nunc armis nunc alijs modis plurimis eum extinguere conati fuerunt. sepe uero cum docedus monendasque plebes adiret. armati in eum iruerunt. Propter hoc autem de semper suum athletam seruauit illesum. ut mundam illesamque si de eius iugiter custodiret. die noctuque persequitur. quo pacto sue aliorumque potuisset perdesse salutem. perinde non tam super ecclesie sue animis. sed super totius christiane religionis uigilabat grege. ne uel sathane. uel peruersorum hominum perfidia. dolisque labetes lupis pabulo fierent. Quod si cuiuspiam contigerit. luctu amarissimo. diuinam implorabat clementiam. ut eius presto adesset conuersioni. Quos homo sua opera industriaque ualebat erigere. non modo non mittebat. uerum etiam ad id faciendum nulla occasione ei poterat esse ebitudo. Hic cum Romae Gothorum irruptione. ut eis uerbis utar agendum sub rege Alarico. atque impetu magne cladis euersa esset. eiusque conuersione deorum falsorum mutorumque cultores in christianam religionem referre conarentur. solutoque acerbi et avari deum uerum blasphemarent. ipse exardescens zelo domini dei aduersus eorum blasphemias. et errores. magnum preclarissimumque illud volumen quod de ciuitate dei inscriptum est in duos ac viginti consummatum libros accuratissime scripsit. Pro octem pene totam ducebat insonem. ut his defensionum causis. sanctarum litterarum explanationibus. diuini

hisq; implorandis vacaret muneribus. q̄b̄
sic erat int̄. vt sepe numero ois sensus
expers videret. Quo plerūq; fiebat. vt cū
ab alijs vocaret in celestiu rapt̄ contemplationē sentiebat minime. Sic post sacro
sancti baptismatis lauac̄ suum instituit
aim. vt non modo ea crimina. q̄ mortē in
ferunt. aliq̄n p̄petrant. sed nunq; octoso
v̄bo nunq; iuramento. nunq;ue menda
cio fuerit vsus. Un̄ illa que etiam com
muni religiosoz licentia iuramenta fiunt
vt pote. de mibi testium sit. de me adiu
uet. in d̄o iudicio loquar. et alia q̄ imbuc
cam paz meditate loquentiu p̄cidere so
lent. cura quadam incredibili. tanq; dirā
pestem exhorrebat asserens euangeliū do
cumentum magnopere fore seruandū.
q̄ omnes in vnum admonemur. vt omnis
fimo noster sit. est. non non. ne iurandi
consuetudinē impeierandi laboreremur ere
creationē. Quanta subinde nituerit ca
stitate ei fama. preclarissimumq; nomen
testis est. q̄ castitatis speculum. pudicitie
norma. omnis demum p̄tinentie exemplar
ab omib; diceret. Qua de re nullum bo
num opus sine castitate crebro dicebat.
sepe idubitateq; assererat. quo pacto pl̄
placeat deo mugitus boum. latratus ca
num cronitus porcorū. q̄ deprecatio cle
ricoz luxuriantium. ideo vt omnis carnis
rebellionem tolleret cilio. ieiunij. fla
gellisq; asperrimis eam domitabat. Lu
bilis molliciem. vestium ornatus. appa
ratus domus. colloquia et aspectus mu
liez que maxime sunt incentiua libidis.
mirummodū odio habebat. Hinc et
mulierū inspectozib; q̄ sepe dicere soli
tus erat. Impudicus oculus. impudici
cordis est nuncijs. Preclarissimo euan
gelizandi officio tam seruen ter fungeba
tur. vt non iniuria in dispensando verbo
dei. parem cum apostolis gratiā habuis
se censeat. Tanta faciendorū miraculorū
virtute etiam viuens claruit vt nullū mor
bi gen̄ fuerit qd̄ pijs p̄cibus sanctisq; me
ritis eius non fuerit sublatum. q̄ cum ex
plicatu difficillima foret ea impresentia
rum p̄tereo. Quid op̄ est v̄bis. profecto
singula eius facta ac gesta stupenda sunt
et non nisi vehementi spiritus sancti fuis
se afflatu p̄gesta censendum est. Unum
tū arbitror. q̄ p̄culdubio cunctis veteris

ac noui testamenti viris sanctis p̄ferēdis
sit. copiosozq; dei gratiā suscepisse mini
me dubitandū. q̄ cum sic partita diuina
munera sint. vt alij differendi. alij legēdi
alij euāgelizandi. alij orādi. alij scribādi.
alij regēde reipublice. alij interpretandi ser
monis. alij sanandarū egritudinum. alij
effugandoz demonū. alij expugnāde tē
p̄tationis. alij item alto refulserint mune
re. Augustinus v̄o sic oibus his predit̄
premonitusq; fuit. tāq; oia faciebat egre
gie. vt nihil supra. Ob eā rē. Hacedo
nius stupet. deūq; in testem inuocat se ne
scium esse. qd̄ in Augustino magis mire
tur. an sacerdotij perfectionem. an philo
sophia dogmata. an historie plenā noti
ciam. an facundie iocunditate. an rerum
modozq; varietatem. oia inquit sic parit̄
complet̄ est. vt neq; in vita sanctorū. ne
q; in doctrina possit excellētor etcogita
ri. Ob eā rem sanct̄ Prosper rex Augu
stini meditator accuratissim̄ inquit. De
p̄ per vnigenitū filium suū cuncta crea
uit. et aliquo gradu p̄fectōis creaturas sin
gulas dotauit. Sed beatum Augustinū
ad imaginē trinitatis creatū adeo subli
uauit. alta. s. intelligentia. memoria lata.
volūtate inflāmata. vt nullus excepto fi
lio dei iesu xp̄o sibi nūq; fuerit similis inuē
tus. Perinde diuus Oddo Columēsis
gentis p̄nceps gl̄iosissimis. Qui et Mar
tinus quint̄ Ro. pon. ma. extitit. dū di
ue Bonice corpus sanctissimū a tyberis
nis ostijs in vibē cum incredibili quadaz
trāsferret celebritate ipsūq; nobis tāq; ei
nepotibus veris ac legitimis heredibus
cōdonaret. in tanti doctoris laudē preco
niūq; vt p̄ talem prolē. talem tātāq; pa
rentē extolleret. h̄ pacto intonuit. Quic
qd̄ enī simul oēs apostoli plantauerunt.
Quicquid apollo atq; alij ap̄toz sectato
res irrigarūt. h̄ coronauit. h̄ tetendit. hic
velut circūposito aggere materiā prebu
it. q̄ ex deo feliciōra ecclesia suscipet incre
mēta. Sic itaq; hūc virum celestem sp̄s
sanct̄ sua repleuit grā. vt nō modo in oi
bus liberalib; artibus. sicut in superioribus
assertū fuit. Veretiam in eminentissimo
theologie fonte. omniq; bñ agendarū re
rum virtute p̄ret̄ deū p̄ceptorem habue
rit neminē. Sic enī tepēte sub ficu in alte
rū mutat̄ ē virum. vt q̄q; hō natura. vir

tute & gr̃a angelus. vt diuo Basilio pla-
 cuit. merito fuerit iudicad̃. Etenim tot ta-
 tit̃q; gr̃iaz munerib⁹ summ⁹ rex oim̃ opi-
 fer eū insigniuit. vt nō mō oim̃ virtutum
 forma & speculū extiterit in natura. s; to-
 to orbe terraz vnicū esset. Christiane si-
 dei iubar splendidissimū. q̃ non mō terrenis
 in artub⁹ viuente. sed oib⁹ sacul⁹ sue mē-
 tis splendore tota resulgeret ecclesia. Nam
 sue admirabilis sapie flūmē sic eam irri-
 gavit. vt nullo vnq; tpe vel heresib⁹. vt in
 fidelitatis agitationib⁹. siccitatib⁹. adu-
 stionibusq; poterat arefieri. q̃n ei⁹ sapien-
 tia posteris relicta. & virere et firmari. ac
 ppetuo stabiliari queat. Tot nāq; egre-
 gia librorū edidit volumina. tot elegantissi-
 mas orōnes tot epistolaz genera. tot va-
 rios diuersaz rex tractatus cōposuit. vt
 nihil opus. nihil obscur. nihil abditum.
 nihil indiscussum. nihil qd̃ vel ad defen-
 sionē. vel ad gubernationem. vel ad aug-
 mentū. vel ad fidei gl̃am spectet. intactuz
 reliquit. Hinc Volusian⁹ legi dei deesse.
 vt quicqd̃ Augustinū ptingerit ignoras-
 se. Hinc Possidonius cecinit Augustie
 tonas diuine flāmine vbi. Mentē qui te
 totū legisse fateat. aut tua q̃s lector nosce-
 re cuncta pōt. Namq; volumib⁹ mille Au-
 gustinerefulges. Testant̃ libri qd̃ liquor
 ipe tui. quib⁹ multoz placeant documen-
 ta librorū. Si Augustin⁹ adest suffic̃ ipse
 tibi. Namq; p mille sic numez p̃scriptū in-
 telligam⁹. q̃n longe plura ediderat volu-
 mina. Sed cū quendā indefinite multi-
 tudinis modū. sicut p ea q̃ ad Paulinuz
 idē Possidonius scripsit apertissime p̃stat in-
 sinuare voluisse. Nampe q̃daz in epl̃a sic
 inq̃t. Si a me petis q̃t librorū volumina di-
 uersis psonaz statib⁹ p̃ n̄ Aureli⁹ Au-
 gustin⁹ grate p̃scripsit. nil aliud tibi
 r̃ndere cū ceteris audeo. nisi q̃ ascēdit su-
 per cherubin. & volauit sup pennas ven-
 torū. cuiusue intellect⁹ magnitudinē. lati-
 tudinē. p̃funditatemq; si scire desideras.
 auscultas. obsecro te. paulisper. Fert. n. q̃
 Marcus Terrentius Varro apud latin-
 nos innumerabiles libros p̃posuit. apud
 grecos Calcidorus mir̃ attollit̃ laudib⁹
 De nostris etiā Ouginē sex milia libros
 legit̃ scripsisse. horū aut̃ oim̃ studiuz Au-
 gustin⁹ scia & ingenio vicit. Namq; tanta di-
 ctado p̃uatim. tāta in ecclesijs. diuersisq;

locis disputando conscripsit. vt vic cuiq;
 studiosoz non dicā scribere. sed nec ea le-
 gere posse occurrat. Mentē ergo qui se
 totū Augustinum legisse fateat. At quidē
 si Varronē si Calcidoz. Ouginē. & oēs
 cuiuscūq; secte philosophos. atq; ois sa-
 cultatis doctoris. siue gentiles. siue fide-
 les supauerit. nōnulle dūtarat sed plures
 ser milib⁹ abūdasse voluminibus. astrua-
 mus. necesse est cui sententie nō tam mea
 inheret opinio. q̃ Iuliori. Elgonis. Eui-
 centij. Bernardi. aliozq; plurimoz assen-
 tit auctoritas. in quoz quidem volumi-
 nū editionibus hec p̃fecto stupenda. atq;
 vltro & citro admiranda sunt. q̃ in ois. s.
 ope alio vsus stilo fuerit. q̃ nulla in tot
 tantozq; voluminū copia inueniat̃ repu-
 gnāta q̃ sic adungū emendatissima cun-
 cta reliquerit. vt nihil vel addendum sit.
 vel minuendū. in quoz emendatione li-
 brum. quem de p̃tractationib⁹ inscripsit.
 sua in senectute cōposuit. quibus quidem
 superne ineffabilisq; sapientie effusio. so-
 liditas tenacitasq; memorie. deniq; men-
 tis eius celeritas comprobatur. que in
 nullo quouis alio doctore. vt neminē ex-
 cipiam vnq; fuere. Quid igit plurib⁹ mo-
 roz. nullū satis mihi temp⁹. nulla dicēdi
 vbertas. nlla deniq; mētis acies ad enar-
 randa. excogitanda. explicandaq; fidelit̃
 ter. ac sancte ab eo gesta satis esset. ne tā-
 men longior fiam. & ad ipsos cōmentari-
 os festinem. orationem claudaz. Post
 itaq; innumera eius opa. post admirabi-
 lem. ac penit⁹ inerplicabile sanctum omiā.
 defensionē. sublimationēq; fidei. a salua-
 toris ortu. anno quadringētesimo trigēsi-
 mo sexto. pontificat⁹ Sixti tertij. anno se-
 cundo Theodosij minoris imperij vnde
 uigesimo. presulatus ei⁹ anno q̃dragesi-
 mo. oisq; eius etas̃ sexto & septuagesimo
 Juxta Eusebij Possidonijq; supputatio-
 nem Vandaloz exercitu omnē Africam
 immanissime deuastante. sexui. etati profes-
 sioni. dignitatiq; nulli p̃cente. p̃e ceteris
 Augustin⁹ sue senectutis dies amarissi-
 mos. lugubresq; duceret. Cū enim alios
 hostili nece ertigui. alios effugari. alios
 p̃e tormētōz acerbitate a fide apostota-
 re. Ecclesias itē sacerdotibus ministrisq;
 destitui virgines & optimo quoscūq; cō-
 tinentes dissipari. corporis animiq; inter-

v

b

gritatem in omnibus pene deficere. op-
pida demolliri. deuastari vires. sacra dei
templa igne cremari. hymnos. laudes. sa-
cramenta qz omnia ab omnibz fere preter
missa videret. tantam ecclesie iacturā. tā-
qz deplorandum excidiū equo animo fer-
re non potens. tensis in celum palmis lu-
ctu singultu. omniqz doloris acerbitate
maceratus. corpore. menteqz prostratus.
Noctes diesqz ore z corde humillias of-
ferens preces dei exorabat maiestātē. ei-
qz implorabat clementiā. vt hec tanta ef-
tingeret mala. aut eius fidelibz constan-
tiam patiētīaqz in ea pressura. iacturaqz
largiretur. aut ipsum de hac lugubri vita
salte subiret. z de tertio se exaudien-
dum reuelatum est ei. quo factum fuit. vt
tertio obsidionis mense agitari febribus
ceperit. qui optatum efflagitātūqz votūz
de primo conferendum agnosces omni-
bus eiectis curis. septem psalmos dauid
quos penitenciales nos appellamus. qz
ipse primus se legit. vberime flēdo eos
sepissime relegabat Fratres canonicosqz
in vnū congregatos solabatur. sancta sa-
luberrimaqz documenta eos docebat. et
miro qdam suasu in sancte religiōis pro-
posito confortare desinebat nūqz. Tem-
poraliū terrestriūqz rerum testamentum
nullū fecit. qz vnde faceret xpi pauper ha-
bebat minime. imensi tū thesauri sapien-
tie sue bibliotecam per totum. s. orbem ef-
fundendam reliquit. Itaqz susceptis fidei
sacramentis. ore mēteqz humiliē deū
laudās. decima egritudinis die. quinto
kalendas septembris. angeloz comitan-
te caterua. pia sancta qz anima illa corpo-
ris soluta de micilio. ad suū redijt creato-
rem Amen.

Explicit vita sancti Augustini epi.

Barbarice gentis dec^o Augustine phēne
Horrida quē nobis aphyca terra tulit
Qui scripturaz pferens archana sacrarū
Eloquijs referans abdita cuncta tuis
Doctoz ingenuaqz oī cultissim^o arte
Et studio prestans. ingenioqz nitens
Quē nihil obscurū latuit. s; z oīa clarent
Itaqz hūana sūt dogmata z alma parēt
Lui^o z instrumur doctriuis atz mōemur

Exēplis pbitas cuius in orbe micat
Ad illa libroz pre pater alme legur. ē
Editaqz promūt quicquid vbiqz latet
Sis fautor oibz pi^o o scitissime presul
Itaqz deo tuas offer ad alta preces

Incipit cōmendatio regule eiusdem.

Natis quoad
potuim⁹ breuiter vitā ge-
staqz diui Augustini per-
stringimus. quatenus ad
venerandū eius celsitudinez redderemur
feruentiores. magnificaremūsqz interpre-
tandum opus. qm̄ ex tāto est doctore p-
fectum. Hunc autem. vt tanti operis nō
modo lectores. vextiam attentissimi si-
mus obseruatores. de ei⁹ prestantia qd-
piam referamus. Nempe ex omnibus re-
gulis. sub quibus viri religiosi in dei mi-
litant ecclesia. ea que a precellētissimo do-
ctore Augustino cōdita est. proculdubio
pumatam tenet. tum ob ipsius instituen-
tis excellentiam. Itaqz regularum condi-
torum aliqui cathalago minime ascribū-
tur sanctoz. Aliqui z si ascripti sint sapi-
entia non polluerunt. Aliqui z si sancti-
monia z ingenio valuerint. non tū ma-
gne extiterunt auctoritatis. Constat au-
tem nonnūqz plus ad salutare sententi-
as proferendas. sanctitatē valere qz sapi-
entiam. Interdum autem econtra quo-
niam simplicitas ipsa qz qz sancta sit. si ta-
men per sapientiam non dirigatur min⁹
vtilē. minusqz laudabile profert iudiciūz
Si autem z sanctitate. z sapientia quis
valeat auctoritatis nō expers sit. in con-
dendis instruendisqz preceptis haud est
facile recipiendus. Lria igitur hec. vt
pote sanctitas. sapientia. z auctoritas cō-
ferunt institutis dignitatem. quibus qstū
doctozum princeps Aurelius Augusti-
nus claruerit. efficax ab vniuersis natio-
nibus redditur testimonium. Et enī ipm̄
omnis humane. diuineqz sapientie splen-
dorem maximū. Ipsum sanctitatis specu-
lum. Ipsum z pontificij merito refuls-
se dignitate. omnis orientalis z occident-
alis testatur ecclesia. Tum ob exempla-
ris prestantiam. omne quidem opificiūz

a sui ratione recipit dignitates. Hinc fit
 vt dei opera perfectissima comprobent.
 quoniam per infallibiles eternasq; ratio
 nes in letante sui mente existētes vniuer
 sa pdurit. At vero pleriq; omnes ex san
 ctorum patrum. cenobitar. videlicet aut
 anathoretarum institutis. eorum regula;
 compilarunt. Augustinus autem ad ex
 emplar vite apostolice. quam infallibilis
 dei instituit sapientia. suam condidit ec
 clesia testante. que de ipso loquens ita ce
 cinit. Et cepit viuere fm regulam sub san
 ctis apostolis constitutam. quod ⁊ ipse i
 pleriq; suis astruxit sentētijs. in quibus
 se proficitur apostolica vita viuere velle.
 Sed quanto sacer ille apostolorum sena
 tus prestantiore extitit beatorum patru
 collegio. tanto apostolica vita illorum ē
 institutis excellētiore. quo nimirum fit. vt
 diuini Augustini regula illius gerens ima
 ginez. ceteris prester. necesse est. Tum ob
 eius maguam vetustatem omnibus enim
 rebus diuturnitas ipsa magnum prestat
 laudandi officiu. Quod maxime in scri
 pturis propter diuturnum magnorū vi
 torum verificatur examen. in quo si abs
 q; calūniā pertransierint. nemo illas de
 88 inceptis audebit inficiari. Sed cū san
 ctissimi Augustini doctois regula. non
 solum modernas. verumetiam diuini Be
 nedicti. ⁊ aliorum quorumcumq; quib; ec
 clesia vtitur latinorum annis mult; regu
 las precesserit. per totq; illustrium viroz
 ⁊ conciliorum transierit iudicia. Quis eā
 oppugnare audebit. Quis etiam ob eam
 rem ceteris eam prestantiorem esse nega
 bit. Tum ob ipsius regule argumentum.
 Porro alie omnes magis circa corpora
 les obseruantias. ieiuniorum disciplina
 rum. vigiliarum. multarūq; angariarum
 onera imponentes. Parentes autē no
 stri sanctissimi canones erga spirituales
 ceu dei proximiq; dilectionem cordium
 vnitatem. beatorum morum concordiam
 pietatis officia. ⁊ cetera huiusmodi. qui
 bus totum est opus refertum magis ver
 santur monumenta. At quidem sicut spi
 ritus corpori. ⁊ lex spiritualis legi preua
 let carnali. ita spiritualia exercitia corpo
 ralibus prestent oportet ac perinde regu
 la earum moderatit; prestātor; sit. opus
 est. Tum deniq; ob eius preceptorū mo

deramen. Namq; alie nimis onerose. alie
 nimis leues sunt. Altero depremunt. al
 tero licenter professores vagantur. Glo
 riosissimi autem Augustini regula ea p
 fecto in suis preceptis vtitur mediocrita
 te. vt nec austeritas ipsa. nec leuitas mā
 datorum inuitiosum labatur extremum.
 sed vtq; omnis eius preceptio in eo con
 sistit medio in quo virtus omnis iure ma
 nere dignoscitur.

nera primatum tenere predicauit. eius tñ
dem fornax effectus insonuit summi dei
maiestatem ab ea non distare. quoniam
deus caritas est. **D** q̄ sublimē quaq̄
precellentissimum verbum. Nam quomo
do altius. quomodo excellenti⁹. quomo
do eminenti⁹. quomodo demum magni
ficentius nobis potuit caritas commen
dari q̄ cum dicitur. deus caritas est. Bre
uis quippe laus. sed maximum precon
ium. breuis in sermone. maxima in intel
lectu. Merito igitur perquirenda est car
ritas. merito amplectenda. merito pro il
la adipiscenda omne studium est adhi
bendum. merito ⁊ preceptor et institutor
noster Augustinus in apostolice regule
traditione exorsus est. Ante omnia fra
tres carissimi diligatur deus. deinde pro
ximus. Laueat igitur vt nemo se seducat
astruendo se diuitiarum in hominem pec
care. si non diligit fratres. Quomodo q̄s
non peccat in deum si in caritatem. que
deus est delinquit. Hanc igitur ame
mus. hanc sequamur. hanc amplectamur
si deo grati esse desideramus. si mortē cri
minum. pugnantium virtutem. victorū
palmam. mentium concordiam. electo
rum cōsortium omniumq̄ bonorum an
helamus affectum. Hanc teneam⁹ in di
uine maiestatis fieri domicilium concu
piscimus. Sic enim familiaris ē deo car
ritas. Ut ipse mansionem habere nolit.
Ubi caritas non fuerit. Si ergo carita
tem habemus. ⁊ utiq̄ deum in nobis ha
bemus. quia deus caritas est. Quid igitur
opus est. vt longe vageris. Quid g
rum celi perlustras. vt deum videas. In
tuere conscientiam tuam. Attende an
caritatem in ea videas considera. Si in
mentis tue ergastulo habitat. et deus ibi
habitat. Si caritatem in ea vides et de
um profecto vides. quia deus caritas ē.
Vis o frater vis. o hermitane videre se
dentem in celo. habeas caritatem dili
gas ante omnia deus. diligas deinde pro
ximum. exequere mandata preceptoris
tui Augustini. ⁊ in te illum. sicut in celo
meditaberis sedentem

Quomodo differt caritas a deo.

Ambrosius

Neq̄ tñ te labi volumus in errorem
vt ita existimes caritatē esse deum
vt cum illum esse mētis nostre ha
bitum credas. quo ei⁹ diligimus maiesta
tem. Absit vt id arbitreris. Scimus enī
deū esse substantiā. eternā imensā. incor
ruptibilem. ⁊ omnīū rerum creatricē. qua
les quidem proprietates tali habitui qui
ab ipsa summa dei celsitudine nostris in
mentibus tāq̄ aliquid creatū ⁊ alteri in
berens infundit. tribui nō possunt. Non
tñ ob eam rē mentit⁹ est Iohannes. qui
dixit. De⁹ caritas est. qm̄ spiritui sancto
hoc nomen tribuit. qui sicut ⁊ patris. et
filij amor. nex⁹. vinculum. dilectio ⁊ ami
cicia dicit. ita ⁊ caritas verius nuncupat
Partienda est igit caritas. vt altera crea
ta alteri insit. altera creatrix in se existat.
Hec illam nobis creat ⁊ infundit. per il
lam ad istam tendimus ⁊ devenim⁹. Il
la via. hec finis. illa mens perficit. p̄ hanc
perfecta in suo regno locat. Illa totū tri
nitatis munus est. hec patris ⁊ filij sum
mū ⁊ imensum est donū. Illa nempe ex
nihilō creat. hec a patre ⁊ filio de vtrius
q̄ substantia proculdubio spirat. Illa de
solius trinitatis arbitrio dat temporalit.
hec diuina cōcomitāte natura producit
eternaliter. Per hanc pater ⁊ filij mutuo
se diligūt. per illam nos felicitē deū ama
mus ⁊ proximū. q̄q̄ illo spū. qui ⁊ carita
tas est. vt nostro vnito. veluti non absur
de quidā estimauerūt. vtrūq̄ deū. s. ⁊ pro
ximū merito complectamur amore. Et
qm̄ vtraq̄ ad beatitudinē facit vtraq̄ ho
minū mētēs incendit. vtraq̄ inflāmat et
nectit. lz in lris dispari efficiētia. vtraq̄
merito. vno singularissimo ⁊ fundit voca
bulo.

De modis quib⁹ habenda ē dilectio.

Ambrosius

Et qm̄ deū atq̄ primū iubemur di
ligere. p̄inde quo vtraq̄. ⁊ q̄ circa
deum. ⁊ q̄ circa primū versat dilec
ctio tenēda sit. indagandū ē. Est enī illa
q̄ sumo ac prepotenti. vnū deo. eminentie.
cōtinuitatis. vehemētie. inreferibilitatis
q̄ modis d; eē circūornata. Eminentie in
quā modū iprimis tenere d; qm̄ cū dile
ctionis obiectū bonū sit. tñro vnū quodq̄
magis d; amari. q̄to magis eē bonū di

gnosci. Et enī pstat immortalē deū ob sui
imensitate. eternitateq; sūmū ac sup̄mū
esse bonū. Nec vtiq; alio bono bonū. sed
vt h̄bis d̄ iul̄ Augusti vtar. Ipsū bonū
eē oīs boni bonū. Quo circa sup̄ oīa bo
nā ei⁹ diligenda maiestas. Qd̄ ipsa nob̄
h̄itas insinuauit cū dicit. Qui amat p̄ez
aut m̄rem. fratres. aut sorores. aut etiā ⁊
aiam suā plusq; me. nō est me dign⁹. Eā
obrē. parēs n̄ prestātissim⁹ Augustinus
ad nos filios suos sermone dirigēs hanc
dilectōis eminentiā celsitudinēq; cōtem
plās in tonuit. An̄ oīa hoc ē pu⁹. ⁊ super
singula creata frēs carissimi diligat de⁹
Cōtinua insup ⁊ iugis d̄z eē dilectio. q̄ i
sūmi dei ferunt celsitudinē. ⁊ vsq; ad ex
tremū vite succēsi. illa feruere debemus.
qm̄ ipso teste. nō q̄ incepit. sed q̄ pseuera
uent vsq; in finē h̄ salu⁹ erit. h̄ in quā dile
ctionis assequet̄ premiū. h̄ verā eternāue
acq̄rit felicitatē. Quid enim pdest rex ag
gredi exordia. si a p̄seq; nēdo fine aim aū
tum⁹. Proficisceti enī magna ē imputāda
p̄fuso. si cū possit et̄ debeat. ad institutu
p̄fusuq; terminū mime p̄tenderit. Hinc
phoz; princeps Aristoteles in egregio de
aia volumie. a fine oīa appellari asseruit
Egregi⁹ q̄z vates H̄aso cecinit. Eritus
acta p̄bat. Vehemētes q̄z ac sūmo feruo
re succēsi esse debem⁹ tā excellū. tāq; imē
sum bonū. q̄le ē sūmi dei maiestas dilige
tes. ne qd̄ absit. tāq; tepidos nos suo vo
mat ore. hanc nob̄ vehementiā instituit
seruandā cū dicit. Diliges d̄m̄ tuū
ex toto corde tuo. ⁊ ex tota mēte tua. ⁊ ex
tota aia tua. Quib⁹ in h̄bis. p̄fecto nullā
in vite n̄re p̄tē reliq̄t q̄ vacare debeat. ⁊ q̄i
locū dare. vt alta te velis frui. Sed q̄cqd̄
aliud diligendum venerit in aim. illuc ra
piat̄. q̄ tot⁹ dilectionis ipet⁹ curnt. ⁊ quo
vniūse n̄re vires. vniūse potētie. vniūsaq;
mēbra sunt dirigēda. sicut ip̄e p̄ceptor n̄r
eo in libro quē de infirmoz; visitatiōe edi
dit ita monet. Diligat deū tuū ocul⁹ tu⁹.
man⁹ tua. pes tu⁹. ⁊ oīs sensus tuus. ⁊ tu
tot⁹ diligas deū. ⁊ vt tu tot⁹ diligaris ab
eo. Et ceu in libro meditationū exclamat
Immesus es o d̄ne. ⁊ sine mēfura debes
amari ⁊ laudari ab his q̄s tuo p̄cioso s̄a
guine redemisti. H̄eus frēs dilectissimi si
hō hoīem tanta diligit dilectiōe. vt alter
alter vix pariat̄ a beffe. sicut sponsa sp̄o

tanto aglutinat̄ mētis ardore. vt p̄ ma
gnitudine amoris n̄lla p̄frui valeat req̄em
viri sui vbsentiā cū inexplabili ferēs me
rore q̄ dilectiōe. q̄ studio. quo feruore aia
n̄ra. quā sibi sūma ei⁹ benignitate cū inef
fabilib⁹ inenarrabilib⁹q; ornāmētis excel
sa ei⁹ maiestas. fide ⁊ miseratiōib⁹ despō
savit deū. s. vez ⁊ pulcherrimū ei⁹ sponsū
qui eam sic adamauit. vt p̄ ea saluanda
mori nō dubitanerit. diligere d̄z. P̄ostre
mo ineffabilē dei maiestatem sic adamare
debem⁹ vt p̄ n̄m̄ amore illā in finē alium
nō referam⁹. Nā cū sūm⁹ ⁊ vltim⁹ oīm re
rū finis existat. q̄ pacto si recte illā dilige
mus. p̄pter aliū diligim⁹. P̄terea sicut
a n̄ro edocti sum⁹ p̄ceptore. solo deo fru
endū ē. qm̄ illo fruimur q̄ b̄ti effimur. in
q̄ sp̄e ponim⁹. vt ad id pueniam⁹. Ea de
re in libro de doctrina xp̄iana. Res q̄
bus fruēdū ē diffinit̄ eē p̄iem filiū ⁊ sp̄m̄
sanctū. eadē t̄n̄ trinitas. vt adiecit. qd̄ā sū
ma res est cōisq; oībus fruētib⁹ ea. si t̄n̄
res dici d̄z. ⁊ nō rerū oīm cā. si t̄n̄ ⁊ cā. n̄
enī facile inueniri p̄t nomē qd̄ tāte excel
lētie pueniat. nisi qd̄ meli⁹ d̄ trinitas vn⁹
de⁹. Et enī sicut ab eodē p̄clare diffinituz;
ē. Frui quidē n̄l aliud ē. q̄ amore ihere
re alicui rei prop̄ seipam. Qd̄ ⁊ clar⁹ in
eminētissimo de trinitate volūe h̄isce h̄
bis insinat. Fruimur cognit⁹. in q̄b⁹ ip̄is
p̄pter se volūtas delectata p̄q̄seit. Ex q̄
bus sane fit. vt eo pacto a nob̄ sit. dilige
dus de⁹. vt dilectiōe q̄ tantā cōplectimur
celsitudinē. in nullā referam⁹ creaturā. q̄
si sec⁹ a h̄piā fiat. mix quidē imodū ober
rat. qm̄ nēpe nulla maior p̄uersitas ē. sicut
eidē n̄ro parenti excellētissimo placuit. q̄
vtēdo fruēdis. ⁊ fruēdo vtēdis. Cōferra
mus igit̄ sūmi impatoris maiestatem. cū ei⁹
natura eterna. infinita. imēsa. in circūscri
pta. rerū oīm p̄ncipiū. atq; finis. sūmūq;
sit p̄cellētissimū atq; ineffabile bonū. imo
si rect⁹ loq̄ volum⁹. ipse sit p̄ essentiā be
nitas. simplex. purissima abstracta. ⁊ oīs
penit⁹ exp̄ers p̄cretiōis. mō eminentissimo
iugi atq; p̄benni vehemētissimo. ⁊ deni
q; inreferibili a nob̄ amari oportere. q̄s q̄
dē modos fornarista caritatis Augusti
nus cōreplās vt nos eterne felicitatis cō
potes fierem⁹. exorsus ē. An̄ oīa frēs ca
rissimi diligatur deus ita vt illa p̄posito
tionis nota. nō solū p̄uoutatē significet.

sed etiā superioritatem insinuet. Quod enim
superius est. alteri. pro sit necesse est. ac punde
eminentie vehementie. irreferribilitatisq;
modos designet oportet. Sed ut tā salu
tiferū mandatū adimplere valeamus ar
rectis aurib⁹ eundem nrm pceptorem. in
libro de beata vita docentē audiam⁹.

b Ille inq̄t deū diligit q̄ suis in oibus mā
datis obtempat. Ille deū diligit. q̄ leges
ei⁹ ⁊ pcepta custodit. Ille deū diligit. q̄
se ut ille sanct⁹ est. ⁊ ipse sanctificat. sicut
scriptū est. Estote sancti. q̄ ego sanct⁹ sū
dñs deus v̄. deū appime diligit. qui ⁊ il
lud pphete implet eloquiū. Qui diligit
deū odite malus. deum diligit q̄ nihil
aliud q̄ celestia cogitat ⁊ diuina. de⁹ enī
nō nisi sanctitatis ⁊ iusticie ⁊ pietatis ex
istat amator. nēpe ille deū diligit. q̄ nō ali
ud q̄ qd de⁹ amare videt operat. Quid
aut sit deū diligerē. dñs ⁊ saluator n̄r de
clarat dicēs. Qui audit v̄ba mea ⁊ facit ea.
hic est q̄ diligit me. Igit̄ ille deū diligit.
qui qd deus p̄cipit facit. Quia qui nō fa
cit. nō diligit. Studeam⁹ q̄ sūmi dei mā
data seruare. ⁊ sic ei⁹ diligemus maiesta
tem. ⁊ eo pacto ea adimplere nitamur. ut
ex toto corde. ⁊ ex tota aia. ⁊ ex tota men
te. illū diligerē videamur. Hos qui ad vi
tā eternā puenire pposuim⁹. Vita enim
eterna ē totum premiū. tota merces. ⁊ de
nan⁹ a pcuratore vinee celestis nobis p
laboribus nostris reddit⁹. gaudem⁹ eius
pmissione. p̄mum tñ pcedere merita non
pōt. igit̄ nō debemus p̄scere p̄mū. ante
q̄ illud mereamur accipe.

Viso quō diligendus est de⁹. sequit̄ vi
dere quō diligendus ē proximus.

Ambrosius

i **E** qm̄ he. due dilectōnes. dei. s. ⁊
primi adinuicem sunt cōnere. iō
doctor p̄cellētissim⁹ mādato de
diligēdo deo adiecit. deinde prim⁹. Nō
enī dilectio dei pōt esse in hoie: qui nō di
ligit primū. nec dilectio primi in eo q̄ nō
diligit deum. Quo circa nonnūq̄ alter⁹
sine altero. siue h̄ siue illud. p̄ plena do
ctrina inuenit̄ cōmemorasse scriptura. ut
etiā p hoc intelligat̄ eoz tāta esse cōnecio
ut alterum sine altero esse nō possit. qm̄ q̄

diligit deum sicut pauloante astruxim⁹.
facit ⁊ implet iussa dei. At enī ex his vnus
p̄clarissimū est. ⁊ p̄mo mandato teste sal
uatore sile ut primū. s. diligam⁹. Sed
q̄ pacto ipsum diligerē debeam⁹. docuit
cū adiecit. sicut teipsum. Nam in p̄cepto
caritatis tria inuenit̄ hō que diligit. ut
pote deū. sc. ⁊ proximū. Et qm̄ ille in sui
dilectione nō errat. qui deū diligit cōse
quens sit. ut primo ad diligendū deū cō
sulat. q̄ iubet sicut seipsum diligerē. Sic
enī v̄rou. sic filijs. sic domesticis. sic cete
ris quibus poterit hoibus. ac p̄ h̄ erit pa
catus oī homini. q̄rū in ipso est. hoim. i.
ordinata cōcordia. cui⁹ ordo est. ut ipu
mis nllī noceat. deinde etiā ut prosit cui
poterit. Ad id ut diligerē nil ali
ud enī bonū velle ⁊ bonū optare. Ad
id ut que sūt q̄ ad tuā faciāt salutē.
Que te adoptatam desideratāq; felicitā
tem eternā inducere queit. hec p̄ tuo p
rimo affectes. hec p̄ eo procurare nō de
sistas. ⁊ eo pacto illū sicut teipsum diliges
Proinde in libro de morib⁹ ecclesie. hu
ius adimplendi mandati Augustinus se
ries modiq; describēs dixit. Qui diligit
primū agit q̄ntum pōt. ut salu⁹ corpore.
saluusq; aīo sit. sed cura corporis ad aī re
ferenda est salutem. Et in libro de doctri
na xp̄iana inq̄t. Quisq; recte diligit pri
mū. hoc est cū eo debet agere. ut etiā ipse
toto corde. tota mēte. totaq; aīa diligit
deū. Sic enī illū diligens tāq; seipsum. to
tam dilectionē sui ⁊ primi refert in illam
dilectionē dei. q̄ nullū a se riuiū dari eē
se patitur. Sed quisnam sit iste primus.
quez sicut nosmetipsos diligerē debem⁹
in libro de disciplina xp̄iana apte indica
uit dicens. Non enī primo sic debes dili
gere proximū. ut fratrem vel cognatū vel
affinē. Proximus enī omni hoī oīs
homo. primi sibi dicunt. pater ⁊ filius. so
cer ⁊ gener. Nil tā primū q̄ homo ⁊ hō.
Sed si putas nō esse primos. nisi qui de
eisdem parentib⁹ nascunt. Adā ⁊ Eua
intendamus. ⁊ oēs fratres sum⁹. Equidē
si fratres s̄m q̄ hoies sumus. q̄to magis
s̄m q̄ xp̄iani sumus. Ad id q̄ homo es.
vnus p̄i sūt Adā. vna mā fuit Eua. Ad
id q̄ xp̄ian⁹ es vnus p̄i est deus. vna
mater est ecclesia. Que ⁊ si p̄clare dicta

et verissima sint. discernit tñ in plerisque locis
sue sententie hominem ab homine deo
ut hunc amicum. illum vero inimicum no-
strum appellet. et utrumque ab ipso inbemur
amare. amicum quippe in eum. inimicum
vero propter eum. Ob eam rem dicitur Be-
gorius ait. Ille enim veraciter caritatem ha-
bet qui amicum diligit in deum. inimicum
vero diligit propter deum. Amicus idcir-
co in deum diligendus est. quoniam propter ei-
naturam in se habet. quo diligi mereatur.
bonum utpote et oblectamentum amicitie.
quod tamen noster amor. noster affectus. no-
straque dilectio in eo sistere tanquam in nostro
fine minime debet. hunc scilicet amici nostri
amorem in illud bonum. tanquam in maius
quod prestantius referre debemus. quod hu-
ius est causa boni. Inimicus vero diligen-
dus est propter deum dicitur. quoniam
tanquam inimicus nihil in se habet amabili-
tatis. et ideo iubemur illius gratia ipsum
diligere. quod omnis diligende nature fons
est et origo. cuius etiam ipse inimicus ge-
rit imaginem. Omnis enim homo ut ini-
micus ut peccator. et ut adversarius nequa-
quam est diligendus. sed ut naturam habet hu-
manitatis. ut imaginem gestat summi dei.
ut plasma est summi operificis. ergo propter
ipsum est amandus. quatenus eum sequamur.
qui in cruce pendens pro crucifixori-
bus exoravit. Propter deum igitur pec-
catores amemus. qui propter peccato-
res salvandos de celo descendit in uterum
virginis. qui tacens propter eos colaphos
acceptit. verbera sustinuit. crucifixus est. et
mouens voluit ad inferna descendere. et
ineffabilem dei bonitatem. o inenarrabilem cle-
mentiam. o inexplicabilem caritatem. ut pro redi-
mendis salvandis glorificandisque peccatoribus.
tam acerbam peragitationem tam equo animo sus-
tulit. Et quoniam ab ipso sapientie ac summe pie-
tatis magistro discere debemus. manda-
vit nobis. ut nostros etiam propter eum di-
ligamus inimicos. Compello celum. et vo-
co terram ut pietatis dominice novitatem
et terra stupeat. et celum imiteatur. que mens
sentit. quod capit audit. que doctrina tra-
dit. Ad quod evangelista imo evangelistarum
preceptor attrahit christianos auditores dicit
do. Diligite inimicos vestros. Hec recipit
mortalis sensus. Hec viscera humana
capiunt. recipiat hec cognitio carnalis. hoc

seculi non admittit audit. Imbecillis ani-
mus amantes amare non sufficit. et dilige-
tes diligere vix valet. incostans hominis na-
tura. Nonne filii patentes. ut ore vir. vi-
rum ut or. fratrem frater. civem cuius patres
parentem sepe feralibus odiis persequunt. et
de caritatis vinculo nodos alligant odio-
rum. sumentes de pace bellum. de cog-
nitione dissidium. et ipsa fit causa odii. que fue-
rat res amoris. Et si ista que pro natura sunt
sic orbitant a natura illa que contra natu-
ram sunt. quis inserit nature. ira mali causa
est. amor vero est res nature. amor ergo et ira
sic divisa sunt ut coniungi nequeant. Et quomodo
modo dicit. Diligite inimicos vestros. odio
habentes non odisse. persequentes non perse-
qui. et pro persequentibus orare. Non va-
let animus carnis onere pregruatur. Hec
tanquam loquentes de spatione non facimus. sed
ut recte solam precepto non Augustinus.
Celestis precepti magnitudinem de terrena
impossibilitate monstram. quatenus implere
illud. non sit humani operis. sed divini ma-
neris ipso christo auctore qui dicit. Que im-
possibilia sunt apud homines. possibilia sunt
apud deum. Iubedo deo velle tuum quodrit. pos-
se dat ipse qui precipit. Si enim lapis lapidum
ictus cum sit uterque frigidus. emittit ignem.
inimicitiarum ignes iuncti. quod potest conflag-
re recordiam. nonne regna gentes. populi duz
inimicis inimicitias reddunt. mundum unum
versum hincidunt. bellis sanguinem profun-
dunt. Seu iuste discordia. ardet mundus. et
ea sola peunte. in seculo non manet incen-
dium. Sicut aqua extinguit ignem. ita dilec-
tio restringit incendia. dilectio enim est pa-
cis vnda ros gratie. caritatis imber. semine
concordie. affectus germen. amoris fructus
vberim. et denique. ut illud. quod aliter dicit non
potest. explicet. dilectio deus est. quod servos suos
os inimicitias nolens subiacere inimici-
tias imperavit auferri. easque voluit dile-
ctione placari. furore caritate compesti. et in
amorem ipsas inimicitias commutari. Sic
enim imitatur quisque deum. si dilectione in-
terficit iram. si amicum de inimico. de ho-
ste fratrem. de prophano sanctum. de sacrile-
go religiosum. de gentili efficit christianum. Un-
postquam de predicta dilectione locutus est. adiungit
ut sitis filii patris vestri. qui in celis est. quam
quod de filiatione. ut adipsam referremur. a caritate
mandato regulam tradens apostolicam non inceptit

p̄ceptor tunc dicit. An̄ oīa fratres carissimi diligat̄ de⁹. deinde prim⁹. Nā hec sūt due ale. amor. s. dei ⁊ primi. quib⁹ euolamus ad celos. transimus ad sc̄tōs. inferimur in̄ angelos. uiuim⁹ in eternū. inbi- lamus ac gaudem⁹ absq̄ fine. ⁊ filij dei p̄ adoptionē effecti etnā posside⁹ hereditatē. Un̄ Augustin⁹ apud Prosper⁹ ait. Un̄ istis gēnis virtutū q̄ caret alis celorū. ad regnū nō h̄z vñ uolet.

Lectus secund⁹

Augustin⁹

Hec sunt q̄ vt obseruet̄ p̄cipim⁹ i monasterio p̄stituti. Primū p̄p̄t qd̄ in vnū estis p̄gregati. vt vnā nimes habitetis in domo. ⁊ sit vobis aīa vna ⁊ cor vnū in deo.

Lōmentū secundū

Ambrosius

Omnis doctrine ⁊ discipline ordo. is ē. vt a cōioub⁹ tāq̄ magis necessari⁹ ac notiorib⁹ sumat̄ exordiu. p̄tendat̄q̄ subinde ad ea q̄ magis di- functa sūt ⁊ sp̄alia. Derinde p̄cepta a saluatore n̄ro oīm hoīm natiōi data. Augu- stin⁹ his frīb⁹ q̄ in monasterio sūt p̄stituta. tāq̄ etiā cōmuni lege astricti seruanda i- sturūt. cū exorsus ē. An̄ oīa frēs carissimi diligat̄ de⁹. deinde prim⁹. postmodū qd̄ cōe ē. eisdē n̄r⁹ ē appropare. cū dixit. Pri- mū. vt pote mandatū. a me p̄ceptore vō vob filijs carissimis datū. illud nēpe ē. p̄- pter qd̄ in vnū estis cōgregati. vt pote vt vnānimes habitetis in domo. ⁊ sit vobis aīa vna. ⁊ cor vnū i deo. Profecto tūc frēs vnānimes bitant in domo. qm̄ vnū hūt gīm. vnū velle. vnā deniq̄ mentē in his faciēdis q̄ placita sunt deo. siq̄dem vt quēadmodū i vna p̄tinent̄ domo. ita vna dilectiōis biga ad se mutuo diligendū. ⁊ sibi iūicē subuentēdū. ⁊ ad diuina iplēda p̄cepta regant̄. quib⁹ verb apte. p̄i indi- cauit amorē. qm̄ vt in alēo astruim⁹ ser- mone ad h̄ amand⁹ ē prim⁹. ad q̄ nosmet ipsos diligim⁹. Dilectionem aut̄ dei insi- nuauit cū dixit. Sit vobis aīa vna ⁊ cor vnū in deo. Nā cū nos dilectio dei a mū do sepet. deoq̄ cōiungat. sic enī nob̄ erit aīa vna ⁊ cor vnū in deo. si ex toto corde. ex tota mēte. ⁊ ex tota aīa suā dilige⁹ ma-

lestatē. p̄pterea scriptuz ē. De⁹ caritas ē. ⁊ q̄ manet in caritate in deo manet. ⁊ de⁹ i eo. Ecce q̄ dilucide q̄q̄ sub alijs verbis eandē replicauit inīam. nō tñ ob eā rē nu- gatione rep̄hēdi d̄z. tāq̄ in suo sup̄fluo. extiterit sermone. qm̄ in exordio cōe recē- sūt mandatū. in sequentib⁹ qd̄ cōe ē suis frīb⁹ appropauit ap̄iens hoīz adimplē- doī p̄ceptorū maiorē eis puenire necētē. tāq̄ si patētē diceret. Ob eā cām vos in monasterio in vnū puenisse dicim⁹. vt ceu vna vos p̄tinet dom⁹. ita his duabus dilectionib⁹ dei. s. ⁊ primi. vniti ⁊ colliga- ti vnā habeatis mēte. ad ea oīa faciēda. q̄ sūmo ac p̄potenti deo placita eē dignosci- tis. qm̄ si p̄fecta p̄cepta hi q̄ in seculo sūt q̄ habitatiōe. p̄sortio ⁊ iugi cōiōne sūt se- pati adimplere tenent̄. q̄to magis vos q̄ vnā colitis domū. vno victu degit̄. vnū estis p̄sortij. vno deniq̄ estis voto astric- ti. Qd̄ egregie in sermōe de filio p̄digo indicauit dicēs. Pacē ⁊ dilectionē inter vos habete. qz estis frēs. qz i hac vasta so- litudine sil̄ estis p̄gregati. Vno enī pane vno indumēto. vno nigro colore. vna aq̄ oēs sil̄ p̄cipiam⁹. In his enī verb apte i- sinuat in̄ eos neq̄ fuisse. neq̄ eē debuis- se quicq̄ diuisū qd̄ ad verā corpis aīeq̄ p̄tineret salutē. Et si hec q̄ corporea ⁊ ca- duca eē cernunt̄. sic eis eē cōia. vt singula singulis. ⁊ oīa oībus vnū sint oportet. qm̄ to magis tanq̄ vno indissolubilib⁹ nexu vna debēt caritate sil̄ cōplecti. dei. s. ⁊ p̄- rimū. sine errore amātes. P̄possumus ⁊ alie locū hūc interpretari. vt astruam⁹ sicut p̄culdubio fuit. diuū Augustinū tres re- gulas edidisse. Primā quidē ex oīm firm̄ in mōte p̄sano solitarie cōmorantū de- creto. In qua vt indissoluedē p̄missionis efficacissimū p̄berēt testimoniū. singuli p̄- priū. ceu in ipsa exp̄sse dignoscit̄ p̄tineri. cyrographū addidere. cui⁹ qd̄ exordiu ē. Cōi diffinitio de cretū apud vos. qd̄ nūq̄ postmodū ab vllō pōt̄ infringi. Re- sidentib⁹ in mōasterio. in noīe d̄ni n̄ri iesu xpi. oīb⁹ placuit vnū sentire. Alterā cu- ius initū est. An̄ oīa frēs carissimi dili- gat̄ de⁹. deinde prim⁹. qz ista p̄cepta sūt p̄ncipalit̄ vob̄ data. Qualit̄ aut̄ oportet vos orare vel psallere descripsim⁹. Hanc autem vt quibusdam placet fratrib⁹ be- remitanis apud centum cellas cōmorā-

m

m

tribus dedit. vel ut alijs libet illis. quos in
 Aphyrica in primo monasterio congrega-
 uit. plerique censerunt. ut etiam in monte pi-
 sano eam ediderit. postquam autem creatus est
 Iponensis antistes. tertiam ex his dua-
 bus. et ex quibusdam alijs salutaris do-
 cumētis ad nos fratres suos heremita-
 nos conscriptis. que ipsi paradisi nuncu-
 pauit margaritas. constat edidit. quip-
 pe quam et nobis prioribus filijs suis et
 clericis. quos in domo episcopi ad regu-
 larem. apostolicamque vitam reduxit. voluit
 esse communem. quod inficari nemo po-
 test. cum ipse in sermone de tribus gene-
 ribus monachorum patenter asseruit. eos
 heremitas plura obseruare. quoniam in hoc spe-
 culo demandauerat. Hanc enim speculum
 appellauit. quoniam quecumque in illis con-
 tinebantur. et singula ad nostram salutem
 oportuna in hac vna velut in speculo quod-
 dam possumus intueri. Hec ut plerique as-
 serunt eo loco incipit. ubi legitur hec sunt
 que ut obseruetis precipimus in mona-
 stero constituti. Primum propter quod
 in vnum estis congregati etc. ita tamen ut
 prima clausula utpote. hec sunt. que ut ob-
 seruetis precipimus in monasterio consti-
 tuti. sicut inuētissimis emendatissimisque
 libris reperimus. Rubrica sit sequentis
 sermonis. ubi connumerando precepta ini-
 tiauit textum dicens. Primum propter
 quod etc. quibus si assentiri licet manda-
 tum de diligendo deo ac proximo. quod
 secunde regule exordium esse nemo sane
 mentis. et in operibus Augustini exerci-
 tatus ambigit. Idcirco aditum fuisse ce-
 sendum est. quatenus expressius ad id ser-
 uandum exortemur. uebementiusque in flamma
 memur. ceteris quidem pretermis. quoniam
 nam in hac postrema ordinationi modo
 atque eleganti quodam stilo sunt omnia
 illa conscripta. Quisquis autem Augu-
 stinum in hac etiam ita fuisse exortum ve-
 lit. priorem nostram imitetur interpreta-
 tionem. Quocumque modo res se habuerit
 ita erum atque precellentissimi docto-
 ris mens est suscipienda ut quemadmo-
 dum ipse dei ac proximi ardebat amore
 ita et nos suam doctrinam vitamque sectan-
 tes. vere caritatis succedamur seruire.

Ambrosius

Tam hac ambiguitate reiecta ad
 littere interpretationem acceden-
 tes. que in ea sunt contenta expo-
 namus. Videamus igitur in primis de mo-
 nasteriorum constitutione. quoniam in-
 quit nos in monasterio constituti. **H**anc
 tria doctor excellentissimus Augustinus in
 aphyrica fundauit monasteria. eque ac in
 sermone de iusticia ipse aperte hisce ver-
 bis declarat. ut bene nostis fratres caris-
 simi tria monasteria apud Iponem dei
 gratia merui laudabiliter ad honorem san-
 cte trinitatis construere. quorum primum
 hoc est. in quo iam annis multis modi-
 co pabulo contenti hilariter comoramur
 bestijs associati ab auibus ministrati. ab o-
 ribus spernentes delicias. visus hominum
 fugientes. et ideo non ego miser. sed vos
 sepe angelorum estis assueti colloquijs.
 Aliud quoque monasterium in horito. que
 sanctus pater Valerius mihi dedit edifi-
 catum est. Et quoniam postquam episcopus
 factus sum. nec semper hic vobiscum ha-
 bitare potui. nec cum fratribus qui in al-
 tero positi sunt monasterio. Propterea in
 frater domum episcopi mecum habere volui
 monasterium clericorum. ut cum eisdem pa-
 riter sim apostolicam traditionem viuere
 sicut et vobiscum hactenus vixi. Quibus
 sane transigitur. quod cum tam heremitas.
 que etiam clericos in monasterio constitue-
 rit. quod ad utrosque hanc regulam direxerit.
 Augustinus igitur in monasterio constitu-
 tus. ut se religiosum. sicut semper post ba-
 ptismatis lauacrum fuit. fateretur. ab eis
 quos in monasterio constituerat. ut eorum
 se preceptorem. se parentem. seque funda-
 torem assereret. ac denique ab eorum succes-
 soribus. paterno iussit affectu hec que in hac
 continentur regula obseruari. Ob eam enim
 causam dei sanctorumque patrum. quibus collata
 est iubendi potestas. nobis precepta leguntur.
 quatenus lecta intelligent. intellecta opere
 compleant. quoniam sicut diuini ubi prece-
 cellentissimus Paulus clamat. non audito-
 res legis sumus. sed factores iustificabuntur.
 Nec ab hac sententia dissentit Aldaricus Lul-
 lius. in officiorum libris hunc omnia laudem in
 actione consistere asseruit. Et diuinus Jacobus
 scribit. Si quis in lege perfecte libenter perse-
 perit et permiserit non auditor obliuio factus
 sed factor opis. h. beatus in facto suo erit.

Et dei hominisq; filius iesus xps in euā
gelio dicit. Beati qui audiunt verbū dei
z custodiunt illud. Custodire enim ver-
bum dei. est ea facere. que per ipsum iubē-
tur. cuius celsitudinē Augustinus cupi-
ens parere. aliosq; ad. ei obtemperantes
excitare dixit. Mandata dei siue cum le-
guntur. siue cum memoria recolunt. tāq;
speculuz intueri debemus. z eo pacto ad
eorum obseruantiam esse parati. vt si ali-
quid inserit. quod secundum homines vt
deatur iniustum. iustum credatur. z fiat.
cuius volūtas est sola vera iusticia. Per
inde in comentarijs super Iohannes vi-
ce dei loquentis sanctus ait. Qui habet
mandata mea z seruat ea. ille est qui dili-
git me. Qui habet in memoria et seruat
in vita. qui habet in sermonibus. z fugat
in moribus. qui habet audiendo z seruat
faciendo. aut qui habet faciendo z seruat
perseuerando. ipse est. q; diligit me. Ope-
re est enim demonstranda dilectione sit
infructuosa nominis appellatio. quoniā
vt egregius doctor Gregorius preclare
inquit. Probatio dilectionis exhibitio ē
operis. Quo circa sic ad ea. que nobis in
monasterio constitutis traduntur precep-
ta attendamus. ne quod absit in nobis il-
la pertimescenda verificetur sententia. q;
ait. Seruus qui scit voluntatem domini
sui. z non facit illam. plagis vapulabit
multis. Namq; contemptus cuiuscunq;
precepti. teste Hieronymo. precipientis
iniuria est. in quouis proposito. in quo-
uis gradu. equale peccatum est. vel pro-
hibita admittere. vel iussa nō facere. Itē
dem Bernardus affirmans ait. Iussa si-
ne culpa non negliguntur. z sine crimi-
ne non contemnuntur. Itaq; siue de^o si-
ue homo vicarius dei mandatum quod-
cunq; tradiderit. pari profecto obsequen-
dum est cura. pari reuerentia deferenduz.
deferendum autem censeo cū perfecta pa-
rendi dilectione. quoniam vt in libro de
vera innocentia. Augustinus differunt
mandatum dei si timore sit pene. potius
q; amore iusticie. seruiliter fit non libera-
liter. z ideo bene non fit. Non enim bo-
nus fructus est. qui non de caritatis ira-
dice procedit. Neq; ob eam rem serui dei
expauescere aut trepidare debent. quoni-
am non est aliquod preceptum tam ar-

duum. quod diligenti religiosq; menti
facile non sit. Unde Leo pontifex maxi-
mus. Nihil humilibus arduū. nihil mici-
bus asperum indicans. facile inquit om-
nia precepta veniunt in effectum. quādo
gratia pretendit in auxilium. z obediētia
mollit imperium. nec dura ibi necessitate
feruntur. vbi diligitur quod iubet.

Augustinus

Dominū est propter quod in vnuz
estis cōgregati. vt vnanimis habi-
tetis in domo dē.

Ambrosius

Iam h. q; superiore in littera cen-
prelibauimus nobis fuit deman-
datum vt deum ac proximū dili-
gam⁹. neq; preceptū hoc ab illo. nisi tāq;
quoddam appropriatuz ab eo. quod oī-
bus fuerat in quadam generalitate inū-
ctum distare videtur. Sed cum hoc in lo-
co. de vnanimitate cohabitatiōis nostre.
quam concordiam domus appellamus.
mentio fiat specialis. Idcirco de ipsa ali-
quid differendum putauim⁹ contēplatu-
ri. Imprimis eius nominis interpretatiō-
nem. Subinde quante sit efficacie. quan-
tūq; glorie mereat. ac demū quantum in
vna domo cōmorantib⁹ sit oportuna di-
cturi. Concordiā igit⁹ aliud esse ar-
bitramur. nisi plurium animozum vnita-
tem ad aliquid siue bonū siue malum pa-
gendum. Nam cum cor ab animo nō dis-
stet. iuxta pietissimam Saluatoris peti-
tionem dicentis. Fili da mihi cor tuum.
plurium cordium. animozūq; vnitates.
eandem significationem expolunt. Nō
enim tāta maiestas cor carneum. sed an-
imū postulauit sibi donari. ac si aperte di-
xisset. Non tm̄ a te exteriores o fili actio-
nes exquirō. cū ille sepenūero in tua non
sint potestate. sed bonam agēdi intentio-
nem. rectuz animū. rectaq; exigo mentē.
Et cum duplex sit concordie genus. alte-
rum ad peccandum. alterū ad bene agen-
dum institutum. Nobis primum cauere
sumopere debemus iuxta sapientissimi
Salomonis consilium monentis. Fi-
li si te lactauerint peccatores. ne acqui-

escas eis. Ob eam rem diuus Augusti-
 nus vehementer in sermone de pace do-
 lendum esse inquit. Si superbi. si impij. si
 perfecta caritate carentes pacē & concor-
 diam habeant adinuicem. quoniam sicut
 multum nocet inter bonos discordia. Ita
 multū obest inter malos concordia. Tūc
 enim augent omnia pessima. que fieri vel
 excogitari ab hominibus possunt. quan-
 do scilicet mali pacifice & concorditer vi-
 uunt. atq; summo studio summaq; ope-
 niti debem⁹ amplecti. quo scilicet ad be-
 ne agendum ad seruendum creatori no-
 stro. ad eius implendam voluntatem de-
 bemus vniri. quoniam hoc est propter
 quod in vnum sumus in monasterio con-
 gregati. vt in summi dei seruitio vnū ani-
 mum vnum spiritū. vnum cor. vnāq; mē-
 tem habeamus. Idcirco iubet vt vnani-
 mes habitet in domo. & sit nobis anima
 vna. & cor vnum in deo. Nihil enim pro-
 fecto personarum confert congregatio. si
 adsit spiritualium mentium dissensio.
 Quid enim prodest. si nos vna continet
 dom⁹. & diuersa se iungit volūtas. Nāq;
 multomag; diuina celsitudo. ad animo-
 rū q̄ ad loci attendit vnitatem. & iō an-
 nitendum est. vt si personaliter sanguine
 natione morib⁹. vel quacunq; alia re dif-
 ferimus. in monasterio p̄gregati vinculo
 simus perfecte caritatis coniuncti. Nāq;
 finis nostri ingressus ad monasteriū. no-
 streue cohabitationis is est. vt per opera
 penitentie expiant. p̄spirituales actiones
 puri & initiati effecti. per hanc religionis
 bigam. eternam acquiramus felicitatem
 Et enim bonarum mentium vnitas. pac-
 tranquillitas. concordia. serenitas men-
 tis. & caritas est. que multitudinem ope-
 rit peccatorum. q̄ gratiam impetrat. men-
 tem subleuat. animuz cum deo necit. q̄e-
 tem in summo ac superno bono meretur
 adipisci. Perinde vates dei excellentiss-
 mus Dauid in psalmos cecinit. Ecce q̄
 bonum & q̄ iocundum habitare fratres
 in vnum. quod nos in vno pacis vinculo
 in vno caritatis seruoze. in vno concor-
 die neru degere interpretamur. talis au-
 tem conuentus. talis cohabitatio. tal fra-
 trum vnio nempe similis est vnguento.
 quo linitum Aaron caput extitit. quod
 ex capite in eius barbā. & in ora vesti-

menti fragrans descendit. Similis est ro-
 ri hermon. qui descendit in montes syon.
 quoniam sicut ibi. ita & in bonorum fra-
 trum & vnanimiter & concorditer in deo
 viuentium domicilio deus maiestatis in-
 tonuit. mandauitq; sua magnitudo be-
 nedictionem et vitam in seculum seculi.

Q ineffabilem fraternae vnionis virtu-
 tem. Etenim nihil efficacius est ad pro-
 picandum deum fraterna p̄cordia. Sic
 saluator ait. Si duo vel tres ex vobis cō-
 uenerint in terra. in medio eorum ego sū
 & quicquid petierint fiet eis. q̄ si paucis
 tanta prestatur fiducia impetrandi. q̄io
 magis si plures in monasterio constituti
 domino prosternamur diuinorum mune-
 rum erimus susceptores. Amemus igitur
 concordiam fratres. sequamur vnanimi-
 tatem. cor vnum & animam vnā habea-
 mus in deo. vt vnus spiritus efficiamur
 cum eo. Nam he sunt primitie spiritus.
 quas tonantis dei maiestas in nostre cō-
 uersionis exordio a nobis ei iubet offer-
 ri. eius eterna sapientia clamitante. Fi-
 li da mihi cor tuum. nāq; animo corde et
 voluntate prius ad eum vecti. inuictiss-
 mi aduersariorum efficimur pugnatōres

Quid igitur tibi commune est cum dis-
 cordia frater. Quid similitates amas.

Quid tibi libet. quod tuo nō potuit pla-
 cere auctori. Nonne ipsum in euangelio
 audis dicentem. Qui non est mecum. cō-
 tra me. sed quo pacto enī christo esse. aut
 cum eo habere concordiam potes. si dis-
 cors volueris esse cum christiano. Non-
 ne in contumacie crimen laberis. si omit-
 tis quod ab eo precipitur. aut ab eo de-
 clinas. quod impatur. Quid exeres in-
 micitias quas nec illa euadere potuit. q̄
 eas primitus adinuenit. In initio mimi-
 citias in prothoplaustum dū serpens ex-
 ercuit interfecus est. Perinde Augusti-
 nus in libro de verbis domini de fugge-
 store prothoplaustoz inquit. Dū homi-
 ni inuidet ipse prosternitur. dum Adam
 cupit decipere ipse primitus iugulatur.
 Quare aut christi caritatem amplectere
 chrestiane. aut discordie auctori de simili-
 tudine ipsius opeꝝ. parem te esse cogno-
 sce. Itaq; si vis in monasterio proficere.
 fuge rixas. fuge p̄tēdēs. fuge emulatōes
 & cū oib⁹ frīb⁹ deo seruire volētib⁹ p̄coris

esto. Attende frater ad id quod Ambrosius doctor precellentissimus in libro de patriarchis monet. Melius est inquit emigrare cum gratia, quam cohabitare cum discordia. melius est sine lite abire, quam cum iurgio residere. Nempe nulla spacia possunt esse satis discordibus, quieti autem et pacificis etiam angusta abundant. dissonis vero moribus spaciofa artantur. imo ad nihilum rediguntur. quoniam ut Marcus Tullius Cicero in preclaro de amicitia libro inquit. Nulla est enim domus tam firma. tamque stabilis. que odijs et dissidijs funditus everti non possit. Proinde romanorum tantum auctum fuit imperium. ut domini essent universi. quoniam ad parcendum subiectis. ad debellandum superbos. ad conculcandos rebelles. ad diuinum cultum exercendum. ad pudicitiam conseruandam. ad relinquenda propria comoda. ad comprimendas voluptates. et denique ad singula honestatis officia extiterunt concordēs. cum vero proprium commodum sectantes abinuicem dissenserunt de eorum celsitudine sic ad infima deuenerunt. ut sicut omnium gentium ac nationum. imo et totius orbis terrarum primum monarchiam tenebant. ita et omnibus gentibus pene fuerunt effecti obnoxiosos. et iure quidem. quoniam ut prestantissimus eorum ciuis crispus. Salustius inquit.

Concordia res parue crescunt. discordia vero maxima dilabuntur. Et dominus in euangelio. Omne regnum in seipsum diuisum astruit desolandum. Idcirco fratres nobis qui sumus in monasterio constituti sum opere necessaria est concordia. Et ideo si cupimus deo placere. displicere autem dyabolo. mutuam dilectionem et concordiam habeamus. quoniam sicut nihil est preciosius. nihilue gratius deo. concordie et dilectionis virtute. ita nihil est. ut diuo Gregorio libuit. dyabolo desiderabilius. extinctione caritatis. ac per consequens nihil ei odibilius quam perfecta nostrarum mentium unio. quia hoc nos tenemus in terra quod ipse in celo seruare contempsit. Si concupiscimus igitur sanctam nostram religionem. et eius monasteria in quibus habitamus. suscipere incrementa. Si affectamus nostras orationes. nostra ieiunia. nostras discipli-

nas. nostra sacrificia. nostraque cetera bona a deo acceptari. contentiones. impugnationes. iurgia. dissensiones. conspirationes. et cetera que concordiam tollunt. sum opere fugiamus. Diligenter attendentes ad id quod luculentissimus Hieronymus inquit. Quisquis corpus affligat et concordiam deserit. deum quidem laudat in tympano. sed non in choro. quia ubi dissensio. inuidia. impugratio veritatis. lingue defluxio. et iurgia sunt. ibi chorus esse non potest. Ad quam quidem unionem et concordiam seruandam. fugiendamque discordiam. licet innumera habeamus incitamenta. tamen si nihil contra vitium discordie. vel cauendum vel sanandum extiteret. nisi plasmattonis hominis memoria. quod scilicet summus omnium operum deus. propterea voluit unum creare hominem. de quo multitudo propagaretur. ut hac ammonitione. in multis concors unitas conseruaretur. sufficeret quidem. Unanimes igitur inquit. habitet in domino. et sit vobis anima vna. et cor vnum in deo. Et quoniam ut stoicus ille Seneca recte sentit. Discordie principium et origo est. aliquid ex communi facere suum. Idcirco preceptor noster pro seruanda concordia. et tollenda discordia secundum preceptum adiecit dicens.

Textus tertius.

Augustinus.

Et non dicatis aliquid proprium.

Comentum tertium. Ambrosius.

Hostolicam vitam ducentes non modo habere. sed nec dicere aliquid proprium debent. Nam sicut eis omnia debet esse communia. sic ab eis communia debent appellari vocabulo. ut non meum quippiam ego. tuum vero tuum. ille autem suum. dicamus. sed nostrum quod libet id nostrum esse dicat. ut codex noster. causa nostra. cuculla nostra. et opus nostrum dicatur. Namque si ab vno aliqua bona. siue spiritualia siue temporalia proficisci videatur. illa tamen sibi vendicare minime debet. quoniam deus. a quo omnia bona procedunt. vel suorum confratrum obsecrationibus. vel ut illa fratribus coniect

Nota

dignatus est elargiri. et eo modo vel cooperantes sunt. vel contentes sint in dei voluntatem. necesse est. Non enim sciētiam. si sapientiam. siq̄ quodcunq̄ aliud donum summa dei bonitas cuiuspiā donat. id tribuit. nisi ut suorum sit muneris dispensator. Accedit ad hec. quoniam caritas qua in monasterio constituti ferere debent. sicut apostolus Paulus ait. q̄ sua sunt nō querit. accedit quoniam ut in altero precepto assertum est. proprietates ipsa rixarum. contentionis. litium. et omnium deniq̄ est mater discordiarum. quarum viri religiosi vniq̄ debent esse expertes. Accedit penarum terror. quibus proprietarij debent esse effecti. Namq̄ et si omnium criminum inflexibilis iudex ultor existat huius tamen generis perquā seuerus esse cōsuevit. Perinde iudam loculos habentem laqueo voluit suspendi. Si enim legimus in actibus Apostolorum. et hic quidem possedit agrum de mercede inquitatis. et suspensus crepuit medijs. et diffusa sunt omnia viscera eius. Adhuc q̄ pe iniquitatis Jude non tñ fuerunt illi triginta argentei. quib⁹ vendiderat christum. sed omnis pecunia ab eo furtim tñq̄ proprietario sublata. perinde Anania et Saphira. defraudantes precium agrorum. et mentientes spiritu sancto coram apostolorum ceteris. et omnium assistentijs turbis. retrorsum cadentes velut fulmine percussis mox expirarunt. In sacra etiam monachorum contione apud egyptum de gentijs. vbi sicut patres nostri scripserūt circiter quinq̄ milia sacellorum florebat penitentium. Quidam ex fratribus cum centum solidis morienti cōmuni decreto dictū est. Pecunia tua tecum sit in perditione. quod quidam tremendum iudicium tradito sepulture Beatus Gregorius vni ex suis monachis cum trib⁹ aureis decedenti oīno fieri iussit. quo etiaz iudicio Innocentius pon. max. fretus. si cut in capitulo. cum ad monasterium. de statu monachorum. exemplum est. decreuit. q̄ si proprietates apud quēq̄ in morte fuerit inuenta. ipsa cum eo. in signū eterne pditionis. extra monasteriū in sterquilijmo iudicet subderari. Lesart⁹ q̄ refert. cōuersū quendā ordinis cisterciensis. cum e vita discederet dominicum corpus sume

re nō potuisse. qm̄ quinq̄ solidos apud se tenens non fuerat confessus. Quidam etiam monachus beatum Anthoniū in retinenda proprietate decipere satagens ab accipitribus. vulturibus. et alijs rapidis aibus totus est dilaniatus. Sed qd̄ alios commemoro. Diuus preceptor et parens noster Aurelius Augustinus. q̄ seuerus improprietarios extiterit. ex sententia in Ianuarium aperte dinoscit. de quo ita in sermone ad presbyteros yponeminit. Male inquit Ianuarius vixit et male moritur. Quare vel quomodo male vixit. quia quod suum non erat secreta tenuit. Quomodo etiam male morit⁹. q̄ in fine se non cognouit. et obstinat⁹ i suo sensu nobis ignorantibus testamentum fecit. et filium quem in seculo habebat. ditauit. o vtinam saltem in fine hoc nob̄ dixisset. vt orantibus nobis veniaz impetrasset. Nec eum fecisse penituit. propterea d̄ meis non est nec dum viueret erat. Ligantes igitur manus cadaveris eius. ponentes in pāno centum et vndeam siclos quos in pariete cellule retinebat abscondos. et flentes super eum dicatis pecunia tua tecum sit in perditione. Non enim licet eam nobis seruis dei collocare. vel ponere in victu. vel vestitu. vel in opere monasterij. quoniam precium damnationis est. Rursus impossibilitas quam secū habet dispensandi. nos cogit ipsam proprietatem abdicare. Sic enim maximi pontifices cōtra proprietarios regulares eodem capitulo. cum ad monasterium acer rima extat sententia. Abdicatio proprietatis sicut et custodia castitatis adeo est annexa regule monachali. vt contra eam nec summus pontifex possit licentiam indulgere. Et quanc̄ in maximo pontifice plenitudo inueniatur potestatis. sup̄ proprietarijs. cum monachis dispensare potest minime. Potest quidem monachum de monasterio extrahere. et ipsum nō monachum facere. Potest causa legitima subsistente ei tradere uxorem. tamē vt monachus sit. et proprietarius. facere nō potest. nec mirum quia nulla virtute etiaz si infinita sit. alicui essentialia possunt auferri. Quis enim efficere potest. vt quipia hō sit. et aial. seu rōnalis non sit. neq̄ natura. neq̄ infinita sumi dei prās id valz

Valeret quidem deus sui prestantia homines
annihilare. At hoc quod homo expers sit ani-
malitatis. expers sit rationis. non valet. Sed
ois approbate regule essentialia sunt obe-
dientia. paupertas. et ipsa continentie hone-
stas. A nullo igitur regularum genere quis
virtute hec tollunt. Evitare proprietates in
sup debemus. ut quantum in carnales et spi-
rituales fratres iter sit. agnoscat. Illi enim
quod celestis partium. isti quod divinus erat
coe efficiunt. Eorum quisque quod suum est quaerit.
Hi vero non quae sua sunt deposcunt. sed que
iesu christi. Quantum igitur hec propinquitas
illi prestat. Namque illa deficit. ista crescit. il-
la habet divisionem. ista unitatem. illa cum
seculo transit. ista cum eternitate manet.

3
3
Presentis vite figura est illi. quae ad
piscis speramus. At enim in illa unum erit com-
mune bonum. Unum coelestis gaudium. Unum
omni beatorum pabulum. quo beati compotes
efficiemur. ipsa. scilicet. pater et filius et spiritus sancti
essentia. que summum et supremum est bonum
quam infinita. incomprehensibilis. eterna. et
mentium omnium est plenitudo. Quod si unum
ibi est. a quo quod cuiusque opus est accipiet. ab-
surdum est. ut in monasterio degentes pro-
pria habeant et possideant. quinimo sicut
unum domicilium habet. ita unum vestia-
rium et unum habeant cellarium. oporteat.
Quod si secus factum ab aliquibus fuerit. metue-
tur in eis. Illud apostoli dicentis. Scimus au-
tem quam cum apparuerit scies ei erimus. quam
videbimus eum sicuti est. Sicuti est enim il-
lum videbimus. quam cognoscemus eum esse
omne bonum. et non proprium alicui. sed om-
nibus coelestis. qui desiderant et concupiscunt esse
boni. Omnes igitur illud coelestis bonum comiter
possidebimus. si hic quo ad fieri poterit omnia com-
muniter habebimus. Filij huius mundi. aurum.
argentum. domos. familias. nomen grande.
potentiam gloriam. et alia. que ad huiusmo-
di potentatum spectant. partium. et alter per
his alterum inuadit. quia humane mentis acie
explere non possunt. Hos autem qui religio-
si sumus. horum contentione sublata nihil ex-
tra deum habere debemus. quam nimis aua-
rus est. cui non sufficit deus. qui pelagus est
et abyssus infinita omnium honorum. Abijci-
amus igitur proprietates fratres ne tam subli-
mis excellentisque boni expertes fiamus. duo
quippe sunt. temporale. et eternum. si tempora-
lium volumus esse possessores. eternorum

nequaquam erimus fruitores. Et propterea
christus dicit. Beati pauperes spiritu. quam ipso
regnum celorum. Ad maiestatis item in
celo presidentis efficientia ad abijciendum
excreabile contagiosumque proprietatis mor-
bum. conferuandaque communitatis dignita-
tem nos etiam impellit. Ad enim tamen san-
ctis dedit deus solem et lunam et pluuiam. et
omnia nascentia terre. et omnes fructus. qui om-
nium in ea. sed in commone omnibus hominibus
dedit illa. qui solem suum ortum facit super bo-
nos et malos. et pluit super iustos et iniustos
christus etiam saluator noster non pro sanctis
passus est. sed pro peccatoribus. impijs. et sceleratis.
ascendit in crucem. et passione sua omnia
reuocavit ad vitam. Ideo ipsum omnium recte
propterea recte predicamus. qui idcirco oibus
hominibus sue pietatis opera fecit communi-
cut ab Augustino in libro de salutaribus
documentis preclare disertum est. ut et bo-
num nostrum. et elemosine nostre. et caritas
nostra. et patientia nostra. et humilitas nostra.
in commone omnibus hominibus distribuantur. Quam-
diu ergo fuerimus in hoc mundo faciamus
bonum ad omnes. maxime autem ad dome-
sticos fideles. et ozem pro inimicis nostris. et
bonum pro malo restituamus. Quod si ad totam
vniuersam multitudinem nostrorum operum com-
munionem iubeamus referre. quantum magis
id vno degentibus in monasterio seruandum
est. Gentilium etiam exempla quantum nos in
monasterio constitutos ad pestiferum vi-
cium proprietatis fugiendum moneant. prece-
ptorem nostrum in libro de operibus mona-
chorum audiamus dicentem. Si huius terrene
reipublice principes preclarissimo litterato-
rum suorum eloquio predicari solent. quod re com-
mune vniuersi populi sue ciuitatis prima-
tes suis rebus sic anteponebant. ut eorum qua-
dam Africe domite triumphator. quod nu-
benti filie daret non habuerit. nisi ex senatus
consulto de publico dotaretur. quod animo esse
debet in reipublicam suam. Cuius eterne il-
lius ciuitatis Hierusalem celestis. nisi ut il-
lud ipsius quod proprijs manibus elaborabit.
in commune cum fratre habeat. Et si quid
ei defuerit. de communi suppleat. Dicens cum il-
lo. Cuius preceptum exemplumque secutus est.
quasi nihil habentes et omnia possidentes. et in
tractatu de spiritualibus margaritis iu-
bet. nemo ex opere suo aliquid sibi appro-
priet. apostolica enim via optamus ut

uere. si quis autē cōtrafecerit furti iudicio
 p̄dēmet̄. r̄ si correct⁹ nō emendauerit de
 v̄ra societate abiciat̄. Et in simone p̄mo
 de cōi vita clericorū qualis esset vita sua.
 oñdens dicit. Ecce quō viuim⁹. nulli licz
 in societate n̄ra habere aliquid p̄prium.
 quē viuendi modū. non solū dum here-
 mi cultor cū suis fratrib⁹ esset. retinuit. s;
 etiam dū antistes in sua p̄moraret̄ ecclia
 propterea in simone de trib⁹ generib⁹ mo-
 nachorū sibi ipsi de paup̄tate p̄gratulus
 hoc pacto suos fratres alloquit̄. Igit̄ fra-
 tres mei. licz in cathedra ep̄ali me videat̄
 tis. paup̄tatez mihi tū caram sponsam te-
 nere p̄gratulor. qz ipsa est sponsa xp̄i. san-
 ctoz possessio. b̄toz vita fidelū securitas
 clericorū ornamentū. monachorū vita. no-
 biliū pulchritudo. diuinitū magnificentia.
 hec est enī illa sancta paup̄tas. quaz qui
 tenet r̄ amat. nulla p̄t indigentia labo-
 rare. Hec mixt̄ fratres. qz ei dat̄ oim̄ domi-
 nus possidend⁹. q̄ est oib⁹ in se speranti-
 bus thesaurus in paup̄tate. solatiū in so-
 litudine. gloria in abiectioe. honor i cō-
 temptu. r̄ in omni p̄tectōe v̄mbra culum
 quē q̄dez vt nude expedit̄q; diuus Me-
 ronym⁹ sequeret̄. qd̄ egerit sua indicant
 v̄ba Ego inq̄t non accipio hereditatē in-
 ter ceteras trib⁹. sed quasi sacerdos r̄ leui-
 ta viuo de decimis. r̄ altari fuiens. altar̄
 oblatione sustentor. h̄is victum r̄ vesti-
 tū his p̄tentus ero. r̄ nudā crucē nud⁹ se-
 quar. beati enī paupes spiritu. qm̄ ipsozū
 est regnum celoz. Hinc egregius doctor
 Ambrosius dicit̄ in libro de viduis ait
 Etenim q̄bus nihil est. p̄prium. nihil deest
 Breue q̄ppe v̄bz. sed grande r̄ veracissi-
 mū v̄bum. qm̄ ipsozū est regnum celozum.
 vbi oia sunt oblectamenta bonoz. ipsozū
 est de⁹. q̄ oim̄s est bonitas p̄ essentia. ipso-
 rū est vera r̄ eterna beatitudo. q̄ est stat⁹
 oim̄ bonoz aggregatiōe p̄fect⁹. perinde
 p̄ceptor noster. in eodē simone ad eā nos
 hisce v̄bis hortat̄. Estote igit̄ pauperes
 fratres mei. qm̄ exaudiuit dominus pau-
 peres. r̄ preparationem audiet auris sua
 Tunc enim vere pauperes spiritu eritis.
 Tunc vere beati. tunc benigni. tunc obe-
 dientes. tunc veraces. tunc non ficti. tūc
 ab omni malo ignari. si vere corde. r̄ ope
 pauperes inueniemini. r̄ q̄bz pauperes
 r̄ exptes proprietatis esse debeam⁹. tamē

q̄diu hīc p̄grinamur. p̄ hac vita susten-
 tanda. ad victū vestitūq; ordinata. nobis
 sunt oportuna. Idcirco adiecit.

Tertius q̄ artus. Augustinus.

Et distribuā vniciq; vestrum a
 preposito v̄o victus r̄ tegumentū
 nō equalit̄ omnibus. qz nō equa-
 iter velat̄ oēs. sed potius vniciq; sicut
 cuiq; op⁹ fuerit. sic enim legitis in actib⁹
 Ap̄toz. qz erant eis omnia cōia. r̄ distri-
 buā vniciq; sicut cuiq; op⁹ erat.

Lōmentū quartum Ambrosi⁹

In sacro ap̄toz collegio. vt expe-
 diti⁹ possent verbo dei vacare nō
 nulli fuerunt ad ministrandū in-
 stituti. sic p̄ceptor n̄r sua voluit ordina-
 re monasteria. vt in eis alij vacarent spi-
 ritualibus. alij vero temporalia ministra-
 rēt. Et ideo alios voluit eē p̄positos. ali-
 os subditos. P̄positoroz officium ē. sub-
 ditis tēporalia ministrare. que ad victum
 spectant r̄ tegumentū. sicut in prima p̄te
 hui⁹ text⁹ apte insinuat̄. Subditoz autē
 officium est. vt Egoni placuit. spirituali-
 bus studijs insistere. vt potelectioni. orati-
 oni. r̄ contēplatiōi vacare. In psalmis
 hymnis r̄ canticis spiritualib⁹ celesti do-
 mino q̄tidie desuere. Que r̄ si vera esse vi-
 deant̄. nō tamen p̄positi ab his spiritua-
 lib⁹ absoluunt̄ studijs. Cum r̄ ipsi oim̄
 optimarū actionū alijs exemplar esse de-
 beat. sicut nec subditi ab officio ministrā-
 di. si eis fuerit iniunctuz. cum p̄prium sit
 subditoz in quibuscūq; honest⁹ suis obe-
 dire prelati. Et metienda sunt v̄ba ma-
 gna sapiētia p̄scripta. P̄rouit dicit vni-
 cuiq; v̄m vict⁹ r̄ tegumentū a preposito
 v̄o distribuā. neminem excipit. qz in p̄-
 positi mente nulla debet esse p̄sonarū ex-
 ceptio. qz si oēs in mōasterio cōstituti al-
 tari seruiunt. omnes de altari viuere de-
 bent. si omnes laboram⁹ omnes mandu-
 care debemus. qm̄ vt domin⁹ ait. dignus
 est operari⁹ mercede sua. Qd̄ si inter nos
 quispiam non laborans inuentat̄. iuxta
 ap̄li sententiā non manducet. Et ideo ca-
 ueat vnusquisq; viuere de annona xp̄i. ni-
 si laboret in seruitio xp̄i. qz si non labo-

rat et manducat tanto maioris criminis ef-
 ficatur reus. quanto dei beneficia sumit indi-
 gnus. Propterea sanctus david nos ex-
 citans dixit. Surgite postquam sederitis qui
 manducatis panem doloris. **S**portet ergo
 ut diligenter ei seruiamus a quo nascimur.
 si sine anime periculo. quod nobis distribuit
 sumere volumus. Et notanter diximus dili-
 genter. quia maledictus homo. qui facit opus
 dei negligenter. Deus fratres. si tanto studio
 mundani subditi. suis principibus seruiunt.
 ut nullis parcant laboribus. ut eis possint
 complacere. et ab eisdem aliquid humane et ca-
 duce mercedis suscipere. quanto magis nos
 principi nostro. creatori nostro. redempto-
 ri saluatori et glorificatori nostro. a quo in-
 numerata bona suscepimus. in finita et eter-
 na speramus esse de proximo suscepturi. omni
 studio. omni conatu. omni denique affectu
 seruire debemus. et quippiam boni operis of-
 ferre. quod siue celsitudini et ei infinite libe-
 rat maiestati. Pensemus ergo ad quid nobis
 victus et tegmentum distribuit. ut sit to-
 tum desiderium nostrum. primum querere re-
 gnum dei. et iustitiam eius. Propter quod et hec
 omnia adiunguntur. Et ait victus et tegmen-
 tum. quoniam his duobus sicut gentium doctor
 et vas electionis Paulus monuit contem-
 nisse debemus. necessaria nobis non super-
 flua distribui iussit. quoniam per necessaria quippe
 humana sustentata vita. sed per superflua
 nostra submergitur anima. per necessaria du-
 cimur ad superna. per superflua labimur ad
 inferna. et ideo a nostro saluatore. non the-
 sauros. non predia. non lapides preciosos.
 non delictosum pabulum. non quecumque super-
 flua. sed panem quotidianum. id est. necessarium vi-
 crum a suo patre celesti sua in oratione do-
 cemur postulare. Distributo autem illa quae
 ter sit facienda dealarat cum subdit.

Textus quintus Augustinus

Non equaliter omnibus. quia non equaliter
 valetis omnes. sed potius unicuique
 sicut cuiusque opus fuerit.

Comentum quintum Ambrosius

Quod contingit autem in monasteriis di-
 versarum complexionum et conditio-
 num esse homines. ut alij debiles.

alij robusti. alij infirmi. alij sani. alij no-
 biles. alij rustici. alij alta sapientes. alij
 ignari. alij soli contemplationi dediti. alij in
 actione solliciti. alij humiles. alij superbi. alij
 facile corrigibiles. alij in suo sensu obsti-
 nati. alij ad omne bonum opus promptissimi
 atque feruentissimi. alij non modo tepidi. sed
 frigidissimi maneant. Prudentis autem pre-
 lati est. has differentias suorum subditorum di-
 scernere. quod put unicuique opus est. id est. put ei
 erigit proditionem. et put postulat indigentiam. per-
 uideat. Unde si in seculo delicate nutritus.
 aut infirmis. aut in predicando. docendo.
 monedocque occupatis aliquid delicatioris
 alimentum tribuat. quod alij fortioribus. igno-
 bilioribus. et manuum actionibus deditis
 forte non datur. talis reprehendi non debet di-
 stributio. quoniam non equaliter valent. non equa-
 liter operantur. non equaliter sapiunt. dummodo
 unicuique put opus fuerit. non denegat. dili-
 genter semper aduertendo. ut tamen unicuique tri-
 buat. ut nutriat. et non abundet. abundan-
 tia enim rebellis facit carnes spiritui. quod dei
 seruo precauendum est maxime. Et ideo in
 distribuendis rebus talis est seruandus mo-
 dus. ut corpus sic nutriat. ut seruulat. sic re-
 primat. ut non superbiat. sic reseruet. necesse-
 sitas nature ut abscedat superfluitas con-
 cupiscentie. sic aspiciantur ad decus religio-
 nis. ut in monasterio seculares non videamur.
 non enim opus est alicui monasterium in-
 gredi. si blanda. si lenia. si mollia. si deli-
 cata. si et alia que carnem fouent. que mentem
 deprimunt. que in seculo querebant. in mo-
 nasterio exproscat. Et ut suum preceptum ma-
 ioris habeat firmitatis. apostolica auctorita-
 te ipsum corroborat dicens. Sic enim legitur
 in actibus apostolorum. quia erant illis omnia com-
 munita. et distribuuntur unicuique sicut opus erat. Unde
 diuini Luce euangeliste sacrorum apostolorum de-
 scribentis actus verba sunt ista. Adulterum
 dicitur creditum erat cor unum et anima una.
 Nec quisquam eorum que possidebat aliquid suum
 esse dicebat. sed erant illis omnia communita. Nec
 enim egens quisquam erat inter illos. Quotique
 enim possessores agrorum. aut domorum erant
 vendentes. efferebant precia eorum que vende-
 bant. et ponebant ante pedes apostolorum. Diuide-
 bant autem singulis put cuiusque opus erat. que
 quidem scripture locum sanctus Augustinus su-
 is volens imitatoribus regulam dare. sicut in
 primo sermone de communi vita clericorum inquit

Primo p Lazari dyaconū legi fecit. deo
 inde p semetipsum legere voluit. subun-
 gens. Audistis qd velim⁹. orare. vt possi-
 mus. **Tota ita diui pentis nostri Au-**
 gustini fuit intentio. vt saluatorem nostrū.
 ei⁹ qd scōs aplos in cōione seruāda quo
 ad fieri potuisset imitaremur. Testat^r hec
 regula. testant^r sermones. testantur z alia
 multa documēta dīstis in locis ab eo cō-
 scpta. **At enī i sacro illo aploz cetū. qd**
 tuoz in pfatis verbis insinuat^r fuisse cōio-
 nes. Una qdem localis. qm dicit multi-
 tudinis credentiū in vniū. s. p. cohabitatio-
 nem congregatē. Enī sicut in Actib⁹ apo-
 stolorū dicit. xi. apli p⁹ resurrectione dñi
 sil⁹ habitauerunt in Hierlm in cenaculo
 grandi strato. z erant oēs ibidem pseu-
 rantes in oionibus cū mulierib⁹ z maria
 matre Jesu. Oēs enim tam apli qz alij di-
 scipuli. necnō z mlteres in ea regione He-
 rusalē habitabāt. qd dicit^r **Mello. s. in mō-**
 te syon. vbi rex Dauid suū cōstituerat pa-
 latiu. ibi cenaculū illud erat. in q sanctissi-
 mi apli cū matre dñi habitabāt. Discipu-
 li autem z alie mulieres in circūadiacen-
 tib⁹ cōmorabant^r locis. In eo cenaculo i
 die ascensiois sue rps eis apparuit p̄cipi-
 ens. vt inde egressi in montem oliueti ad
 suā aspiciendā ascensionē conscenderent.
 quē cū vidisset ad idē cenaculū maris cū
 iubilo sunt reuersi. in eo vsqz ad diē san-
 cte penthecostes habitantes. **Lūc** hō ibi
 dem in centū z viginti in vniū gregatos
 in linguarū ignearū specie tonantib⁹ ce-
 lis. cardinib⁹ terre tremantib⁹. velut ful-
 gur coruscans. eoz corda succendēs. mē-
 tem replens fiducia donans. oim gentiū
 sermonē tribuens. vt in oibus finib⁹ terre
 saluatoris mūdi. indefessi. intrepidiz es-
 sent p̄cones. e celo missus spūssant^r descē-
 dit. **Altera cōio vnionis ē spūalis. cuz**
 scz vniū cor z vnā aiām hātes in deo. vni-
 us moris. vniūsqz obseruatie in cōi cōsisti-
 mus. que nō nisi auctore deo fieri pōt. sicut
 de ipso sanct⁹ loquit^r Dauid dicens
Qui habitare facit vni⁹ moris in domo.
Hec tāto p̄ma est p̄statio. q̄nto vniū plu-
riū mentiū i vno deo maior est qz pluriū
corpoz in vno loco. q̄ntū aiā corpus z de-
us oīm creaturā circūscribentē locū ante-
cellit. Hec p̄ma quippiam valet sine alte-
ra. Perinde Augustin⁹ in sermone de fi-

lio pdigo inquit. **Logitate fratres ad qd**
 venim⁹. ecce in solitudine sum⁹. elongati
 agentib⁹ sumus. z lōgo tpe iā mansim⁹ i
 solitudine. vt fm aplicam formā remoti⁹
 viuere valeam⁹. **Loc⁹ enī nō facit scōs.**
 sed bona opatio locum sanctificat z nos
 Peccauit enī angelus in celo. peccauit
 Adā in paradiso. z tñ null⁹ locus sancti-
 or illo erat. **Si enī loca habitatores tue-**
 ri possent. pfecto nechō. nec angel⁹ a di-
 gnitate sua corruissent. **Ob eā rem carnē**
 illud Dauid. **Ecce qz bonū z qz iocūdūz**
 hitare fratres in vniū. nō tñ ad corpora-
 lem hitationem. q̄ntū ad vnionē referen-
 dū est aiōz. **Quid enī p̄dest mouib⁹. ad p-**
 posito dissidentes vno domicilio iungi.
Hanc mentiū vnionēz beat⁹ Lucas euā-
 gelista insinuauit cū dixit. **Erant cor vnūz**
 z aiā vnā. **Per cor qdem vniū. vnā intel-**
 lectū voluntatē. qm sic cor carnē. vt phy-
 sici aiūt. oim motū corporalū est p̄ncip-
 piū. ita a voluntate oēs siue bone siue ma-
 le spūales emanant actiōes. z eo pacto i
 create sapie intelligenda est petitio cū di-
 xit. **Fili da mihi cor tuū.** **Per aiām vero**
 vnā. vniformitas ē vite intelligenda. qm
 vt a pipateticis p̄clare assertū est. **Nā p̄-**
 cipiū est. q̄ primo viuim⁹. illi q̄ vnā de-
 bent hēre aiām quoz vita. hoc est viuendi
 forma est vnā. **Si hō i p̄uentu aliq̄ ego**
 meā. tu tuā. ille hō suā vitam ducim⁹. vte
 diuise erūt aiē. diuersi mores. diūse ceri-
 montie. diūse snie. diuersi modi viuendi. q̄
 fit. vt si in vnā habitem⁹ domo qd ad p̄-
 mā ptinet vnionem. nō tñ vni⁹ sum⁹ mor-
 ris in domo. qd ad alterā spectare docui-
 mus. **Fit etiā vt vita nra nō aplica. s. cō-**
 fusio babilonica. nō Augustini regla. s. z
 abusus anormala. nō ordo s. z horroz me-
 rito censeat^r. **Tertia cōio t̄paliū est pos-**
 sessionū. qm videlz eoz nemo q̄ in sancto
 placito habitant. aliquid habet. p̄prium.
 sed eis oīa sūt cōia. q̄ ab ip̄o rōnalis crea-
 ture exordio sūmi dei. natureqz fuerūt iu-
 rib⁹ p̄genita. **Enī Aug⁹. i cōmētarijs sup**
Jobem inq̄t. Dñi est terra z plenitudo
et⁹. paupes z diuites de⁹ de vno limo fer-
cit. z paupes z diuites terra vnā sustētat
Iure aut humano hec dī dom⁹ mea. hec
villa mea. Colle ius impatoris. z q̄s au-
det dicere. hec villa mea est. Perinde di-
uus Clemens pōtifer maxim⁹ ait. Vnus

Nota

Nota

b

oim q̄ sunt in h̄ mundo oib⁹ hoib⁹ debet
esse cōis. sed p̄ iniq̄tatez ali⁹ dixit hoc esse
se suū. aliud h̄o istud. Plato quoq̄ iure
diuino imbut⁹ dixit. Sicut nō pōt diuiz
di ger. nec sol splendor. ita nec reliq̄. que
cōter data sunt ad habendū. diuidi de
bere. sed hūda esse cōia. Ideo rēpublicā
sic instituit. vt in ea nihil inter ciues habe
retur ppriij. Diogenes etiā cum oia penit⁹
tus reliquisset. Alexandro multa pollicē
ti r̄ndit. nihil a te de ceteri volo. dūtarat
mibi veliz. vt soli nō obstes. Cratio. So
crates. Pythagoras. ⁊ multi alij philoso
phi hanc cōitatez. pprietatisq̄ abdicatio
nē sic abdicarūt. q̄ om̄i relicto patrimo
nio soli⁹ h̄tūt se fatebantur esse possesso
res. hui⁹ cōitatez ablectamētis. Cicero af
fectus. Dulcissimā oim possessionū com
munē asseuerauit. Propterea in p̄mo of
ficioz libro etiā inquit. Sunt autē puata
nulla natura. sed aut veteri occupatione
vt q̄ quondā in vacua venerūt. aut victo
ria. vt q̄ bello potiti sunt. aut lege. aut pa
ctione. psuetudine. vel pditione. vel sorte
Hanc sanat⁹ ille sanctissim⁹ apostolorū a
xp̄o fuit edoct⁹. ⁊ eā in scripti redigens.
Scriba dei Lucas dixit. Nec quisq̄ eo
rū q̄ possidebat aliqd̄ suū esse dicebat. s̄
erant illi om̄ia cōia. cuius figuraz in libro
numeri legim⁹. vbi mandatum fuit. vt sa
cerdotes ⁊ leuite solū de decimis viuerēt.
nihilq̄ nisi in cōi possiderent. Postre
ma cōmunitio penes distribuēdi p̄portio
nē attendit. Duplex em̄ apud phos gen⁹
repiē equalitatis. alterum qd̄ ad eandem
quantitatē altez qd̄ ad quandā p̄portio
nalitatē referē. Primum ad iusticiā p̄muta
tiuā in qua rei ad rem fit compatio. Alte
rum h̄o ad iusticiam distributiuaam spe
ctat. in qua rex ad p̄sonas. egrūq̄ condi
tiones psiderat p̄portio. quam nos respe
ctū quendā indigentie recte possum⁹ ap
pellare. ita q̄ q̄sto qualibz vnusquisq̄ fm̄
sui conditionem indiget. tm̄ taleq̄ sit ei
p̄ferendū. Cū qz plus sani comedere cō
sueuerūt. q̄ infirmi. plus alimēti sanis. q̄
infirmis ē tribuendū. ⁊ qm̄ debilior est ad
digerendū h̄t⁹ infirmoz. q̄ bene valenti
um. equū est. vt illis delicatiora. istis h̄o
grossiora tribuant abaria. Et id est qd̄ i
lectione actuum subdit apostolorū. Neq̄
em̄ egens quisq̄ erat inter illos. Et infra

Diuidebāt autē singulis put cuiq̄ opus
erat. Maxim⁹ igit̄ doctor Augustin⁹
pspiciens suo tpe aplice cōionis obseruā
tiā extra fines ecclesie ferme exulasse. ⁊ ti
mens ne ipostez p̄pter prauā hoim cōdi
tionē in nihilū redigeret. eam instaurare
decernēs regulā sūma p̄editā discretiōe
⁊ in actibus aploz fundatā conscripsit.
in qua quidē iprimis p̄ caritatis p̄ceptū
eā quadrifariā cōitate q̄q̄ sub alijs h̄bis
iussit obseruari. Primā cū dixit hec sunt.
que vt obseruetis p̄cipim⁹ in monasterio
psituti. Primum p̄pter qd̄ in vnū estis cō
gregati. vt vnanimis habitetis in domo
Secundā cū subdit. Et si vobis aia vna
⁊ cor vnū in deo. Tertā cū adiecit. Nec
dicatis aliqd̄ ppriij. sed sint vobis oia cō
munia. Quartam cū postremo adnectit.
Et distribuāt vestrū a p̄posito v̄o vict⁹ ⁊
tegmētū. nō eq̄liter oibus. qz nō eq̄lit va
letis oēs. s̄ poti⁹ vniciq̄ sic cutq̄ opus
fuerit. Quib⁹ sane Augustin⁹ aplice vite
instaurator dici pōt. Nam s̄ ante eū plu
res p̄ies maxime sanctitatis extiterūt. nul
lus tm̄ viuēdi formā. sup aplice cardini
bus sanctam aī ipsū tradiderat. qd̄ et
ipse in sermone de trib⁹ generibz mona
choz testat̄ dicens. Videte fratres q̄ aī
me fuerūt patres multi. q̄s imitari debe
mus. non tm̄ sicut ego fm̄ aplicā vitā ali
os viuere docuerūt. Caput igit̄ ⁊ p̄inci
pium oim vestrū sed aplicam vitā me
dicere nō erubesco. nō te pigeat eos sequi
⁊ imitari in oibus. Attendētes tm̄ oia cōi
ter h̄ie ⁊ possidere. qz in celsitudine pau
ptatis viuētes nō s̄. nisi vt vnū sit cor.
vna aī. ⁊ oia cōiter possidere. Illud au
tē quod in p̄fata lectione de actibus aplo
rum legit̄. Neq̄ em̄ egens quisq̄ erat
int̄ illos. ad illud referē qd̄ sequit̄. qz di
uidebant singulis prout cuiq̄ opus erat
Quod nō est sic intelligendū. vt sic abun
danter distribuere. vt nullam haberēt in
digentā. cū etiam de ipsis apostolis scri
ptum sit. q̄ seruebāt deo in fame. siti. fri
gore. ⁊ nuditate. sed poti⁹ ad animi affe
ctū circa deū est referendū. Namq̄ in pri
mitiua ecclesia tanta erat gratie spiritua
lis abundantia. vt nō solum illicita desi
deria. v̄ezetiā corporales naturalesq̄ ap
petitus in eis extingueret. vt ⁊ illi nō for
lum fortune bona. sed seip̄os penit⁹ ab

negarent. ut non solum modico contenti
essent. sed ipsum quod nihil habebat p
summis reputaret delictis. iuxta illud a
postoli. Tanquam nihil habentes. et omnia
possidentes. Caritas enim que omnia
suffert. dilectio dei. que fortis est. ut mors
etiam in summis necessitatibus. labori
bus. et angustiis. constitutos compotes
faciebat. perinde eorum paupertatem cum
omnium principum delictis mie contu
lissent. Perinde iubilans Paulus dice
bat. Magis questus est paupertas cum
sufficiencia. habentes igitur victus. et quibus
tegatur his contenti sumus. Per
inde sanctissimi apostoli agrorum pre
cia. quibus fidelium predia vendebantur
non in manibus. ut de illis cupidi essent
sed ante eorum pedes. tanquam eorum con
temptores apponi iubebant.

Tertius sextus Augustinus.

Qui aliquid habebant in seculo.
quando ingressi sunt monasterium
libenter velint illud esse commune.

Commentum sextum Ambrosius

Apostoli ut diximus iubebant omnia
bona eorum. qui ad fidem convertebantur
vendi. et illorum pre
cia ante eorum pedes deponi. et signari. ac de
inde distribui. secundum viuisumque indigen
tiam. Hunc preceptum modum Augustinus in suo cano
ne non iussit. quoniam perspicaci mente considera
bit modum illum non fore diuturnum. Non
enim maxima multitudo hominum diu vivere
potuisset ex solis precijs venditorum agrorum.
quoniam illis sumptis non facile alia venden
da predia donarent. sed et equalentem mo
dum mandavit. ut qui monasterium ingre
derent. ea que haberent in seculo. monasterio
libenter donarent. libenterque vellent illa om
nibus ibidem viventibus esse communa. Ille in odus
apostolorum tunc temporis congruebat. ut qui christum sequi
volebant. tamen bonum eum esse intelligerent.
ut omnis mundi thesaurus eius gratia foret
stemnendum. ut in usum poneretur. solum
christi dicentis. Qui non solum possessores. domos
et agros. sed etiam preem et membra. fra
tres et sorores. adhuc autem et animam suam pro
pter me non reliquit non est me dignus. ut ex

terparent. penitus de eorum mentibus in
ueterata rerum mundanarum cupiditate.
Namque inducus ille populus saturniam
sequens naturam auaricie et cupiditati sem
per deditus fuit. et ideo ut non solum res.
sed rerum deponerent affectum. omnia eorum
rum bona vendi. et eorum precia tanquam vilissi
ma in terram proijci mandabant. Rur
sus modus ille in Hierusalem consentaneus
erat. et tempore illi vehementer expediret.
quoniam apostoli spiritu sancti afflati scie
bant ecclesiam que erat in Hierusalem.
tum propter instantem persecutionem iu
deorum. tum propter iminentem destru
ctionem ciuitatis. necesse dispersionemque po
puli illius hebreorum fore de proximo dis
pergendam. et ad gentes essent profes
cturi. apud quos fidem christi nunquam defectu
ram fundaret. et ob eam causam in iudea
habere predia minime expediebat. sed ven
debantur. ut eorum precijs saltem pro illo bre
ui tempore vivere potuissent. Sed Au
gustino modus quem in regula posuit de
centissimus visus fuit. quoniam diuissime
durare et ab omnibus equo animo obser
uari poterat. nec non suo tempore satis con
formis. expedit enim legislatorum. ut tempo
ris congruentie sua accomoderet precepta
unde ceteras hec. et proprietatis abdicatio
multos multiplicisque successus subiuit.
Christus namque primus euangelice paup
tatis. fundator. quoniam dominus omnium rerum ex
isteret. essetque ipse rex regum. et dominus domi
nantium. non solum quo ad deitatem. verum
etiam quo ad humanitatem. nullus tamen
rei in hoc mundo voluit se possessorem osten
dere. imo ut veram profundamque omnibus
predicaret paupertatem dixit. Vulpes fo
ueam habent. et volucres celi nidus. filius
autem hominis non habet vbi reclinet ca
put suum. Et rursus qui non renunciauerit
omnibus. que possidet non potest me
e discipulus. Propter quod apostoli que
quid possiderant cum sequentes relique
runt. Quo circa Petrus in omnium per
sona ita confidens locutus est. Ecce nos
reliquimus omnia et secuti sumus te. Quid
ergo erit nobis. Viuebant enim omnes si
mul cum eorum. imo cum omni magistro
ex elemosinis. quas de fidelium suscipie
bant facultatibus. Perinde Lucas eu
angelista narrat. Quo pacto quedam sancte

mulieres sequebant christum. vt ei de suis facultatibus ministrarent. Ne quidez erant Maria Magdalena. Martha. Johanna vxor Chuse pcuratoris Herodis Susanna et alie plures. que a christo de diuersis languoz generibus beneficium susceperant sanitatis. Post hoc christi resurrectionem. apostoli eum modum viuendi instituerunt. vt inter eos nihil esset proprii. sed de precij venditorum agrorum sicut Lucas recensuit. vnicuique prout oportet erat distribuere. Deinde cum per apostolorum predicationem credentium creuisset multitudo. et de alienigenis diuersisque gentibus ad christi fidem multi confluxissent. obinueratam eorum gentilitatem. et vt tenacius fidei erudimenta seruariet. nil aliud eis imponebant. nisi vt a fornicatione. rapinis a sanguinis suffocatione. et idoloz imolatione se abstinerent. atque ob eam libertatem que gentibus propter eorum infirmitatem iudultra. priuus ac sanctus ille seruator etiam apud perfectos frigit. existimantes id quod erat gentibus pro infirmitate concessum. sibi etiam licitum extitisset. vt pote predia. domos. et agros pro eorum vltibus retinerent. locupletatis autem a Constantino ecclesijs. cum laicis habere proprium a Siluestro pon. max. fuit concessum. dummodo annuas decimas suis solverent sacerdotibus adhuc in cetera viuentibus. Sed crescente clericorum auaricia vitia communi mie contenti. ceperunt sicut laici proprium habere. quod virus ita paulatim subrexit. vt nulla amplius seruariet inter sacerdotes ceteras. Quod Augustinus videns ingemuit. et contempsit quanta fuerat apostolice ceterationis perfectio. vt ipsam saltem in suis fratribus. et clericis sibi subiectis eam instauraret. statutum fecit de non habendo proprio. iubens deinde in regula. vt quicquid in seculo haberent. cum monasterium ingrederentur. libenter vellent illud esse cetera. Dignus enim videbatur. vt Hugo ait. vt qui communem habebant gratiam. ceteram haberent et substantiam. et quibus vnus erat spiritus. vnus esset et sumptus. Et vt totius precepti clarior habeatur expositio. Sane aduertendum est. quod in seculo manentes duo habent bona. scilicet terrena. et eorum affectum. cum monasterium ingrediuntur vtriusque in monasterio offerre altissimo debet. bona quidem vt sunt cetera

maiestati eius famulantibus affectum. vt non amplius illa vt sua. sed vt cetera diligant. et quod bonum quanto ceteris. tanto proculdubio melius ideo plura illa in monasterio. pro ceteratione fratrum curare tenent. quod si illis in proprium cetera modum in seculo vterentur. propterea preceptorum nostrum in sequentibus dicit. Via via opera in vno fiant maiori studio. atque frequentiori alacritate. quod si vobis singuli propria faceretis. hec enim illa duo sunt. que dominus in euangelio precepit. cum dixit. qui non renunciauerit omnibus que possidet. non potest meus esse discipulus. quod ad primum. scilicet possidendi facultatem. Et iterum. Qui vult venire post me. abneget semetipsum. quo ad secundum. scilicet retinendi affectionem. Non enim sufficit exteriorum relinquere substantiam. nisi interiorum abscidamus concupiscentiam. Et sane abiicit liber. quam hilariter datorum diligit deus. nec sue ceteritudini grata sunt coacta sacrificia. Istria igitur tua faciet munera gratia. si reus substantia. si earum affectum. si cum mentis hilaritate offeres. libenter igitur et omni cum affectu debemus terrena dare. vt possimus cetera compare. his tribus regnum celorum emittit. etiam si primum exiguum sit. dummodo altera duo in archano ferueant mentis. Etenim regnum celorum tantum valet. quantum habes. Nihil vtilius emittit. nihil carius possidet. Nihil a te postulat vberius remunerator deus. nisi quod largiri potes. Nihil iubet. nisi quod adimplere vales. Si exteriora non habes. que dones interiora non desunt que offers. que tanto erunt illi summo principi deo gratiora. quanto hec illis sunt quippe prestantiora

Textus septimus

Augustinus

Qui autem non habebat. non ea que erant in monasterio que uec foris habere potuerunt.

Comentum septimum

Ambrosius

Recognouit precellentissimus doctor ad monasterium multiplicium hominum genera fuisse ventura. nec oes qui illuc se conferunt. diuino ducuntur spiritu. quinimo aliqui monasterium ingrederentur labores mundi uitates ac etiam de rebus ad victum vestitumque spectantibus diffidentes. quibus dicitur vt non presumat

ptuose. non arrogant in monasterio vi-
uant. nec se erigant ad ea postulanda. q̄
foris h̄ est in seculo habere non potuerūt
Discreti tñ plati caritas suppleat. vt eoz
necessitati presertim tpei infirmitatis. qd̄
op⁹ fuerit. minime deneget. Idcirco mor
abiecat. Sed tñ eoz infirmitati. qd̄ opus
est tribuat. etiam si paupertas eoz. quādo
fous erant. nec ipsa necessaria poterāt in
uenire. Caritas quippe illud esse indu-
mentū preciosissimū atq; amplissimū
describit. qd̄ omnia operit. Et id̄ paupe-
res ⁊ diuites. magnos ⁊ paruos. doctos
⁊ ignaros. nobiles ⁊ ignobiles. cum ne-
cessitas affuerit. eadem debem⁹ caritate
cōplecti. Namq; oēs qui ad xpi accedunt
seruitiū. equum est. vt de xpi viuant mu-
nerib⁹. Dign⁹ est em̄ operarius mercede
sua. Et licet paupes aliqui q̄ ad terrenam
substantiam ad monasterium accedant.
tñ pleriq; effecti diuites sunt. quib⁹ iube-
t. vt propter deū ipsum dimittant. Unū
em̄ de secunda tabula mandatum est. vt
non ꝑcupisces. ꝑcupiscentia em̄ rex terre-
narum atq; fluribulum. satis est ad con-
sequendam eternā damnationem. Hinc
scriptum est. q̄ viderit mulierem ad cōcu-
piscendam eam. iam mechatus est. hinc
Bernardus ait. Viscus quidez prau⁹ de-
siderij. ⁊ delectationis terrene animaz vo-
lare non patit. ⁊ citius retrahit mentem.
si forte aliqui subleuat. Propterea specu-
lator nostraz intentionū de⁹. plus ad no-
stram attendit intentionem. q̄ ad ipsam
substantiam exteriorem. propterea ab eo
enunciatus est. Beati pauperes spiritu.
Propterea a nob̄ cor expostulat. Namq;
ex omib⁹ creaturis. q̄ sub sole sunt. nihil
humano corde sublimius. nihil nobilius
nihilq; deo similis reperitur. iure igit̄ ni-
hil aliud a te querit nisi cor tuum.

Textus octauus

Augustinus

Amen non ideo putent se esse fe-
lices. quia inuenerunt victum et
tegmentum quale foris inuenire
non potuerunt.

Commentum octauum

Ambrosius

Quibus fratres istos cōferre pos-
sumus. qui propter corporis ne-
cessitatem. non propter anime sa-
lutem veniunt ad monasterium. qui non
mentem. sed ventrem replere desiderant.
Qui se felices ideo putant. qz inuenerūt
in monasterio victum ⁊ vestitum. quales
in seculo inuenire non potuerunt. Tales
quippe Beluis comparamus. que omnē
eorum appetitum ad ingluuiem dirigūt.
Tales de numero sunt epicureorum. qui
eorum felicitatem in voluptate sanxerūt.
Tales utiq; sunt. quorum. vt inquit apō-
stolus. deus venter est. Ad hos christus
dixit sermonem. euz dixit. Queritis me
non qz vidistis signa. sed quia manduca-
stis ex panib⁹ meis. Absit igitur fratres.
vt in monasterio sim⁹. vt bene reficiamur
bene vestiamur. bene dormiamus. ⁊ bene
nobis temporaliter sit. Nonne tunc no-
bis illa Saluatoris cōueniret sententia.
Amen amen dico vobis. recepistis merce-
dem vestram. sed Absit. vt hic finis. hic
merces. hic ⁊ premium nostrarum sit ope-
rationum. vt nos simul cum illis hic sine
claudamur. Laueamus igitur concupis-
cere terrena. ne amittamus celestia. Nō
desideramus teporalia. ne priuemur eter-
nis. Ieiunemus igitur breui tempore in
monasterio. vt in eternū epulemur in ce-
lo. Excurrere debemus hic. vt fatiemur euz
apparuerit gloria dei. Non enim nobis
tunc illa dari satietas poterit. que nostra
erit felicitas. nisi nos hic pri⁹ afficiamur
per simonia. Unde beatus Hieronym⁹
difficile imo impossibile esse dicit. vt quis
de delicijs ad delicia transeat. vt in vtro-
q; seculo maneat gloriosus. vt hic ven-
trem. ibi mentez plenā habeat. propterea
terrena tñ nobis debent esse in vsu. vt vi-
uamus. non viuere vt illis fruamur. Da-
uitice monitioni obtemperantes. Diuitie
si affluant. nolite cor apponere. Namq; il-
lud cui vnusquisq; suū cor apponit. pro-
culdubio efficitur. dicente patre nostro
Augustino. Si terram diligis. terra es.
Si deum diligis. deus es. Et rationē ali-
bi adiecit. qm̄ pfecto tanta ē vis amoris.
vt amantē trāserat in amari. sitq; vnus-
cuiusq; amor. pondus amātis. vt eo fera-
tur. sicut eidem placuit. q̄ ipse fert̄ amor.

140

Diligamus ergo eterna fratres. vt eterni
fiamus. Diligam⁹ celestia vt celestes sim⁹
diligamus deum vt vn⁹ spiritus efficiamur
cum eo. cui⁹ maiestas. que nec oculi
vidit. nec aur⁹ audiuit. nec i cor hois
ascendit. nobis in sua pparauit essentia.

Textus nonus Augustinus

N Ec erigat ceruices. qz sociantur
eis. ad qs foris accedere no au-
debant. sed sursum cor habeant. et
terrena vana no querant. ne incipiant mo-
nasteria esse diuitib⁹ vtilia no pauperib⁹
si diuites illic humiliant. ⁊ pauperes il-
lic inflant.

Comentū nonū Ambrosius

Sicut moniti sunt paupes mona-
nasterium ingredienti. vt no ea
querant in illo. que in seculo non
potuerunt habere. nec existimet se esse felices.
si victu vestitūqz talem inuenerint. q
lem in seculo inuenire nequiverunt. ita ad
monent. vt ceruicē non erigant si eis asso-
cientur in monasterio. ad quos dū essent
in seculo accedere no audebant. In h
magna vis. magnūqz ostēdit religionis
vinculū. vt paupes ⁊ ignobiles. ad diui-
tes ⁊ nobiles seculares eoz pudore. diui-
tūqz contemptu accedere in seculo no au-
deant. ⁊ vtriqz iesu xpi facti cōserui. vtri-
qz eiusdē dom⁹. eiusdem cellarij. eiusdēqz
vestiarij sunt facti possessores. Sicut enī
oēs eiusdem vinee domini sabaoth cul-
tores. ita oēs eiusdem consortij. eiusdem
animi. eiusdēqz cordis in domino eē de-
bent. Nec tñ ob hanc cōem societate pau-
peres ceruices erigāt. i. no superbi. no ar-
rogātes. no ambiosi. no inflati fiant. sed
sursum cor habeāt deo grās agēdo. qz ta-
lū in religione hnt consortiū. ad quos in
seculo nequibāt habere ingressuz. Et ter-
rena vana no querāt. Vanū proprie il-
lud dicimus. qd suū no consequit finem.
At enī religiosoz finis est ipse gloriosus
⁊ sublimis de⁹ qui sur. mū ē bonū. Cerui-
cū igit erectio. elatō mētis. ambitio ⁊ ois
actus superbie. ⁊ deniqz oim rerum terre-
narum appetit⁹. vana sunt. hoc ē inuanū
incassum. ⁊ frustra illos in monasterio ef-

se facit. qui in eos dilabunt. qm sancte re-
ligionis misericōdie permittent eos asseq fir-
nem. Nā ⁊ si sancta sit religio. sanctum sit
monasteriū. sanct⁹ sit habitus. sancta vi-
deant opera. omnia tñ inutilia ⁊ super-
bie efficiunt vitio. Nāpe omnis superbia
caluz habet. Inde de superbo scriptū est.
si penetrabit nubes ⁊ celū ascenderit tāqz
sterquiliniū perdet in fine. Quid enī sup-
bis angelis profuit celū. Quid elatis p-
thoplaustis delictarum paradisus. Quid
igit ambitioso monacho sanctū proderit
monasteriū. certe nihil. propterea sanct⁹
David oratad dñm. Nō veiat mihi pes
superbie. qz ibi ceciderūt qui operant in-
quitatem expulsi sunt. nec potuerūt stare.
Cū Habuchodonosor regi de sua baby-
lonia supbienti ⁊ exclamanti. atqz in hec
verba prorūpenti. Nonne hec est ciuitas
Babylon quā ego edificauit in domū re-
gni in robore fortitudinis mee. ⁊ in glo-
riam decoris mei. Vox super eum into-
nuit dicens. Tibi rex dicitur regnū tuum
transiet a te. ab omnib⁹ eijeris. ⁊ cū be-
stijs fer⁹qz erit habitatio tua. fenū vt bos
comedes. ⁊ septē tēpora sup te mutabun-
tur. donec scias qz excelsus dominas in
regno hominū. ⁊ in mox sensum ⁊ regnū
amisit sicut brutū ⁊ iumentū annis septē
pascua querens. Quocirca pceptor n-
r in sermone de supbia his verbis nos cau-
tos reddit. O fratres mei. Lauete ne orā-
tes vel legētes. vel stātes vel sedentes. vel
vigilātes. ⁊ in cinere ⁊ cylitio habitantes
cum phariseo dicatis. grās tibi ago dñe.
qz no sum sicut ceteri hoies. s enim solita-
riā vitam ducētes. dyabolo instigati sepe
cogitāt. sepe h dicere tēptant ab inimico
seruoz dei. pot⁹ enī volo vos heremuz
exire. qz talia dicere vel cogitare. Sed
dū tēptamini h asserere. vel de vob h cogi-
tare. mox clamate. mox ululantes dicite.
Ego sū vermis ⁊ no hō. obprobriū homi-
nū ⁊ abiectio plebis. Et cū pellicane di-
cite qbuscūqz ornati stutib⁹. De⁹ ppit⁹
esto mihi petri. Attēdat igit caritas vīa
quid dixerit veritas nostra. Qui maior ē
vestrum. fiat sicut minor. ⁊ qui precessor ē
sit minister. ergo o monache. quanto ma-
ior es humilia te in omnibus. Si minor
es non erigas ceruicē. qz magnis ⁊ pro-
fectis associaris. sed potius memor esto

vills conditionis tue. et in omnibus te humilia. deo gratias agens. et sic inuenies gratiam coram deo et hominibus. **E**cōtra si feceris. superueniet in te comminatio. quam noster adiecit preceptor dicens. **N**e incipiant monasteria esse diuitibus utilia non pauperibus. Si diuites illic humiliantur. et pauperes illic inflantur. Magna quippe abusus est. ut pauperes superbi sint. ut super illud presumant quod eis non est a natura vel fortuna concessum. propterea eis cauendum est. ne id quod eis esset ad salutem proficuum. ad perperuum conuertat incendium. Verbum enim Saluatoris est. ut difficultus sit diuitem regnum celorum intrare. quā camellus per crunam acus. ergo expeditius atque libentius pauper. quoniam paucioribus implicatis curis. ideo poterit famulari. Si homo superbie detentus pondere. facilius ad superiora non euolet. sua dumtaxat erit ascribendum uoluntati. Sicut ergo in seculo pauperes. sicut infirmi. sicut abiecti extiterunt. ita se in religione ostendant. in qua non modo humiles. sed mites. doctiles. disciplinabiles. et ad omnes debent esse obediētes. quoniam dominus sicut scriptum est. Docebit mites vias suas. Et rursum ipse emittit fontes in conuallibus. id est gratiam suam prestat humilibus. Et iterum. qui se humiliat exaltabitur. Et propheta. Superbus deus resistit. Humilibus autem dat gratiam. Et dominus in euangelio. Humilis recumbit in nouissimo loco. ut ab ipso domino ei postea dicat. amice ascēde superis. Et scūs dauid Elegi abiectus esse in domo dei mei. hoc est in loco humili sancte religionis. et in consortio deo famulantium. magis quā habitare in tabernaculis peccatorum. hoc est in sinagoga peruersorum. et in conuentu malignantium atque superborum.

Lectus decimus Augustinus

Rursus etiam illi qui aliquid esse videbant in seculo. non habeant fastidium fratres suos. qui ad illam sanctam societatem ex paupertate uenerunt.

Comentum decimum Ambrosius

Fuit tribus preceptis admoniti sunt pauperes. ita diuitibus ac nobilibus monasterium ingredientibus tribus confert documenta seruanda. Primum quidem. ut non habeant fastidium fratres suos. qui quidem uenerunt ex paupertate et ignobilitate seculi. ad illam sanctam societatem que in communi uita religionis consistit. Duabus profecto rationibus diuites. nobiles. potētes. et qui aliquid alio modo uidebantur esse in seculo. si opere cauere debent pauperes et ignobiles ad sanctam monasterij societatem uenientes odio vel fastidio habere. Altera quidem est ex eorum maiestate profectam ad eos dictum est. quanto maior es tanto magis te humilia. Altera ex incomprehensibili abusu diuine et eterne electionis emanans. quoniam sicut Apollonius ait. Infirma mundi elegit deus. et ignobilia et contemptibilia. ut fortia queque confunderet. ut non gloriaretur omnis caro in conspectu eius. sed neque potens in potentia sua. neque sapiens in sapientia sua. neque diues in diuitijs suis. Et tertiam addimus. quoniam non est ut Apollonius inquit. acceptio personarum apud deum. Idem enim dominus omnium. et diues in omnibus inuocantibus eum. Propterea diuus Basilus ait. quod deus non fecit diuitem. diuitiarum dominum et possessorem. sed distributorum. Eum quidem fecit ut saluetur. pauperibus cōpatiēdo. non deridendo

Lectus undecimus Augustinus

Agis autem studeant non de parentum diuitum dignitate. sed de pauperum fratrum societate gloriari.

Comentum undecimum Ambrosius

Aterum documentum est. ut diuites et nobiles ipsi non debeant de parentum dignitate. diuitijs et potētijs gloriari. quoniam id ad uanitates pertinet mundi. Sempe magna stulticia eorum est. qui mundum reliquerunt monasterium ingrediendo. et mundi inuoluantur uanitatibus. Nonne isti melius letarentur in seculo. quā se et alios affligerunt in

monasterio. Nonne isti talibus sperant amē-
tib⁹. q̄ suauissimis spiritibus epulis. velint
deinde epularum satiare odore. Studeant
igitur non de vanitatibus mundi. cui mortui
sunt. sed de pauperum fratrum. cum quibus vi-
uunt christo societate gloriari. Contemplantur cum
Salomone. quod omnia que sub sole sunt. vani-
tas sunt vanitatum. Contemplantur. quod nec pa-
rentum dignitas. nec diuitiarum copia. nec
potentatum magnitudo aliquid conferunt ad
beatitudines. Contemplantur quod sublimis deus
qui diues in gloria sua. pauper factus est pro
nobis. nec diuitibus. sed pauperibus dignatus est
sociari. Contemplantur quod qui excelsus. impassi-
bilis. et immortalis est in sua deitate. paru-
m humilis. passibilis. et mortalis factus est in
nostra humanitate. Quod igitur superbis. o mo-
nache. qui puluis es et cinis. qui de mundi va-
nitatibus gloriaris. qui vestigio pauperes fratres
habes. qui dedignaris eis sociare. qui eos deri-
sorio vultu aspicias. Si rex celorum. creator
vniuersi. dominus dominantium. et deus maiesta-
tis. sic pauperem adamauit consortium. ut reli-
ctis regalibus sedibus. pauper inter pauperes
nasci voluit. pauper viuere cum pauperibus com-
uersari. pauperes ad se accersiri. pauperum
collegium constituere. pauperem et sanctum in pau-
peres nudos et sceleratos mori. et mundi
potentiam calcare. et mundum ipsum totum. pau-
cis emissis pauperibus ad se ducere. Non
enim alis. non cuneis. non legionibus. non acie-
bus castrorum. non exercitibus militum. non ar-
mis quibuscunque. non ducum. impatorumque im-
petu. sed discalciatoorum hominum pauperumque
apostolorum linguis. omnibus terre finibus su-
am voluit posse maiestatem. Hos igitur fra-
tres diligamus et amemus pauperes. quoniam mili-
tes christi sunt. gloriemur de pauperum fratrum
consortio. quoniam dominus refugium est pauperum. gau-
diamur et iocundemur de eorum societate. quoniam
ipsorum est regnum celorum. Cauemus eos
de risu vel contemptu habere. quoniam nihil pro-
fecto grauius. sicut egregius doctor Am-
brosius inquit. quam ut fratres nostros pauperio-
res superbo oculo respiciamus. Propterea no-
bis intolerabili repellamus fastidio. no-
stra indignos gratia iudicantes quod sunt
inopes. cum paupertas facilius sit deo quam the-
saurus acceptior. propterea Augustinus in
libro de vitiis apostoli ait. Vis cognosce-
re quam locuplex sit paupertas. celum emit.
Quibus thesauris proferri potest quod pauper

tati videmus indultum. ut pauper ad regnum
celorum venerit. quod diues possessione sua ob-
tinere non potuit.

Textus duodecim⁹

Augustinus

Nec extollantur si cōi vite de suis fa-
cultatibus aliqd̄ prulerint. Nec de
suis diuitijs magis supbiant. qui
eas in monasterio prunt. q̄ si eis in se-
cula fruerent.

Comentum duodecimum

Ambrosius

Tertium documentum quod noster prece-
ptor diuitibus ad monasterium ac-
cedentibus tradidit est. ut si suis de
facultatibus monasterio pro cōi vita seruan-
da appropria tribuerint. non extollantur mente.
neque etiam verbo se iactent. Verba enim ex-
teriora imago sunt vbi interioris. Perin-
de Aristoteles in libro enunciationum ait.
Voces sunt. note earum. que sunt in anima passio-
num. Propterea si quis iactantem narrat. que mo-
nasterio prulit. signum est ut elatam habeat
mentem. Nec de suis diuitijs magis super-
biat. quod eas in monasterio in fratrum parti-
unt. quasi eis in seculo fruerent. Multo enim
minus malum est. ut quis humiliter suis diuitijs
fruat in seculo. quam superbe partundas inter
fratres proferat monasterio. Ob eam rem diu-
rens noster Augustinus in sermone de superbia
nos admonet ut caueamus et vigilan-
temus. ne superbia inflemur de bonis com-
missis. At enim bonorum duo sunt genera.
Alter quod ad animam. Alter quod ad bona perti-
net exteriora. Ex quibus duo genera nascun-
tur superbie. alter quod carnale. alter quod spi-
rituale dicitur. Namque opes. diuitie. pulchritu-
do. nobilitas generis robur corporis. et alia
hominum exteriora bona sunt de his gloriari. pro-
pter hec fastidio fratres habere. pauperes pro-
sequi. alios proterere ad carnalem spectat
superbiam. At homo scia. sapientia. fortitudo ani-
mæ. pudicitia temptatorum. victoria. singule virtu-
tes mentis. et denique omnia pietatis obsequia.
spiritualia sunt bona. De his qui se extol-
lunt in genus spiritualis superbie labun-
tur. Quippe vtriusque malum. sed hoc peri-
culosius. Vtrumque euitandum. sed hoc su-
giendum. Vtrumque eijcit mentem. sed hoc
infeliciorem facit animam. Hinc beatus

Hieronymus ait. Multo illa deformior est superbia que sub quibusdam humili-
tatis signis latet. sicut sepe numero con-
tingit. ut gloriens quod de peccato superbie
egeris penitentiam. **D** in felix anima ut
de occiso inimico suscitans hostem. super-
biam abijciendo gloriens. mactando su-
perbiam efficiaris superba. Quid hoc per-
nitiosius. quid infelicius. quid periculo-
sius. **N**empe virus hoc naturam habet ut
perarum. propterea summo studio anni-
tendum est. ut hoc genus nostris e men-
tibus penitus euellamus. **L**uceam igitur
ut extolli de bonis operibus fratres. ne de-
iciamur. Quisquis enim in eo quod be-
ne agit intumescat. eo ipso tramite quo pro-
ficat cadit. **E**t porro quanto magis videtur
proficisci. tanto plus deficit. et quanto ma-
gis ascendisse creditur. tanto periculosius
et velocius pro sui ponderositate descen-
dit. **H**inc Cassiodorus dicit. Sathanas
elatus cecidit humilis homo subleuatus
ascendit. **H**inc Gregorius pontifex ma-
ximus in moralibus ait. Omnis super-
bia eo ipso in imo iacet. quo in alto se eri-
git. ut inde magis supposita cunctis sit.
unde cunctis appetit superesse. **H**inc Ber-
nardus fassus est. Superbia de supernis
celestibus ad ima precipitat. humilitas ab
imis ad alta leuat. Angelus e celo ad tar-
tara corruit. homo e mundo ad celum ascen-
dit. **E**t Hugo in commentariis inquit. Omnis
quippe superbia tanto in imo est. quan-
to in alto se erigit. tantoque profundius la-
bitur. quanto excelsius eleuatur.

Textus decimustertius Augustinus

Aequitur alia quippe quecumque ini-
quitas in malis operibus exercetur
ut fiant superbia etiam bonis ope-
ribus insidiat ut pereant.

Comentum decimutertium Ambrosius

Uteruque sunt ad suscipienda
documenta. que de euitanda superbia
tradidit ei detestationem. et ma-
lignitatem adiecit. aperiens ipsam cum-
ctis iniquitatibus. cunctis vitiis et peccatis
perfecto esse nequiorum. quam quecumque alia
iniquitas. quodcumque delictum sit. quippe

illud exercetur in malis operibus. ut fiant.
hoc est. ut illa perpetrentur et sequantur mala.
Superbia homo non solum perpetrare mala in-
tendit. sed etiam bonis insidiat operibus ut
pereant. **E**t ideo in libro de natura et gratia
inquit. omnia vicia in malefactis timido-
do valent. sola superbia etiam in recte factis
est cauenda. in quibus pede celeritate super-
uenit et obrepit. **L**etera vicia similes sunt
leoni. qui apte irascitur. **S**uperbia draco-
ni. qui occulte insidiat. **E**t quanto difficilius
est occultas euitare insidias. quam impetum fu-
gere manifestos tanto ceteris vitiis et ne-
quior et periculosior est superbia. **H**inc du-
plicem finem esse superbie agnoscito mala
utpote vniuersa committere. et bona omnia
tollere quo fit. ut recte scriptum sit. in inu-
m ois peccati esse superbia. **H**erinde precel-
lentissimus doctor Augustinus in sermo-
ne de non alte sapiendo inquit. **S**uperbia
mater est et caput omnium vitiorum. ab ea enim
descendit inanis gloria. inuidia. ira. tristitia
auaricia. voluptas carnis. in qua continetur gu-
la atque luxuria. **A**scendit quis fratres mei
ad sapientiam huius mundi. et dum conside-
rat honores sibi a discipulis exhibitos. ex-
tendit alas suas usque ad terminos orbis
terre. et de se presumens gloriatur. et superbiens
do ac presumendo. in inanis gloria presu-
mentem aggreditur. dum ab alijs querit glo-
riosus videri. **E**t dum sic querit. a quibus-
dam considerat et videt se despici dicentibus.
non est quod a multis creditur. plures nam-
que sunt eo acutiores. plures eo meliores
esse non dubitamus. **I**nflatus homo ille. qui se
omnia putat scire vel singula possidere. vi-
dens quosdam altiores se. in ore cum inui-
dia aggreditur. cuius vestigium ira imitatur. et
non valens iram ope perficere tristatur. et con-
solationem querens tristitia ab auaricia tan-
gitur. ut habeat ut transcendere valeat omnes
Sed ecce cum diuitias congregauerit. sta-
tim in gula et luxurie foueam cadit. **E**t eo
pacto cunctorum malorum radix. et regina est
omnium vitiorum superbia. **Q**uid plura ceteris
vitiis creature offenduntur. superbia homo
suum iaculum in deum immediate enixa est
emittere. dicente Augustino in commenta-
riis psalmodum. **Q**uid superbie malicia dete-
ritur que nec deum habere propositum. **N**ec
velut omnium peccatorum imperatrix. prima
est in delinquendo. vltima remanet in con-

fictu. Ob eā rem enim dei serui cetera su-
perauerint vitia. et ad alta virtutum p̄scen-
derint. ad huc super eis cōtra supbiā pu-
gna. quā nisi expugnauerint. frustra in ce-
teris laborarunt. qm̄ arx et fortilitium ca-
uernosum est. vbi t̄q̄ clamdestini cetera
vitia latēt. Pecunia. disciplinas. ora-
tiones. pegrinatiōes. elemosinas. oim̄ fa-
cultatum distributiones. et omnium virtu-
tum genera facit inutilia. ideo subiunctū
est.

Textus decim⁹ quart⁹ Augustin⁹

Equid p̄dest dispergendo dare
pauperib⁹. et pauperem fieri. si aīa
misera supbi⁹ efficiē diuitias cō-
temnendo q̄ fuerat possidendo.

Comentū decimū quartū Ambrosi⁹

Longe enī meli⁹ esset. si eas in secu-
lo retineret. q̄ sic dimittere. vt in
monasterio deinde supbiant. In
felix p̄fecto est q̄ perit virtutib⁹. et vñ p̄re-
miū expectat. inde tormentum incurrat.
Hāc felicitatem incurrit pharise⁹. qm̄ bo-
na sua opera iactanter in tēplo recensuit.
se q̄dem iustificando. et ipsum condēnan-
do publicanum. Perinde Augustin⁹ ali-
bi sic dicit. Sunt q̄dam qui de contēptu
vane glorie vanius gloriānt. Similiter sūt
pleriq̄. q̄ de cōtemptu diuitiarū vanius
extollunt. quib⁹ sane dicit. melior est hu-
milis peccator q̄ iust⁹ elat⁹. Melior hu-
milis diues. q̄ superb⁹ pauper. Quocir-
ca oīs seruus dei sic puidus. et circūspe-
ctus in suis debet esse actionibus. vt hac
p̄spicaci studeat mente. Imp̄mis nema-
la cōmittat. deinde ne bona negligat. po-
stremo ne de bōis q̄ fecerit extollat. Ete-
nim illa que agim⁹. tunc vere sunt bona.
cum semp sunt ab humilitate custodita.
tunc veraciē sum⁹ pauperes xp̄i. si humi-
les sumus. p̄ amore xp̄i. et tūc quidē sum⁹
humiles. p̄ amore xp̄i. qm̄ abrenuncian-
tes dyabolo sequimur xp̄m. Hāq̄ per
superbiam et cupiditatem. ceu Augusti-
nus libro de salutarib⁹ documentis chri-
stianissime disserit. Dyabolus superbe di-
cit. In celum conscendā. Christus cū hu-
militate dicit. Humiliata est in terra aīa
mea. Dyabolus p̄ superbiam. et cupiditatem

dicit. Ero sicut altissimo. Christus p̄ hu-
militatem cum esset in forma dei et inani-
uit semetipsum formā serui accipiēs. hu-
militauit se p̄i. Factus obediens vsq̄ ad
mortem. Dyabol⁹ per superbiā et cupi-
ditatem dicit. Super astra et alta bo solū
meum. Christus cū humilitate dicit. Di-
scite a me qm̄ mitis sum et humilis corde.
Dyabolus cupidus et supbus per p̄ba-
rationem loquitur dicens. Nescio deum et
israel nō dimittam. Christus cū humili-
tate dicit. Si dixerō qm̄ non noui eū. ero
similis vobis mendax. sed noui eū et man-
data eius seruo. Dyabolus superb⁹ et cu-
pidus dicit. Haec sunt flumina. et ego fe-
ci ea. Christus cum humilitate dicit. Nō
possum a memetipso facere quicq̄. sed p̄i
meus in me manens facit oīa. Dyabol⁹
superbus et cupidus dicit. Haec sunt oīa
regna mundi. et gloria eorū. et cui volo do
ea. Christus cū diues esset. p̄ nobis fact⁹
est paup. vt eius inopia diuites reddere
mur. Dyabolus superb⁹ et cupidus dicit
Sicut colligunt vuc que derelictae sūt. sic
vniuersaz terrā. ego congregaui. et nō sūt
qui amoueret pedē. et apiret os atq̄ gar-
raret. Christus cum humilitate dicit. Si-
milis fact⁹ sūt pellicano in solitudine. vi-
gilauit et fact⁹ sum sicut passer solitari⁹ in
tecto. Dyabolus p̄ superbiam et cupiditatem
dicit. Erigam vestigia pedum meorum.
oēs riuos aggez. Christus cū humilitate
dicit. Nunq̄d nō possum rogare patres
meū. et exhibebit mihi pl⁹ q̄ duodecim le-
giones angelorū. Et ad vltimū concludā
Dyabolus p̄ superbiam et cupiditatem cum
ruina magna ad infernū precipitat. Chri-
stus cum humilitate ad celos subleuatur

Et nos fratres si volum⁹ perficere no-
stri certaminis cursum. et ad eternam bea-
titudinē peruenire. Caueam⁹ impinis cu-
piditatem malā p̄ abdicationem proprie-
tatis. Caueam⁹ superbiam dyabolicā. de
p̄ nos collatis monasterio. et ceteris alijs
bonis operib⁹. nos nō extollendo. et cum
omni humilitate xp̄i conemur sequi ve-
stigia. pauperib⁹ fratrib⁹ bona cōcedendo
infirmos visitando miseris et afflicis oī-
bus prestando solamen. vniōnē. pacem. et
caritatem cū oībus habētes. et eo modo
legis saluatoris. et p̄ceptōis nr̄i Augusti-
regule. veraces erim⁹ obseruātes. Idcirco

8

co adiecit.

Lectus Decimusquintus Augustinus

Omnēs vnanimiter et cōcorditer
vuite. et honorate inuicē deū in
vobis. cuius tēpla facti estis.

Cōmentū Decimūquintū Ambrosius

Quod ait vnanimiter ad vnā spe
ctat voluntatem. **Q**uod adiecit cō
corditer ad vnitatē ceremoniarū
et beatorū moꝝ pertinet. **Q**uod annectit. ho
norate inuicē deū in vobis. id nimirū
fit. si propter deū nos inuicē diligamus.
si solliciti sumus. vt nostrum vnūq̄sq̄ dei
seruet mandata. **U**nanimiter in quā vi
uimus. si vnū in deo aīm habeamus. vt
omnes vnū sentiamus. q̄d ad nostram spe
ctet salutem. **S**i oēs sumus vni⁹ velle in
dei seruādis mandatis. vni⁹ nolle in eui
tandis p̄ugandisq̄ vitijs. vtrūq̄ enim et
velle et nolle ad voluntatē spectat. que si
in aliquibus cōiungant. veri sunt amici.
qm̄ **C**rispo **S**alustio teste. idem nolle et
idē velle ea demū firma amicitia est. a q̄
Barrij **T**ullij nō discrepant sententia.
cum diffiniret. amicitia esse oīm huma
narū. diuinarūq̄ rez cum beniuolētia et
caritate sūmaz consentiōē. **C**oncor
dem autē ducimus vitā. si nostris in acti
bus singulares nō fuerimus. **N**on enī de
cet in vno monasterio cōstitutos discre
pantes esse in ceremonijs. **N**ō decet quē
piam vt si cōuentus reficiat. ipse vt singu
laris appareat. ieiunet si p̄stitutus ē in le
ctione. ipse velit esse in oratione. vt si con
stitut⁹ orando stat. ipse prostrat⁹ iaceat.
multo minus moꝝ decet diffinitatem
vt cū alij taciturni. casti. modesti. et humi
les sint. ipse loquat. luxuriosus. p̄ceps sit
et superb⁹. **I**taq̄ frat̄ qui cōcorditer vi
uere affectat. pri⁹ debet p̄ianos relinque
re moꝝ. vt p̄uersus. inordinat⁹. infestus
indocilis. p̄cip. et petulās minime sit. **D**e
inde sermoues. incessum. statū. oēm mo
tum. et oēm deniq̄ vitam suā sic liberare.
vt cōcors sit illis. cuius quibus nouerit esse
viuendū. **I**s itaq̄ religiosoz hoīm ē
rectus ordo viuēdi. **E**t imprimis in eis
sit vna volūtas. deinde cōcors seruet vi

ta. postremo deum in seipsis inuicem ho
norent. **H**onorat autem a nobis deus. si
eius seruam⁹ mandata. **H**onorat de⁹. si
debitus latrē exhibeat cultus. **H**onora
tur in nobis de⁹. si propt̄ ipsum nos ipsos
diligimus. **H**inc **S**aluator ait. **I**n hoc
cognoscat hoies. q̄ mei discipuli estis. si
dilectionē habueritis ad inuicē. honorat⁹
a nobis deus. si bona opera que agim⁹
deo attribuimus. et in ei⁹ referimus maie
statem. **C**um enī egerimus hec. eius tem
pla facti erimus. per superuentē et in
habitantem spiritum sanctum eius in no
bis. **E**a vō assequi non possumus. nisi p̄
fugam propteritatis. et supbie et p̄ pauper
tatis et humilitatis amplexū. **Q**uoniam
sicut illa duo omnis discordia. ois odij.
omnis dissensionis. omniū contentioniū
guerrarum et belloꝝ sunt causa. **I**ta hec
paupertas et humilitas caritatē generat.
caritas vō vnitatem nutrit atq̄ concor
diam. **U**nitas autem et concordia nos ef
ficiunt templū dei. **P**ropterea preceptor
noster ad cōmunionem seruandam. ad re
pellendam superbiam. ad amplectendam
vniōnem et concordiaz nos tanto ordine
tantozq̄ studio concitauit.

Lectus Decimus sextus Augustinus

Orationibus instate horis et tem
porib⁹ constituitis.

Cōmentum Decimū sextum Ambrosius

Abelantibus celū ascendere. op⁹
est. vt imprimis caritate ferueat.
subinde quod ex altero necessa
rio sequitur. vniōnem pacem et cōcordi
am habeant. postmodum terrena suppe
ditent. **Q**uarto vt relecta superbia humi
les sint. hec ad hunc vsq̄ locū preceptor
noster iussa tradidit capeffenda. nūc ma
gnū vehemensq̄ vehiculū. quo ad deū
magnopere subleuamur. iubet ascendere
Hec quidez oratio est. que post predicta
sane iubet. quoniā sine illis proflus abs
q̄ fructu habetur. **H**inc probe dicim⁹.
q̄ oratio serenat cor. si sit a caritate suc
censa. **P**urgat a vitijs. si cū fraterna emit
tatur concordia. **A**bstrahīt a terrenis. si a
paupere spiritu fiat. **S**ubleuat ad celez

199

itia. si a drito et humiliato pficiat corde. De qua Augustinus. Impunis mari-
mū ponit incantemū cum dicit. Orationibus instate. Subinde et tempore oran-
dum sit docet. cū annectit horis et tempo-
ribus pstitutis. Tertio oratorij subiungit i-
munitatē cum ait. in oratorio nemo aliqd
agat. nisi ad qd factū est. Postremo mo-
dū adiecit orādi dicens. Psalmis et hym-
nis cum orate deum. h̄ veres in corde qd
pferē in ore. Adouet itaq; nos impunis
ad orandū huic verbis. Orationibus in-
state. Instare inquā debem⁹. qm̄ sine mo-
ra excussa pignitia. curis mundanis sub-
latis. et omni reiecta tepiditate. et absq; in-
termissione orare debem⁹. aliqū nescio q
pacto de nostris orationibus illa Augusti-
ni poterit verificari sententia. Orationē
definiens. esse ascensum aie de terrestrib⁹
ad celestia. Inquisitionē supernoz. In-
uisibiliū desiderij. Discessionē seculariū
moz. quibus q̄tidie mens premis huma-
na. Orationibus item instare debemus. qm̄
vt Augustino in tractatu de oratiōe inē-
rogare liceat. Quid est oratione precla-
rius. Quid vite nostre utilius. Quid ani-
mo dulcius. Quid in nostra tota religio-
ne sublimi⁹. Oratio est q̄ nos xpianos p-
uocat. Oratio est qua cū deo loquimur.
qua patrem dicimus. qua vniuersa desi-
deria nostra in aspectu maiestatis ei⁹ ef-
fundim⁹. Oratio est. que celos penetrat.
nubes trāsit. dei aures attigit. Hec in
ecclesia vniūsis gradibus necessaria ē. Hec
carthecuminis spm̄ fidelibus p̄sidiū. peni-
tentibus solacium prestat. Hec iustos cōti-
net. pctōres subleuat. Per hanc etiam qui
stāt non cadūt. et q̄ elisi sunt engunt. Hec
vte etas ois et sex⁹. Hec p̄ditio ois et di-
gnitas. Hec magna seruat. h̄ tutat et mia.
p hanc diuites tuti sunt. p hanc paupes
nō deficiunt. hec illoz abundantia excu-
bat. hec vt ab ipsis penuria repellat exor-
tat. in hac gubernamur in p̄speris. p hanc
fiduciā gerim⁹ in adūsis. hec nob in gau-
dijs iocūda est. h̄ in luctibus suavis. Per
hanc leticiā p hanc tristitiam declinam⁹.
Huc autem ai nostri pond⁹. et tedij. vo-
tūaq; oia cōmendam⁹. Hanc q̄si fidelez
sequēstram⁹. et quasi idoneā et tutissimam
nauem vniuersoz desiderioz nostrorum
mercibus oneram⁹. q̄ vt ad oipotentes

Deum p̄spero felicisq; curso pueniat. exp̄-
sis manibus suisq; precibus eitemur. per
hanc oia timoris dñi ornamēta p̄cipim⁹
p hanc q̄cquid fides inchoat. spes cumu-
lat. caritas decorat. assidua de p̄catiōe ser-
uam⁹. p hanc castitatē tuemur. cōtinentia
q; virtute gubernamur. p hanc in p̄fessio-
ne p̄sistim⁹. in tēptatione duram⁹. p hanc
p xpo corporis vincula sustinem⁹. p hanc
postremo beata martyria p̄sumam⁹. O
q̄tū igit est fratres mei orationibus instan-
dum. ex q̄bus tot adipiscimur ornamen-
ta virtutum. quantūq; eis sp̄ vacandum
ex q̄bus tot tantosq; nouim⁹ effect⁹ per-
uenisse. q̄s enī orationis efficientiam ex p̄li-
caret. q̄s eius enarrat mysterium. Ecce vt
Aug⁹. in sermōe de oratione mellifluis ver-
bis vtar. Ad oyses orabat in mōte. et Jo-
sue Amalech deuincebat in p̄lio. p orō-
nem Ezechias sanat. et aie corporisq; sa-
lutē adipiscit. p orōnem Hieremias con-
fortat in carcere. Daniel inter leones ex-
ultat. Tres pueri in fornace tripudiant.
Job in sterq̄linitio nudus triūphat. Para-
ditum de cruce latro iuenit. Susanna in-
ter senes defendit. Et hanc clamores ex-
audiunt. De Magdalena septē eijciunt
demonia. Stephan⁹ de torrente. in celis
suscipit. et in lapidantes pro Saulo ex-
audit. Saulus efficit Paulus. et doctor
gentiū. et p̄dicator orbis terre. Et qd̄ an-
plus dicā. Nunq̄d et ip̄e Aug⁹. de hoste
fidei. p orōnem factus est p̄pugnaculum
fidei. De vase erroris factus ē doctor ve-
ritatis. de tenebrosa caligine fact⁹ est lu-
bar splendidū. Orauit Monica sanctissi-
ma. plorauit et lacrimata ē pietissima m̄r
p suo p̄dito filio. p suo nato i errores de-
merso. Et sic ad lacrimosam ei⁹ orōnem
deus respexit. vt nō solum catholici effi-
ceret xpianū. sed totius xpi fidei institue-
ret defensorē. O q̄s igit grandis. q̄s excel-
sa. quāq; efficac orationis virt⁹. merito igit
ait. orationibus instate. Non simplicit̄ in q̄t
orate. sed orationibus instate. qm̄ non ideo
est ab oratione desistendū. si obstrepentius
cogitationū tumult⁹ mentem ab oratio-
ne distrahat. aut si nō illico nos exaudiet
deus. sed orando pulsandoq; sic est p̄se-
ueranē instandum. quousq; importunas
desiderioz carnalium suggestiones. que
nostris obstrepūt sensibus fortissima supe

rem⁹ intēione. ac tam diu op⁹ insistere ē.
quousq; p̄sistēdo vincam⁹. Nō em̄ desistē
tib⁹. nō tepidis. nō ociosis. nō negligentibus.
sed vsq; in finē feruenter p̄seuerantibus.
celestia regna donant. Hinc Saluator ait.
Nō qui inceperit sed q̄ perseuerauerit. vsq; in
finem. hic saluus erit. Hinc rursus scriptū est.
Regnū celozū vim patitur. ⁊ violenti rapiūt
illud. Hinc Antiquus s̄mo dicit p̄seuerantie
triumph⁹. et palma dat̄ victorie. Hinc aristoteles
a fine om̄ia appellari iustū esse asseuerauit.

9 Celoz igit̄ Rex inuictissim⁹. nostris
in supplicationib⁹ instantiā importunitatē
q̄ a nob̄ requirit. Hinc in euāgelio ait
Petite ⁊ accipietis. querite ⁊ inuenietis
pulsate ⁊ aperiet̄ vob̄. Magna em̄ ⁊ excelsa
munera facile dari minime debent. Nēpe
magnitudini p̄mior mensura debet correspondere
desiderioz. At em̄ oculus nō vidit. nec auris
audiuit. nec in cor hoīs ascendit. q̄ de⁹ p̄parauit
diligentibus se. Propterea b̄tus Gregori⁹ stupēs
interrogat. Que aures lingua dicere. vel
quis intellect⁹ capere sufficit. illa sup̄nitatis
quāta sint gaudia. angeloz inter esse choros.
cū beatissimis spiritib⁹ glorie p̄ditor⁹ assistere
p̄ntēz dei vultuz cernere. in circūscriptum
lūmē videre. nullo metu metū affici. in
corruptionis p̄petue munere letari. Quocirca
si p̄mas orationes de⁹ nō exaudit. si ad
p̄mas lacrimas nō attendit. nō iō desistendum
est. sed instar Canance afluuii liberari
petētis. Instar Magdalene dñm in monumēto
inuenire affectantis. Instar Anne p̄leis ex
suo viro Alchana suscipe cupientis. Instar
Joachim ⁊ Anne h̄ginitis gloriose parentū.
Elizabeth ⁊ Zacharie. ⁊ altaz pluriū ex se
sobolē habere querentium instandū est.
hoc m̄ illa pietate plena diua Al. onacha
effectit. q̄ prius Augustinus carne mūdo
pepererat. postmodū caritatis viscerib⁹.
multo lacrimaz semine eum genuit x̄po. ⁊ qm̄
multū feruenter. ac instanter orauit. multū
flevit. multum ad aures diuine pulsauit
maiestatis. Multas ad illā p̄ces emisit.
multas fudit lacrimas. multas destinauit
supplicationes. in quibus sua feruentissima
p̄debat desideria. explicabat mentē. in
sinuabat anim. multū cor ei⁹ obsecrando
p̄triuit. multū petēdo

se humiliavit. multū piētissima sūma dei
maiestas. dignata ē eā exaudire. qm̄ non
solū lauacro fontis baptismat⁹. sicut ipsa
petebat renasci meruit. s; ut p̄ceptor mūdi.
heremi cultor. pastor gentium. fundator
religionū. instaurator vite aplice. lumen
ecclie. doctor doctor. abyssus sapientie. ⁊ p̄co
sūm⁹. sanctissime foret trinitatis donatū
est. Hanc imitemur fr̄es. tante m̄ris sequamur
vestigia. q̄ nullis p̄cedo laborib⁹. oibus
sublat⁹ comodis. nulla itinēz curando
discrimina. oī tecto fastigio sine intermissione.
cū vberissimo fonte lacrimaz. p̄ sui filij
Augustini salute et iūto amaro cordis
preces fundebat ad dñm. Hui⁹ amata ⁊
cōpagnon⁹ imitatio feruorē. ex sterilib⁹
lūbis coarctatū illud sidus Nicolai
Tollentinatē Augustini ordinis dec⁹
genuerūt. O igit̄ sancta oīo Tu es colūna
sanctaz virtutū. Tu deitas scala. Tu viduaz
marit⁹. Tu virginū gloria. Tu iugataz
leuamen. Tu p̄turiētū iuuamen. Tu
sterilū soboles. Tu angeloz cognata. Al.
onachoruz corona. Oberrantiū via. Egrotor
sanitas. Afflictor⁹ solatio. Fluctuantū port⁹.
Patiētia pauper. Beat⁹ q̄ te amat. Beatior
q̄ te frequētat. Beat⁹ qui te astringit. s; beatior
qui in te p̄seuerat. Felix itaq; q̄ tecuz
lacrimas fundit qm̄ holocaustū sanctum
deo. ⁊ immaculatum offerre nō dubitam⁹.

Orationib⁹ igit̄ instate fr̄es. ⁊ in stando
flete. si v̄is in petitionib⁹ exaudiri
desideratis. si digni cōcupiscitis gr̄a dei fieri.
Et sequit̄. Hōris ⁊ t̄pibus p̄stitit. ⁊ c.
Et q̄q; oēs qui deo p̄ fidē adheserunt. in
hanc ueniāt s̄niam. vt nobis iō opus sit
quidiana oīone. vt qui quidie delinquit
p̄tinua assiduaq; nos purgem⁹ satisfactio
ne. De hōis t̄pibus ⁊ t̄pibus p̄stitutis nō
eā de oīm videt̄ esse s̄niam. Nāq; nōnulli
extimarūt nūq; ab oīone esse cessandū.
pp̄t̄ id qd̄ Saluator in euāgelio dicit. Dp̄
tet̄ sp̄ orare ⁊ nō deficere. ⁊ apl̄s ait. sine
intermissione orate. ⁊ Augustin⁹ in sermone
de oīone cū triplici v̄itate orationem
esse faciendā astruxit. v̄t pote in oī loco. in
oī tempore. ⁊ pro oibus. orate inq̄t semp
⁊ in oī loco. vt saluemini. nō solū vnusq; q̄
pro se. s; pro oibus orare debem⁹. ⁊ rō
nem quā a viro sanctissimo Ambrosio accepit
adicit dicens. Nā vt ait pat̄ Am⁹

brost. Si p te tm rogauer? solū tuū meri
tū possidebis. Sed si p omnib? rogauer?
omnes p te rogabunt. Hanc orādī pseue
rantā fortius in pmentarijs sup ps. asse
uerauit dicēs. Quādiu hic sum? rogem?
dñm. vt non a nob amoueat deprecatione
nē nrām 7 misericordiā suam. vt pseuerā
ter orcm? 7 pseueranter misereat. Multi
em̄ in orando languescūt hi scz. q̄ in no
uitate sue puerionis feruenter orāt. post
ea languide. postea frigide. postea negli
genter. q̄ si securi hāt. Vigilat hosti? tot
mis tu. Ipse dñs pcepit in euangelio. qz
oportet sp orare. 7 nō deficere. igit non de
ficiam? in orōne. Ille etem̄ qd̄ decessurus
est. 7 si differt nō auferet. Securi igit de
pollicitatione ipsius non deficiamus in
orando. Alij ho huic snieqz omī die orā
dum sit. assentientes. nō astruūt. qz omī
bus horis 7 omī momēto orare debeam?
qm̄ hec solū angeloz 7 abstractoz men
tū est pfectio. 7 dū in hac sum? via dum
terrenis artub? dū ponderoso corpe. dū
humi mens nra fuerit defixa. ad tantā cel
situdinē effert neqm̄. Cuius snie aiunt
Augustinū fuisse non soluz hoc in loco.
vbi non sp. sed horis 7 tpib? cōstitut? ait.
esse orandū. sed etiam in secunda regula.
7 in tractatu de margaritis paradisi. vbi
certa descripsit orationis tpa seruanda.
Nos aut̄ ambiguitatē de medio ause
rentes. duo esse orōnis genera desinim?
altez ministeriale 7 publicū. altez deuo
tionis 7 priuatū. Ad pmi obseruantiam
certas horas. certa qz tpa ab ecclia insti
tuta. plane pstat. Hanc qz gen? hoc in sep
tē horas canonicas ecclia ipsa. cuius hec
est auctoritas faciendi. ob multa in septe
nario numero significata mysteria p̄ita
est. q̄ quidem hore ab his. q̄ in sacris sunt
p̄stituti absqz mortali labe p̄termitti ne
qua qz p̄t. Hoc gen? publicū etiam dici
tur. qz publice coram populo. 7 p omī re
publica xp̄iana in ecclesijs celebrat. Al
terū gen? priuatū est. qz a priuatis perso
nis. p priuatis necessitudinib? aut p p
uata salute fuit assumptū. ad qd̄ ipsa refe
renda est p̄tinuitas. Dix enim in modū
op? est. vt suggestionib? dyaboli. tēpta
tionib? mundi. fomentis carnis. et alijs
innumcris. q̄ non solum dieb? singulis.
sed singulis momentis imminent. p hu

miles 7 p̄tinuas supplicatiōes petam? li
berari. Sed quispiāz diceret. quis enī
hō tante mentis 7 corporis fortitudinis
est. quis oibus ita curis solutus. q̄s tan
to feruore succensus. tāta gratia imbut?
vt hoc absqz interuallo ope cōplere que
at. Ut neqz sp̄s neqz apls aliquid videa
tur impossibile p̄cepisse. Sano sunt sen
su eoz iussa suscipienda. Nemo enim ad
impossibilia tenet mādata. Itaqz vt vtri
usqz 7 xp̄i q̄ semper orare oportere. 7 nūqz
deficere. 7 apli qui sine intermissione orā
dum dixit. habeat intentio. trifariam pos
se orationē fieri dicimus. voce. s. mente. 7
exteriori actione. de prima quidē psalmi
sta ait. Voce mea ad dñm clamaui. De
altera idem Eutharedus inquit. Deside
rium paup̄ez exaudiuit dñs. De postre
ma glosa. sup eodem verbo xp̄i dicit. Nō
desinit orare. qui nūqz desinit benefacere
Ob eam rē cuidam interroganti. q̄ pacto
illud posset adimpleri mandatum. Ysaac
abbas. ceu in sanctorz p̄m collationibus
habet. in hac verba prupit. Cū mens no
stra ab oi fuerit passione 7 pōdere suble
uata. 7 illi sūmo deo ardētissimo deside
rio p̄iuncta. tunc p̄lebit? illud apli. Si
ne intermissione orate. Tūc enim de ter
reno situ mens nostra q̄si ad puritatē an
gelicam sublimata quicqd̄ egerit sinceris
sima atqz purissima dicit oratio. Ille et
go semp orat. 7 sine intermissione p̄caat
qui aliq̄ hoz genere semp est occupatus
qd̄ peragere nulli profecto reputam? im
possibile. etiā si somno ligatus sit. dūmo
do cum orandi dormitauerit desiderio.
Etenim ob p̄existētē phie habitum quis
piam etiā dormiēs phs est. p̄inde Augu
stinus in cōmentarijs super ps. xxxv. lo
cum istū secum disputans ita trālegit. Di
cit Aplus. sine intermissiōe orate. nūqz
sine intermissiōe genua flectimus. nūqz
sine intermissiōe corp? prosternim?. ma
nus autē leuam?. vt dicat sine intermissio
ne orate. Hoc puto sine intermissiōe nō
possum? facere. Est 7 alia rō sine intermis
sione. que ē desiderium. Quicquid aliud
agas. si desideras supernā quietem. nō in
termittis orare. Si non vis intermittere
orare. noli intermittere desiderare. cōti
nuū desiderū tuū. p̄tinua est vox tua. ta
cebis si amare desiteris. Sed si sp̄ manet

caritas. semp clamas. si semp clamas. sp desideras. si sp desideras. sp oras. At etiã ad publicas z canonicas horas in eccl'is celebrandas hanc orandi p'unitatē possumus p'culdubio referre. nō quidem re spectu vni⁹ z singularis ecclesie. sed si ad totā ecclesie vniuersitatez per totū orbem terrarū effusam. eā referamus. P'q̄q̄ sapientē latet neminō dies in oī hemispeno equales nō esse. sed nūc in alio lōgiores nunc hō z in alio esse breuiores constat. In sup semp alicubi esse diem. z alicubi esse noctē. fit ex his sane vt qm̄ in aliqua regione ē media nox. in alia sit hora prima diei. alia hora tertia. z sic deinceps. Trā signat ex his nōcario. q' sp alicubi est media nox. sp alicubi est hora p'ma. sp alicubi est hora tertia. sp alicubi est hora nona. semp per alicubi ē hora vesperi. semp alicubi ē cōpletorij. Et quib⁹ necessario inferim⁹. semp alicubi horas canonicas celebrari. z eo pacto Saluatoris verbus. q' semper orare z nūq̄ deficere iussit. Et dictū apostoli Pauli. q' sine intermissione oranduz p'cepit. bñ z congrue possum⁹ interpretari. vt. s. p'ceptū hoc ad vniuersalē nō quidez ad aplicam singularem dirigat ecclesiam q' etiã pacto institutum p'ceptoris nostri Augustini sane pōt exponi. cū dicit. orationibus in state horis z t'pibus p'stitutis Instate inquit. i. sine intermissione oratis. Hoc est horas canonicas. horis et t'pib⁹ ab ecclia p'stitutis. sine inēmissiōe celebret referēdo p'ceptū nō ad fratres alicui⁹ singularis monasterij. sed ad totaz fidelium multitudinē eius regulā sectantiū. q's in spū in vniuerso orbe terrarū p'uenit esse futuros. Quocūq̄ autē modo. siue publice. siue priuate. q's orat. ad tam dignā tāq̄ p'stantē actionem exequendā. non tā p'fco. q̄ deuotus z ardēs et modestissimus debet accedere. Itā quis ē tam inuisus. qui cū ad loquendum mūdantū regē accedit corpore. mēte. verbisq̄ nō studeat cōposit⁹ accedere. At enī nosse debemus. q' orare nil aliud ē q̄ cuz sūmi dei maiestate. cui oēs beatorz spiritūū contiones assistunt loq̄. Propterea Augustin⁹ in libro de orōne dñica dicit. Sit orantibus sermo. z p'dicatio cuz disciplina quietē p'ueniens z pudorē. Cogitem⁹ nos sub spectu dei stare. placendis diuinis ocu⁹

lis. z habitu corporis. z mō vocis. Nā vt imprudētis ē clamorib⁹ strepere. Ita sapientis modestis p'cib⁹ exorare. Sed sunt nōnulli qui an temp⁹ orare student alij hō constituta obseruant t'pa. Quidā z mente z corpore hebetes illa pretereūt primi laudandi sunt tāq̄ prudentes. qm̄ ante temp⁹ orare est puidētia. dūmodo id non faciāt. vt quietius dormiant. vt delectabilius epulent. vt accuratius mūdant occupationib⁹ miscant. Alteri extolendi sunt tāq̄ obediētes. qm̄ orare in tēpore est obediētia. que q̄nto p'stantior virtus est. q̄ puidētia. tanto magis secundi adipiscunt meritū q̄ primi. Tertū genus oratorz est omnino fugiendū. qm̄ sine peccato z sine maledictiōe orandi tempus preterire nō possum⁹. hinc scriptum est. Maledictus hō qui facit op⁹ dei negligenter. Am̄ enim dānosas canonicas intermittere horas. q' etiã restitute nō amplius merent nomē officij. orationis nomen tenent. officij autē non tenēt. Et vt quietiori attentiorq̄ anuno. fieri possit oratio adiecit.

Lectus Decim⁹ septim⁹ Augustinus

In oratorio nemo aliqd agat nisi ad qd factum est. vñ z nomen accepit. vt si forte aliqui z p'f horras cōstitutas. si eis vacat. z orare voluerint. nō eis sint impedimento. qui ibi aliquid agendum putauerint.

Cōmentū Decim⁹ septimū Ambrosi⁹

Magnopē cauendum est. ne in tēplo dñi aliquid fiat qd ocul⁹ diuine maiestatis offendat. vel ibi orare volentes ipediat. p'inde Bernard⁹ ait. Omnino diuine celsitudinis p'ditorz se esse nouent quicūq̄ est ille. qui vitia q̄ libet in hanc domū conat inducere. z tēplum dei speluncā vult facere demonioz Ob eam rem saluator noster vendētes z ementes de tēplo eijciens. z mensas numularū subuertens dixit. Dom⁹ mea domus orōnis vocabit. Hos autez fecistis eam speluncam latronū. Dom⁹ mea inquit q' ois ecclesia z omne templum domus dei est. Dom⁹ mea inquit. vt se deū

se dñm esse insinuaret. Dom⁹ mea inq̄t.
vt intelligerem⁹ eum nō solum possessore
sed factorem esse diuine dom⁹. nemo enī
pōt ecclesiam edificare. nisi a deo. motus
p̄pterea scriptū est. templū dei sanctum ē
dei structura est. dei edificatio est. Et sub
dit. dom⁹ orionis vocabit̄. q̄ in tēplo dei
nō nisi orationes. obsecratōes. ⁊ diuina de-
bent administrari sacramenta. hinc pre-
ceptor n̄r ait in oratorio nemo aliqd̄ agat
nisi ad qd̄ factus est. vñ ⁊ nomen accepit.
Quippe oratorum ab oratione dictū est. et
p̄pter orationem faciendaz erectū est. quare
nihil est ibi aliud agendum q̄ orandum
Cauete igit̄ fratres alias ibi facere p̄sa-
bulationes. cauete non dico t̄m opari. sed
nec etiam ibi aliquid cogitare. qd̄ iniustū
qd̄ turpe. qd̄ inhonestum. ⁊ vanū sit. Ca-
uete ibi nō solum corpore. sed nec mente
vagari. Ecclesia enī est domus dei. ec-
clesia est porta celi. ecclesia est dom⁹ sa-
lutis. In ecclesia est illa scala Jacob. cu-
ius sum̄tas celostangebatur. p̄ quā descen-
dentes ⁊ ascendentes angelos vidit. Ibi
oculus dñi cunctos n̄ros intuet̄. ⁊ discer-
nit act⁹. Ibi thronus sue maiestatis. Ibi
cum nos sum⁹ oratores. ebori angeloz as-
sunt laudatores. Ibi peccatores recōcili-
ant̄. Iusti sanctificant̄. celestia tractant̄
sacramenta. diuina explent̄ mysteria. ⁊ ce-
lestes effundunt̄ b̄ndictōes. Idcirco Sa-
lomon hoc pacto p̄ edificato templo ora-
uit. B̄ndic dñe domū istam. quam edifi-
caui noi tuo. venietū in loco isto. Exau-
di p̄ces in excelso solio glorie tue. Dñe si
p̄uersus fuerit popul⁹ tuus. ⁊ orauerit ad
sanctuarium tuū. Tu exaudies eos. ⁊ di-
mitte peccata eoz. Q̄ igit̄ metuendus
o q̄ venerand⁹. o quanta cū deuotiōe fre-
quentandus est loc⁹ ecclie. hinc cōmen-
dat̄ Eubias. q̄ frequentē. s. ibat ad tem-
plum orans deū. hinc angelus ap̄to car-
cere in q̄erant apli. dixit eis. Ite ⁊ loq̄mi-
ni in tēplo v̄ba vite. hinc laudat̄ Eunuc⁹
candaq̄ regine ethiopū. qui de ethiopia
veniebat ad hierusalē ad visitandum tē-
plum. hoc nos docuit. Eubius faciendū
qui nunc p̄ oblationem quadragenariā.
nunc p̄ disputationem cū doctozib⁹. nūc
orando. nunc docendo. nūc p̄dicando. nūc
q̄ desistit ⁊ visitare ⁊ honorare templum
dei.

Lectus decimus non⁹

Augustin⁹

Psalms ⁊ hymnis cū orat⁹ deū.
hoc verset̄ in corde quod p̄fert̄ in
ore.

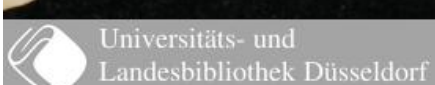
Cōmentū decimū nonū

Ambrosi⁹

Quam psalmis hymnis. ⁊ quibus
cūq̄ alijs obsecrationib⁹ deū ora-
mus. nō de labijs t̄m. p̄cedat ora-
tio. sed toto sim⁹ aīo intēti ad ea que ore
p̄ferim⁹ ne qd̄ absit. de nobis saluator di-
cat. qd̄ contra iudeos proclamauit dicēs
Hic populus labijs me honorat. cor autē
eoz est longe a me. p̄inde gloriofissimus
preceptor noster Aug⁹. in libro de oratione
dñica ita nos admonet. Quando stam⁹
ad orationē fratres dilectissimi vigilare ⁊
incūbere ad preces tota mente debemus.
Cogitatio ois carnalis ⁊ secularis abse-
dat. nec quicq̄ tunc anim⁹. q̄ id solū co-
gitet. qd̄ precatur. Ideo ⁊ sacerdos i pre-
fationis exordio pat̄ fratrum mentes di-
cendo. Sursum corda. vt duz respondet
plebs. Habem⁹ ad dñm. ad mōeas. nihil
se aliud q̄ deū cogitare debere. hoc hor-
tatur apls. cum ait. Psallam sp̄ritu. psal-
lam ⁊ mente. Hoc Bern. super cantica p̄-
suadet dicens. pure psallere debetis. nil
aliud dum psallitis cogitando. ⁊ q̄busdā
interpositis rōem̄ adiecit. qm̄ sp̄s sanctus
illa hora gratū nō recipit quicquid aliud
q̄ quod debes. neglecto eo qd̄ debes ob-
tuleris. hoc dñs in euangelio p̄cepit cuz
dixit. Cum oraueris intra cubiculum tuū
⁊ clauso hostio ora p̄rem tuū. qd̄ enī cubi-
culum nisi arcanū mētis intelligere volu-
it. Cubiculum q̄ tuū. secretum interioruz
tuoz est. Cubiculum tuum p̄scia tua est.
Cubiculum tuū aīa tua est. Cū igit̄ ora-
ueris intra in eaz. s̄ est intellectu ⁊ mente
pu⁹ p̄cipias qd̄ orare intendis. hinc bea-
tus Ambrosi⁹ de sacramentis ad neophi-
tos ait. Intra in recessum pectoris tui. et
tot⁹ ingredi. nō te p̄functione videas.
sed diligenter p̄spicias. vt ille cui placere
desideras. vidiat q̄ ex toto corde oras. vt
te ex corde orantē dignet̄ audire. Et sub-
dit redēptor n̄r. Et clauso hostio ora pa-
trē tuum. qd̄ est enī hoc hostium. qd̄ clau-
dere debem⁹. Nampe ē ⁊ hostiū p̄scie. de
q̄ ipse in sua Apocalipsi ad Jobem dixit

Ego sto ad hostiū z pulso. z est hostium
 oris. iuxta p̄ces David dicētis. Pone cu
 stodiam ori meo. vt nō delinquat lingua
 mea. **U**trūq; claudere debem⁹. p̄mū q̄
 dam ne dyaboli obrepant tēptatiōes. vñ
 Aug⁹. ad p̄fata verba adiecit. **C**laudaſ
 5 aduersariū pect⁹. z soli deo pateat. nec
 ad se hostē dei tpe orationis adire patiat
 7 **O**brepit enī frequēt z penetrat. z fal
 lēs subtiliter preces nostras a deo abuo
 cat. vt aliud habeam⁹ in corde. aliud in
 voce. qñ intentiōe sincera dñm debeat nō
 vocis son⁹. s; anim⁹ z sensus orare. **Q**ue
 autē segnitia ē. alienati z capti ineptis co
 gitationib⁹ z p̄phanis cum dñm depre
 caris. qd aliud est qd magis debeas cogi
 tare. q̄ id qd cū deo loqueris. **Q**uo te au
 diri a deo postulas. cū te ipse nō audeas
 8 **H**is esse dñm memorē tui. qñ tu ipse me
 mor nō es. **R**ursum hostiū oris clau
 dere debem⁹. **T**unc autē ipsum claudim⁹.
 si qñ oram⁹. nō sermone clamam⁹. nec no
 stram ob mūdi gloriā diffundim⁹ oratio
 nē nec nos iactam⁹ in populis. z ideo in
 secreto cōscientie nr̄e securi oriem⁹. vt nos
 in secreto possit audire qui oia videt atq;
 9 **a** audit vniuersa. **E**t qñ orare z pfallere
 in ecclesia p̄ celebrandis horis oportz. eo
 vt dñm est moderamine. vt sic populo et
 ecclesie satisfiat. q̄ten⁹ mens immortalī deo
 nullaten⁹ displiceat. attendēs semp ad id
 qd diuus Bern. ait. q̄ ille alte cātat. qui
 humilē cantat. plus enī attēdit dei maie
 stas ad deuotiōnē z puritatez cordis. q̄
 ad modulationē vocis. p̄pterea in suariū
 p̄fessionū libro Augustinum dixisse legi
 mus. **C**uz accidit. vt me ampli⁹ cant⁹ q̄
 res que cantat moueat. penalē me pec
 care p̄fiteor. z tūc mallem nō audire can
 tantē. perinde a qdam sapiente scriptum
 est. **H**ō vox sed votū. non fidū sonantiū
 musica sed cor nō clamor. sed amor cātat
 in aure dei. **H**inc Athanasī⁹ alexandrin⁹
 ep̄s at tā modico flexu vocis iussit psal
 mos decantari. vt lector pronūciāti sitior
 esset q̄ canēti. p̄pterea beatus Cesari⁹ vo
 ces extollentes detestādo inquit se vidisse
 demonem impleuisse sacculū tumultuo
 sis vocib⁹ sublime in choro canentiū.
 10 **Q**uas obres vt deo grate nostre sint oīo
 nes. breui cōplectar sermōe. que op⁹ sunt
 oratorib⁹. **I**taq; impūnis rerū terrenaz

relinquat sollicitudo. subinde ceteroz ne
 gocioz fiam⁹ imemores. **D**etractiōes. itē
 vaniloquia. z oēs scurrilitates de nostris
 mentib⁹ amputem⁹. **N**ihil deniq; tristi
 cie. nihil p̄turbatiōis. nihil elatiōis. nihil
 concupiscentie. nihil deniq; liuoris in no
 stro resideat aīo. sed sit mēs deu ora. sit hu
 milis. sit iusta. sit casta. sit caritate succen
 sa. sit ita deo intēta vt petitiōis ac sui vi
 deat oblita. petitiōes ipse honeste. eque
 ue sint z salutifere. **H**is quippe oib⁹ bea
 te. **P**onice p̄dicta sūopere cōmēdat oīo.
 vñ Augustin⁹ ad sororē suam sanctimo
 nialez virginē de ea scribit. q̄ sua iu oīo
 ne se penumero tanta spūsancti repleat
 ebrietate. q̄ in ea vere tota die dñi esset rex
 in acubitu cordis sui sic q̄sceret. vt neq;
 vox neq; sensus in ea perciperet. nec mirū
 inqt. qm̄ par illa que erupat oēm seusum
 intm̄ vidue corporales sepeliebat sensus
 vt vit matrone z conuicine nostre eā pū
 gentes excitare valerent. **I**n die autē san
 cti Cipiani dñi hec xpi ancilla diuina me
 rereſ accipere sacramēta. dñi essz in domo
 orans. fere a terra p̄ cubitum eleuata su
 it clamando. que q̄tissima esse consueue
 rat dicens. **V**olem⁹ ad celum. volem⁹ ad
 celū fideles. quā cum postea interrogare
 mus qd sibi acciderat. nō respondebat. s; tñ
 replebat gaudio. q̄ oēs ad festum per
 ducebat. cantās cū propheta. **C**or meū z
 caro mea exultauerunt in deum viuū. **E**t
 dñi quadā die eadē ancilla xpi p̄uēta et
 visitata a te dñe. beneficia tua q̄ tu in car
 ne humano generi clemens exhibuisti. cō
 sideraret. tantā compunctiōis gratiam. et
 lacrimarū copiam. torculari tue crucis ex
 pressam in passiōe adinuenit. q̄ vestigia
 ei⁹ per ecclesiā lacrimę desuper pauimen
 tū copiose defluentes ostēdebant. z qñ
 to plus a fluētia hortabat desistere lacri
 marū. tanto maior fluuī⁹ oriebat illarum
 ad quos etiā mētis excessus. sicut in sua
 rū confessionū volumine ipse cū gratiaz
 actione confiteſ. **A**ugustin⁹ sepissime ra
 piebat. vñ ait. aliquando intronittis me
 in affectū multū inusitatū introrsus. ne
 scio ad quā dulcedinem. que si perficiat i
 me. nescio quid ent. **S**cio tñ q̄ ista vita n̄
 crit. **S**ed dices. quis tot orationis circū
 stantias adimplere. quis ad tantā purita
 tem deuenire. vt ita rapiat valebit. **D**i

timas vt humiles cor tuū. si vis vt ora-
tio tua nubes penetret. celos ascendat
Hic ex altari. nō desinas humiliari. et qz
omne datum optimum. et omne donum
perfectum a deo est. petas ab eo humili-
ter. qui dat omnibus libenter petas in qz
vt te in orando purum in contemplādo
humilem faciat. et ad supernos eleuet ex-
cessus. **D**isce a preceptore nostro Au-
gustino. qui multifariāz multisqz modis
obnixe dei precabatur maiestatem. vt ad
huiusmodi effectus introniti mereretur
Et imprimis qualiter in libro de contem-
platione saluatoris oret. audiamus. **Tu**
es inquit domine vita mea quz viuo. tu
es spes mea. cui inhereo gloria. quā ad-
pisci desidero. **Tu** mihi cor tene. mentem
rege. intellectum dirige. amorē erige. ani-
mū suspende. et in superna os fluente siti-
entis te spiritus trahere. **F**ace queso tumul-
tus carnalium conticescāt. phantasię ter-
rarum. et aquarum. aeris. et poli. **F**ace
aut somnia. et imaginative reuelationes.
omnis lingua. omne signum. et quicquid
transēdo fit. sileat sibi. et ipsa anima trā-
seat. se. non cogitando se. sed te deus me-
quoniam tu es reuera tota spes mea et fi-
ducia mea. **E**t in libro meditationum in-
quit. **N**ihil mihi tam dulce qz cum domi-
no meo esse. **A**dhibi autem adherere deo.
bonum est. **D**a mihi domine. donec his
fragilibus assisto membris tibi adherere
sicut scriptum est. **Q**ui adheret deo. vn-
spiritus est cum eo. prebe mihi rogo con-
templationis pennas. quibus indur-
ad te volitem sursum. **T**ene mentem meam
ne ad ima corruat. **T**ene cor meum pre-
cor uanu tua. qz sine te ad altiora nō ra-
pitur. **T**ene et rege spiritum meuz. et sume
illum fm voluntatem tuā. vt te duce ascē-
dat in illam regionem vbertatis. vbi pa-
scis israhel in eternum pabulo veritatis.
vt ibi vel rapida cogitādo attingat te sū-
mam sapientiā cuncta transcendentem. et
oia gubernantem. **S**ed voluntati ad te
dñe anime multa substrepunt. **I**ussu tuo
dñe cōticescant mihi oia. ipsa sibi siliant.
ptransēant oia que creata sunt. transcen-
dat a se vt perueniat ad te. atqz in te solo
creatore oim oculos fidei figat. **T**ibi in-
hiat. tibi intendat. te meditef. te contem-
plet. te añ oculos ponat. te in corde reuol-

uat sūmū et vez bonū. et gaudiū sine fi-
ne mansurū. **E**t in libro quē manuale ap-
pellauit sub infrascripto deu otissimo sti-
lo. nos docuit nostros nō mō excitare af-
fectus. sed pure mentis adire excessus di-
cens. **D**e ineffabilis et incircūscripte na-
ture. institutor oim rerum. deum eui iesu
xpi pater. q eundem filiū tuū dilectuz de
sinu tuo misisti ad publicū martyriū susci-
pere nostrā vitam. vt nobis donaret suā.
essetqz pfectus de- ex pie. et perfectus hō
et mfe. **T**otus de- totus hō. vnus idēqz
xps eternus et temporalis. et immortalis et
mortalis. creator et creat. fortis et infirm-
nutritor et nutrit. pastor et ouis. tpaliter
mortu. tecum in eternū viuens. qui suis
dilectorib- municipium pmittens dixit.
Ad cūqz petieritis patrē in nomine meo.
dabit vobis. obsecro itaqz dñe. et te nimis
pium rogo in noie eiusde- dilecti filij tui
vt des mihi cū eodem filio tuo. te in oib-
benedicere et glorificare. des mihi pilluz
et cum illo peccatorū meoz veniam. et mā-
datoz tuoz custodiam. dilectionem tuāqz
verā. et fraternū amorem. **I**n dyabolum for-
tia humilitatis arma. et erga fratres verē-
tatem pfectam. et caritatē inextinguibilez
temperantiā cibi et pot- atqz somni. et to-
tius libidinis. et vani desiderij continentia.
auditum castū. visum simplicē. puritatez
cordis. mundiciā corporis. castigationez
mundam. oris cordisqz custodiam. vt nec
cor int- iniquitatem cōcipiat. nec lingua fo-
ris parturiat. nec falsa loquat. nec taceat
vera. nec salutifera abscondat. nec mortife-
ra pferat. pcor etiam vt det mihi assidua-
tate orandi. frequētiā legendi. vt precepta
tua infatigabilē legam. qd rectum est te-
neam. qd deforme cōponam. qd puleruz
excolam. qd sanū construam. qd infirmū
corrobozem. et omne qd tibi placet custo-
diam perseveranter. **D**es insup mihi dis-
plicere temporalia. et totis viribus eterna
diligere. vt mortuū mihi deputem min-
dum. et mundo mortu- tibi viuā. nec gau-
dens. nec lugens de temporalibus existā
nec metuam aliqd tēporale. nec diligam
nec blandis corrupar. nec aduersis cō-
cutiar. **R**ogo etiam sancte pater tuā cle-
mentiam in nomine ipsius filij circūcide
in me omnia vitia cordis et corpor. et da
mihi augmentū perfectionēqz virtutum.

Illumina sensum et animam meam. ut illud a te petam. quod te delectet audire. **D**oce me quid cogitare. quid agere. quid loqui. quid tacere debeam. **D**a prudentiam. fortitudinem. iusticiam et temperantiam. **D**a discretionem in omnibus discernendi inter dextrum et sinistrum. **D**a etiam sensum vigilem et intellectum prouidum. ut possim inter bonum et malum discernere. **A**ufer a corde meo alienationes sensus. cura in me stuporem mentis. extirpa de visceribus meis consilia iniquitatis. eradica de lingua mea detrahendi consuetudinem. mentiendi facilitatem. loquendi scurrilitatem. et omnes actus vanitatis mee. arte sana medicine tue. **D**a mihi perfectum sensum semper in purgatissimis moribus. **T**ene me virtute omnipotentie tue. et non sinas me proprii voluntate arbitrii euagari. **I**uxta tuam prudentiam dispone omnem meam vitam. **I**n tua voluntate animam hanc peccatricem. pro qua mortuus est christus. **N**on permittas perire frenum tuum in maxillis meis pone. et tanquam animal mansuetum trabe me post te. **T**u enim cuncta que mihi expediunt nosti. **N**on dyabolo non mihi. non mundo. non alicui alij liceat tua dona subuertere. quia totum fragile est quicquid tibi nititur obuiare. **F**ecisti enim mecum a puero misericordiam multam. perface quod cepisti. **D**a mihi semper. et vbiq; contra hostem crudelissimum tue pie defensionis auxilium. ut sicut fragilitatem meam ille inuidus non cessat impetere. **I**ta tuis cogat viribus abscedere presta ut sim paruulus in oculis meis. ut coram te inueniam gratiam. **D**a et auge mihi semper fidem firmam. spem incussam. caritatem perfectam. humilitates profundam. patientiam inuictissimam. corporis animeq; castitatem perpetuam. **D**a cordis contritionem. et fontem lacrimarum. **D**a simplicem innocentiam. et puritatem cordis. stabilitatem. et integritatem mentis. **D**a vires inuictas. ut victor mei in cunctis existam. **D**ominet in me ratio. et rationi tua gratia. ut non viuam bestialiter. raptus impetu carnis. sed sit conuersatio mea honesta et rationalis. fac me prouidum ad omnia. et in cunctis discretum. **T**ribue mihi nulli occasione scandali pre-

bere. simplicitatem et veritatem diligere. et instanter ea que paci sunt et caritatis se qui. **L**onge facia me omnem ypocrisim. et omnem simulationem. et fac me tibi seruire in veritate. **C**oncede queso mihi bono animo propter te maiorum subdilenis. et alacri corde ad obedientiam. et compassionem. et concordiam sine mora concurrere. excita toporem meum stimulis tuis die ac nocte. et fac me strenue perscrutare in preceptis et laudibus tuis die ac nocte. **D**a mihi scientiam humilem. que edificet. et linguam eruditam et eloquentem. ut et bona valeam. ac meliora exhortari. et mala ad rectitudinis lineam reuocare. **I**n funde rogo te cordi meo presidium tuum. et da mihi spiritum sapientie cum eo. et intellectus. consilij et fortitudinis. scientie et pietatis. et reple me sancto timore et amore tuo. **D**a irriguum superius. et irriguum inferius. **D**a mihi benedictionem de rore celum. et de pinguedine terre. **D**a ut anima mea ardeat igne amoris tui. **F**ac me mundo penitus extingui. concede mihi cor contritum et humiliatum semper habere coram te. **F**ac me per gratiam tuam peccata mea defflere antequam mouar. **D**a mihi tota anima mea. et totis visceribus meis exquirere faciem tuam semper. **I**n funde dilectionem tuam pectori meo. et scribe dilecte mi. memoriam tuam in talibus cordis mei. **I**llustra me luce celestis patrie. imaginem tuam non suas in me obsecrari. que sic te prestare defendatur. ut semper egregia inueniatur. **A**dsit mihi queso sanctorum angelorum pia et fida custodia vbiq; et semper. et presta ut te pro misero omnium sanctorum agmina incedant. **E**t eorum precibus et meritis. pro tua pietate dignus efficiar promissionibus filij tui. **C**oncede mihi fragilissimo beatorum monachorum patrum meorum imitari vestigia. **D**a mihi eorum mansuetudinem. modestiam. tolerantiam. benignitatem. et paupertatem. longanimitatem. cordis contritionem. et fontem lacrimarum. tibi potius abstinentiam. cordis laboriosam munditiam. **S**pirituale gaudium et perfectum mundi contemptum. **P**arime domine caritatem a te efflagito. humilitatem inquirero. patientiam

postulo. indiuiduas comites fidei mee si
mul ⁊ veram anime ⁊ corporis pudicitia
am. Sicut illis dedisti. precor te p filium
tuū. respice in me ⁊ miserere mei. exaudi
orionem meā. ⁊ da mihi gratiaz tuā. ppter
multitudinez benignitatis tue. Qui me
cum iugiter perseverans. doceat me ince
dere in misericordia ⁊ iusticia tua coram
te. ⁊ voluntatem tuam in omnib⁹ diebus
vite mee semper implere hanc peto. da mi
hi eam. que cum amicis pacificum. ⁊ ini
micis reddat tranquillum. Que mea ver
bo aspero mitiget. ⁊ ab ocioso sermōe ma
pescat. que me semper dñm. vel que domi
ni sunt cogitare cōpellat. ⁊ oculos ab isto
seculo vano aūtāt. que in omni hora aūt
conspectum mortis ingerat. ⁊ hic gaude
re prohibeat. que trabem aut molem pec
catoꝝ meoꝝ me considerare ⁊ plange
re faciat. ⁊ non alioꝝ delicta. vel festucaz
leuissimam perscrutari dimittat. Postre
mo omnia mundi pro nihilo habere. ⁊ te
totis solum sentire visceribus dñm meuz
vsqz in finem. Faciat atqz potenter effici
endo doceat. ⁊ sicut piissima misericordia
tua dedisti mihi voluntatem veniendi ad
te. sic per illaz donare digneris sapientiā
⁊ intellectū. ⁊ virtutē. aut possibilitatē corpis
⁊ anime ad tibi deuotissime semp seruiē
dum in omnibus. per eandem benignam
magistram meā gratiam tuā. sine qua nec
cogitare. nec loqui. nec agere aliquid bo
ni valeamus. ⁊ ipse vni genitus tuus dixit.
nemo venit ad me nisi pater meus traxe
rit eum. ⁊ nemo venit ad patrē nisi p me.
Obsecro sancte pater. te suppliciter rogo
de⁹ noster trabe tu me ad ipsum. ⁊ ipse p
ducat me ad te illuc. vbi ipse est sempiter
na vita. ⁊ sempiterna beata securitas. ⁊ se
cura tranquillitas. felix eternitas. ⁊ eter
na felicitas. vbi est amor pfectus. ⁊ timor
nullus. dies eternus ⁊ vnus. vbi tu oīpo
tens semper cum illo. ⁊ ille tecū in cōmu
nicatione sancti spirit⁹ eternaliter ac sem
piternaliter viuis ⁊ regnas per oia secu
la seculoz Amen.

Textus vicesimus

Augustinus

Et nolite cantare nisi qd legit⁹ es
se cantandū. Quod autē non ita
scriptum est. vt cantez nō cantez.

Cōmentū vicesimū

Ambrosius

Dui Augustini tempore nondū
aliquod determinatuz officū per
ecclesiam fuerat institutū. sed sin
gulis in ecclesijs pro eoꝝ prelatoꝝ arbi
trio laudes deo tribuebant. Ob eam rem
Augustinus tale diuinū officium a suis
fratribus celebrandum instituit. quale in
secūda regula que exorditur. ante omnia
fratres carissimi expressuz est dignoscitur.
Et qz fere eodem tpe ad preces Theo
dosij impatoris Damasus pontifex ma
xim⁹ iuxta beati Hieronymi distinctio
nem. ⁊ cum adiectione in fine cuiuslibet
psalmi excellentissimoz versuum in laude
sanctissime trinitatis editorum. videlicet
Gloria patri ⁊ filio ⁊ spiritus sancto. Sic
cut erat in principio ⁊ nunc ⁊ semper ⁊ in
secula seculoz amen. Psalmos noctur
nos atqz diurnos in ecclesijs decantan
dos instituent. qz tamen institutio illa p
mulgata non fuit. Adhuc frēs sancti Au
gustini ad celebrandū officium iuxta ritū
ab eo institutum tenebant. **U**bi autē
ipse Augustin⁹ creatus esset episcopus. ⁊
constitutio illa Damasi de celebrandis of
ficijs per eius successorē Siritiū cepisset
pmulgari. multi ac varij ⁊ incōsoni cant⁹
in ecclesia pro libito vniuscuiusqz in ma
ximā potius xpiane religionis confusio
nē quā in sūmi dei laudem fieri ceperunt
Et ea que nō ad cantandū sed ad legēdū
erant pscripta absqz villo ordine. absqz oī
proportionē ⁊ absqz omni instituto cāta
bant. Cui quidez absurditati Augustin⁹
quoad fieri potuit obviare desiderans. p
habitis suis institutis de celebrando of
ficio hoc adiunxit preceptū. vtpote. No
lite cantare nisi qd legitis esse cantandū.
Qd autē nō ita scriptum est. vt cantez nō
cantez. Dne quippe insurrexerunt confu
siones. prima quidem quoniā multa can
tabantur que ad legendum erant institu
ta. hanc inhiuit in prima tertus clausu
la dicens. Et nolite cantare nisi quod le
gitis esse cantandū. Altera qz modus ca
nendi institutus minime seruabatur. sed
alii sic. alij vero sic. prout eis libebat ca
nebant. hanc metuit cum adiecit. Quod
non ita scriptum est. vt cantetur non
cantetur. **N**on enim decet vt cantus

et usus ecclesiasticus fieri debeat sicut arbitrii singulorum. sed firmiter seruandus est sicut scripta et instituta maiorum. Similiter constitutiones. diffinitiones. statuta. et quecumque sacre religionis decreta. non nisi eius consilio sanioris patris capituli. et eorum que presunt auctoritate institui. aut innovari debent. quod et de laudabilibus. et antiquis consuetudinibus. prorsus tenendum censetur. Namque omnis innovatio in quacumque re publica periculosa est. Cum autem necessitas cogit. aliquid institui. aut innovari in omnibus. auctoritas ecclesie magis est imitanda quam ratio. quam nulla neque antique. neque nove legis scriptura sine illa alicuius momenti aut firmitate. p. inde Augustinus. contra epistolam fidei dameni ait. ego non credere euangelio. nisi credere ecclesie. Auctoritas ite ecclesie obedientie et humilitatis est. Non autem nonnunquam ambitionis et presumptionis. Et quam apud viros probos et religiosos nihil leuitate de testabilibus. iuxta illud apostoli dicentis. Non quod leuitate usus sum. ut apud me sit et non in omni monasterio. in omni religione. in omni denique re publica illud est precipue suandum. ut non facile quicquam aut leuiter variet. et si qua pro temporis congruentia fieri. mutatio non oporteat. timor dei. religionis honor. modestia et grauitas ipsa in agendo fuerit.

I Augustini etiam tempore. ut institutione diuinoz officioz aliquid interponam. beatus Ambrosius Mediolanensis. antistes. et doctor ecclesie celeberrimus. egregium ritum. tum in canonicis horis. tum in missis celebrandis instituit. quod non modo pro omnem liturgiam sed pro totam fere Italiam usque ad tempus beati Gregorii extitit in usu. Ipse autem diuinus Gregorius sub quadam limitatione stilo ac forma breuiori. utriusque. et breuiarium et missale reformans relicta in ecclesia Mediolanensis. edictione eiusdem viri sanctissimi Ambrosii de eorum consilio sanctorum patrum. et consensu reuerendissimorum dominorum Cardinalium. et afflatu quadam spiritus sancti. de canonicis horis. celebrandisque missis. formam et ordinationem suam pro totum orbem terrarum iussit promulgari. quam adhuc sacrosancta Romana ecclesia. retinet quippe que nostrum sacratissimum ordinem. sub sua recipiens protectione. eam nobis seruandam. ad donauit. eximens nos a prioris officij per beatum Augustinum descripti obseruantia: ad quod quidem nisi sedis apostolice

interuenisset exemptio adhuc nos vtiq. teneremur. Hos igitur tum in legendo. tum in cantando sancte Romane ecclesie ritum tenentes. nihil aut legere. aut cantare publice in ecclesijs debemus nisi quod nobis legendum aut cantandum ipsa protectrix nostra tradiderit. diligenter tamen spectantes. ut siue contenti siue legant psalmodie earum et quancumque obsecrationum diuinarum laudum verba distincte. modeste. pausatim. integreque pronuncient. quod pulchre Beatus in suis monitionibus insinuauit dicens. Adoneo vos dilectissimi. pure ac strenue inesse esse laudibus diuinis. Strenue quidem. ut sicut reuerentia et alacritate domino assistatis. non pigri. non somnolenti. non oscitantes. non pccentes vocibus. non prescindentes verba dimidia. non integra transilientes. non fractis et remissis vocibus. muliebri quiddam de nare sonantes. sed virili. ut dignum est et sonitu. et affectu sancti spiritus deprementes.

Lectus vicesimus primus Augustinus

Quoniam viam domate ieiunij et abstinentie esse et potus quantum valitudo permittit.

Comentum vicesimum primum Ambrosius

Item de victu in monasterio seruando tractatum aggredies septem de ipsa ponit precepta. Primum quidem est de ieiunij et abstinentie. quibus nostram iubet carnem domare. quantum nra permittit valitudo. Ieiunia igitur et abstinentiam esse et potus. primum a nobis seruari precepit. ut caro ipsa dometur. quam hic precipit est ieiuniorum finis. ut domata caro spiritui ac rationi subijciatur et seruiatur. Subinde in ieiunij et abstinentie seruandam adiecit moderamen. cum dicit. quantum valitudo permittit. quam in omnibus nostris actionibus discretio ipsa velut quoddam omnium virtutum vehiculum est tenenda. Itaque in primis in monasterio constituti ieiunij abstinentia cibi et potus domare carnes debemus. ut domata florentissima a nobis seruet castitas. Nam concupiscit. ut ait apostolus. caro aduersus spiritum. et spiritus aduersus carnem. quam parente nostro Augustino dicente. sicut caro mollior. sic anima duris nutrit. Illam blanda fouent.

hanc aspa ekerent. Illa dormitatioi deo
dita. hec vigilie inteta. illa in libidine cu
pit suffocari. hec castitatis nitore cupit il
luminari. Et io ne carnis cocupiscetia p
ualere queat sumo studio niti debem. vt
p spūs virtutem illā repunam. Et eni cū
caro attenuat. spiritus auget. cū caro do
matur spūs roborat. domat autem caro
sane per ieiunij z abstinentie virtutē. qm
vt dicit Ambrosius in tractatu de ieiunio i
quit. Ieiunium est continentie magisterium.
pudicitie disciplina. humilitas mentis. ca
stigatio carnis. z forma sobrietatis. z Is
dor scdo libro soliloquiorum dicit. Libor
saturitas. carnis luxuriam suscitatur. edacita
tis vitio crescit carnis temptatio. saturita
ti sublibido adiuncta est. At ecotra. Ieu
nio libido restringitur. Hinc Hieronimus ait.
Pater sanitas est abstinentia. mater egritu
dinis e voluptas. Sin cerere z vino cito
friget venus. z a pre libero ad in concessam
venere est primus gradus inreperantie. et
ad furiam scribit. Nihil sic inflammat corpo
ra z titulat membra genitalia. sicut mulier et
indigestus cibus. victusqz conuulsus. Hinc
in sermone quarto de ieiunio dicit Aug.
Ipse princeps generis humani Adam qz
diu no comedit in paradiso fuit. statim cuz
comedit de paradiso eiectus est. Qui in pa
radiso dei virgo fuerat. eiectus de paradiso
cognouit vxore suam. semp eni satura
ti iuncta est lasciuia vicine sibi sunt vent
genitalia p membrorum ordine. ordo vi
tiorum elicit etecit nos de paradiso cibis. re
ducat esuries. Et in sermone de institu
tione ieiunij sic de nra pma genitrice Eva
inqt. Eva qz diu abstinuit virgo fuit. In
paradiso permansit. sz du ieiunium violauit
in miseriam corruit. libidinis corruptione
psensit. sub dno pstituta remansit z de pa
radiso fuit expulsa. Et Ambrosius in tra
ctatu de Helya dixit. Sula de paradiso
regnantem expulit. Abstinentia ad paradisu
reuocauit errantem. Satis igit ex his pstat
gule vitium fomentum esse luxurie. que cu in
ter alia pctā facillime dyaboli subcedat
temptationibus. inter oia vitia habeat fedis
sima. inter oia delicta maxime virtutum sit
exterminatiua. mitimodū annitendū est
ne caro nostra velut asinus impingatur et
ingrassatus recalcatret atqz rebellis effi
ciat. sed ieiunij z abstinentia domet. et si

opus e maceret. Hanc Augustinus teste.
Ieiunium carne spiritui subijcit. Ieiunium
cocupiscetie nebulas dissipat. libidinum ar
dores extinguit. castitatis verum lumē accē
dit. Ad cuius obseruantiam vt spiritus pp
siores innumera alia ei munera tā ab eo
dem patre nostro Aurelio Augustino qz ab
alijs doctores concepta audiam. Ieu
nium inquit. purificat mentem. subleuat sen
sum. cor pntum. conturbatum z humilia
tum facit. qd de spernit nūqz. Ieiunium ver
bositatem no amat. lites frenat. diuitias
superfluas refecat z iudicat. superbia spe
nit. humilitate comendat. prestat homini se
ipsum intelligere qd est infirmum z fragile
quiddam. atqz ita dum se intelligit. aptus vir
tute dei adiutorium querit z accipit. Ieu
nium in herna tollit de aia. z oia aufert im
pedimenta carnalia. z sicut oratio est refectio
ieiuniorum. ita z ieiunium est fiducia z robo
ramentum orationum. perinde etiaz adiecit. vt
seipsum vnusquisqz consideret. quanta sit oran
di differentia in ventre uacuum. z refectum.
inter rubentem faciem. z ora pallentem. in
saluam virginem. z labia crapula dissolu
ta. in oppressum epulis sensum. z inedia
victusqz tenuitate vigilat. Quod Bernar
dus pspiciens asseuerauit. Ieiunium deu
otione ac fiduciam prestare orationi z mutua
subuentione narras in qd. Oratio virtute ipe
trat ieiunadi. Ieiunium gratiam meret oran
di. Ieiunium orationem roborat. oratio ieiunium
sctificat. Ob eam rem p pulcre ipm in tra
ctatu de Helya hisce vrbis diffinuit Am
brosius. Ieiunium est substantia z imago cele
stis. ieiunium est refectio aie. cibis mentis. Ie
iunium e vita angelorum. mors culpe. excidium
delictorum. incitamentum orationum. remedium
salutis. radix gratie. fundamentum castitatis
norma iustitias. purificatio aie. miserationis
expensa. lenitatis institutio. caritatis hoc
gradus citius puenit ad deum qz curru. De
lyas ascendit in sublime sacellum. custo
dia mentis. infirmitatis allevamentum z ali
mentum salutis. Quocirca Bernus. ieiunium
bonum z salubre esse astruxit. qm p ipm re
dimunt eterna supplicia. duz remittunt
pctā. Ho solum ait. est ablutio peccatorum. sz ex
tirpatio vitiorum. no solum obtinet veniam. sed
meret gratiam. no solum delet peccata pterita
qz commisit. sed repellit futura que comit
tere poteram. Et Rabanus se scire dicit.

Ieiunium esse dei arcem christi castrum. mundi
 spiritus sancti. verillum fidei. castitatis signum
 scitatis tropheum. quare si ieiunem cum christo.
 o seculi erim ad mensam cum ipso. Ieiunauit
 christus. ut nobis obseruationis regulam
 daret. Chus post acceptum Johis baptis-
 mi continuo ieiunauit. ut nos abluti a vi-
 tijs ieiunare debeamus. ipse. ut deus legem
 constituit in paradiso ieiunandi. Idem ut me-
 diator noster in mundo. quatenus ieiunare
 debeamus. nos suo voluit docere exemplo:
 pinde perspicax indagator Ambrosio. inter-
 rogat. Terrenum quis. aut nouellum pu-
 tet esse ieiunium: primum usus mundi a ieiunio
 cepit. quoniam lux clara resplicuit. scilicet dies
 es in ieiunio fuit quoniam in medio celi factus
 est firmamentum. tertia die terra pabulum
 genuit. et obsequium prebuit. ieiunium tu-
 celestis disciplina seruabat. quarto die lu-
 minaria facta sunt solis et lune. et adhuc
 ieiunium erat illesum. perduxerunt aque re-
 ptibilia aiarum viuendum. et volatilia super ter-
 ram secundum firmamentum celi. Et vidit deus quod
 bona essent. benedixit ea dicens. Crescite et
 multiplicamini. et replete aquas. que sunt in
 mari. et volatilia multiplicentur super terram.
 et adhuc solidum erat ieiunium. Denique beatus
 dixit ea. Scriptum est. Et dixit. Crescite et
 multiplicamini. et non dixit. edite et mandu-
 cate. Sexto die bestie sunt create. et cum
 bestiis orta est comedendi pars. et usus esca-
 rum. ubi cibum cepit. ibi finis factus est mun-
 di. Quod igitur sanctum ieiunium. Quod igitur salu-
 tiferum. Quod igitur dignum in quod dignissime facte
 sunt creaturarum. per quod merita et virtu-
 tes augentur. per quod de utroque bello. corpo-
 rali scilicet et spirituali reportantur triumphum.
 per quod nobis delentur peccata. replemur sa-
 plentia. imbuimur gratia. et eternam acqui-
 rumus felicitatem. hinc perthoplaustis ipse
 fuit demandatum. quod quod diuini precepti extite-
 rint transgressores. Hinc dominus filiis israel
 precepit. ut a multis se cibarijs abstineret.
 hinc Eleazarus Machabei. et alij compluri-
 mi maluerunt potius occidi quam veritatem man-
 ducare. Quod plura. Cum ieiunio Moy-
 ses legem petrare meruit. sine ipso non meruit
 In supralio motus data est lex Moyse ieiun-
 nati. a populo in inferioribus manducate facta est
 sacrilega puancatio. quod infans scelere mo-
 tus. fregit tabulas Moyse indignum iu-
 dicans. ut ebrius populo lex daret. Ita quoque

tabulas legis. quas accepit abstinencia: co-
 teri fecit ebrietas. quoniam sicut Ambrosius ait.
 sicut mater fidei continentia. ita perfidia ma-
 ebrietas est. Moyse ieiunante non toni-
 trui voces. non fulgura. et nubes umbrata.
 non fumigans syna preteruit. Neque homo in-
 troisset in nubem et vocem dei loquentem. De
 medio ignis sine piculo salutis audiuitur
 set nisi. xl. dies ieiunij armis premuniret ex-
 titisset. Helias ieiunio ore vocem emittens
 sacrilego populo iudeorum celum clausit. He-
 lyas ieiunij filium vidue ab inferis susci-
 tauit. Helias ieiunij clausit celum mo-
 uit ad pluuias. Ieiunij ignis eduxit e
 celo. et duos fecit quinquagenarios deuo-
 rari. Ieiunio ore statuit flueta Jordanis
 et redundantem fluminis aluam repente sic-
 catum puluerulente transiit vestigio. Ie-
 iunij currus eius raptus est ad celum. et xl.
 dies ieiunio diuinam acquisiuit presentiam.
 hoc gradu ieiuniorum citius ascendit ad deum
 quam curru puenit ad celum. Quis huma-
 na virtute equos igneos potuisset ascendere
 et creos regere currus. nisi qui naturam hu-
 mani corporis incorruptibilis ieiunij vir-
 tute mutasset. hanc. scilicet abstinencia ad celum
 abiens. suo discipulo Heliseo reliquit her-
 reditatem. per ieiunium Josue solem stare in
 celo fecit. ne suum perageret cursum. donec
 cepti prelij victoriam assequeretur. per ieiunium
 Ninuite predicante Jona fuerunt a
 submersione liberati. per ieiunium impetus
 Senacherib Hierosolyma euasit. cuius ex-
 ercitus nocte vna centum et octuaginta quatuor
 milium fuerunt celitus interfecti. et ne eorum
 feterent corpora. mox in puluere fuerunt
 resoluta. per Ieiunium Hester pulchrior facta
 cta. auget dominus sobrie mentis gratiam. ore ge-
 nus suum. id est populum iudeorum. totum a persecu-
 tionis acerbitatibus liberauit. ita ut sibi re-
 gem subiceret non libidis ardore inflammatum.
 sed celesti miseracione puerum. ita ut pena in-
 impium retorqueretur. et bonorum factis redde-
 retur altaribus. per ieiunium Daniel ora clausit
 leonum. summi dei vidit archana. et incarna-
 tionis et passionis christi vaticinatus est myste-
 ria. per ieiunium Anna vidua potentis dei
 vates effecta de christo multa preduxit. per ieiunium
 nium ysaie manuel ab angelo indicatum Sam-
 psonem fortissimum pugnatorem percipere meruit
 per ieiunium Josaphat rex iuda d'umicum hunc
 victoriam. per ieiunium Judith meruit caput

Infernis amputare. et dei libare popu-
 lum. per ieiunium quod tandem filii israel fecerunt de
 philisteis victores fuerunt. cum tamen antea
 ab illis debellati fuerant. et archa domini ab
 eis sublata extiterat. per ieiunium strutez Jo-
 hannes baptista in spiritu venisse Helie di-
 ctus est. Nam ipse antra deserti tenellus pe-
 tens. ieiunijs vacans. melle et locustis pa-
 scebat. et ideo quod vite humane possibilitate
 continentia supgressus fuerat. non homo. sed
 angelus existimatur. hic est de quo scriptum
 est. ecce ego mitto angelum meum ante te. huius propheta
 et per prophetam a christo nominatus est. huius adeo a
 salvatore fuit sublimatus. ut diceret. Inve-
 natos mulierum eo non surrexisse maiorem.
 Denique tam speciosa est ieiunij virtus. tanta
 et celsitudo. ut ieiunare delectaret et christum
 ut temptatorem dyabolus superaret. Ille gu-
 le ad eum direxerat spiculum dicens. si filius
 dei es. dic ut lapides isti panes fiant. christus
 ieiunium magnificavit. ut temptatorum laqueos
 et vincula dissolveret. dicit. Non in solo pane
 vivit homo. sed in omni verbo quod procedit ex ore
 dei. ac si patenter dixerit. non ventri et gule.
 sed contemplationi divini verbi dedit esse de-
 bemus. Namque panis implet ventrem. sed con-
 templatio deitatis reficit mentem. per cibum
 corporalem. corpus temporaliter sustentat. sed per
 verbum dei mens eternaliter glorificatur. per il-
 lum homo sepe numero labitur in peccatum. per hoc
 mens spiritus ad bonum sublimatur eternum. Illo
 temptationis laqueo Adama fuit strangulatus. huius
 absolute. dyabolice quoniam omnis homo hostis
 liberatur. propterea sanctissimi apostoli huius do-
 cumenti strute freti. in fame. siti. et nudita-
 te libenter christo serviebant. hac de causa sancti
 martyres non solum ad ieiunia et abstinencia
 as. sed ad effundendum proprium sanguinem
 et ad omne generis tormentorum se sponte obrule-
 runt. Quid de Paulo Antonio Hiero-
 nymo Augustino Achario. et alijs he-
 remi cultoribus dicant. Nonne ieiunium tamquam
 maximum medicamentum animarum. remedium sa-
 lutis. propugnaculum mentium. spiritus vite ga-
 leam virtutum. dyaboli telum. Curru celi.
 et quod deo maxime placitum complere fuerit.
 propterea de detestatoribus ieiuniorum in exa-
 mon Ambrosio. inquit. Medicamentum quibus. et
 ieiunium fugis. quasi manus aliquod remedium
 repire possis. ieiunium hominis spiritum si serpens
 gustaverit morietur. Vide quanta vis ieiunij

sit. ut et sputo suo homo terrenum serpentem in-
 ficiat. quanto magis spirituales. huius est dyabo-
 lum necabit serpentem. Nonne etiam genti-
 les philosophi. ut mundanam acquirerent sapien-
 tiam. ciborum et omnium terrenarum rerum volu-
 ptatibus relictis. sume sobrijs. sumeque conti-
 nentes esse studebant. Nonne Epicuros et
 epicuros ab eorum vita voluptuosam tamquam
 acerrimi sobrietatis. continentie. et omnis hone-
 statis defensores dabantur. Rufus ut
 etiam ad nos redeamus. tanti antique legi-
 principes obsequantiam faciebant ieiunio-
 rum. ut Saul rex Ionathae filio suo mor-
 tem non pepercit. quoniam edictum ab eo ieiunium
 preceptum etiam nescio violavit. Inexplica-
 bilem regis sanctimoniam. Ineffabilem de-
 votionem. Inenarrabilem religionem. Regis
 iustitiam cunctis seculis predicandam
 Videte fratres mei. et alta mente conside-
 rate. quanta apud Saul regem fuit religio-
 nis observantia. qui offensam domini optavit
 etiam periculo mitigare. Adhuc etiam quanta
 sit resolutio ieiunij culpa. que non nisi ef-
 fusione sanguinis puniatur. Contemplantur
 quantum mali causa huius etiam ignorantia omisi-
 si precepti extiterit transgressio. Etenim cum
 rex Saul. ut historiarum texam de philisteos
 bellum gereret universum eius exercitum unius
 diei induisset ieiunium. et Ionathas filius
 eius precepti nescio inter medias hostium
 acies victor incedens favum mellis intin-
 cta sceptri summitate gustasset. tanta indi-
 gnatio repente commota est. ut et victoria dis-
 ferret. et Ionathas adversus letali con-
 demnaret. Denique nec bello finis imponere
 nec regi propheticum daret responsum. per quod
 sane intelligimus. quod Saul hostes non tam
 virtute militum quam bellatorum abstinencia su-
 pabar. Invidiam violationem unius est
 culpa. cunctis inferre ignavia. et unius deli-
 cto omnibus generat infirmitas. Deficit enim
 virtus in exercitu ubi deficit in transgres-
 sione ieiunij. deficit scientia pugnandi. ut
 affuit nescientia ieiunandi. quod peccatum
 Saul ex ipsa deitatis offensione cognov-
 scens Ionathae dixit. tante purgationi non
 esse peccandum. sed perpetratum delictum esse
 sanguinis effusione expiandum. Et ita eum
 tradidit morti. quod omnis exercitus emine-
 tissimum patrocinium ipsum tandem occi-
 di non permisit. Fratres mei attendite
 te. si ignorans Ionathas indictum a patre

9

ieiunium resoluens in penitentia mittit. Qui sciens in dictu a xpo resoluens ieiunium. qd meret. si Jonathas pro gustu pusilli faui mellis iudicet occidendus crapulara vi no. et impinguat et ingrassat epularu va rietatib quid patiet. Quare statuta no bis ieiunia fratres oi cu diligentia et de uotione custodiam. Domemus q carne nostram abstinentia esce et pot. vt hostes nostros spirituales carnalesq vincamus

Cu vo subdit qntum valitudo pmit tit virt comendat discretionis. sine q sin gule nostre bone peuit actioes. pprerea Hiero. ait. prudenc enim deus sibi vult feruiri. non vt nimietate debiles fiant. et post medicoz suffragia requirant. tempa dum eni est. vt si fieri potest. ceptum obse quiu gradatim puebat. pot qz incoside rantia minuat. Et Fulgenti inquit. Ie iunij sic est adhibeda teperies. vt corp nostrum nec saturitas excitet. nec inedia moderata debiliet. qm vt beatus Grego rius in moralib dicit. p abstinentia car nis vitia extingueda sunt non caro. Sic necesse est. vt artem pntentie quisq ten eat q non carnem. sed vitia occidat. sepe eni dum in ala hoste inseqmur. etiam ciuem quem diligit trucidat. et sepe du no stro cocui pcimus ad prelium hoste nu trim. sic q carne suaz. vt Hugo in sua in qt in interpretatione. supra modu affligit. ciuem suu occidit. qui plusq oportet ali mentis eam pascit. hoste nutrit. propter qd Johannes Cassian in libro de insti tutis monachoz astruxit. melior esse ro nabilem qtdianam cu moderacione refe ctionem. qz p interualla arduu. longuqz ieiunium. nouit enim imoderata inedia no solum mentis labefacere stantia. sed etiam oionu efficaciam reddere lassitudi ne corporis eneruat. Ob eam cam Au gustin taq pceptor suma discretioe pol lens in regula no determinata pcepit ie iunia. sed ea nro fieri arbitrio iuxta nram valitudin dereliquit. Cu in sermone de institutione ieiunij ad postulandu nos ab eo inuitat inqens. Sed dicentis. Nun qd in vita nostra semp ieiunare debem. et respondens ait. Legem meam recepistis. et audistis frequen inter ceteta. q carnez viam dometis abstinentia esce et pot. qn tum valitudo pmitit. Nolo eni meipm

ligare. nolui onera via portare. sz hoc so lum sup vos ponere volui. ieiunantes et abstinentes qntum facere deo fauete po testis. Nolo tu adiecit. q diebus dñi cis ieiunctis. s enim heretici et infideles faciut. Omne autem ieiunium exceptis dñi cis bonu est et laudandum. si bn fiat. Fit autem bn. sicut alijs in loc plene dis seruit. si pius. si castus. si humilis. si discre tum. si cu oione fiat. si uo ad mundi glo riam. sed ad dei laudem et aie salutem fia at. si simul cum ora singula membra iei uent. Ieiunet igit ocul a curiosis aspe ctibus. et oi petulantia. vt bn humiliatus coerceat in penitentia. qui male liber va gabat in culpa. Ieiunet auris nequiter pueriens a fabulis et rumourb. et quecu qz ociosa sunt. et ad salute minime pntia. Ieiunet lingua a detractioe. murmu ratione. ab inutilib. varijs. atq scurtili bus verbis. Interdum qz ob grauitatem silentij ab his q videri poterant necia. Ie iunet man ab occisis signis. a rapinis. a psecutionib. et ab oibus opibus. que no sunt licite impata. Ieiunet pes a vanis et phibitis incessib. Ieiunent genitalia ab oi illicito cocubitu. sed multo magis iei uent aia a propria volutate sua. vt nihil ap petat. nihil pcupiscat. q dei offendaet ma iestas. qm sicut scriptu est. In dieb iei uiorum nostroz nostre exquirunt volun tates. que oia Augustin in comentarijs sup Johanne paucis complectit in quies Ieiunium magnu et generale est abstineri ab iniquitatib. et illicitis voluptatib se culi.

Text^o vicesim^o secundus Augustinus

Quando autem alijs non pot iei unare. non tñ extra hora prandij aliqd alimentoz sumat. nisi cum egrotat.

Comentū vicesimū secundū Ambrosi^o

Secundū preceptum de mō vinen di in monasterio seruandū est. vt si ptingat. vel propter imoderatū exercitiū. vel ex naturali cōplexionis di spositione. vel quacūqz alia ex cā quēpiā ieiunare non posse. talis extra horam prandij alimentorum nihil sumat. ni si egrotus extiterit. Infirmis enim

IIIXXV
vel propter stomachi debilitatē. vel propter
medicamenta sumenda. vel ut citius
recreent. neq; hora neq; lex imposita est.
Nāq; oportet eos medicorū obedire pre
ceptis. qui iuxta egritudinis conditionē.
nunc tempeſtiua. nūc ſera hora. iubēt eis
alimenta miniſtrari. **C**eteris autem. ut po
te. ſanis comedēdi hora ē inſtituta. **Q**ui
pe ieiunantib⁹ ab hora nona vsq; ad ve
ſperas. conſentaneum tempus eſt. **N**ō ie
iunantibus ad horam tertiam vsq; ad ſe
xtam congruū deſcribē. hec enim tempō
ra illi patres in egypto deo famulan
tes. quorū vitam ſanctus doctor **A**ugu
ſtinus ſemper eſtuabat imitari obſerua
bant. nec in merito huiusmodi obſeruāda
rum horarum facta eſt cōſtitutio. cū apo
ſtolus **P**aulus iubeat omnia honeſte. et
ſm ordinē fieri. ſic quidem ut nō ſolū ci
bo potuq; temperate viamur. **V**erum
etiā ut cōſtitutas obſeruemus horas. ne
cui de vita noſtra prebeamus offendicu
lum. preceptū enim hoc ad refrenandum
gule vitū poſitū eſt. cuius cuz multa ſunt
genera. illud quidem vnū z ſatis deſta
bile ē. quod in ſuo mandato preceptor
ipſe euitandū iuſſit. ante. ſ. horarū prandij
alimenta ſuſcipe. **E**tenim ſiue prandij. ſiue
cene preuentio. niſi inſirmitatis tēpore fi
at. gule peccatū eſt. quā **J**ohānes **C**aſ
ſianus in ſanctorū patrum collatiōibus
ita inſiuit. **C**auendū inquit nobis eſt.
ne appetitu corporee voluptat⁹ immorūz
labamur diſſolutionez. z ante preſcriptū
tempus. vel cibo nos indulgere. vel mo
dum ſumamus excedere hāc hore preuen
tionem **P**ieronim⁹ deſtans ad **P**au
lam inq̄t. **S**it vilis z veſperin⁹ cib⁹ tuus
Olera z legumina interdūq; piſciculos p
ſūmis ducas delicijs. **Q**ui xpm deſide
rat z illo pane veſcit. nō querit magnope
q; de p̄cioſis cib⁹ ſtercus cōficiat tanq; ſi
ei patenter iuberet. ut nō modo tempus
nō anticipet comedēdi. ſed poti⁹ horam
ſinat. preterlabi comēſtionis. inſtar cuius
dam viri continētiffimi. de quo ſctōz pa
trū narrat hitorie. q; mox cuz rutilante
auroza dyabolica ſuggeſtione tāta vera
reſ fame. ut emittere ſpiritū ex debilitate
videreſ. tacitus ſibi ipſi dicebat in corde.
Qualicūq; res claudat ſine. tibi opus ē.
ut tertiarum ad comedendū horā preſto

leris. qm̄ mōachoz nullū decet ante hāc
horā quouis mō comedere. que cū adue
niſet. ſecū aiebat. etiā te inuitum vsq; ad
horā ſextā. oportet comēſtionis eſſe exp
tem. qua adueniēte. panē iactabat i fontē
dicens. quouisq; inſundat panis decet te
nonam expectare. interea canonicas ho
ras z omnes ſuas perſoluebat oratiōes
quibus ſolutis iam declinatē die cū gra
tiarum comedebat actione. hanc exuriez
cū pluribus diebus eodē pacto ſuſtinuiſ
ſet. tāq; de pugna demonū victor. cū vi
ce quadam ſumere cibum vellet. in ipſi⁹
benedictione mirum i modum conturba
ri fontem. z ex ipſo magnū exire fumum
perſpexit. z extunc nō modo exuriam. et
corporis illam non ſenſit debilitatem. ſed
propter abſtinentie meritū z triumphum
quem de tali reportauerat pugna. ſic ani
mo z corpore roboratus eſt. ut per biduū
ac triduū ſepenumero ſtare nō comedēs
neq; bibens. **A**lterum gen⁹ eſt. cū lau
tiora exquirunt cibaria. nam quidā ſup
ſtitioſum nimis in preparandis cibis ſtu
dium adhibent inſinita decoctionū fricu
rarum z condimentoz genera excogitan
tes. modo mollia. modo dura. modo fri
gida. modo calida. modo elixa. modo al
ſa. modo pipere. modo allio. modo cimi
no. modo ſale condita. ſm conſuetudinē
pregnantiz inſoluerum deſiderata. ita q;
ibi deſudant cocozuz artes. z varie ſunt
queſtionez. vtrū fieri debeant aſſata. vtz
frita vel elixa. z tāta ſollicitudine prepa
rant. ut deuoratis quatuor vel quinq; fer
culis. prima nō impediāt nouiſſima. et
cum iā ſtomachus crebris ructid⁹ reple
tum ſe indicat. nō dū tñ curioſitas ſatiaſ
O v̄tris cultores. nōne ſane de vobis p̄
dicauit ap̄ls. q; deus v̄ venter ē. **N**ā ſo
lent d̄ijs. ut venerabilis **H**ugo cōſcripſit
tēpla z ſtrui. altaria erigi. miniſtri ad ſer
uiendū ornari. imolari pecudes. thura cō
cremari. **D**eſo ſiquidez v̄o. vtpote ventri
O abominales voratores. tēplū feciſt⁹ cō
quinam. altare menſaz. miniſtros cocos.
imolatas pecudes. carnes varijs modis
decoctas. ſumū incenſoz odorē ſaporat
q; ferculoz. **O** v̄tinā ad ſeruicendū deo i
mortali tantū a vobis apponereſ ſtudij.
q̄ntū gule tribuit ſollicitudinis. **O** v̄tinā
cū **A**lano dolcam⁹ hec peſtilētia. gula nō

vulgari humilitate cōtenta se ip̄ofusid̄
 in eos nō porrigeret. i. in p̄latos a quib⁹
 continētie formā discere deberem⁹. Itaqz
 ipsi salm ones. lutos. ceterosqz pisces eq̄
 pollenti generositate p̄signis varijs de
 coctionū cruciatos martij. baptizandi
 adulterātes effectum sacri piperis fonte
 baptizant. vt et tali baptismate baptizati
 multifomē saporis grām consequantur.
 In eadē mēsa terrestre aial piperis inun
 datione submergit. piscis natat in pipe
 re. auis eiusdem viscositate ligat. dūqz tot
 aialium genera vno ventris ergastulant
 in carcere. aquatile aial secū pedestre. ae
 reūqz gen⁹ in eodem sepulchro intumu
 lari mirat. quibus si deē licentia exeundi.
 egressui vir porte sufficit amplitudo. q̄re
 nō mirū si podagra. si arthetica. si illiaca
 passio. si catharralis fluxus. si innumera
 langoz genera ipsos aggrediuntur. imo
 mirandū est. sicut ille stoic⁹ Seneca inq̄t
 cur subito nō morianē. Miseri gen⁹ ho
 minū. q̄b̄ declino tēpore genitum. heu
 nos miseros hac labente etate progeni
 tos. Inicium vite hoies panis ⁊ aqua. no
 bis autē nō sufficiunt fructus arborū. nō
 grana leguminū. nō radices herbarū. nō
 pisces maris. nō bestie terre. nō aues cell
 sed querunt pigmenta. parant aromata.
 ⁊ mittunt alia capiunt obessa que stu
 diose coquunt an cocos. que laute parā
 tur officio ministroz. Ali⁹ condidit ⁊ co
 lat. alius cōfundit ⁊ conficit. ⁊ substantiā
 cōuertit in accidēs. naturā mutat in aliā
 vt satuntas trāsit in esuriē. reuocet ad ap
 petitū. ad dirigendā gulā. non ad susten
 tandā naturā. nō ad necētē supplendā. sed
 ad explendā gulositatis ingluuiō. Est
 ⁊ tertū gen⁹ gule. si non q̄ntū natura exi
 git. sed q̄ntū venter capit. exhibet. cui qui
 dem generi dedit nō nisi naturā sequunt
 tur bestiarū. quaz oim studiū est replere
 ventrē ⁊ sensualitati inferuire. Vñ Sene
 ca inq̄t. v̄tri obediētes aialium irrōnabi
 liū numero cōputamur. hec quidē mentē
 natura nō habent. ⁊ ois expta sunt rōnis
 Tu autē dedit neutri nature ac sūmi dei
 munere amplissimo d otat. p̄ ingluuiem
 illo expoliari. ⁊ brut⁹ fieri sūis studes. dū
 nō aduertis q̄ gule nimia saturitas aciē
 mentis obrūdāt. ingenū euerrat ⁊ vsum
 sic tollat rōnis. vt neqz inter pulchz ⁊ in

foīne. inter iustū ⁊ iniustū. inē honestū
 ⁊ inhonestū ⁊ turpe. inē v̄x ⁊ fallū di
 scernat. ad illā vnū ex altero conferre spe
 ctat. sed nimie saturitatis nebulis oppres
 sa nō mō nō discurret. sed dormitat. ⁊ ve
 lut eleboro infecta nimio ē ligata sopore
 hinc etiā fit. vt facillime debelleē. succum
 bat. ⁊ inexplicabile ruat iacturā. qm̄ ip̄of
 sibile ē saturū ventrez pugnas interioris
 hoies experiri. nec bellis robustioub⁹ attē
 tari. perinde egregie in libro de institutis
 monachoz Iohes Cassianus inq̄t. Qui
 buslibet escis refect⁹ venē seminaria luxu
 rie parit. nec p̄ualet mēs discretionū gu
 bernacula moderari ciboz pondere p̄u
 uocata. Nō enim sola crapula vini men
 tē inebuiare p̄suevit. v̄x ⁊ cunctaz escarū
 nimietas eā vacillantē ac muta būdā red
 dit. oiqz integritatis ac puritatis p̄tēpla
 tione dispoliat. Hinc ⁊ Gregori⁹ ponti
 fex maxim⁹ ait. Dominante vitiō gule oē
 q̄d hoies forziter egerunt p̄dūt. ⁊ dū ven
 ter nō restringit sū cūcte virtutes obrū
 tur. Hinc Hieronym⁹ semp saturitati iū
 cta est lasciuia. vicina sunt sibi venē ⁊ ge
 nitalia. p̄ membroz ordine. ordo vitiōz.
 Ob eam rē cocoz principem muros hier
 usalem dehcere dicit. qz dum venter per
 ingluuiem tendit. virtutes anime per lu
 xuriam destruit. O miseram talium
 voluptuosissimoz hominū conditionem
 q̄ etiāz velut sues nimio cibo pregruati
 cronizantes huc ⁊ illuc volutant. ⁊ velut
 amentes dolorib⁹ affecti requiē nō inue
 niūt. nunc ructāt. nūc emomūt. nunc ster
 corizant. nūc luxuriant. ⁊ nullus ē actus
 taz insulsus. tāqz turpis instar turpissimi
 tumēti. quē ipsi nō efficiāt. propterea fra
 tres in mensura sit nobis cib⁹ n̄. tantū sit
 mam⁹ alimentoz. q̄ntū ad sustentādā vi
 tā opus ē. Voluptuosi enim hoies velut
 bellue viuūt vt comedant. nos autē come
 dere debem⁹. vt viuētes deo seruiam⁹. p̄
 pter hoc enī ipse nos creauit. At enī natu
 ra n̄a paucis ac minimis p̄tenta ē. ⁊ q̄qz
 venter p̄cepta nō audiat. nō sū vt inquit
 Seneca. Molest⁹ ē creditor. sed puo cō
 tent⁹ est. Si das illi q̄d debes. nō q̄d po
 tes. Illi tm̄ debes. vt ad cor. ad cerebruz.
 ad epar. ⁊ ad alia vitalia mēbra refectōis
 possit munera impartui. quib⁹ vita pos
 sint ⁊ sanitate potiri. q̄d enim plus datur

ad languorē et egritudinē dat. plnde **Sa-**
licni doctissimus interpres in exhortatio
ne medicine p̄clare inqt. Quorum vita et
ars sagina est. Nec vivere posse diu nec
sanos esse. anunasq; ita nimio sanguine.
et ad ipib⁹. q̄si luto inuolutas. Nihil te-
nue vel celeste. sed sp̄ de carnib⁹ eructare.
et ingluuie cogitare. Propterea **Iouinia**
nū in onens. Hieronymus se legisse ait
quosdā morbo articulari et podagre hui⁹
morib⁹ laborantes. p̄scriptione bonorū
ad simplicē mensaz. et paupes cibos reda-
ctos p̄ualuisse. Caruerant em̄ sollicitudi-
ne dispensande dom⁹. et epulaz largitate
q̄ corp⁹ frangūt et animā. Ob eam rē lon-
ge min⁹ detestabile ē eriguo et delicato ci-
bo ad usum vesca. q̄ vili ad eructationē
vsq; saturari. Frena igit̄ dem⁹ gule. gur-
turi n̄o imponam⁹ habenas. **Uētri clau-**
dam⁹ orificiū alioq̄n similit̄ fiet puteo in-
fernali. q̄ nunq̄ sat esse dicit. qd̄ sane **di-**
uus v̄scit̄ ip̄sit **Ambro.** dicens. Male dñe
seruē gule. que sp̄ expetit. nunq̄ explet.
quid em̄ insatiabilis ventre. hodie susci-
pit. cras eriget. cū implet⁹ fuerit disputa-
tur de p̄tinentia. cū digesserit vale. **Sturis**
bus d̄. **O** igit̄ in explebilem ventr̄ inglu-
uiem. vna silua plumb⁹ elephantib⁹ sufficit
venter aut̄. vt inquit **Seneca.** non pascat̄
terra et mari. **Nā** quicqd̄ aurum volitat.
quicqd̄ piscium natat. quicquid feraz di-
scunt in n̄ris sepeliri ventribus. q̄re cur
nunc subito moriamur. nisi qz moribus
vium⁹. parce igit̄ edam⁹. qz nimietas p̄-
cipitum facit. vno sum⁹ cibo p̄tenti. quia
multos morbos. fercula multa fecerunt.
Fames nos ad comedenduz vocet. nō ex-
quisita variorū ciboz inciter p̄paratio. q̄
niam cib⁹ et circa regnū dei nō possidebūt
Quo circa **Augustin⁹** libro de p̄flictu
vitiōz de sodoma dicit. quo pacto inēce-
tera eius mala saturitate maxime panis
perijt. dño testante. qui ad hierusalē per-
prophetā loquit̄ dicens. **Hec** ē iniquitas
sororistue **Sodome.** saturitas panis et
abundantia aque. quapropter sicut eger
ad medicinā. sic ad sumendas dapes de-
bet quisq; accedere. nequa q̄ scz volupta-
tem in ill̄ appetens. sed necessitati succur-
rens. **Hinc** incarnata **xitas** p̄ euangelii
ait. attendite ne grauent̄ corda v̄ra in tra-
pula et ebrietate. **Hinc** de insatiabili in

deoz voracitate **Ap̄t̄s** inquit. **Multi** enī
ambulant quos sepe dicebam vobis. nūc
autem et flens dico inimicos crucis chri-
sti. quoz deus venter est. et gloria i pudē
disceozum qui terrena sapiūt. Et rursus
esca ventri. et venter escis. deus autē hūc
et hanc destruet. Ille autē hoc vitium ple-
ne superat. qui in sumendis dapibus nō
solum p̄simoniam tenet. vt scilz refectio-
ni semper exuries imparet. vt etiam ac-
curatiores. et suauiores epulas. excepta
corporis infirmitate et hospitū gratia cō-
tēnat. Quartū genus est si ardētiori q̄.
deceat voluptate alimenta sumam⁹. pin-
de nōnulli gule vitiū describentes. ipsuz
esse dicūt soli⁹ corporis causa illecebrosū
et nimis audum ciboz appetitū. cui sentē-
tie beat⁹ **Gregori⁹** in moralibus assenti-
ens dixit. **Nō** abusus. sed appetit⁹ in vitio
est. Unde et lautiores cibos plerūq; sine
culpa sumim⁹. Et abiectoros nō sine rea-
tu p̄scie degustamus. Et rursus inqt. nō
ad p̄flictu sp̄ualis agonis assurgit. si nō
p̄ intra nosmetipsos hostis posit⁹ gule
videlz appetit⁹ edomet. Et **Iobes** **Las-**
sian⁹ nūq; posse quēpiam ardētes p̄cupi-
scentie stimulos inhibere testat̄. qui de-
sideria gule refrenare nequirit. Et **Bu-**
gustin⁹ in preclaro suarū confessionū vo-
lumine ait. **Hoc** me docuisti dñe. vt quē
admodū ad medicamēta. sic ad alimēta
sumptur⁹ accedaz. Sed cū ad quietem
satiētatis. ex indigētie molestia trāseo. in
ip̄so transitu mihi laque⁹ insidiat̄ concu-
piscētie. ip̄se enī transitus voluptas est. et
nō est ali⁹. qua transeat. quo transire co-
git necessitas. Et cū sit salus cā edendi et
bibendi. adiūgit se itaq; pedisecca piculo-
sa iocūditas. et plerūq; perire conatur. vt
ei⁹ cā fiat. qd̄ salutis cā me facere dico vel
volo. nec idē vtriusq; mod⁹ est. **Nā** qd̄ sa-
luti satis ē. delectatiōi paz est. et sepe in-
certuz sit. vtz ab hac cā corporis cura
subsidiū petat. an voluptaria cupiditat̄
fallacia ministeria suppetat. Ad h̄ incer-
tū hilarescat infelix aīa. et in eo prepat ex-
cusatiōis patrociniū gaudens nō appe-
tere qd̄ satis sit moderatiōi valitudis. vt
obtentu salutis obūbret negociuz volu-
ptatis. his tēptatiōib⁹ quotidie conor re-
sistere. et inuoco dextrā tuā ad salutē meā.
Consulat igit̄ ex his in voluptatib⁹. et

b

c

d

In ipsi immoderat' desiderijs. p̄cipue gu-
le vitij p̄sistere. q̄ q̄dē a deo sunt nōnūq̄
vehemētia. vt pleriq̄ cū ad edendū accel-
serint inq̄eta q̄daz agitatione mēbroz in-
tēperantiā sui designant animi. caput ex-
cutiūt. brachia erigūt. man' in altū expā-
dūt. z nō sine magna turpitudine q̄si totū
epulū simul sint absorturi. in gētes q̄sdaz
conat' z gest' satis indecoros oīdentes
In vno loco sedētes ocul' ac manib'. et
q̄ prope. z q̄ longe sunt oīa circūcurrēdo
simul panes cōminuūt. vna in calices ef-
fundūt. discos in gyz circūducūt. anhe-
lant. z suspirāt pre angustia. ita vt existi-
mes eos aliū. rugietū ventri. patētiorē adi-
tū querere. q̄si angustia faucū nō possit
eruriētī stomacho satis sufficientē abun-
dantiā ministrare. z velut rex sup obsessā
ciuitatē aggressum factur'. Dubitāt vt i p-
mū expugnatione aggrediant'. dū simul
in oīi pte abruptionē facere p̄cupiscunt
Ob eā rem diu' parēs n̄r Aug'. mirū
immodū timens. nō dico soluz ab hmōi
insultib'. z illecebrosis in tēperantie acti-
bus. sed a q̄buscūq̄ edendi vel bibēdi pe-
riculosis iocūditatib' capi. atq̄ illaquea-
ri q̄tidianis ieiunijs in fuitutem redige-
bat corp' suū. z obnixe hīscē v̄bis deū p̄-
cabat immortalē. Eripe me dñe ab oīi
tēptatiōe. Nō imundiciā obnoxij cibi tū-
meo s̄ imundiciā cupiditat'. Scio. Hōe
oīie gen' carnis. qd̄ cibo esset vsū mādu-
care p̄missuz. Iohes mirabili abstinentia
p̄dituz aialib' s̄ est locustis escā cedenti-
bus nō fuisse pollutū. z scio Esau lenti-
cule p̄cupiscētie deceptū. z David p̄pter
aque desiderij a seipso rep̄bensuz. z regē
n̄r nō de carne. sed de pane esse tēptatū.
ideoq̄ z popul' in heremo. nō qz carnes
desiderauit. sed qz esce desiderio aduersus
dñm murmurauit. meruit ip̄robari. In
his ergo tēptatōib' posit' certo q̄tidie
aduersus p̄cupiscētiā māducandi z bi-
bēdi. Non em̄ est qd̄ semel p̄hendere. z
vltērius nō attingere decernā. sicut de cō-
cubitu porci. Itaq̄ frena gutturis tem-
perata relaxatione z p̄strictione tenenda
sunt. Et q̄s est dñe. q̄ non rapiat aliq̄n ex-
tra metas necessitatis. Quis q̄s est. mag'
nus ē magnificet nomē tuū. ego aut' non
sum. qz peccator. hō sum Sed ego mag'
nifico nomē tuū. z interpellat te. p̄ pecca-

ris meis. qui vicit seculi numerās me inē-
infirma mēbra corporis sui. Et qz impfe-
ctū meū viderunt oculi tui. z in libro tuo
omnes scribent'. Attēdite fratres mei. pa-
tris nostri humilitatem. attendite indicē
suis picula gule. attēdite quanti z q̄t sūt
hui' vitij piculosi z inuoluti laquei. Eōz
siderate qz si vir tante p̄tinentie. q̄ in cili-
cio z ieiunio p̄tinuo giam suam humiliā-
bat. z corp' suū in seruitutem redigebat
se hui' concupiscētie tēptationib' iugi-
ter vexatū fuisse. atq̄ q̄tidie aduersus edē-
di potandiq̄ cōcupiscētiā gessisse cer-
tamen. seq̄ inualidū z impotentē ad resi-
stendum illi p̄fiteat'. q̄nta cura. quantoq̄
studio nos q̄ fragiles. qui pctōres. q̄ tan-
ti p̄s corrigitam soluere calciamenti di-
gni n̄ sum' hmōi illecebrosis appetitib' re-
sistere. z carnem nostrā abstinentia esce et
por' domare debemus. Sunt z duo
alia genera hui' vicio annexa. que regu-
larē viuētiū labefactare vitam cōsueue-
runt. Alterū. si clam z absq̄ p̄lati licen-
tia cib' sumat'. Alterz. si nō benedictione
p̄cedente. z gratiaz subsequente actiōe co-
medat'. De p̄mo sicut in scōz patrum col-
lationib' refert. testis est imp̄mis Sera-
pion abbas. qui cū adhuc adolescēs pa-
nem furtim sublatū media die comedere
soleret. incredibilem quēdā mentis sen-
tebat cruciatū. vt multo maior post illi'
esum esset pena. q̄ in sumptiōe fuisset lo-
cunditas. q̄ delicto cum iā diu esset affe-
ctus. decreuit venerabili Theone abbati
suū confiteri pctm. qd̄ cum fuis lacrimis
referat'. ipsūq̄ abbas magno dyaboli la-
queo enūciaret p̄ p̄fessionem illā fuisse so-
lutū. adhuc eo loquēte de penitent' Ser-
rapionis sinu lāpas accensa egrediēs in
supportabili fetore sacellū morbidū red-
didit. In quo sil' tria sūt declarata myste-
ria. p̄mū quidem q̄ graue pctm sit re-
ligiosis clanculū z absq̄ licētia comēde-
re. Alterz. q̄nta sit pure p̄fessōis efficiētia
atq̄ virt'. Postremo quāta verbor' beati-
senis ventas tāq̄ diuine loquent' affla-
tu iuit ostensa. Testis deinde ē monach'
ille. de cui' sanctitate. sicut beatus Biego-
rius quarto dyalo. refert. cum apud oēs
magna extitisset opinio. diem tñ suū clau-
dens extremū. oibus fratribus coram se
p̄gregatis pauens ac tremēs in hec verba

ptupit. **N**on a me signa expectetis sciti-
tatis. qm̄ dānat⁹ a vobis discedo. Et cuz
fratres dolore mestitiaq; manope affecti
dānatiōis sue cām exquirent dicit eis.
Quando me vobiscū ieiunare credebat.
occulte comedebā. ea de re nunc ecce tra-
dor draconi imanissimo deuorand⁹. q̄b⁹
verbis. platis. illico ex hac luce migravit.
ad tenebras. **Q** etiā illi s̄ in vitio de-
linquāt. q̄ absq; b̄ndictiōe. ⁊ grātū come-
dunt actiōe. plane q̄stat. tum q; n̄si salua-
toris palam trāsgrediunt doctrinā. Ipse
enī nos suo docuit exēplo q̄ sicut crebrus
euangelicus sermo insinuat an̄ panis fra-
ctionē. eleuatis in celuz oculis celesti p̄i
gratias agebat. tum qm̄ a debita iusticie
forma discedūt. Itaq; sincere iusticie offi-
cium ē. vt qd̄ possum⁹ largitori rependa-
mus. **U**n Seneca inquit. hoc certe iusti-
cie puenit. suā cuiq; reddere b̄nficio grām
Lū q; non reddentes sūmi dei muneri-
bus iuriā inferūt. Inde Bern. ait. Spi-
ritui grē contumeliā facit. q̄ b̄nficiū dan-
tis grata mente nō suscipit. Tum deniq;
q; nō reddentes ingrati de acceptis esse
vident. **I**ngratitudinis autem vitio. qd̄
detestabili⁹. qd̄ abhominabilius. quidq;
execrabilis dici pōt. Itaq; vt Bern. ait.
Ingratitudo inimica ē aīe exinanitio me-
ritoz. virtutū dispersio. beneficiorz perdis-
tio. vent⁹ viens siccans fontē pietatis. ro-
rem miscōe. ⁊ fluētia grē. Et rursus per-
uersi cordis ē. occasiones ingratiūdis
inuestigare. Nemo id facit. nisi qui etiā
gratis est ingrāt⁹. pemptoria igit res est
ingratiūdo. hostis gratie. inimica salutē.
qm̄ nihil ita displicet deo. presertim in fi-
lijs gratie. q̄ ingratiūdo. Et itez gratia
rum cessat decursus. vbi recursus nō fue-
rit. nec mō aliquid auget ingrato. sed qd̄
accepti ei vertit in perniciē. fidelis autem
in modico. censet dign⁹ munere amplior-
ri. Et Petr⁹ rauēnas inquit. Nihil est qd̄
adeo. indignationē puocet altissimi. sicut
ingratiūdo que b̄nficioz exinanitio. ⁊ me-
ritoz est exterminatio. Et Hiero⁹. Indi-
gnus recipiend⁹ est ille. qui de acceptis
fuerit inemor. Et Marc⁹ Lullius. Ni-
hil est tā inhumanum tāq; seuiū q̄ benefi-
cia recolenda tacere. propterea doctoz p̄i
Aug⁹. in calce libri de orōne dñica. nos
monet dicens. Vigilem⁹ oraturū semp et

acturi deo gratias. hic q̄z orare ⁊ gratias
agere nō desinam⁹. Et nō solum monuit
sed etiā qd̄ docuit facien dū. iugit ipse p̄
agebat. p̄inde in libro meditationū. cum
maximo cordis clamore dicebat. **G**ratia-
as ago pietati tue dñe. ⁊ multiformē gra-
tias refero ex totis p̄cordijs meis. q̄ pro-
pter tuā inenarrabilem dilectionē qua nos
miseros ⁊ indignos mirabili b̄ditate ama-
re dignat⁹ es. ⁊ misisti vnigenitum tuū de
sinu tuo ad pctm̄ nostruz saluare nos pec-
catores. tūc filios p̄ditionis. gratias ago
tibi. p̄ sancta incarnationē ⁊ natiuitate ei⁹.
⁊ pro gloriosa genitrice sua. de q̄ ipse car-
nē assumere dignat⁹ est. prop̄ nostrā sa-
lutem. vt sicut ver⁹ deus de deo. ita ver⁹
hō ex hoīe esset. gratias tibi ago p̄ passio-
ne. ⁊ cruce. ⁊ morte. ⁊ resurrectione. ⁊ ascē-
sione ei⁹ in celū. ⁊ sede maiestatis ei⁹ ad
dexterā tuaz. Ipse enī quadagesimo die
p̄ resurrectionē suam videntib⁹ discipu-
lis ascendēs super celos. sedensq; ad dex-
terā tuam sp̄m̄ sanctū s̄m̄ p̄missionem in
filios adoptiōis effudit. **G**ratias tibi ago
p̄ sanctissima effusiōe sanguinis ei⁹. q̄ su-
mus redēpti. ⁊ p̄ sacrosancto. ⁊ viuifico
mysterio corpis ⁊ sanguis eius q̄ quoti-
die in ecclesia tua pascimur. ⁊ potamur.
⁊ abluimur. ⁊ sc̄tificamur. ⁊ vnus sūme
dīnitat⁹ p̄ticipes efficimur. grās tibi ago
p̄ tua magna ⁊ inenarrabili caritate. qua
nos indignos sic amasti ⁊ saluasti p̄ vni-
cū ⁊ dilectū filium tuū. Sic enī dilexisti
mundū. vt vnigenitū tuū dares. vt oīs q̄
credit in ipm̄ nō pereat. sed habeat vitam
eternā vt cognoscam⁹ te deū ver⁹. ⁊ quem
misisti iesum xp̄m̄ p̄ fidē rectā. ⁊ digna fi-
dei opa. Et cuz ipso deo sol⁹. ⁊ lacrimas
⁊ sermones effuderet dicebat. **M**ulta b̄n-
ficia tua exhibuisti mihi dñe. ⁊ ego eram
cec⁹. ⁊ nō cogui donec me illuminaſti. En
illuminaſti me luxaīe mee de⁹ me⁹. ⁊ co-
gnosco te. q; viuo p̄ te. ⁊ gratias tibi ago.
s; viles ⁊ eriles. ac b̄nficijs tuis impares.
q̄les tū mea fragilitas h̄z afferō: q; tu es
solus de⁹ creator me⁹ benign⁹. q̄ educa-
ſti me. p̄ b̄nficiū nēpe creatiōis. qm̄ in
p̄ncipio aīas amas dñe. ⁊ nihil odisti co-
rum q̄ fecisti. En ego p̄m̄ inter pctōres
q̄s saluasti. vt exēplū alijs tribuam. benig-
nissime pietat⁹ tue. **R**ōfiteor b̄nficia tua
magna. qm̄ eripuisti me d̄ inferno. semel.

secundo et tertio. et ceteris. et millies. et tu ipse
 me dicebas. et cum iuste millesies damnales
 ses. si voluisses. noluisti. quia amas aias. et
 dissimulas peccata. propter penam domine deo.
 multa misericordie. in omnibus vitiis tuis. Et
 in numeris alijs in locis. multum multiplici
 busque sententijs et exemplis docuit quatenus
 nos ad gratiarum actiones debeamus esse propitios
 flores. Nec ambigendum est. si vel contemptru
 vel inertia omittantur. penam esse obmissio
 res suscepturos. Debemus itaque alimenta
 nostra verbo dei et sancte trinitatis invocatioe
 prius benedicere. ut inde temptatores abscedant.
 ut quod ad salutem summum detrimentum non af
 ferant aiaibus. ut quod ex solius diuine maie
 statis folio tribuuntur nostris meritis non ascri
 bamur. In fine quoque gratias ei agamus. ut no
 bis quod sumptum sic corporumque profint alime
 ta. ut de acceptis muneribus memores. di
 gnifiamur amplioribus. ne ingratitude la
 bamur in vitium. ac pinde acerbissimos fru
 ctus ex hac pessima arbore progredientes
 iusto dei cogamur degustare iudicio. pro
 pterea psalmista nobis quod panem manducamus
 dolor. postquam ad edendum sederimus surge
 re iubet. ad gratiarum. reddendas actio
 nes. et pro illis ad dei preces effundere. a quo
 bus nouimus beneficia suscepisse. quod tanto
 facere debemus libentius. quanto meliora mere
 mur. si ut Cassiodoro libet. collata bona
 de corde non probamur amittere. ac insup
 erum nil melius. ut Aurelium antistitem. Augu
 stinum docuit. quod quod animo gerimus. ore pro
 mamus. et calamo deo gratias exprimamus
 quod si quis alias ab ecclesia institutas gratiarum
 reddendarum nesciat constantias habere breuis
 sumum et maxime efficietie vobis. ut pote deo
 gratias. non omittat. quam eo nec dici breuis
 us. nec audiri letius. nec intelligi gratius.
 nec agi fructuosius quicquam potest. Et quam
 gule vitium non in esculentis solum verueta
 in poculetis pro ebrietatis committit excessum.
 ope peccatum existimari. ut illum non modo eui
 temus. verum etiam prius abhorreamus. eius
 de obscenitatibus alijs describere. Etenim
 quatuor illi modi pores in esu peccandi.
 longe sunt in potu detestabiliores. hinc de
 teriores detestabilioresque effectus sequuntur ex eis
 consueverunt. Namque sicut vinum moderate
 sumptum stomachi debilitati et alijs multum
 occurrit infirmitatibus. ita et immoderate
 bibitum ebrietatem inducit. Ebrietas autem

innumeras gignit egritudines. innume
 rosque actus obscenos. ac nefandissimos in
 ducit effectus. Nam ebrietas sic beluinos
 mores. vanasque imagines incerti visus. tor
 tuosi gressus. horribilesque sonitus imittit
 ut ea infecti. umbras sepe transiliant sicut
 foueas. Inuitat his terra. subito erigi. et in
 clinari videtur. et quasi vertas. timentes in fa
 cie ruunt. et solum manibus apprehendunt. aut
 concurrentibus montibus sibi videntur includi
 Ad murmur in auribus tanquam maris fluctuan
 tis. pauor. interdumque tonitruum insonare vi
 dentur. Canes si viderint leones arbitrantur
 et fugiunt. Alii risu soluuntur incedito. Alii
 inconsolabili merore deplorant. Alii enu
 munt. alii cantant. alii tripudiant. Alii pe
 dunt. alii alios inhonestissimos ferinorumque
 mores instar irrationabilium animalium tot gestu
 unt. ut non videatur quis pacto antiquus et
 vulgaris sermo habere ambiguitatem quod sym
 mie naturam sapiant. quod ebriorum genera. cen
 tesimum numerum excedant. Vigilantes som
 niant. Dormientes litigant. et ut dicitur in
 Ambrosio. vita his somnium est. quo velut
 subbet grauati nullis potest vocibus excitari
 quantumlibet stimulantibus in pulsu putet.
 nisi resipuerint. respirare non potest. Unde be
 Hieremias hoc genus hominum tanquam super
 fluum creaturam stendam putat. quod est enim
 homo ebrius. nisi creatura superflua. Ebrietas
 letali in orbo afficit corpora. et tanto quod de
 grauius. quanto illa cum defuerit tremor esse
 non desinerit. Ebrietas enim perpetuum dat
 tremorem. Perinde Ambrosio ait. Sudant
 vinum corpora temulentorum. si leuius pro
 ris vinum expumit. Ebrietas fomentum
 libidinis. Ebrietas incentiuum insanie. ebrie
 tas venenum sapientie. pabulum insipientie
 hec sensus hominum mutat et formas. per hanc
 fiunt ex hominibus equi hinnientes. Siquidem
 naturali vapore corporis calidi. et prope
 naturam vini calore flammati coercere se non
 possunt. et in bestiales libidines excitantur.
 ut nullum tempus prescriptum habeat. quod deceat
 indulgere concubitu. voces amittunt. colore
 variantur. oculis ignescunt. ore anhelant. fre
 munt naribus. in furore inardescunt. sensum
 excedunt. hinc frenesis periculosa. hinc
 calculi grauis pena. hinc exitialis crudi
 tas. hinc fomitus frequens cum interiorum vis
 cerum cruore vomentium. Adentior nisi eadem
 dominus per Hieremiam locutus est dicens. Bi

HI

bite et inebriamini. et vomite et cadetis. et non surgetis. Ebrietas ad arma percat calicibus per eam tela succedunt. hinc ad corporis aieque perniciem suos destinet possessores. Quod quod inerplicabilis perfidie virus. quod in vino latet. merito deus per Moysem non solum veneno sed etiam draconum veneno vinum operavit. d. Furor draconum vinum illoz et ira aspidum insanabilis. Ebrietas perfidie misericordie sacrilegio. populum dei inuasit. de qua scriptum est. quod ieiunante Moyse in montis cacumine. ut legem dei mereret accipere ipse in eius radicibus cibo potuque repletus surrexit ludere. et deo celi terga vertens idolatram factus est. Ebrietas aufert potentibus sapientiam et potentiam. unde Olofernis principis militie regis Assirioz vino sepulti sancte Judith continentia non modo sapientiam. sed caput abstulit. et innumerablem dedit exercitum confectum. Itaque vni mulieris ieiunium innumeros statuit exercitus hebreoz. Propterea Ambrosius Romanoz laudabat astutiam dicens. Prudenter romani barbaroz vini haustu in dulgent. ut in potu soluti et eneruati ebrietate vincant. Ebrietas est incestus origo. Unde sanctus Loth de incendio Sodome et Gomorre liberatus in monte. quem sibi sperabat esse salutem vino inebriatus concubitu exarsit filiarum. Ebrietas egestatem inducit. Quod ad quantam egestatem et miseriam Epulonem illum diuitem. qui induebatur bysso et purpura. et vescebat quotidie splendide. et aperto gurgite vinum fundebat. conduxit quod in inferno sepultus. ut lingua eius refrigeraret que ardebat incendio aque non meruit sibi guttam elargiri. Ebrietas pauperes insanire facit. hi quidem in tabernaculorum foribus. neque tunicam neque sequentis diei sumptum habentes. pro tribunali sedent de summis pontificibus iudicantes. imo et sibi regnare cunctis preesse. et exercitibus imperare videntur. sunt ebrietate diuites. qui sunt in veritate in opes super terram. Lux. s. imagine imperfecta. et insulsis verbis donat. dispersant pecunias populis. ciuitates edificant castra congregant. qui non habent capponum. unde potus sui corporis soluant. feruet vinum in his. et quod loquantur penitus ignorant diuites sunt dum inebriantur. Quod ubi vinum digesserint. cernunt se esse medicos. vno die bibunt multoz dierum labores. pro-

dolor. quod viri etiam magni atque potentes sic se penumero vino madefiant. ut omni populo habeant densum. hac atque illac tamquam nauigia sine gubernatore fluctuant et nisi a seruulis excipiantur tamquam vulnere icti in terram defluant. Alii in equis. alii in curru. alii in scutis referunt. quos mane insignes spectaueras. vultu minaces. eosdem vesperi cernas etiam a puerulis ipse ridei. sine ferro vulneratos. sine pugna interfectos. sine ne hoste turbatos. sine senectute tremulatos in ipso iuuentutis flore nascere. Se penumero seipsos necant. nonnumquam in carissimos seuiunt. ceu Alexander macedo. qui cum tori imparet orbi ei temulento sic impaui vinum ut sibi carissimum transfoderet seruitorem. Perinde Seneca dicit. Cogita quas clades ediderit publica ebrietas. hic acerrimas gentes bellicosasque hostibus tradidit. hic multoz auoz pertinaciam bello defensione. mentia patefecit. hunc summa cissimos et iugum recusantes. in alienum redigebat arbitrium. iunctos enunacie mero dormiuit. cum ipse ab illo dormitus esset. Quod Alexander. tu tot prelia. tot pugnas. tot huiusmodi males estualesque intemperies. quibus victa temporum locorumque difficultate transisti. tot flumina ex ignoto cadentia. tot maria tutum te dimiserunt. et bibendi te intemperantia subuertit. Quod ebrietas mare et pelagus vitioz. Tu furoris poculum. tu ignis litium. tu mentis venenum. tu petulante magistratu subuersio sapientium. tu derisio potentium. tu debilitatio corporum. tu punitio aiaz. tu amica demorum. inimica deo. tu pudentie referatrit. eteni Ioseph patriarcha sumus. et secundus restaurator orbis ad vnum horum inuasionem tuam. nudauit pudore femora sua. que per sexcentos annos summa cum pudicitia preterat. Tu nature perfusio. tu amissio gratie. tu perditio glorie. tu damnationis genitrix. tu sacrilegij incestus. adulterij. et omnis illiciti concubitus incentiuum. Perinde vini usus. teste Valerio. olim Romanis feminis ignotus fuit. ne se in aliquod de decus haberent. quod proximus a libero patre intemperantie gradus ad incecessam venerem esse consuevit. Tu ebrietas arcanorum referatrit. et piculorum inductrix. Qui te habet homo non est. sed obprobrium hominum et abiectio gentium. Qui te habet non facit peccatum. sed pene est ipsum peccatum. Itaque ebrietas

fo. quid turpius. quid furiosius. quid ra-
bidius. quid ignominiosius. hinc fetor i-
ore. tremor in corpore. ignis in gutture.
fornax in ventre. puteus in stomacho. in-
lumbis sentina libidinis. hic promit stul-
ta. prodit occulta. huic mens alienatur.
facies transformatur. et cum ad dei fa-
ctus sit imaginē. denigravit se ut bestia-
ritm et demonum fieret imago hos et alios
os innumeros illecebriferos effectus. et p-
clare et eleganter diuus patres noster Au-
gustinus summa cum detestatione descri-
psit. Unde ad sacras virgines ita scri-
bit. Ebrietas ab anime iniuria incipit et
flagitiorum omnium mater est. culparum
materia. radix criminum. origo omnium
vitioum. turbatio capitis. subuersio sen-
sus. tempestas lingue. pcella corporis. nau-
fragiū sanctitatis. Ebrietas turpis amē-
tia est. insania voluntaria. ignominiosus
lāguor. male sana debilitatio. turpitudi-
noz. vicede vite. honestatis infamia. aie
corruptela. Ebrietas vt q̄tidie cernimus
amplaz familiaz q̄ plurimos labefecit et
cura gubernationis destitutos. parentuz
auozūq̄ suoz bñ diuz q̄gregata atq̄ in-
genti p̄cio p̄parata mille modis disrabe-
refecit. Ebrietas in vitroq̄ serui cūcta ma-
la sp̄ appetit. et nefanda p̄mittit. Ebrietas
timorē dei aufert. futuz dei iudiciū. de cor-
de se hñtiuz tollit. Ebrietas vt ait aplūs
regna celestia appetētib⁹ denegat. Ebrie-
tas tumultento dño tps furat dies surri-
pit depositi sui n̄ reminiscit. et añ illū posi-
ta. nec mēte. nec ocul⁹ p̄tuet. famulo vero
non solū fidē aufert. sed etiā fraudū et ser-
uituz officio inutilē facit. Quid plu-
ra. In q̄b⁹ regnat ebrietas. nulla rō. nul-
lū gerende vite p̄siliū. nulla gestoz aut le-
ctiōnū memoria. nec vlla artū aut indu-
stria. p̄udentie. qm̄ ebrietas rōnis offu-
scat iudiciū. memoriā euacuat. voluntatē
deprauat. cūctas eneruat potentias. p̄ eā
toti menti sui ipsi⁹ obliuio generat. Ubi
em̄ dñat ebrietas ibi rō exulat. intellect⁹
obundit. p̄silia deuiant. iudicia subuer-
tunt. Et in libro de salutarib⁹ documen-
tis. his v̄bis nos monitos facit. Fugia-
mus in q̄t ebrietatē. ne in crimē luxurie in-
curram⁹. q̄ aplūs p̄cepit dicens. Nolite
inebriare vino in quo est luxuria. **U**

nū enim deus nobis ad leticiā cordis. nō
ad ebrietatem donauit. Bibamus igitur
non quantum gula exigit. sed quantū na-
ture imbecillitas postulat. Ne igitur ad
inedelam corporis nostri tributum est. ad
perniciem deputemus. Annuncia queso
tuis in domo tua subiectis q̄ pleriq̄ per
vinum homicidia. fornicationes. p̄pe-
trauerunt. nec ipsam mortē recusauerūt.

Alij per vinum a demonib⁹ capti sunt
nec est aliud ebrietas q̄ manifestissimus
demon. Ebriosus putat se aliquid opti-
mum gerere. cum fuerit ad precipitia de-
uolutus. per vinolentiam amatur ad ma-
ledicta. et ad conuitia proximorum. et im-
mutatur mens ei⁹. et lingua balbutit. hu-
iusmodi enim vir cum se putat bibere vi-
num. bibitur a vino. plurimi nāq̄ homi-
nes per vinum maximam debilitatem cō-
traxerunt. nec potuerunt consequi p̄isti-
nam sanitatem. quia gula non tempraue-
runt ardorem. Et rursus sacris virginib⁹
scribens ebrietatem ipsam. vt sanctā quā
docuerunt virginitatem conseruare que-
ant. detestatur hoc pacto. **E**t cūcta in-
quit summam perstringam per vinū ca-
sitati surreptum ē. et plurime a corrupto-
ribus decepte sunt. multe virginum etiā
pellente vino thori genitalis oblite pu-
diciam suam adulteris tradiderunt. et
mechis de morte p̄acte sunt maritorum.
Quo in plures ipellente vino precipites
indecentibus se conuentibus polluerunt
et de genitoribus aut genitricibus. de fi-
liis aut filiabus. de fratribus aut sorori-
bus. de genens aut nuribus. per nephan-
dos concubitus sibi filios genuerunt. per
vinolentiam plurimi. plurimeq̄ a sancto
pioq̄ proposito exciderūt. et sui obliti. mis-
sis honoribus. ignobiles remanserunt. et
a patris sedibus profugi vitam. non vbi
sumpserant finierunt. per vinū fortes ab
infirmi elūi sunt. et in mortem q̄ plures
ictu muliebri prostrati. et inuicti exercitus
vino dominante extincti sunt. et seruituz
iugo subacti. Innumerales iugum
alterius dominationis diu recusantes vi-
nolentia in alienum rededit arbitrium.
Bisuetudine vini q̄ plures in insaniam
conuersi sunt. et mentis durante a-
mentis ab humana sunt conuersatione

seiuncti. et ferina morte sumpti. Quāplures
 vini imoderat⁹ excessus. ex diuitib⁹ pau-
 peres reddidit et egenos. Infiniti nume-
 ro vino impellente iniusta ipsiq; homi-
 cidia comiserunt. Quāplurime vrbes diu
 obsesse. nec capte. custodib⁹ somno vino
 q; sepultis hostib⁹ patefacte sunt. et incē-
 dijs concremate. et alia multa nephāda et
 innumera sunt. quibus p ebrietatis vitia
 mundus ipse frequē verat⁹ est. et nunc
 vsq; verat⁹. Propterea vinolentiā et oēm
 ebrietatē frēs mei fugiatis. **N**āq; ebue-
 tas lz oim hoim generi mala sit. sacerdo-
 tibus tñ et diuino cultui dedicatis dāna-
 tissima. p inde Aug⁹. ait. quicūq; erit ho-
 nori sacerdotali pedit⁹. et primus fuerit
 ebrietati. vicin⁹ est vltioni. et ab eis q deo
 primant. si fuerint te mulenti. procul nō
 sunt vindicte. q seuiant. Ergo quisq; di-
 uino munere pstitut⁹ vinolentus accesserit
 ad sacramenti celebrationē. mortis cō-
 sequende nō habet dilationē. Et crudeli-
 lem igit necem. vobis mordax effugite vi-
 nū. nec vobis de vīa potan dicontinentia
 blandiamini. qm̄ **L**oeth vir sūme p̄tinen-
 tie nō inebriat⁹ est diluuiō inebriatus tñ
 est vino. q̄q; ille naturā vini ignorabat.
Nō enī ante potauerat. Sed vos didici-
 stis in illo. qd cauere debeat. **L**oeth etiā
 q inter sodomitas vixerat p̄tinentissimus
 in mōte salutis. q̄q; per deceptionē filia-
 rū a vino deuict⁹ incestū cum eis comisit.
Vultis ergo nō decipi. vultis nō circum-
 scribi. vultis nō irrideri. a somno non ca-
 piamini. vultis ab illo non capi. estote so-
 brii sitis p̄tinentes. fugite vinū qd oculos
 letali pondere claudit. Si non vultis vī
 ad ignem nolite accedere. Fugite plusq;
 ignem vinū. si vī nō vultis cōcupiscētia.
Imitemini nō **L**oeth in monte. vbi vino
 madefact⁹ est. sed p̄ceptorē nostrū Augu-
 stinū q suis cū fratribus in eo habitans.
 pane ordeaceo et aqua. vt liber deo famu-
 laret. content⁹ erat.

Text⁹ vicesimusterti⁹ Augustinus

Qum acceditis ad mensā. donec
 inde surgatis. qd vobis s̄m p̄sue-
 tudinē legit. sine tumultu et contē-
 tionib⁹ audite. **N**ec sole vobis fauces su-
 mant cibū. sed et aures esuriāt verbū dei.

Cōmentū vicesimūtertū Ambrosius

Tertium p̄ceptū qd in mō vinēdi
 seruare maxima cū diligentia de-
 bemus est. q̄ q̄diu ad mensam
 pro refectione sumenda sumus. attento
 aīo. erectis auribus sine tumultu. sine cō-
 tentiōe. de his. s̄. scriptur. que nob s̄m cō-
 suetudinē legi iubent. lectionē audiam⁹.
 et hoc id. qm̄ nō solum fauces corporales
 debet sumere cibū. sed etiā aīa deliciose
 illo pabulo qd verbū dei est refici debet.
 et qm̄ verbū dei. vt inquit **A**p̄ls. p̄ auditū
 est. cu; teste p̄ho. sensus audit⁹ sit sensus
 discipline. id aures ipse. nō quidē exteri-
 res. quib⁹ affect⁹ esse nō potest. sed aures
 cordis exuriant. hoc ē affect⁹ et concupi-
 scant audire verbū illud dei sacratissimū
Adulca in hui⁹ salutiferi mandati paucis
 verbis cōprehendunt̄ mysteria. q̄ minime
 sunt silencio p̄tereūda. **I**taq; videam⁹ et
 explicem⁹ caritati vīe illa qad fieri potest
 p̄ singula verba. vt nō mō nostri p̄ceptor⁹
 acumen ingenij. s; erga nos filios suos ar-
 dentissimū nostre salutis intelligam⁹ de-
 siderium. iubet igit dū reficimur a nobis
 lectione; audiri. vt dei nobis in lectione
 loquentis. reficiamur suauitate. et magis
 gustū interioris hoīs ad illam ineffabilem
 dulcedinē diuine vāietatis degustandā
 dirigam⁹. q̄ fauces. dentes. guttur. et v̄o-
 trem ad sumendū putribilem cibum p̄-
 parem⁹. hic nēpe sepissime nauisam gene-
 rat. et cū digest⁹ fuerit rursus relinq̄t esu-
 riem. illa vero sic delectat et satiat aīa. vt
 oī sublato fastigio. oī sitiq; extincta vni-
 si sui desiderij iā compos efficit. hic cor-
 poralis et terren⁹ cibus ventrem implet et
 grauat. illa cōplet mentē et subleuat. hic se-
 penumero infelicē facit refectionem. illa felu-
 cem et beatum facit intellectū. **H**inc san-
 ctus **D**avid dicebat. Sustate et videte q̄
 suauis est dñs. beat⁹ vir qui sperat in eo.
Hinc beat⁹ **A**ugustin⁹. de flumine lo-
 quens deitaz aiebat. Si quis de flumio
 paradisi biberit. cuius vna gutta maior ē
 omni oceano. nil sibi restat nisi vt oīs su-
 tis in eo extincta sit. Et **S**aluator noster
 secum ad puteum loquenti **S**amarita-
 ne dixit. Si quis biberit ex hac aqua.
 sitiet iterum. Si quis autem biberit de

aqua quā ego dabo nō sitiet in eternum :
 Aqua autē xpi aqua salientis ē in vitā et
 nam. aqua xpi munera sūt spūscī. aq̄ xpi
 gratia ⁊ gloria xpi est. ad quam hic per
 lectionē. obseruantiaq̄ suoz mandatorū
 disponimur. cum vō nostre mortalis car
 nis vestimenta deposuerim⁹. eā cūctis ex
 pletis affectib⁹ suscipiem⁹. dicente ppha
 satiabor cū appuerit glia tua. Qui i alio
 pō. dño decāuit. Veniāt mihi misera
 tōes tue ⁊ viuā. qz lex tua meditatio mea ē
 cui lex dei meditatio ē. Hic teste Ambro.
 p̄sto sūt misericō. vt viuar i etnū. Et rur⁹
 Dauid. Btūis vir q̄ i lege dñi meditabit
 die ac nocte. Sed quō q̄s sine lectioē
 veniet ad meditationē. nam q̄ meditat in
 lege erudit in lege. ⁊ quem lex erudierit.
 dñs p lectionē erudit. q̄ locut⁹ est legez
 nō enī aliud est nob deū loqui. q̄ q̄ ipse
 q̄ est veritas infallibil. sapientia incōprie
 hēnsibil. mēs infinita. ⁊ intellect⁹ vnico in
 tuitu oia cōprehēdens nob legat. nos do
 ceat. erudiat ⁊ illuet. Iō scriptū est. Bea
 tus quez tu erudieris dñe. ⁊ de lege tua
 docueris euz. Audiam⁹ q̄ fratres diuine
 scripture lectionē libendū audiam⁹ deuote.
 audiam⁹ attēte. ne tm̄ offendam⁹ doctozē
 nos suā sapientiam docētē. Discamus ⁊
 nos in lege meditari. vt possimus absq̄
 sine b̄ficari. non aduocemur secularib⁹
 illecebris. nō occupemur mundanis ipe
 dimētis. sed sp̄ ad legē dei sum⁹ attēti. qm̄
 scriptū est. Os iusti meditabit sapientia.
 ⁊ lingua ei⁹ loquet iudiciū. Idem ap̄tus
 Paul⁹ docuit obfuidū cum ad Timo
 theū scripsit. Attēde lectioē exhortatioē. et
 doctrine. lectio enī frequēs nec inēmissio
 ne aliq̄ destituta doctrine mun⁹ operat.
 Origenes etiā vir certe eruditissim⁹. nūq̄
 vt Hiero⁹. refert sine sacre scripture lectioē
 cibū sumebat. Preceptor etiam n̄ pl⁹ s̄
 docuit exēplo q̄ scripto. ipe enī p̄ditoz le
 gis saluatoris sequēs vestigia nil nob im
 pauit faciendū. qd̄ ipe pu⁹ ⁊ abūdāt⁹ nō
 fec. Hūc autē ritū ⁊ modū legēdi ad mēsa
 s seniorib⁹ viris doctissimis didicit. q̄
 rū plēq̄ oēs tanta euz dulcedine mētis
 rez diuinarū cum reficiebant lectioēs au
 diebant. vt sumēdi cibi se penumero obli
 uiscerent. Et q̄q̄ oibus lectio atq̄ in le
 ge meditatio perutilis sit. regularib⁹ tū ⁊
 sacris Dedicatis mysterij. ⁊ his p̄ferum.

q̄ alijs p̄sunt sūope est necia. Cui⁹ rōan
 ap̄tus Paul⁹ ad Titū scribens his verbis
 inducit. Debet inq̄t ep̄s amplecti eū. qui
 fm̄ doctrinā est fidelē sermonē. vt potens
 sit exhortari in doctrina sana. ⁊ eos q̄ cō
 tradiciūt arguere. qd̄ vtiq̄ sollicitate atq̄ in
 tente meditatioē ē. nō p̄functorie lectio
 nis. Et vt nostre satisfaciām⁹ pollita
 tioni. illud qd̄ noster exordit p̄ceptor. cū
 sez acceditis ad mensaz plane inducit. vt
 edēdi bibendiq̄ seruet cōitas. seruari au
 tē non pōt. si plures diuersis in locis: diū
 sisq̄ t̄pib⁹ p̄parent mense. Sed q̄ enī pa
 eto frēs mei sit in mensa lectionē audiet
 si non sit eodēq̄ in loco reficiamini. Ada
 gna igitē ē in illo monasterio abusio ⁊ pō
 derosa religionis trāsgressio. in q̄ ptiales
 fiunt mense. Innumera enī ex hoc ⁊ ex
 crabilia sequuntē mala. Namq̄ impuris
 fundamentū debilitat. ⁊ o vnam nō de
 struat religionis. Fundamentū enī verē
 ⁊ approbateq̄ religionis est ipsa cōitas.
 Scriptū est enī in actib⁹ Ap̄toz. Et idē
 dem mandatū est a nostro p̄re ⁊ p̄cepto
 re. sint vobis oia cōia. cōia autem esse nō
 possunt. que diuisa ⁊ propria facta sunt.
 Diminuit deinde caritas que nō nisi cōi
 cari oia deposcit. Hascit murmur. Etenī
 tali p̄tendi genere alij abundant. alij vō
 esuriunt inde murmura oriunt. qm̄ iuxta
 p̄phetā. qui nō fuerit saturati murmu
 rabunt. Consumuntur monasterij bona
 Detractiones. coniurationes. clamores.
 conuitia maledicta deniq̄ innumere ex
 inde oriunt insolentie. Una igitē. ⁊ cōmis
 nis fratribus. qui bene valent. ⁊ qui sedu
 lo in mōasterio cōmorant. Debet esse mē
 sa. P̄to infirmis autem ⁊ hospitibus ex
 hibenda caritate. plures fieri. tam regu
 la q̄ nostri ordinis instituta iure admitti
 tur. qm̄ caritas que imperatrix est omniū
 virtutū omnia suffert. Si autem cū ali
 qua cōis vel particulari necessitas id ad
 mittat. vt plures fiant in monasterio mē
 se. in vnaquaq̄ hoc seruandum est man
 datū. vt sine tumultu ⁊ contentioē qui in
 ea fuerint. sine tumultu ⁊ contentioē au
 diant lectionem. Cum vō subdit. d o
 nec inde surgatis. lectionis per totā mē
 sam continuitatem aperte insinuauit. qm̄
 quēadmodum vna p̄tinuaq̄ corporis. ita ⁊
 mētis d̄z esse refectio. Adultum q̄z oī tpe

contra quascūq; tēptationēs lectiōis vā-
let assiduitas. Perinde beat⁹ Ambrosi⁹
ait. Quando in afflictiōis tpe sum⁹. ⁊ q̄-
timur adūs. meditatio nobis in lege sic
ne impatos pcella temptationis affligat
athleta nisi exercitio palestre prius fuerit
assuefact⁹ non audet subire certamē. Un-
gamus ḡ oleo lectionis nostre mentis la-
certos. Sit nob̄ tota die ac nocte exercitū
tū vsus in quadā celestium scripturarū
palestra. artusq; animoz nostroz salubrē
spiritualiū serculoz esca p̄firmet. ⁊ cū ad
uersari⁹ assistere cepit. ⁊ puluere nos sue
tēptationis aspserit. stemus intrepidī.

Per hoc autē qđ adiecit. Qđ vobis s̄m
psuetudinē legit. indicauit nō vniuscuius
q; arbitrio. sed s̄m superiorū p̄m cōsuetū
⁊ laudabilia instituta legant. que legen-
da sunt. Vetusissimis autē in mensa le-
gendi ritus ceu in sanctorū p̄m legit in-
stitutus. Nō de egyptioz solū. sed de cap-
padocum typo p̄fectus est. a quib⁹ tum
propter cōpessendam ociofam confabula-
tionem. tū propter p̄tentiones euitādas
tū propter refectionis mentis habendam.
tū deniq; propter capessendā spiritualem
exercitationem. sicut Johanni Cassiano
placuit religiose sancteq; fuit institutus.
Singula autē hec beatus Aug⁹. in hoc
mandato cōscripsit. Nam in eo qđ di-
cit. Sine tumultu. h̄ est cū silentio ocio-
sam confabulationē nobis caueam⁹ iubet
qđ in sc̄da regula expressius demādauit
dicens. Dēs ad mensam sedentes taceāt
audientes lectionē. hanc taciturnitatem
tanto studio seniores patres seruabāt. vt
crederet apud eos hoc religionis man-
datū inter cetera tenere p̄matum. cui sen-
tentie visus est assentire Aug⁹. cui⁹ dixit
in libro sermonū. Silentium frēs carissi-
mi in cetera vobis in heremo summe est
necessariū. Omne enī qđ non edificat in
periculum vertit dicentiū ⁊ audientium.
lingua enī nostra sensum sequat⁹ ⁊ ratio-
nem. nō voluntatem. Non enim debem⁹
tū oculos clausos tenere. s; ⁊ linguas in-
fra dētes seruare illesas. Sermo enī van⁹
vane cōsciēte iudex est. q̄lis enim es. tales
sermōnes loqueri. talis ⁊ mens cōproba-
tur. ⁊ q̄lis fueris in factis. talis cōproba-
ueris in v̄bis. stultus enī valde ē qui non
pu⁹ verbū ducit ad linguam rationis. q̄

educat ad linguā otis. qualis ē bō in mē-
te. talē verbositas depingit in ore. verbosi-
tas hoīem p̄ducit ioculariōē humane na-
ture. dignitatē deponit. honores sibi ra-
pit. inimicos infinitos acquirit. inflamat
deniq; lingue mobilitas in adolescentia
ad iocosa in virili etate ad fraudulenta.
s; in senili ad detractoria. Restrigēda
est igit̄ hec p̄ua fauilla. ne in magnā ver-
tatē flāmā. surculus ne crescat in siluā. gut-
ta ne crescat ī fontē. maius ē deniq; frēs
linguaz refrenare q̄ cape ciuitatem. q; id
insultat exten⁹. sed istud interi⁹. h̄ sumit
arma ḡ teipsuz. sed ibi de alieno. Sūma
tū verecūdia est. ⁊ dep̄ssa deiectio nō pos-
se linguā refrenare. ⁊ vile non posse ligare
membz. Ecce lingua egredi q̄rit. motuz
perq̄rit. tu ho o monache p̄pantā ipsā
refrena. appone ei pensulū rōnis. circūci-
de eā maturitate discretiōis. O lingua
tu periculū iminens es. tu lutum p̄ducis
discordiā sepe spergis. p̄ditionis venenū
⁊ detractiōnis paris. ⁊ ad infernū q̄ tibi
credūt p̄ducis. O monache cognosce lin-
guā neq; ⁊ fuge eam. despice eā. si potes
cōfunde eam. s; volo te instruere tuā lin-
guam bñ loqui. vis bñ loqui da ei mode-
ratū modum. p̄ciosa enī lingua nō nouit
nisi v̄ba diuina semp̄ p̄struere. O q̄ sc̄m
est os vñ semper celestia erūpūt eloquia.
O monache p̄sidera te redditur rōem de
oi v̄rbo ociofo. ⁊ tanto maiorem quāto
min⁹ es obligatus. non enī in foro sed in
cella habitare debes. nō familiā. sed fami-
liaz aiās ozone pascere debes. non igit̄ ē
tibi necesse nō multum loq̄. nec in hoies
p̄uersari. nec mercātiās pertractare. vt vi-
uas. nam mercantiā in monacho vsuraz
occultam existimam⁹. Ama igit̄ o mona-
che solitudinē. multitudinem ho fuge. ne
comphendaris v̄bo. ac etiā p̄fundaris in
facto. Et si interrogat⁹ fureis meli⁹ est ti-
bi a singula r̄ndere breuit̄. q̄ diuti⁹ in mo-
rando v̄ba criminosa plixius extendere.
verbositas enī quid aliud ē q̄ semen qđ
fructū nō facit. O verbose erubescē ⁊ cō-
sidera tuā grandem miseriam. qđ enī ali-
ud est q̄ sal infatuatum. qđ ad nullū va-
let condumentū. vere tu infructiferus se ⁊
infructiferos facis qui te libenter audiūt
O v̄bose mēda. q̄ v̄tatē raro dicere vo-
luisti. o cloq̄ cogice teipm. naz loq̄ nūq;

erubescis. nec cōsideras quid sed quantū
 discere possis. nō mensuras verboꝝ sentē
 tias. sed tñ vt sateris. **D** verboſe erube
 ſce. qz oīno cognoscens qđ agis. nam tua
 pđitio est occulta manifestare nota in cō
 uentibus pđicare. sed si nescis somnias ī
 auditu. fingis te scire qo nescis. vt libēter
 audiaris a cunctis. **A**rtifer mēdaciōnū
 o faber fabularum. lege qđ in ps. dicit. qz
 vir linguosus nō dirigitur nec diligeſt in
 terrā promissōis. o monache z tu dilige
 ter attendas. nā qui nō refrenat linguam
 suam. hui⁹ vana est religio. qui nō custo
 dit linguā suā monachus nō est. qui autē
 moderat linguā suam pudētissim⁹ est. ve
 rusqz monach⁹ ē. **H**uic assentitus ē Am
 brosius qđ in primo officioꝝ libro astru
 xit silentiū a nobis potissimū fore adiscē
 dū atqz diligenſer uandū qđ magno z ir
 refragabili legis dei oipotentis testimo
 nio cōprobauit dicens. **L**ex dicit. Audi
 israel dñm deum tuū. **N**on dicit loquere
 seu audi. ideo **E**ua lapsa est. qz locuta est
 viro. qđ non audierat a dño deo suo pri
 ma vox dei dicit tibi. audi. si audias cu
 stodias vias tuas. z si lapsus es cito cor
 riges. **I**n quo enī corrigit iunior viā suā
 nisi ī custodiēdo vba dei. **T**ace ḡ pri
 z audi. vt nō delinqs in lingua tua. gra
 ue malū est. vt aliquis de ore suo condē
 net. **E**tenī pro ocioso verbo reddet vnus
 quisqz rōem. quanto magis p verbis in
 quitatis z turpitudinis. grauiora sūt enī
 verba precipitatiois qđ ociosa. ergo si pro
 ocioso verbo rō poscit. qnto magis p ser
 mone ipietatis pena exsoluit. pinde sapi
 ens **C**atho optime putauit primā virtu
 tē esse compescere linguaz. qui autem nō
 cōpescit. sed vir linguosus ē. nō vt inquit
 propheta. dingeſt in terra. neqz qz diligeſt
Propterea fratres mei in cenobijs habi
 tātes in mēsa. z singulis alijs in locis cō
 stitutis studeam tenere silentiū. qm̄ ex co
 nascit quies mentū. surgit profectus stu
 dentiū. contemplatiois deuotio sumit au
 gmentū. cultus iusticie exoriet. pax. tranq
 litaſqz dom⁹ seruat ecōtra ex silentij solu
 tione mētis inquietudo. vag⁹ discursus.
 p̄turbatio studiij. orationū cessatio. deuo
 tionis remissio. contemplatiois p̄ditio. li
 tes. iurgia. contentiōes. rixē. detractiōes.
 bonoꝝ moꝝ colluuiō. z deniqz oīm oruū

tur decremēta virtutū. z eo pacto cū cre
 scere in virtute religiosus deat sal vanuz
 z infatuatū qđ ad nullū valet condimen
 tū effectus. in precipitiuz labit. z deterior
 efficit secularibus. **O**b eam rē sanct⁹ do
 ctor **A**mbrosi⁹ eodes in libro. vt superioris
 snie eius verb vtat dicit. **Q**uid p ceteris
 debemus discere qđ tacere. vt loqui possi
 mus. ne pu⁹ me vox p̄denet mea. quā ab
 soluat aliena. **S**criptū est enim ex verbis
 tuis p̄denaberis. qđ opus ē igit. vt prope
 res periculū suscipe p̄denationis loquen
 do. cū tacendo possis esse tutior. **L**ō
 plures vidi loquendo in pctm̄ incidisse.
 vt quēqz tacēdo. ideoqz tacere nosse. qđ
 loqui difficult⁹ ē. ideo pythagoras h suis
 in studijs decretū statuit. vt ad septenniū
 vsqz iuxta numerū septē liberaliū artium
 nullus suoz discipuloꝝ dehis q ab ipso
 discibat idē postulare auderet. sed fidē
 suis daret vbi. quicqz singula sua audis
 set p̄cepta. **S**ed etiam p̄ho. ita z in ma
 trē obfuit vni⁹ verbi prolatio. vt deiceps
 sub silentio sp fuerit philosophat⁹. **A**li
 ne ad loquendū linguā solueret calculuz
 suo sp gestabat in ore. **J**ohānes qz os au
 ri. vt de nostris dicam⁹. prop̄ elationis
 verbū in adulterium z homicidiū lapsus
 amodo velut qdrupes per nemora peni
 tens mut⁹ ingemuit. **D**avid etiā prophe
 ta summ⁹. ne inter strepentū crebra cer
 tamina. z deceptiōis tumultus sermo ali
 quis offensiōis ei⁹ ab ore excederet. tace
 re p̄posuit. z intra se ipse tacit⁹ cōferebat
 legē sibi taciturnitatis ipones dicit. **N**ō
 nā custodiā ori meo. vt nō delinquat lin
 gua mea. z cū taceret. inimici eū clamore
 magno velut insolentes. vt loqueret. et
 eas de sua q̄litate faceret certiores. puo
 cabāt dicentes. si de potētia p̄sumis. ecce
 vides te esse victū. **I**pse autē tacens p̄uer
 sus ad dñm loq̄bat dices. **Q**m̄ in te dñe
 speraui. tu exaudies me dñe deus meus.
 qz dixi. ne aliqñ exultēt in me inimici mei
Susannā qz nullū magis iudiciū sue ca
 sitatis inuenit qđ silentiū. dñs etiā n̄ ier
 sus xps in passione tacens. oīm operabat
 grām z salutem. **D**igit validū scutum
 circūspecte munitionis silentiū. **D** fidei
 lium stabilitatis fundamentū. amate igit
 tur silentiū fratres mei. ponite custodiaz
 ori vestro. unitemini tantorum viroꝝ

R

m

vestigia . pfecti nempe viri & sapientis ē
tacere. cū loq̄ nō expedit. Idcirco solon
vñ ex septē sapientib⁹ . cū alijs loquenti
bus taceret interrogat⁹ . an ppter h̄borū
inopiam. an qz stult⁹ esset. ipse sileret. re-
spōdit stult⁹ silere nō pōt. linguam cobi-
se h̄o nunq̄. D̄ r̄suz viro dignū. duo do-
cumenta indelebilī memoria digna vni-
ca r̄sione ptulit. Et sane aliqñ dixit. &
non sp. qm̄ sicut incauta & superuacanea
locutio merorē pit. ita indiscretū silentiū
irrecuperabile damniū sepenumero gin-
gunt. Utrūq̄ em̄ tacere scz. & loq̄ h̄tus ē
li cū opus est. & fructū affert in vsuz assu-
mit. aliquotiens em̄ nimia taciturnitas
stulticie acribit. & dolorem affert. Unde
scriptū est. Ne mihi qz tacui. sic & h̄borū
nimietas ad furozē referē. qm̄ in multilo-
quit. Temp⁹ loquēdi & temp⁹ tacēdi. & rur-
sus. h̄o sapiens tacebit vsqz ad tps. & rur-
sus pomū aureū in lecto eburneo. h̄bus
prolatū in tpe suo. qd̄ nimiruz pceptor
noster Augustin⁹ non solū scriptis verū
etiā exemplo docuit. Nam cū docere po-
pulū. monere fratres. arguere & increpa-
re hereticos. ei op⁹ esset. & pro fide expedi-
re videbat. silebat minime quinimo dies
noctesqz ducebat in somnes. vt tanqz leo
rugiens p̄funderet aduersarios. fidem de-
fenderet malos obiurgaret. et bonos in-
opib⁹ roboraret. Cum autē p̄sentaneū sta-
tutūqz adueniret tps. sicut cuz alimenta
sumeret cū & diuine maiestatis meditareē
in ysteria. nil sibi poterat gratius esse silē-
cio. Contentiones autē noxias cuitā-
das innuit in eo qd̄ dicit. & p̄tentionibus
D̄ qz grauis & piculosa est in om̄i gene-
re hoim̄ p̄tentio. que vt excellenti doctori
Ambro. placuit. nil aliud est qz impug-
natio h̄itatis. & p̄sidentia clamoris cam-
ic̄ tē vbiqz & sp. & cum om̄ib⁹ fugiam⁹. et
p̄tentionib⁹ em̄ neqz vtilitatis. neqz ho-
norus quippiaz possum⁹ adipisci. Namqz
p̄tra parē p̄tendere anceps est. cū supiore
furiolum. cū inferiore sordidū. maxie autē
p̄tra fatū & ebriolum p̄tentionē inire. Nā
vt Cassiodorus inq̄t. absentē ledit q̄ cum
ebrio ligat. Sit ergo s̄mo n̄ ad om̄es
grauis. sit modest⁹. sit verax. sit deniqz in
numero. pondere & mensura constitutus

Et enim vt disertissim⁹ doctor Hierony-
mus ait. Qui modeste alloquit̄ proximū
gratū accipit responsū. & q̄si de vberib⁹
in quib⁹ lac querebat butirū exprimit. sed
qui incepto verbo n̄rā & discordiā ex su-
perno corde pomocat. quasi necessaria in-
de emungens. sanguinē elicit. iuxta illud
qui vehementer emungit. elicit sanguinē
& qui prouocat iras producit discordias.
Propterea per Salomonē dicit. qui di-
mittit aquā caput est iurgioz. aqua pro-
pue dimittit̄ cum lingue fluxus effrenat̄
sed dimissor aque iurgioz caput efficit.
qz per lingue incōtinentiam discordie ori-
go propinat. Ob eam rē idem Salo-
mon ait. Absollis sermo frāgit iram dur⁹
autē suscitāt furozem. Et qm̄ in cōuiujs
propter ventris ingluuiem. & vini fumosi-
tates ad cerebrū ascendentes. nonnunqz
propter inuidentiā maioris. aut delicatio-
ris annone. interdū propter ministrantiū
incurtiam. oriri cōtentiones cōsueuerunt.
pro his cōtentionibus tollendis. ac p̄ de-
tractiōib⁹. que sepius de absentib⁹ na-
scunt̄ in mensa. cauendis atqz evitandis
diu⁹ solertissimusqz parens noster. velut
magne cautionis magister instituit. vt tā-
diu fratres cōtinentes lectionem audiant
in mensa. qz diu eoz duret refectio. Et nō
solum hoc mādauit in regula. s; vt nemi-
nem suam possit latere intentio. hos in ti-
tulo mense. a cūctis legendos versus de-
scripserat. Quisqz amat dictis absentum
rodere vitā. Hanc mensam indignā nō-
uerit esse sibi. qd̄ quidem p̄ceptum tāqz
optim⁹ legislator adeo accurate i suo ob-
seruari volebat edulio. vt nullo pacto fer-
re poterat. vt etiā coepiscopi in eo loque-
rent̄. quinimo si vel ad detractōes. vel ad
cōtentiones eos cōtingisset soluere linguā
ad eo acrit̄ eos obiurgabat. vt eis dicebat.
aut hos delecte versus. aut vestra cōpescā-
tis labia. aut hinc in malā abeatis rem. &
quqz ipse tanto in eos furore propter lin-
gue relaxationē replebat. vt de mēia di-
scedens in studiū ingrederet. Statuerat
insuper. vt p̄ ossidoni⁹ inquit. hic celest̄
vite instructor. maxim⁹. vt secum cōuiu-
tes poculoz p̄fixum haberent numerū
quoz tot priuabant. quot leuis etiā ver-
ba proferrent. Letera duo. vt pote mē-
tis refecionē. & in spūalibus ex-
citatio.

P

q

nem. sane intellexit. eū huius mādati ad-
 teat rōnē dicens. Nec sole fauces sumāt
 cibū. sed z aures eruriant xbum dei. Illi
 erurūt xbu; dei. q̄ illud audire desiderāt
 Sed ad ipm̄ audiendum alij mouent̄ vt
 solū eoz demulcean̄ aures. alij vt a discāt
 z in ill. q̄ didicerint. vel p̄ euitādis ted̄is
 vel p̄ mundi gloria acq̄renda. vel p̄ patriū
 do lucro se exerceāt. Alij vt eoz reficiatur
 mens. z discāt quid euitare q̄d q̄ obserui
 tare debeant. primi ab ip̄a lectione vacui
 recedētes. nullū in ea hnt̄ affectū. nulluz
 sentiūt saporem. nullū acq̄runt p̄fectum
 nā qui q̄d audiunt facile admittūt hi nō
 mirū sibi de diuini xbi lectione iudicium
 non salutē reportant. neq̄ exurictes sunt
 sed aspernātes. qm̄ audire z nō intellige-
 re. q̄d est aliu d̄q̄ negligere. Etē si q̄s
 audiat z nō intelligat. simil factus est iu-
 mento hye sonum audienti. Alteri z q̄ si
 ad mundū videant̄ p̄ficere. in diuini ver-
 bi p̄mūz non assequunt̄ qm̄ non p̄ cadu
 co terrenoq̄ modo. sed p̄ consequendo
 celesti munere illud est audiendum. p̄o
 stremit̄ d̄staxat̄ perfecti sunt auditores. hi
 sunt de quib⁹ saluator in euangelio dicit
 Beati q̄ audiunt verbū dei z custodiunt
 illud. Quippe diuinor̄ xboz̄ custodi-
 tio. ip̄a est preceptor̄ adimpletio. frustra
 em̄ custodiunt̄ memoria. nisi custodiant̄
 z vita. hi ergo pp̄rie exuriant̄ xbu; dei. hi
 gaudiū. hi leticiā. hi mentis saturitatē. hi
 deniq̄ veram b̄titudinez recipiūt. Iuxta
 saluator̄ p̄missa. Beati qui esuriunt̄ et si-
 tiunt̄ iusticiā. qm̄ ip̄i saturabunt̄. q̄ sez. sic
 retinent̄ illud. vt faciant̄ q̄ iubent̄ p̄ ip̄m.
 vñ dñs ipse pabolam de semine. q̄d aliud
 cecidit secus viam. aliud cecidit supra pe-
 trā. aliud inter spinas. z aliud in terram
 bonā. discipul̄ aperiens. inq̄t terram bo-
 nā esse illos. q̄ i corde bono z optimo au-
 dientes verbū dei retinēt. z fructū afferūt
 in patientia. petraz̄ aut̄ z spinas ad illos
 refert. q̄ vel in fide deficiunt. p̄pter eozum
 cordis ariditatē. vel mūdatis suffocātur
 curis p̄pter pungentes auaricie spinas.
 de quib⁹ in altero n̄re diuisionis membro
 fuim⁹ locuti. p̄ viam aut̄ intellexit illos.
 q̄ audiunt sed nō intelligunt. z si intelli-
 gunt negligūt illud. p̄pterea inq̄t. venit
 diabolus z tollit xbu; de corde eozū. ne
 credētes salui fiant. quos in p̄mo n̄re p̄-

ditionis loco posuim⁹. q̄re sic exurire deb⁹
 benus verbū dei vt saturerimur: nam iō sa-
 turabimur. qz pri⁹ exuriuimus. Exuri-
 endo enī hō efficiē dign⁹. vt postmodum
 saturē. primuz ergo debem⁹ preparare eoz
 nostrū ad esuriendū z desiderandū verbū
 dei. tūc supercelestis veniet gratia. q̄ nos
 int⁹ pfundat. z dulcedine atq̄ sapore spi-
 rituali reficiat. vt delectet nos cū cythare
 do z symphoniaro nostro David cāta-
 re. q̄ dulcia faucib⁹ meis eloquia tua sup
 mel ori meo. z bonuz mihi lex ori tui sup
 milia auri z argenti. Et sane z pulcre in-
 quit diuinū eloquiū dulci⁹ esse milib⁹ au-
 ri z argenti melius. qm̄ in ipso. fons ois
 dulcedinis scaturit. In ipso ois bonitas
 relucet. in ipso ois decor resplēdet. Vñ
 ipsum. vt in libro de q̄nibus euāgeliozū
 Aug⁹. inquit. Dñi verbū lucidū est can-
 dore veritatis. solidū firmitate eternitatē.
 z vndiq̄ sui simile pulcritudine deitatis
 p̄pterea quisq̄s verbo dei pascit̄. ter-
 renū pabulū non q̄rit. nec enī p̄t panem
 seculi cōcupiscere. qui pane reficiē salua-
 toris. Nec ventris. vt ait Ambrosi⁹. curaz
 habere potert̄ q̄ alimentuz verbi celestis
 acq̄rit. qm̄ ipsum est oim̄ refectio que sa-
 ginat̄ aiā. que ip̄inguat viscera. ipsum ē
 cui si aiā p̄sentiat. corrigeē ad salutē. quo
 roborat̄ ad pugnā. q̄ premuniē ad victo-
 riā. quo victor parit̄ triūphū. q̄ triumphato-
 riz iocūditate potiē ipsum ē q̄ illuminat̄
 ad cognitionē cui inīe ad virtutē. q̄ refor-
 mat̄ ad sapientiā. cui adheret ad decorē
 cui maritat̄ ad facunditatez. quo fruiē ad
 eternā felic̄tatem. p̄ ipsum si in corde reti-
 net̄ a laqueo. a via praua. a ruina. z oi li-
 berat̄ p̄cipitino. defendit̄ periculo. z oi de-
 stituit̄ malo. q̄d enim mali pati p̄t quez
 custodit de⁹. cui inhabitat de⁹. Cū La-
 ctanti⁹. custodit enī de⁹ pium hominē ab
 oi malo. Et enim verbū dei. q̄d de⁹ est a te
 recedet̄ minime. si ei in tuo corde habita-
 culum peparas. D̄ q̄ pia igit̄ diligen-
 tia verbū dei tractandū est. D̄ q̄nto de-
 siderio desiderandū. quanto nitore su-
 sciendū. quanto studio custodiendū.
 Quid enī ipso mai⁹. quid prestān⁹. quid
 meli⁹. quid sublimius. quid iocundi⁹. q̄d
 deniq̄ p̄t efficiēti⁹ excogitari. Inā per
 ipsum celos. terrāq̄ creauit altissim⁹. per
 ipsum genus humanū redemptū est. per

VXXX .02
ipm alligato sathana de inferi eripuit p̄
dā. Quid plura. verbū dei finivit? a pes
fundatione liberauit sacz cetū apostolo
rū effect. Eunuchū regine candacis alle
xit. Cornelīū Dionysīū Areopagitā Vi
ctoriū oratorē marinum. Paulum Au
gustinū. grecos. latinos. ⁊ demuz omnes
mūdi nationes ad xp̄i fidez ⁊ uertit. per
inde doctor p̄nceps Augustin⁹ quāsdā
sanctimoniales interrogat. Quid vobis
plus esse videt. verbū dei. aut corpus xp̄i.
Si vultis vez m̄dere. hoc vtiq; dicere de
betis. q̄ non min⁹ sit verbū dei. q̄ corp⁹
xp̄i. ⁊ iō non min⁹ est reus q̄ verbum dei
negligenter audierit. q̄ ille q̄ corpus xp̄i
in terra sua negligentia cadere permittet.
hinc Marthe soror Maria non tā reue
renter q̄ attente secus pedes dñi audie
bat verbum illius. hinc discipuli emaus
quanq; q̄s loqueret ignorarent. cor ar
dens habebāt ad ea. que de xp̄o expone
bant. hinc xp̄o in templo loquente. om
nis populus suspensus erat audiens il
lū. hinc Eglon rex. mox suo surrexit de so
lio. ⁊ velut attonitus audiuit a ioth dicen
tem. verbum dñi habeo ad te o rex. hinc
Esdra legis s̄ba sine intermissione a ma
ne vsq; ad meridiē legente sticuit omnis
populus. auresq; erectas attentasq; tene
bāt. Hinc ab Augustio q̄ alte quanq;
elegantē dictū est. letabit̄ cor nostruz. si
mentib⁹ exurimus. Cum em̄ aliq; suauia
apponunt. in epulis nostris letant̄ fau
ces. querentiū cibum. Cum varie colora
ta. blandeq; depicta apponunt aspectib⁹
nostris. letant̄ oculi querentium aliquid
videre liminosum. letant̄ aures querenti
umicantiū. letat̄ olfactus querentiū. odo
rem gratū. Sed letet̄ cor querentium do
minū. proculdubio singula q̄ exhibentur
diuersis sensib⁹. nostros singulos sensus
delectat. Neq; em̄ vel son⁹ delectat aspe
ctū. vel color auditū. Cordi autēz nostro
dñs ⁊ lux est. ⁊ vox est. ⁊ odor ⁊ cibus est.
⁊ iō oīua est. q̄ nihil horū est. Est lumen
cordi nostro. cui dicim⁹. in lumine tuo vi
debim⁹ lumen. Est son⁹ cordi nostro. cui
dicim⁹. Auditui meo dab gaudium ⁊ leti
tiam. Est odor cordi nostro. de q̄ dr. xp̄i
bon⁹ odor sum⁹. Si autē cibum queris
q̄ ieiunastis. beati q̄ esuriunt ⁊ sitiunt iu
sticiā. De ipso autēz dño nostro ieiū xp̄o

dictum est. q̄ factus ē nobis iusticia ⁊ sa
pientia. Ecce epule p̄parate sunt. Iusti
cia xp̄s est. cibus est. quem sentit oīs qui
fauces sanas habet interiores hoīs. Li
bus est qui seipsum cōmendans ait. Ego
sum panis viuus q̄ de celo descendi. Li
bus est. qui reficit nec deficit. Lib⁹ est qui
esuriētes satiat. ⁊ integer manet. Cū hinc
ad mensas vias discesseritis. nisi tale mā
ducabitis. q̄d ad istas epulas cōcūstis.
bene igit̄ māducate. sed cū audieritis. bñ
digerite. bene māducate. ⁊ male digerit q̄
audit verbū dei ⁊ non facit. Nō enim du
cit vtilē ⁊ dulcem succū sed cruduz ructat
in digestiōe fastidium nec miremi q̄ cor
da nostra sic epulant̄. vt ⁊ ipsa reficiant̄.
⁊ nō minuunt vnde reficiunt̄. Corporali
bus oculis nostris deus talem cibum de
dit. Nam lux ista cibus est oculoz. hac lu
mina nostra pascunt̄. Et si quis in tene
bris diutius fuerit. tāq; ieiunij eius defi
ciunt oculi. perdiderunt enim hoīs ocu
los sedendo in tenebris. Nec aliquid ir
ruit oculis. nec aliquis q̄sq; percussit. nec
humor alien⁹ infudit. nec puluis nec fuy
mus. pducit homo post tenebras. ⁊ nō vi
det quod videbat. oculi eius fame mortui
sunt. cibum suū. hoc est lucem non sumē
do defecerunt. Et ista lux q̄ videt ab ho
minibus. omniū pascit oculos. ⁊ aspect⁹
videntis per eā reficit. ⁊ lux integra per
seuerat. Si duo videant tanta permanet
Si plures videant tanta pmanet. vide
at diues. videat pauper. equalis ē omni
bus. nullus in ea limites figit. Impletur
pauperis inopia. vacat diuitis auaricia.
Nūquid em̄ qui plus habet. plus videt.
⁊ emat sibi quod videat. vt ille non habe
at. Si ḡ talis cibus est lux corpora oculi
lis nostris. quid est de⁹ mentibus nostris?
Aurium quidem cib⁹ est son⁹. ⁊ ipse qua
lis est. Ecce loquor caritati vestre ad sunt
aures. ad sunt mentes. Duo quedam no
minauit aures ⁊ mentes. ⁊ in eo quod lo
quor duo quedam sunt. sonus ⁊ intelle
ctus simul ferunt̄ simul ad aures perue
niūt. Sonus remanet in aure. intellect⁹
descendit in cor. Excellentius intellectus
amare debemus. Sonus est quasi corp⁹
Intellectus ē quasi animus. Sed son⁹
vt aurē percussit. aurēq; tetigerit. trahi

si non reuocauit. **N**ec adhuc sonat. Ita enim syllabe preeundo sibi. et sequendo succedunt secunda non sonat nisi prima transierit. Veritamen quaeque sit quoddam transitorium. magnum huius miraculum. Ecce enim si vobis eripientibus panem apponere non pueniret ad singulos totus. diuideretis vobis quod posuissem. et quanto plures essetis. tanto minus haberet. **D**o autem sermonem profero verba inter vos et syllabas non diuidit. nec secutus sermonem meum. ut alius tollat istam premissam illam. et sic periculatum et minutatum ad singulos quousque quod dico pueniat. sed totum audiunt duo. et quotquot ventunt totum audiunt. et omnibus sufficit et singulis integer est. preparat ad audiendum auris tua nec ea fraudat vicina aures aliena. **S**i fit de verbo sonanti. quod fit de verbo omnipotentis. Quod enim vox ista nostra aurium omnium audientium singulis tota est. et apud singulos tota est. **N**ec tot sunt mee voces. quot sunt vestre aures. Sed vna vox multas aures implet. non diuisa. sed omnibus tota. Sic cogitate verbum dei totum in celis. totum in terris. totum in angelis. totum apud patrem. totum apud virginem. totum in eternitate. totum in carne. totum ad inferos. cum visitaret. totum in paradiso. quod latronem transtulit. **N**ec dixi de sono. quod si de intellectu aliquid dicam. Et quanto minus est quam verbum dei. Ecce enim sono profero. sed cum protulero iam. iam non reuoco. **S**i volo audire alterum sonum profero. et cum ipse transierit profero alterum. aut silentium prosequer. **I**ntellectu vero et profero ad te. et teneo apud me. et inuenis quod audisti. et non prodo quod dixi. **I**ntellectus ergo manet in corde meo. migrat ad tuum. nec deserit meum veritamen cum intellectus inest cordi meo. et volo. ut insit etiam cordi tuo quero. quod ad te transeat. et assumo sonum quasi vehiculum. et quasi impono intellectui. et profero. et produco. et doceo. et non amitto. **S**i potuit hoc facere intellectus meus de voce mea non potuit verbis dei de carne sua. Ecce enim verbum dei. deus apud deum. sapientia dei manens incommutabiliter apud patrem. ut pcederet ad nos. **C**arnem quasi sonum quesiuit. eius se inseruit et ad nos processit. et a patre non recessit. **I**ntelligite sapienter hoc quod audistis.

quantum sit. et quale cogitate: et de deo maiora sentite. **V**incit ille omnem lucem omnem sonum. omnem intellectum. ideo sum opere desiderandus est. et ad eum inhiandum. ut letetur cor querentium deum letatum satietur. satiatum glorificet. glorificatum beatum existat sine fine. **N**on igitur fauces solus sumant cibum. sed mentis aures affectent verbum dei. **N**on tantum corporalis mens. sed celestis debemus esse participes. **E**t quidem quanto prestantior est anima quam corpus. tanto illius nos delectent alimenta quam corporis. **A**udiamus ergo verbum dei fratres seruenter. **A**udiamus si possibile est iugiter. si non saltem frequenter. **A**udiamus sine tumultu. sine intentione. sine contradictione. **A**udiamus fide affecti. spe commoti. caritate inflammati. **A**udiamus cum reuerentia attentione. et cum debito proposito adimplendum. que per ipsum iubentur. iuxta diui apostoli Jacobi mandatum dicentis. **E**stote factores verbi et non auditores tantum. fallentes vosmetipsos. quoniam si quis auditor est verbi. et non factor. ut rationem subiungens ait. hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis sue in speculo. **N**amque considerauit et abiit. et quod illis fuerit mor oblitus est. **Q**ui autem in lege perfecte libertatis perspexerit. et in ea permanserit non auditor obliuiosus factus. sed factor operis hic beatus in facto suo erit.

Textus vicesimus quartus Augustinus

Qui infirmi sunt ex pristina consuetudine. si aliter tractantur in victu non debet alijs molestum esse. nec iniustum videri eis. quos alios fecit consuetudo fortiores. nec illos feliciores putent. quia sumunt quod non sumunt ipsi. sed sibi potius gratulentur. quia valent quod non valent illi.

Comentum vicesimum quartum Ambrosius

Quartum mandatum circa victum seruandum est. ut fortiores et robustiores corpore. moleste non ferant. nec iniustum eis videatur. si hi qui infirmi sunt ex pristina et antiqua consuetudine

nemericordius tractantur in victu. imo
qm validiores sunt. maiorē in se abstinen-
tie servare rigores. ⁊ alioꝝ non mō equo
oio sufferre imbecillitatē. veyetiam pluri-
mū eis compati. plurimūq; misereri de-
bent. Que eni maior virtus misericordia
nōne ipsa est caritati cognata. Nam quid
aliud est misericdia nisi aliene miserie que-
dā in nostro corde cōpassio. sed qd est cō-
passio nisi vt Augustin⁹ ait. pia tristitia. ⁊
sūdicī pōt beata miseria. Et bñ inq̄t beata
misericordia. q; ea qui p̄ditus est. beat⁹
est. dolet q; t̄ppe cōpatiēns de primi ma-
lo. ⁊ si pōt delet illud. ⁊ eius necessitati li-
benti aio subuenit. sed nūquid hec mune-
ra sunt caritatis. Ob eam tē xps in euan-
gelio misericordes beatos esse dicit. ⁊ ob
misericordiā quā in proximū gerunt. se a
patre oim misericordiarū. ⁊ deo totius cō-
solationis misericordiaz suscepturos esse
astrūxit dicens. Beati misericordes. qm̄
ipsi misericordiam consequent̄. Nam mise-
ricordia t̄m obtinet efficacie. vt auctorem
suū sine premio esse nō patiat̄. vt tantum
miserentis auget̄ meritū. quantū mise-
ricordia ipsa auget̄. Idcirco ad eā facien-
dam vnusquisq; vigilantissim⁹ esse debet
Et q̄q; misericordia appellata sit ex eo.
q; miserum cor faciat alieno malo cōdo-
lennis. nullus t̄m ita liber ē ab oī miseria.
q; qui misericors est. q; qui subuenit ino-
pi. q; esurienti cibos prestat. qui potum si-
tenti tribuit. qui nudū vestit. peregrinū
tecto recipit. cōpressū liberat. docet igna-
ros. solat afflictos. remittit iniurias. cur-
rat infirmos. ⁊ deniq; humanitatē suam
vsq; ad sepulturā porrigit mortuoz. Et
igit̄ liberi a miseria sum⁹. misericordes si-
mus. Si autem nris primis misericor-
diam exhibere negabim⁹. cunctis procul
dubito miserijs obruti erim⁹. Peride Au-
gustin⁹ ait. Si eni vis impetrare miseri-
cordiaz dei. esto misericors. Si tu negas
hōi cum hō sis humanitatem. negabit ti-
bi de⁹ suam diuinitatē. Nequaq; indiget
de⁹ te. tu autē indiges deo. nihil a te pe-
tit ille. vt beat⁹ sit. tu autem nisi ab eo ac-
ceperis. beat⁹ esse nō poteris. Quod ab illo
acceptur⁹ es queris. nihil ex his q̄ condi-
dit. sed tibi dat ad fruendū se ipso cōdito-
re. qui oia ex nihilo fecit. q̄ illud est. q̄ ni-
hil melius. nihilq; maius pōt excogitari

ppropterea admonitio diuina. neq; cessante
neq; tacuit vnq; . quo mun⁹ in scripturis
sanctis. tā veteribus q̄ nouis semp ⁊ vbi
q; ad misericdie opa dei populus puocet. ⁊
siquidē vt etiā si fieri possit in ea exhiben-
da modū non teneat. qm̄ sola misericdia t̄m
modo est ab excessib⁹ liberata. dū omnia
sint odiosa cū trascenderint modum. so-
lum misericdia terminum nō habet ipsa. vt
Augustin⁹ asseuerauit tantus est. cui⁹ ni-
mias placet. cuius enormitas oblectat
cuius laudabilis pōt esse profusio. Sola
itaq; misericdia est. que quāto ad maiora p-
cesserit clementia. tanto amplior est. vt si-
bi laudem. ⁊ in dño tribuat credulitatem
q̄ miserator ⁊ misericors est. longanimis
⁊ multe misericordie. ⁊ verax. quare cum
nobis temp⁹ est. cū dei adiutorium adest
cū in nostra p̄tate consistim⁹. bona opera
faciam⁹. Cū enim transierit temp⁹ bñ
operandi. nō restat nisi temp⁹ recipiendi
Nemo tibi dicitur⁹ est p⁹ resurrectionem
mortuoz in regno dei. frāge esurientem pa-
nem tuū. ⁊ egenos vagosq; induc in do-
mū tuam. q; nō inuenies esurientem. nec
egentem. Nemo dicitur⁹ est. Vesti nudū
vbi omnīū tunica immortalitatis erit. Ne-
mo dicitur⁹ est. suscipe peregrinū. vbi oēs
in patria sua viuēt. Nemo dicit. visita
egriū. vbi ē sempiterna sanitas. Nemo di-
cit. sepeli mortuos. vbi mors nlla erit. ista
oio pietatis officia in vita eterna necessa-
ria nō erūt. vbi sola pax erit. ⁊ leticia sem-
piterna. h̄ hic cōpatiamur. h̄ misereamur
hic pietatis exerceamus obsequia. hic in
paupes. hic in miseros. h̄ in egrotos cōij-
ciam⁹ oculos. hic nros patefaciam⁹ pal-
mas. Cui⁹ pecc⁹ tā ferreū. cui⁹ cor taz
lapideū. vt gemit⁹ non exprimat. lacrimas
nō effundat. cū proximi v̄ amici moribū
vel interitū intueat. vt patienti nō compa-
tias. ⁊ dolentibus nō condoleat. Nam ipse
Iesus cū vidisset Mariam ⁊ iudeos plo-
rantes. infremuit spiritu. turbauit semet-
ipsum ⁊ lacrimat⁹ est. Ipse ostendēd e mi-
sericordie sue gratia. que pprietas est dei.
leprosos mundauit. cecos illuminauit. a
demonibus oppressos liberauit. curuatā
erexit mulierem. mutis loquelā. surdis au-
ditū. aridis virore. claudis incessum. pa-
raliticis firmitatē. ⁊ deniq; oī generi lan-
guentū restituit sanitatē. Et quid plura

auctor fecit pietatē. Et nobis miserere. sui misereri nō voluit vt nobis idulgeret. Sibi nō peperit. vt nos sanaret a plāta pedis vsq; ad verticem capitis nō fuit in eo sanitas. vt nostrā deleret mortē. p no- bis mori n̄ dubitauit. voluit igit̄ cruci affigi. voluit in sepulchro recōdi. voluit ad inferna descendere. voluit a morte resurgere. voluit celos ascendere. voluit paraclitū mittere. et oēm deniq; suā peregrinationē facere voluit. vt erga nos suā inexcusablem infinitāq; ostenderet pietatē.

Adeditemini igit̄ fratres clementiam saluatoris. cōtemplemini misericordiam redēptoris. attendite ad pietatē glorificatoris. Et q̄ misericors pat̄. et q̄ longanimis sit dñs cōsiderate. Quid tā longanimū. qd tā multum in misericōdia. peccatē et viuatur. accedūt peccata et auget̄ vita. blaffemat̄ q̄tidie. et solem suū oriū facit sup bonos et malos. Vocat vndiq; ad correctionē. vocat vndiq; p̄niam. vocat beneficia largiēdo. vocat temp̄ viuendi imp̄tundo. vocat perlectoriē. vocat p̄ attractionē. vocat p̄ intīmā cogitationē. vocat p̄ flagellū correctionis. vocat p̄ misericōdiam cōsolationis. longanimis est ḡ dñs. et multe misericordie eius. Adiscam igit̄ fr̄es a tam bono tāq; misericordie. magistro miseritōtia impedere. sequamur vestigia eius. Nā quid de nobis erit. si saluator noster. clemens pi⁹ et misericors fuerit. et nos misericordia negauerim⁹. Nonne si misericordia clauerim⁹ viscera. claudet̄ nobis oīno xp̄i ianua. Nā vt p̄ceptor n̄ Augustin⁹ in sermōe de misericōdia scribit. Ad misericordia ē porta dñi. et iusti intrabūt in eam. hec nouū testamētū illuminat. et veteris rigorē extenuat. h̄ est lignū q̄ Adoy ses aquas dulcorauit. hoc ē sal quo Eli⁹ zeus sterilitatē exterminauit. hec ē farina qua Elize⁹ mortem q̄ in olla erat extirpauit. hoc ē oleum. qd̄ samaritan⁹ infundit vulnerato. hec ē aqua Jordanis qua curat̄ lepra Naaman syri. hic est sola virt⁹ q̄ diuidit inē crudelē et piū. inē regem et tyrannū. Nam propter eā sanctus Joseph fratrum suoz oblit⁹ fuit iurie Dauid rex benignissim⁹. filij persecutē deffebat de mentia. diua Adonica sui filij Augustini iminentē deplorabat dānationē. Augustinus ianuarij lugebat finalē impenitentiam. propter eam Paul⁹ ap̄tus dicebat Quis infirmat̄ et ego nō infirmor. q̄s scā dalizat̄ et ego nō vior. propter eā Adoy ses a deo petijt. vt aut suo p̄ceret populo. aut eū de libro vite deleret. propter eā idem pater Augustin⁹ diuine supplicauit maiestati. vt aut ipsos p̄fugaret Barbaros. aut eū de huius vite medio tolleret. propter eā Abraham cunctādo petijt deū contra nefandissimos hoīes misericordit̄ agere. Sed diceret quis ex vobis ecce in monasterio sum⁹. paupes videre nō possumus. pupillas et viduas cōsolari nō valemus. mortuos sepelire nequim⁹. q̄o misericordie opera facimus. Audiatis in sermōe de misericordia optimi p̄ceptoris responsionē sue questiois Ipse enī ibi inq̄t. Et si in seculo nō habitatis. nec gentiū cōmeritum habere debetis. misericōdie tū opera bene exercere poteritis. orando. obsecrādo. et p̄ pupillis et orphanis deprecādo. qd̄ si satis esse nō videt̄. pensare debetis. q̄o in monasterio centū et plures habitatis simul. hoc ad illos dicebat q̄s in monte sub ei⁹ cura degēdos cōgregauerat. sed nos ad vos oēs qui ei⁹ sub regula degitis. simul cū eo dicimus. Nūquid sepe infirmamini. Nūquid sepe a dyabolo et a mūdo tēptamini. Nūquid sepe affligimini. nūquid sepe patimini. nūquid et sepe mouimini. Inē vos ergo potestis pietatis opera exercere. Nō temp⁹. nō locus. nō conditio. nō professio. nō quecūq; res alia a vobis tollit. vt inē vos misericordes esse non possitis.

Quando igit̄ prop̄t̄ egritudinis vetustate aliqd̄ aspiciatis fratrib⁹ v̄s delicatiorē exhiberi. nō modo non moueri. turbariq; aīo. sed ei⁹ potius cōpati misereri. et in quibus potestis subuenire debetis. nec illos feliciores putetis. q̄ sumūt qd̄ vos nō sumitis. sed ipsi poti⁹ gratulemini. q̄ valeatis qd̄ non valēt illi. Nāq; meli⁹ est abstinerē q̄ sumere. Nā illud virtutis h̄ in firmitatis ē. Strulari sibi quisq; d̄. q̄ dono diuine gratie tā sanus ē et validus. vt possit sibi sufficere cōis alioz cibis et potus. qd̄ nihil delicatū querat. nihil superflū petat. Quanto enī quisq; min⁹ appetit. et quanto arti⁹ viuunt tanto beati⁹ erit. Circa enī et angusta via ē que ducit ad vitam. Gaudeat ḡ qui p̄pter xp̄m viuere p̄

ce pōt. Vita enim vita occidit vitia. et
tinguit libidinem. nutrit virtutes. roborat
animam. mentēq; ad celestia subleuat. Hoc
nobis Rothomagen. decus. et cardine di
gnitatē splendor. et sacri nri ordinis pro
rector diligentissim⁹. Guilerm⁹ de Esto
utevilla. tanq; diuinorum munerū cognitor
maximus se penumero retulit. se videlicet
deo immortalī vltra innumera alia bñfi
cia obnoxium fuisse. qm̄ sanitatis frueba
tur munere. quo et cōpatiebatur infirmis. et
nos se penumero ad eis miserendū p̄na
liter p̄inonuit. Quid em̄ aiebat in h̄ mun
do meli⁹ sanitatē. qd̄ est. in q̄ et xp̄o. et bea
to Augustino similiores esse possem⁹. q̄
misericordia. naz ille auctor. hic minister
summe pietatis fuit.

Leptus vicessimus quint⁹. Augustin⁹.

E si eis q̄ venerunt ex morib⁹ de
liciorib⁹ ad monasteriū aliqd̄
alimentoꝝ. vestimētoꝝ. operimē
toꝝ. mēte dāf̄ qd̄ alijs fortiorib⁹. et iō fel
ciorib⁹ non dāf̄. cogitare debent. quibus
non dāf̄. q̄ntū de sua seculari vita illi ad
istā descenderunt. q̄uis vsq; ad aliorū. q̄
sunt corpe firmiores frugalitatem pueni
re nequerunt. Nec debent velle om̄es qd̄
paucos vident ampli⁹. non q̄ honorant
sed q̄ tolerant accipere. ne p̄tingat dete
standa peruersitas. vt in monasterio vbi
q̄ntū possunt. sunt diuites laboriosi. si
ant pauperes delicati.

Comentū vicessimū quintū. Ambrosi⁹

Quintū preceptū est. qd̄ si eis qui
venerūt ex morib⁹ delicioribus
ad monasteriū. ceu illi q̄ sunt no
biles et viri potentes. ac diuites extiterūt
in seculo aliqd̄ alimentoꝝ. vestimētoꝝ.
operimētoꝝ. dāf̄. ac si apte diceret. qd̄
si talib⁹ aliqd̄ delicioris vict⁹. p̄ciosio
ris vestit⁹. pulchrioris. p̄modiorisq; mā
sionis tribuit. qd̄ alijs corpe fortioribus
et iō felicioribus non dāf̄ et ex felicioribus
inqd̄. qm̄ quo ad humanas felicitates. ro
bur et sanitas corpis optabilior ac suau
ior esse videt. qd̄ enim opes. qd̄ diuitie.
qd̄ stat⁹. quid honores. quidq; alia in q̄
bus mundani hoies felicitatem sanxerūt

oblectamenti p̄nt afferre. si fortitudo desit
si continui assint languores. Nā nihil
in hoc mundo habemus p̄tē virtutē et sa
pientiam. qd̄ magis accedat felicitatē q̄
sanitas et indolentia. Inde de beatorū cō
ditione scriptū est. Absterget de⁹ omnem
lacrimam ab oculis sanctorū. et iā non erit
amplius. neq; luct⁹. neq; clamor. neq; vl
lus dolor. qm̄ p̄iora transierūt. possum⁹
et aliter locū istum p̄solari. vt ideo fortio
res feliciores dicant. si videlz fortitudine
illa in vigilijs. ieiunijs. et ceteris p̄nie acti
bus faciendis. ex quib⁹ vera acquirit fe
licitas. ordinarie seduloq; vt debet vtant
Isti inquā quibus illud pl⁹ vel delicat⁹
nō datur. cogitare debēt quantū de sua se
culari vita illi quib⁹ dāf̄ descenderūt. cū
ad monasteriū venerūt q̄uis vsq; ad fru
galitatem. hoc est p̄sumoniam seu moderan
tiam aliorū qui sunt corpe firmiores p̄
uenire nequiverunt. et quare cogitare de
bent. vt. si. ex rōne cognoscāt. qm̄ iustū et
rōni consentaneū est. vt hi qui plus descē
derunt pl⁹ accipiant. Id enim nature p̄tē
stat experimentū. vt quantū aqua de altiori
scaturit loco. quantūq; plus descendit. tā
tū eminentiora possit debeatq; loca irri
genda deduci. Id etiā xp̄s nostrarū re
tributor opationū pollicitus ē dicēs. qui
se humiliat exaltabit. et quantū quis plus
se humiliabit. tantū pl⁹ a xp̄o exaltabitur
hoc sūme iusticie complementū in eo. ce
lestis p̄tē ostēdit. q̄ illum ad sūmū. extulit
fastigiū. et dedit illi nomen qd̄ est. snḡ oē
nomen. qm̄ vt̄nquit Ap̄ls. exinanit. se
metipsum fact⁹ obediens vsq; ad mortē.
mortē in quā ignominiosaz crucis. Si er
go h̄. facit dñs. cur ei⁹ m̄str̄ et religionū
pastores suū imitātes exemplū facere nō
debent. Cur si vn⁹ plus alio in religione
descendit. si plus se humiliat. se de altiori
statu ad humiliorem venit. plus accipere
plus tolerari. plus etiā et exaltari nō debe
at. Pulchra quidē res est in aio. discre
tio pulchra. rectū iudicium. hoc quidem
ex quadam sui celsitudine cōfusa. discer
nit. sparsa colligit. secreta rimat. vez inue
stigtat. verisilia examinat. ficta et offusca
ta explorat. suscipienda tribuēda. qz meti
tur. oia trutinat. omnia pōderat. oia mē
surat. oia equa bilancia hoc est iusta me
rita et demerita confert. In te igit. a clav

rissimo pncipe in vitis patz Rusticanus
 reprobendit heremita. q̄ cum illius fame
 z gloria. quaz ex frequentia eū visitantiū
 ob singularem ei⁹ sanctimoniam suscepe
 rat inuidens ipsumq; leguminib⁹. olen
 bus. pane vinoq; pasci z famulū stratum
 ei⁹ pparantem. ac in alijs obsequentē vi
 dens ait ad pncipez. Nescio pfecto vnde
 tantam adeptus sis gloriā sanctitatis vt
 etiam a remotissimis oris te visendi gra
 tia populi pfluant. ego em̄ postq; in he
 remo sum pane z aqua p̄tent⁹ nuncq; nisi
 sup paleaz in tugurio meo iacui. z nemo
 est qui aliquid de me referat sanctimonie.
 nemo. q̄ ad me visendum se cōferat. Cui
 princeps. dic mihi frater obsecro. anteq; z
 mundū relinqueres heremiq; fieres ha
 bitator. Quisnam erat stat⁹ tu⁹. Qui re
 spondit. ego agricola eram. custos bouz.
 z tellur⁹ arator. z rursus pnceps q̄b⁹ cib
 vescebar. R̄ndit heremita. pane z aqua
 z crebro solis herbaz radicib⁹. Et iterum
 pnceps. cubilia tua q̄lia erant. R̄ndit he
 remita. nuda terra. sub apto celo. Tunc
 pnceps. Et si nihil propter deū reliquisti
 immo aliqd tue vite melius addidisti. qz
 nunc sub tugurio in palea iaces z fercu
 lis sepe vesceris. Ego autem maximū p
 pter deū reliq; potentatū. magnam seruo
 rum z clientium cateruā. epulabar quoti
 die splendide. in excelsis tectis z depictis
 palatijs habitabam. vestimentis auro cō
 textis induebar. quicquid glorie. quicqd
 apparatus. quicquid voluptatis deside
 rabam continuo mihi conferebat. omnia
 reliqui vt xp̄m sequer. Struxi mihi hoc
 tuguriū. Reliqui mihi hunc famulū qui
 pro vite conseruatiōe dūtātat olera z le
 gumina mihi parat. Itaq; frater mi nul
 lam habes occasionem querele. Sit er
 go in seruis dei discretio personarum. qz
 etiā preceptor noster dicit. nō eqliter oib⁹
 qz nō eqliē valet oēs. sit agnitio stat⁹ eoz
 sit rectū sanūq; iudiciū. z cuz huiusmodi
 discretionē p̄noiatq; distributionem
 iustam rectiq; cognouerint. non velint
 omnes accipere qd̄ paucos accipere am
 plus vident. Tolerandī enī sunt qui mi
 nus possunt. Sufferendī qui minus va
 lent. compatiendū illis. qui delicatius
 in seculo viuere consueuerūt. z hoc ideo.
 ne contingat detestāda peruersitas. vt scz

in monasterio quantū possunt diuites fi
 ant laboriosi. hoc est abstinentes parci. z
 sobrii. pauperes autez fiant delicatius. vt
 plus. s. z delicat⁹ ceteris sumant. Ma
 gna quippe z detestanda peruersitas est.
 vt z pauperes. inopes. egeni. ignobiles.
 z rusticani hoies in seculo. velint tāq; no
 biles z magni viri In religione tractari.
 vbi diuites z generosi homines sobriaz z
 parcam vitam ducunt. quod tū fieri sepe
 numero videmus. Efferūt enim se nōnū
 q; plerq; in religione. vt in ea primū ac
 cubitum delicatior es cibos prelaturas. z
 eminentias querāt. cum tū in seculo pau
 peres. in sumi z abiecti extiterint. Contra
 multi q̄nto nobiliores delicatior esq; fue
 runt in seculo. tāto postmodū abiectius
 districtius humiliusq; degunt in mona
 sterio. Illi quidem ventri. hi menti serui
 unt. Illi mundū sequunt. hi deum vene
 rantur. Illi per latā spaciōsāq; viam ten
 dunt ad penam. Isti per artā z angustaz
 tendunt ad gloriā. Tam autem peruer
 sus. tāq; detestabilis error. ex eo quidem
 prouenit. qz se statūq; eoz ille minime co
 gnoscunt. O q̄ sublime z excelsus mu
 nus est. vt quis seipsum cognoscat. perin
 de poeta cecinit. e celo descendit nosce te
 ipsum. perinde La siodorus inquit. Ma
 gnus accessus ad deum. est proprie infir
 mitatis cognitio. nā tunc incipit virt⁹ ad
 esse diuina. cū presumptio incipit deesse
 humana. perinde Solon magn⁹ ille phi
 losoph⁹ docuit summā p̄biam esse sup̄si⁹
 habere cognitionem. Quid enī prodest
 si cursus siderū. quid si vires herbarū. cō
 plexiones hoim. naturas aīalū celestiu
 oim z terrestriū scientiā habeas. si teipsum
 ignoras. imo precellentissimo illo mune
 re. cuius gratia ad religionem venisti. vt
 deum. s. agnoscas cōpos fieri nō poteris
 si teipsum nō agnoscas. Tu enim ipse
 in te geris imaginē. quam si ignoraueris
 imaginati prestantiam pfecto intelligere
 nequueris. Idcirco recte Hugo de aīa
 differens ait. Frustra cordis erigit oculū
 ad videndū deū. qui nondū idoneus est
 ad videndum seipsum. prius enim est. vt
 cognoscas inuisibilia sp̄itus tui. qz pos
 sis esse idone⁹ ad cognoscendū inuisibi
 lia dei. Si nō potes cognoscere te. nō p
 sumas apprehēdere ea que sunt supra te

S

b

f 4

III XXXX
predipnū & p̄ncipale speculum ad videndū
deū est animus rōnalis. seipsum vi-
dens. Inde speculator maxim⁹ deitatis.
Augustin⁹ cū in singulis creatur⁹ deum
p̄quireret. & om̄ia que in celis & sub celo
sunt scrutaret. nullam aut quā tenuem de
ipso adipisceret notionem. tandem ad se
reuersus. in se deū cognouit. & intellexit.
Uñ in mellifluo solliloquioꝝ libro ita in-
quit. Ecce dñe de⁹ me⁹. Summe om̄ipo-
tentissime inueni locū vbi habitas. qz in-
sua quam creasti ad imaginē & similitu-
dinem tuā. que te solum querit. & deside-
rat & ego circumi sicut ouis q̄ perijt. que
reus exterius te. q̄ & interius. & laboravi
multū querens te extra me. Et tu habi-
tabas in me. & nō inueni. qz male quere-
bam foris. qđ erat intus. Circui vicōs
& plateas ciuitatis huius mūdi. & misi nū-
cios meos oēs sensus exteriores. vt que-
rerem te. & non inueni. qz male querebas
qz tu es intus. & ego te foris querebā. qđ
sui p̄ditoris beneficia recolens alti⁹ con-
fessus est h̄ pacto. Sero te amavi pulcri-
tud o tam antiqua. & tam noua. sero te a-
maui. & ecce intus eras. & ego foris. & ibi
te querebā. & in ista formosa. q̄ fecisti de-
formis iruebā. Decū eras. & tecum nō
eram. ea me tenebant longe a te. que si in-
te nō essent. nō essent. Vocasti & clama-
sti. & rupisti surditatem meā. corruscasti.
splenduisti. & fugasti cecitatem meā. Fla-
grasti & duxi spiritum & anhele tibi. Bu-
stauisti & efurio. & sitio. Tetigisti me. & exar-
si in pacem tuā. Itaqz ex his confera-
mus: qz si hic in via cognoscere deum cu-
pimus. nos ipsos cognoscam⁹. qui ipsius
gestamus imaginem. qui sua sumus simi-
litudo. qui sue maiestatis templum facti
sumus. per quos tāqz per consonos gra-
dus ad eius conscendim⁹ celsitudinem. &
quoniam ita est. qz medium sum⁹. quo a
nobis cognoscatur deus. non facile de no-
bis ipsis integram perfectāqz habemus
cognitionem. quod Augustinus eodem
in libro asseuerauit dicens. Anim⁹ ad ha-
bendum seipsum angustus est. & interro-
gans vbi sit. qz se nō capiat. Nunquā extra
ipsum an nō in ipso. & difficultatem au-
gens. ita respondet. Multa mihi sup hoc
obruitur animi ratio. Perinde recte Sa-
lomon dixit. inscrutabile est cor hominis

quoz sententia hanc esse rationē. Si Ba-
silio assentire licet. existimamus. qm̄ non
solus oculus ea que extrinsec⁹ habent in-
spiciens. seipsum nō valet intueri. sed etiā
mens ipsa satis acute aliena delicta con-
templans. tardior est erga suoz cognitio-
nem vitiorum. iuxta illud Terentianum.
Unusquisqz aliena meli⁹ iudicat qz sua.
Sed si non plis reflexiua virt⁹ esset mēs
qz oculus corporis reprehensione dign⁹
Basilus non esset. Nam hec est apud
philosophos ratio. quare seipsuz oculus
non intuetur. non qz alia videat. sed qm̄
super seipsum reflectere minime potest. q̄
re absolum est. vt eam esse causam astru-
at. vt difficile animus seipsum cognoscat
quoniam exteriora cognoscit. Nos autē
quoniam remotus est a sensu. & propter
sui entitatis prestantiam id esse asseuera-
mus. qz si hec. vt non dubitam⁹. tante dif-
ficultatis causa est. non segnes esse debe-
mus. vt tantam entitatem etiam si possi-
bile sit comprehendamus. Itaqz si sui na-
tura animus prestantis ē. & magna digni-
tate predictus. multo nihilominus digni-
or. multoqz prestantior erit. si se intelligit
comprehendit & cōtinet. Si enim aliena
cognoscere ei deliciosum pabulum. salu-
tem perfectionem. dignitatēqz. non me-
diocrem prestat. quanto magis sibip̄si p̄-
stabit. si seipsam noscendo cōtinebit. Itā
si laudabilior est animus. vt Augustinus
astruit. cui nota est infirmitas propria qz
qui ea non inspecta. mūdi memia. vias si-
derum. fundamenta terrarum. & celozqz
fastigia perlustrat. quanto etiam precel-
lentior erit. si suam meditabitur dignita-
tem. Redeat ergo fratres mei vnusqz
qz ad cor suū. intelligat se. cognoscat di-
gnitatem suam. discutat seipsum. cōside-
ret vnde venerit. quo tēdat. quomodo vi-
uat. quid agat. quid committat. quidue
omittat. quantum quotidie vel proficiat
vel deficiat. Quibus cogitationibus ma-
gis incursetur. quibus affectibus frequē-
tius molestetur. quib⁹ temptacionum ma-
chinis a maligno spiritu acri⁹ impugne-
tur. & cum totum interioris exteriorisqz
hominis statum. prestantiam. habitum.
conditionem. successumqz. quoad fieri
possit. plene cognouerit. non modo qua-
lis sit. verumetiam qualis esse debe-

at intelliget. Et tunc utiqz non se infla-
bit. sed humiliabit. nec ea queret in mo-
nasterio que foris hie non poterat. com-
patietur fratribus suis. compatietur debilibz.
cōpatietur z his qui de moribz delicatio-
ribus ad monasteriū venerunt. si non ita
parce. ita frugaliter ita stricte. ita etiā so-
brie vixerint. tolerabit eos p̄tēnt. z equo-
aio feret. si quid alimentoz operimentoz
ue. plus vel delicat⁹ eis q̄ ceteris impar-
tet. per hāc sui cognitionē etiam ad sūm-
dei subleuari poterit contemplationē.

m

Maximus enī p̄templationis gradus ē
humilitas. z sup̄si⁹ cognitio. Nam sicut
sup̄si⁹ ignoratio. vt Lactanti⁹ iuquit.
mater ē oīm maloz. ita econtra. notio sa-
lutis glorie. eterne beatitudinis. z oīm ē
gentit⁹ bonoz. quocirca Bernard⁹ ait.
Scio neminē absqz sui cognitione salua-
ri. de q̄ nimiz maē salutis humilitas orit̄
z timor dñi. qui sicut z sapientie. ita z sa-
lutis est initiū. Crystostom⁹ aut̄ qui sicut
sancitate. ita z doctrina valuit. nōmō ex
hac cognitione sapientiā voluit profici-
sci. sed ait id precipuū atqz potissimū esse
hoīs sapientiā affectantis contēplari. scz
qd̄ ipse sit. quid intra se. qd̄ extra. quid in-
fra. quid supra. quid cōtra. quid aū. quid
deniqz post sit. hec p̄sideratio q̄tripitum
inquit parit fructū. vtilitatē sui. caritatez
p̄xi. contemptū mundi. z p̄potentis
dei amorē. vt sui nanciscat̄ vtilitatem. per
sui cognitionē compungit̄. compunctus
conterit̄. contritus v̄o quatuor afficitur
qualitatibz. Nam in primis vbi fuit medi-
tatē. z sic dolens reminiscit̄ vitiōz. quozū
memoria secum p̄siderat. vbi propter illa
erit. qm̄ ante tribunal diuine maiestatis
de cūctis redditur⁹ rōez. z eo modo equi-
lumi iudicis futurā irreuocabilēz p̄time-
scit s̄niam. Rursus solerte vbi est confide-
rat. z sic presentis vite mala innumerōz
qz laqueos p̄ficiens meret z plorat. po-
stremo contemplet̄. vbi nō est. z eo pacto
eterna infinitaqz sup̄ne ciuitatis medita-
tur bona. que nondū adept⁹ ē. illa sūmo-
pere cōcupiscit. lugens cū propheta. heu
mibi qz incolatus me⁹ prolongatus ē. ha-
bitaui cum habitantibz cedar multū inco-
la fuit aīa mea. z rursus cū eo in eozum li-
quefactus z resolutus affectū. in suauem
erūpit melodiam decantās. Quā dilecta

tabernacula tua dñe virtutū concupiscit
z deficit aīa mea in atria dñi. Cor meum
z caro mea exultauerūt in deū viuū. Ex
quibz vilescit ei mund⁹. z cūcta que in eo
sunt p̄tēnt oblectamenta. z eleuās se ad
celestia tota mente conat̄ ab illo redama-
ri. in quē iam profecto aīa ei⁹ liquefacta
est amore. in quo vt mēs ardeat. dulce
dñis ac suauitatis sue iā se profiteret̄ ha-
bere saporem dicēs. Tu es dñe de⁹ meus
melle dulcior. Tu es lacte z niue candidi-
or. Tu nectare suauior. gēmis z auro pre-
ciosior. z cunctis terraz diuitijs z hono-
ribus mibi carior. Tu es deus me⁹. vita
mea. tu salus mea. tu gloria mea. tu dul-
cedo aīe mee. tu es susceptor me⁹. z libera-
tor me⁹. z protector meus. Susceptor ne
cadam. liberator ne peream. p̄tor ne fe-
riar. tu es mibi omne bonuz. qm̄ tu solus
sūme bonum. z in te solum satiari possuz
qz tua bonitas solum terminū nō habet.
z ideo satiabor z explebor. cum clar⁹ ap-
parebit gloria tua. qm̄ ad aquam semper
anhelo nō differat obnixe precor illā mi-
hi pandere benignissima maiestas tua.
Et tue faciei claritatem videns in te de-
lecter. in te quiescam. te fruar. z tue semp-
terne fiam beatitudinis cōpos. Et quo-
niam bonum tanto maius tātoqz iocun-
dus est. quāto diffusius aduocat proxi-
mos. z velut ad nuptias inuitat eos. vt
tante glorie tante dulcedinis. tante deni-
qz suauitatis participes fiant. dicens cū
propheta. gustate prorum z amici mei. z
videte quoniam suauis ē dominus. bea-
tus vir qui sperat in eo. D igitur p̄re-
claram sup̄si⁹ cognitionē. D inexpli-
cabilem eius virtutem. per quam ad tan-
tam vehitur mens sui conditoris contem-
plationem. D speculum lucidissimum. D
saluiferum iudicium. Ad eam igitur cre-
berrimam habendam vos exhortor. Ad
eam complectendam vos moneo. Ad eā
ingiter. si possibile est retinendam vobis
persuadeo. quoniam ipsa fontem suum.
de quo oritur. hoc est mentem. Et Ber-
nardus inquit. purificat. affectus regit.
actus dirigit. excessus corrigit. mores cō-
ponit. vitam honestat z ordinat. quid lu-
ceat. quid deceat. quicqz expediat docet
demū tanqz splēdor maris aīe. z iubar
qd̄ā splendidissimū mentē oīm hūanaz

n

diuinarūq; rerū scientiam confert:

Textus vicesimū sextus Augustin⁹

None quēadmodum egrotātes ne-
cesse habent minua accipe. ne gra-
uenē. ita ⁊ post egritudinē sic tra-
ctandi sunt. vt cit⁹ recreent. etiā si de hu-
millima seculi pauprate venerūt. tāq; hoc
illis contulerit recentior egritudo quod di-
uitibus anterior consuetudo.

Comentū vicesimū sextū Ambrosi⁹.

Nertum maudatum est. in quo iu-
bet. vt oēs siue ex diuitiarum fasti-
gio. siue de humillima seculi pau-
pitate venerunt. post egritudinem sic in
victu ⁊ in alijs oportunitis quibuscūq; tra-
ctentur. vt cit⁹ recreent. Nempē in hac
recreatione faciēda personarum nō de-
bet esse acceptio. neq; contēti humillima
paupertas in his debet. que postulat hu-
mana necessitas. Decet autem id fieri. tū
vt debita caritatis ad omnes extēdantur
obsequia. tum vt vnusquisq; quantotius
possit famulari deo. seruire mōasterio. et
alia virtutē exercere officia liberi valeat.
Tū ne ipa infirmitas. sic in famulo dei su-
scipiat predominiū. vt inde vel de recidi-
ua periculū incurrat. vt in idoneus ad
onera religionis portāda efficiat. Rur-
sus vt Hieronymo placuit. Inimica cor-
poris debilitas nō solum ipsi⁹. sed etiam
aīe vires frangit. ingemiū marcescere fa-
cit. ⁊ plerūq; ipsum deuotionis tollit fer-
uorē. qm̄ q̄diu hec membra reuerint art⁹
organo. medioq; anim⁹ corpore indiget.

P Et q̄q; ap̄ls virtutē in infirmitate p̄fi-
ci predicauerit. noluit tū quēpiā sic atte-
nuari. vt excessum laudauerit infirmita-
tis. cū ⁊ ipse etiam dixerit. castigandū es-
se corpus. ⁊ nō mortificandū. Et rursus.
ne frangamur in tēptationib⁹ consolat⁹ ē
nos dicens. Fidelis de⁹ non sinet vos tē-
ptari supra quā ferre potestis. propterea
quicqd cum mō ⁊ t̄pamento fit. p pulchre
⁊ salutare fieri dicim⁹. p̄inde semper libu-
it virtuti. suū in medio locare tribunal.
Preterea nō ita in infirmitate ap̄ls virtu-
tē perfici voluit. vt assereret infirmitatem
ipsam. cause esse p̄ficiēde virtutis. sed q̄

an p̄fecta sit infirmitas ipsa ostendat. qm̄
in egritudinib⁹. p̄secutionib⁹. tormentis.
⁊ in quacūq; aduersa fortuna viri demō-
strat constantia. Idcirco cū non oēs tan-
ta mentis valeamus fortitudine. vt cun-
cta aduersa equo animo toleremus. quo
ad fieri potest annitendum est. vt famuli
dei cito sanentur. ⁊ post egritudinem ne
frangantur. sic tractandi sunt vt citius re-
creentur. Et qm̄ multa sunt egritudi-
nū genera. alia quidem tenuem vitam. et
presertim in principio exigunt. ceu quedā
febres sunt que ex multa stomachi reple-
tione generant. In quibus si cibus sumi-
tur nō eleuat sed grauat. tunc sane neces-
se habent egrotantes minus accipere. ne
grauenē. Alia hō rerū presertim optima-
rū copiā deposcunt. sicut oculorum cata-
racte. egritudines malencolice nature de-
fectus. ⁊ inualtutines sin copim. ⁊ toti⁹
corporis. post euacuationem debilitatez
inducentes huiusmodi infirmitatib⁹ affe-
cti in cibo. potu. vestitu. cubatione. man-
sionibusq;. qm̄ omnia ista ad subleuandā
naturam multum conferūt. sic tractandi
sunt vt citius recreentur. etiam si paupe-
res in seculo fuerint. tanq; hoc illis con-
tulerit recentior egritudo. quod diuitib⁹
anterior consuetudo. ac si patenter asse-
ret. q̄ sicut ex delicatioribus moribus ad
monasteriū venientes propter eoz anti-
quas et consuetas debilitates. melius
sunt tractandi. ita ⁊ circa pauperes. pro-
pter recentiorē eoz egritudinē vt citius
recreentur diligentior est cura adhibēda.

P Que enī seminat homo. vt inquit apo-
stolus. hec ⁊ metet. Sed quo pacto mise-
ricordiam metemus in agro summi dei. si
eam in campo. hoc est in dolore nō spar-
gimus proximi. perinde Iohānes euan-
gelista inquit. Qui vident fratrem suum
necessitatez habere. ⁊ clauerit viscera sua
ab eo. quomodo caritas dei manet in eo
Si ergo celestis patris caritatem deside-
ram⁹ habere. Debemus ⁊ nostris fratrib⁹
misericordiam exhibere. Unde vt ad eam
exhibendā. vnigenitus filius suus nos
hortaretur dixit. Beati misericordes. qm̄
ipsi misericordiam consequentur. Ad-
gna. p̄fecto. ⁊ incomparabilis nobis mi-
sericordia ostendetur. quando pro sub-
uentione. ⁊ cura temporalis egritudinis.

quaz in hoc seculo ptofino gemimus. ab eternis in die iudicij liberabimur crucia/ ribus. et celeste regnum p tantillo obsequio nob ab illo donabit in premiū. a quo p tribu nali in solio sue maiestatis sedente au/ diem infirmus fui et visitastis me. esuri ui. et dedistis mihi manducare. **D** inef fabilem bonitate redemptoris. ut sue cellitu dini vendicer. que hic suis pusillis impri/ mur. **D** ineplicabilem liberalitatem sumi regis. ut p tā exigua seruitute infirmi re/ gni dignet largiri amplitudinē. **D** maxi mi impatoris magnitudinem. qui p terre nis celestia. pro momentaneis eterna. p infimis sublimia condonare nobis polli ceat. **I**dcirco fratres sic exhibeamus nos metiplos ad seruiendū infirmis ut nō al teri q̄ immortalī deo nos seruire existime/ mus. et quāto paupiores deiectiones hu milioresq̄ infirmi extiterint. tanto ad eos visitandos. curādofq̄ sim⁹ seruentiores. qm̄ sicut ipsa sapientia incarnata. egrota infirma. atq̄ mortāl ad nos venit. ut nos sanaret atq̄ imortales faceret. ita paup ad nras tollendas calamitates descendit ut pauperib⁹ atq̄ egenis misericordiores sim⁹. ac perinde beatiōres tāq̄ de maiori humilitate premiū reportantes. siam⁹ iu/ rta edictū per os David. tāq̄ p suū pre conem factū. qui in psalmo cecinit. beat⁹ qui intelligit sup egenus et pauperem. in die mala que dies erit vltōis liberabit eū dñs. et non solum tunc. veretiam et in pre senti vita. maria et aduenire munera op/ tat dicēs. dñs conseruet eū et viuificet eū. et beatum faciat cum in terra. et nō tradat eū in manū inimicorū eius. dñs opem fe/ rat illi sup lectum doloris ei⁹.

Text⁹ vice simū septim⁹ Augustinus

Ad cū vires pristinas recuperave rint. redeāt ad feliciorē psuetu/ dinem suaz. q̄ famulos dei tanto ampli⁹ decet quanto min⁹ indigent. Nec cibi eos teneat voluptas iam vegetatos. q̄s necessitas leuarat infirmos. Illos sa ne estimēt ditiores. qui in sustinēda p̄c̄ta te fuerint fortiores. **N**el⁹ ē enim minus egere. q̄ plus habere.

Lōmentū vice simū septimū Ambrosi⁹

Distremū mādatū est. ut su blena/ ta dei grā. infirmitate. recuperatis ob diligētē curā p̄stinis virtib⁹ ad feliciorē cōsuetudinē suā fratres redeant. **F**elix psuetudo ē corpus suū castigare. at q̄ ut apls in seruitutē redigere. **F**elix con suetudo ē carnalia desideria. que militāt aduersus aīam abscidere. **F**elix consuetu do ē die noctuq̄ diuino vacare seruitio. **F**elix psuetudo est monasterij bona. et ea maxime q̄ spiritualia sunt diligētē cura/ re. **F**elix psuetudo est se in obsequiū ser/ uorū dei exhibere. **F**elix psuetudo ē se to/ tū diem meditationi et p̄templatiōi dedica re. contēplari quidem debent. quō amari debeat de⁹. et cū aquila p̄templatiōis Au gusti. in dei amorē toto liquefacto. ita eū querere. et ad euz exclamare dicentes. **A**mamus te o deus noster. et magis. ma gisq̄ amare volum⁹. **D**a nobis speciose p̄ filiis hoim. ut desiderem⁹ te. et amem⁹. q̄ntuz debem⁹ et volum⁹. **I**mmensus enī es. et sine mensura debes amari. p̄sertim a nobis q̄s sic amasti. et sic saluasti. pro qui bus tāta fecisti et talia. **D**amor. q̄ semp ar des et nūq̄ extingueris. **D**ulcis xpe et bone iesu. caritas de⁹ noster. **A**ccende nos to tos igne tuo. amore tuo. caritate tua. **D**ul cedine tua. desiderio tuo. iocūditate et ex ultatione tua. et pietate et suauitate tua. et voluntate et cōcupiscētia tua. que sancta est. et bona. et casta et munda. ut toti dulce dine tui amoris pleni. et toti flāma carita tis tue vaporati. **D**iligamus te dñm nrm dulcissimū et pulcherrimū ex toto corde nostro. et ex tota anima nostra. et ex totis virbis nostris. et omni intentione nostra cum multa cordis contritiōe et lacrimarū fonte. cum multa reuerētia et tremore. ha bētes te in corde et in ore. et pre oculis no stris semp. et vbiq̄. ut nullus in nobis pa teat locus adulterinis amoribus. **E**t ad hanc ieiunadi. disciplinandi. laborandi. orandi. meditando. atq̄ contemplan di fe licē consuetudinē. famulos dei tanto am plius atq̄ festinanti⁹ redire decet. quan to minus indigēt. **N**ec cibi eos teneat vo luptas iam vegetatos. quos necessitas le uarat infirmos. **N**āq̄ ad leuandum de/ ponendāq̄ corporis infirmitatē. carnis age re et hīe curā neciūm ē. q̄ q̄des caro cū ve getata et istaurata fuit. sic cibi por⁹ q̄vis

remittendus est. sic cari⁹ refecanda cura
vt dei famulos cibi. aliarūq; deliciaz n̄ te
neat voluptas. nec seruiant gule. qui de
seruire debēt aie. Periculose enī ac p
hoc sūm opere fugiende sunt voluptates
que effeminarū faciūt aīm. sicut idoneus
testis est sardanapalus. **A**rimū attenu
ant robur. strenuū ducem vilē faciunt. z
in bello inuictum sua lenitate deuincūt z
p̄sternūt. sicut indomit⁹ **M**anibal testat.
quē cum fomēta campanie z arma vince
re nequerant. hyberna vina dapesq; sol
uerunt atq; enervauerūt. **O**b eā rē **A**ar
cus **L**icero p̄sentaneū nō esse. inquit. vt q̄
metu nō frangit. is frangat cupiditate. et
qui inuictū se a laborib⁹ p̄stitit. ille a
voluptate vincat. **Q**uanto ḡ famuli dei
min⁹ indigent. tāto eos ampli⁹ decet ad
p̄stinā felicē austeriorēq; vitā redire. nec
aie virtutes ipse auferant voluptates. q̄
bus neq; maior neq; suauior pōt inueniri
tyrann⁹. **N**ēpe vniuersa nature z fortu
ne z gratie cū quadā falsa z pestifera iocū
ditate eripiūt bona. qm̄ vt recte **F**idor⁹
eas interpretatur. Voluptates nil aliud
sūt. nisi cū quadā lubrica suauitate ad illi
cita fede mētis inclinātes. **H**inc magn⁹
ille stoic⁹ **S**eneca inq̄t. q̄ hostis vnq; tā
p̄tinosus fuit. q̄ in quosdā volupta
tes sue. **Q**uidā se in voluptates mergūt
quib⁹ in p̄suetudinē adductis carere non
p̄nt. z ob hoc miserrimū est. quo eo puene
runt. vt illa q̄ sup̄uacua fuerunt facta sint
necessaria. seruiūt itaq; voluptatib⁹ nō
fruent. z mala sua. quod maloz vltimuz
est amant. p̄inde in p̄claro et excelso vo
lumine de philosophica p̄solatione diu⁹
Boetius eas detestando ita interrogat.
Quid de corporis voluptatib⁹ loq̄r. qua
rū appetentia quidē plena est anxietatis.
satietas hō p̄nic quarum motus quid ha
beat iocunditatis ignoro. tristes hō esse
voluptatū exitus. quisquis reminiscit li
bidinū suarum intelligit. que si donos ex
plere p̄nt. nihil cause est. quin pecudes q̄z
beate esse dicant. **S**ed certe vt **H**ierony
mus ait. nihil p̄dige satis est voluptati.
semp̄ famem patit sui. que alimētis perpe
tuis nescit impleri. propterea a blandimen
tis voluptatū abstrahendus est anim⁹ ne
si mergi incipiat. subleuari mō non possit
Sirens vtiq; morē tenēt que tādū nau

tas allicit z demulcet cantu. quousq; nau
fragium perspererit incurrisse. **N**ull⁹ igit
se illecebrosis seducat a morib⁹. **N**ullus
vinci a voluptatib⁹ se permittat. vnusq;
q; constanter pugnet. vniū dimicet. ho
stem audacter inuadat. qm̄ nullus spiri
tualis certaminis apprehendit palmas q̄
nō legitime certauerit q̄ in semetipso pri
us per afflictā ventris concupiscentiam
ante carnis nō deuicerit incontinentia. **N**ec
ad consuetum spiritualis certaminis ordi
nem assurgit. si non prius inter nosinet
iplos hostis positus gule videlicet appe
titus edomet. qm̄ sicut ab arte z a natura
recte docemur. nisi ea que nobis vicino
ra sunt p̄osternam⁹ p̄ quam inaniter ad
remotiora ipugnanda pertransimus. **E**t
vt vitia que in nobis ex ipsis generantur
voluptatibus. maiori cū impetu extingue
da inuadam⁹ adiecit. illos sane extiment
ditiores q̄ in sustinenda parcitate fuerint
fortiores. **D**uplex diuitiarum gen⁹ est
se nouimus. aliud quidem temporalium.
aliud spiritualium. **T**emporales diuitie
que sint latet neminem. quoniam p̄dia
palatia. gēme. auri argentiq; pondera. et
magna pecuniarum copia. que in caduca
rum diuitiarū veniunt appellationē. **I**n
his vtiq; etiam ditiores sunt. qui in susti
nēda parcitate fuerint fortiores. quoniam
vt antiqu⁹ **T**ermo dicit. qui parci sunt di
uites sunt. **S**ed ad p̄sens negociū hec
minime satisfācit interpretatio. **I**dcirco q̄
sunt spirituales diuitie. z quo pacto in il
lis ditiores fiant. qui in sustinenda parci
tate fuerint fortiores videam⁹. **S**piritua
les diuitias. fidem. spem. caritatem. iusti
ciam. humilitatem. temperantiā. pruden
tiam. constantiam. z reliquas appellam⁹
virtutes. hinc ad verā philosophiā **M**ar
cus **L**ull⁹ mentem erigens in parado
xis q̄z digne q̄z excellenter dixit. quan
ti p̄cij estimanda est virtus. que nec eri
pi nec surripi potest. neq; naufragio ne
q; incendio amittitur. qua p̄diti q̄ sunt
soli sunt diuites. **A**t enim nemo diues ni
si abundans diuitijs. **V**irtus autē ex ne
ce pullulat vitioz. quoniam teste philo
sophorum maximo **A**ristotile. **V**nūq;
q; ex suo efficitur contrario. **D**eciduntur
autem vitia maxime ex carnis mortifica
tione. et ex ipsa parcitatis fortitudine.

¶ In sustinēda paritate extiterint for-
 nores. hi piciunia. per sobrietatē per ab-
 stinentiam. p pntentiam. p psmonias. p
 comitionem carnis p castitatēq. animū
 preditum faciunt esse virtutibus. et in the-
 sauro regni celestis sunt ditiores. Et vt
 ad hanc sustinendam paritatem fiam⁹ p-
 pensiores. postremo annectit. Melius ē
 em̄ min⁹ egere q̄ plus habere. Inter
 indigeo. et careo. h̄ interest. qm̄ absq̄ vlla
 proisus differentia illis carem⁹. q̄ in no-
 bis non sunt. siue nobis oportuna extite-
 rint. siue non indigem⁹ autem illis. q̄ no-
 bis sunt ad nostrū vsum necessaria. etiam
 si illis non caream⁹. quo pacto sane dici-
 mus. oculis q̄ in nobis sunt indigemus
 ad videndū. dentib⁹ ad edendum. lingua
 ad loquendū. et pedib⁹ ad ambulandum
 et ceteris membris ad propria exercenda
 officia sepe numero etiam illi indigemus
 quib⁹ et si caream⁹. p nostra tū subuentio-
 ne op⁹ essent. vt si pro annuo victu. r. ali-
 cui op⁹ esset talentis. et p sustinenda h̄e-
 me vestimentis. q̄b⁹ careret Ad hunc q̄
 et in sensum tertus est iste interpretand⁹
 Melius est em̄ min⁹ egere. q̄ plus habe-
 re. ac si apte dixisset. melius est egere ali-
 cuius rei. q̄ nobis minus est. h̄ est q̄ nob-
 deficit q̄ plus habere. id est plus abun-
 dare. q̄ opus sit. qm̄ melius eo aliquid
 egestatis propter dñm sustinere. q̄ super-
 abundare. Itā egestas. q̄ propter deum ē
 generat humilitatē que est causa salutis.
 dicente xp̄o nisi efficiamini sicut paruul⁹
 iste. humiles. s. simplices. et puri: non in-
 trabis regnum celoz. q̄ etiam cā est ex-
 altationis dicente eodem humilitatē ma-
 gistro. q̄ se humiliat exaltabitur. q̄ est ista
 via ad acquirendam sapientiam Salo-
 mone testante q̄ ait. In animam maluo-
 lam. hoc est superbam et elatam non in-
 trabit sapientia. q̄ est causa tam diuine q̄
 humane bñdictionis. proinde beata dei
 genitrix de se inq̄t. Quia resperit de⁹ hu-
 militates ancille sue. Ecce em̄ ex hoc bea-
 tam me dicent omnes generatōnes. que
 est causa. quare orationes et alia sua opa
 grata sint altissimo. vñ scriptum est. ora-
 tio hūilitantis se nubes penetrat. imo et
 celos. immo et ad summi dei ascendit ma-
 iestatem. q̄ et demum est oim bonoz initiū.
 abundantia aut parit supbiam. que oim

est maloz origo. Eam ob rem sui dei. vt
 carnis illecebrosos appetitus. et omnes
 queant repumere voluptates. iugit ac di-
 ligenter attrēdere debent. vt alimentoz ve-
 stimentozq̄ minus habere velint. q̄ eis
 op⁹ fuerit. Deus enim gloriosus et sūme
 bon⁹. et sūme clemēs. qui oia regit. oia gu-
 bernat. qui sanat cōtitos corde. qui n̄ras
 intuet necessitates. q̄ pascit volucres celi.
 qui vestit lilia agri. qui ad Melyā coruuz
 destinavit. qui populū māna cibavit no-
 stris nō sinet nos i necessitatib⁹ deperire.

Lectus vicesimus octauus Augustin⁹

Non sit notabilis habit⁹ vester. nec
 affectetis vestibus placere. s; mo-
 ribus.

Comentū vicesimū octauū Ambrosius

Hibito in victu pro refrenanda
 carnis cōcupiscentia cōsentaneo
 moderamine. Itā p euitanda ve-
 stit⁹ pompa de habit⁹ qualitate preceptū
 subiungit dicens. Itō sit notabilis habit⁹
 vester. Dis quidem excessus notabilis est
 p̄pterea nec nimis preciosa. nec nimis ab-
 iecta religiosoz debēt esse vestimenta. ne
 vel nimis pōpositi. vel ypocrite a laicis in-
 dicentur. fecit utiq; vir sanct⁹ qd̄ docuit.
 Scriptū est enī de eo. qz vestimenta ei⁹ et
 calciamēta. nec nitida nimis. nec abiecta
 plurimū. sed ex moderato et cōpetenti ha-
 bitu erāt. Ipse quoq; de seipso in sermone
 ne de cōi vita clericoz ita inq̄t. fateor enī
 vobis de preciosa veste erubesco. et nō de-
 cet hanc p̄fessionē. Itō decet hāc ad mo-
 nitionē. nō decet hec membra. non decet
 hos canos. Et si declinandū quouis mo-
 do ab aliquo extraneoz cuiuspiam in vesti-
 mentis videat. tolerabili⁹ atq; decentius
 est apud nos. Religiosos viros. ad des-
 spectū habitum descendere. q̄ ad precio-
 sum efferri. tū qz sicut mortui sum⁹ mun-
 do. ita et oim eius pompam abdicare de-
 bem⁹. tum qz preciose vestes curiosuz. ela-
 tum. et in sectum faciunt aim. Ob eam rez
 diu⁹ Hieronymus ait. Itō tenet vestis
 sed mundicia mētis ornatum facit mona-
 chū. Et dñs in euāgelio. Ecce q̄ in ollib⁹
 vestiū i domib⁹ regū sct. itā q̄ si patē salua

tor dixisset. Non vos regni huius mundi curiales sed celestis esse debetis. et ideo non sicut illos vos mollia vestimenta. sed opera penitentie delectent. Etenim mollia vestimenta mollem effeminatumque animum efficiunt. quare mollibus vestimentis ut recte Pugno monet regia delectet aula: asperis et humilibus christi delectet ecclesia.

Preciose igitur vestes quibus ornari debemus spiritualia debent esse ornamenta. castitas videlicet humilitas. mansuetudo. patientia. ieiunia. misericordia. assiduitas orandi. fides. spes et caritas. que illud amplissimum preciosissimumque vestimentum est quod operit multitudinem peccatorum. sine quo ad celestes nuptias recipere nemo. hinc ad convivium sine illo eunti in euangelio dictum est. Amice quomodo huc intraisti non habens vestem nuptialem. Perinde preceptor noster adiecit. Nec affectetis vestibus placere sed moribus. boni ac beati mores ex ipsis generantur virtutibus. beati mores sunt. qui nos a filiis huius seculi discernunt. beati mores sunt. quibus celestis placemur. impatori beati mores sunt. quibus anima pulcherrima et splendidissima redditur. per quos eam celestis sponsus in suam recipit sponsam. per quos in thalamo recipitur deitatis. per quos agminibus associatur beatorum. Non enim exteriorem pulchritudinem sponsus requirit invisibilis. sicut scriptum est. Omnis gloria eius filie regis abintus. Non auro contexta. non gemis ornata. non lapidibus preciosis figurata. non serico vestimenta conficta. nostro placet saluatori. qui unica et inconsulti veste contentus. Non enim tunicas. ut ait Augustinus. In regno celorum sumus inspecturi. sed vestis cutiscumque. fulgor iusticie deputabitur. ipsi erit innocentie splendor. humilitatis exaltabitur decor. castitatis nitor et omnium bonorum operum sublimabitur odor in quo sane divinitus monitus. omni reiecta contemptaque mundi gloria. sacrosancto baptismatis laacro mundatur. nigris humilibusque voluit a sanctissimis viris Ambrosio Mediolanensi. antistite. et Simpliciano Liguricensi divi Pauli primi heremite discipulo indumentis vestiri. sicut idem vir sanctus Ambrosius in eo sermone. quem de Augustini conversione et baptismo edidit. per quam devotissime scribit. Et ipse Au-

gustinus in divulgatissimo famosissimoque sermone de cena domini de sui habitu figura et qualitate ita memorat dicens. Nos qui videmur gerere in corporis nostri habitu figuram crucis. et nomen sancte religionis habemus. nigram vestem humilitatis portamus et zonis pelliceis precincti sumus. quorum significationem tale in excellentissimo sermone de filio prodigo asserit se a beato Ambrosio didicisse. pensate ergo inquit fratres quid vestis nigra. quid zona pellicea. quid corona capitis persuadeant. Nigra enim vestis. que vilis est mundi contemptum nobis denunciat. et memoriam mortis. zona pellicea lumborum refrenationem declarat. Capilli rasi de vertice superfluitate criminum significant ablata de mente. Et subdit. sic enim mihi sanctus pater Ambrosius. quando me regeneravit in christo anno etatis mee trigesimo. mihi petenti respondit. Cogitate ergo fratres que reprehensibile est. si sub tali habitu superbia latet vel luxuria. Eius itaque edocemur exemplo. ut non sit notabilis habitus noster. ut vitam habitui conformem ducamus. moribus potius quam vestibus placere affectantes. obediens apostolo nobis dicenti. Nolite conformari huic seculo. sed reformamini in novitate sensus vestri. eo pacto deo placebimus omnipotenti. eo modo anime nostre initiate peccatis. ornateque virtutibus dicit. que pulchra es amica mea. et macula non est in te. sicque in die novissimo eas suscipiens dicit. Veni amica mea. veni speciosa mea. veni columba mea. veni dilecta mea. intra in cubiculum domini tui. veni in thalamum sponsi tui. Intra in tabernaculum regis tui. pone te intra thronum meum. ut mecum gaudeas. mecum leteris. mecum in eternum maneat. in eternum mea beatitudine perfrueris.

Textus vicesimus nonus Augustinus

Quando proceditis simul ambulate. cum venerit quo itis simul state.

Comentum vicesimum nonum Ambrosius

Quam utile. quamque salutare sit. siue in incessu. siue in statu bonorum sortium

applicari facile non est. Namque impietatis
 aduersarius noster dyabolus. qui velut leo
 rugiens circuit semper quem deuoret vehe
 mentioribus temptationis fluctibus affi
 cit solos. quam sociatos. Unde cum seniores
 patres nostri. primum heremi cultores esse
 ceperunt. cum in sanctorum patrum collatio
 nibus scriberet. nequissimi spiritus tam se
 uas eius inferebant molestias nec eorum
 in cellis audebant soli commorari. pinde in
 oratorio in cellis et vbiq; cetero decreto plu
 rimi temptatorum persecutorum. vt vicissim noctur
 nas facerent excubias. psalmis. orationi
 bus. lectionibus. atq; disciplinis incum
 bentes. hinc cum frater quidam patrum indu
 stria a maximis eriperet temptationibus bo
 norum fratrum similitudinem extollens ad
 Rusticum monachum beatus Hieronymus. scri
 bit. **D** si solus fuisset. quo auctore surpassit
 ac si diceret nullo. ac pinde victus debella
 tusq; iaculisset. Nos etiam fratrem quendam
 germanum nostri ordinis nouimus et allocu
 ti sepem numero fuimus. qui cum Arimini pre
 sentim in nocte solus esset. tot tantisque de
 monum temptationes. illusiones. pressuras
 q; passus fuit. vt difficile esset dictu. nunc
 clamoribus. nunc cachinis. nunc flammis
 nunc verberibus. nunc horribilibus aspectibus
 nunc vectione. nunc sursum deorsumq; eu. vi
 brando agitationibus pauperem religio
 sum. cum solus maneret torquebant. So
 ciato vero nihil mali. nihilq; ei inferebant
 molestie. Postremo vt tpalibus finem eter
 nisq; darent cruciatibus initium. **D** rem stu
 pandam. et vbiq; terrarum cunctis seculis p
 dicanda. Ipsum vna diez hora circiter ve
 sperni. de angustis craticule ferree in corpo
 ree molis naturam foraminibus extrahentes
 supra incredibilis altitudinis pinaculum
 templi duxerunt. vt illinc eum seuisime precipi
 tarerent. **D** clementissime deus. non permisisti ser
 uum tuum tandem atrocissimorum hostium vio
 lencia trucidari. **E**cce ad tam grande spe
 ctaculum tota ciuitas Ariminensis accurrit.
 et viso populo seruus tuus ausus suscepit tuum
 iuocandi subsidium. et soluta lingua quam dyabo
 li manu tenebat ligata. aperto ore. ton
 nanti voce. cunctis audientibus exclamauit
D deus meus. **D** sancte Nicolae de Tol
 lentino defende me. quia ecce deuoratus iam
 pereor. **D** mira dei protectio. **D** patris infini

ta. **D** pietas intensa. **D** deus inuocat e ce
 lo rutilans sanctissimus Nicolaus a pietissimo
 deo emittitur. et cunctis videntibus demones
 effugauit. et accepta dextra seruus suum ex
 templi pinaculo in terram duxit. et ipsum sa
 num tutissimisque restituit. Subinde plurimum
 deuotoz hominum collegio facillime obtinetur
 quod deposcat. **U**bi saluator suis discipulis
 aiebat. **S**i duo ex vobis consenserint super
 terram de omni re quacumq; petierint fiet eis a
 patre meo. **E**t rursus. vbi duo vel tres in no
 mine meo congregati fuerint in medio eorum
 ego sum. quod si duorum vel trium iustorum idem
 congregatio permittitur. perculdubio octo atq; li
 beri. vt Leo pontifex maximus. inquit. plurimorum
 cetui condonabit. Namque dispersi milites
 non modo victoria. sed conflictu vt plurimum
 consequuntur. Carbones q; in vno coque
 rie succenduntur et ardent. seuncti vero extin
 guuntur et frigent. **D**iriguntur preterea ob
 ipsam bonorum societatem omnes ad bonos at
 q; beatos mores. quam vt sanctus David ce
 cinit. cum sancto sanctus eris. et cum electo ele
 ctus eris. et cum puero puerteris. **E**t eni sic
 malorum comes. malus fiat necesse est. ita et bo
 norum bonus fiat optet. **D**udebit enim ipsu co
 ram bonis. mala vite committere. fiat etiam in
 de. vt sequi mali mores. si que uogie in co
 sunt affectioes. optimis alioz reprimantur
 exemplis. **R**ursus viri religiosi ad hono
 rem. decorum honestatemq; sancte religionis se
 debent esse intenti. quam de ipsa scriptum est.
Flores mei fructus honoris et honestatis.
Et apostolus precepit. vt omnia honesta et firmo
 dine fiant. **A**r enim religiosum honestum at
 q; honorabile est. vt quaedam modum fratres si
 mul in vno habitant monasterio. ita cum
 processerint simul vadent. sicutq; in eodem manent
 loco. **D**e sancta salutiferamq; instructione
Id insuper visum est. facillime enim solus. vel
 in articulis fidei orthodoxe. vel in alicu
 ius scripture sententia labi possit in errores. et
 cum non haberet cui erroneum conceptum suum
 posset insinuare perditionis incurreret pe
 riculum. propterea scriptum est. **V**e soli. qui
 si ceciderint non habet subleuantem. **E**t rursus
 frater qui iuuat a fratre quasi ciuitas firmo
 ma. **E**t Augustinus inquit. **T**uor enim et
 dulcior vita est. vbi vnus alium cohortatur.
Ubi alter alterius inflammatur exem
 plo vbi alter doctrina alterius instruitur.
Ubi alterius porrecta manu alter

8

subleuat. Et beat⁹ Hiero⁹ ad Ruficum monachū ait. *Ad*ibi placet vt habeas sacrum p̄tubernium. nec ipse te doceas. Et subdit. in solitudine cito surrepit superbia dormit q̄n voluerit. facit q̄d voluerit. nulum veret. Tu anteq̄ in cōitate viuis nō facies q̄d vis. comedis q̄d iuberis. subij⁹ certis cui non vis. Tandē corporalis hec societas spūalem designat p̄iunctionem q̄ terribilis. vt castrorum describit acies. *Ita*q̄ castrorū acies. cū ad bellum se p̄parat. se cōiungere atq̄ ordiare festinat. ne vel interrūpi vel penetrari. ab hostibus queat. Sic nūtz nra spūalis acies bene coniuēta. bñq̄ ordinata sit ambulare. si mulq̄ stare precipit. vt corā dyabolo munit ad bellū. vt ex sua videlz p̄iunctione antiquū. nō solum terreat. sed pulsitet hostem. qui in seruis dei nil magis timet q̄ amous vinculū. et ad bene beateq̄ viuendū concordie vnitatē.

Textus tricesim⁹ Augustin⁹

In incessu. in statu. in habitu. et in oibus motib⁹ vestris. nihil fiat q̄d cuiusq̄ offendat aspectū. sed q̄d vestra deceat sanctitatem.

Comentū tricesimū Ambrosius

Affectiones mentis. et oēs motus animi. sicut quis mō ab exterioribus sumit exordiu. ita et per exteriora q̄les sint crebrius cognoscunt. Ob eam rē nequis malum de vestris iudicet mentib⁹. in incessu. statu. habitu. et in singulis vestris motib⁹ exteriorib⁹. Augustinus iubet nihila vob fieri. q̄d cuiusq̄ offendat aspectū. sed q̄d vestram deceat sanctitatez. Decet quippe sanctitatem viam fratres carissimi. vt in dictis factis. gestibusq̄ vūs tali animi vtamī moderatōne talis sitis p̄diti modestia. tanta polleatis grauitate. tāta valeatis sanctimonia. vt a nemine iuste valeatis rephendi. *Ita*m nō solum ad maiores ecclesie platos. vtz etiā ad nos. q̄ voto sum⁹ religionis astricti. tāq̄ etiā veros suos discipulos saluator dixit. Vos estis sal terre. tāq̄ si diceret. Vos estis hoim condunētū. vestro exemplo instrui. vīa sapiētia doceri. vīa hu-

militate componi ceteri debēt. Et rursus vox illa ad nos. Directa etiā est qua dicitur. Sancti estote. qm̄ ego sanct⁹ sum vicit dñs. Vere sancti esse debem⁹. q̄ nomē habitūq̄ religionis ac sanctitatis assumimus. q̄ diuino sumus cultui mācipati. sacris xpi altarib⁹ p̄secrati diuinis q̄z misterijs dedicati. Tale ḡ sal sum⁹ i populo vt vermes. et oēs anime putredines. nō solū doctrina et p̄dicatione. vtz etiam vite sanctitate ab eo abstergam⁹. *Ita*q̄ si sal euauerit. Si p̄dicator. vires amiserit. si religiosus luxurie cōcupiscentie et vanitati se dederit. in quo saliet. in q̄ populus credit. cui fidem adhibebit. quem imitabit. *Ita*m iuste clamabit. Ecce hō. cuius tanta nos sefellit opinio. et propterea subdit. Ad nihily valet vltra. nisi vt mittat foras. et cōculcet ab hoibus. Tale enim sal. vt beat⁹ Gregori⁹ inquit. qz insatuatum est. foras mittit. qm̄ falsus p̄dicator. eiusq̄ doctrina. que vana sine sapore. et inutilis est. ab ecclesia pellit. conculcatū autez ab hoibus despectui habeat. *Op*ortz itaq̄ nos. vt ap̄ls ait. ab his q̄ foris sunt bonū habere testimonū. *Ita*m enim. teste Augustino. sufficit nobis vita sancta. nisi sit et fama bona. *Ita*m vita iusta nobis ē necessaria prop̄ nos. fama bona prop̄ alios. *Pro*pterea xps crudelē illuz appellat qui negligit famā suaz. et rursus illum maledicit. q̄ eam aspnat. et merito qd. qm̄ sicur a sapiētissimo viro Salomone assertū est. *Del*u⁹ est nomē bonum q̄ diuitie mltē. Ergo sic nos existimēt hoies. vt ministros xpi. ministeriorūq̄ dei veraces dispensatores ex bōis operib⁹ nos eē agnoscant. vt de nobis verificet q̄d xps adiecit dicēs. Vos estis lux mūdi. *Ita*mpe ad corporeā mūdi lucem. s̄ est ad solē spectat effugare tenebras. illuminare orbem calefacere terrā. cōsolari viatores. exterminatores bestias. et cūcti aiantibus vim generatōis p̄ferre. Sic et nos. q̄ religiosi sumus. q̄ lux spiritualis appellamur. debemus heresum et cunctoz erroz atq̄ criminū tenebras per verā sanāq̄ doctrinā effugare. *I*lluminare orbē. popolum. s̄ instruendo et docendo. quo in via dei. hoc est in fide catholica ambulare debeat. calefacere terram. s̄ est terrenos hoies reiecta seculi cupiditate in deo amore et succen-

k

l

tere. solari viatores. q̄d̄iu em̄ sumus in hoc mundo pegrinamur ad deū z p̄ns vita nostra. via est ad nostr̄z tedeundi creatorem. Ubi cum multis erumnis. miserijs. laborib⁹ atq̄ inexplicabilib⁹ piculis in seculo degentes videam⁹ circūseptos. ne frangan̄t. Nos qui spirituales sum⁹ illos solari z recreare sepenumero debemus. vsq̄ ad itineris metā cōstātī fortiq̄ animo proficiscunt̄. Exterminare bestias. qm̄ ap̄ros. v̄s̄os z rugientes leones. hoc est nequissimos demones. simpliciuz atq̄ v̄d̄ilium. z si possibile sit. etiam fortissimoz animas deuozare querentes. orandi assiduitate. diuinoz nominū inuocationib⁹. humilitatis. fidei. charitat̄. ce terarūq̄ sanctaz virtutum fulgore. z deum signo crucis tanq̄ infallibili tremendaq̄ machina sicut scriptum est. Ecce crucem dñi fugite ptes aduerse. exterrimare debem⁹. Et cuictis animantibus vim generationis p̄ferre tenemur. qm̄ hominib⁹. quib⁹ possumus. q̄ omnium animantium naturam p̄cipiant. quō saltez bonas animi affectiones habeant q̄mōz d̄q̄ bona opera deo offerre debeant. luc̄ exempla monstrare debem⁹. Iubete xp̄o in euangelio. Sunt lumbi vestri precincti. z lucerne ardentes in manib⁹ vestris. Sic viuam⁹ vt vita p̄cordet cum nomine. p̄fessio teneat in opere. z his q̄ nobis appropriata sunt. similes p̄pleam⁹ effect⁹ vt si sanctus sit ordo. sancta sit p̄uersatio vt si sal dicimur. nostras aliorūq̄ mentem p̄diam⁹ vtutib⁹. z saporem bonoz opoz degustandum prebeamus. Si lux appellamur. vim effectūq̄ lucis ostendam⁹ vt si bene de nobis dicat̄. id testimonio bone actionis cōprobēt. qm̄ teste Marco Tullio. omnis virtutis laus in actione cōsistit. Et si religiosi vocamur. religiose viuam⁹. At em̄ tunc religiose viuum⁹. si illicitos mores sub disciplina coercem⁹. Si membra z sensus n̄ros studeam⁹ restringere. vt nequeant lasciuie z leuitati deseruire. vt aspect⁹ noster sit simplex. z humilis. ne fixe aspiciat ocul⁹. qd̄ illicite p̄cupiscat animum. Et noster auditus sit purus z discretus. ea q̄ superflua sunt z vana respuens ea que dei sunt grantanter suscipiens. Et sermo noster sit sale p̄dit⁹. octiosa z noxia detestans bona z

utilia cōmendans. vt sit in corde mundicia. In vultu pudicitia. Incessus cū grauitate. status cū reuerētia. mor⁹ cū maturitate. habit⁹ cum religione. quaten⁹ vbi q̄ resplendeat sc̄titas. emineat honestas. seruet̄ humilitas. vt in oibus motib⁹ nostris nihil fiat qd̄ cuiusq̄ offendat aspectum. sed qd̄ nostram deceat sc̄titate. z sic tandem in oibus. tā p̄uate q̄ publice. tā palā q̄ clanculum nos geram⁹. vt in nobis nō mentiat̄ religionis nomen. Nāq̄ religiosus. vt ait Cicero a religendo appellatus ē. eo q̄ retractat. z tāq̄ relegit ea que ad cultū diuinū pertinent. modum. ordinē. formāq̄ cunctis spiritualib⁹ imponens. Et Isidor⁹ inquit. Religiosi dicitur sunt ex relegendo. tāq̄ ex eligēdo. eligentes. z ex diligēdo diligētes. q̄ si in tāto culmine positi sum⁹ diuinitatis contineamus imprimis nos taliter. quatenus sine rumore alios cōtinere valeam⁹. qm̄ nō pōt exercitū p̄tinere ip̄erator. sicut p̄clare Marc⁹ Cicero inq̄t qui seipsum nō cōtinet.

Textus tricesim⁹ primus Augustin⁹

Oculi vestri z si iaciant̄ in aliquā feminarū in nullam figant̄. Neq̄ enim quando proceditis feminas videre. phibemini. s̄z appetere. aut ab ipsis appeti velle criminofum ē.

Cōmentū tricesimū primū Ambrosius

Omnipotens dei mandatū est. nō mechaberis. in quo ois membroz genitaliū illicite p̄hibetur vsus. ad cui⁹ quidem p̄cepti obseruantiam. cū totū genus obligetur humanuz. nō illud hic iussit Aug⁹. vt quidam aiūt. sed vt diuine maiestati hoc iubenti facili⁹ libert⁹. cōmodiusq̄ parere valeam⁹. oportunitatē. cām atq̄ viam. qua ad prohibiti vitij deueniē labem. nobis impauit cauendam dicens. Oculi vestri. z si iaciant̄ in aliquam feminarū in nullam configant̄. tanq̄ si manifeste dixisset. Cauete fratres ne in mulieres oculos conijcere. z si coniecti fuerint. in nullam figant̄. qm̄ in aliquam earū conficti sagitte sunt corda ferientes atq̄ penetrantes. z secū vi-

rus deferentes. vt interficiat aiam. perin
de Trefi. tertio scriptum est. Oculus me⁹
depredatus e aiam meam. Ob eam rein
Democrit⁹ sicut Tertullian⁹ meminit si
bi oculos eruit. ne videlz feias videre. q̄s
sine concupiscētia aspicere nō poterat. Ad
hoc hortat⁹ est nos xps in euangelio di-
cens. Si oculus tu⁹ scandalizat te. erue
eum ⁊ p̄ice abste. hincbear⁹ Antho. cum
didimum virū profecto eruditissimū de
sua consolaret cecitate dixit. Multo qui-
dem meli⁹ est spū videre q̄ carne. ⁊ illos
oculos possidere. in quos festuca pecca-
ti nō possit incidere. q̄ illos q̄ solo visu p
concupiscētia possunt hoīem in interi-
tum gehenne mittere. Et ne q̄s credat
in simplici visu peccatū consistere subdit.
Neq̄ enī qm̄ proceditis feias videre pro-
hibemini. non enim videre prohibitū est.
sed male videre. ille enim male videt. ille
nequiter aspicit. qui p̄ visum ad concupi-
scentiaz tendit. hinc adiecit. sed appetere
aut ab ipsis appeti velle criminofum est.
Crimen enī vt ipse super Jobem inquit.
est peccatū graue accusatōe. ⁊ dānatione
dignissimū. Nemo idcirco puifaciat concu-
piscētia. si criminosa est. si accusatōis
deimentū habet. si concupiscētem dāna-
tione facit esse dignissimū. **Q**uā-
dam igit̄ figere oculū. ne ad concupiscētia
labamur. qm̄ si q̄tidie velis pulchris fa-
ciebus oculos figere. vt Crisostom⁹ ait.
capietis oīno. ⁊ si bis vel ter fortassis la-
queos euades. nō tñ que fragilis est. hu-
mane nature expers eris. que talib⁹ con-
stipata conditōibus. vt si etiam contue-
re se p̄tineat. spēs nihil oīnis forne se-
mel cordi p̄ oculos imissa adeo illigata te-
net. vt viri magni luctamini soluat̄ pote-
state. Ea de re idē vir doctissim⁹ Crisostom⁹
cautos nos reddens inq̄t. Quan-
do visa muliere flāma semel accēsa fuerit
⁊ postea absente ea. format quis apud se
imagines turpiū actionū multotiens p̄-
cedit ad op⁹. Testis ē sanct⁹ Dauid. qui
oculos suos in feminam figēs. illicito ap-
petitu deuict⁹ adulterium ⁊ homicidium
ppet̄ auit. Testis est Judas. q̄ cum in bi-
uio narium suā Thamar aspiciens cū ea
peccauit. Testes sunt filij dei. qui cū fili-
as hoīm pulchras viderēt. eas in vxores
acceperūt. Testes alij innumeri. q̄ ex libi

diuoso aspectu in concupiscētia exarfe-
runt. ac deinde ad fedissima deuenerunt
opera. Et si oportune cōmoditatis caren-
tia ad opus non ventat̄. rei nihilominus
sunt apud dei maiestatem. peperam affe-
ctantes. dicente Saluatore in euangelio
Qui viderit mulierē ad concupiscēnduz
eam mechar⁹ est in corde suo. deus enim
qui est scrutator cordiū nostrā iudicat in-
tentionē. Itaq̄ si cuiusq̄ malus est aim⁹
mala mens. prau⁹ affectus. puerisq̄ ex-
terit intentio. necesse fit. vt ipse tot⁹ ma-
lus sit. Chusto testante qui ait. si oculus
tuus simplex fuerit. totū corp⁹ tuum lu-
cidum erit. Si autē neq̄ fuerit. ⁊ totum
corp⁹ tuū tenebrosū erit. De mētis vti-
q̄ oculo qui p̄matū tenet in hoīe. ⁊ a quo
nō solum nomē verūetā ⁊ opationem. et
essentiā tenet. veritas ipsa intelletit. Ne-
mo igit̄ se de castitate. nemo de virginita-
te. nemo de pudicitia glouet̄. si castū vir-
gineum pudicitie cor nō habuerit. pote-
rit quidem hoīem fallere. sed deū cui oīa
patent fallere nō poterit. Sed ne homo
ex̄rdescat interior. Oculus auertat̄ exte-
rior. ne. si videat vanitatem. ⁊ si viderit in
eam nō figat̄. Nō enim nos Salomo-
ne sapientiores. nō Dauid sanctiores. nō
Sāplone existim⁹ fortiores. q̄ si q̄ tantū
viri per incuriā ceciderunt oculorū. Hos
q̄ longe ab eis virtute distam⁹. taz morta-
le precipitiū sum ope timere ⁊ cauere de-
bemus. Discam⁹ igit̄ ab istis. Discamus
⁊ a viro scitissimo atq̄ peritissimo Jobā-
ne os auri. qui cū se tā castum esse gloria-
ret. tante continentie atq̄ fortitudinis ex-
istimaret. vt dicere ausus ess̄ deo. Dñe li-
bera me a superbia. qm̄ meipsum a libidi-
ne ⁊ homicidio liberabo. ⁊ tñ ad contu-
tū erraticē adolefcentis mox tate castita-
tis ruit colūna. O fratres mei. xl. ⁊ vltra
annos exempluz eruit pudicitie. q̄ vnico
momēto amisit gloriā castitatis. ⁊ homi-
cidij ppetrauit dicitū. Discam⁹ ⁊ a Pau-
lo ap̄lo vase electōis. q̄ preparat⁹ in euan-
gelio xpi ob cornis aculeos. ⁊ uentiuā
vitiōz nō modo oculos. sed totū corpus
suū reputabat. ⁊ in seruitutem redigebat
ne forte alijs predicās ipse reprobus in-
ueniret. O fratres mei si hic ad tantā gra-
tiam erect⁹ post nuditatez. ieiunia. famez
carceres flagella. ⁊ supplicia clamat. Uī

Deo alteram legē in membris meis repu-
gnantē legi mētis mee. captiuantez me in
lege peccati. Et rurſus. Infelix ego hō.
q̄s me liberabit de corpe mortis huius.
Quō nos ſecuros eſſe putam⁹. ſi delicijs
vacam⁹. ſi micantes oculos in feminam
eijcim⁹. Ob eā rem patientie atq; p̄ſtan-
tie turr⁹ inerpugnabilis Job aiebat. *pe-*
pigi fed⁹ cū oculis meis. vt non cogitarē.
q̄dez de ſagine. *Expiebat em̄ vir ſanctiſſi-*
mus. q̄ p̄ exteriorē viſum intent⁹ corūpēt-
inmen. ſuis cū oculis pactū pegit. ne in-
caute aſpiceret qd̄ illicite concupiſceret.
Et q̄q; animus ex om̄ib⁹ ſenſib⁹ tāq;
ſuis ex nuncijs poſſit p̄moueri. null⁹ tū
eſt. q̄ vel plures vel diſtinctiores. vel etiā
vehementiores. exactioresq; mētī noſtre
offerat ſpecies. q̄ viſus. *Pagna nimirū*
eſt eius p̄tās. q̄ p̄ amplum gix luſtra-
tionis ſue. fulgore velociter curſus ei⁹. et
ſup̄ oēs volucres celi volatus ſu⁹. pene-
trabilior om̄i gladio acuto con⁹ intuitus
ei⁹. Adamat pulchra. q̄ velut ſtrenuiſſi-
mus miles atq; expeditiſſim⁹ armiger.
quoorſum ſe verterit. dimicando ferit. in
ſublimib⁹ q̄ excellis q̄maxime delectat.
Hinc tanq; in arce in ſublimiori p̄ſtan-
tioriq; pte hoīs oculi ſunt a natura loca-
ti. vt p̄ eos non in feminas. nō in vanitas
tes huius mūdi. nō in ſeculi voluptates.
ſed in celos q̄ ad ſidera. q̄ ad ſūmi dei p̄te-
plationē n̄ ſeſt aspectus. Et qm̄ in domi-
to eā ſunt calcande habene. ſic refrenan-
dus eſt aspect⁹ n̄. ne calcitret. ſic pudici-
cia ornand⁹ ne labefiat. ſic p̄mendum
ne ſe extollat. ſic retinend⁹ ne in p̄cipitiū
nos eijciat. ſic deniq; vbiq; q̄ apud quē
cunq; cuſtodiend⁹. ne referendari⁹ tante
maieſtatis cardo fiat n̄e eterne captiu-
tatis. Credite mihi fr̄es mei dilectiſſi-
mi. curioſum. vanū. q̄ incautiū aspectum.
nō labefactantis libidinis tū. verum eti-
am oīm maloz extitiſſe originē. Nam q̄
pacto voluptuoſiſſima illa p̄ma parens
n̄ra. ſua diuinū fuit tranſgreſſa p̄ceptū.
niſi qz vetitū incaute pomū aſpexit. Chā
qz impudice patris aſpexit verēda. de ho-
nozandis paratib⁹ mandatum p̄temptit.
Caſtiſſimū Joſeph d̄na oculos in eū cōij-
ciens in libidinē exarſit. Dina ob ei⁹ va-
nū aspectum aſichem corrupta homici-
diorum. guerraz inerplicabiliūq; fuit cā-

maloz. *Et nude veneris aspectu. Paris*
excellē q̄ inclite ciuitatis troiane pepit in-
cendiū. Egyptij viſa eius pulchritudine
Sarā Abrahe p̄iugerapuerūt. Polofer-
nus capt⁹ ſetē Judith ornatu cum oī ſuo
perijt exercitu. Sener ex luxurioſo viſu i-
caſtā pudicāue Suſannā exarſerūt. Sed
quid p̄ ampliora vagoz exempla. Nō ſo-
lum h̄ corpore⁹ ſed ment⁹ aspect⁹ incauti⁹
maloz oīm extitit iūtiū. Nāq; lucifer ſuā
pulchritudinē. ſplendorē. ceſtitudinēq; cō-
templās elat⁹ eſt. q̄ preliari cepit. vt pone-
ret ſedem ſuā verſus aq̄lonē. q̄ ſiſtis fieret
altiſſimo. Propter qd̄ e celo cū oī ſua co-
horre in eternos cruciat⁹ electus ē. Hinc
p̄ps in euangelio dicit. Videbā ſathanā
*ſicut fulgur de celo cadentē. **¶** Q̄ q̄ igit̄*
periculoſus. q̄ d̄anāduſ. q̄ deteſtand⁹.
q̄q; magnopē fugiēduſ ē interior⁹ exte-
riorūq; oculoz van⁹ q̄ incautus aspect⁹.
Peride ſanct⁹ ſupplicabat David. Auerte
oculos meos d̄ne ne videant vanitatē
Auerte oculos carnis ne carnalis ſiam.
Auerte d̄ne. auerte oculos mentis mee.
ne elatus a tua ceſtitudinē. ſicut ſathanas
tuā. Ob eam rē ſancto Loth a ſodomis
fugienti p̄cipit. vt nō retroaſpiciat. neq;
remaneat in oī circūadiacenti regione. ſz
in monte ſaluū ſe faciat. Qui retroaſpi-
cit. vt p̄ps ait nō eſt apt⁹ ad regnū dei. H̄
eſt qui ſicut canis ad vomituz redit. q̄ ex
religione ad iā relictam militiā ſecularez
reuertit. qui p̄ oculos corporeos aie que-
rit interiū. qui ob mundanarū rerū con-
cupiſcētiam. minime verēt ſua labefacta-
re conſcientiā. de q̄ quid aliud ſentire poſ-
ſum⁹. niſi qd̄ v̄rou Loth retroaſpicienti
p̄tigit. vt ſalis videlz conuertat̄ in ſtatūā.
vt de aiato ſenſibili q̄ rationabili. inaiat⁹
iſenſibil⁹ irrōabilisq; fiat. vt q̄ mior hoie.
deterior b̄uto. q̄ ſicut lapis ſine oī vita ef-
ficiat̄. Contemplemur q̄ q̄ mala ſit hui⁹
poſitionis inſpectio. q̄q; deteſtanda ani-
mi adūſio. Neq; aliquis dei ſeru⁹. ſicut q̄
Loth in aliqua circūadiacenti remanere
debet regione. circūadiacētes regiones i-
ordiati ſunt alioz ſenſuū appetit⁹. Quid
dei famulo p̄deſt. ſi cōponat oculos. lin-
guā habeat ad detrahendū ſolutā nareſ.
guſtū. tactūq; ad mollicitem. ſapores. odo-
res q̄ ad oēs indecentes voluptates hēat
exteſos. aures ad vanā colloquia audic⁹

da habeat erectas. Ne quidē vie pessimā
daturū ciuitatum sunt quib⁹ pōt ad ani-
mā ingredi mors. Idcirco ⁊ has regio-
nes incolere. sicut retroaspicere caueam⁹

Et in montē vbi saluifiamus nitamur
ascendere. Christus cñi vt oraret. crebri⁹
ascendebat in montē. Dauid ppheta o-
culos suos. vt inde ei auxiliū veniret. leua-
bat in mōtes. Lex dñi i mōte fuit Moy-
si collata. Dei hoisq; filius in monte vo-
luit exaltari. ⁊ de mōte in celum ⁊ ad pa-
trem redire. Et deliciarum paradisi in
monte constituta est. qm̄ mōtes sublimio-
res sunt celo. ppinquoiores. ⁊ deo q̄ con-
ualles sunt siliiores. qui magn⁹ est ⁊ excel-
sus. ⁊ super oēs celos. qui firm⁹ ⁊ stabilis
dans cuncta moueri. q̄ preciosa mune-
ra donat. q̄ ab oī conualliū est alien⁹ ca-
ligine. Mons tñ primus triceps est. qm̄
vnius de⁹ ⁊ trinus est. p̄ montona ⁊ appē-
ditie sūt sancti. videlz qui in celesti illa ci-
uitate sunt primores. tandem colles sunt
qui inferiores sunt spirit⁹ bñi. Ad hos in-
quam inspiciam⁹. ad hos oculos mentis
nostre eleuemus. sed ad vnū ⁊ tricipitez
primū dirigamus aspectum. clamātes cū
propheta. Ad te leuaui oculos meos qui
habitas in celis. vt inde veniat nobis hic
bene opandi auxiliū. ⁊ postmodū ad euz
ascendendi cōcedat vehiculum. Quisq; s
igitur Sodomoz gomoreorum fugere
incentiua desiderat vitioz ab eoz aspe-
ctu. vicinorūq; residentia se prorsus faci-
at alienū. ⁊ simul cum Loth altos vir-
tutum montes conscendat. ⁊ tandem ad
montem qui chubstus est efferri mereatur
Etenī tanto quispiam illesior seruabitur
a vitijs. quanto ⁊ corpore ⁊ virtute ma-
gis elongabitur ab eisde. Et ne quis am-
bigat visum esse cām ꝑcupiscentie addit

Textus tricesimus secund⁹ Augustin⁹

Non in solo tacito affectu. s; aspe-
ctu quoq; ⁊ affectu appetit ⁊ ap-
petit cōcupiscentia feminarū.

Comentū tricesimū secundū Ambrosi⁹

Hic tacite ꝑceptor n̄ respōdet q̄-
stioni. Nam cū plurimis in locis
ipse asseuerauerit ꝑctm̄ inim̄ esse

ꝑctm̄ inq̄tuz est voluntariū. Et itez ꝑec-
catum esse retinēdi voluntatē. vel ꝑsequē-
di qd̄ iusticia vetat. Et rursus om̄e ꝑec-
catū esse factum. vel dictū. vel ꝑcupitum
ꝑtra eternam legē. ex ipsa. ꝑcedens volun-
tate. ex qua tanq; ex arbore mala ꝑce-
dunt opa mala tanq; fruct⁹ mali. nō igitur
ex ipso aspectu ꝑcupiscentia. vel qd̄
cunq; aliud emanat ꝑctm̄. Huius latentis
obiectioni rñdet dicens. nō solo tacito af-
fectu. h̄ est tacita voluntate intus ꝑcupis-
centia oriē. sed aspectu quoq; exteriori si-
mul cū affectu interiori generat. ac si di-
ceret qd̄ ex vano aspectu oriē iniquus af-
fect⁹. ac ꝑinde necesse ē. vt ex vtroq; oriā-
t ꝑctm̄. Hinc sane scriptum est. Ascendit
mors ꝑ fenestras n̄ras. ingressa ē domos
n̄ras. Sed qd̄ est mors anime. nisi cōcu-
piscentia mala. Quid dom⁹ h̄ra. nisi mēs
nostra. in q̄ vniuersa bona ⁊ mala nostra
sunt recondita. Et ꝑ huius domus fene-
stras. qd̄ aliud. nisi quinq; sensus corpis
intelligim⁹. Adors⁹ ꝑ fenestras ascēdit.
atq; in domos ingredit. qm̄ ꝑcupiscentie
vitiū per sensus corpis ad mentis serpit
interiora. Non tñ ob eam rem. sensatō-
nem ipsam ꝑctm̄ esse dicim⁹. etiam si ad
intellect⁹ accessit cognitionem. sed si fixa
fuerit. sed ⁊ voluntas fixioni ꝑsensit cā
est peccati. Et beatus Hieronymus sal-
uatoris vbum interpretans. in quo dicit
Qui viderit mulierem ad ꝑcupiscendum
eā. iam mech⁹ est. Inq̄t inter passiones
⁊ ꝑpassionē h̄ interesse. qd̄ passio repu-
tatur in vitium. ꝑpassio licz vitij culpam
habeat. tñ non tenet in crimine. ergo qui
viderit mulierem. ⁊ aia eius fuerit nulla
ta. h̄ ꝑpassione ꝑcupiscentie est Si h̄o cō-
senserit. ⁊ de cogitatione affectum fecerit
Sicut scriptū est in Dauid. transierunt
in affectu cordis. de ꝑpassione transiit
ad passionē. ⁊ huic non voluntas sed oc-
casio deest peccandi. Quapropter ne ex
ꝑpassione veniam⁹ ad passionē. ne ra-
tio succubat. ne voluntas ꝑ exteriorē ap-
petitū pereat. ne ꝑ fenestras n̄ras. mors
ingrediat ad domiciliū ꝑscientie nostre.
opus est vt fenestras ipsas diligenter cu-
stodiam⁹. ⁊ oēm nostrz appetitum ratōni
subijciamus. Nam in omni actione su-
sciꝑienda. tria sunt. vt. Ad. L. ait. tenen-
da. primū vt appetitus pareat rōni. quo

nihil est ad officia p̄seruanda accommoda-
tius. Deinde vt aiaduertat. q̄nta illa res
sit. quā efficere velim⁹. vt neue maior. ne
ue minor. cura ⁊ opa suscipiat quā cā po-
stulet. Tertiu⁹ vt caueam⁹. ne que ptinent
ad liberalē sp̄m. ⁊ dignitatem imoderata
sint. Modus aut̄ optim⁹ est. dec⁹ ipsum
tenere. nec p̄gredi longi⁹. Hoz tñ trium
prestantissimū est appetitum obtpare rōi.
obtemperat autem mīme. si a viro feiarum
appetat̄ concupiscētia. vel ecōtra cōcupi-
scentia feiaz ipsum appetat virum. Hoc
ad illud referē qd̄ imediate super⁹ dixit.
Neq; enī feias videre. p̄hibemini. sed eas
appetere. aut ab ipsis appeti velle crimi-
nosum ē. Itaq; feiaz concupiscētia sub
utrouis actiuo. videlz ⁊ passiuo sumat̄ re-
spectu. sub quīs casu. sub recto. s. aut sub
ablatiuo ei⁹ capiat̄ habitudo.

Text⁹ vicestimusterti⁹ Augustin⁹

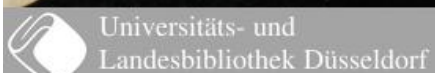
Nec dicatis vos habere aīos pu-
dicos. si habetis oculos impudi-
cos. qz̄ impudic⁹ oculus impudi-
cicordis ē nuncius.

Comētū vicestimūtertū Ambrosius

Quorundā redarguit versutism.
q̄s non mō vite penitet impudi-
ce. sed coz nitunt̄ mentis impu-
diciā quoddā falso tegere velamine. cuz
tñ non desistat̄ ipudicis oculis se accusa-
re. ⁊ eisdē tāq; efficacissimis testibus se de-
nūciare quictos. ⁊ quos sagax p̄ceptor
ait ne dicatis vos habere aīos pudicos.
si habetis oculos ipudicos. qz̄ impudic⁹
oculus impudici cordis ē nunci⁹. Tāq; si
apte diceret. quid ai pudiciā ⁊ sanctita-
tē s̄latis ypocrite. cū vestre mentis corru-
ptionē impudici oculi vestri denuncient
Pescatis qz̄ ea que int⁹ latēt. extertora ge-
stah̄ sinuāt. An ignoratis qz̄ habit⁹ cor-
poris creberrim⁹ sit nunci⁹ habit⁹ men-
tis. Quid fingitis rectitudinē. cū obliqui-
sitis. Quid pulchritudinē cuz turpissimi.
Quid nitore cū in tetrum estis chaos il-
lapsi. Sitis q̄ veraces. vt qd̄ p̄ofitemini
ore. oculus indicet. ⁊ mens ipsa teneat.

Nō enī nisi in aīa vera pudicitia p̄sentata
est. qz̄ ei⁹ index oculus eē possit. p̄inde

a stupratore nec ipsa eripi pōt. Nāq; vio-
lencia nō violat̄ pudicitia. Et ip̄e ad p̄e-
sulem honoratū scribit. si mente seruat̄
qm̄ nec in carne violat̄. qm̄ voluntas pa-
tientis sua turpiē carne non vitē. sed sine
cōfensione tolerat. qd̄ alius operat̄. Sic
apud gētilēs Lucretia Patrona nobi-
lis Romana. vi stuprata laudat̄ atq; de-
fendit. Sic apud ch̄sticolas diua Lu-
cia consulari Pascasto sibi lupanar minā
ti dicens. nō corrupit̄ caro. nisi de con-
sensu mentis extollit̄. qd̄ ⁊ Aug⁹. in epla
ad Victorinum clar⁹ asseueravit dices.
Si aīmus nulla cōfensionis turpitudine
maculat̄. etiā carnē suam defendet a cri-
mine. ⁊ quicqd̄ in ea nec cōmilit nec p̄mit-
tit libido patientis. soluet culpa facientis
Dis enī illa violentia nō pro corruptio-
nis turpitudine. s; p̄ passionis vulnere de-
putabit̄. tantū enī valet in mente integri-
tas vt illa inuolata. nec in corpore pos-
sit pudicitia violari. cui⁹ mēbra potuerūt
supari. Et in excellentissimo de ciuitate
dei inquit. Cū pudicitia virtus sit animi
comitēq; habeat fortitudinē. qna potius
quelibet mala toleraret. q̄ malo cōfenti-
ret discernit. null⁹ autē magnanim⁹ ⁊ pu-
dicus in potestate habeat qd̄ de sua car-
ne fiat. sed tantū qd̄ annuat mēte vel re-
nuat. quis tandē sane mētis putauerit se
p̄dere pudicitiam. si forte vi app̄hensa et
oppressa carne sua. vt erarceat̄ ⁊ expleat̄
libido nō sua. Et vt vīs mentib⁹. que
dixim⁹ magis p̄luceant. Sane aduerten-
dū puto. qz̄ ceu bifariā desinuim⁹ virgi-
nitatem. mētis. s. ⁊ corpori. sic duplex pu-
dicitia gen⁹ esse asseruimus. Alter⁹ qd̄ in
aīo residet. Alter⁹ qd̄ ad corpus. mō spe-
ctare videt̄. Virginitas mentis fides est
incorrupta. Virginitas corporis ē corp⁹
intactum. nā sicut carnalis sponsa vt vir-
go a suo censeat̄ sponso. necesse habet vt
illesum integrū ⁊ intactū suū vas p̄seruet
ita ⁊ virgo xpi. ei per mentis desponsata
virginitatem. integrā fidem. solidam sp̄e.
sincerāue caritatem ei inuolabilē teneat
opus est. Eo pacto d̄ pudicitia. qz̄ oēs
humani virginalis. maritalis. vidualisq;
status decor ⁊ ornamentū sit. censendus
est. vt altera. castissimis polleat in corpo-
re moribus. altera sine vlla fictione splen-
descat in mente. Et qm̄ par est opposi-

toꝝ multiplicatio. duplicē etiā esse impu
diciā astruam⁹. Alterā animi. alterā cor
poris. Que aie est p intrinsec cogitatio
delectationē pagit. Que vō corporis p ex
teriores act⁹ multifariam implet. Nam
nunc p visum. nunc p auditū. nunc p ta
ctū. non p locutionē. nunc p opationis
complet defluruz. Et rursus. ea que per
visum cōmittitur in tot pfunditē species.
quot modis. pcar oculus dicitur impudi
cus. Etenī sic vno mō dicit. cuz humani
serus verēda inspicere nō veret. sic Chā
genitor sui Ihoē vino madefacti puden
da deridendo vidēs. meruit maledictio
nem habere. Rursus cū pulchras depic
tas imagines libidinosē intuet. sic oli
ba meretricū oculoꝝ suoz concupiscentia
insanuit. cū Caldeoz hoies formose de
pictos baltheisq; accinctos conspiceret.
Lū etenim coētia bruta. quoz aspectus
humana solet puocari cōcupiscentia ne
quise oculi conijciūt. Lū in spectaculis
impudicorū actū. ceu in theatris gēt
les faciebant. repñtationes ab eis cōspici
untur. Quos beat⁹ Aug⁹. in pclarissimo
de ciuitate volumine detestans ait. *Ve
niebam⁹ z nos ad olefcētes ad spectacu
lū z ludis turpissimis oblectabamur. Am
plus ocul⁹ impudicus dicit. vel cū mu
lierū species curiose vaneq; pñderat. Lō
tra quem modū Ecclesiasticus ait. Ne re
spicias spēm mulieris. vel cū suis eas rep
cutit nutib⁹. O q̄ venenose. q̄q; effi
caces sagitte ad subuertendas mētes. sūt
nutus oculoꝝ. Perinde Salomon in p
uerbijs inquit. Nō cōcupiscat pulchritu
dinem ei⁹. s. male mulieris cor tuū. ne ca
pianis nutib⁹ illius. Recte igit z pree
ptor noster inq̄t. Impudic⁹ oculus. ipu
dici cordis est nūc⁹. pstat enī oculos. sub
animi esse regimine. quare ipsi ipudici ef
se nō possent. nisi z ipse sit anim⁹ impu
dic⁹. Que enī matrona dici posset pudic
ca. que p suos nuncios ipudicis verbis.
sibi faciat amatores. Nōne oculi sicut ge
nitalia subduntur rōni. Sed cum per hu
iusmodi mēbra nihil exerceat impudicum
q̄n illud aīo aser bat. quo pacto si ocul⁹
erit impudic⁹. anim⁹ pudicus erit. Nō q̄
vanū z impudicū paruipendam⁹ aspectū
si ex oculo ipudico cor fiat impudic⁹. si
nostre pñfessiois vota negligantur. si reli*

gionis decor perdat. Turpe enī valde
z vitiosum est. z omnino detestabile. si cū
habitu sancto z in sancta pñfessioē. scōꝝ
to digna exerceant opera. Perinde mix
imodum nos Pericles delectauit obur
gatio. qui cū haberet collegaz in pretura
Sophoclem poetā. vt. *M. L. pmo offi
cioꝝ meminit de cōiq; officio conuenis
sent. z casu formosus puer pteriret. Dixit
q; Sophocles. O puerum pulchrū. peri
cles ipsum his verbis obiurgauit pretorē
O Sophocles decet nō solum man⁹ sed
etiā oculos abstinentes habere. q; si pre
tori z aspectus z sermo college sui displic
uit impudicus. quāto nobis magis qui
ad honestatem sum⁹ dedicati. omnis tur
pitudine. omnis vanitas. omnis impudi
cus actus displicere debet. que enim par
ua videntur esse delicta. nec a multis in
telligi possunt. ab his. si veri dei cultores
esse desideramus. etiam diligenter est de
clinandum. Laueamus igitur fratres
nobis omnē impudicitiam corporis. sed
multo magis repellamus impudicitiaz
mentis. simus corpore sed magis animo
pudici z imaculati cogitem⁹ qualis vtri
usq; conditio. Nam pudicitia ornamen
tum est nobiliū. impudicitia cōfusio. hec
exaltatio humiliū. illa depressio. hec no
bilitas ignobilium. illa exterminatio. hec
pulchritudo viliuz. illa turpitudine. hec so
lumen merentiū. illa luctus. hec augmē
tum omnis pulchritudinis. illa diminu
tio. Hec decus religionis. illa vituperiū.
Hec minoratio criminum. illa augmenta
tio. Hec multiplicatio meritorum. illa di
minutio. Hec creatoris omniū dei ami
ca. illa inimica. Quid plura. Tā⁹ est pu
dicitie splendor. vt in eius virtute homo
non distet ab angelo. Unde Bernard⁹
ait. Differunt quidem inter se homo pu
dicus z angelus. sed felicitate non virtu
te. huius enim castitas felicior. sed illius
fortior esse dignoscitur. Contra per im
pudicitiam hō non distat a bestia. Tan
tum insuper immortalī ac prepotētī deo
semp grata extitit pudicitia. vt de illa nō
solum apud fideles suos. verum etiam z
apud gentiles admirandam gratitudinē
palam voluit demonstrare. Unde nauim
qua simulachrum matris p hygie vehe
batur. vt pater noster Aurelius Augusti*

nus decimo libro de ciuitate dei. memi-
nit multis hominibus. bonisq; conatibus
immobilem redditam. vna muliercula zo-
na alligatam ad sue pudicitie testimoniū
mouit et traxit. Virgo item vestalis. cum
de eius corruptione questio verteretur.
aqua impleta cribro de Tyberiu neq; per
fluente. abstulit controuersiam. Econ-
tra impudicitia sic semper exhorruit deo.
vt apud nullam nationem reliquerit im-
punem. Idcirco ne quis impudicū par-
uipendat aspectum. sed ad ipsum euitan-
dum fugiendūq; semper simus feruentio-
res. qui et quales ex ipso sequantur effectus
ostendit. cum subdit.

Lex^o tricesimusquartus Augustinus

Ecum se inuicem sibi et etiam
tacente lingua cōspectu mutuo.
corda nunciant impudica. et in
concupiscentiam carnis alterutro dele-
ctantur ardore. etiam intactis ab imun-
da violatione corporibus. fugit castitas
ipsa de moribus.

Comentū tricesimūquartū Ambrosius

Uerum quidem est. quod antiquus
sermo dicit. Durissime non po-
test amantium tegi amor. cuius rei
causam illam esse arbitror. quam ipse pre-
ceptor insinuauit his verbis. Amor meus
pondus meum. eo feror. quocūq; feror.
Et rursus. amor transformat amantes in
amatū. et adeo quidem. vt amor vni
efficiatur animus. Et si natura corporū
admitteret penetrationem. idem procul
dubio fieret corpus. quam cum non pa-
tias nutibus. gestibus. et quibuscūq; pos-
sunt actibus nutantur vinculum insinua-
re animorum. quod et de casto et libidino-
so potest amore contingere. Si perfectus
fuerit. caritas ipsa intendit. Si autem
carnalis et voluptuosus. beluini. mores
castitatem iam amissam denunciant.

Hoc est quod ait. mala que ex impudico
sequuntur aspectu explicando. Et cū cor-
da. hoc est cogitationes ipse turpis se ad
amantium. se inuicem. sibi et mutuo ac
libidinoso aspectu. etiam si tacete lingua
vt inter eos nullus prorsus oriatur ser-

mo. impudica esse denunciant. et cum se-
cundum concupiscentiam carnis alteru-
tro. hoc est reciproco delectantur ardore
etiam minime tactis ab immunda viola-
tione corporibus. cum hec in quas q iam
diximus ex impudico puenerint aspectu. s-
danosus et plurimū detestabile sequet ma-
lū. q fugiet castitas ipse de moribus. Itaq;
mala q ex vano proficiscunt aspectu. sūt.
que ipsa sūt corda impudica. q inextin-
guibiles libidis nascunt ardores. q ho-
nestatis flores et omnes beati corrupunt
mores. et quoz qdez corruptela etiaz in-
tacti ab immunda violatione corpibus fu-
git. et tandem ipsa religiosoz sponsa casti-
tas perit. Etenim ex impudico visu i ma-
lam cogitationē. que p cor significat. et
mala aut cogitatione in prauā deuenitur
delectationē. hec plensum parit. et q libi-
dinosē carnis succendunt ardores. et qui-
bus mala gignit opatio p cuius frequen-
tiā suetudo nascit. suetudo autē lege-
z necessitates inducit. Itis fomentis qsi
quibusdā gradibus exerceat libido. tollit de-
mente xguitas. fugit de moribus castitas.
siuina et creiat peccm. q anima misera au-
tit a deo. qm vt a nostro pceptore defini-
tū est. peccm nil aliud est nisi spretio inco-
mutabili bono. adhesio bono pmutabili
quare adultera effecta. ac prouide iure a
suo legitimo sponso repudiata. et expulsa
omnib; auxilio destituta in manus incidit
inimicor. qd in Dalida satis est apte fi-
guratū. que Sampsonē viz suū fortitu-
dine et poliatum suis prodidit hostibus
Quid em p Dalidam nisi concupiscentia
Quid per Sampsonē nisi mens intell-
gitur. Itā quemadmodū Sampson sue
fortitudinis p refecationē capilloz xute
puat. a Dalida vxore hostib; tradit. sic
et aia misera capillis. s est timore et amo-
re dei. pudore. et sue rōnis lumie. ceterisq;
xutib; qbus inuictissime cum hoste pu-
gnans decora spicit. reiectis et omnino
prostratis. a Dalida iuge. hoc est. a p-
ditrice cupiscentia diuino prorsus desti-
tuta auxilio. i laqueos tradit demonioz
Ecclesiastico testate q ait Si videris aie tue
cupiscentias suas. faciet te in gaudium
inimicis tuis. In gaudiū enim eoz te fa-
ciet. cum ab eis captus subuerteris.
Itaq; hostium mos est. vt de bellata ciui

tate. vasa. domos. menia. ⁊ oia in ipsa cō-
tenta subuertant. **V**as autem subuersuz
omni euacuat cōtento. **S**ic cū a demoni-
bus subuersus erit. misera aīa tua. fide. spe
caritate. ⁊ ceteris euacuabit virtutibus. q̄
circa diuine imaginis amisso candore. et
super carbones nigrior effecta. teterrimo
rū spiritū sibi similitudinē pariat neces-
se est. **A**ssentit his **D**aniel sanct⁹. qui vo-
luptuosissimos **S**enes detestans ait. **E**x-
arserunt in cōcupiscentia ei⁹. ⁊ euerterūt
sensum suū. ⁊ declinauerūt oculos suos.
⁊ nō viderent celū. neq; recordarent iudi-
ciorū iustorū. **A**ssentit **A**p̄ls. qui ob eas
rationes iubet nobis. vt oēm malam con-
cupiscentiā mortificare debeam⁹. **A**ssentit
Iohes euangelista p̄cipuus. qui vnū ex
tribus nostris hostib⁹ immissis cōcu-
piscentiā numeravit oculoꝝ. **Q**uare cuz
huiusmodi cōcupiscēte genus torperiat
mala. nō debent religiosi ei relaxare. s; po-
tius calcare habenas. piū imitates **I**ho-
biam dicētē. **F**undā seruau aīam meā.
ab oī concupiscentia.

Text⁹ tricesimusquint⁹ **Augustinus**

Nec putare debet. q̄ in feminā fix-
git oculū. ⁊ illius in seipsum dil-
git fixum ab alijs se nō videri cū
hoc facit. videt omnino. ⁊ a quib⁹ se non
videri arbitrat.

Comentū tricesimūquintū **Ambrosi⁹**

Quamobrem quis ipudice oculos
in feminā figat. p̄ter voluptatum
incentiua. idcirco esse pōt. vel qz
id nō opinat esse illicitū. cui⁹ opinioez p̄
mala ex eo sequentia satis cōstat esse im-
pbatā. vel qz adeo stolidus est. vt ab alio
se videri nō existimat. sicut in presenti lra
inquit. **Q**uidus nisi cecis ⁊ surdis talem
compabinus. **C**eci enī qz ipsi non vidēt
alios minime videre credunt. **S**urdi vō
cū loquant. semp clamant. putātes alios
silitē surdos esse. **S**ic ⁊ voluptuosi ho-
mines in feminas oculos defigētes. qm̄
amore ceci sunt. **I**urta poetarū figmēta.
amorē secū labentū circūassitātes oēs ce-
cos esse putāt. **S**ed lōge cec⁹ est. **V**identē
enī oīno. ⁊ a quib⁹ se videri nō arbitrant

Nō enī **Y**saac sua dum v̄tore **R**ebecca io-
cantē se videri credebatur. cum tū ab **I**ma-
lech **P**alestinorū rege visus p̄ fenestram
fuit. multis itē vtriusq; serus adulteris ⁊
alijs in oī facinore scelestissimis p̄tigit. vt
dū nō se videri existimēt. ⁊ videntē ⁊ com-
p̄hendentē. ⁊ tādē illaqueati magnis affi-
ciunt supplicijs. qd̄ ⁊ iustissimo dei fit iu-
dicio. tū ne etiā in hoc mūdō graua sce-
lera ipone omittant. tū ⁊ alij eorū terrea-
tur exēplo. q̄ pacto ob **A**nanie **S**aphire
qz iudiciū in actib⁹ ap̄loꝝ scriptū est. **F**a-
ctus ē timor magn⁹ in vniūsa ecclesia ⁊ i
oēs q̄ audierūt illud. tū vt oppida. ciuita-
tes. regna. impia. ⁊ tandem oēs respublice
p̄seruent. qm̄ sublata iusticia qd̄ hec oia
nisi magna essent latrocinia. **I**nterdū oī
potens de⁹ scelestissimos hoīes puniri iu-
bet. vt cū eis misericordit agat q̄ten⁹ pu-
niti p̄fusione q̄dam corrigant. correpti se
virtutum faciāt amatotes. **I**urta **D**avid
sniam dicētis. p̄fundant. s. p̄ctōres. ⁊ con-
stantē retrorsum. s̄ est a suis vijs malis p̄-
p̄fusione retrahant. **V**el iō oculos fige-
re quispiā nō veret. qm̄ tādē amentie fa-
ctus est. vt ab insopito diuine maiestatis
oculo credit nō videri. cui⁹ erroneā ima-
ginē refelut cū subdit.

Text⁹ tricesimussept⁹ **Augustinus**

Sed si lateat: ⁊ a nemine hoīm vi-
deat qd̄ faciet de illo desup inspe-
ctote. quez latere nihil pōt. **A**n iō
putand⁹ est nō videre. qz tāto videt pati-
ent⁹. q̄nto sapiēt⁹. **I**lli ḡ vir sanct⁹ tume-
at displicere. ne velit feminā male videre
Illi⁹ nāq; ⁊ in hac cā cōmendand⁹ est ti-
mor vbi scriptū est. **A**boīnat. o est dño
defigens oculū.

Comentū tricesimūseptū **Ambrosi⁹**

Omniplicabile puerorū hoīm ceci-
tate. vt infinitā mentē. in termina-
bilem sapiam. oculū insopitū. et
singula penetrantē. lucē in deficientē. in-
tellectū oia cōprehēdentē. aliqd̄ latere ar-
bitrent. **N**ūquid tenebre tante maiestatz
oculos impedire queūt. vt non omnia vi-
deant. q̄ sole lucentiores cūctas tenebras
fugant. **N**ūquid media. qui oia penetrāt

Nūquid rex efiguitas. qm̄ oēs numerat
 a thamos. Nūquid earū distantia. q̄ oia
 a fine vsq; ad finem attingūt. ⁊ vbiq; sūt
 p̄ntes. Nūquid earū pfunditas. q̄ vniū-
 sas p̄transcunt abyssos. Nūquid rex cel-
 situdo ⁊ sublimitas. qui oēm celsitudinez
 sublimitateq; transcēdunt. Perinde Job
 patientissim⁹ in q̄t. nō sunt tenebre ⁊ non
 est vmbra mortis vbi abscondant̄ q̄ ope-
 rant̄ iniquitatē. Perinde Salomon ait.
 Oculi dñi multum lucidiores sup̄ solem
 Perinde Esaias in p̄sona dei loquēs di-
 cit. Ego i throno meo p̄sidero oia. Per-
 inde Labā q̄q; gentilis ita fāt. Nullus
 sermonis n̄ri testis est absq; deo. q̄ vbiq;
 respicit vniuersa. Hinc etiā David cece-
 nit. ipse est q̄ nouit abscondita cordis. ac
 si diceret. q̄nto maḡ oia alia. ⁊ vbiq; ab-
 scondita. ⁊ rursus exclamās. sic euz affāt.
 Intellexisti dñe cogitationēs meas de lō-
 ge ab ipsa. s. tua eternitate. semitā meam.
 ⁊ funiculū meum inuestigasti. ⁊ oēs vias
 meas p̄uidisti. Et rursus. ⁊ non est sermo
 in lingua mea. quē. s. tu non p̄cognoue-
 ris. Ecce tu dñe cognuisti oia nouissima
 ⁊ antiqua. Tu formasti me. ⁊ posuisti su-
 p̄ me manū tuā. Al. trahilis facta ē sciētia
 tua ex me p̄fortata est. ⁊ nō potero ad eā.
 Et idcirco dñe Quo ibo a sp̄u tuo. ⁊ quo
 a facie tua fugiā. Si ascendero in celum
 tu illic es. si descendero in infernū ades.
 Si sūpero p̄nas meas diluculo. ⁊ ha-
 bitauero in extremis maris. Etenī man⁹
 tua illac deducet me. ⁊ tenebit me dexte-
 ra tua. Ecce q̄mpla. q̄q; excelsa p̄tās ⁊
 sapientia dei vt eā neq; p̄terire neq; fuge-
 re quicq; possit. Et ne sicut amentes vt se
 abscondāt antra petūt locoz. subiūgit. et
 dixi forsitan tenebre p̄culcabūt me. ⁊ nō
 illuatiō mea in delicijs meis. Vana q̄-
 dem ē cogitatio filij hoim. Et quare dñe
 q̄ tenebre non obscurabunt a te. Et nō
 sicut dies illuminabit̄ sicut tenebre eius
 ita ⁊ lumen ei⁹. qm̄ nihil obscur⁹ est in cō-
 spectu tuo altissime. Et q̄re itez dñe. va-
 na est cogitatio petōz a te se abscondere
 volentiū. q̄ tu possidisti renes meos. co-
 gitationes meas intyendo. q̄ tu suscepti-
 sti me de vtero matris mee. potentiam sil⁹ ⁊
 misericordiam ostēdēdo. q̄ nō est occultatum
 os meū a te. qd̄ fecisti in occulto. ⁊ substā-
 tia mea in inferiorib⁹ terre. Impletum

meū. hoc ē pctā mea viderūt oculi tui. et
 in libro mētis tne oēs boni. s. ⁊ mali scri-
 bunt̄. Mis vas electōis Paul⁹ assentiēs
 in tonuit. Dia nuda ⁊ aperta sunt oculis
 ei⁹. qm̄ non solū opa ipsa. sed oēs motus
 oēs gestus. nut⁹. cogitationēs affect⁹. intē-
 tiones. ⁊ deniq; cuiuscūq; generis entī-
 tatis vniūsa. sic ei patent. vt neq; tenebre
 neq; int̄media. neq; eriguitates. neq; di-
 stantie aut remotiones. neq; latebre vlle
 ei⁹ possunt impedire aspectū. Sane q̄ p̄ce-
 ptor n̄r ait. q̄ si fingens oculum lateat
 ⁊ a nemine hoim videat̄. qd̄ faciet desup̄
 de illo inspector. quē latere nihil pōt. qm̄
 vt in libro. lxxxiij. qōnū. ac in de essentia
 dei ait. oculos h̄z altissim⁹. q̄ vis in eo ē.
 in qua oia p̄cipit atq; intelligit. qua oia
 videt. ⁊ nihil ei later. qua oia sunt nuda.
 ⁊ nihil est obscurū. Et cū solus loqueret̄
 cū deo aiebat. fateor equidē. q̄ quicqd̄ fa-
 cio aū te facio. ⁊ illud qd̄ facio. meli⁹ vis-
 des tu q̄ ego q̄ facio. Quid enī sp̄opoz
 tu parē semper p̄ns assistis. vtp̄ote pepe-
 tuus inspector oim cogitationū. intentio-
 nū. delectationū. ⁊ opationū mearū. Et
 idcirco sep̄numero eum totū esse oculū
 dicit. q̄ oia videt. totum manum. q̄ oia
 operat̄. totum pedez. q̄ vbiq; est. magna
 propterea ē nobis indita necessitas recte
 viuendi. vt diu⁹ Boetius in libro philo-
 sophie cōsolationis trāsegit. qui cūcta fa-
 cim⁹ ante oculos iudicis cūcta cernent̄.
 In cui⁹ iudicio cum nil p̄fecto remanet
 inultū. rep̄mī a culpa magnopere debe-
 mus. Ad rep̄menda x̄o delicta vni-
 cuiq; eozum generi sunt antidota contra
 ponenda. nāq; superbiā humilitas. iram
 mansuetudo. inuidiā caritas. gulā absti-
 nentia. luxuriā continentia. pigritiā bene-
 operandi sollicitudo ⁊ spiritualis iocun-
 ditas. auariciam pietatis officia oppu-
 gnant. Contra item oim vitiorum incen-
 tiva. inferni tormenta. contra transito-
 riaz delectationem perpetuum debemus
 dolorem opponere. qm̄ momentaneum
 est qd̄ delectat. qd̄ vero cruciat eternum.
 D̄ igit̄ maximā eoz infantiā. q̄s p̄ mimis
 infinita. p̄ momentaneis cēna. p̄ obscurissi-
 mis lucidissima. p̄ fluxibilib⁹ voluptatib⁹
 sūmū bonū. p̄ cōcupiscētia oculoꝝ nō pu-
 det gloriā perdere angeloꝝ. Quā igit̄ p̄-
 clare eo i libro. quē de libo disputauit ar

bitrio. Sanctus pater noster Augustinus
 pelamavit ad dñm dicens. **U**e qui dere
 liquit te sapientiã. veritatẽ. et ducẽ. et ob
 errant in vestigijs tuis qui nutus tuos p
 te amant. et obliuiscunt quid innuas. **P**
 suauissima lux. purgate mentis sapientia
 nõ enim cessas innuere nobis. que et qñ
 ta sis. et nutus tui sunt oẽ creaturã deu
 cus. qd̄ obuii concupiscentijs et in volu
 ptates demersi. et tãq̄ ceci ambulantes.
 et videri et contẽplari contẽpnuunt. **C**onfe
 ram igitur ex his nihil esse qd̄ diuinã fu
 gat cognitionẽ. **C**onferam proinde sũ
 mũ esse demencie cardinẽ. putare nõ mo
 do oculoꝝ nutus. sed etiã aliquẽ mentis
 conceptũ diuine maiestatis posse intui
 tum preterire. etiã si ad puniẽda malecõ
 missa tardior videat. **H**inc noster accura
 tissimũ preceptor adiecit. **A**n ideo putan
 dus est nõ videre. q̄ tanto videt patien
 tius quanto sapientiũ. tãq̄ si diceret. non
 ob eã rem putandus est deũ oculoꝝ nõ
 rum fixationẽ. et alia perperã gesta nõ vide
 re. si ad nos puniẽdos videat tardiuscu
 lus. qm̄ tanto videt patientiũ. quanto sa
 pientiũ. decet enĩ summã eiũ sapientiã. sũ
 ma vtĩ impunitiõibus faciendis patiẽ
 tia. **E**tenĩ quẽadmodum sapientis est
 oia scire. ita et eiusdem e oia ordinare. **D**i
 rigere. et bñ gubernare. bene autẽ guber
 nantis est et loco. et tẽpori. et rationi. oẽm
 actũ iusticie tribuere. ita vt non solum qd̄
 factũ sit cognoscat. sed rei agende mo
 dũ disponat. et ipsius premeditẽ finem.
Non etiã eum decet sue celsitudinis pre
 rirẽ examen q̄ fit. vt aliũ sit impatoris aliũ
 inferioris potestatis puniẽdi congressus
Quipe excelsoẽ maiestatem. maiore habere
 decet clementiã. **S**ed cum regnante
 i celis maiestate nihil. aut nobilitũ. aut di
 gnus. aut meliũ aut maius. aut prestan
 tius. possit excogitari. infallibilẽ eiũ decet
 sapientiã puniẽda sepe numero dissim
 ulare. atq̄ linire. **J**uxta Valerij ma
 rimi sniam dicentis. **L**ento enim gradu
 ad vindictã sui diuina pcedit ira. qd̄ tum
 sue ascribendũ est nature. cuiũ proprium
 est misereri. tum vt eiũ imitẽ exemplũ. vt
 quẽadmodũ ipse crebro nos equo aĩo to
 lerat et expectat. ita et nos offensores nõ
 stros patientẽ ferre et expectare debeamus
 ne qd̄ absit. sicut seruo neq̄ nob eueniat.

q̄ cũ suo nolisset seruo misereri. coactũ
 e ad oẽ debitũ. qd̄ sibi dimissũ erat. ad
 vngũ multũ cũ supplicijs restituendum
Aũ ne sue fidei aduersarij de suoꝝ fidelũ
 gloriã tormẽtis. p̄inde i deuteronio
 de ipso scriptũ est. p̄pter irã inimicoꝝ di
 stulit. punire. ne forte eoz supbirent ho
 stes. **T**ũ vt acriũ in die puniat vltionis.
Aũ vt multiplicato cumulo pctõꝝ. augea
 tur etiã in hoc seculo numeroꝝ tormentoꝝ
 et delinquenti qd̄ vulgo d̄. p̄tingat. qñ to
 ascendit altiũ. tanto p̄fecto emergit infe
 rius. fiatq̄ deinde. vt talis exẽplo boni
 magis in bono p̄firmẽt. mali ho pecca
 re terreat. **T**ũ deniq̄ vt pctõibũ. q̄s vel
 le penitere nouit misericordit ad ipsũ; re
 deũdi libera prestet occasio. **A**lter enim
 humiles et fideles. aliter vsuti et p̄tinaces
 aliẽ obstinati et infideles in eoz sunt excel
 sibus p̄tractandi. **E**t q̄q̄ de his caus
 deũ pater oim̄ piẽtissimũ pctõres suffer
 re cõsueuerit. sua tñ iusticia non admittit
 vt quippiã scelerẽ relinquat impune. qm̄
 ipsa veritas dicit. sicut nullũ bonũ apud
 eũ inremuneratũ. ita et nullũ erit malum
 ipunitũ. **I**deirco nemo tm̄ de dei cõfideat
 misericõdia vt de sua eq̄tate in refragabiliq̄
 iusticia nõ meditet. **I**pse enĩ et multũ mi
 sericors et longanimis dñs est. ita et iustũ
 est iudex. et iusticiã diligit. et eq̄tatẽ videt
 vultus eiũ. **P**ropterea **D**avid inq̄t. **I**u
 sticia ante eũ ambulabit. et ponet in via
 gressus suos. et rursus vt eiũ iusticie et mi
 sericordie insinuet equalitatẽ decanta
 uit. **M**iscõdia et veritas obuauerunt sibi.
 iusticia et pax osculate sunt. **S**ic ḡ diuine
 sumũ misericõdie p̄fidentes. vt eius iusticiã et
 iudiciũ p̄timefcere nullatenũ omittamus
 alioqñ p̄sumentes potiũq̄ sperantes iure
 cõsemur. **S**ũmi ḡ dei celsitudo. infallibilis
 sapiã. inestibilis iusticia. glie splendor.
 honestatũ decor. in eũ pcti horretia. accu
 satoris auctas. iudiciãdiq̄ ptas. **N**os nõ
 mō cõmouere. v̄z etiã terrere debet. ne p
 perã corã sue maiestati oculos aliq̄d aga
 mus. **Q**uis enĩ non p̄fundat in terrestre
 p̄ncipẽ q̄ et inspector. et accusator. et testis
 et iudex p̄petrati q̄ eũ facinoris esse possz
 peccare. **A**t nõq̄d oẽ pctũ q̄ dei fit volũ
 tatẽ. **N**ũq̄d et corã eo peccã q̄ videns oia
 vbiq̄ e. **N**ũq̄d ip̄ rex regũ et dñs dñan
 tium. **N**ũquid ipse magnũ e dominus. et

laudabilis nimis. cuius magnitudinis non est finis. Nunquid ipse puritas illa est. praequam omne committit facinus. Hinc ingemiscens David lugebat. Tibi soli peccaui. et malum coram te feci. Nunquid et per os Hieremie ipse dicit. Ego sum iudex. et testis. et per Malachiam dicit. Accedite ad vos in iudicio. et ero testis velox maleficis et adulteris et piuris. Quis non igitur Sathana deterior. quam coram domino tam magno. tam digno. tam excelso. tam puro. tam honesto. tam sapiente. tam iusto. et severo peccare non confundat. Recte igitur preceptor ait. Illi sancti. qui talis ac tantus est vis sancti timeat displicere. ne velit femine male placere. Illum cogitet omnia videre. ne velit feminam male videre. ac si dicat. Laqueat ne in tali placetia. vel in tali visu. mali quippiam coram tanta committat maiestate. Et notant male videre. maleque placere ait. quoniam placetia. et visio. utique sine peccato fieri poterit. quas ipse oburgare interdicit mitem. Et addit. illius namque et in hac causa commendandus est timor. ubi scriptum est. Abominatio est domino defringens oculum. Sic ad summum redeunt episcopi cum beato profecto sunt directores. cognitio utpote. timor. et amor. per cognitionem ad timorem. per timorem ad amorem ascendunt. per amorem deus et deo coniungimur. Si enim timere deum volumus. cogitemus eum omnium interiorum exteriorumque actionum nostrarum esse inspectorem. Si titillat te mala conscientia. cogita quod deus tecum respicit. quicquid egeris aut dixeris. aut mente tractaveris. Semper igitur attende super te oculos tante maiestatis eternos cruciatibus minantis. et quibus eris. si timore agitaberis quoniam scriptum est. In initium sapientiae timor domini. Eterna vero timens supplicia cogitabis feditate. labem. abominationemque peccatorum cogitabis. quoniam malum est displicere deo tuo. cogitabis quod abominabile est ei. ut tu oculos tuos in mulierem figas. quos tibi ad necessaria vitae adipiscenda. ad prestandum ceteris membris subsidium. ad sacra divina celestiaque respicienda donavit. Hic preceptor ait in hac causa. et propter has rationes illius commendandus est timor. quem pia nobis incutit scriptura nos a peccatis reprimendo dicens. abominatio est dominus defringens oculum. ac si diceret. timeate et caute vobis oculorum deflexiones. ne per eas vestro

abominabiles sitis creatori. quod eas et odio et abominationi mirum habet immodum. Et sic autem commedato timore. ad dominum conscendimus amorem. quoniam sicut acus filum ut Augustinus inquit. ita timor introducit caritatem. Hinc per Salomonem dicitur est. Timor dei initium dilectionis eius. Et non modo per eum ad dominum vehimur amorem. sed ad suae felicitatis effertur gloria. eodem Salomone testante. qui in prophetis ait. Timor domini hominem glorificat. humiliat enim hominem. humilem vero spiritus suscipiet gloria. Innumera etiam gignit adumenta salutis. hinc Crisostomus. Timor dei. mentes corrigere. curia fugare. innocentiamque servare. Astruxit hinc Bernardus. Timorem dei incipere operari omnium virtutum penitendum asseruit. dum se per iustitiam defert maiori. per prudentiam non credit se sibi. per temperantiam refugit discernere. per fortitudinem totum sibi obediencie subdit non discernende. sed adimplende. Et rursus ait. In veritate se didicisse. nihil equae efficacius esse ad gratiam promerendam retinendam. recuperandamque. quam si ope coram deo inveniaris non altum sapere. sed timere. Et Iohannes timoris dei hortator maximus dicit. Ultra bona habebimus. si timuerimus deum. Et ecclesiasticus. Timeat deum homo in extremis. et in diebus defensionis suae benedicet. timor item domini profunda est radix apostolice perfectionis. quo circa Cassiodorus correptus de timore domini salutarem nasci compunctionem. de compunctione cordis ad renunciationem. hoc est nuditatem et contemptum omnium facultatum. procedere. de nuditate humilitatem. per creati. de humilitate voluptatum generari mortificationem. de voluptatum mortificatione. vniuersa vitia marcescere atque extirpari. de vitiorum expulsiōe. virtutes fructificare atque succrescere. Virtutum pullulatione cordis accipi puritatem. per cordis puritatem. et apostolice caritatis perfectionem possidere. Quid pulchrum. Timor dei nubes carnalium cogitationum et affectionum fugat. mentem serenat. riuos concupiscentiarum restringit. reptilia vitiorum de terra corporis humani exterminat. mare mundi congelando consolidat. et sicut ventus aquilo pluuias dissipat. cor delectat. et gaudium. et letitiam. in longitudinem dabit dierum. Timor

Re igit dñm fratres mei. vt tot tātaq̄ mu-
tera ex eius possitis timore adipisci. quē
tanto magis timere debetis. quanto ma-
gis si preter ea que diximus. ignem. ver-
mes. fetores. frigora. fames. tortores. hor-
rores. tenebras. vincula. ⁊ carceres tarta-
reos. ⁊ horz omnium acerbitatem. diuersi-
tatem. diurnitatē. vniuersalitatēq̄ con-
siderabitis. **S**i celestium virtutum como-
tionem. reatus vestri certitudinē. aduer-
sarioz potentiam. nefandoz operū cui-
dentiam. auxiliantium in opia. propia-
rum virtutū defectus. circūseptantes an-
gustias. torquentium impetum. tube clan-
gorem. sentērie stuporem. iudicij magni-
tudinem. zelum atq̄ thronū iudicis. eius-
dem constantiā. seueritatem. inflexibilita-
tē. perspicacitatem. potestatem. cohortem
vehilla. ⁊ omnis sue passionis insignia. so-
lis ⁊ lune eclipsim. stellarū casum. totiq̄
machine celestis defectum: mariū confu-
sionem. vniuerse terre agitationem. rui-
nam montium pressuras gentium. subitane-
as mores. vniuerse carnis finem. totiq̄ or-
bis cōcremationē. ⁊ deniq̄ vniuersi iudi-
cij signa contēplemini. propter que beatus
Hiero. inquit. **S**ive comedā sive bibas
sive aliquid aliud faciā semp insonare vi-
detur auribus meis illa terribilis vox. **S**ur-
gite mortui venite ad iudiciū. **S**i itē no-
stri redemptori gesta meditemini. **Q**uis
enī non pauca. **Q**uis non timeat huius
seculi statū. ⁊ conditionis sue emergentia
pericula. qm̄ terre celiq̄ dñs super ciuita-
tem fleuit. super **L**azarum defunctū la-
chrymar⁹ est. **E**t tempore sue passionis in
agonia positus pauere tederēq̄ incipēs
dixit. **T**ristis est anima mea vsq̄ ad mor-
tem. **H**inc **B**ernard⁹ ait. ex consideratio-
ne remedij periculi mei existimo quanti-
tatē. filius enī occidi iubet. vt vulneribus
meis precioso sanguinis illi⁹ balsamo me-
deat. **A**gnosce igit homo q̄ graua sunt
vulnera. pro quib⁹ necesse est christū do-
minū vulnerari. sic medicine existimatio-
⁊ doloris ⁊ timoris cōsentanea est erag-
geratio. **S**ūm opere igit nobis placet
cuiusdam potētissimi regis mestitia. qua
sic suorum malorum. diuinisq̄ iudicij me-
mor afficiebatur. vt etiam in solēnitare re-
gia cunctis letantibus ipse letari nō posset
Et interroganti suo germano fratri. quā

id ob rem faceret. tante tristitie cām non
quidem verbo sed facto ostendit hoc pa-
cto. ad ei⁹ palatij ianuaz. suos destinauit
tubycines iuxta regni consuetudinē mor-
tis precones. **A**lijs vō demandauerat. vt
oim oblectamentoz quibus ⁊ letari ⁊ io-
cundari posset ei prepararet. audito quidez
preconio nihil prius. voluit suscipere gau-
dij. **C**ū autē rex diceret. ecce epularum so-
noz. cantus. deniq̄ oim voluptatum ge-
nera. ⁊ omnes apparatus regij coram tu-
is sunt oculis. cur mi carissime frater non
epularis. **C**ur nō iocundaris. **C**ui ille et
lacrimis ⁊ singulibus. ⁊ cordis affectus
dolorib⁹ ait. **Q**uo pacto princeps glorio-
sissime letari possum. cū sciam ex hac lu-
ce me de proximo discessurū. **C**ui rex. in-
q̄ me tibi offendisti fr̄ mi. vt meū tū p-
timescas iudiciū. **A**t ille. vt reor. pfecto in
nullo. sed solo tue maiestatis perterritus
sum edicto. **T**ūc rex. si me fratrem tuū mo-
ralem ⁊ corruptibilem. in nullo a te offer-
sum tantū times. tantūq̄ mei sine causa il-
lato perturbaris iudicio. vt nullam pro-
sus coram tāto apparatu possis suscipere
leticiā. **Q**uid miraris. si mestis ⁊ tristis co-
ram deo celi. corā tanta celsitudine. coraz
oim rerum opifice semp maneo. quē in nu-
meris peccat⁹ infinities offendi. cui⁹ exa-
men strictissimū. cui⁹ iudicium infallibil-
le. cuius tormenta eterna. cui⁹ mors abs-
q̄ morte. cui⁹ aspectu vniuerse contreme-
scunt potestates. **E**cce q̄ fideliter catho-
licus rex mundani hoīs confudit temeri-
tatem. qui dei nō agnoscens timorē. tā fa-
cile tāq̄ repente ab hoīs comprehensus ē
terrore. in quibus quanta timoris dñi sit
virt⁹ dignoscit. **R**ex quidem qm̄ dñm ti-
mebat. neq̄ suos principes. neq̄ hostiuz
impetus. neq̄ tumultuantē populū. ne-
q̄ quācūq̄ verebat⁹ aduersam fortunam
Ei⁹ autē frater. q̄ dñm nō timebat cun-
ctorum cōcutiebat⁹ timore. **P**reclare igit
tur ac sapienter dictū est. illū qui dñm ti-
met. oia timeat. **Q**ui vō non timet dñm.
is oia timeat necesse est. perinde **C**haim
necato fratre. tremulentus effectus inge-
muit dicēs. **D**ēs qui inuenerint me occi-
dent me. **P**ropter qd̄ **A**ug⁹. in cōmenta-
rijs sup psalmos inquit. **S**euit in te fe-
ra. deū time. serpens insidiat⁹. deum time.
homo te odit. deū time. **D**yaabolus te im-

pugnat. *teum time. ac si diceret. si ei⁹ timo-
mes maiestatem non modo hec timere de-
bes. sed ipsa te timebunt. qm̄ tota creatu-
ra sub illo est. que iuberis timere. quia ipse
dixit et facta sunt. ipse mandauit et creata
sunt. Hinc et vitas suis ait discipulis. Ecce
ce dedi vob potestatem calcandi supra ser-
pentes et scorpiones. et supra oem vitutes
mimici. et nihil vobis nocebit Sed vt
timor n^r ad illu nos ducat finem. que op-
tam⁹. Duo timoris distinguim⁹ genera.
Hic alter huilis est. alter cast⁹. Ille est
vt no patiaris pena. h ne amittas iusticia
qd em̄ magni est timere penam. h facit et
nequissim⁹ fu⁹. h et crudelissimus latro. h
adulteri. h proditores. h et impij homici-
de. Non est igit magnu timere pena. sed
magnu est amare iusticia. qui g amat iu-
sticia. nihil timet. timet plane. nonne inci-
dit in pena. sed ne amittat iusticiam. Ob
ea rem Augustin⁹ in libro suaz omeliar
inqt. Si timore gehenne no facis malu.
est in te qdez fides. qz credis futurz esse iu-
diciu. gaudeo fidei tue. sed adhuc timeo
malicie tue qz si timore gehenne no facis
malum. non amore iusticie facis bonum
Aliud est timere pena. aliud est timere iu-
sticia. Amor cast⁹ in te esse debet. quo
amore desideres videre. non celu et terra
non capos liqdos maris. non spectacula
nugatoria. no fulgores nitoresqz gemaru
sed desideres videre deu tuuz. et amare de-
um tuu. propter istam visionem fac bonuz
et noli facere malu. sed ama videre deu tu-
um in hac pegrinatione. illum toto amo-
re suspira et desidera. Ecce fac. q te vult p-
bare de⁹ tuus. vt appareat. pro qb⁹ rebus
diligas eu. vtz pro seipo. an p reb⁹ ter-
renis. quas tibi prestitit et dicat tibi. fac
qd vis. Imple cupiditate tuam. extende
nequitia. dilata luxuriam. Quicqd libue-
rit licitu puta. Non te h punio. Non te h
in gehenna mitto. facie meam nunqz vi-
debis. Si ad ista sniam expauiisti. amasti
Si ad hoc qd dictu est. faciem sua nega-
bit tibi de⁹ tu⁹. stremit cor tuu. et non vi-
dendo deu tuum magna penam putasti.
gratis amasti. hoc io dixi. qz sunt homi-
nes ita negligentes. et tepidi. et infideles
q dicunt. vtinam hic deus in hoc seculo
omia bona tribuat non ad me ptnet. qd
in futuro de me fieri velit. O infelix aia.*

etia si te de⁹ no dimittat in pena. timo-
do faciem sua te videre non pmittat. nu-
quid no meli⁹ fuerat. te no fuisse natum.
Cum ho fieri no possit. vt qui faciem ei⁹
no meruerit videre. ignem eternu euade-
re possit. Quare sic amas pntis seculi vo-
luptate. vt no expauecas eterni ignis ar-
dorem. Propterea ad amorem dei. ppul-
so timore nos hortat dicens. Si g me⁹
sermo inuenit i vobis aliqua sintilla gra-
tuiti amouis dei. ipsam nutrite. ad hanc
augenda vos aduocate pce humilitatis.
dolore pnie. dilectione iusticie. operibus
bonis. gemitib⁹ sinceris. puerfatioe dya-
boli. amicitia fideli. hanc sintillam boni
amouis de qua dñs dixit. Ignem veni mit-
tere in terram. et quid volo nisi vt ardeat.
Flate in vob. nutrite i vob. ipsa cu creuit.
et flama dignissimam fecerit omniu cupi-
ditatu carnalium ligna consumet.

Textus tricesimusseptim⁹ Augustin⁹

Quando ergo simul estis in eccle-
sia. vel vbiqz femine sunt inui-
cem vestram pudicitiam custodi-
te. deus eni qui habitat in vobis etiā isto
modo custodiat vos et vobis.

Comentū tricesimūseptimū Ambrosi⁹

Imediate ante asseruit. oculum
desigentes deo abominabiles ee.
ideo ne huiusmodi super nos ca-
dat abominatio. de custodienda pudici-
tia mandatum transigit dicens. Quan-
do ergo simul estis in ecclesia. vel vbiqz
femine sunt inuicem vestram pudicitia cu-
stodite. Custodienda e vtiqz summo stu-
dio pudicitia. tu qm̄ humani generis ho-
stes incredibili quadam sollicitudine ea
nobis auferre nitunt. Unde in vitis pa-
trum legitur. quendam heremi cultorem
summūqz pudicitie sue custodem. annos
xl. vt illam amitteret. a demonibus fuisse
atrociter teptatum. Sūt quide vt scriptu-
ra testatur. velut locuste arborz flores de-
uastantes. At enim quid aliud est pudici-
tia nisi quidaz flos redolentissimus hu-
mane mentis. Unde et qui de sua vir-
ginitate sunt ab ecclesia probati. pro sue
pudicitie nitore. p sue sanctitate insignio
b

fragrantia lilia gestant. tū q̄ fragile vas est. in q̄ tantus est recōdit⁹ decor. Iuxta Apli sententiam dicentis. Habem⁹ thezaurum istū in vasis fictilib⁹. huiusmodi autem vasa magna consueuerūt diligētia custodiri. Tū ob suam p̄ciositatem atq̄ p̄stantiam. Que enī ponderatio est. vt ecclīasticus inquit. digna aīe continētis. Tum qm̄ rarus est in hoīe tant⁹ virtutis splendor. Et vō omne rarū. vt Cicero inquit. p̄clarū. Tum deniq̄ qm̄ celestē mun⁹ est. et in sacris litteris. sumopere creberrimouē. cōmendatū. p̄clare igitur a venerabili Hugone dictū est. pudicitiam esse virtutē spiritualem et celestem que hoīem a terra subleuat. angelis sociat. deo coniungit. de terrenō celestem. de carnali facit spiritualem. hec quidē humanam transcendit naturam. Nā q̄ homo pudic⁹ sit. et castus. nō tā humana q̄ diuina operat⁹ virtus. per hāc nos amat⁹ inuisibilis sponsus. Non enī placet deo aīa si casta et pudica nō extiterit. Nāq̄ si imūditie luxurieq̄ deseruit. reprobā est. et sue q̄ abominabilis maiestati. Pudicitie autē sic nō modo hominib⁹. s; deo accepta est. vt ob eaz non dedignetur eidem rōnali menti seipsum exhibere in sponsum.

c Hinc nobis inuidet. hinc nos impugnare non cessat antiqu⁹ hostis. Ipse enī est inuasor. p̄uasor. suggestor. et incensor. atq̄ accensor. imundicie atq̄ luxurie. plures decipit. plures incendit atq̄ succēdit. plures corrumpit. Nō parcat clericis. nō parcat monachis. et q̄s satis gemendum est. ipsos etiam religiosos prosternit. Necesse est ergo sūma vigilantia inuicē nostram pudicitā custodire. Nā si eam perdimus. totū amittim⁹. etiā nosmetipsos. Qui pdit pudicitiam. perdit animā suā. perdit deum. perdit societate angeloz. perdit seipsum. Sed ad hoc in vniū habitamus. vt inuicē custodiam⁹. inuicē corrigam⁹. inuicē erudiamus. vt quod quisq̄ nō potest per seipsum possit per aliū.

b Quoniam autem pacto nostram valeamus custodire pudicitā iam indagandū est. Quippe cum nemo vir bon⁹ sine aliquo afflatu diuino. vt inquit Socrates. Custodiende pudicitie excellentissimum propugnaculū ē dei gratia. sine qua oīs alia superuacua est cautela. Dauid. pphe

tarum eximio testante. qui ait. Nisi dominus custodiret ciuitatem. frustra vigilat. qui custodit eam. Et pater Augustin⁹ in commentarijs sup psalmos huic assentit sententie dicens. Hec ē disciplina christiana. q̄ nemo facit aliquid bñ nisi gratia dei. quod facit hō male. ipseus est hominis. quod facit bene. de beneficio dei facit. et cū ceperit bñfacere. nō sibi tribuat. Et cum nō sibi tribuerit. gratias ei agat. a quo accepit. Et in libro de p̄destinatione sanctoz inquit. Ad nullum op⁹ bonum. vel incipiendum vel perficiendum quēq̄ sufficere posse consentiendum est. Et in libro de grā et libero arbitrio. Sp̄a bona opera ille in nobis opatur. de quo dictum est. Deus enī operatur in nobis. et velle et operari pro bona voluntate. Et in libro de varia innocētia. Nullis meritis gratiam p̄uententib⁹ debetur merces bonis operibus. si fiāt. sed gratia que non debetur procedit. vt fiāt. Hinc etiā in libro de gratia et libero arbitrio adiecit. Sine gratia dei nihil boni agere possumus. veritate testāte que ait. Sine me nihil potestis facere. Et Apostolus ait. Non sumus sufficientes ex nobis. tāq̄ ex nobis aliquid excogitare. sed sufficientia nostra ex deo ē. Et rursus. nō est volent⁹ velle. neq̄ currēt⁹ currere sed dei miserēt⁹. Et apostolus Iacobus. Omne datunt optimū inquit. et omne donum perfectuz desursum est descendens a patre lumen. apud quem nō est transmutatio. neq̄ vicissitudo. neq̄ obumbratio. perinde parens noster in deuotissimo suaruz confessionū volumine agebat. Quis est hominū qui suam cognoscens infirmitatē. audeat viribus suis castitatē atq̄ innocētiā suā tribuere. Cum sapiens dicat. scio q̄ nemo potest esse continens nisi de⁹ det. Et rursus. eodem in libro id considerans ita cum feruore. magna plenus fiducia postulat. Domine continentiam iubes. da quod iubes. et iube quod vis. ac si diceret si mandas cōtinentiā vt tuis parere possimus mandatis. tuum nobis rorem infunde. Hec est nostrorum renū possessio. de qua Dauid sanct⁹ loquebatur ad dominū dicens. Tu possedisti renes meos. ac si renū lumborūq̄ custodiam. per quam splendor nitet castitatis. in dei

Hsistere p̄tate assereret. H̄ac d̄ine gr̄e cu-
 stodiā. h̄ pro nob̄ p̄cat̄ dicens. De⁹ q̄ ha-
 bitat in vob̄ etiā isto mō custodiat vos ex
 vob̄. tanq̄ si patenter assereret. insuffici-
 entē esse nr̄am custodiā. nisi adsit gratia
 dina. cū neq̄ in se. neq̄ in aliū quispiam
 possit pudicitā custodire. nisi nob̄ prepo-
 tens adsit de⁹. Ea de re ita viuere sudea-
 mus. vt nos in ip̄o. ⁊ ip̄e in nob̄ habitare
 dignet̄. quaten⁹ p̄ eū in nob̄ habitantes.
 qd̄ ex nob̄ non valem⁹. nostrā tueri p̄di-
 citā possim⁹. H̄ac gratia p̄fortat⁹ Ap̄ls
 carnis stimul⁹ ⁊ sathane colaphos valē-
 ter sustinebat. Hui⁹ virtutem b̄tus Die-
 ronym⁹ sane intelligens. b̄m̄ illum p̄di-
 cabat. q̄ statim vt cepit cogitare interfecit
 cogitat⁹. ⁊ alludit eos ad petrā. petrā i-
 quā xp̄m hoīs dei filiū. hac p̄dit⁹. Sid⁹ il-
 lud celeste Nicolā⁹ tollētinas inumeras
 minas. atrocissima verbera. ⁊ inexplicabi-
 les sathane horrores. vt suam illesam cu-
 stodiret x̄ginitatez eā animo tulit. p̄ h̄ac
 excelsus Antonius Abbas dira demoniū
 bella sup̄auit. p̄ hanc om̄is h̄ūana robo-
 raē fragilitas. merito igit̄ Ap̄lo Paulo
 carnis tēptationes ab eo auferti postulā-
 ti x̄itas dixit. Paule sufficit tibi gratia
 mea. Quib⁹ p̄feram⁹ fratres. vt in nob̄
 pudicitie dignitatez ab om̄i queam⁹ ad-
 uersitate defendere. precipuū atq̄ effica-
 tissimum defensorium esse summi dei gra-
 tiam. quam vt habere valeam⁹. et⁹ maie-
 statis implorem⁹ auxiliū. corde oreq̄
 tēptationibus imminentibus dicentes.

De⁹ in adiutorium meum intende. do-
 mine ad adiuuandum me festina. Ver⁹
 nanq̄ iste tante virtutis est. ⁊ efficientie. vt
 om̄es humanos ordinet affect⁹ ⁊ a cun-
 ctis hostiū visibiliū atq̄ invisibiliū tūea-
 tur incurrib⁹. Et vt in libro de perfectione
 sp̄iali interioris hominis d̄r. habet ad ū-
 lus omnia discrimina imminētia prote-
 ctionē diuine inuocationis. Eū doctor
 erimius Ambrosi⁹ in huius x̄sus prola-
 tione arrianos armata inuadēs manu tri-
 umphator euasit. h̄ ⁊ tumoris ⁊ sollicitu-
 dinis p̄petuam vigilantiaē. h̄ ⁊ proprie fra-
 gilitatis vehementem p̄siderationem. ha-
 bet inestimabilem exauditionis fiduciaz.
 Carmen item h̄ om̄ib⁹ infestationem de-
 monū patientib⁹. ⁊ inexpugnabilis mur⁹
 est. ⁊ clypeus minutissimus. defendens

nos p̄tra omnem vitioz impugnationez
 Hoc a vitijs purgat. viutes in animo il-
 lustrat. mentem serenat. ad celestes theo-
 rias eam p̄ducit. ad illū ineffabilem oīo-
 nis ardorem exollit. gratiam impetrat.
 gloriā ineffabilis parit trinitatis. h̄inc
 ei immediate decantandū ecclesia adiecit
 Gloria patri ⁊ filio ⁊ spiritui sancto. Si-
 cut erat in principio ⁊ nunc ⁊ semper ⁊ in
 secula seculorum Amen. Quib⁹ de rebus
 sic illud nob̄is crebro dicendum est. ⁊ ita
 familiare faciendū. vt non modo vigilā-
 tib⁹. verumetiam ⁊ dormientib⁹ nob̄is ve-
 niat in mentem. Hoc nos de cubili genu-
 um curuatione eripiat. h̄ sedentes. h̄ stan-
 tes. h̄ ambulantes. h̄ omne bonum opus
 facientes meditemur. hoc in nostri cordis
 luminib⁹. orisq̄ ianuis p̄scribamus. hanc
 inuocāde diuine celsitudinis formā mēs
 indefinenter teneat. donec vsu eius inces-
 sabili ⁊ iugi meditatione firmata. omnes
 p̄cupiscentias. omnes ornatu seculi. om-
 nes delicias. omnes opes ⁊ dititias. om-
 nes stat⁹ ⁊ honores. omnes deniq̄ volu-
 ptates. et terrenarum rerum affectus abij-
 ciat. refutet ⁊ cōtemnat. Et hoc pacto hu-
 ius versiculi virtute sue pudicitie fulgo-
 re anima corruscans. ad eterni regis pala-
 cia cunctis bonis referta cōmigrabit. Et
 q̄z hic modus diuine inuocande maie-
 statis precellentissimus sit. nō desunt. ta-
 men alij innumeri dūmodo a purgatis p̄-
 ferant̄ mentibus. Unde preceptor no-
 ster. cum in libro de salutaribus documē-
 tis. diuinam clementiam. vt desideria car-
 nalia. delectatio spiritualis nob̄is iminu-
 at. pietas crudelitatis iram restringat.
 malignitatem patientia coerceat. ⁊ libidi-
 nem vincat prudentia. iusserit exorandā.
 ipse hoc pacto eam exorauit dicens. Do-
 ne domine lacrimas meas in conspectu
 tuo. ⁊ perueniat ad te in celū. Deprecatio
 mea. Adesto mihi peccatori. ⁊ sbueni at-
 q̄ in manibus tuis cōmēdatum tibi me
 ipsum suscipe. liberans me de ore seuissi-
 mi draconis ⁊ de manu atrocissimi infer-
 ni. Cum acceperis me. ⁊ auferes de me
 dno vmbre mortis. immo deduces in semi-
 tam lucis in clarissimam regionem viuē-
 tium. colloca me in caulis tutissimis gre-
 gum tuorum. q̄ tu es pastor bon⁹ qui re-
 quiris ⁊ reduc̄ perditam ouem. tueris et

saluas inuentas. foves /r sanas languidã
Tu es, misericors dominus q̄ sperantes in
te non confundis. requirentes te nõ dere
linquis. reuertentes ad te nõ respicis. sed
exaltando ⁊ laudãdo suscipis. atq; in eter
na beatitudine vna cu; sanctis tuis eter
naliter regnare cõcedis. qz est tibi cū eter
no patre ⁊ spiritu sancto. vna diuinitas.
gloria virtus imperium. ⁊ potestas in se
cula seculorum Amen. Et in libro medi
tationũ q̄ humiliter q̄ dulciter. q̄q; de
uote ⁊ obnite Iesum ch̄stum creatorem
⁊ redemptorem nostrum verum deũ. ver
ũq; hominem. Illud Ap̄ti cupio dissol
ui ⁊ esse cum ch̄sto. ⁊ psalmũ. Jubilate
deo ois terra. psalmũ dicite nomini eius
Date gloriam laudi eius. contemplan. ro
get. exoret. ⁊ p̄cetur. audiam. **b** **D** ch̄
ste dñe inquit verbum patris. qui venisti
in hunc mundum pctõres saluos facere.
Rogo te per indulgent. s̄sima misericor
die tue viscera. emenda vitam meam. me
liora actus meos. compone mores meos
Tolle de me qd̄ mihi nocet. ⁊ tibi displi
cet. Et da quod nosti tibi placere. ⁊ mihi
prodesse. Quis p̄õrde in mundo mundum
facere. nisi tu solus. Tu es deus omnipo
tens infinite pietatis. qui iustificas impi
os ⁊ viuificas mortuos. qui imutas pec
catores ⁊ non sunt. tolle ergo de me q̄c
quid offendit oculos pietatis tue in me.
Lorã te domine ẽ sanitas ⁊ infirmitas
mea. illam serua. istam sana. sana me do
mine ⁊ sanabor. saluũ me fac ⁊ saluus ero
Tu qui infirma sanas. ⁊ sanata cõseruas
Tu qui solo nutu tuo restauras dirupta
⁊ collapsa. Si enim digner̄ in agro tuo
serere bonũ semẽ. necesse est vt manu pie
tatis tue spinas prius euellas vitiorum
meorũ. Dulcissime. amantissime. beni
gnissime. pulcherrime. infũde obsecro mul
titudinem dulcedinis tue ⁊ caritatis pec
catori meo. vt nihil terrenũ. nihil carnale
desiderem vel cogitem. sed te solum amẽ.
te soluz habeã in corde meo. ⁊ in ore meo
Scribe digito tuo in pectore meo. dulce
memoriã tuĩ mellis sui nominis nulla vn
q̄ obliuione delendam. Scribe in tabu
lis cordis mei voluntatem tuam ⁊ iustifi
cations tuas. vt te imense dulcedinis do
minũ. ⁊ precepta tua semper habeam pie
oculis meis. Succende mentes meã igne

tu o quem misisti in terras. ⁊ voluisti vehe
menter accendi. vt sacrificiũ spiritus con
tribulati ⁊ cordis contriti abortis lacri
mis quotidie offeram tibi. Dulcis ch̄ste
bone iesu. sicut desidero. sicut tota mente
affecto. Da mihi amorem tuum summũ ⁊
castum. qui me repleat. teneat. totũq; pos
sideat. ⁊ da mihi euidentis signum amoris
tui. irriguũ lacrimaz fontem iugiter ema
nantem. vt ipse quoq; lacrimẽ tuũ testen
tur amorem. Ipse prodant. ipse loquan
tur. quantum te diligit aia mea. dũ p̄ nis
mia dulcedine nequeat se a lacrimis con
tinere. Reminisce dñe illius bone mulie
ris. que ad tabernaculũ pro filio veni
rogatura. de qua scriptura refert. qz vultus
illius post lacrimas ⁊ preces nõ sunt am
plius indiuersa mutati. Sed memor tan
te virtutis. tanteq; constantie doloretoz
queoz. ⁊ verecundia confundoz. qz me mi
serum nimis deorsum iacere intueoz. Si
enim ita fleuit. ⁊ in fletu perseverauit mu
lier que querebat filiũ. quomodo in plan
ctu pl̄stere debet anima mea. que que
rit et amat deum. ⁊ ad dominũ peruenire
desiderat. Quomodo gemere ⁊ flere dẽ
anima que querit dominũ nocte ac die.
que p̄c̄t ch̄stum nihil velit amare. **A** i
rum quoq; non est. si iam facte sunt lacri
me sue panes die ac nocte. Respice ergo
⁊ miserere mei. Dolores cordis multiplic
cati sunt. Da mihi consolationem tuã ce
lestem. ⁊ noli spernere animam peccatricẽ
pro qua mortuũ es. Da mihi lacrimas ex
tuo effectu internas que peccatoz meoz
possint soluere maculas. ⁊ celesti locun
ditate semp repleant aiam meam. Venit
qz mihi i mentem alterius mulieris mira
d euortio. que in sepulchro iacentem amo
re pio querebat. que recedentib; discipu
lis nõ recedebat q̄ sedebat tristis. ⁊ merẽs
⁊ diu multũq; flebat. ⁊ surgens multisq;
lacrimis itez iterũq; antra sepulchri vigi
lantib; oculis explorabat. si forte alicubi
te videre posset. desiderio feruente q̄rebat
Jam forte semel ⁊ itez ingressa sepulchz
viderat; nimmũ amanti satis nõ erat. vir
tus enim boni opis perseverantia est. Et
qz p̄c̄t ceteris dilexit. ⁊ diligendo fleuit.
⁊ flendo quesuit. ⁊ querendo p̄seuerauit.
ideo prima oim inuenire te. videre te ⁊ al
loqui te meruit. Et nõ solum hec. sed etiã

Ipsis discipulis gloriose resurrectionis tue
 pronuncia extitit. te precipientem. et clemē-
 ter monēte. Vade dic fratribus meis ut
 eant in galileam. ibi me videbunt. Si igitur
 fleuit. et in fletu perseveravit mulier.
 que vivente querebat. que te manu fide-
 riq̄ tangebatur. quomodo plāgere et in plan-
 ctu persistere debet talis anima. que te ex
 corde diligit totoq̄ desiderio videre con-
 cupiscit. **Q**uodolum confugiu et unica spes
 miserorū. **T**ibi nūq̄ sine spe misericordie
 supplicat. presta mihi hanc gratiā propē
 nomē tuū sanctum. ut quotiens de te cog-
 ito. de te loquor. de te scribo. de te lego.
 de te confero. quotiens tui reminiscor. ti-
 bi assisto. laudes preces et sacrificiū offe-
 ro. totiens a mortis lacrimis. in conspectu
 tuo copiose et dulciter fleā. ita ut efficiant
 lacrimę mee panes die ac nocte. **T**u qui-
 dem rex glorie. et omnium virtutum magister
 docuisti nos verbo et exēplo genere et fle-
 re dicens. **B**eati qui lugent: qm̄ consolā-
 buntur. **T**u fleuisti defunctū amicum. et la-
 crimatus es valde super periturā civita-
 tem. **R**ogo te Jesu p̄ illas lacrimas. et p̄
 omnes miserationes. quib⁹ mirabilē no-
 bis perditis subvenire dignatus es. **D**a
 mihi gratiam lacrimarum quā desiderat
 et appetit anima mea. qm̄ sine dono tuo
 nō possum habere eam. **D**a per spiritum
 sanctum tuū. qui corda mollit peccatorū
 et ad fletum cōpungit. **D**a mihi gratiam
 lacrimarū. sicut dedisti p̄b̄ nostris. quo-
 rum vestigia debeo imitari. ut plangā in
 omni vita mea. sicut ipsi plangerūt die ac
 nocte. propter merita et oratiōes eorū qui
 tibi placuerūt. **M**iserere mei. miserere mei.
 et indigni serui tui. **E**t da mihi gratiā la-
 crimarum. da irriguū inferius. et irriguū
 superius. ut sint mihi lacrimę mee panes
 die ac nocte. **E**fficiatq̄ in conspectu tuo
 deus meus per ignem cōpunctionis. ho-
 locaustum pingue et medullatū matuti-
 num totum in ara cordis mei. et tāq̄ pin-
 guissimū holocaustū assumar tibi in odo-
 rem suavitatis. **D**a mihi fontem irriguū
 fontem perspicuū. in quo lauetur conti-
 nue illud inquinatum holocaustū. licet
 enī me tibi totū optulerim opitulante gra-
 tia tua. in multis tñ q̄tidie offendo pro-
 pter nimiam fragilitatem meam. **D**a mi-
 bi ergo gratiam lacrimarum. benedicte et

amabilis de⁹. precipue et multa amoris
 tui cōmemoratione misericordiarū tuarū.
 prepara hanc mensam famulo tuo in cō-
 spectu tuo. et da mihi eā in potestate. ut q̄-
 tiens volo satiar ex ea. **T**ribue pro pie-
 tate et bonitate tua. ut iste calix tu⁹ inebri-
 ans et preclar⁹ satiet sitim meā. ut inhiat
 sp̄s meus. et ardeat mens mea in amore
 tuo. oblit⁹ vanitatis et miserie. **A**udi de⁹
 meus et lumē oculoꝝ meorū. audi que
 peto. et da ut petam quod audias pie dñe
 et exorabilis. ne efficiaris mihi inexorabi-
 lis propter peccata mea. sed propter bo-
 nitatem tuā suscipe preces serui tui. et da
 mihi effectum petitionis mee. et deside-
 rij mei precibus et meritis gloriose virgi-
 nis **M**arie domine nostre **A**mē. **D**e de-
 uotionis ardore. **D**e contemplationis aq̄-
 lam. **D**e sententiarum celsitudine. **D**e diu-
 ne caritatis feruorem. **Q**uis non mouea-
 tur fratres. **Q**uis nō cōpungatur. **Q**uis
 non conteratur. **Q**uis in diuino non suc-
 cendatur amore. cum talem ac tantum ta-
 literq̄ deprecantē audiuius oratorem.
Poterit ne diuina clementia tam seruētī
 oratori quippiam denegare. **D**iscite igit̄
 a magistro discipuli. discite a patre filij.
 discite a tanto capite membra. diuinā ero-
 rare pietatem. **P**ostulate conseruande pu-
 dicitie gratiam. **I**nuocate dei clementiā
Imploꝝate auxiliū. ut nos mundos con-
 seruare possitis. **P**etite et accipietis. **P**ul-
 sate et aperiet̄ vobis. **O**bedite iubētī. quo-
 niam vnicuiq̄ paratus est dare petenti.
Neminem fallit. q̄ veritas est. **A**ffluen-
 ter donat. qm̄ diues est. **L**ibenter tribuit
 quoniam liberalis est. **N**ulli denegat. qm̄
 cōmunis pater est. **N**emo ab eo in donat⁹
 recedit. qm̄ nemo a suo pot̄ se calore ab-
 scondere. si se sue humiliter presentat ma-
 iestati. **N**ō pigeat igit̄ fratres mei gra-
 tiam postulare et nostro cum honorū oim
 largitore. et celestem sic affari imperato-
 rez. **T**u enim dñe dixisti ore tuo sancto et
 benedicto. **S**i q̄s sint. veniat ad me. et bi-
 bat. fons vite da sitienti aīe. semper bibe-
 re ex te. ut sim sanctam et veridicā promi-
 sionem tuam de ventre modo fluat̄ aque
 viue. fons vite reple mentem nostrā tor-
 rente voluptatis tue. et inebria cor nostrū
 sobria ebrietate amoris tui. ut obliuiscā-
 mur que vana sunt et terrena. et te solū in-

giter habeam⁹ in memoria nostra. **M**e-
mores tui sum⁹. ⁊ in te delectati sumus.
Da spm̄ sanctum tuum. quem significa-
bant aque. quas sitientib⁹ datur⁹ te pmi-
seras. Tu dñe de⁹ diues oim bonorum. ⁊
dapum supne satietatis opulētissime lar-
gitor. Da lapsis cibum. collige dispersos
reintegra scissos. En p̄. immense pietatē
anim⁹ n̄r stat ad hostium ⁊ pulsat. Obse-
cram⁹ te p viscera misericordie tue. quib⁹
visitasti nos oriens ex alto. api pulsanti
misero manū misericordie tue ⁊ iube pro-
picabili dignatione: vt ingrediat⁹ ad te ⁊
req̄escat in te. reficiat⁹ de vino panēq; cele-
sti. q̄ satiat⁹ resumptisq; virib⁹ ad supio-
ra p̄scendat. ⁊ de hac lachrymarū valle p̄-
na sancti desiderij raptus ad celestia reg-
na volitet. Assumat dñe. assumat rogam⁹
assumat sp̄s noster pennas vt aq̄le. ⁊ vo-
let. ⁊ non deficiat. ⁊ volet. ⁊ pueniat vsq;
ad decorem dom⁹ tue. ⁊ locum habitatio-
nis ciuium supnoꝝ pascat⁹ de oculis in
loco pascue iuxta deliciaꝝ tuarū fluēta ple-
nissima. **D**ñs item n̄r Iesus christus
oim magister optim⁹. ⁊ nostre salutis au-
ctor gloriosissim⁹. etiam impetrandarum
gr̄az viam atq; modū efficacissimum do-
cuit dicens. **E**ū oratis dicatis p̄ noster
in qua quidē oratione oēz vim orādi atq;
postulandi sub septem petitionib⁹ breuē
p̄plexus est. in quaz trib⁹ eterna. in reli-
quis h̄o quatuor. tpalia petunt. que ta-
men propter eterna p̄sequenda. vt Augu-
stin⁹ inq̄t. sunt necessaria. Nam qd̄ dici-
mus. Sanctificet nomen tuū. Adueniat
regnū tuum. Fiat voluntas tua. sicut in
celoz in terra. Sicut non absurde quidez
intellerunt in spū ⁊ corpe omnino sine
fine retinenda sunt. ⁊ hic inchoantur. Et
quantūcunq; p̄ officim⁹ augent⁹ in nob.
p̄fecta vero qd̄ in alia vita sperandum ē.
semp possidebunt. **Q**d̄ vero dicimus pa-
nem nostrz quotidianū da nobis hodie.
⁊ dimitte nob̄ debita nostra. sicut ⁊ nos
dimittimus debitorib⁹ nostris. ⁊ ne nos
inducas in temptationem. sed libera nos
a malo. Quis nō videat ad p̄ntis vite in-
digentiam p̄tinere. In illa itaq; eāna vi-
ta. vbi nos sp̄ speramus esse futuros. no-
minis dei sanctificatio. ⁊ nomen eius ⁊
voluntas eius in nostro spū ⁊ corpore p̄-

fecte atq; immortaliter permanebunt. pa-
nis h̄o quotidianus ideo dicitur est. qz h̄
est necessarius anime. carniq; tribuend⁹
est. siue spūaliter. siue carnaliter. siue vtro-
q; intelligatur mō. **H**ic est etiā quam po-
scimus remissio. vbi est cōmissio peccato-
rum. **H**ic temptationes que nos ad pec-
candum alliciunt ⁊ impellunt. **H**ic deni-
q; est omnis carnis oculoꝝ ⁊ mundi cō-
eupiscentia. omnis voluptas. omnis ambi-
tio. omnis iracundia. omnis incontinen-
tia. omnis illecebrosus actus ⁊ omne ma-
lum a quo cupimus liberari. **E**cce qd̄ di-
lucide insufficientiaz nostram redemptoz
noster insinuās. qz oportune docuit om-
nium nostrarum necessitudinum gratiaz
nobis esse impetrandam. **S**ed quid p̄
prolixas ⁊ longas fatigamur orationes.
habemus nomen quod inuocatū omnes
repellit temptationes. **H**oc idcirco auda-
cter prepono. qz non solum quotidie. sed
oratum. imo singulis momēt̄ scutū ē oim
violentiarum meaz. si me aut carnis. aut
gule. aut mundi. aggreditur concupiscen-
tia. illo inuocato mor̄ recedit. **S**i casus.
si insidie. si deniq; alia mundi iminent pe-
ricula illo plato magna adest securitas.
Si lites. si discordie. si deniq; turbines
mentis oriuntur. per eius dulces ample-
rum cuncta fiunt tranquilla. **M**inim⁹ no-
minis sanctissimi inuocatio iuuat pusilla
nimes. refouet flebiles. succurrit miseris.
reprimat audaces. confundit supbos. **D**e-
bellat hostes. subijcit ⁊ fugat demones.
deponit potētes. exaltat humiles. robo-
rat fideles. obcecat hereticos. indurat ob-
stinatos. suscipit cōfidentes. confortat sa-
nos. liberat infirmos. mitigat dolores. ⁊
vniuersas sanat languores. **Q** nomē san-
ctissimū. nomen gloriosum. nomen potē-
tissimū. nomen dulcissimū. nomen sine in-
termissione inuocandum. **S**ed quod ē il-
lud nomē fr̄s mei. dicite queso. qd̄ est il-
lud nomen tam grande. tam excelsum. tā
efficax. tanta deniq; deuotione inuocan-
dum. **H**oc inquam illud nomen est. in
quo oportz omnes homines saluos fieri
hoc est illud nomē. quod est super omne
nomen. in quo ⁊ per quod dei hominisq;
filius est saluator mundi. ad cuius inuo-
cationem omne genu celestium terrestriū
⁊ infernorum curuabit. quod omnis lin-
g

11

12

gua confitebitur. quod omnes in die no-
 vissimo terrebunt. Huius virtute dulces
 Stephano lapides fuerunt torētis. Sau-
 lus relicta sinagoga factus est doctor gen-
 tium. Augustinus relicta manicheorum secta
 sub ficuue prostratus surrexit splendor eccle-
 sie. Hoc est in quā illud nomen. quod in la-
 cte biberat matris. sine quo quibus illius p-
 secutor esset. nullam quantumcumque expoli-
 ta sibi lectio afferebat dulcedinem. Mira-
 ra o magne pietatis mysterium. vt ex illo
 suggerat lac dulcedinis. quod venenato
 insequeretur ense. hic moriebatur insequen-
 do. illud sanabat occurrēdo. h nocere non
 omittēbat. illud prodesse non sinebat. hic
 venena. illud mella dabat. hic nuadēdo
 elongabatur. deus per illud miserēdo ei. p-
 pior efficiebat. Sed noli nos ampliori af-
 ficere expectatione. quod est istud nomen tā
 benignum. tam suauē. tam piū et clemēs.
 vt per illud tū summi dei moueatur cle-
 mentia. anhelamus et concupiscimus il-
 lud nobis explicari. Illud quippe est
 quod bisyllabum est. per cuius primā syl-
 labam imensitas eternitasque signat. per se-
 cundam super vniuersum sessio importa-
 tur. quod ideo duarum est syllabarum. quia
 due fuerunt et sunt in christo nature. et quā
 ad naturam diuinam imensitas et eterni-
 tas spectat. ideo per primā et vnam sylla-
 bam hec duo in vna deitate denotantur.
 et quā vt hominis etiam filius est. accepit
 sedere super solum dauid. sicut ei celestis
 patris promissit dicens. de fructu ventris tui
 ponam super sedem tuam. Et gabriel an-
 gelus. vt in euangelio Luce scriptum est
 ad Mariam dixit. Et dabit illi dominus
 deus sedem dauid patris eius. et regna-
 bit in domo iacob in eternū. et regni eius
 non erit finis. Et ipse a patre suo dataz
 sibi potestatem in celo et in terra statetur.
 Hoc inquam illud nomen summe effica-
 tie est. quod ab eterno fuit christo prede-
 stinatum. et antequam in vtero virginis con-
 ciperetur. a gabriele dicente. Et vocabis no-
 men eius Iesum. fuit mirabiliter ac reue-
 renter expressum. Iesus ergo illud ē al-
 tissimū et ineffabilis virtutis nomē. quod
 vt dicimus duarum syllabarum. et quin-
 que litterarum est. per i imensus. per e. eter-
 nus. per p. super u. vniuersum. per v. v-
 ltimū s. sedens interpretat. quid ergo est

Iesus nisi imensus et eternus. quo ad
 deitatem. super vniuersū sedens quo ad
 iudiciū et dominū. sibi a patre collocatū.
 sedens dicitur. quia iudicantis et saluantis
 hoc est eternam requiem datus est sedere
 At enim ipse constitutus est iudex viuorum
 et mortuorum. ipse et saluator est mundi. De
 his duabus Augustinus inquit. Et quis
 est qui dicitur saluator. vt nomē eius vo-
 ciferem. Ipse est Iesus christus. Et rur-
 sus. quid est Iesus nisi saluator. ergo in-
 quit. propter temetipsū esto mihi Iesus
 de altero ait. Ipse idem est iudex meus.
 intra cuius manus tremo. Hoc igitur no-
 men fratres inuocate. hoc semp sit in ore
 vestro. hoc in omni initio operis vestri. di-
 cete Apostolo. quicquid facitis. in nomi-
 ne domini vestri Iesu christi facite. Cuius
 suggerit dyabolus inuocate Iesum. cuius
 subrepti temptatio exclamate Iesus. cuius
 aliquid fuerit aduersi amplectamini Ie-
 sum quā ipse redemptor. ipse defensor. pro-
 tector. saluator. et glorificator noster ē.
 Alterum custodiende pudicitie efficacissi-
 mū remediū est. sanctissime crucis signa-
 culum. de qua ostensue ita efficaciam tes-
 tificatur ecclesia. Ecce crucē domini fu-
 gite partes aduersę. Et rursus precat. vt
 per signū crucis de inimicis nostris libe-
 ret nos deus noster. Hos autem dyabo-
 los et omnē malam concupiscentiam pro
 nostris habemus inimicis: quos omnes
 facile repellimus. si nos crucis signaculo
 deuote premunimur. Intuentes igitur sa-
 lutiferam crucem christi omne calūnian-
 tium superborum virtus expellimus. Eam
 amplexantes omnes temptationes abijci-
 mus. Ipsam adorantes in omni virtute rebo-
 ramur. Ea signati cuncta fugam aduer-
 sa. ipsa amati intrepidi ad bella congre-
 dimur. In eius figura omnis religio chri-
 stiana depingit. in eius caractere tota vir-
 tutum spiritualium perfectio designat. nam
 in his tribus virtutibus fide. videlicet spe. si-
 mul et caritate omnis lex diuina consistat. atque
 ex his omnium virtutum multitudo procedat.
 In illa crucis parte. que terre figit. ceu alte-
 diuus patris noster Augustinus interpretatus est. fi-
 des que christiane religionis fundamentum
 figurat huic. s. fundamentum tota fabrica bo-
 ne operationis innitit. et vt stare possit om-
 nium virtutum spiritualium machina sustentatur.

Unde Apostolus discipulis ait. Nam si de stans. Per supremū hō cornu. quod ceteri eminet spes intelligitur qua noster animus ad capessenda celestia prouocatur. Illo hō signo. quod in medio positū binis. vtriq; porrigitur brachijs latitudo signatur gemine caritatis. Hoc eodē vnice crucis signo quatuor principalium virtutum numerus indubitanter exprimitur ex quibus vtriq; tāq; seminibus omnium virtutum segetes germinantur. iusticia. s. fortitudo. prudentia. atq; temperantia. p. supremū nāq; cornu. quod celum spectat iusticia figuratur. sicut ex ipsius redemptoris sermone colligitur. qui cum premiisset q; spiritus sanctus arguet mundum de peccato. et de iusticia et de iudicio paulo post intulit. de iusticia hō q; ad patres vado. et iam non videbitis me. Et vir sapiens ait. iusticia eleuat mentem. nec diuiniū qm ad celum. Inferior autem pars crucis. que superiorē sustinet molem. fortitudinem significat. que graua. quelibet et aduersa equanimiter tolerat. Dextrum hō crucis brachium prudentiā exprimit. q; videlicet iniecta maligni spiritus iacula tanq; dextre manus obiectione propellimus. eūq; feruidi spiritus telo per fossū diuino muniti presidio fortiter prosternētes victorie manubias reportamus. Per sinistrum quoq; cornu temperantia non imento designatur. in sinistra enim manus minor virtus est q; in dextra. per temperantiam ergo virtutis nos ire quodāmodo robur attingim⁹ dū temperanter modestaq; viuimus. dum sepe rigorem censurāq; iusticie. quadam magre discretio- nis manu retiem⁹. Quid plura. Crux innumerabilium bonorum nobis extitit causa. Nam crux de erroribus liberauit. Crux sedētes in tenebris liberauit. Crux nos dyabolo expugnato reconciliauit deo Crux ex alienatis restituit in domesticos de longinquis proximos fecit. de peregrinis reddidit ciues. Crux est inimicitarū interemptio. pacis firmamentum. et omnium nobis bonorum thesaurus. propter eam iam non erramus in solitudinibus. per eam viam veritatis agnouimus. nec iam extra regnum positi sumus. Ianuam enim regnā intrauim⁹ propter eam. ignitas dyaboli sagittas. nō timemus. quoe

niam fontem vite quo extinguerentur in ea inuenimus. propter hanc amplius nō formidamus tyrannum. q; regi adheremus. propter hanc in viduitate nō sum⁹. qm sponsum per eam recipimus. non iā expauescim⁹ lupum. q; bonum pastorem inuenimus. propter hanc diem festum agimus. qm paradysum pluribus quinq; milibus annis clausum in cruce christus pēdens appuit. In eāq; latronem intro- duxit. tunc reddidit nobis patriam principalem. tunc reduxit nos in ciuitate paternam. et cōmuni hominum nature dōmū redonauit eternā. Crux igitur cubiculo redēptoris. fuit scala celi. per quā christus hominem lapsum leuauit ad patre. Crux clauis paradisi. Crux terror inferni. pulsio demonum. cathena luciferi. Crux est illud lignū secus decursus aquarum plantatum. qd in tempore suo. hoc ē singulis dieb⁹. in his qui baptizant deo dulcissimos exhibet fructus. Crux Petri gaudiū. Andree salus. Pauli gloria. Helene deuotio. Costantini victoria. Eradij triumph⁹. Chustoferi euasio. Augustini confessio. Francisci feruor. Nicolai tolerantinatis amplexus. Et omnium christianorum deniq; spes inconcussa. Crux illud est admirabile verillum. quod e celo fulgentissimū pdibit. cui vniuersum dñs ad iudicandū venerit. Orbē hinc sancte crucis. laudator maxim⁹ Aug⁹. ad eā et q; nomē ita deuote exclamat. O nomē crucis occultū misterium. O grā ineffabilis In nomine enim crucis pax. O crux q; deo hoīem iunxisti. et a dño dyaboli captiuitatis magnifice segregasti. O crux q; humano generi passionē saluatoris mūdi et redēptionē ciuitatis humane. vera comitantē fide. semp representas incolumē. O crux que q̄tidie laudes immaculati agni fidelibus diuidis. popul⁹. et dira serpētis venena. poclo salutarī d'pellis. atq; rupheā paradisi ignitā credentib⁹ sine infamisside restinguis. O crux que paces q̄tidie terrenis cū celestib⁹ oparis. et mediatoris mortem. q; de mortuis resurrexit. et iā nō mortē eterno p̄i. ecclesia p filijs agere sedulo repas. et legatioē felicissima renouas et reformas. grāde et pfundū misterium crucis et ineffabile atq; inseparabile vinculum caritatis. per eadē ad se traxit oīa de⁹. xp̄o dicē

te. cū exaltat⁹ fuero oia trahā ad meipm .

Hoc est enī lignū vite. in q̄ destructū ē mortis iperū . Hoc ē lignū in ea virga p̄ uisū . p̄ quā Moyses mare rubz diuidēs . Pharaonē p̄strauit . p̄ quā dei populum de seruitute educēs egypti. triūphali pal ma redemit . p̄ quā terrā ymbrib⁹ iunda uit . celū tenebr⁹ obduxit . magoz leuaute diacōes . sup quā vt Amalech gēs barba ra vincere^t . Moyses expansis manib⁹ ex tendit . q̄ si tanti fuit figura ei⁹ nō in merito de ipso dicim⁹ . q̄ celi sustineat machinā . terre fūdāmēta corroboret . oēs hoīes sal uet . maxime in quib⁹ sunt in frōte fixa tro phea . z imortali cōpage eos suffiet . z ad eternā p̄ducet vitā . **H**ec q̄dē mirāda . z dicta excelsa vidēt . Sed si quō ex⁹ sint p̄secrati p̄siderem⁹ . nulla admiratōe du cemur . Nūquid de⁹ z hō in cruce pepen dit . Nunquid oia dei fili⁹ misteria in cruce p̄sumauit . Nunquid corp⁹ ei⁹ sanctissimū in ea . vt nobis vitā daret . vitā finire volu it . Nunquid ei⁹ sanguis ad eo extitit p̄cto⁹ sus . vt vna ipsius gutta totus potuisset mundus redimi . z nihilomin⁹ vt sue sup abundantiā demonstraret caritatis . illū to tum per crucem voluit esse diffusum . Nū quid humilitatis . obedientie . iusticie . con stantie . patētie mansuetudinis . amicitie z omnis virtutis in ea fuit demonstrata perfectio . Quare si humilium iustio . sup boz delectio . victoria christi . diaboli p̄ti tio . infernoz destructio . celestium p̄firma tio . mors infidelū . vitā iustoz . xp̄ianozū spes . mortuz resurrectio . cecoz dux . puer soz via . claudoz baculus . pauperz solatio . confusio diuitū . trophēū mūdi . lignū vite . paradisi arbor . equitatis vcrillū . pa uor inferni . celestis glorie splendor . z q̄c⁹ q̄d aliud dicat⁹ . mior q̄ mereat a nobis impendit laus . minor exprimet virt⁹ . mioroz insinuat efficientia . z b eā rē p̄ chri stiani ipetranda aginis salute has ad eaz ecclesie preces effudit . **O** crux splēdidior cūctis aſtris mūdi celebris . hoībus mul tū amabilis . sanctior vniūsis . q̄ sola fuisse digna portare talentū mūdi . dulce lignū dulces clauos . dulcia ferēs p̄ dera . salua p̄ntē cateruā in tuis hodie laudib⁹ z gre gatā . Inuadit igit⁹ te dyabol⁹ . recurrere ad crucē . rebella^t caro . p̄fuge eā x̄tute cru cis . ties ne amittas pudicitia sine infimis

siōe te ligno munias crucē . Tertū p̄fer uade pudicitie . iuuamē ē lectoz angeloz custodia . **N**empe a sue creationis exor⁹ dio vniciqz rationali menti deputatus est angelus . qui eam a demonuz tuca tur insidijs . z bonas actiones . eazqz ei sua⁹ deat perseuerantiam . primam huius sen tentie clausulam satis in excelso volumi ne de ciuitate dei Augustin⁹ explanar di cens . tantus angelorum numerus ade rit . quantus hominum erit . vt z vitam su am quisqz ab angelo sibi adhibito audiat recitari . **P**erinde z beatus Hierony⁹ mus inquit . Magna dignitas animarū vt vnaqueqz habeat ab ortu natiuitatis in custodia sui angelum deputatuz . **G**regorius quoqz vnum quēqz . vnum bonum angelum sibi ad custodiam deputatum . z vnum maluz ad exercitium habere dicit quod ab ipsa didicerunt veritate . que in euangelio a pusillorum scandalo nos p̄hibens Ita loquitur . angeli eorum sem per vident faciem patris . angelos vtiqz eorum dicit esse . quibus sunt ad custodi am deputati . **E**t Isidorus in libro de sū mo bono ait . Singule gētes prepositos habere angelos creduntur . et omnes hō mines angelos habere probātur ita vni⁹ cuiqz nationi vn⁹ presideat principatū . hominibus autez singulis singuli sint an geli adhibiti recta fides testet⁹ . **H**inc Da nielis decimo de Breccorum p̄sarum . **A**bedorumqz principib⁹ manifesta fit de scriptio vbi sua in visione refert . regē p̄sarum principem . vno et viginti diebus angelo populo dei pugnāti resistisse . **A**h hac sententia magni illi philosophi . So crates z Plato . ceu Apuleyus in eo libro quem appellauit de deo . Socratis memi nit . minime discreparūt . **S**ed cum in finite sit potestatis v⁹ . us . possitqz sine an gelorum ministerio solo suo imperio hō mines custodire . quidnam angelice depu tationis cause sit perscrutemur **A**d quod sane dicim⁹ summum prepotentemqz de um . neqz ex roboris debilitate . ne imbe cillitatis causa id effecisse . cuius maiesta tem nullam proculdubio preterit poten tiam . posset enim si vellet . cum summa vo luntas . summa sapia . summaqz p̄tās . nō hēat . nec hēre queat . quib⁹ impedia^t . p̄ se ipm̄ facere vniuersa . posset vtiqz sine sole

illuminare orbem. sine igne calefacere. sine
aqua ifrigidare. humectare sine aere. col-
ligendas segetes sine sementis dare. et ali-
os quoscūq; effectus producere sine alijs
secundis agentibus posset. sed ut res ipse
otiose non essent neq; proprijs destituerē-
tur actiōib; neq; superuacue essent suis
finib; priuate. eas velut concausas. et ad
agendum media fore instituit ut inferiora
p superiora reducerent. Nam hec eius
diuinitatis lex. hic sue legis ordo. ut sa-
cer Dionysius inqt. Et secunda p pma.
inferiora p superiora. corporalia p spūalia
reducant et gubernent. In eo igit statu
pstituit hoīem. ut p angelos in eius redu-
ceret tribunal. vbi de omib; suis actioni-
bus siue bonis siue malis pdignum red-
dant testimonium. Ita q; pro bonis de-
fensores. pro malis aut equissimi erūt ac-
cusatores. Itaq; hui; deputatiōis cau-
sas iuxta nostri ingenij exiguitatem pau-
cis in vnuz colligentes asseruim;. ob ei;
p muticandam bonitatē. ob eius ostendē-
dam sapientiā. ob eius erga nos manifes-
tandam dilectionem. ob ipsius vnuerſi-
pnerionem. q; omnes ad diuinam redigun-
tur p̄ouidentiam. p quam ip̄e altissimus
ab ipsa sua eternitate sic disponens vn-
uersum gubernare. hunc ordinē instituit
b Accedunt etiam his nostre maxime in-
digentie. Nam cum aduersarij diaboli. nūc
intellectum obnubilare. nunc voluntatē
puertere. nunc sensualitatem. q; natura q;
dam prona est ad malum p̄cipitare. nūc
etiam in omib; vjs nostris personas no-
stras pdere gestiant sanctor; angeloz ob
inexplicabilem erga nos caritatem suam
ad nos ab his demonum violentijs tuen-
dos defendēdosq; altissimi deputauit cle-
mentia. Sed qd ad tuendum iuuanduz
consolandum monendum curandumue
nos sunt instituti. clare in soliloquijs ex-
plicauit Augustin; cum dixit. Diligunt
nempe angeli ciues suos. p quos sue rui-
ne scissuras instaurari expectant. ideoq;
magna cura et vigilantia studio assunt no-
bis omnibus horis. et locis succurrentes
et prudentes necessitatibus nostris. et sol-
licite discurrentes inter nos. et te domine
gemitus nostros et suspiria nostra referē-
tes ad te. ut impetrent nobis facilem tue
benignitatis propiciationem. et referant

ad nos tue gratie desiderata; benedictio-
nem Ambulant nobiscum in omnib; vjs
nostris. intrant et exeunt nobiscum atten-
te considerantes. q; pie q; honeste in me-
dio prauae nationis conuersemur. quanto
studio quantoq; desiderio queramus re-
gnum tuum. et iusticiam eius. quantoq;
timore et tremore seruiamus tibi. et exulte-
mus in leticia cordis nostri. adiuuant la-
borantes. protegunt quiescentes. hortan-
tur pugnantes. coronant vincentes. con-
gaudent gaudentibus. compatiuntur pa-
tientibus. pro te in quā patientibus. grā-
dis est eis cura de nobis. et magnus effe-
ctus dilectionis eoz; erga nos. et hoc to-
tum propter honorem tue inestimabilis
caritatis qua dilexisti nos. Diligunt enim
quos tu diligis. custodiunt quos custo-
dis. odiunt quos odis. et deserunt quos
tu deseris. et in super ait. facis angelos tu-
os spiritus propter me. quibus mandasti
ut custodiant me in omnib; vjs meis. ne
forte offendam ad lapidem pedem meū.
Adi sunt custodes super muros tuos no-
ue hierusalem. et montes in circuitu eius
vigilantes vigilijs noctis super gregem
suum. nequādo rapiat ut leo animas no-
stras. dum non est qui eripiat. Ille autē
est antiquus aduersarius noster. qui qua-
si leo semper circueus querens quem de-
uoret. hi autem sunt ciues beate ciuitatis
hierusalem superne que sursum est mater
nostra. et in ministerium missi sūt propter
eos qui hereditatem capiūt salutē. ut eos
liberent ab inimicis suis. et custodiant in
omnibus vjs suis. p̄fortent quoq; et mo-
neant. et orationes filiorum tuorum offe-
rant in conspectu glorie maiestatis tue.
quibus de rebus non solum timere eos
offendere. sed totis viribus niti debemus
eorum beniuolentiam et amicitiam adipi-
sci. acquirimus autem eam per bone vo-
luntatis similitudinem. cum illis enī su-
mus. et cum illis viuimus. quando deuz
quem colūt colimus. Etiam si eos cor-
poralibus oculis videre non possum;. in
quantū autem dissimilitudine voluntatē
et fragilitate infirmitatē miser sum;. intm
ab eis longe sum;. vite merito nō corpo-
ris loco. Nam enī q; in terra cōditiōe car-
nis habitam;. sed si imundicia cordis ter-
rena sapimus ab eis. et idem inquit Au-

gustinus. disingimur. cu; vero sanamur
 vt quales ipi sunt sumus. fide illis iterum
 propinquamus. si ab illo nos fieri bea-
 tos. a quo r ipsi facti sunt. etiam ipsis fa-
 uentibus credimus. Nec tm̄ singuli a
 singulis defendimur angelis. sed etiam
 omnes a militia uiuamur celesti. ceu Isi-
 dorus abbas. etiam corporeis oculis. ab
 bati Moyse aperte monstrauit. qui cum
 tantū carnis veraretur. aculeis. vt suo etiā
 in sacello residere minime auderet. nix ti-
 mens imodum ab immūdicie spiritu su-
 perari. diuum Isidorū adiuit. e; suarū im-
 pugnationum referens violentiam. qui
 post multas sacre scripture documenta.
 post inuictissimoz patruz et empla. ad sui
 habitaculi cacumen euz assumpsit vbi cū
 occidentem versus suos conijcere oculos
 iussisset. prosperit magnā demonū mul-
 titudinem ad pugnas festinantū. Sub
 inde eum ad orientem inspiceret manda-
 uit. ad quem videndum eū oculos cōpo-
 neret. aspexit innumerabiles sanctorū an-
 gelorum contiones. r gloriosā atq; fulgē-
 tia celestium virtutum agmina. Tunc bea-
 tus Isidorus ad abbatē Moysen inquit
 Quos in occidente vidisti. ipsi sunt. qui
 hoies etiam sanctos impugnant. Quos
 autem conspexisti in oriente. hi sunt qui in
 sanctorum suoz protectionem a superce-
 lesti imperatori sunt destinati. qui cū plu-
 res prestāiores ac potentiores sint. time-
 re nullatenus debemus in omni genere
 certaminis dyabolo inuadere. Nem-
 nem certe vincunt. nisi vel de dei diffidē-
 tes auxilio. vel in fedissimas meri volu-
 ptates vinci ipsi volunt. quibus abbas
 Moyses auditis pugnandi vires. resu-
 mens propulz repetit habitaculū. iuges
 gratias deo agens imortali. Eliseus q;
 q; innocenti puero ostendit. plures bea-
 tos angelos habuisse ad se defendēdū. q;
 aduersarij malos haberet ad nocendum.
 Et quē admodum dei hoimq; aduersarij
 nil pretermittunt. vt nobis nocent. sic r
 beate celestes mentes nō vno solum. vez
 etiam multis multiplicibusq; modis pre-
 sto suut. vt nobis profint r iuuent. Nāq;
 vt fides in nobis roborē futuros pan-
 dunt euent. sic maxio illi p̄iarche. Abra-
 he multa p̄dicere misteria. Adanuel cōiu-
 gi Sāpionis p̄ceptionem. r vniuerse ei;

vite gesta reuelat. Helye vt p̄co eēt mor-
 tis Dze. Danieli. Ezechieli. Esaię. ceterz
 q; p̄phis. excellentissimo euāgeliste Johi
 r alijs innumerts diuina referarūt arca-
 na. Bonos r innocētes a malis r cūctis
 iminentib; periculis liberēt. test; ē Loth
 quē ab incendio Sodome liberarūt. Le-
 stis ē Thobias. quē Raphael a pisci de-
 uoratiōe exemit. ab eius vxore demonuz
 pepulit. r pio restituit visum parēti. Le-
 stes s̄t Ydrac. Misac r Abdenago. q; ex
 ardentissimis flāmis laudātes r b̄ndicētes
 deū illesos irrupuerūt. Petri fulgente in
 carcere luce angelus dñi cathenas diru-
 pit. Sunt itē directores regulatoresq;
 nri in acquirēdis meritis. p̄hibēdisq; pec-
 catis. ob eā rem Abrahę p̄terterā angel;
 in mōte tenuit. ne vnigenitū Ysac macla-
 ret. Balaā in asina sedēti inhibuit ne dei
 p̄pto maledictionē iserret. Joseph iugē
 suā clā dimittere cogitātē redarguit illi;
 sc̄tē h̄gitatis eū certitudinē atq; rōem do-
 cens. Sunt nostraz mentū illuminā-
 tores atq; doctores veracissimi. In cui;
 typo Jacob scalā vidit. cui; sūmitas ce-
 los tangebāt. Et angelos dñi ascenden-
 tes. descendētesq; per eā. Sed qd per il-
 lū ascensum in celū. nisi vt tam p̄templati-
 uā. p̄ quā ad dñm subleuamur docere vo-
 luerūt. quid p̄ descensū. nisi vitā actua; .
 q̄ quidem descēdīm; humiliātes nos ad
 compariedū. seruiendū. atq; ministrādū
 primis nris in acq̄renda vtriusq; hois in-
 terious. s. r exterioris salute insinuarunt.
 Hinc vnus de sacro atq; sublimi Sera-
 phin collegio ignito calculo Ysaie labia
 mundauit atq; purgauit. Hinc angel; pa-
 stores infantulū. mūdi. s. saluatorē in o-
 lutum pānis in p̄sepioq; reclinantem in
 Bethleem iude cōperire docuit. Semē-
 te q; imanisimo Merode in euz Joseph
 instruxit. vt genitrice filioq; nocte. susce-
 ptis egyptū peteret. Nec vnq; it̄no de
 sunt afflatu. erudire nos qd catere. quid
 ue. p̄sequi debeam;. Non mō a sp̄ualib;. S
 vez etiā a corporalibus. nos tuenē inimi-
 cis. Perinde inē egyptoz r israel castra.
 vt iudeos defenderēt. Angeli visi sunt. et
 vt Judā machabeū p̄timoteū tuerenē
 quinq; angeli armati eq̄stresq; e celo des-
 cēderūt. Aliusq; veste cādidā idur; exer-
 citū aībat. Zelo successi obiurgāt r p̄nni

uat delinquentes. Sic iudeoz cū **Lha-**
naam amicitiam contractā detestati sunt
Superbientem David de populi multi-
tudine corrigentes manū super Hierusa-
lē extenderunt. Nocte vna centū ⁊ octoa-
ginta milia quinq; hominuz de exercitu
Sennacherib contra dei populum dimi-
cantis occiderunt. Helyodoz templum
domini expoliare volentem percusserunt.
Merodi diuinos vsurpati honores. tales
intulerunt plagas. vt eū vermes cōsume-
rent. Quantū timidus afflictosq; solen-
tur sacrarum litterarū testantur historie.
in quibus innumera referuntur angeloz
solamina. nempe celestes ille mētes **Be-**
deoni victoriā pollicentes ipsum ad pu-
gnam concitarūt. Helyam aiezelabel facie
profugum confortantes delizioso refece-
runt pabulo. abacuch e iudea q̄ repente
in babylonem transfulerūt. vt omnipotē-
tis dei famulo Danieli prandiū deferret.
post sathane tēptationes ad christum ac-
cesserūt sue ministrantes maiestati. quem
dñi passionis tempore oraret in hortō. in
vehementi positū agonia celestis p̄is no-
mine mix sunt in modū cōsolati. vt equo
animo p̄ humani generis salute mortem
ipsaz subiret. hi sue inclite genitricis ea tē-
pestate ipsam custodiētes dulcissimis at-
q; mellifluis eoz affatibus acerbissimos
mitigabat dolores. Nonne etiam **Ada-**
gdalenam inexplicabili affectam peniten-
tia diebus singulis roze illo celesti ciba-
bant. nōne Augustino Helye psimonu-
am experiri volenti panis deportarūt an-
nonam. Quis vnq; celestem illum regem
veraciter sequens angelozum est destitu-
tus auxilio. Quis ad bñ beateq; faciun-
dum maiora prebuit incitamenta. nonne
sanctos illos apostolos carcere solutos.
vt populo de christo predicarent sollici-
tauere dicentes. surgite ⁊ loquimini ple-
bi. nonne Philippum vt in gazā se con-
ferret ad euangelisandum verbum dei cō-
mouerunt. tūc qui candacis regine in via
baptizauit Eunuchum. Cornelium quo-
q; hortati sunt. vt Petrum adiret. quem
cum alloqueretur ad christi fidem dōuer-
tit. Demū post dei genitricis presidium
ex omnibus creaturis. dux potentior **fi-**
deliorq; dari nob non posset. q̄ dei ange-
lus. qui tantopere affectat nos ad portū

conducere salutis. quemadmodum idos-
neus testis Jacob fuit. cui ad patrem re-
deūti angeli fidelissimi extitere comites.
Israheliticum populum in terram dure-
runt promissionis. Judith euntem stantē
redeuntēq; ab angelis se custodiam fuis-
se asseruit. Raphael quoq; ad genitores
suum q̄ tutissime iuniorē reduxit **Lho-**
biam. Mendicus etiam e vita hac morta-
li migrans in Abrahę sinum ab eis Dela-
tus ē. omnes deniq; sine peccati labe de-
cedentes in eternam ducunt felicitatem.
Inde fit. vt diem festum agant. letantes
super his qui refugientes cōfortijs demo-
num per exercitia virtutum angelicis se-
stant se sociare p̄sortijs. assentit his vir
vtiq; doctissimus Origenes. qui in cōm-
mētarijs super libro numeroz ait. Ad est
vnicuiq; nostrum etiam minimis qui sūt
in ecclesia dei. Angelus bonus. angelus
domini. qui regat. qui moueat. q̄ guber-
nat. qui pro actibus nostris contingendis
⁊ miserationibus exposcendis quotidie
videat faciē patris. qui in celis est. assen-
tit presul sanctissimus. Isidorus qui in li-
bro de sum. bo. ait. Boni angeli ad mini-
sterium humane salutis deputati sunt. vt
cunctis administrant mundi ⁊ regnat oia
iussu dei. Assentit diuus Bernardus qui
absq; omni hesitatiōe credere asseruit. san-
ctos angelos astare orantib;. offerre deo
vota. precēsq; hominū. si sine deceptione
leuan puras manus perspexerint. Assen-
tit beatus Ambrosius. qui in sermōe de bel-
li tumultu ita fatur. Sepe dixisse memi-
ni me. q̄ tumultus bellicos timere mini-
me debeamus. nec quālibet copiosam ho-
stium multitudinē formidare. qm̄ ait do-
minus. **A**tor est qui in nobis est. q̄
qui in hoc mundo. hic potentior est ad p-
regendos famulos suos christ;. q̄ dyab-
olus ad instiganduz inimicos. Quis
enim idem dyabolus colligat sibi turbas
⁊ crudeli eas armet insania. tamen facile
destruuntur. qz melioribus populus suū
saluator circūdat auxilijs. Et enim pphe-
ta. Immittet angelum dominū in circuitu
tumentium eū. ⁊ eripiet eos. qz si ange-
lus domini timentes eū de periculis er-
ipit. nō potest timere barbarum. qui timue-
rit saluatorem. Nec potest metuere hor-
stis impetū. qui christi precepta seruauit.

precepta enim christi arma sunt xpianis
 Et diuin⁹ timor a nob⁹ expellit hostile. ar-
 ma autem hec nostra sunt. quib⁹ saluator
 instruit. oratio. mis. atq; ieiunium. Ie-
 iunium enim melius q^m murus tuus. Ad
 misericordia facilius liberat q^m rapina. om-
 nino longius vulnerat. q^m sagitta. Sa-
 gitta prope spectum percutit aduersa-
 rium. oratio autem longe positum vulnerat
 inimicum. Sic namq; Elise⁹ propheta
 cum eum vellet rex Syrie captiuare
 ac sine subdere ditioni. multisq; armatorum
 circumfusus agminibus. Non est territus. non
 turbatus. sed annuncianti puero ait. no-
 li timere plures enim nobiscum sunt. q^m cum
 illis. O fides sancti prophete. non timet
 aduersarios. q^m prospicit. q^m scit ange-
 los secum esse. quos credidit non metuit
 terrenas insidias. quia celestia adesse no-
 uit auxilia. plures inquit nobiscum sunt.
 q^m cum illis. Adira res. plures e celo de-
 fensores mere⁹ sanctitas. q^m in terris op-
 pugnatore adducit improbitas. Plu-
 res sunt nobiscum q^m cum illis. Videte
 beatitudinis meritum. Propheta nun-
 ciat de multitudine. cum puer adhuc in-
 certus sit de salute. Spirituales oculi pl⁹
 cernunt. hic prospicit armatorum nume-
 rum. et non cernit defensionis iudicium. Quia
 est diuina misericordia. defert hoibus
 beneficiu. nec videt auxiliu periclitantes
 consequi. et nesciunt. hec enim est pietas
 saluatoris. vt interueniat saluti. nec se-
 dat aspectui. Sentiat beneficijs. et no-
 nateo obtutibus. vñ errat qui putat cur p-
 spera aliquid gesserit. ppria se fortitudine
 superasse. Scire eni debet. q^m aduersarij
 meritis magis q^m virtute vincuntur. et no-
 tam virtute q^m sanctitate superant. Sicut
 sanctus Heliseus hostes suos no armis
 superabat. sed oratione vincebat. Nam cu
 ministro suo ad depellendum eius timo-
 rem plures adesse diceret defensores. nec
 metum ab illo posset auferre. Tunc ora-
 uit ad dominu dicens. domine aperi o-
 culos eius. vt videat. et aperti sunt oculi ei.
 et vidit. Et ecce mons totus plenus equi-
 tatum. Oratio autem prophete aperuit o-
 culos pueri. vt videret exercitum. qui noua
 promerentur auxilia. aut cur non acies. p-
 ducat obtutum. quem acies instruxerat
 angelorum. pleriq; etiam philosophoru.

et ex his maxime stoici eandem astruere
 sententiam. non quidem vt arbitremur
 eos proprie mentis acie ad hanc doctri-
 ne celsitudinem vectos. sed vel ex iudeo-
 rum libris eam didicerunt. vel ob eoz su-
 gam virtutum accuratissimuq; studiu. vir-
 tutum summa dei pietas. aut afflatu quo-
 dam interno almi paracliti. aut custodi-
 entis angeli ministerio ea illis referuit.
 ceu Socrates fuisse creditus est. qui ocm
 philosophiam ad mundi contemptu bo-
 nos sanctissimosq; mores trahens. de ta
 excelso prestantiq; hominu custode pu-
 mus fuit prolocutus. cui⁹ preclarissima
 dicta Plato. Apuleyus. et alij postero-
 res comemorantes astruxerunt custodes
 vestros. quos ipse deos. nos autem ange-
 los quasi dei nuncios appellamus. tam
 magna curaz de nobis habere. vt eos si-
 cut Apuley⁹ eodem in libro de deo So-
 cratis meminit: custodes singulares. do-
 mesticos prefectos. speculatores propu-
 os. curatores intimos. cognitores atq; ob-
 seruatores assiduos. idiuiduos arbitros.
 inseparabiles testes. maloz improbatore.
 approbatoresq; bonoz. q^m clarissime pre-
 dicarent. O quantum igit benignus est no-
 bis deus noster qui no solum per fideles
 suos. veruetiam per gentiles nobis reue-
 lauit. quatenus mie contentus est nostra
 fragilitate murozum. sed ipsis hominum
 custodib⁹ angelicam supponit custodia.
 hinc est q^m ppheta David cecinit. Ange-
 lis suis de⁹ mandauit de te. vt custodi-
 at te in omnibus vijs tuis. hoc quidem ver-
 bum magnam nobis reuerentia. deuotio-
 nem. fiduciaq; tribuit. reuerentiam qui-
 dem pro presentia. deuotionem pro beni-
 uolentia. fiduciam autem pro custodia con-
 tulit. Quocirca magno studio anniten-
 dum est. ne tatos offendamus custodes
 et in quibus possumus eis exhibeam⁹ ho-
 nozem. Exhibemus autem optime. si ve-
 rebimur eis presentib⁹ comittere. que mi-
 nime coram hominibus perpetrare aude-
 remus. Et ea operari que placita sunt eis.
 et que eos in nobis inuenire delectat. que
 admodum sobrietas. castitas. voluntaria
 paupertas. par. veritas. pudicitia. pro q^m
 impetranda no desinunt. et crebro in ce-
 lum gemitus. Hinc beatus Bernardus
 ait. In q^m vis diuisio. In q^m vis angulo.

reuerentiam exhibe tuo angelo. nec aude
as illo presente qđ ne vidēre nō auderes.
Adfūt enī tibi nō modo p̄ntes tecū. s; vel
p te adsunt vt protegāt. vel adsunt vt p̄
sint. Propterea q̄tiens grauissima cer
nīe v̄gere temptatio. ⁊ vehemēs iminere
tribulatio. iuoca custodem tuū. p̄tectoꝝ
pudicitie tue. directoꝝ itinerū tuoz. et
adiutoꝝ tuū in oībus oportunitatib⁹
tuis in tribulationib⁹ enī neq; dormitat.
neq; dormit. etiā si ad temp⁹ dissilet. Si
inuis igit̄ deuoti frēs. simus tantis custo
dibus grati. caucam⁹ nobis eoz offensaz
qm̄ v̄be nobis. si nostris pctis ⁊ negligē
tijs puocati. nos eoz presentia visitatōe
⁊ custodia iudicauerint esse indignos.
n **Q**uartū custodiende pudicitie iuamē ē
sanctoꝝ intercessio. Interpellant enī san
cti p nobis. si ad eos deuotionez gerim⁹
si humili⁹ rogam⁹. vt p nobis intercedere
dignent̄. Si de eoz reliquijs apud nos
aliqđ deuotissime ferim⁹. si eoz efficimus
cōmemorationē. quoz quidē cū eterni re
gis alij milites strenuissimi. alij scribe do
ctissimi. alij iudices eq̄ssimi. alij p̄ncipes
gloriosissimi. ⁊ oēs dei p̄s per adoptio
nem filij. xp̄i p humanitatē fratres. ⁊ eius
dem amici p adimplētionē mandatoꝝ ca
rissimi atq; dilectissimi sunt. quippe facile
quidē eis est. p nobis impetrare gratiā. q̄
mundos. pudicos. castosq; nos p̄seruare
possim⁹. Sic p beatum apl̄m Andream.
Nicola⁹ senex. in vitio carnis inueterat⁹
Et venerabilis Antistes dyaboli trans
formatione decept⁹. ⁊ iā ad precipitiū la
bens extitit liberatus. sic vt Cyrillus ad
Augustinū scribit. Monach⁹ demonum
suggestione in sororis sue cōcupiscētia ex
ardescens. p beatum Hiero. cui⁹ ob erga
eū deuotiōe suo in oratorio venerabatur
imaginē a male mentis discessit. pposito
Et nos quendā nouim⁹ vite religiosissi
me virū fornicatōis spū de quadā mirum
imodū veratū. qui cū portitoris xp̄i beati
martyris Christophori maxima cum deuo
tione de osculare figurā. sic repēte ei⁹ fri
guit caro. vt p̄sus oīs abiret tēptatio. Et
de presule qđā sanctissimo accepim⁹. me
rito sanctoꝝ ad collū gestabat reliquias
a vehementissimis libidinis stimulis exti
tisse liberatū. Taceo p beatum Nicolaū
tollentinatē per diuū Augustinū ecclesie

firmamentū. innumera tēptatis exhibitā
refrigeria. Omittā inexplicabiles sc̄tē dei
genitricis pp̄tiationes. que p̄culdubio ē
ad repellendas vniuersas tēptationes sin
gulare refugū. Nō dicam que per singu
los dies a beat⁹ nostris virginibus susce
pimus auxilia. Nec ambigendū ē. quin
omnes sancti ⁊ sancte dei nob̄ fauor au
filiō ⁊ p̄ttectioni sint. si nobis fuerint de
uotioni. si humiles ad oranduz. si p̄st̄o
⁊ iuges exiterimus ad supplicanduz. qđ
si beatus ⁊ plenus bonis meritis patris
noster Augustinus facere cessabat nunq̄
q̄nto magi nos pusilli. nos infirmi. nos
fragiles. nos sine intermissione temptati.
nos innumeris labefacti maculis facere
debemus. Unde in egregio suarum medi
tationum libro. q̄ deuote. q̄q; humiliter
ad eos preces fundat. Audiamus felices
inquit vos sancti dei omnes. qui pertrā
sistis hoc mortalitatis pelagus. ⁊ perueni
re meruistis ad portum perpetue quietis
securitatis ⁊ pacis securi ⁊ tranquilli sem
perq; festiui atq; gaudentes estis. Obse
cro per vestram caritatē. vt qui securi estis
de vestra imarcessibili gloria. solliciti esto
te de nostra multiplici miseria. Et prop̄
ipsuz vos rogo. qui vos elegit. qui vos ta
les fecit. de cuius plenitudine iam satia
mini. de cuius immortalitate facti estis im
mortales. de cuius beatissima visiōe sem
per gaudetis. Estote iugit̄ memores no
stri. subuenite nobis miser⁹. qui adhuc in
salo huius vite conflantib⁹ agitamur. p
cellis. vos porte pulcherrime. que in ma
gnam surrexistis altitudinem. adiuua
te nos vile pauimentū longe inferius ias
centes. Date manum ⁊ engite iacentes
⁊ conualescentes de infirmitate fortes ef
ficiamur in bello. Intercedite ⁊ orate cō
stanter. ⁊ indefinenter pro nobis miseris
multū negligentibus peccatōibus. ⁊ per
vestras orationes vestro sancto consortio
coniungamur. q̄ aliter salui esse non pos
sumus. Sum⁹ nāq; valde fragiles ⁊ nul
lius virtutis homūtionēs. animalia ven
tris. ⁊ carnis mancipia. in quibus vit pro
bitatis apparet vestigium. verūtamen ni
si finiatur nostra miseria non complebitur
totaliter felicitas vestra. Et vos ex
nobis fuistis. ex hominibus homines. Et
nos sub confessione christi positi ligno

crucis ferrimur nauigantes. per hoc ma-
re magnū & spaciosum vbi sunt reptilia q̄
rum non est numer⁹. vbi animalia pusillā
la cum magnis. vbi est draco feruissimus.
semper parat⁹ ad deuorandū. vbi sunt lo-
ca periculosa. silla & caribdis. & alia inau-
merabilia in quibus naufragantē incauti
& in fide dubij. Orate dñm. orate pijsimi
orate omnia agmia beatorū. & vniuersus
cetus sanctorū. vt vestris precibus & mer-
ritis ad iuti. saluatiq; integris merab⁹ p-
uenire mereamu. ad portū salutis & quie-
tis & cōtinue pacis. & nūq; finiente secu-
ritatis felicitate frui mereamur. Hūc fra-
tres carissimi mei. hunc orandi cōplectar-
mur modū. tanti p̄ceptoris imitemur do-
ctrinā. si puri & immaculati custodiri affe-
ctamus. si in sanctorū cupimus efferi cō-
sortium. scandam⁹ interim spe. vt eū tem-
pus aduenerit scandere possim⁹ & re-
P Quintū custodiende pudicitie remediū
est. vt nos etiā totis viribus nitamur va-
nas cogitationes. & cunctas repellere oc-
casiones. que nostre pudicitie possent es-
se impedimento. Namq; si sancti. si angeli
si oēs beate mētes pro nobis intercedāt.
& clementissim⁹ deus presto adsit ad in-
fundendū in nobis sue p̄piciationis rosē
nos autem indispositi sum⁹. quo pacto de-
siderij nostri compotes erimus. Nam quid
medic⁹ indispositū ad sanitatē membrū
curat. nunquid natura absq; dispositiōe
formā inducit. Recte igit inquit Aresto-
tiles. agentū operationū in his conueni-
enter recipi. que patiētia sunt bene dispo-
sita. Hinc senioꝝ patrum referūt historie
adolecentē quendam suis imundis agi-
tatū cogitationib⁹ probatū senem adisse
vt p sua oraret pugna. qui vera succēsus
caritate pie annuēs petitiōi p fratris ora-
uit victoria. & cū ei temptat⁹ nō agnosce-
ret subueniri. vt feruent⁹ oraret postula-
uit. qđ cū senex sepenumero efficeret. nil
tñ adolescens suarū temptationū p̄cipie-
bat medicaminis. Ob eam rem senex ille
sanctissim⁹ erga adolescentē magna mo-
tis pietate vehementi afficiebat tristitia
suppliciter deū exorans. quaten⁹ reuela-
re dignaret. cur pro fratr⁹ salute effuse nō
exaudirent p̄ces. Sequenti nocte coraz
fratre sedente asperit fornicatōis sp̄m in
diuersis mulierū formis iocantē. ipsūq;

eū eis magnogē delectari. Vidit insuper
custodē suū angelum dñi astantē & fra-
trē vehementē indignatū. qm̄ uon mō nō
resistere tēptationib⁹. orando. ieiunando
carnē suam macerādo. & vanas amputā-
do cogitationes gestiret. sed eū ille poti⁹
delectarent. Tūc beat⁹ senex visione solu-
tus dixit adolescēt. tua culpa ē frat. si ex-
auditus nō sū. & in malis pessundaris co-
gitationib⁹. qm̄ ille nō mō tibi odio sunt.
sed te plurimū delectant. Quocirca ipos-
sibile erit fornicatōis sp̄m a te repellas. ni-
si tu te disponas. tuq; teipm̄ vigilijs. ieiu-
nijs. orōnib⁹ disciplinis gemitib⁹. & alijs
salutiferis iuues exercitijs. Quid enī pos-
set medic⁹ prestare salutis si egrot⁹ nō ab-
stineat a noxijs. Eo pacto p languētū aio
inuanū oram⁹. si seipm̄ obleetamētis va-
nis facit obnoxū. Quib⁹ adolescens cō-
punct⁹. venerādīq; senis documēta susce-
piens. ad ieiuniū. orōnem. & vniuersē pe-
nitētie p̄tes se corpore mēteq; prostrauit.
tūcq; mor ab eo sp̄s imūde passiōis di-
scellit. propterea Appolloni⁹ vir magne
p̄tinentie frēs suos quotidie monebat. vt
dyaboli insidias. q̄s per cogitationes in-
fert hoibus. mor inimicitijs retunderent
eos h. sēe verbis sepe alloquens. Cōstrin-
gat caput draconis. & oē eius corp⁹ mor-
tuū redderet iuxta sūmi dei voluntatem.
q̄ nobis iussent serpentis caput obserui-
tare. i. insidiari rē. per draconis & serpēt-
caput iniqs intelligim⁹ cogitationes. qm̄
initium sunt oīs dyabolice opatiōis.
Cor igit mundū seruandum est. ne in eo
mortifere cōsideāt cogitationes. Hinc scri-
ptura dicit. omni custodia serua cor tuū.
Abijciam⁹ igit que subrepūt cogitatōes
malas. cōprimam⁹ consilia impia. recedā-
mus a peccatoꝝ via. nec in sedē scanda-
mus pestiferā. qm̄ beat⁹ vir. vt sacer Da-
uid psallere exorsus est. q̄ nō abiit in con-
silio impioꝝ. & in via pctōꝝ nō stetit. et in
cathedra pestilētie nō sedit. Quid enim
in his cytharedus n̄. nisi malas cogita-
tiones. delectationē. consensūq; eaz inhi-
bere voluit. Namq; impioꝝ p̄silia puerse
sunt cogitationes. via pctōꝝ earū est dele-
ctatio. cathedra pestilētie mortiferus ē de-
lectationis p̄sensus. & illi⁹ cōsuetudo inq̄
quidē. si misera p̄sederet aīa. morbo iā in-
fecta. eternā cōsequeret mortē. q̄re oēs deo

IV.I 106

Dicati in vanis effugandis cogitami-
bus morā tollant. Ipsi nempe sunt eunu-
chi. qui vt in euangelio dicit. seipſos ca-
ſtrauerunt propter regnū celorum. qui. ſi.
ferro ſui conat⁹ corda eoz vanas ampu-
tandas cogitationes abſciderunt. Cryſo-
ſtomo teſtante qui ait. nō membrorū di-
cit abſciſionem. ſed malarum cogitatio-
num interemptionem. Adledictioni enī
eſt obnoxius q̄ ſeipſum abſcindit. Nam
abſcindere membra demoniace tempta-
tionis eſt. neq; talib⁹ fit cōcupiſcētia mā-
ſuetior. ſed moleſtior. neq; lumbus p̄cni-
ctior. ſ; relaxator. Aliunde enī habet fon-
tes ſperma qd̄ in nobis eſt. ⁊ precipue a-
pposito incōtinenti ⁊ mente negligente.
⁊ ſi ipſa ſobria fuerit naturalium motū
nullum eſt nocumentum. neq; ita abſciſ-
ſio mēbu cōpimit tēptatiōes ⁊ tranquilli-
tatem facit. vt cogitationis frenū nulla-
tenus propter zelum abſcindendū ē mē-
brum. tum q; vt ceſaria aiunt iura alienū
inuadit. qm̄ neminem ſuoz membrorum
dñm eſſe leges iudicarūt. tum q; ſui ipſi⁹
p̄ditor eſſe cenſet. tum qm̄ qui in ſeipſum
ſcut in alios tyrannus eſſe preſumit. In-
ſta illud qd̄ cōmuniter dicit. Qui ſibi nō
parcē. tibi ⁊ mihi quō parcet. Hinc etiam a
ſacro. p̄hibent canone promoueri. p̄moti
ho deiici iubent. Sextū ⁊ ſalutare re-
medium eſt bona meditatio. Adeditemur
impūis. q; nulla eſt tam repentina ma-
la cogitatio: que vt Aug⁹. inquit. purga-
torias poſſit effugere peas. Adeditemur
purgatorij. inferniq; penarū acerbitatem
quaz mia omnium huiusmodi tormento-
rum ſupat exceſſum. quem frat̄ quidē duz
libidine in flāmaris cōſideraret. digitum
ad focum mittens. ſibi ipſi dixit. p̄ tali fe-
ditate igne cruciaberis eterno. expire an-
teq; peccatum cōſumes. tranſitorij ignis
incendiū. q̄ perfecto piculo viens reſceſſit
tēptatio. Adeditemur diſceſſum animi
a corpore que vulgus mortē. philoſophi
ho vltimū appellauerunt terribilium. Di-
ſceſſus quidē ille q̄q; certiffime futurus
ſit adeo tñ penoſus ē: vt de illo dicat ſcri-
ptura. memorare nouiſſima tua. ⁊ in eter-
nū nō peccabis. p̄inde vir ſūme ſanctita-
tis Hieronym⁹ inq̄t. facile contēnit oia.
qui cogitat ſemper ſe eſſe moriturū. ⁊ glo-
riofiffimus preceptor noſter ſuis in exhor-

tationibus: Nihil ſi choiem inquit. reuo-
cat a peccato q̄ frequens mortis medita-
tio. propterea beatus Bernar. vt mortū
nūq; deleat obliuio ſup ſepulchrū iacere
ſup feretra ſedere. ſepulchra q̄ ⁊ cadaue-
ra ipſa putrida ſepe ac diligenter inſpice-
re iubet valde enī mentem a vitijs ſepat.
eāq; ad bene beateq; faciendum cōcitāt
noſtre miſeriter cōſideratio q̄ quidem pa-
rens noſter diligētiffime fret⁹ q̄ lamē-
tabiliter ceſarem in monumēto deſcendit.
Intuit⁹ inquit ſum cadauer ceſaris in ſep-
ulchro. ⁊ vidi eū liuido colore ornatus
putredine circūdatū. alui eius diruptuz
⁊ vermū cateruas per illud tranſeuntes.
diſcurrebant ad os per illud aſcēdentes.
⁊ duo ſamellici paſcebunt in foueis oculo-
loz. crines ho non adhibebāt capiti. den-
tes patebant labijs cōſumptis. ⁊ reuelatū
erat nariū fundamentū. Et dixi. vbi
nam eſt Ceſar. chor⁹ puellarum. magni-
tudo deliciarū. multitudo diuitiarum. ca-
terua baronū. acies militum. vbi ſunt ca-
nes venaces. equi veloces. aues rapaces
vbi thalamus depict⁹. lect⁹ eburneus. au-
ratum atriu. vbi ſunt muſicatoria veſtimen-
ta. diuſa cibaria. cantie⁹ lyre. ſonitus oro-
ganorū. odor aromatic⁹. ⁊ verebant⁹ ho-
mines. tremebāt principes. colebāt orbes
Quo iuit tanta potētia. tā p̄clara magni-
ficentia. Et reſpōdit mihi. hec oia deſece-
runt. qm̄ deſecit in me ſpūs meus. Ad-
editemur mortis ferocitatem. qua quidez
mille modis hoies quotidie rapit. hunc
nāq; febribus. illū. vt Aug⁹. inquit dolo-
ribus opprimit. hunc ſumit fame. illum
ſiti extinguit. hunc ſuffocat aquis. hunc
interemit laqueo. illū perimit flāma. aliū
dentib⁹ beſtiarum fortiū vorat. hūc tru-
cidat ferro. illū veneno corrūpit. alterum
ho terrore impetuoſo miſeram vitam fini-
re compellit. Adeditemur mortis rapaci-
tatem. qua ſic oēs inuadit. vt nulli peni-
tus indulgeat. nulli enī etati. nulli ſerui.
nulli conditioni. nulli deniq; ſtatui par-
cit. hūc quidem adhuc in vtero clauſus.
illum inualuis parientis. hunc infantulū
illum puerū. hunc adoleſcentē. illum iuue-
nem. hunc virū. illum ſenē. aliū q̄z decre-
pitum necat. Ho ruſticanos. nō nobiles.
nō paupes. nō diuites. nō debiles nō for-
tes. nos ignaros nō doctos. nō ſtultos nō

sapientes. non religiosos. non seculares. non suos non dños. nō subditos. nō prelatos. non duces. non pñces. nō Imperatores. non deniq; pontifices maximos relinqt. quin oēs suo deglutiat voratice. **Verito** igit scriptū est: Quis est hō q̄ vivat & non videat mortem. **Hac** enim post mandati transgressionem oēs nascimur lege. vt q̄ nat⁹ est moriat⁹ necesse sit. **Dei** quoq; atq; hōis fili⁹ xps̄ Iesus fin humanitatē hac sub lege nat⁹ crucis tormenta mortemq; subiunt. **Ad**editemur ei⁹ callidas fallacesq; insidias. vt neq; de loco neq; de mundo neq; de tpe neq; de fine sua valeam⁹ in obsidione fieri certiores. **Hinc** Augustin⁹ hōis deplorans miseriaz ait. **Sup** omnia magna miseria est. qz cum nihil sit certius morte. ignorat tñ hō finem suū. **Et** cū stare se putat. tollit⁹ & perit spes ei⁹ & nescit homo qñ moriatur vel quō. & tñ cert⁹ est qz eū mori oportet. **Hinc** saluator nos monet esse piratos. qm̄ nescim⁹ diē neq; horam aduent⁹ ei⁹. propterea Augustin⁹ plane se scire astruit qz mortales sum⁹. & qz velimus nolimus omnes moriemur. **Nil** em̄ certius morte nil hora mortis incertius. **Nam** nescim⁹ q̄modo aut qñ aut vbi moriemur. **Has** autem incertitudines salubriter de⁹ instituit. vt qm̄ mors vbiq; & semp nos expectat iugiter & in omni loco parati esse debam⁹. vt cum corp⁹ reuertet⁹ ad terram. de qua sumptum est. spūs redeat ad eum qui dedit illum. **Magna** igitur misericordia dei est. qz nescit homo qñ moriatur. **latet** enim vltim⁹ dies. vt obseruent omnes dies. **Si** tenet te mund⁹ illecebre circum quaq; blandiuntur. delectat pecunie magnitudo. delectat honor⁹ fulgor. delectat potentie terror. **Delectant** te ista. **Sz** audias. quid dicat **Apostolus** nihil intulimus in hunc mundum. sed neq; auferre aliquid possum⁹. quare in hac caducay fluxibiliumq; rerum oblectamentis caute incedam⁹. ne velut ceci & demētes in illis ambulem⁹. **Ad**editemur inexplícables mortis terrores. & inevitabiles ei⁹ angustias. **inexplícables** quippe timor. tremor. & terror est fratres **Lanissimi**. qñ a corpore anima sepat⁹. **Namq;** in illa hora vndiq; angustie imminēt. **Vox** quippe tetinet. & lingua verbum excutere nō va-

let. reuoluit hincinde oculos frequenter videt assistentes amicos vel parentes. filios aut frēs agnoscit. & loqui nō valet. **lamenta** audit. & consolari eos non pōt venit enī hora qñ nō est cogitatio filioꝝ. nec amicoꝝ. & nullū interuenit negociū. nisi cogitatio delictoz. quo vadat. qualē remissionem accipiat. qualisq; locus eaz suscipiat. **Assistunt** subito angeli tartari a deo transmissi. tñc si impreparata ent tota conturbabit. & de stratu fugam petere non poterit. sed tñc oculis miseris & vultu plorabiliter rogans. **deprecās** adorans dicit. **Miserere** mei amator humani generis. & vos angeli miseremini non me nudā & sine fructu ad iudicem deportet. nō me peccatricem a corpore segreget. **Rogo** dimittite per modicū tēporis me penitere. suspirare. lamentari. elemosynas facere. deprecor deprecemini. rogo intercedite. qz male vitā expendi. **Tūc** imprimis opa sua qñ in conscientia dicit. **Tu** nos egisti. tua opera sum⁹. non te deseremus. sed tecū semper erimus. tecū pergem⁹ ante diuini iudicis tribunal. **Subinde** ipsi loquent⁹ angeli dicentes. **O** aīa misera oēs dies tuos in peccato vixisti. & mō vis pātere. **Sol** tu⁹ occubuit. finis tuus gduenit. de⁹ iussio egredere igit a corpore. **separe** & cruciare i eterno igne fin opera tua nō est tibi de cetero spes salutis. sz perpetua dñatio. **O** semper defendam nūq;ve oblivioni tradendā calamitatem. **Quid** tunc faciat anim⁹ oī auxilio & spe destitut⁹. **Quo** ibit. quo fugiet. quo se vertat. cui⁹ implorabit auxiliū. sub cui⁹ conu fugiat presidū. **Iudex** inflexibilis est. testes & accusatores atrocissimi instāt. nāq; antiq; hostes eo tpe rapidi effrenatq; crudelitatis ac violentia imminēt. vt qñ viuentes deceperunt blandiētes. morientes rapiant seuiētes. temp⁹ miserēdi p̄terit. peccata nō modo exteriora. sed singula patēt cordis cogitamina. **Quare** fratres mei dū in hac vita positi sumus. ita agam⁹. vt cū hinc migrauerim⁹. & caro nostra ceperit in sepulchro a vmbib⁹ deuorari. aīa bonis ornata operib⁹ cū sanctis oibus leuetur in celis. **Eoz** quos permisimus a malis openb⁹ nos retrahat interit⁹. attendamus corū calamitates diuinitū. & eorum oim qui pauloante nobiscū erāt confide-

Marginal notes in a smaller script, partially obscured and difficult to read. Some legible words include 'sapiens', 'religiosus', 'seculares', 'suos', 'dños', 'subditos', 'prelatos', 'duces', 'pñces', 'Imperatores', 'pontifices', 'maximos', 'relinqt', 'voratice', 'Verito', 'scriptū', 'est', 'Quis', 'est', 'hō', 'q̄', 'vivat', 'non', 'videat', 'mortem', 'Hac', 'enim', 'post', 'mandati', 'transgressionem', 'oēs', 'nascimur', 'lege', 'vt', 'q̄', 'nat⁹', 'est', 'moriat⁹', 'necesse', 'sit', 'Dei', 'quoq;', 'atq;', 'hōis', 'fili⁹', 'xps̄', 'Iesus', 'fin', 'humanitatē', 'hac', 'sub', 'lege', 'nat⁹', 'crucis', 'tormenta', 'mortemq;', 'subiunt', 'Ad', 'editemur', 'ei⁹', 'callidas', 'fallacesq;', 'insidias', 'vt', 'neq;', 'de', 'loco', 'neq;', 'de', 'mundo', 'neq;', 'de', 'tpe', 'neq;', 'de', 'fine', 'sua', 'valeam⁹', 'in', 'obsidione', 'fieri', 'certiores', 'Hinc', 'Augustin⁹', 'hōis', 'deplorans', 'miseriaz', 'ait', 'Sup', 'omnia', 'magna', 'miseria', 'est', 'qz', 'cum', 'nihil', 'sit', 'certius', 'morte', 'ignorat', 'tñ', 'hō', 'finem', 'suū', 'Et', 'cū', 'stare', 'se', 'putat', 'tollit⁹', '&', 'perit', 'spes', 'ei⁹', '&', 'nescit', 'homo', 'qñ', 'moriatur', 'vel', 'quō', '&', 'tñ', 'cert⁹', 'est', 'qz', 'eū', 'mori', 'oportet', 'Hinc', 'saluator', 'nos', 'monet', 'esse', 'piratos', 'qm̄', 'nescim⁹', 'diē', 'neq;', 'horam', 'aduent⁹', 'ei⁹', 'propterea', 'Augustin⁹', 'plane', 'se', 'scire', 'astruit', 'qz', 'mortales', 'sum⁹', '&', 'qz', 'velimus', 'nolimus', 'omnes', 'moriemur', 'Nil', 'em̄', 'certius', 'morte', 'nil', 'hora', 'mortis', 'incertius', 'Nam', 'nescim⁹', 'q̄modo', 'aut', 'qñ', 'aut', 'vbi', 'moriemur', 'Has', 'autem', 'incertitudines', 'salubriter', 'de⁹', 'instituit', 'vt', 'qm̄', 'mors', 'vbiq;', '&', 'semp', 'nos', 'expectat', 'iugiter', '&', 'in', 'omni', 'loco', 'parati', 'esse', 'debam⁹', 'vt', 'cum', 'corp⁹', 'reuertet⁹', 'ad', 'terram', 'de', 'qua', 'sumptum', 'est', 'spūs', 'redeat', 'ad', 'eum', 'qui', 'dedit', 'illum', 'Magna', 'igitur', 'misericordia', 'dei', 'est', 'qz', 'nescit', 'homo', 'qñ', 'moriatur', 'latet', 'enim', 'vltim⁹', 'dies', 'vt', 'obseruent', 'omnes', 'dies', 'Si', 'tenet', 'te', 'mund⁹', 'illecebre', 'circum', 'quaq;', 'blandiuntur', 'delectat', 'pecunie', 'magnitudo', 'delectat', 'honor⁹', 'fulgor', 'delectat', 'potentie', 'terror', 'Delectant', 'te', 'ista', 'Sz', 'audias', 'quid', 'dicat', 'Apostolus', 'nihil', 'intulimus', 'in', 'hunc', 'mundum', 'sed', 'neq;', 'auferre', 'aliquid', 'possum⁹', 'quare', 'in', 'hac', 'caducay', 'fluxibiliumq;', 'rerum', 'oblectamentis', 'caute', 'incedam⁹', 'ne', 'velut', 'ceci', '&', 'demētes', 'in', 'illis', 'ambulem⁹', 'Ad', 'editemur', 'inexplícables', 'mortis', 'terrores', '&', 'inevitabiles', 'ei⁹', 'angustias', 'inexplícables', 'quippe', 'timor', 'tremor', '&', 'terror', 'est', 'fratres', 'Lanissimi', 'qñ', 'a', 'corpore', 'anima', 'sepat⁹', 'Namq;', 'in', 'illa', 'hora', 'vndiq;', 'angustie', 'imminēt', 'Vox', 'quippe', 'tetinet', '&', 'lingua', 'verbum', 'excutere', 'nō', 'va-

remus sepulchra. et quid fuerunt. quidue
 nunc sint. vel quid eis diuitie et seculi pro
 fuerint cupiditates contemnemur. Ecce
 nihil ex eis nisi soli cineres remanserunt.
 quibus si fandi in modo daret potestas. hec
 nobis profecto dicerent verba. *Lur in se-*
lices tunc pro seculi discurretis vanitate.
Lur tot pro mundo insudatis laboribus
Lur tanta vitioꝝ criminuꝝq; coinquina-
ti ossa nostra. vt salte sic vobis horreat
cupiditate et miseriam viam. Quod vos
 estis nos fuimus. Quod nos sumus vos
 eritis. *Ista omnia fratres sollicita pside-*
ratione pensemus. pensantes pauemus
pauentes diem mortis et tam grande spe-
ctaculum. ante metis oculos semper ha-
beamus. sicq; tante miserie contemlatio-
ne affectu. vigilantissimi erimꝰ nostre pu-
dicie defensores. *Platonis enim senten-*
tia est. omnem sapientiu vitam meditatio-
nem esse mortis. Debemus igitur et nos
 animo premeditari. quid aliquando futu-
 ri sumus. et quod velimus nolimus. abesse
 longius non potest. quod diligentissime
 faciendum est. quoniam timor de futura
 morte mentem necessario concutit. et quasi
 clauis carnis omnes motus superbie. vt
 Augustino placuit. ligno crucis affigit.
 Qui ergo considerat. qualis erit in mor-
 te. semper pauidus est in operatone. atq;
 inde vt in suis moralibus sanctus Grego-
 rius inquit. in oculis suis quasi non viuunt.
 vnde qui veraciter in oculis sui condito-
 ris viuunt nihil quod transcat appetit. cumq;
 vite presentis desiderijs contradicit. et pene
 mortuum se considerat. quia mortuum se mi-
 nime ignorat. *Perfecta enim vita est mor-*
tis meditatio. quam dum iusti sollicito p-
agunt. culparum laqueos euadunt. *Quo-*
circum beatus Bernardus monet. In o-
mnibus operibus tuis memorare nouissima
tua. *Flouissima vero quatuor sunt. mors.*
iudicium. gehenna. et gloria. Quid horri-
 bilius morte. quid terribilius iudicio. quod
 intolerabilius gehenna. et quid iocundi-
 gloria. *Mortis igitur horrorem. iudicium*
vsq; quaq; tremendum. ardentis gehene
metum ab oculis cordi tui elongari nul-
latenus patiaris: cogita peregrinationis
tue miseriam. recogita annos tuos anti-
quos. cogita vite humane pericula. cogi-

ta fragilitatem propriam. cogita qualiter
 oculi tui euellentur ex capite. qualiter ve-
 ne omnes rupentur in corpore. et vniuersa
 se artarie depresso opilabuntur. qualiter cor
 scindetur dolore. qualiter omnes dissolu-
 uentur iuncture. qualiter omnis species de-
 cidet. omnis potentia deficiet. omnis con-
 iunctio sepabitur. *Te derelinquet paren-*
tes. te derelinquent filij. derelinquet ami-
ci. non. proximi. et familiares tui te dese-
rent. rumpetur omnis corporis compago
dissoluetur totum coniuncti vinculum. non
opes. non diuitie. non stratus. non aliqua
probitas tua. eo tempore suffragabitur am-
bitioni tue. hec miser homo omnia cogita
et si in horum perseveraueris cogitatioe.
parum senties quicquid foris videtur esse
molestum. dum toto corde circa interio-
rem molestiaz occuparis. *Meditemur*
tremendi iudicij signa et pauores. de qui-
bis tremens ac lugens Augustinus ita sua
affatur animam. O anima sterilis quid agi-
quid torpes anima peccatrix. dies iudicij
venit. Furta est dies domini magnus
et velocis. Dies illa dies ire. dies tribulatio-
nis et angustie. dies calamitatis et miserie
dies tenebrarum et castigationis. dies nebu-
le et turbinis. dies tube et clangoris. O nox
domini amara. Quid dormitas aia tepti-
da et digna euomi. quod dormitas. cur non
expergisceris. quia qui non timet ad tantum
tonitruum non dormit. sed mortuus est. O
arbor infuctuosa vbi sunt fructus tui. vbi
et spine pungentes. et amara peccata. que
vtinam sic penitendo pungerent. vt confri-
gerentur. sic amarescerent vt euanescerent.
Sed forsitan paruū quid putas aliquod
peccatum. quod per preuicationem deus
exhonorat. Quis autem peccatum aude-
bit dicere paruū. per quod in eternum cru-
ciabitur. O lignum aridum et inutile et eter-
nus ignibus dignum. quid respondebis in
illo die. cum exigerit a te vsq; ad dietam
celi omne tempus viuendi tibi impensum.
et requiret a te. quomodo et qualiter fuit expen-
sus et totum quippe condemnabit. quicquid
inuentum fuerit in te mali operis et odo-
si sermonis et silentij vsq; ad minimam cogi-
tationem quam gessisti. siue fuerit ad dei
voluntatem siue non. O quot peccata p-
rumpet et improuiso quasi ex insidijs. Quo-
modo non vides quot et que tunc esse etiam

b

X

mala putas. quot & q̄ tunc credis esse nu-
 data. & facie ad facie apparebit. tūc ingē-
 tia pctā. **I**bi p̄culdubio recipies. put gel-
 sisti. Tunc iā non erit temp̄ misericordie
 tūc penitētia non recipies. **H**ic igit̄ cō-
 gita quid gessisti. & quid oporteat te reci-
 pere. Si multa bona & pauca mala mul-
 tū gaude. Si multa mala & pauca bona
 multum luge. **I**nutilis peccator. an non
 sufficiūt hec tibi ad effundendum sangui-
 nē & medullas & lacrimas. **E**t miserabi-
 lis duritia. ad quā confringendaz leues
 sunt tam grandes mallei. **E**t insensibilis
 torpor. ad quē excitandū mutū est tā ter-
 rificum tonitruū. pctōr inutilis satis hec
 tibi horrent. & ad continuandū fletum et
 luctum. & ad effundendas iuges lacri-
 mas sufficere tibi possunt. **S**ed certe gra-
 uedine irruētis miserie quicq̄ non debeo
 dissiland oracere. & oculis anime mee fu-
 rari. ne improuise irruāt repentini dolo-
 res. & subito ingruat tēpestatas intolerabi-
 lis. **C**erte nō sic expedit peccatori. **S**i enī
 dico quicquid potero. & poterit excogita-
 ri nōdū ad id quod res est poterit coopa-
 ri. igitur deducant̄ oculi mei lacrimas per
 diem ac noctē. & non taceat pupilla oculi
 mei. **A**uge etiā peccator. auge superiorū
 bus erūnis pondus & terrore super terro-
 rem. & ululatū super ululatum. **I**ā ip̄e
 te iudicabit. ad cui⁹ contumeliaz spectat
 quicquid inobediens deo aut preuarica-
 tor peccat. qui mihi bonū pro malo red-
 didit & cui malum pro bono reddendi. qui
 nūc ē patēt. s̄m̄. tunc erit districtissim⁹
 clemētissim⁹ nūc. districtissim⁹ tūc. heu me
 heu me cui peccaui. heu q̄ dominū inho-
 norauī. & omnipotentē prouocauī. **D**eus
 o peccator quid feci. cui feci. q̄ male feci
Et de ira omnipotentis. ne irruas super
 me. **N**ō est q̄d possit te tolerare intra me
Dangustie. hinc erunt peccata accusan-
 tia. inde erit terrēs iusticia. subtus erit pa-
 rens horridum chāos inferni. desuper erit
 iudex iratus. intus erit vrens cōscientia.
 foris ardens mundus. iustus vir saluabi-
 tur. **I**peccator hō sic deprehensus in quā
 partem se premet. igit̄ constrictus vbi la-
 tebo. **E**t q̄ latere nō potero. quo appare-
 bo. **L**atere erit impossibile. apparere erit in-
 tolerabile. illud desiderandum nūq̄ erit
 illud execrandum vbiq̄ erit. **Q**uis igitur

tunc eruet me de manib⁹ dei. **U**nde mihi
 consiliū. vnde mihi salus. **Q**uid ergo fra-
 tres mei faciet virga deserti. vbi vt **B**re-
 gorij verbis vtar. **L**oncuti tur cedr⁹ pa-
 radisi. **Q**uid faciet agn⁹ vbi aries tremit
Si iustus vir saluabit. impius vbi appa-
 rebit. **S**i omnes celestes mentes. & vni-
 uersa beatorū spiritūū agmina superni iu-
 dicis timebunt presentia. **S**i **A**ugustin⁹
 penitētie pat. caritatis fornat. humilitatē
 exemplar. norma viuendi. sanctitatis splē-
 dor. fidei firmamentū. sūmūq̄ vas diuine
 sapientie. & sanctissime trinitatis imago.
 ita diem illū pauebat & timebat. **I**os vni-
 uersis peccatorū generibus labefactati. qd
 facturi sum⁹. **S**i maxim⁹ ille diuine legi-
 interpres. ab omni mundanaz rerū segre-
 gatis delicijs. diu⁹ **H**ieronym⁹ de se di-
 cat. **Q**uotiens diem illū p̄sidero toto cor-
 pore cōtremesco. siue comedam siue bibā.
 siue aliqd aliud faciam. semper videē vox
 illa terribilis sonare in aurib⁹ meis. **S**ur-
 gite mortui venite ad iudiciū. **I**os inge-
 nio parui meritis pusilli. rerū terrestriū
 desiderijs affecti. quanto magis iugit̄ cō-
 q̄ti. & oi tremore agitari debem⁹. **E**t semp
 timere ac pauere tāi iudicis offendam⁹
 maiestatem. **A**d editemur quātū sit legitimi
 certantiū premium. impossibile enim
 est vt voluptates seculi non contēnat qui
 gaudia celi fida mente p̄siderat. **U**nde &
 beatus **B**regorij⁹ vilescere nobis aio ait.
Que habent̄ in terris. si que & q̄ sunt. q̄
 nobis p̄mittunt̄ in celis cōsiderem⁹. **O**b
 eam rē parens nr̄ inquit. **Q**uanto augeē
 spes vidende illi⁹. qua vehementer estuo
 pulchritudinis. tanto ad illam tor⁹ amo-
 re voluptasq̄ conuertit̄. **S**ed quis eam
 pulchritudinē & cetera gaudia & p̄mia re-
 serare posset beatorū. **I**āq̄ beati de peri-
 culo maris hut⁹ eductu ad dñm portum
 tutissimū de pelago ad litus. de exilio ad
 patriā. de carcere ad celi aulā. optata iaz
 quiete felices peruenerunt. & sūmo eterne
 glorie apice adepto felici iocunditate in
 perpetuū letant̄. **D**igit̄ vere beati bis.
 terq̄. quaterq̄ beati. qui maloz omniū
 exuti. securi iā de imarcessibili glia ad regnū
 celeste peruenire meruerūt. ad regnū
 iuquā decoris. regnū lucis. regnū inesti-
 mabilis splēdoris. regnū amoris. regnū
 omniū bonoz. regnū eternū. regnūz oim̄

seculorum. vbi lumen et pax est. que eruperat omnes sensus. in qua sanctorum requiescunt anime et leticia sempiterna super capita eorum. et gaudium obinent et exultationem. dolorque ab eis aufugit et gemitus. Quod gloriosum est regnum. in quo sancti omnes amicti lumine. sicut vestimento eorum in capite coronas de lapide precioso habentes cum deo regnant. O regnum eterne beatitudinis. vbi et spes sanctorum. et diadema glorie. facie ad faciem videtur a sanctis. vndique eos letificans in pace sua. que omnem eruperat sensum. vbi ut nosse et contemplare preceptorum gaudium infinitum leticia sine tristitia. salus sine dolore. quies sine labore. lux sine tenebris vita sine morte. omne bonum sine omni malo. vbi vita nunquam senescit. vbi vita terminum nescit. vbi decorem nunquam pallefcit. vbi amor nunquam tepescit. vbi sanitas nunquam marcescit. vbi gaudium nunquam decrescit. vbi dolor nullus sentitur. vbi gemitus nullus auditur. vbi triste nihil videtur. vbi leticia semper habetur. vbi malum nullum timeatur. quoniam ibi illud summum et supremum possidet bonum. quod est faciem Domini et utitur semper inspicere.

F Excita igitur te nunc anima ab hijs abste vniuersas seculi voluptates. et terga carnis concupiscentijs. et omnino tyrannis tuis. relinque omnes mundi vanitates. et eleua te ipsam. eleua totum intellectum tuum. et cogita quantum potes. quale et quantum sit illud bonum. Si enim singula bona delectabilia sunt. cogita et intende. quod delectabile sit illud bonum. quod continet iocunditatem omnium bonorum. et non qualem in rebus exprimitur humanis. sed tanto differentem. quantum creator differt a creatura. Si enim bona est vita creata. quod bona est vita creatrix. Et si bona est et iocunda salus creata. quod iocundior est salus. que fecit omnem salutem. Et si amabilis est sapientia creata. quod amabilior est sapientia que omnia ex nihilo protulit. Deumque et si multas et magne delectationes sunt in rebus delectabilibus. qualis et quanta est delectatio in eo. qui fecit ipsa delectabilia. Quis autem est iste. tam magnus tam potens. tam sapiens. tam iocundus. tam bonus tamque suavis et amabilis. que est summum bonum. et causa est omnis boni. nisi deus noster. que recte qui fructus quid illi erit et quod illi perscrutentur. profecto quicquid volet erit. et quicquid nolit non erit. ibi quippe erunt bo-

na corporis et anime. quia nec oculus vidit. nec auris audiuit. nec cor hominis cogitavit. Cur ergo per multa vagaris hominuntio querendo bona multa anime et corporis tui. Ama vnum bonum in quo sunt omnia bona. et sufficit. desiderans simplex bonum. quod bonum verum est. et satis est quod quid enim amat caro nostra. quicquid desiderat anima nostra. nempe ibi est. et ibi amant et desiderant. Si pulchritudo delectat. fulgebunt iusti sicut sol. Si uelocitas aut fortitudo. aut libertas corporis. cui nihil possit obistere. erunt similes angelus dei. quia si seminat animale. resurget corpus spirituale. potestate tamen non natura. Si longa et salubris vita. ibi erit eterna eternitas. qua iusti in perpetuum uiuent et salus iustorum a domino. si satietas salutaria bimur. cur apparuerit gloria tua. Si ebrietas. in ebriabitur ab ueritate domine. Si melodie ibi angeli concinunt deo sine fine. Si quelibet munda et imunda voluptas. Laurentio voluptatis tue potabis eos. Si sapientia. ipsa dei sapientia ostendit seipsam sapientiam. Si amicitia. diligunt dominum plusque seipsos. quod illi illum. et se inuicem per illum. ille se. et illos per seipsum. Si concordia omnibus illis erit una voluntas. Si potestas. erit eis una omnipotens voluntas sua. ut deo sua. Nam potest deus quod uult per seipsum. ita poterunt illi. quod uolent per illum. quia sicut illi non aliud uolent quam ille ita ille uolet quicquid illi uolent. et quod ille uolet non poterit non esse. Si honor. si diuinitas. deus seruos suos bonos et fideles super multa constituet. imo filij dei et diij uocabuntur. Et vbi erit filius dei. erunt et illi heredes quidem dei. coheredes autem christi. Si uera securitas amat. Nampe ita certi erunt illud bonum nunquam. vel nullatenus de futuro perdituros. sicut certi erunt se non sua sponte amissuros. nec delectatorem deum illud bonum delectatoribus inuitis ablatum. nec aliud deo potentius inuito deo et illis esse supallaturum. Si ipsa denique delectat dulcedo. ipse sublimis et gloriosus deus. est dulcedo inestimabilis. per quam omnia amara dulcorantur. Nam eius dulcedo Stephanus lapides torrentes dulcorauit. Et dulcedo Laurentio craticulam dulce fecit.

Pro ei⁹ dulcedine ibant Ap^li gaudentes a spectu scilicet qm̄ digni habiti sūt pro nomine Jesu et tum etiam pati. Ibat Andreas securus et gaudens ad crucem. qm̄ ad xpi properabat dulcedinē. hec summi dei dulcedo. ipsos apostolorū p̄ncipes sic implevit. ut pro ipsa crucis patibulū vn⁹ eligeret. alteri quoq; caput gladio fertatis supponere non timeret. Pro hac emēda pellem propuā bt̄is Bartholomeus dedit. p̄ hac gustanda veneni poculū Johannes intrepidē potauit. Hanc vt in La bor gustauit Petrus oim̄ inferoz oblit⁹ clamauit quasi ebrius dicens. Dñe bonum est nos hic esse. faciam⁹ hic tria tabernacula. hic moremur. h̄ contemur. hic dilectemur. qz nullo alio indigemus: sufficit nobis dñe te videre. sufficit in q̄ tanta dulcedine satiari. vnā stillam dulcedinis iste gustauit. et oim̄ inferoz oblitus. oem̄ aliam dulcedinem fastidiuit. Quid putas dixisset. si magnam illā eternam infinitamq; dulcedinis multitudinem diuinitatis tue dñe gustasset. quam abscondisti timentib⁹ te. Hanc dulcedinem tuā de⁹ et illa gustauit Hgo Magab dum letissima et gloriāntē ibat ad carcerez et quasi ad epl̄as inuitata agonem suam tibi dñe precib⁹ p̄mendabat. hac sanctissima Donaca inebrietate rapta et sup̄ terram eleuata clamabat. volem⁹ ad celum fideles. volem⁹ ad celum. hanc cum sanctus gustasset David cecinit. q̄ magna multitudo dulcedinis tue dñe. quā abscondisti timentib⁹ te. eamq; gustare monebat inquiens. gustate et videte qm̄ strenuus est dñs. Quis ḡ tam stult⁹. tam insans. tam demens. tamq; mente capt⁹ est. qui pro modica carnis. aut oculoꝝ. aut mundi cupiditate. tot tantaq; velit amittere bona. tanta qz diuine dulcedinis voluptate p̄uari. Aditemur peccati malignitatem atq; vilitatem. Nihil est enim peccato per⁹. nihil detestabilius. nihil vilius. nihil deterius. nihil deniq; intellectiue nature officientius. Et tenim angelica hūanaq; natura cum a summo esset opifice sole clarioꝝ p̄dita peccati labe sup̄ omnem carbonē est nigrior effecta. Peccatū em̄ ex summa libertate in seruitutē. ex sciētia in ignorantia. ex pulchritudine in turpitudinem. ex hilaritate in mesticiā. ex

rectitudine in obliquū. ex patria in exiliū. ex honore in ignominiam. ex pace in prelium. ex iocunditate in amaritudinem. ex amore et gratia in odium redigit hominē propterea stoic⁹ ille Seneca inquit. Si scirem deos ignoscaturos et homines ne scituros. adhuc propter peccati vilitatem peccare dedignarer. propterea sanct⁹ pater Augustinus ait. si hic peccati pudorē et illic cinerem. et inferni viderem horroꝝ. et necessario in vnum eorū haberem immergi. prius me in infernum immergerem. q̄ peccatum in me committerem. Adallem enim purus a peccato et innocens gehennam intrare. q̄ peccati sordē pollutus celorum regna tenere. cum cōstet solos malos in inferno torqueri. et solos bonos in celesti beatitudine foueri. ob eam rem dolens. ita fugiendum esse meditatur. Deu peccatum nomē horrendum. res detestabilis. nullo modo comparabilis. cec⁹ non videt foueam in quam cadit. insanus putat se debere facere quod facit. qz sponte facit peccatum videns et sciens. et precipitio se tradidit. mors et tormenta tñ sunt. et in se feda nō sunt. qz ordinata sunt. peccatum est in se habet feditatem suam. et in se trahit eternam infelicitatem. Adeli⁹ enī erat eligere tormentum. qd̄ per se feditatem eternam non attrahit. q̄ peccatum quod cum feditate sua dolores eternos iungit. Et certe o miser homo. ipsa sola plus est vitāda peccati feditas. q̄ quelibet tormentum acerbitas. Aditemur saluatoris et domini nostri Jesu christi passionem. que tante virtutis est. vt non modo a carnis concupiscentia. verū etiam a cūctis periculis. peccat⁹. et vniuersis malis potens est nos liberare. Unde sicut heribicus ille populus cū a serpente morderetur. serpentem encum in ligno pendentem intuens sanabatur. sic quemcūq; momorderit astutia sathane. si intueatur christum in ligno pendentem procul dubio sanabitur. Namq; plus est christus. q̄ quecūq; figura christi. at h̄o si illud potuit figura christi. quāto magis poterit verus christus. Sed tunc xpm̄ in crucis ligno pendentē vere inspicimus. qm̄ mentis oculis sui sanctissimi pensam⁹ acerbitatem martirij. crucifigētes carnem

nostram. Juxta Apostolum scribentē ad
Galathas. cum vitijs & concupiscentijs no-
stris. congruit enim nostre infirmitati. vt
qui deum crucifisci meditamur passionē.
reprimendarum carnalium voluptatum
nobis crucem faciamus. **N**ihil est enī
quod tū terreat dyabolum. sicut arma pas-
sionis christi. quibus etiam victus & de-
bellatus & cecus fuit. Ob eam rē vir do-
ctissimus Origenes tantā esse inquit vim
crucis christi. vt si ante oculos ponatur &
in mente fideliter retineat. ita vt in ipsam
mortem christi intentus oculis mentis aspi-
ciat. nulla concupiscentia. nulla libido. nul-
lus feruor. nulla eam superare possit in-
uidia. sed continuo ad eius presentiam. to-
tus ille peccati & carnis fugatur exercit⁹.

Quod diuus parens noster Augusti-
nus in seipso experiens aiebat. Cum me
pulsata aliqua turpis imaginatio seu con-
guitatio. recurro ad vulnera christi. cū me
premit caro. recordatione vulnerū domi-
ni mei resurgo. cum dyabolus parat insi-
dias. fugio ad viscera domini mei. & rece-
dit a me. Si ardor libidis moueat mem-
bra mea. recordatione domini nostri filij
dei extinguatur. In omnibus aduersita-
tibus non inueni tam efficacē remediū.
quā vulnera christi. in illis dormio secur⁹.
& requiesco intrepidus. **E**busus mortu⁹
est pro nobis. Nihil igitur tam ad mortē
quod per mortem christi nō sanat. Tota
spes mea in mortem dñi mei. mors eius
meritum meum. refugiū meum. sal⁹ mea.
& resurrectio mea. proinde in libro de vir-
ginitate nos fixe attenteq; ad christi cru-
cifisci misteria inspiciamus ita iubet. inspi-
ce vulnera pendentis sanguinem morien-
tis. precium redimentis. cicatrices resur-
gentis. caput habet inclinātū ad osculan-
dum. cor apertum ad diligēdum. brachia
extensa ad amplexandū. totum corpus
expositum ad redimendū. hec quāta sint
cogitare. hec in statera cordis vestri appē-
dite. vt totus vobis figuretur i corde. qui
totus pro vobis fuit fixus in cruce. **N**ihil
pesi hec ad memoriā reducantur. nihil
est tam durum. quod non equo animo to-
leretur. parua enim vt inquit Cassiodor⁹
toleram⁹. si recordamur quid biberit ad
patibulum. qui nos inuitat ad celum. **N**il
enim obprobria. irrisiones. contumeli-

as. alapas. sputa. flagella. spineam coro-
nam. crucēq; sustinuit. & nos miseri ad no-
stram confusionē vno fatigamur sermo-
ne. ille cunctas pro nobis pertulit affli-
ctiones. & nos pro nobis exiguas nō sustine-
mus temptationes. Ipse temptari voluit.
vt temptationibus resistēdi nos doceret.
mortem subiuit vt nos a morte liberaret
gladiū ignēq; misit i mundum. vt dei an-
gelozq; nancisceremur pacē pati vndiq;
voluit. vt & vltro & citro impassibiles fie-
remus. quid plura. **D**iximus in explicabilē clemē-
tiam. vniuersi dñs accepit formā serui. pa-
nis ecuriuit. fons sitiuit. lux obscurata ē.
virtus infirmata. vita mortua. redemptor
vendit⁹. vt his omnibus obnoxio hō liber
efficeret. Sed quid est quod nobis ad hanc
consequendā liberationem posset esse im-
pedimento. nisi vt ingrati effecti tāti effi-
ceremur martirij inmemores. Quare frēs
mei. quos vna animi cōplector leticia. nul-
la nō dico hora. sed cuiuscūq; tēporis nō
pretereat morula in qua saluatoris nostri
non memorem⁹ passionē. cui⁹ memoria
vt astruere non vereor propugnaculū est
impugnabile omnium violentium aduer-
sari. **A**d editemur summi dei erga nos
ineffabilem beneficentiam misericordiaz
& caritatem. Tanta est enim erga nos be-
nificiorum magnitudo. vt lingua morta-
lis illam explicare non possit. Nihil enim
ex nobis sumus. nullius meriti auctores
nullo premio remunerandi. sua tamē bo-
nitate. & esse & mereri. & premium cōtulit.
& non quidem esse solum. sed viuere senti-
re moueri & intelligere. quibus nō solūmo-
do cum lapidibus. cum arboribus. cū bel-
uis. sed etiam cum angelis participes ef-
semus ineffabilium munerum bonitatis
sue. & nō angelis tū. s; sue maiestati nos
similes faciens. sua insigniuit imagine. q̄
dedit vt nō solum seculi sed filij eius fieri
mus credentes in eum. **E**t in ipso crea-
tionis exordio in mariaz deliciarum pa-
radiso hominē locauit. vt ibi viueret sicut
vellet. q̄ diu seruaret quod ipse iusserat. cibū
ei tribuerat ne esuriret. potum ne sitiret. li-
gnum vite. ne illum senecta dissolueret.
viuebat proisus sine pena. sine dolorib⁹.
sine quacūq; mala valitudine. & omnino
sine vlla egestate. sic item ei viuere in po-
testate dederat. vt posset non mori si pia

obediencia sua custodiret madata. Et cū
 iubenti placuisset celestium mentium absq̃
 vlla morte adiunisset consortiū oim̃ visibi-
 lium invisibiliūq̃ rerum perspicuā habe-
 bat cognitionē. magna virtute predict⁹ to-
 ti impabat universo. Nampe viuētia oīa
 celestes orbēs soli luna ⁊ sidera cūcta suo
 subijciebant imperto. Nulla sibi a sumo
 opifice denegabant munera angelorum
 ⁊ ipsius deitatis adhuc in terrestri residēs
 solio. sepe numero letatus visioe. melliflu-
 is refictebat colloquijs. Sed procho do-
 lor q̃ cū hō in tāta eēt celsitudine consti-
 tutus. tot affect⁹ honoribus. tātis deco-
 rat⁹ muneribus nō intellexit. ⁊ iō compa-
 tus est iumentis insipientib⁹. ⁊ silis fact⁹
 est illis quoz pessima ⁊ insana hec est cō-
 ditio. vt impinguata ⁊ incrassata. p̃tra nu-
 tritorē. pastorem custodēq̃ suum recalcit-
 trent. Incrassatus igit̃ ⁊ impinguat⁹ mi-
 ser hō tot ineffabilib⁹ munerib⁹. cōtra tan-
 tū largitorē recalcitrās. cunctis sciēs fieri
 voluit. ⁊ seducte seie placere maluit. vt vi-
 liter periret. q̃ sui cōditōis seruare man-
 datū. vt in eternū regaliter viueret. p̃inde
 nō a loco tm̃ optimaz voluptatū. insqua-
 lentem sentib⁹ terrā eiectus. sed ab imoz-
 talitatis conditōe. ad mortis necessitatē
 a sumo valitudine in oim̃ egritudinū ge-
 nera. a maximo impio ad deprimētē ser-
 uitūtem. a cunctis oblectamētis ad inu-
 meras amaritudines. ab ineffabilib⁹ bo-
 nis ad inapplicabiles erūnas ⁊ miseras
 a libertate maxima ad p̃petuā captiuita-
 tem. iubente deo. angelico flāmeo pugio-
 ne pellente suis erigentib⁹ demerit⁹ mis-
 sus est. Et cū neq̃ ipse. p̃thoplaust⁹. neq̃
 tot⁹ sue posterioritatis quispiā nūq̃ tan-
 ti fuerit. q̃ iustissimi ⁊ sapientissimi iudicis
 potuisset irā placare. eiusq̃ tollere maie-
 statis offensā. vt a tartareis hūano gene-
 ri erepto carcerib⁹ aditus in celo pateret
 ipse miarū deus. antiqua sua mor⁹ p̃iera-
 te. nō p̃ creaturarū quāpiā. cui tāte delē-
 de culpe nulla poterit esse p̃tās. sed eter-
 nā suā destinauit sapientiā. vt qui elatus
 i appetēda dei scia peccauit. p̃ humana-
 tā humiliarāq̃ sapientiā eiusq̃ redimere-
 tur. O mirabile mysterium. o imensam
 pietatē. o inapplicabilem caritatē. de⁹ fa-
 ctus est hō. dñs factus ē seru⁹. imēsus fa-
 ctus ē circūscriptus. ipassibilis passibilis.

imortalis mortalis. maiestas infirmitas.
 celsitudo glorie. obprobrium hoim̃. ⁊ ab-
 iectio plebis. vt venundatus hō peccatis
 redimere. dñatus saluare. captiu⁹ libe-
 rare. lapsus erigere. miser oppressusq̃
 glorificare. extollere hō. **D**igit̃ de re
 standā hois ingrātudo. q̃ iugiter tot tā-
 torūq̃ non fuerit memor bñficiōz. qui p̃
 conseruandis hōi bñficijs seipsū pudiz-
 cum castū mundūq̃ se nō conseruat. Hō
 enī benignissimus de⁹ p̃o tāta erga nos
 munificentia sua a nob aliud q̃ nre men-
 tis mundiciā postulat. Ipse enī ois glo-
 rie ⁊ pulchritudinis auctor. nos in cōspe-
 ctu celsitudinis sue pulchros mūdōs nitē-
 tesq̃ gloriofos esse affectat. Et qm̃ ṽmū-
 di sum⁹ p̃cellētissimū nobis est munus
 nō nobis illud. sed sue est grē ascribendū
 sine qua etiā nō fuit nobis collarū. Hāq̃
 sublimis ⁊ gloriofus de⁹ nulli aliqd̃ de-
 bet. qz gratuita oīa p̃stat. Et si quisq̃ di-
 ceret. aliquid ab illo suis meritis deberi.
 certe vt esset nō ei debebat. nō enim erat
 cui deberet. ⁊ inde qd̃ meritū est cōuer-
 te debes ad deū. ex q̃ es. cū ex ipō etiā me-
 lior sis. ex q̃ habes q̃ sis. qm̃ quid ē meri-
 tum hois ante gratiā. Quō merito p̃cipi-
 at gratiā. cū omne meritū n̄m nō faciat
 in nobis nisi gratia. ⁊ cū de⁹ coronat me-
 rita nostra. nil aliud coronat nisi munera
 sua. quecūq̃ igit̃ bona habemus eoz au-
 ctor est de⁹. Et si bonoz operū mistri su-
 mus. hoc insup de⁹ gratuita bonitate cō-
 fert. Itaq̃ vt cardinē epilogenus sermo-
 nis oē esse n̄m. oē meritū. oē p̃mū. oē de-
 niq̃ bonū. ipse gratis ptulit q̃ est sumū bo-
 nū. Ob eam rē in cōmētarijs Dauidice p̃-
 phetic. ita noster q̃nt p̃ceptor. Quid di-
 ctur sum⁹ ei. qui p̃mo gratis nos fecit.
 qz bonus est. nō qz illo aliquid meruim⁹
 Deinde de ipsa repatione. de secūda. sez
 natiuitate quid dicturi sum⁹. Ad rita no-
 stra fecisse. vt nobis illa salus p̃petua mit-
 tere a dño. Absit. si enī merita n̄ra id fa-
 cerent. ad dñationem nostram ventrent.
 Non enī venit ille ad inspectionem meri-
 torum. sed ad remissionem peccatorū. Nō
 fuisti ⁊ factus es. Al̄ alus fuisti. ⁊ libera-
 tus es. Quid deo dedisti. Quid non ab
 eo gratis accepisti. Ad rito ⁊ gratia no-
 minatur. quia gratis datur. erigit̃ ergo vt
 ⁊ tu gratis colas eum. Attende igitur ad

q

te ipsum. o hō Attende. o monache Attē
de quid merebaris. vide si occurrit tibi ni
si pena. si occurrit nisi suppliciu. Vides
ergo quid tibi debebatur. ⁊ quid dederit
⁊ quid gratis dedit. Data est venia pec
catorū. datus est spiritus iustificationis.
Data est caritas ⁊ dilectio. in qua bona
omnia facias. ⁊ super hoc dabit ⁊ vitam
eternā ⁊ societate angeloz. Totū s̄ de mi
sericordia accepisti. merita igit̄ tua nūq̄
iacies. q̄ ⁊ ipsa tua merita. illi s̄ dona
Quod cū idem sane contemplaret. ad di
uinam clamabat maiestatem. Quoad fie
ri possit. et numerans beneficia hoc pa
cto. **O** sapientia que aperis os mutoz
O verbum per quod facta sunt oīa. Ape
ri os meum. Da mihi vocem laudis tue.
vt enarrē omnia bñficia tua. que mihi do
mine a principio contulisti. Ecce enī sum
q̄ tu creasti me. ⁊ q̄ me creares in nume
ro creaturarum tuarum ab eterno tu pre
ordinasti anteq̄ quicq̄ faceres a princi
pio. anteq̄ extenderes celos. nec dūz erāt
abyssi. adhuc terrā non feceras. nec mon
tes fundaueras. nec dū fontes eruperāt
anteq̄ hec omnia faceres per verbū tuuz
feceras me ⁊ creaturā tuaz fore certissima
veritatis tue puidisti. ⁊ creaturā tuaz me
esse voluisti. Et hoc mihi dñe benignissi
me de⁹ altissime. pat̄ misericordissime. pō
tentissime. ⁊ semp̄ mitissimo. que mea me
rito. que mea gratia. vt complacent̄ ante
conspectū tue maiestatis creare me. **Nō**
enī eram ⁊ creasti me. nihil fueram. ⁊ de
nihilō me esse fecisti. Quale autē aliquid
Nō stipulā nō ignē. non autē vel piscem.
vel serpentē. vel aliquid ex brutis aīalib⁹.
nō lapidem nō lignū. nec aliquid ex eorū
genere. q̄ tm̄ esse possunt. ⁊ erescere et sen
tire. sed super hec omnia voluisti me esse.
⁊ ex his que crescūt ⁊ sentiunt. q̄ sum. cre
asco ⁊ sentio. ⁊ paulominus me parem cre
asti angelis. q̄ te cognoscendū cum ipsis
rationem accepi. Sed paulominus vti
q̄ dixi. q̄ illi faciem tuam iā habent. non
per spēm. ergo per spēm. Illi facie ad fa
ciem te vident. ego vō per speculū in eni
gmate. Illi plene. ego vō te video a par
te. Sed cum venerit quod futurū est. eua
cuabitur quod expte est. quando reuela
ta facie iam faciem tuam videbimus. q̄
iam prohibebit nos esse minores paulo

minus ab angelis. quos tu domine coro
na sp̄i. ornata gloria ⁊ honore coronaue
ris. quos tu domine nimis quasi ⁊ amio
cos sanctos tuos honorificauer. imo po
tentia pares illos angelis feceris ⁊ equa
les. **N**empe ⁊ veritas tua dicit. equales
erunt angelis. ⁊ filij dei erūt. Quid numi
tum si filij dei sunt. si pares sunt angelis.
vere quidem erūt filij dei. q̄ filius homi
nis factus est. filius dei. hec igitur cōside
rauti mihi. fiducia est mihi dicere. homo
non minor paulominus ab angelis. quia
deus homo ⁊ homo de⁹. ⁊ non angelus
Et dicam propter hominem creaturā di
gnissimā. q̄ verbum quod erat in princi
pio deus apud deum. verbum per quod
deus dixit. Fiat lux ⁊ facta est lux. ange
lica sc̄z natura. **V**erbū per quod deus
creavit omnia in principio. idem verbū
caro factum est. ⁊ habitavit in nobis. ⁊ vi
dimus gloriam eius. gloriāz quasi vnige
niti a patre. Ecce gloria per quā glorior.
ecce gaudium per quod gaudeo domine
deus meus vita mea ⁊ gloria anime mee
Et vere gloria. vere gaudium. vere salus
anime mee. tu es sp̄s deus meus. q̄ non
modo sic me fecisti vt tuus essem. eterna
sapientia patris. cum non essem. sed rede
misti cum perissem. vt humiliatus fuisti.
vt homo esses. ⁊ obediēs ei fieres vsq̄ ad
crucis mortē. perierā vtq̄ domine. ⁊ mor
tuus fueram. ⁊ ad mortuum descendisti.
Adortalitatē suscepisti. ad seruū rex descē
disti. ⁊ vt seruū redimeres. teipsum tradi
disti. ⁊ vt ego viuerem tu mortē suscepisti
Adortem vicisti ⁊ me restaurasti. cū te hu
miliasti perieram ⁊ abieram. ⁊ in peccat̄
meis venundatus eram. Venisti pro me
vt me redimeres. ⁊ tm̄ me dilexisti. vt san
guinem tuum precium tuum dares p̄ me
dilexisti me plus q̄ te. q̄ moui voluisti p̄
me. tali pacto. tā caro precio reduxisti me
de exilio. Redemisti me de fuitō. retraxi
sti me d̄ supplicio. Vocasti me noīe meo.
Signasti me signo tuo. Et vt memoriale
tuū semper esset in me et nūq̄ recederet a
cordē meo. qui pro me non recessit a cru
ce. **U**nixisti me oleo tuo. quo tu vnct⁹ fu
isti. ⁊ a te chris̄te diceret chris̄tianus. **E**n
in manib⁹ tuis descripsisti me. vt sp̄s sit me
moris mea apd̄ te. si tm̄ mēoria tua fixat. u
git apd̄ me. sic igit̄ gr̄a tua ⁊ miseric̄dia tua:

semper preuenerunt me. de multis namque peccatis liberaisti me liberator meus. quando erravi ad viam reduxisti. quoniam ignoravi me docuisti. quando peccavi corripuisti me. quando fui tristis consolatus es me. quando desperavi confortasti me. quando cecidi erexit me. quando steteri tenuisti me. quoniam iniuriam fecisti mihi. quando ueni suscepisti me. quando dormi custodisti me. quando clamaui exaudisti me. **H**ec et multa alia beneficia largitus es mihi domine deus meus. **V**ita anime mee. de quo dulce est mihi semper loqui. semper cogitare. semper tibi gratias agere. ut possim te pro omnibus bonis tuis laudare et amare toto corde. et tota anima. et tota fortitudine mea. **S**icut mulier ex omnibus medullis intus cordis. omniumque compagum mearum. beata dulcedo deus meus omnium. qui delectantur in te. **S**ed imperfectus meum uiderunt oculi tui. **O**culi inquam tui multo lucidiores super solem. et aspicientes omnes vias hominis et profundum abyssi. qui in omni loco se contemplant bonos et malos. quod cum tanta suauitatis sit perspicacitas. caueamus ne cor da nostra aspiciat impudica. ne labe infectos libidinis. nos a suo conspectu abijciat. **R**ogitem etiam fratres. quo pacto ei displicere audeamus. quod nos tot ac tantis donauit muneribus. quis enim non confundatur quippe iam coram illius oculis operari turpitudinis. qui nihil ad eius commodum honorumque faciendum omisit. **S**ecundum primum conseruande pudicitie remedium est frequens purgatio. et nuda omnium etiam cogitationum. ex quibus quis ad impudicas concitatur actiones. confessio. **L**onae enim antiquus aduersarius noster nobis persuadere. ut uana cogitamina eorum pudorem leuitateque suggerens. non confiteamur. quatenus per illa dum inconfessa in animo resideant titillemur ueremur et uirguremur. sicque labamur in consensum. quo subrepto iam pudicitia pereat. propterea si eum talium cogitationum vulnera nuuc eodem instigante aduersario. nunc propter legem membrorum repugnantem. nunc tactum uanumque aspectum inflammantem. nunc propter male actorum memoriam. uix unquam deesse possunt. sic et confessionis medicinalia deesse non debent. **N**on enim uult deus ut has uanas confiteamur cogita-

tiones. sicut nec et cetera peccata nostra quod ipse ea ignoret cum omnium cognitor sit et omnia sint coram sue maiestatis oculis nuda. sed quod dyabolus habet desiderat. ut inueniat quod nobis ante tribunal iudicis eterni obijciat. ideo nequiter persuadere uult. ut magis defendere quam accusare peccata nostra uelimus. **C**ontra autem dominus noster quod misericors et pius est. et nostre salutis amator. uult ut ea confiteamur in hoc seculo. ne pro illis confundamur in futuro et temendo iudicio. **S**i enim confitemur nos. ille parcat. si agnoscamus ille sciat. **S**erpens autem ille quomodo instittit ut homo caderet qui stabat. sic agit. ut qui cecidit non resurgat. ideoque aduersus incantationes eius et insidias. quibus nunc impedire nobis uult confessionem peccati resistamus. quod enim scit nos non posse redire. nisi per humilitatem. qui per superbiam lapsi sumus. ad quam ipse nobis dux fuit. omni studio et conatu confessionem. que nutritrix est humilitatis nobis impedire. uos homo eius peruersa studia dirumpentes christum humilitatis ducem sequamur eius rogantes clementiam. ut pedes nostros dirigere dignetur in uiam pacis. per quam in uiam tabernaculi admirabilis uisus quod ad domum dei in uoce exultationis et confessionis ambulemus. **V**ere enim confessio ipsa uia est. per quam relinquitur castra tartarea. per quam sathane superamus impugnationes. per quam abijcitur uicia. per quam pudicitia humilitate fide spe caritate et ceteris ornatur uirtutibus. immo omnium earum ipsa inuentibile nobis est propugnaculum. **C**onfessio est autem currus. scala celi. ingressio ad dominum. collatio glorie. et uere felicitatis cardo. hinc proceptor noster in libro de uerbis domini ait. **C**ognosce quid es. cognosce te infirmum. cognosce te hominem. cognosce te peccatorem. cognosce illum qui iustificat te. cognosce quod maculosus es. **A**ppeat in confessione tua macula cordis tui. et pertinebis ad gregem christi. quod confessio peccatorum inuitat medicum sanaturum. **S**emper igitur confitere. semper enim habes quod confitearis. difficile quidem est ut in hac uita sic homo moretur. ut nihil inueniat in eo quod reprehendat. **E**t si magna deseruisti non debes propter id parua contemnere

et contemptu enim parua fuit magna et continuo modice aque decursu. magnus consuevit pelagus congregari. op^o e igitur ut non in magnis solum. sed etiam in minimis ac leuibus te reprehendas. ne ille te reprehendat qui condennaturus est. Octauum custodiende pudicitie remedium est. ut iminentibus temptationibus mens ipsa ad alia distrahatur. utpote ad eas quas diximus meditationes. aut quascunq; alias animi vel corporis salutiferas occupationes. iuxta beati Hieronymi admonentem. semper aliquid boni operis facito. ut te dyabolus inueniat occupatum. Quoniam qui carnis sue desiderijs non resistit. ut diuus Bernardus in libro de interiore homine inquit. motus cordis sui custodire negligit. et ita tandem praua consuetudine alligatur. ut postmodum volens eis resistere non possit. propterea ceteris huiusmodi consiliarios improbos et in quos in unum conuenire sentis. non eis consentias. sed illico excute te. nunc ad orationem. modo ad operationem. sepe autem ad meditationem. nec prius cesses. donec illi euanescant. Intue re quomodo christus stetit in cruce. considera quomodo mouerit vel ubi vel quomodo. Statue te ante terrificum tribunal tremendi iudicis. descende usque ad infernum inferiorem. et ibi cerne quomodo anime pro peccatis suis puniuntur. Talis enim cogitatio post baptismum remedium est contra turpes cogitationes. Quatum insuper aduersantes etiam si dedita opera inferantur. Idoneus testis est Adolens cenobita. qui cum uisentorum patrum narrat historia. nullis ieiunijs. nullis disciplinis. nullisque orationibus ardentis libidininis potuisset flammam extinguere. Seniores monasterij consulit. et quibus unum prudentia et sanctimonia clarus palam sic eum hortatur est. ut in obsecrationibus. et dominatione carnis perseveraret. quoniam perseverantia omnium esset palma certaminum. Ex alio latere uerens fratris lapsum. clam destinas in eum texuit insidias. iubens non nullis. ut quocumque eum inuenerent in loco. ei insidiarentur. impropria contumelias. contumelia et maledicta quecumque imponendo atque inferendo ipsique prepositum citiores proclamantes adirent. inducerentque testes. quod cum in cunctis causis reum esse profiterentur qui cum pro saluanda fratris anima iussis

tam per annum quissent. Simulans illarum iniuriarum se nescium esse interrogauit. Senior adolescentem. an solitis uicere temptationibus. cui respondens ait. mihi quod tunc iuste accensator. mihi quod intus tot affectis iniurijs. ac ob eas continuo gementi et lugenti uiuere non licet. fornicari quomodo licet. et eo pacto dei seruo aduersa salutifera extiterunt medicamina. cum ab eo prosus carnis illecebriferos stimulos et demum non tollerent insidias. Quocirca sane ab Augustino dictum est. quod aduersitatis flagellum interius et exterius glorificat creatorem. compellit nolentem. erudit ignorantem. custodit uirtutem. protegit infirmitatem. excitat torpentem. humiliat superbientem. purgat penitentem. coronat innocentem. nunciat ad mortem superuentem. perinde uirtus per quietem ut beatus Gregorius inquit in Job se exercuit. sed uirtutis opinio commota per flagella fragrauit. quoniam sicut aromata fragrantia suam non nisi cum incenduntur expandunt. ita sancti uiri. omne quod uirtutibus redolent. in tribulationibus innotescunt. Et nimirum qui in campo certaminis huius mundi. in quo omnes positi sunt. minus dolores. plagas. tribulationes et aduersitates non suscepit in futuro ingloriosus apparebit. Nonum custodiende pudicitie remedium est oportunitatis. cuius ratio namque loci persone temporisque commoditas facile inducunt hominem ad peccandum. Perinde beatus pater Augustinus nunquam cum muliere loqui solus uolebat. etiam si referendum aliquid euenisset arcanum. Et si forsitan aliqua emergenti necessitate aliquas audire compelleretur. id minime faciebat nisi qui testes essent antea preordinauisset. quod cum exemplo docuisset. iure precepit in regula. In ecclesia autem ubicumque femine sint inuicem uestram pudicitiam custodite. In quibus prope hominem feminarum inuadit conuersatio. ut nemo sit tam castus. quem ex diuturno oportunoque commercio non prosternent. quoniam aculeus peccati est forma feminea. et mortis conditio non aliunde surrexit quam de muliebri substantia. Idcirco eo in libro. quem de clericorum singularitate inscripsit Augustinus ait. Separamini procor. separamini a cogitatione pestifera quocumque fuerit uniusquisque longinquus ab aduer

sis. tantū non sentit aduersa. Et min⁹ vo-
 luptatibus stimulat. vbi non est frequen-
 tia voluptatum. ⁊ min⁹ auaricie molesti-
 as patitur qui diuitias non videt. Si
 non vis a serpente mordi. nō ab igne cō-
 buri. non a pice conquinari. fuge serpen-
 tem. recedas ab igne. ⁊ picem non contin-
 gas. qm̄ sicut de carbonib⁹ siccille dissili-
 unt. de ferro rubigo nutritur. Ad oibos
 aspides sibilāt. ita mulier fundit cōcupi-
 scentie pestilentiaz. in risu dissoluit. nunc
 blandicias exhibet. nūc saltat. nūc pecco-
 ra ⁊ vbera pādūt. nūc venenoso aspēu ve-
 lut sagittas intuit⁹ iactat. ⁊ qd̄ est super-
 cuncta venenosi⁹. canere ⁊ psallere dele-
 ctatur. cui⁹ cantu tolerabilius est audire
 basiliscū sibilantem. Hinc Salomon. cuꝫ
 saltatrice noli assiduus esse. nec audias il-
 laz. ne forte desperas in efficacia ei⁹. qd̄
 si Herodes monumentū seruasset preco-
 nis xp̄i caput nō abscidisset. Hinc Cry-
 lostom⁹ ait. nil aliud esse sciam q̄ amici-
 tie inimicā. ineffugabilem penam. necessa-
 rium malū. naturalem tēptationē. deside-
 rabilem calamitatē. domesticum pericu-
 lum. delectabileq; detrimētū. Hinc inde
 pat̄ noster Aug⁹. in libro de nuptijs scri-
 bes dicit. Inter mali ad hominē mulier ab-
 initio fuit. mortis porta. discipula serpen-
 tis. dyaboli cōsiliaria. furūcula arboris.
 fons deceptionis. canicula operum diu-
 norum. rubigo sanctorū. que vultus sacra-
 tissimos elixit. ⁊ cui⁹ homines iā pene an-
 gelos factos facies periculosa deiecit. cu-
 ius latrocinia puenerunt ad sidera. facies
 in terris posita in alto emisit scandala. in-
 viendo multitudinē viroz. que tanta ca-
 lamitas rerum viduarū paradysum cōpi-
 lauit ⁊ celum. quid igitur aliud mulier q̄
 fornicā decipule. q̄ insidiosa deceptrix.
 q̄ pueris ⁊ amarissima pest̄. que laqueo
 blādo incautos semp̄ elixit. ⁊ toricato ve-
 neno innumerabiles cruciauit. Quid ali-
 ud mulier q̄ laque⁹ dyaboli occupantis
 que vermiculo sepe ex alto deiecit impu-
 dentes. hinc sane scriptum est. Omnis so-
 dalitas mulierum. gluten ē delictoz. ⁊ vi-
 scus toricatus quo dyabolus aucupat̄.
 Sane igit̄ ⁊ prudenter Troie instituerūt
 seniores edici precomio. vt a facie fuge-
 rent Helene. cum publica adiret spectacu-
 la. ne scz sua in lecti pulchritudine ad libi-

dinem concitarentur. q̄ si pro civili hone-
 state seruanda infidelis ille populus tm̄
 adhibuit cautele. vt iuniores monerētur
 Helene fugere aspectum. quanto magis
 nos qui chusticole sumus. Hos qui deo
 dicati sumus. nos qui castitatem professi
 sumus. omnē peccandi oportunitatem fu-
 gere debemus. nō de loco fratres. nō de
 persona. non de tempore confidam⁹. qm̄
 nouimus qui ⁊ sanctimonia ⁊ pudicitia
 clari habebant̄ instigante dyabolo. data
 oportunitate vna actione. ⁊ tempus ⁊ p-
 sonam ⁊ locum sacrum omnes pariter p-
 phanuisse. nō igitur iniuria preceptor̄ no-
 ster etiaz in ecclesia iubet pudicitiam cu-
 stodiri. quoniam caprus ⁊ obcecat⁹. amor
 etiaz violare templa nō veretur. si ei pec-
 cādi cōmoditas exhibeatur. Decimum
 conseruande pudicitie remedium est cor-
 poris animiq; exercitatio. nāq; sicut acci-
 dia vtrūq; homines languidum facit. de
 virtutum culmine eijcit. calamitatibus af-
 ficat. contemptibile reddit. libidinis in eo
 fomenta nutrit. omnis turpitudinis ille-
 cebrosus actibus fedat. omnis male con-
 cupiscentie. ⁊ dem onuz sedem ipsum cō-
 stituit. ita econtra labor corporis. ⁊ exer-
 citium virtutum eum locupletatur. pur-
 gat. mundat. extollat. castum. pudicū. sa-
 uum. humilem. sapientem. deoq; gratum
 efficit ⁊ conseruat. Naturalium enī re-
 rum ad exercitium nos mouemur exem-
 plis. Her quidem ne corrumpatur ⁊ pesti-
 lens fiat. nūc agitatur procellis. nūc plu-
 uia roreque irrigatur. nunc caloribus. nūc
 q̄ frigidibus expurgatur. Sepe exagita-
 tur tonitruis nonnūq; inflammaē corrup-
 tionibus. crebro niues grandinesq; cō-
 genit. vt infecti ⁊ eleuari e terra lacunisq;
 vapores morbideq; exaltationes aut atte-
 nuentur aut proorsus in nihilum redigun-
 tur. Maria itez ⁊ clarissima ⁊ putredinis
 sunt expta. qz iugiter fluūt atq; refluūt. ⁊
 maximis sepe numero fluctibus tument.
 Decurrentiū fluuioꝝ genita. ⁊ ipsoꝝ de-
 niq; vñ salubriores sunt. Quiescentes autē
 aque putride ⁊ infructuose sūt gustui nau-
 seā. stomacho egritudine. odoratu fetore
 inferūt. Eo pacto religiosi ocio dediti pu-
 trent corpore. sedant̄ mente. ⁊ non nisi lu-
 rurie ⁊ cupiaz vmes pducunt. Ob eam
 rem vapores. exaltatōesq; ciboꝝ atq; po-

tuū ex lacunis nostri stomachi. utpote ol
 la ⁊ renum atq; lumboꝝ fontibus scatu
 rientes nisi vel ieiunijs consumuntur. vel
 laboribus per sudores resoluantur inu
 meras egritudines fociq; libidinis ⁊ in
 extricabiles temptatiōū laqueos inge
 nerant. Fugiam⁹ igitur torporem animi
 fugiamus corporis quietem. obediamus
 opifici nostro. qui in sudore vultus no
 stri iussit nos vesci pane nostro. Itaq; q̄
 in labore hominū non sunt. in labore p
 facto demonū erunt. Qui sudores euitāt
 mundi. in sudoribus cruciabantur infer
 ni. Luna sol ⁊ quippe sydera cuncta. ele
 menta omnia. plante ⁊ vniuersa germinā
 tia pigros arguēt. Cum eaispa oia ad in
 stitutum ordinatūq; eorum finē absq; oī
 segnitie contendant. omnis igit̄ vita no
 stra in hoc mūdo in laboribus sita esse de
 bet. vt in futura eterna potiamur requie.

Religiosoz igit̄ vita in his occupari
 ⁊ cōsumi debet exercitijs que deo place
 ant. ⁊ dyaboli vincula rumpant. ceu ora
 tiones lectiones disputationes monitio
 nes disciplinationes predicatiōes. hort
 rum vinearum pratorūq; prediorūq; cultu
 re. sacrorū mūdatio ⁊ cetera que ad stru
 ctiores fullones sutorea scriptores fabros
 pictores sculptoresq; spectant operatiōes
 ⁊ he precipue que ad bonum sanctūq; re
 gimen familie pertinet. Itaq; ipumis
 vir religiosus canonicas absoluat horas
 ab his ad lectiones proficiscat. quib⁹ ex
 pletis ad labores manūū cōgrediat. su
 per omnia tamen iussa cōpleat prelatoꝝ
 vt opera exerceat pietatis. Sed ad hanc
 quidem professionem seruitutis dei veni
 unt ex conditione seruili liberti. vel ppter
 hoc ab hominibus libertati dati. vel libe
 randi. ⁊ ex vita rusticana. ⁊ opificum exer
 citatione. ⁊ plebeo labore. tanto vtiq; fe
 licius. quanto educati fortius. qui si non
 admittant̄ graue peccatum est. multi enī
 ex eo numero vere magni ⁊ imitandi ex
 titerunt. propterea q̄ ⁊ ignobilia mundi
 elegit deus. ⁊ ea que non sunt. vt ea que
 sunt destrueret. vt non glorie omnīs ca
 ro coram deo. hec itaq; pia ⁊ sancta cogi
 tatio facit. vt etiam tales admittant̄. qui
 nullum afferant mutate vite documentū.
 neq; enim apparet vtrū ex proposito ser
 uitutis dei venerint. an vitam in opem et

laboriosam fugientes vacui. pasci atq; ve
 stiri. ⁊ insuper honorari volentes ab eis a
 quibus contēni contentiq; consueuerunt.

Tales quippe si quo min⁹ operent̄ de
 infirmitate corporis se excusare non possunt.
 qm̄ preterite vite consuetudine con
 uincunt. sed vmbra q̄o male discipline se
 contegūt. vt ex malo intellecto euāgelico
 sermōe dicēte. respicite volatilia celi. quo
 niam nō serunt neq; metunt. ⁊ cetera p
 cepta apostolica dicētia. Qui n̄ vult ope
 rari nō manducet peruertere nitunt̄. Ve
 re tales iuxta obiurgationem parētis no
 stri Augustini. in eo libro quem de ope
 ribus monachoz edidit. volatilia celi sūt
 per superbiam in altū se extollendo. ⁊ fe
 nū agri se carnaliter sentiendo. Itaq; vti
 nam isti. qui vacare volunt manibus. oī
 no vacarent ⁊ linguis. Itaq; enī tam mul
 tos ad imitationem imitarent. si non tm̄
 exempla pigra. sed etiam muta propone
 rent. Verum isti qui nihil carnaliter ope
 rando volatilia celi imitantur. cur man⁹
 ociosas ⁊ repositoria vt hoireas habere vo
 lunt. Cur ea sumunt ex altoꝝ labore re
 conduntur. cur deniq; molunt ⁊ coquūt.
 Hec enim aues non faciūt. cur volatilia
 celi non sunt in exemplo ad nihil reseruā
 dum ⁊ sunt in exemplo ad nihil operan
 dum. non tamen quisq; putat apostoluz
 contrarium fuisse euāgelio. cui ipse por
 titor ⁊ prece in vniūso mundo extitit. chri
 stus enim sollicitudinem prohibuit sua
 torum. non negocium humanoꝝ laborū.
 Apostol⁹ nō honestos iussit labores. ne
 comestus a nobis panis in iustos verta
 tur dolores. Ille auariciā que est idolorū
 seruitus vetuit. h̄ moderamen exercitij ad
 animi salutē iussit. Quod non modo ver
 bo sed opere vterq; miximodum comple
 uit. Itā quis legit christum vnq; ocio
 sum extitisse. Itūquid oīm suā peregrina
 tionē egit in laborib⁹. Itūquid impmis
 iussa capecebat parentū. Itūquid postmo
 dū cū palam voluit se esse filiū dei ostēde
 re quietit vnq;. Itā modo orādo. mō lan
 guozes sanando. mō oras ⁊ regiones plu
 rimas lustrādo. mō differendo. mō incre
 pando. modo monēdo. mō solando. mo
 do docēdo. mō instituta faciēdo. modo
 humanitatis. in oī diuinitatis. mō vniūso
 q; vbi libet opera ostendēdo operabatur.

[Marginal notes in a smaller script, partially illegible.]

Deus inertes pigri atq; indevoti ad eol
 solum christi animi cōvertite labores q̄s
 sue passionis tempore pertulit. Quis vn̄
 q̄ tantū laboravit. Quis vn̄q̄ tantū an-
 gariatus fuit. Quis vn̄q̄ tot dolores at-
 q; tormenta sustinuit. Nunquid ociosus
 fuit christus cum orando sanguinem su-
 dit. cum captus et ligatus exiit. cum co-
 laphos accepit. cum a planta pedis vsq;
 ad verticem capitis vapulavit. cuz caput
 perfossum spinis habuit. Cum venenata
 sputa et pocula suscepit. cuz tot obprobria
 blaffemias et cōtumelias tā equo animo
 audivit. cum altaz et ponderosam crucis
 arborem toto afflictio basulavit dorso. cū
 in eo pedes brachia et corpus totum extē-
 dit. cum manus pedesq; clavus cum inex-
 plicabili dolore confixos habuit. cum la-
 tus vulneratum ostendit. cū alto clamor-
 re verba pietatis in cruce pēdens intonu-
 it. cum tandem ex hac luce migrans tar-
 tarea regna iuasit. et alligato sathana. ca-
 pta preda expoliavit inferna. cum post-
 modum. xl. dieb; multis argumentis sua
 resurrectione probata celos ascendit. et ad
 dextram dei patris sedens. quem discipu-
 lis promiserat. paraclitum spiritum sc̄m
 misit. Quocirca ap̄tus Paulus ad He-
 breos scribens ait. Habentes pontifices
 magnum. qui penetravit celos Jesum fi-
 lium dei teneamus fidei nostre confessio-
 nem. Non enim habem; pontificem. qui
 non possit compati infirmitatib; nostris
 temptatū autem per omnia pro similitu-
 dine absq; peccato. Quem ipse aposto-
 lus sic gloriose imitat; est. vt nullis labo-
 rib; nullis periculis. nullis deniq; mor-
 tis generibus parceret. vt ei; nomen cun-
 ctis gentibus manifestaret. Un̄ et de se
 ipso Corinthis ita scribit. In laboribus
 plurimis. in carcerib; abundanti;. in pla-
 gis supra modum. in mortibus frequēter
 a iudeis quinq; quattagenas vnas mi-
 nus accepi. ter virgis cesus sum. semel la-
 pidatus sum. rer naufragiū pertuli. nocte
 ac die in profundum maris fui. in itineri-
 bus sepe periculis fluminū. periculis la-
 tronum. periculis ex genere. periculis ex
 gentib;. periculis in civitate. periculis in
 solitudine. periculis in mari. periculis in
 falsis fratrib;. In labore et erūna. in vigi-
 lijs multis. in frigore et nuditate. preter il-

la que extrinsecus sunt. instātia mea quo-
 tidina. sollicitudo omnium ecclesiaz. Quis
 infirmat. et ego nō infirmor. Quis sc̄da-
 lizatur. et ego nō vior. Et tandem post in-
 numerata itinez discrimina. post inexplica-
 biles diuini verbi preconizatōes. post de-
 niq; infinitas Romanoꝝ persecutioes
 capite p confessione nois christi truncat;
 est. ppter que et alia innumera Aug;. in li-
 bro de operib; monachoz de ipso ita lo-
 quit. mirandam rēfecit ap̄tus. qui reuera
 in tanta sollicitudine oim ecclesiarum p
 pagatarū et propagandarū ad eius curā
 laborēq; pertinentium etiā manibus ope-
 rabatur. Et rursus ap̄tus Paulus in-
 quit. nec furta faciebat. nec effractor aut
 latro. nec auriga aut venator. aut histrio.
 nec turpilucr;. sed honeste et inocentē que
 apta sunt humanis vsib; operabat;. Si-
 cut se habent opera fabroz. structoz. su-
 toꝝ. rusticoꝝ. et his similia. Neq; eni hone-
 stas ipsa reprehendit. qd reprehendit su-
 pbia eoz. qui honesti vacari amant. s; es-
 se non amant. nō igit; dedignaretur Apo-
 stol; siue rusticanū aliqd op; aggredi. si-
 ue in opificiū labore versari. Qui eni ait.
 Sine offensione estote iudeis et grecis et
 ecclie dei. q̄s in hac cā reuereri poss; igno-
 ro. Si iudeos dixerit. patriarche pectora
 pauerūt. Si grecos q̄s etiā paganos di-
 cumus et phos. multū sibi honorabiles su-
 tores habuerūt. Si ecclesia dei hō ille iu-
 stos ad testimoniū coniugalis semp man-
 suete virginitatis electus. cui desponsata
 erat virgo Maria que pepit christū. faber
 fuit. quicquid hoz ergo cū innocentia et
 sine fraude hoies operant bonū est. Itaz
 p̄cauet hoc et ipse Ap̄tus. ne quisq; ex ne-
 cessitate sustentande vite in mala opa di-
 labat;. Qui furabat; inquit iā non furetur
 magis autē laborez manibus suis. vt ha-
 beat vñ necessitatem tribuat patienti. q; si
 vas electionis Paulus q̄ iuste ac merito
 p euangelizandi officio. qd tanto exerce-
 bat cū feruore. p propaganda gubernan-
 daq; ecclesia. quā tanta prosequēbat; cari-
 tate. victū vestitūq; potuisset exigere. nul-
 lum mechanicū respuebat op;. ne cuiq;
 murmurandi preberet occasionē. quanto
 magis nos pro custodienda pudicitia. p
 euitanda mentis torpore. p faciēda obe-
 dientia. pro subueniendo monasterijs in

bonestis religiosiq; operi b⁹ laborare de-
bemus. Qui autē se ab operibus retrahē-
do dicunt vacare lectioni. nō ue ut Augu-
sti. cōtra tales inuebit. illic inueniunt qđ
precipit Apostolus. que est ergo ista per-
uersitas. lectioni noli obtemperare. dum
vult ei vacare. et quod bonū est. ut diuti⁹
legatur. ideo nolle facere quod legitur.
Quis enim nesciat tanto citius quicq; p-
ficere cum bona legit. quāto citius facit
quod legit. **O**bedientes igitur fratres
ap̄t̄icis preceptis aliquas temporum par-
tes manuum deputemus operibus. tunc
etiam nostre orationes deo erunt gratio-
res. quoniam citius exauditur vna obedi-
entis oratio. ut Augustinus inquit. qđ de-
cem milia contemptoris. Cantica x̄o di-
uina cantare et manibus laborantes faci-
le possunt. et ipso labore tāq; diuino ce-
leumate consolari. **I**n ignoram⁹ omnes
opifices. in quibus vanitatibus. et plerū-
q; in turpitudinibus theatricarum fabu-
larum donent corda. et linguas suas. cuius
manus ab opere non recedant. Quid er-
go impedit seruū dei manibus operantē
in lege domini meditari et psallere nomi-
ni domini altissimi. quid Paulū Antho-
nium Macharium Hieronymū Augu-
stinum et alios viros contemplatione cla-
rissimos quotidiana exercitatio impedi-
uit. ut de deo et gloria non considerarent
beatorū. **P**lacet igitur nobis vita beati Ar-
senij institutio qui quousq; omni tēpore in
opere manū esset occupatus. sicut cele-
stis patri ardebat amore. ut ob vehemēs
illius desiderij lacrimari cessaret nunq;.
Placet et alterius viri sanctissimi exēplar
qui cum in vasta solitudine carnis incen-
dio. et procreande prolis vexaretur stimu-
lo. et simul carnem et temptatorē dyabo-
lum superaret ex cenā mulierem vnā qua-
si uxorem. alteram quasi filiam plasmauit
Tunc ad se tacitus ait. Uxorem habes et
filiam. itaq; opus est ut magis ac magis
laboribus insudes. ut eis ac tibi victū ve-
stitūq; lucreris. eo pacto noctes diesq; la-
borans maceravit corpus. carnem in ser-
uitutem redegit. temptationes superauit
et suam illesam custodiuit pudicitiaz. **S**i
quis autem veram corporis infirmitatem
et laborare non possit. ostendit humane.
ut Aug⁹. etiā iubet. tractandus est. qui x̄o

falsam p̄tendit. et cōvinci non p̄t. deo est
dimittendus. **E**ū tñ et alios quoscūq;
hortamur. qui vel nō possunt. aut mani-
bus laborare cōtemnūt. a lectōne diuine
scripture et ab oratiōe non cessent. si ma-
las insurgentes cogitationes perdere affe-
ctant. **I**taq; diuina eloq; a peccato ho-
minē retrahūt. dicēte Propheta. **I**n cor-
de meo abscondi eloquia tua. ut non pec-
cē tibi. Oratio ut nō labamur. auxiliū im-
petrat. **L**ectiones diuine tonitrua sūt in
aure dyaboli. orationes deuote effuse iacu-
la sunt cōtra demones. per lectiōes relin-
quimur a tēptatore. per orationes fugamus
aduersarios. vtrāq; ppugnaculū ē et scu-
tum custodiēde pudicitie cuiuslibet aduer-
sitaris resistendi remediū. et oim tēptatio-
nū excellens victoria. **E**ū preceptor et sal-
uator n̄r ch̄ristus. ut nos tēptatori resiste-
re doceret. ipse per oia voluit tēptari. et in
tēptatione quilibet diuine scripture clypeū
oppōere. **A**tendā⁹ igitur fratres. qđ pre-
ceptor n̄r responderit dyabolo. et qñ talis
tēptatio nobis venerit dicam⁹ et nos illō
qđ ipse dicendū docuit. **T**emptatus ē de-
gula. qđ dixit. et nō in solo pane viuit hō.
Tēptat⁹ est de curiositate miraculi. qđ re-
spondit. nō tēptabis dñm deū tuū. **T**em-
ptatus ē de auaricia. que ē idolorū seruit⁹
quō resurrit. scriptū ē. dñm deum tuū ado-
rabis. et illi soli seruies. **S**ic et nos cū tem-
ptamur in luxuria. ad sacrā recurrētes scri-
pturā: dicam⁹ dyabolo scriptū est. nō me-
chaberis. et rursus fugite fornicationē. **T**ē-
ptamur de mūdi statu et honore. respon-
deam⁹ ei. scriptura inquit. nolite diligere
mūdū. neq; ea q̄ in mūdo sunt. hęc resi-
stendi viā imitantes. neq; concupiscētia
carnis nec oculorū. nec ambitō seculi nos
subiugabit. **O**ratio insup̄ q̄tum huic
habēde custodie psit. cum ex his q̄ in supe-
riorib⁹ considerauimus tractand⁹. tū ex san-
ctorū patrū gestibus apte trāsigit. qui im-
mūte carnis passiōe pro q̄daz singulari
remedio ad deuotas habebāt orationes cō-
cursum. **P**roinde diu⁹ Patrum⁹ Deū im-
mortalem vocat in testē. se demones plu-
ries audiuisse. eorū ad capiēdas aias recē-
sere x̄stias. **E**x his q̄b⁹ ali⁹ se 3̄ p̄statis-
simū virū habuisse certamē referebat. qui
quotiens ei prauas inq̄t imitto cogitatio-
nes. mox ad orationes p̄surgens se in terrā

cū gemitu ⁊ lachrimis p̄sternit diuinum
 implorās auxiliū. ad cui⁹ oīez cogor con-
 fusus abire. Ali⁹ aut̄ gloriebat̄ se contra
 torpore affectos. q̄ facile esse victorem.
 Quocirca sp̄ orandū est. ⁊ nomen dñi no-
 stri Jesu xpi p̄tra temptaciones inuocan-
 dū esse. b̄tus senex hortat̄. Ob eā rē quan-
 dam h̄ginez q̄ maxime tēptatam ⁊ plu-
 rimū oīoni deditam. Angelus dñi docuit
 vt si temptaciones sup̄are ꝑcupisceret. il-
 lis imminentib⁹ corde oīez diceret. **L**o-
 fige timore tuo carnes meas dñe. a iudicij
 c̄is em̄ tuis timui. cui non oīo obtparet
 oīm carnis non solū depresso. sed repulit
 ꝑcupiscentiam. Undecimū ꝑseruande
 pudicitie remediū est. carnis dimitio. do-
 mat̄ aut̄ caro multifariam. vno q̄dez mō
 ieiunij. quē parens nr̄. q̄ saluifere mā-
 dauit cū abstinentia esce ⁊ pot⁹ eā doma-
 re iussit. Qui em̄ riuulos adhibere cu-
 pit fontem desiccet op⁹ est. at em̄ semē cō-
 cupiscentie ⁊ oīs fluxus libidinis ex sup̄-
 abundantia fonte emanat ciboz. Itaq̄ ci-
 bi in stomachi olla decocti grossior pars
 ꝑ secessum emittit̄ subtilissima ꝑ venas
 sanguinez carnemq̄ transsubstantiat̄ vt
 inde vita ꝑseruet̄ animati. Quocirca q̄
 ꝑo vel ad augmentum vel ad ꝑseruandā
 vitam qd̄ satis est alimenti suscepit. qd̄
 sup̄ est in semen ꝑcreande prolis natura
 quertit. sup̄abundantia igit̄ potus ac abi-
 fons. lacus causaq̄ est oīs libidinis desic-
 ca q̄ lacum exhaurias fontem. colle cām.
 ⁊ riuulus. ⁊ effectus tollet̄ luxurie. Ob
 eā rem q̄ castitatis nitere desiderarunt cā-
 dorem adeo artificiosa suauerunt ieiunia
 vt languētes sicut b̄tus Hiero. meminuit
 aqua frigida vterent̄. ⁊ coctum aliqd̄ ac-
 cepisse. luxurie fuerit. Tale viteregimen
 sic Nicolaus tollentinas. vt suam h̄gini-
 tatem mente corporeq̄ suaret intactā cō-
 plexus est. vt annos. xl. carnes. oua. lacti-
 cinia. pisces. pinguia queq̄ ⁊ cuiuscunq̄
 generis fructus nūq̄ degustauerit. panis
 aquaue sola ꝑtentus. olerib⁹ interdum si-
 ne butiro ⁊ oleo pro maximis vtebat̄ de-
 litij. hunc viuendi modum! ab optimo
 parente Augustino didicit. qui vt in ser-
 mone de prudentia dicit se suosq̄ fratres
 heremi cultores crudis herbis. aqua. or-
 deaceoq̄ pane cunctis diebus contētos
 fuisse assent. preterq̄ in magnis solenni-

tatibus. vel dieb⁹ quib⁹a sancto sene ep̄o
 Valerio visitabant̄. qñ leguminib⁹ ⁊ vi-
 no ꝑ solēni quadā vtebant̄ refectione.
 Altero autē mō cuꝫ disciplinis verberib⁹
 q̄ corp⁹ affligit̄ eo modo gloriosus apo-
 stolus Paulus castigabat corp⁹ suū. ⁊ in
 seruitutem redigebat. Eo pacto beatus
 Hiero. ter in die ad sanguinis vsq̄ effu-
 sionē duro a seipso vapulabat̄ sato. Sic
 b̄ndictus inter vrentes spinas vepresq̄ sa-
 liens e mēte imaginē abijciebat mulieris
 Sic Nicola⁹ tollentinas cathenis ferreis
 suā confringens carnē noctem pene duce-
 bat̄ insomne. Sic beatus Anthoni⁹ vul-
 nerato dorso fugabat̄ demonē. In sc̄toꝝ
 q̄ patrum gestib⁹ hoc de quodā recolit̄
 ꝑconū q̄ cum ad eū in vasta solitudi-
 ne cōmorantē erratica ꝑgeret adoleſcētū
 la. moꝝ tēptator affuit solita emittēs iacu-
 la. ⁊ cū dei famulus grauiter ꝑcussus vie-
 ret̄ amore in ardētis lucerne flāmā digi-
 tos imisit. q̄ tēptatōis vehementiā. vt ob
 amoris iaculū articuloz nō sentiret incen-
 diū. Itō defuerunt viri cōstantissimi atq̄
 sanctissimi. q̄ ne ea cōtactu ipudicaz mu-
 lierū coronā amitterēt castitatis. Et vt ty-
 rannoz superaret̄ sanctic̄ propriā dentib⁹
 abscissam linguam in eaz spueret faciem.
 Quidā q̄q̄ mime imitandi sint iminenti-
 bus tēptationib⁹ virilia absciderūt. Itō
 nullis ꝑut desup̄ inspirati fuerūt. nudi in-
 cedentes. nudiq̄ sup̄ nudam dormientes
 glebā aut sup̄ humectantia sata iacentes
 libidinis flāmā extinxerūt. Alij ingelidas
 aquas demersi tēptatiōes superūt. alij ex
 nuib⁹. vt de diuo Frāscō. ferē mulieris
 imentē venietis cōfectā imaginem tā diū
 osculati sunt ⁊ amplexati. vt non mō libi-
 do. sed pene corp⁹ extinguerēt. alij in ca-
 dauē mulierū putredine atq̄ fetore fa-
 ciem volutates in nauseā ducebant̄ scia-
 rū dicentes. ecce qd̄ amas. qd̄ cōcupisces
 cui⁹ amore ardes. cui⁹ stimulo cruciaris.
 ⁊ eo pacto sancte pudicitie cōseruatores
 optimi euaserūt. Duodecimū remediū
 endē pupicite remediū est. sensuū custo-
 dia. nā cum nō nisi incognitū volūtas fe-
 rat̄ nihilq̄ mens cognoscat. qd̄ sibi quis
 mō non insinuet̄ a sensib⁹. sic tāq̄ nūcij
 ⁊ referēdarii aī custodiēdi sūt. vt ꝑ inordi-
 natas eoz affectiones animus nō labefiat
 Et q̄q̄ ob sui ꝑstantiā oīm sit sensuuz

Directiu⁹ vez cum natura qdam q̄dū in
 bui⁹ corpis ergastulo manet inclus⁹. cor
 poreis afficiat passionib⁹. Sic anniten⁹
 dū est sensuū custodie. vt menti non pre
 stēt occasionem ruine. nā q̄q̄ impatoriā
 maiestātē splendorē deceat iusticie. illāq̄
 cūctis hūanis reb⁹ anponat. nonnūq̄ tū
 aduerso relatu tam venustam gratiāq̄ si
 bi sponsam turbat et afficit. eo pacto sepe
 numero vana inordinataq̄ sensuum affe
 ctione ad eo. mēs nube tetigit vt difficile
 ei sit qd̄ vez qd̄ iustū qd̄q̄ sibi ad hono
 rem q̄modūq̄ cedit eligere. Ier em̄ carnis
 q̄ in vanosensuū affectu sita est. mētis re
 pugnat legi q̄ in recta est rōe sancita. Lo
 nemur igit̄ totis viribus sensuales biuta
 lesq̄ affect⁹ rōi subijcere. Subijciem⁹ aut̄
 optie. si nros custodiem⁹ sensus. visus vt
 pote auditū. tactū. gustū et odoratum. cu
 stodim⁹ aut̄ eos si eis imponemus habe
 nas. vt nō ad vanitatē. nō ad voluptatez.
 nō ad illicitos act⁹ relaxent̄. devano et im
 pudico aspectu q̄t mala gignant̄ sat̄ ha
 bunde dixim⁹. ppter q̄ et alia innumera p
 phetica summ⁹ David obnixe dūm p̄ca
 bas. vt auerteret oculos suos. ne videret va
 nitatē. p tactū aut̄ quāta solear mētis seq̄
 ruina. q̄s explicaret. Hēpe vt ad ignez
 suppa. sic mar⁹ tract⁹ se hz ad feminaz il
 la vt nō cremet̄. si ignem ptingat impossi
 bile est. h vt frequēter incendat̄. op⁹ est. p
 inde viri sancti gloriosuz de carne h̄re tri
 umphū cupientes non minusq̄ ignem aut
 quamcūq̄ rē pestiferā feminaz atq̄ refū
 oim molliū tractū et blandū vsū sibi p
 cauere. Vñ sicut beatus Gregorius in suo
 memit dialogo. p̄sbyter q̄dez etate p̄fect⁹
 et in sue vite laborans extremis ei q̄ con
 iunx fuerit mulieri dixit. non me tangas.
 adhuc ignicul⁹ in corde viget. Alter aut̄
 cū suam vltra fluxū transferret genitricē
 ne suam ptingeret carnē. manus inuoluit
 pallio. Duo q̄z nostre sacre religionis vi
 ri castissimi. quoz alter Aug⁹. Vincēt⁹
 alter Hermānd⁹ Herman⁹ appellatus
 phisici toccissimi et erpissimi. pulsz mu
 liez ad quamcūq̄ eoz instantiā ob eoz
 p̄seruandā pudicitā. et tangere et iudica
 re voluerūt nūq̄. qd̄ si Jō Bon. Mar.
 obseruasset. abscondi sibi manū et ex ma
 trone osculo non oportuisset. Itaq̄ beati
 Hieronymi monach⁹ ex tractu man⁹ so

ronis relinquere monasteriū fuisset cōpat
 sus. Et q̄uis oim mulierū cōtract⁹ incen
 tuū quoddā sit. qui tū p osculum et am
 plexum ē. flāma ignis videntis est. Per
 auditū cū siue bone siue male sensus disci
 pline sit. miximodū mens ipsa mouet. q̄
 te vanis poctarum fabulis et singulis ver
 bis turpib⁹. aures accommodare caueam⁹.
 qm̄ vt sacer inquit Ap̄ls. colloquia mala
 corripūt bonos mores. Quippe vani so
 ni. vani cantus. vanaq̄ verba pl⁹ demul
 cent aīm. q̄ nautas melodia Syrene de
 cipiāt. Idcirco ab aspide discam⁹ pruden
 tiam. qui ne a venefico incantate capiat̄
 aures suas terra caudaq̄ obtundit. nāq̄
 aurē vnā vtpote inferiorem in terrā cō
 punit. in alteram vtpote in superiorē ne in
 cantantis audiat verba caudam imittit.
 Sic et nos ne laqueis paudituz paratis
 capiamur. alteraz ad caudam h̄ est ad nri
 finis p̄siderationē. alterā ad terram. hoc ē
 ad diuini verbi cōminat̄. qz hō puluis
 est et in puluerem reuertet̄. meditatiōem
 aurē accommodem⁹. p̄fecto si cōne glo
 rie magnitudinē mortisq̄ iugiter cogite
 mus horrorem. nulla nobis erūt de cadu
 cis reb⁹ oblectamenta. imo has quas nūc
 putamus dulcedines. amaritudines esse
 censebim⁹. Gustus insup moderat⁹. si
 cut in superiorib⁹ longiori demonstraui⁹
 sermone. ois castitatis. ois p̄tinentie. ois
 dentiq̄ pudicitie acerrimus hostis. p̄pha
 nis violator. et obscen⁹ ē corruptor. ea de
 re q̄s ardentes cōcupiscentie stimulos
 tollere enpit. modere⁹ gustū tollat inglu
 uem. et gule desideria frenet. Tandem
 olfaciēdi imoderatio abijciēda est. vt enī
 fetor de maxime p̄sternētib⁹ naturā vnuz
 est. sic et suaves odores. adeo naturā reso
 cillant. aut Aristorelis vitā dieb⁹ multis
 vn⁹ dūtaxat pomi ab eo magno phie ar
 cano p̄fecti. odoratu scribat̄ progatā exti
 tisse. Caro autē plus q̄ op⁹ sit refecta oio
 rebellis efficiet̄. p̄lerūq̄ etiā odoroz ameni
 tas memorā eaz inducit p̄sonatū. q̄ volu
 ptati et carni solū sūt dedite. qm̄ he vt pla
 ceant amatoub⁹. varijs cōsueuerūt olen
 tib⁹ atq̄ coloubus maderieri. Etenim
 hz multe sint artes adisarij. oim tū artuz
 suarū venena. oēsq̄j decipulas q̄q̄ his
 sensib⁹ nris oppōit. Oculis. s. ad vidēdū.
 aurib⁹ ad audiendū. manib⁹ ad odorādū.

lingua ad loquendum. in ahil⁹ ad hctan⁹
 dū. Armat eni oculos ad illicitos visus.
 z militi xpi iā sibi renūciāt pulchras spe
 cies variāsq; formas demōstrat. q̄b⁹ tan
 gens certātis aspectū p scelerū nūcios ad
 ulterinas maculas infundit in corda. sin
 gulosq; attemptās. vtz captiuos teneat
 oculos nros. z insidiatores nobis excitat
 alienos. Hinc scriptū est. fornicatio mu
 lieris inextollētia oculoz ei⁹. z in palpe
 bris illi⁹ cognosce. Et rursus. q̄ viderit
 mulierē ad concupiscēdū eā. iam mecha
 tus ē eā in corde suo. Briaus pugna mo
 lestaq; cā. nondū eni ipsum flagitiū para
 cōmiserūt membra. z solo intuitu adulte
 ra iam iudicata ē aīa. necdū pene criminis
 instituta est cā. z a cordiū inspectore reci
 tata est iusta snia. Uide ḡ magnū pericu
 lum xpi miles. sed fac qd te tu⁹ docuit cā
 pductor. Si inqt oculus tu⁹ scandalizat
 te. erue eū z p̄ice abste. abscinde a corde
 tuo ipsam suggestiōis intentionē. z abstu
 listi mēbz te scanpalizans integritate cor
 poris pmanente. Sitr z aurib⁹ ille ne
 phand⁹ inimic⁹ p male suauem z turpissi
 mā cantilenā turpem infundit auditū. p
 linguā vibratas z odiosas iras imittit in
 corda. Abscinde hos sensus suggerentis
 iimici. lingua excitat ad inflāmandas li
 tes. ad inimicitias exercendas. ad blasfe
 mias ac turpiloqā. conuerte h⁹ organū ad
 artificem suū. vt labia tua rps apiat. z os
 annūciat laudes ei⁹. Illicitis odorami
 nid⁹ captat olfactū. man⁹ armat ad frau
 des. z auariciā. corde cōceptā radicē oim
 maloz alti⁹ inflāmat intrinsec⁹. vt effect⁹
 q̄s auarus velit esse suū propuū q̄cqd te
 tigerit alienum. h⁹ mō bec mēbra sunt ab
 scandenda. vt abscindas malā cōcupiscen
 tiā cordis z radices amputes auaricie et
 rapacitatis. Sic pueres vsus mēbro
 rū in artes bonoz operū. Ecce custodien
 de pudicitie que oim religiosoz maximū
 ē ornamentū. quoad fieri potuit remedia
 cōscripsim⁹. diuine. s. gratie iuocationem
 scē crucis signaculū. celestiu mentiu cu
 stodiam. scōz intercessionē. conatū ppriū
 plurimoz salutiferā meditationē. purā et
 nudā cōfessionē. distractionē siue mentis
 excessum. oportunitatis z cōmoditatis fu
 gā. exercitiū. carnis dōmitionē. z deniq;
 sensus custodiā annotātes. quib⁹ si p̄mu

niti erim⁹. nō dubito tā singulare mun⁹ in
 tegrū illesūq; seruabim⁹ z custodiem⁹.
 Ad qd faciendū. vt sum⁹ p̄pensiores. sum
 m⁹ pudicitie defensor Aug⁹. quinta clau
 stri abusiōe. pudicitie dignitatem sp̄m q;
 his h⁹ bis describit. pudicitia inqt castita
 tē h⁹. lites deuittat. iras mitigat. libidinez
 occupat. cupiditatē tempat. lasciuā casti
 gat. ebrietatē cauēt. verba nō multiplicat.
 gula cōcupiscencias purgat. furtum oīno
 dānat. Quid plura oia vitia restringit. et
 oēs vittutes. z q̄cqd corā deo z bonis ho
 minib⁹ laudabile ē nutrit. impudica nā
 q; vita nec laudē ab hoībus in p̄nti secu
 lo. nec remuneratiōē a deo expectat in fu
 turo. Pudica h⁹ vita famaz bonā inē ho
 mines posteris memoriā amabilē relinqt
 bonis sp̄ morib⁹ delectat z cōsentit. z as
 siduis scripturaz meditationib⁹ z eloq̄is
 aim figit. bonoz p̄cedentiū exēpla custo
 dit. z inseparabilia p̄fectis p̄ubernia neccit
 duob⁹ ḡ modis cōstat vere pudicitie exer
 citatio. i. corporis habitu z supficie z ai as
 sectu interno. p exteriorē iuxta Aplm co
 rā hoībus exēpla. p interiorē corā deo
 puidentus bona opa. Pudicitia nāq;
 corporis est alienas res non appetere. ai
 ipudiciā deuittare. an horā congruā nō
 gustare velle. risum nō excitare. verba va
 na z falsa non loq. habitum. p oia ordina
 tū. ppositoq; cōuenientē. tā capilloz q̄ vē
 stiū sicut decet hīc. Cū indignis p̄uber
 nia nō mire. supcilioz intuitu neminez
 aspicere. Vagari oculos nō pmittere. pō
 patico z illecebroso ingressu nō incedere
 nullo inferior inceptu bono ope appare
 re. nulli p̄tumelā aut robore incutere ne
 minē blasphemare. senes nō irridere. mino
 ri nō p̄trouersari. de his q̄ ignoras nō cō
 tractare. z ea q̄ scis nō oia proferre. Pec
 eni. pris amabilē hoīem reddūt. deo ac
 ceptabilē faciunt. Pudicitia autem ai est
 pl⁹ p̄pter dei oculos. q̄s hoīm bona opa
 facere. appetitiōē turpiū cogitationū cō
 p̄scere. oēs meliores se existiare esse. nemi
 ni inuidere. de semetipso nihil confidere.
 dei auxilio res oēs sp̄ cōmittere. ante dei
 oculos semetipm cōstituire. heretica pra
 uitate sensū nō maculare. catholicē p oia
 p̄sentire. deo soli adherere. castitatem eter
 ne mentis deo rpo offerre. Dīa cepta bo
 na opa mortis tm termino finire. p̄ntes

a

b

k 3

tribulatiões cū fortitudine ai negligere z
pūpendere. In terra p̄f̄ primos nihil
amare cūcti amoris in celo thesaurū p̄sti
tuere. z p̄ oī bono actu mercedē a deo in
celestib⁹ sperare. pudicitia ornāmētū no
biliū ē exaltatio humiliū. nobilitas igno
biliū. pulchritudo debiliū. p̄sp̄itas labo
rātū. solamē iustoz. augmentū oīs pul
chritudinis. decus religionis. destructio
criminiū. multiplicatio meritoz. creator
dei oīm amica.

Text⁹ tricesimū octau⁹. Augustinus

Et si hanc de q̄ loqr̄ oculi petulā
tiā in aliq̄ vīm aduerterit. statim
admonete ne cepta p̄grediant̄. s̄z
de primo corrigunt̄. Si autē p̄ admoni
tionē itez vel alio q̄cūq̄ die id ipsum eū
facere videritis. iā velut vulneratū sanan
dū. p̄dat. quicūq̄ h̄ potuerit inenire. p̄s
tū alteri vel tertio demonstrādū. vt duoz
vel triū possit ore p̄uinci. z cōpetēti seueri
tate coerceri.

Comētū tricesimū octauū Ambrosi⁹

Petulantia quidē p̄ temeritate z i
p̄bitate modernus vsus suscipit.
olim autē p̄ acerba exactione pecu
nariū a crebro petēda dicta sumebat̄. Va
gis autē oculi ascripta vtrāq̄ cōplectit̄ si
gnificationez. Qui enī ipudicos h̄z ocu
los iprob⁹ est z temerari⁹ petitor. qm̄ illi
cite rei non verb. s̄z pudendis ē flagitator
aspectib⁹. Et qm̄ puū in p̄ncipio malum
ita serpit. vt in fine ad p̄niciez labat̄. iubet
optie vt cū eā oculi petulantia in nostrū
aliq̄ adūterim⁹. statim admoncam⁹ ne ma
la p̄ ipsam cepta p̄grediant̄. sed de primo
corrigant̄. Sicut enim corporis. ita z ai
egritudines difficult⁹ sanant̄. si sero medi
cina pareat̄. z nonnūq̄ ob remediū tardita
tē de oi est desperandū salute. itaq̄ monē
di sunt z corripientes peccantes. S̄z in
correctiōe ipsa debet̄ ē modus seruādus
p̄sumū q̄dem p̄ceptor iubet. tum qm̄ si se
ueritas discipline dormiat dep̄ssa sicut iā
punita neq̄tia. tum qz qd̄ emendare negli
geris. cū videas emendādū adūsus cariz
tatē facis. tū ne iubent̄ dei trāsgressor. si
as p̄cepti. z a te cui nō resistis approbari

videat̄ error. Ob eas cās in libro de cor
rectiōe z gr̄a oñdit q̄ pacto. Sicut non ē
ab oīone cessandū. p̄ eis q̄s corrigi volu
mus. etiā si nullo hoīm orante p̄ Petro
dñs respexit eū. z fecit eum flere suū pctm̄
ita non est negligēda correptio. q̄uis de⁹
etiā nō correctos faciat esse correctos.
Tūc enī correctiōe p̄ficiat hō cum misere
atq̄ adiuuat q̄ fecit. q̄s voluerit etiā sine
correptione p̄ficere. Idcirco q̄tū ad nos
p̄tinet. q̄ p̄destinatos a nō p̄destinat⁹ dis
cernere nō valem⁹. z ob h̄ oēs saluos fieri
velle debem⁹. oib⁹ ne pereāt. vel ne alios
p̄dant adhibēda est a nob̄ medicinalē se
uera correctio. dei ē aut̄ illis eā facere vti
lem. q̄s ipse p̄s̄ iuit. z p̄destinauit p̄formes
fieri imāgini filij sui. Si enī aliq̄ timo
re nō corripim⁹. ne aliq̄s inde pereat. cur
z nō timore corripim⁹ ne aliq̄s inde plus
pereat. Itēq̄ dilectōis viscera maiora ge
stam⁹. q̄ beat⁹ Ap̄ls q̄ dicit. Corripite in
q̄etos. z solamī pusillanimes. suscipite in
firmos. patientes estote ad oēs. videte ne
q̄s malū. p̄ malo reddat. vbi intelligēdū ē
tunc pot⁹ malū. p̄ malo reddi. si corripie
ndus nō corripit̄. sed p̄ua dissilatōe negli
git̄. Itēq̄ maḡ nos cōpatimur p̄rio n̄ro
q̄s p̄nitissim⁹ inḡ n̄r. qui suo in euāgelio
iubet fr̄m in nos peccantē p̄ ei⁹ nanciscē
da salute corripiam⁹. Ecce oīs salutis au
ctor x̄ps. doctor gentiū Paul⁹. z oīm pa
rens doctorū Aug⁹. correctiōe tāq̄ sala
berrimū aiāz medicamentū iubet. Non
igit̄ eoz contēnam⁹ iussa. qm̄ ita peccat q̄
videt fr̄m suū peccare z tacet. sicut q̄ pe
nitētī non indulget. Hinc ppulchre Leo
p̄on. Max. ait. faciētis proculdubio cul
pā h̄z. q̄ qd̄ pōt corrigere. negligit emēda
re. z libat dño p̄sp̄era. q̄ ab afflictis pellit
adūsa. z negligere. cū possit. p̄turbare per
ūfos. nihil aliū ē q̄ fouere. nec caret scri
pulo p̄sensitōis occulte. q̄ manifesto fact⁹
nozi definit obuiare. Et prim⁹ innocētie
grad⁹ ē. odisse nefanda. Latū pandit de
linquentib⁹ aditū. q̄ iūgit cū prauitate cō
sensū. Et nihil p̄dest̄ alicui nō puniri p̄
prio. q̄ puniēd⁹ ē de alieno pctō. iā Luis
i alienis corripiedis culpis sit tenēd⁹ mo
dus dicam⁹. Etenī cū tres esse cās cor
ripiedoz delictoz cōptū habeam⁹. Una
cū adhibet̄ pena castigādī gr̄a. vt is q̄ de
liq̄t attētor fiat atq̄ corrector. Altera cū

dignitas auctoritasque eius in quem peccatur tuenda est ne pretermissa aduersione ei pariat contemptum. Postrema ut ceteri metu pene terreatur. Ob earum duas primas si imminere cernatur periculum mor qui peccauerit puniendus est. Hinc preceptor ait. statim admonete. Et in libro quem contra donatistas de baptismo edidit ait. Cuiuscumque hominis prauitas quanto periculosior est et toruosior. tanto instantius et operosius est corrigenda. Corripiendum autem esse peccatorem in primis inter te et ipsum solum auctor summus pietatis episcopus mandauit. ita quod prius ad monitio si commissi secreti sit. secreta sit et lenis. Iuxta apostolum Paulum dicentem. Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto. vos qui spirituales estis. instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. qui si te audierit. sicut veritas ipsa adiecit. lucratus eris fratri tuo. si autem te non audierit. in sua scilicet pergens malicia. adhibe tibi duos vel tres. ut in ore duorum vel trium stet oculus sue conuictionis verbum. Quod si non exaudierit eos. dic ecclesie. Si autem ecclesiam non audierit. sit tibi sicut ethiops et publicanus. Itempe qui secreta ad monitus corrigi de peccato negligit. publice arguendus est. ut vulnus quod occulte sanari nescit. manifeste debeat curari. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda. palam enim sunt arguendi qui palam nocent. ut dum illa aperta obiurgatione sanantur. qui eos imitando deliquerant corrigantur. Dum vni corripitur plures emendantur. Ad eius est enim ut pro multorum saluatione vnus condemnetur. quod ut Isidorus ait. per vniuersam licentiam multiplicentur iniqui. Recte igitur Origenes illos obiurgat sacerdotes. qui ut vni parcant. vniuersam ecclesiam molunt interitum. Que est ista bonitas. ista misericordia. vni parcere et omnes in discrimine adducere. polluitur enim ex vno peccatore populus. sicut ex vno oue morbida vniuersus grex inficitur. Ecce quod dignum in corrigendis emendandisque delictis tenendum modum diuina nos docuit sapientia. quod qua et euidenter constat Augustinus imbutus eiusdem faciende correctionis canonem hunc seruandum conscripsit. Itaque non vniuersum corrigendi sunt delinquentes.

nec semper secundum mensuram delictorum in crepationes oportet inferri. sed diligenter eorum qui dereliquerunt vires conditioes atque propositum. tempus etiam et locum correctioni commodum inspicere. ne forte volens rupta sarcire. maiorem operetur disruptionem. et cupiens erigere collapsa. ut Crisostomus inquit casum inferat grauiorem. Namque sicut egris. ut sane Lassi domus docuit. non vna causa salutis est. aliter enim cibus reficitur. alter per abstinentie beneficia tenuatur. hic lauacra molliora. ille ferrum querit ad vulnera. et sic varium poscit medicamen diuersa qualitas passionum. ita et feroces discretionem premerendi sunt. mansueti civiliter admonendi. dolosi caute. simplices sub lenitate tractandi et ideo vbi que necessaria probatur esse prudentia. que rebus omnibus adhibere videtur accommodata. In omni tamen correptione odio habeantur peccata. non homines. Proinde ad Constantium de vnico baptismo Augustinus scribens ait. Corripo in te quod tuum est agnosco quod chulsi est. hoc enim iustus est. ut cum mala hominum reprobamus. que cumque in illis bona dei reperimus approbamus. hoc inquam iustum quod in sacrilego etiam non violem quod verum inuenio sacramentum ne sic emendem sacrilegum. ut in eo perpetrem sacrilegum. Attendamus igitur impunitis in corrigendis peccatis ad commode et publicum bonum. subinde ad propriam delinquentis salutem. pensemus peccati grauitatem. consideremus persone qualitatem et conditionem. temporis ac loci oportunitatem. modumque inferendorum verborum. aut etiam si oportuerit verborum seruemus. Omnis liuor. omnis ira peccati. omne odium. omnis in correctione pompa. et elatio abijciat. Timeat deus. amice iusticia. et religionis cunctis humanis rebus preferatur dignitas. Nec si obseruabimus tamquam ex magno pietatis officio mirummodum merebimur. proinde preceptor subdit.

Textus tricesimus nonus Augustinus

Nec vos iudicetis esse malitiosos. qui hoc iudicatis. magis quippe innocentes non estis. si fratres vros qui iudicando corrigere potestis. tacendo

perire pmittis. Si eni frater tu⁹ vuln⁹ ha
beret in corpore. qd velut occultari. dum
timet secari. nonne crudeliter a te sileret. et
misericorditer indicaret. Quato ergo euz
pott⁹ debes manifestare. ne deteri⁹ putre
scat in corde.

Lōmentū tricesimūnonū Ambrosi⁹

In dicendo quidē maliuoli nō su
mus. tacendo vtiqz nocentes eri
mus. qm̄ sicut nostra ex taciturni
tate pietatiōis. ita ex peccati insinuatōe
sumus cā salutis. Si enī crudelis est. qui
in fratris corpore vuln⁹ celat. multo ma
gis crudelis ē. qui peccati vuln⁹ in fra
tris nō indicat. et re⁹ mortis illius existit.
quē tacendo perire pmittit. ille quidē ope
re. hic vō taciturnitate venit condēnand⁹
Et vō si is crudelis censet. qui frat⁹ cul
pam tegit. ecōtra misericors. pculdubio ē
qui eaz detegit. Quid enī peunt maius
prestari pōt qz vita. Nōne cum viuere vi
uentib⁹ sit esse si sic oparis. vt vitam nō p
dat tribuis esse. Sed sunt q̄ portare sibi
vident⁹ peccata cū peccatōib⁹ tacēt. Sed
pfecto ista sitatio detestanda ē. Quocirca
vt Augustinus in sermone de Jacob. et
Esau iubet. porta peccatōre nō vt ames
peccatum in illo. sed vt psequar⁹ peccatū
propter illū. Dilige peccatōre nō in q̄tū
pctōr est. sed in q̄tū hō est. quō si diligis
egru. persequeris febrē. Itā si pacem das
febru nō diligis egrum. Dic ergo qd verū
ē fratri tuo. noli tacere. ne tibi eueniat qd
scriptuz est. Ne mihi qz tacui. Quid enī
aliud agim⁹. qz dicere qd ē. noli ergo mē
daciē loqui. sed apta veritate dic qd verū
est. sed donec corrigat⁹ portet. etenim si
cut molestus ē medic⁹ furenti frenetico.
et pater in disciplinato filio. ille ligando.
iste cedendo. s; ambo diligendo. et si illos
negligat et perire pmittant ista pott⁹. ceu
cōtra donatistas parēs noster inuehit. fal
sa mansuetudo crudelis ē. Si enī equus
et mulus quib⁹ nō est intellect⁹ morlib⁹ et
calcab⁹ resitūt hōibus a quibus eoz vul
nera curanda cōtractant. et cum inēden
tes et vngulas sepe hoies periclitent⁹ et ali
qū vepent. non tū eos deserūt. donec per
dolores et molestias medicinales reuocēt
ad salutem. Quanto magis hō ab hoie. et
frater a fratre. ne in eternū pereat nō ē de

ferendus. magna appē illi merces ab oī
pottē deo debet. qui dicit. Bti misericor
des qm̄ ipsi misericordiā consequent⁹. Et
gloriosus apłs Jacob⁹ inquit. Qui puer
ti fecerit pctōrem ab errore vie sue. salua
bit aiām eius a morte et operit multitudi
nem peccatorum. Si tamen obiurgādis
et corripiendis male agentibus quis par
cit. qz oportuni⁹ tempus inquirat. vel de
eisdem ipsis metuit. ne deteriores ex hoc
afficiantur. vel ad bonam vitam et piā eru
diendos impediūt aliosqz infirmos pre
mant atqz auertant a fide. non vt eidem
cum dei descripsit ciuitatem placuit. vide
tur esse cupiditat⁹ occasio. sed caritatis cō
silium. Sed nonnulli propter propriam
imbecillitatem. Aliqui propter peccantiū
obstinationem ab hoc magne pietatis se
retrahunt officio. Quibus per Augusti
num contra epistolam Permeniani dici
tur. vt misericorditer corripiant quod pos
sunt. quod autem non possunt. patienter
ferant. et cum dilectione gemant. donec
deus desuper emendet et corrigat. aut vt
qz ad messem differant eradicare zizaniā.
et paleā ventulare. vt tū de salute sua. bo
ne spei christiani. inter desperatos. quos
corripere non valent. in vnitatem versentur
auferrant maluz a seipsis. id est vt in ipsis
non inueniatur. quod eis in morib⁹ dis
plecat aliorum. ne ab illis quos corripe
re nituntur eis dicatur. medice cura pri
teipsum abice prius a tuis trabem. po
stea a meis oculis paleam.

Leet⁹ quadragesimus Augustinus

Sed anteqz alijs demonstratur
per quos conuincendus est. si ne
gauerit pri⁹ preposito debet ostē
di. si amm onit⁹ neglexerit corrigi. ne for
te possit secretius correctus non innotē
scere ceteris. Si autem negauerit. tunc
mentienti adhibendi sunt alij etiam corā
omnibus vt possit nō ab vno teste argui.
sed a duobus vel tribus conuinci. conui
ctus vō secundum prepositi. vel etiā pre
sbyteri. ad cuius dispensationem pertinet
arbitrium. debet emendatōiā subire vin
dictam. quam si ferre recusauerit. etiā si
inde non abscesserit. de via societate. pij
ciqz. nō enī hoc fit crudeliter. s; misericor
dit. ne ptagione pestifera. p̄imos perdat

Comentū quadragesimū Ambrosi⁹
Robus magister multifariam ni-
 titur suos discipulos docere sapi-
 entiam. ⁊ medicus prouidus ut p-
 fecte sanet. diuersorum generum confet-
 re medicamenta non cessat. sic preceptor
 nostro satis non fuit. spirituales morbi sa-
 nādi cōmune ⁊ euangelicum tribuere me-
 dicamen. sed iuxta religionis ⁊ temporis
 exigentiam. nonnulla etiam particularia
 mirus est excogitare remedia. quaten⁹ san-
 cte religionis conseruaretur honor. ut po-
 te si scater a quocūq; fuerit in delicto cō-
 prehensus. monit⁹ neglexerit corrigi. an-
 teq; alijs demonstretur. per quos cōuin-
 cendus est. si negauerit. prius preposito
 debeat ostēdi. Post igitur comparientis
 malam monitionē. anteq; alijs illud pan-
 dat. preposito tanq; maiori mōasterio re-
 uelare debet. tū ne forte possit. id est si for-
 te possit. ita q; ne pro si accipiatur. secret⁹
 correctus non innotescere ceteris. hoc est
 ut secretius peccatum correctum ceteris
 non innotescat. Conseruari enim debet
 semper quoad fieri potest proximi nomē
 ⁊ fama. quoniam ut scriptum est. melius
 est bonum nomen q̄ diuitie multe. tum
 ut presidenti debitus exhibeatur honor.
 tum quia cum iudex sit omnium. que in
 monasterio aguntur sibi illa debent pri⁹
 notificari. tum deniq; quoniam in adhi-
 bendis remedijs. doctior credendus est
 atq; expertior. inde fit ut credatur per eū
 possit facilius egroto subueniri. Si au-
 tem tanq; medico et iudici suo. sce-
 lus suum negauerit. tunc mentienti ad-
 hibendi sunt alijs etiam coram omnibus.
 ut possit nō ab vno teste argui. sed a duo-
 bus vel a tribus iuxta euangelicum pre-
 ceptum conuinci. ⁊ merito quidem. quo-
 niam iustum est. ut qui monitus secreto
 corrigi de pctō noluerit. publice argua-
 tur quatenus vulnus quod nequit occul-
 te sanari manifeste curetur. Omnis enim
 disciplina medendi erigit. ut quales sint
 inualitudies. q̄lia vulnera. qualesq; egro-
 tantium passiones. talia tribuant medi-
 camēta. Quo fit ut occulta occulte. ma-
 nifesta palam. immatura limitationibus.
 digesta ferro. et alia queq; prout opus
 fuerit. ⁊ iuxta arbitrium medici sint cur-
 randa. Adrito igitur manifesta pctā nō

sunt occulta obiurgatione purganda. pa-
 lam em arguendi. increpandi ⁊ si expedit
 hberandi sunt. q̄ palā deliquerūt. aut qui
 occultā prempserūt disciplinā. ut eoz ce-
 teri terreat exemplo. Et quidē non cu-
 iuscūq;. sed ppositi vel presbyteri tanq; p-
 prii medici ac iudicis arbitrio emendato-
 riā linquēs. debz subire vindictā. quam si
 ferre recusauit. etiā si a monasterio sponte
 nō abscesserit. de via inquit societate abij-
 ciat. neq; ut adiecit. h̄ sit crudelitē. sed mi-
 sericorditē. ne ptagiōe pestifera plurimos
 pdat. Itaq; morbida facta pec⁹. ut poeta
 inq̄. totū corrūpit ouile. Itaq; valde me-
 lius est. ut p multoz salute p demne. et a
 psortio vn⁹ pellat. q̄ p vni⁹ exemplū to-
 tū sanctū piclites agimen. Quare hor-
 tamur oēs in dño. q̄ aliqua sunt labe infe-
 cti. ne sue. aliorūue. cā sunt perditionis. ut
 non mō supioz. verum etiā equaliuz atq;
 inferioz equo aio velint correctiones su-
 scipe. male acte vite vitia relinquere. a ca-
 su resurgere. virtutib⁹ incubere. ⁊ in omni
 sanctitate preceptoris nri saluberrima ob-
 seruare mandata. Itō Laym. nō Judā
 qui prius salutiferas sūmi dei cōtempse-
 runt monitiones. subinde ob eoz pecca-
 ti magnitudinē eius negauerūt iniam se
 quatur. sed Petrū aploz pncipem. qui
 peccatū suū amare fleuit ⁊ inferioris. scz
 Pauli non cōtempit correctionem. quē
 in epistola ad Hierosolymitanū ita com-
 mendat Augu. fidelis dispensator. Pau-
 lus. veritatis non falsitatis Petrum ar-
 guendo. Petrus hō benigna pietate su-
 scepit. atq; iā rari⁹ atq; sancti exemplum
 posteris p̄buit. q̄ nō dedignēt. sicubi for-
 te recti tramitē reliq̄ssent. etiā a posteriori-
 bus corrigi. Laudabili⁹ ē inquit accipe-
 re corrigentē. q̄ audacter corrigere deui-
 antē. q̄ autē si peccauerint corrigi nolunt
 nihil aliud eligerūt eū h̄ mūdo. nisi dāna-
 ri. Itā q̄ pctōz veniā negat. nō eos aliq̄
 sanitate custodiūt. s; egros subtrahūt me-
 dicinā. Nam si putare nō debes te amare
 seruū. qm̄ eū nō cedis. aut tūc amare disci-
 pulū qm̄ ei nō das disciplinā. aut tūc ama-
 re filiū tuū. ut p̄res nri inq̄. qm̄ eū nō cor-
 rips. quō te amas. si corrigi n̄ amas. Itū
 quid aut seruus aut discipul⁹. aut etiam
 fili⁹ tibi carior ē. q̄ turpe tibi q̄ tibi ami-
 ma tua. Si ego te plus his amas. et

R

eos nisi corrigas non amas. cur tu correptionem ad tui salutē fugis. cur emendationē spernis. cur vitia sequeris. Non audis prophetam clamantē. qui diligit iniquitatem odit animā suam. Non audis ipsum protestantē q̄ longe est a peccatoribus salus. Non audis deū verum et inflexibilem iudicem profitentem. q̄ iniquos odio h̄t. Non audis eundē ad correctōez equo aīo ferendam. exhortantem. et q̄ dulciter paterno affectu dicentē. Quos amo corigo et castigo. gaudet quippe de si correctos viderit. quos emendat. Letat̄ euz et iustos mutatos insperet. quos flagellat. vehementi exultat. terrores et minas. et vbera in peccatores pficere ad prauos corrigēdos. q̄ ad reos puniendos eroptet. Igitur si quos amat corrigit et castigat. si nō vult disciplinā a filijs negligi. imo omnē filium quem recipit flagellat. et si omnem filium ad h̄ flagellat. vt corrigat. ad h̄ corrigit vt pater. hoc est vt deo dignū exhibeat. timeat quē nō flagellat. vt filiū esse non possit. timeat quē corrigere nō vult de⁹ in hoc seculo. ne euz supplicio destinet post seculum. Timeat q̄ adhuc in seculo gaudet et letat̄. ne in eternū cōtristet et ploret. Timeat q̄ cum iustis in hoc seculo nō dolet. ne cum peccatoribus in supplicio phenni iaceat. Sed si peccatores inquis delictorum suoz verbera in hoc seculo patiunt̄. cur et sancti viri pariter et eque cū peccatoribus affligunt̄. nisi q̄ ad emendationem peccatorib⁹ correctiones. iustis ad probationem iusticie proficiunt. vt enim his remedijs peccatores corriguntur a malis ita iusti his augent̄ i bonis. Illos enim emendat deus. vt corrigat. hos nō probat vt auget. illos a culpa reuocat. hos sanctiores sibi reservat. Illic peccata corrigunt̄. hic merita virtutū augent̄. Hic ergo recordatio penitens. hic pure mentis leticia gaudens. Ille indulgentiam diuinam eroptat. hic premia premissa iā cogitat. Ille pium iudicē veniam postulat. hic iustum remuneratōre expectat. ille sollicitus vt possit impetrare quod postulat hic securus. q̄ potest quod meret accipere. nam peccatores salutis emendatione deus corrigit ne inueniat malicia crescente quod iudicet. odit enim supplicium. q̄ ante presertim ne condēnet. Sive ergo ab

homine siue a deo peccatores castigentur patienter castigatōes ferant. neq̄ de ipsa correctione augmentent̄ contra gratiam nec de gratia cōtra correctionem. q̄ et peccatis iusta pena debet et ad ipsas pertinet iusta correctio. que medicinalis adhibetur etiam si salus egrotantis incerta. vt si is q̄ corripitur ad predestinatorū numerū pertinet. sit ei correctio salubre medicamentum. si autem non pertinet. sit ei correctio penale tormentū.

Text⁹ q̄ dragesimus prim⁹ Augustinus

Et hoc quod dixi de oculo nō fingendo etiam in ceteris inueniendis. prohibendis. indicandis. cōvincendis. iudicandisq̄ peccatis. diligenter et fideliter obseruentur cum dilectione hominum et odio vitioz.

Comentū q̄ dragesimus primū Ambrosi⁹

Quoniam nō solum defigens oculum abominabilis ē deo. sed etiaz omnium peccatorum genera sua imensa atq̄ purissima et simplicissima odit maiestas. ideo ea in corrigēdis emendandisq̄ alijs peccatis diligentia et sollicitudo seruanda iubetur. que in custodienda pudicitia et in obiurgandis castigandisq̄ impudicis fuit demandata. quā tñ tanto studio. idcirco iussit explicitate intactaz seruari. quoniam profecto neq̄ feminis. neq̄ deo dicatis hoibus maius posset tribui ornamentū. Et hoc quozūcūq̄ corrigēdoz peccatoz officium. diligenter inquit et fideliter obseruet cū dilectiōe hominū et odio vitioz. qm̄ vt alibi ipse inquit Sic diligendi sunt hoies. vt eoz nō diligantur errores. Aliud est enim amare qd̄ facti sunt. aliud odisse qd̄ faciunt. Sed sunt nōnulli. qui aliorum redarguūt culpas nō taz ex caritate. q̄ ex odij amaritudine. nō tā vt eos corrigi velit. q̄ vt odiū quod in corde seruant exercere possint. et hoc quod nō ē fm̄ deum. et magis ad vinctam pertinet q̄ ad disciplinam. Nempe nil magis probat spiritualem virum. sicut peccati alieni tractatō. sicut nihil ad experiendam medici prestantiā efficaciq̄ debita sanatio languoz. Igitur quē

admodū medic^o nō ex odio. nō ex ira. non
 ex vindicta. non ex hūcūq; luore. sed vt sa
 ne^o egror^o vulnera incidit. ita ver^o corre
 ctor nō insultationē sed curationē. nō cō
 uitia sed auxilia. nō dolorē sed amorē. nō
 iniuriā sed gratiam intendit delinquentis
 Ob eam rem nunq; alieni peccati obur
 gandi suscipiendum est negocium dicitur
 mus: nisi cum interrogationibus nostraz
 consciam examinam^o internis. Lūdo
 igit^o nob^o ipis corā deo rīdem^o si dilectio
 ne nos ad correctōez faciendā mouemur
 Et si non nūq; erigēte culpa sonet in vo
 ce aspitās. sp̄ nihilomin^o in mēte maneat
 lenitas obtpante apl'o q̄ in spū lenitatis
 mādāt delinquentiū fieri instructiōes. cau
 tos nos reddens ne nos ipsos tēptemus
 Attēdere em̄ magnope debem^o q̄ alios
 rep̄ndim^o. qz ipi pctoresz fragiles su
 mus ne grauiē tēptemur. siq; dez indignā
 do poti^o qz p̄paciēdo obiurgam^o. hic sal
 uator z redēptor n̄r xp̄s Petz quē suum
 instituerat vicariū. labi voluit. vt z alijs
 cū laberent^o p̄pati sciret memieretq; suam
 ita fragilē an̄ aduentū spūssancti extrusse
 naturā q̄lez in corripēdo fratre actu con
 spiceret. Ac p̄inde nō dur^o nō asp̄ non
 impetu^o. sed moll. lenis. z q̄et^o esz rep̄
 henzor. Tūc quippe lapsi aio eq̄on corre
 ctiones suscipent. qm̄ sicut a sapiēte scrip
 tū est. Sermo moll^o frāgit irā. durus autē
 suscitāt furorē. Arcesst igit^o p̄sides pctō
 rē. z sic eum ameno affēz colloq̄o fili mi.
 q̄ta sp̄ te p̄secut^o sū dilectiōe sp̄ te amauit
 sp̄ te dilexi tu^o mibi cure fuit honor. z in
 teriori plus erga te caritate exarsi qz bōa
 de cā exteri^o demōstraueri. meis in obsecra
 tionib^o nunq; te tradidi obliuioni. Et in
 qb^o fm̄ deū tuis petitionib^o potui satisfā
 cere negaui nunq; vt^o tua glia mea fuit.
 qm̄ scriptū est. glia p̄tis est fili^o sapiens.
 Cū te ire de x̄tute in x̄tute videbā. in ex
 plicabili afficiebar leticia. lau dabā deū in
 te. z sue infinite maiestati nō cessabā gra
 tias agere. qm̄ talē mibi subditū. imo fra
 trē. imo filiū carissimū p̄cesserat. Sz nūc
 o fili mi dulcissime. om̄e gaudiū meū con
 uersū ē in tristitiā. ois dulcedo in amari
 tudinē. ois leticia z risus in luctū. qz vi
 deo te offendisse creatorē tuū. Ecce dile
 ctissime quē amo sicut aiaz meā. cum luxu
 ria te labefecisti. polluisti templū dei. qd

es tu sicut scriptū est. templū dei scīm est
 qd estis vos. Et itez nescit^o qz corpa via
 templuz sunt spūssancti. Sed h̄ scio qz p
 fragilitatem peccasti. Itōne ver^o dico: cui
 vt velamē quod dā hēat excusatiōis assen
 tiet. Ergo fili mi vt p̄ditaz grām saluato
 ris renāscisci possis. Volo vt tui te penit
 teat delicti. volo mibi vt vnā des p̄solatō
 nē. Itōne fili mi dulcissime libenti aio fa
 cies. Qui si p̄pūct^o ac demulsus qz pacto
 erit. q̄ nā sit illa interrogabit. tunc pi^o pacē
 x̄bis amenis. z amplexib^o dulcib^o. ipsuz
 faciat h̄ mō polliceri. fili mi. mibi magna
 est tibi leuis. mibi iocūda. tibi salutifera.
 tibi vtilis. deo acceptilissima. hec in quaz
 illa ē. vt tuū p̄fitearis pctm̄. z a tanta te in
 posterū abstineas turpitudie. z eo modo
 etiā si cor hēat adamantuz ad cōdignam
 sui mouebit emendationē. Et nunc vt ad
 te pctōr sermonē cōuertā. Noli obstinat^o
 esse. noli p̄inas asp̄nari monitiōes. Noli
 ampl^o platū tuū imo p̄iem macerare do
 lore. Cōuertere ad d̄m deū tuū. Exaudi
 p̄ces p̄tis tui. Derelinque iniqs vias tu
 as. Consule saluti tue. Noli p̄pter tuā p
 tinaciāz p̄ire. Scito qz vltor acerrim^o est
 d̄ns pcti. z tū benign^o ad te suscipiendū.
 si disposit^o es ad ipm̄ aduendū. credo q̄
 quis non vis corrigi. Despando peris. an
 sperando. Si qdē sperando. qz tuo in aio
 dicis. Iniquitas mea sup me ē. In pctis
 meis cōrabesco. q̄ mibi spes ē viuēdi. Au
 di p̄phetā. imo d̄m p̄ os p̄phete
 dicentē. Nolo mortē pctōis. tm̄ reuertā
 impi^o sua via pessima z viuat. Si sperā
 do peris. qz in tuo dicis cogitatu. Bon^o
 es de^o z misericors ignoscit oia. Nō red
 dit uala p̄ malis. Audi Aplm̄ dicentem
 An ignoras qz patiētia dei ad p̄niam te
 adducit. Sz dic^o nec despo. vt despando
 peres. nec spero vt male sperādo peream.
 Sed adhuc modicū tps viuā. quō volo
 postea me corrigam. z cū correct^o z con
 ūsus fuero. Delebit de^o oia mala mea. O
 miser qd ais. Quare h̄ dic^o. qz forte inq̄s
 p̄misit de^o indulgentiaz. Sed qd addere
 dies malos dieb^o malis. sufficiat diei ma
 licia sua. malus dies hestern^o. mal^o hodi
 ern^o. malus crastin^o. an putes eē bonos
 dies quando satisfācis volu p̄tatiō^o tuis.
 quādo in luxurijs enutris cor tuū. qm̄ illi
 diar^o aliene pudicitie. qm̄ fraude p̄tristas.

[Marginal notes in a smaller script, partially illegible due to fading and bleed-through.]

p̄tinū tuūz. q̄n cōmodata negas. quoniā
 falsuz p̄ mimo iuras. Q̄n exhibes tibi bo
 nū p̄andū. nō putas q̄ bonū diē ducis.
 Un̄ z ab Augul. clare disertū ē fieri p̄t
 vt dies bon⁹ sit cū mal⁹ fuerit hō. Adalos
 dies vis addere malis dieb⁹. q̄ p̄misit ti
 bi de⁹ indulgētā. Si crastino die te vi
 cturū nemo tibi p̄misit. lege vbi p̄missus
 sit crastin⁹ dies. Et viue crastino die ma
 le. q̄ frater nō debui s̄ dicere. lōge erit
 forte vita tua. Si lōga erit bona sit. Qua
 re vis h̄re vitā longā z malāz. Aut longa
 nō erit. z illa te d̄z delectare. q̄ non h̄z finē
 Aut longa erit. z q̄d mali erit. q̄ diu b̄n
 vixisti. tu male vis diu viuere. b̄n non vis
 z tū crastinū diē nemo tibi p̄misit. corrige
 te o miser audi scripturā ne tardes cōuer
 ti ad d̄m. neq̄ differas de die in diem.
 Subito enī venit ira eius. z in tpe vindi
 cte p̄det te. Audiā in quā vocē te pie cor
 riptis. Fac q̄d dulciē rogat. Imple q̄d
 iuste iubet. Noli esse p̄tinax. Noli insani
 re i p̄cto tuo. amplectere saluberrima do
 cumēta. ama te corrigentē. vt p̄bus a sapi
 ente dicaris. a q̄ scriptū ē. Corrige sapiē
 tē z amabit te. corrige stultū z habebit te
 odio. Nolo igit̄ p̄ odiū discipline inē stul
 tos cōnumerari. sed sapiēs p̄ emendatio
 nē male vite cōprobari.

Text⁹ q̄dragesimūsecūdus. Augustin⁹

Quicūq̄ aut̄ in tātū p̄gressus fue
 rit malū. vt occlte ab aliq̄ litteras
 vel q̄dlibet mun⁹ accipiat. si s̄ vl
 tra cōfiteat̄. p̄cat illi z orez p̄ illo. Si autē
 dephendit̄ z p̄uincit̄. s̄m arbitriū p̄positi
 grauius emendet̄.

Comētū q̄dragesimūscdm Ambrosi⁹

Munera nō solū. auz. argentū. lit
 tere. sudariola poculēta. esculēta.
 z q̄cūq̄z manūū sūt acceptiōes. a
 quibus nomē mun⁹ accepit. vezetiā con
 cilia z fauores sub munex veniūt appella
 tiōe. q̄ sepe numero q̄z cetera maiou sūt
 p̄cio habenda. q̄n maiou sunt in onaste
 rio a cuiūq̄z recipiēti vtilitati. Expunur
 enim iudices. sapientum cōsilijs magna
 tūq̄z fauorib⁹ multo magis q̄z auro et ar
 gēto n̄ mō res publicas. s̄z puatas augeri

Et cū eē p̄cipuo regule fundamēto sui
 gulare habeat̄ in monasterio decretuz. q̄
 omnia sunt z eē deant cōia. i magnū pro
 fecto p̄gredit̄ malum. q̄ munex q̄d cūq̄z
 clam z occulte accepit. Quid em̄ id aliud
 est. nisi scē z aplice vite eūtere fundamen
 ta. nisi regulā destruere. nisi ordiez ac san
 ctū p̄positū infringere. nisi sancitā p̄uari
 care legē. Nēpe sicut q̄s tāto mai⁹ fac̄ bo
 nū. q̄to rem puataz efficit cōioze. ita ecō
 tra q̄s tanto mai⁹ facit malum q̄to rem
 cōem facit puatioze. Jure igit̄ p̄ctm̄ s̄ ag
 grauando inqt̄ quicūq̄z aut̄ in t̄m̄ s̄ est in
 tam magnū p̄gress⁹ fuerit malū. vt occul
 te ab aliq̄ s̄ras. vel q̄dlibet mun⁹ accipiat
 occulte em̄ accipe sua p̄ retentione puata
 instar Jude oculos h̄ntis. in quib⁹ ab
 lata recōdat̄ intellexit. Duo sūt in eidez
 v̄bis insinuant̄ mala. furti videlicet. z pro
 p̄rietatis. furtū quidē. q̄m vt in exodi inē
 p̄tatione ab Augustino scribit̄. furtum
 nō p̄mittit̄. nisi dū alieno occulte ablato
 proxim⁹ ledit̄. S̄z quis maior̄ proxim⁹
 monacho. q̄ monach⁹. q̄z monasteriuz. et
 quō magis monasterium ledit̄. q̄z q̄n que
 cūq̄z bona. siue iura sua a monachis oc
 cupant̄. clādestineq̄z retinent̄. Proprieta
 tis v̄o p̄ctm̄ insinuat̄. q̄z q̄ monasterij sūt
 proprias facit. Nāq̄z quicūq̄d acquirit mo
 nach⁹ monasterio acq̄rat̄ leges iubent. z
 s̄ p̄prietatis malū t̄m̄ p̄fecto est. vt re
 ligioso nihil damnosū. nihil detestabili⁹.
 nihil piculosū. t̄m̄ in quā malū ē. vt dice
 re iura audeat̄. Adon. Mar. sup̄ h̄nda p̄
 p̄rietate disp̄sare nō posse sed sunt qui nō
 desinunt alleuare p̄ctm̄. aut q̄ clādestia
 munex receptio p̄ctm̄ nō sit q̄z furtū non
 est. q̄z si inuito datore recipere mun⁹ nō
 esset. aut si furtū fit. z israelit̄ furtū a teo
 extiterit p̄cessū. furtum p̄ctm̄ nō est. quia
 nullū admittit̄ p̄ctm̄ de. quib⁹ d̄z. q̄ nisi
 magnū esset malū occulte munera susci
 pere. nequa q̄z vir summe sanctitatis Eli
 seus Syezr̄ discipulū suū tam acerba lep̄
 p̄cussisset passione. q̄m Naamā syri occul
 ta suscepit munera. nec ob eaz̄ rē furti cul
 pam euitauit. q̄z non inuitus dator p̄tu
 lit. sed q̄m voluntariū datum sibi clam tri
 buit. q̄d erat alteri tribuendum. z diuine
 gratie intulit iniurias. vt pro celesti mune
 re caducūz terrestre suscipet mun⁹ Dice
 bat quippe Syezi naaman exhortari vt

Deum iudeoz vnicū z verum esse deū cōfiteretur. et sue infiniti maiestati gratias ageret. q̄ pro recepta gratia aliquid humani muneris ab eo exigere. Neq̄ ista helitici populi exemplo quispiam ad futurum d̄ esse p̄pensus. qm̄ re vera. illi furtū nō cōmiserūt. tū q̄ sibi recupauerūt ablatā. tū q̄ illi abstulerūt iussu. cui⁹ oia sunt p̄deinde d̄m⁹ parens noster sup̄ exodo inq̄t. Illud enī de⁹ iussit. qui nouerat quid queq̄ pati oporteat. nec israhelite furtus fecerūt. sed deo iubēti mysteriū tribuerūt

Et qm̄ inter oia munera q̄ detestatur est si occulte suscipiant. solas lras nom̄iauit qd̄ cum cause nouerit indagem⁹. Porro aut p̄ lras insēra. h̄c⁹. z iura monasterij intellexit. aut prelatoz. vel etiā ad occultas directas epl̄as inuicuit. Hoz vtz meditar⁹ fuerit. detestandū precauēdūq̄ scelus merito adnotauit. Neq̄ monasterij iurib⁹ tectis. monasteriū detegat oportet. Si presidentiū occupent littere. occupatores ecclesiasticas non effugiunt celsuras. impedunt in sup̄ reꝝ gerendaz officia. Si autem ad tegentes spectat. noscānt se suarū rerū nō esse censores. Noscāt qd̄ dulces lras. z sudantola z crebra munuscula. teste Hieronymo sanct⁹ amor nō habet. Itaq̄ puidit sapientissim⁹ doctor multa indecētia p̄ litteras futura esse cōmercia. q̄ vt tolleret nixus ē occasiōnem tollere. Et q̄z ipsa munerū occultatio graue sit delictū. si tū hō inquit vltro z sponte p̄fiteat occultas. parcat illi. z oretur p̄ eo. Ne culpa leuior efficiat. q̄ confessione volūtaria humiliter aperit. p̄inde sanct⁹ David cātabat. Dixi cōfitebor aduersus me iniusticias meas dño. z tu remisisti impietatem peccati mei. Et ap̄ls Jacobus. Corde credis inq̄t ad iusticiā. ore autē p̄fessio fit ad salutem. Itō dicebat Job. Si iustificare me volueris. os p̄demnabit me. ac si diceret. me reū z p̄denanduz esse p̄ os meū p̄fitear necesse ē. Et dñs p̄ Esaiam. dic tu iniquitates tuas vt iustificeris. Et beatus Ambrosi⁹. Nō pōt quisq̄ iustificari a pctō. nisi fuerit pctm̄ ante p̄fessus Qd̄ David p̄ pctm̄ de populi murmuratione ex obiurgatione Bad. z visioe angelicē ceditis populū intelligēs ingemuit. ac humiliter excusans dixit. Ego sum dñe q̄ peccauit. z ego inique egi q̄ oues sūt. qd̄

fecerūt. Tertat obsecro man⁹ tua z me z dñm̄ patris mei. Et q̄ quidē confessio ne ac populū suū meruit. Ret David indulgētiā obtinere. Merito igit̄ p̄ceptor noster iubet illi p̄cedū esse. q̄ vltro cōfiteatur. ac insuper p̄ illo orādū. vt etiā dei clemētia ei dimittat. Et qm̄ deus pctōrū nūq̄ dimittit. nisi in corde ipse doluerit. doleat ipse z vobiscū etiā oret. vt ei a clemētissimo indulgeat saluatore. Neq̄ bec illa p̄fessio ē. q̄ nos liberat. q̄ paradisiꝝ aperit. que spem salutis tribuit. q̄. s. vt diuus inq̄t Ambrosi⁹. cum p̄nia sit. p̄nia autem vera est dolor cordis. z amaritudo aie. p̄ malis que q̄sq̄ cōmisit. Si autē nō sponte vult cōfiteri. sed deprehendi cōuinciq̄ expectat. tūc sim p̄p̄positi arbitriū grauius emendet. Consequēs enī est. vt grauior culpa grauiorē subbeat penā. Et hō grauiē mortaliterq̄ offendit. q̄ maluz qd̄ agit abscondit. hic enī credit dei iudiciū effugere. fugitq̄ a tanto languore sanari ac perinde q̄tū in se est. se insanibilē redidit. Iure igit̄ cōprehensus atq̄ p̄uictus grauiori est puniendus flagello. Neq̄ p̄positi oia deo relinquāt punienda. qm̄ sic agentes inmerita iudiciaria p̄tate fungūnt Quid enī deus alios ordinasset p̄tates. alios constituisset iudices. Si sue vellet oia imediate maiestati cōmitti. Neq̄ de ipsi⁹ tm̄ presumeudum ē misericōdia. vt credam⁹ q̄ impune velit peccatū abire. q̄n̄ imo vt a parente nostro optime disertū est. Null⁹ debite grauioris pene ab eo accepit veniam. nisi qualemq̄q̄ z si longe minorem. quā debeat soluent penā. Ita enim impartit a deo largitas misericōdie. vt nō relinquat iusticia discipline. Merito igit̄ presidentes delicti grauitatem cōsiderent peccatoris p̄ditionem. z cū culpa penā caritative cōpēsent. Ipsos hō q̄ latebus incubunt. in oneo atq̄ exhortoz. vt si nō vltro velint cōfiteri. saltē conuicti p̄ eoz salutesferas penitentiās ferant. Cogitentq̄ sane longe meli⁹ esse eis. vt h̄te poraliter patiant q̄ in inferno eternalitē crucient.

Text⁹ q̄dragesimusterti⁹ Augustin⁹

U Estes vias in vnū beat⁹ sub vno custode. l' duob⁹. l' q̄t sufficere p̄nt

ad eas excutiendas ne a tineis ledant.

Comentū quadragesimūtertū Ambrosi⁹

Qui fm deum viuere cupiūt. ⁊ de sua p̄fessionis integra laudari obseruantia. nō solum magna ⁊ one rosa. q̄ per se peccatū sunt. sed etiaz pua ⁊ leuia. q̄ sunt dispositiones ad delictū sūmo studio sibi cauere debent. Hinc fit vt sagax p̄ceptor n̄ras vestes in vno hēam⁹ loco s̄b vno custode. vel duob⁹. vt q̄t sufficere p̄nt ad eas excutiēdas iubeat. tū ne propter incuria neglecte. a tineis corum panē. tū nesi pp̄rio loco vestē cōstipare liceret. illā nobis tāq̄ rem pp̄riā vendicāremus. ⁊ interiorē ai vestem tineas demōliret infernalis. Ad hoc quidē illud referatur. qd̄ in alta regula dicit. Nemo inquit vendicet sibi aliquid pp̄rium siue in vestimento siue in aliqua re. Hoc sequētis l̄re sensus p̄tendit cū dicit. Et sicut pascim⁹ ni ex vno cellario. sic induam⁹ ex vno vestiario. Vbi clare se oberrare cognoscant q̄ nostre sacre religionis p̄fessos nihil pp̄riū etiā in cōi posse habere asserūt. nō enī ex vno iuberet vesci cellario. si cellarium habere nō p̄mitteret. peculiare qd̄ vestiarium atq̄ cellarium p̄hibet. nō cōe. Et q̄ntimo vt illud detestē. hoc v̄o approbet. no tanter qd̄ sequit̄ adiecit. Et si fieri pōt ad vos nō pertineat. qd̄ vobis indumentū pro t̄pis congruentia p̄ferat. vix h̄ recipiat vnusquisq̄. qd̄ deposuerat. an aliud qd̄ alter habuerat. Duz tū vniciq̄ qd̄ op⁹ ē nō neget. Id̄ aut si fieri pōt vt si cui⁹ piā difficile videat̄. liceat ipsum qd̄ deposuerat vestimentū recipe ad maiorē tū p̄fectionē spectaret. si ad tantū sui peruenisset cōtemptū. vt eo solūmodo. qd̄ op⁹ est corpori content⁹ esset. sequens Ap̄t̄i sentētiā dicentis. Habētes victū ⁊ vestitum his contēti esse debem⁹. non enī q̄ntū aut quale determinat. sed ea tm̄ noiat que satis vident̄ esse nature. Imperfecto⁹ enī hoim voluntas semp plus appetit q̄ ipa erigat nature nēitas. Namq̄ vt a stoico illo Seneca. et diuo Hieronymo p̄clare scriptū est. humana natura modico ē contenta sed p̄suetudo multa addidit. ⁊ volūtas plurima copulauit. Vex si q̄s p̄fecte deū diligeret. cūctis carnalib⁹ deli-

derijs oīo renunciaret. multa q̄ ressecaret supflua que mō tenet quasi nēcia. Quare studendū nobis ē toto corde. tota mente. totisq̄ virib⁹ verū ac p̄potentē deū diligere. quaten⁹ eius amore cōpotes cuncta supflua referem⁹. qd̄ cuiq̄ op⁹ est minime denegātes. qd̄ quidem vt fr̄es sui inberemo commorantes ope complere possent. sicut ipse in sermone de oratione refert eis cōe muniēbat vestiarium. v̄n ad eos scribens ita inq̄t. Et vt bene p̄sallere ⁊ orare possitis absq̄ magno corporis impedimēto. de bonis ep̄atis ecclesie ypoñ. centū et xl. vestimēta cū calciamentis vobis dilectis fratrib⁹ meis deportari feci. vt t̄pe frigoris quantū necesse fuerit vnusquisq̄ recipiat. reponētes ⁊ custodientes ea in cōi vestiario cum oī diligentia ⁊ caritate. sciētes q̄ vera caritas nō querit q̄ sua sunt. s̄ que dei. que aut̄ facientes non deficiētis quib⁹ apte constat. q̄ cōe sit habendū vestiarium. a quo p̄ natura conseruanda. pro cōmodo obsequio deo p̄stādo. nō p̄ habendis oblectamētis corporis quisq̄ accipere d̄s. que vt stāt. nō op⁹ est. vt huic vel illi magis afficiamur tegmēto. aut p̄ h̄ vel illo habendo p̄tēnam⁹. Si autē. vt noster aduectit p̄ceptor. Hinc mē vos contētionēs ⁊ murmura oriunt̄. dū conquerit aliq̄s se deterius accepisse. q̄ p̄riū habuerat ⁊ indignū se esse. q̄ nō ita vestiatur. si cur ali⁹ frater ei⁹ vestiebat. Hincq̄. vos p̄bate. quantū vobis desit in illo interiori sc̄to habitu cordis. qui p̄ habitu corporis litigatis: quēadmodū enī calciamēta vestimēta. anuli corona. ⁊ alia h̄mōi h̄it⁹ sūt corporis. sic prudētia. iusticia. fortitudo. t̄pantia. fides. spes. caritas. sc̄ia. sapia. intellect⁹. hūilitas. patia. cōcordia. p̄p̄ clemētia. māisuetudo. ⁊ alia h̄mōi h̄it⁹ sūt cordis ⁊ quēadmodū illa corporis ita s̄ ornamentū oīe. ⁊ quēadmodū illa fortuite sūt dona. hec spiritus sancti sunt munera. ⁊ illa cauduca sunt. ⁊ fluxibilia. hec perpetua et incorruptibilia. illa mltis p̄nt modis auferri. hec neq̄ eripi neq̄ s̄bripi p̄nt neq̄ icēdio. neq̄ villo naufragio amitti. ⁊ sicut illa preda sūt tyrannoz. ita ⁊ hec ipsoz vitioz. ⁊ sicut illa pace vigent. ita ista cōcordia augentur. ⁊ sicut plia ⁊ guerre illa ad nihilant. ita lites p̄tēdēs ⁊ murmura ista effugāt. S̄ pugnare hec ad iuicē vidēt̄.

vt asseram⁹ virtutes esse indebiles. et eas
 et prede et fuge fore obnoxias. Profecto
 nulla est oppugnatio. si nra cōphēdas in-
 tentio. **N**āq; vt asseruim⁹ nō nisi a vi-
 tijs oppugnant⁹ virtutes a q̄b⁹ si ille se ma-
 nent. in eternū. pculdubio manent. qm̄ p
 prij sunt possessoris inseparabiles comites.
 diuo testante Boetio. q̄ in egregio phice
 solationis volumine ita inq̄t. **N**as saltē
 nullus potuit puincere terror. ne vīm cor-
 mites. psequerent⁹ iter. Si lites igit⁹ et cō-
 tentiōes et alijs vitijs multū virtutē op-
 pugnant. efficac⁹ est ad expiendū argumē-
 tū q̄ntū; nobis desit in illo interiori sc̄to
 habitu cordis. si pro habitu cordis litiga-
 mus. **N**ēpe cum iurgia lites et tentiōes. et
 murmuratiōes. nō nisi ex aīo oriant⁹ ela-
 to. nec duo sil⁹ possunt in eodē eē contra-
 ria. et eo pellant⁹ virtutes oportet. hinc. p
 vtendo exteriorib⁹ vestibus vocis clamo-
 rem aīq; p̄turbatiōē abijcere. q̄ sollicitē
 debemus. **P**auli apli salutiferū; dogmā
 humilē suscipientes q̄ ait. **N**ihil p̄ contē-
 tiōē. aut inanē gloriā superiores sibi in-
 uicē arbitantes. nō ea q̄ sunt sua singuli
 cogitantes. sed ea q̄ sunt alterius. **P**luri-
 mū enī valent hec duo ad remouēdas li-
 tes. generandāue cōcordiam. cū quisq; se
 inferiorē oibus cogitat. et ea q̄ sunt alteri⁹
 magis q̄ q̄ sunt ppria p̄sāt. **I**n his enī
 duob⁹ humilitas et caritas cōmendat⁹. q̄
 nō solum vt docte agit **H**ugo discordare
 nō solent. sed etiā discordantes ad cōcor-
 diā reuocare. **Q**uantū autem religiosoz
 aīe imineat periculi. si vestimētū suū ap-
 piā aliud sibi faciat peculiare nō ex decre-
 mento interioris aī solū. sed ex intensa cu-
 piditatis labe euidenē dinoscitur. **A**d
 quā euitandam **H**ug⁹. **S**auianū mona-
 chū q̄ p̄claris instruit documentis. **I**m-
 primis inq̄t. si vis dño placere et ad bea-
 titudinē celestis regni puenire. obediens
 esto. **S**i vis obediens esse humilis esto.
Si vis humilis esse. rē peculiaritatis. q̄ si
 venenū in oibus fuge. **E**cce q̄ si oīs trans-
 gressiōis radicē rē peculiarē designat fu-
 giendā. tāq; si apte assereret. **S**i peculiū
 hēs neq; humilis neq; obediēs eris. ac p
 inde deo placere nullaten⁹ poteris. **E**t iō
 p̄ tā pestifero peculiaritatis malo euitan-
 do remedium adiecit dicens. **S**i vis pecu-
 liaritatē nō habere cupidus esse noli. **S**i

vis cupiditatē vincere amorē xp̄i te idue.
Si vis amorē xp̄i induere. amorē vitioz
 de corde tuo radicit⁹ amputa. **S**i optas
 odisse vitia. fratrē tuū etiam male meritū
 dilige. **S**i certe fratrē tuū cupis diligere
 noli ei detrahere. aut cū detrahentib⁹ cō-
 miseri. **N**oli eū odisse. noli nocere. **R**em
 peculiarē oīo fuge accommodatū acq̄re-
 re noli. et tua nō acquiras aliena intermit-
 te. **C**onsidera **S**iezi discipulū; **H**elisei.
 q̄ cōmoda sua quirendo et pecuniā **N**aa-
 man postulando eterna p̄ maledictionez
 percussus ē. post hūc **J**udas scarioth amā-
 do pecuniā temeritat⁹ vel cupiditate tra-
 ditoris p̄ auiditate pecunie tradidit salua-
 torē. et quali morte finiuit. euangelista te-
 stat⁹. **A**biens laqueo se suspēdit. **T**ertius
 x̄o post hos **A**nania fraudauit ppriaz
 pecuniā cōscia vxore sua. quā sil⁹ vouerant
 deo. cupiditate seducti aplica inia morti
 adiūcti sunt. qd̄ etiā nunc monachoz or-
 do id facere videt⁹. qui amorē pecunie vel
 peculiarē in corde tenere delectant⁹. **E**tiā
 de quanti et quales hoc pestifero morbo
 peculiaritatis perierūt. et quātū ab isto la-
 queo mortis capti fuerint et capiunt⁹ et de-
 ducunt⁹ in pfundum inferni. post hec q̄n-
 ta ex h̄ morbo oriunt⁹ inala declarat. cuz
 subdit. **D**e radice peculiaritatis inq̄t vel
 amore pecunie gignunt⁹ vitia hec. **I**no-
 bediētia. supbia. auaricia. contumacia. va-
 na gloria. extollentia. voracitas. mēdaciū
 atq; luxuria. p̄ has virtutes peculiaritatis
 demergunt⁹ in barat⁹ infernale. **V**n scri-
 ptum ē. **E**t vobis mōachis. q̄ diuites es-
 se cupitis in pecunijs et locupletes in ve-
 stibus et amicitia regna celoz. qui sponte
 dño. p̄missum dedistis observare norma;
 p̄im sc̄toz. quoz exēplis ex actu radiare
 mini in celis. et mō p̄ cupiditatez pecunie
 ac negocijs secularib⁹ dediti intrabit⁹ in
 ignem eternū. **Q**uid pficit vobis orare.
 vigilare. ieiunare. et militiā monachi ha-
 bere. et oī hora mens vīa in vanis et cadu-
 cis rebus. et peculiarib⁹ reuoluit. **Q**uid mi-
 seri dicturi in die iudicij eritis. qm̄ hec aī
 oculos vestros in testimonū ante tribu-
 nal eterni iudicis assignata erūt. **T**ūc au-
 dire verebunt⁹. ite in ignē eternū. q̄ p̄parat⁹
 dyabolo et angel⁹. **V**ideat⁹ frēs dile-
 ctissimi. ne q̄s vos decipiat. male rei exē-
 plo. et dicat⁹ sic illi fecerūt aut faciūt. ita et

nos faciam⁹. Obsecro fili atq; admoneo
obserua ⁊ custodi te ab isto malo ⁊ illece
broso ⁊ pestifero morbo peculiaritatis. si
nō vis amittere beatitudinem sempiternā
Audi fili dñm dicentes. Beati pauperes
spiritu. qm̄ ipsoꝝ est regnū celoz. Et ite
rū dñs. Nolite possidere aurū neq; argē
tum. neq; duas tunicas. neq; es. in zonis
vestris. age ita vt delectet̄ deo vita tua.
ama esse pauper. qz dñs Iesus christus
pauper fact⁹ est. Tanti patris monimen
ta fratres mei nō a Sautiano soluz. sed
a nobis oibus sunt suscipiēda. Etenī cuz
illum monuit nos oēs. et posteros quos
cūq; in eo est exhortatus. ⁊ qm̄ tanta ab
dicationis pfectio. vt inter hoc ⁊ illud ve
stimentū non discernat̄ paucorū est. ideo
qđ dederat propter impfectos mandatū
tempat dicens.

Text⁹ q̄dragesimus quart⁹ Augustin⁹

Ed tñ si vestra tolerat̄ infirmitas
vt hoc recipias qđ deposuerat.
in vno tñ loco sub cōibus custo
dibus habete qđ ponitis. ita sane vt nul
lus sibi aliquid operet̄. sed omnia vestra
opera in vnū fiant maiori studio atq; fre
quentiori alacritate. q̄ si vobis singuli fa
ceretis p̄pria. Caritas enim de qua scri
ptum est. qz nō querit que sua sunt. sic in
telligit̄. qz cōmunia propriis. nō p̄pria
cōmunib⁹ an̄ponit. Et ideo t̄to ampli⁹
vos proficere noueritis. quāto amplius
rem cōmunem q̄ p̄pria curaueritis. vt
in omnibus quib⁹ vtr̄ transitoria necessi
tas. superemineat. que permanet caritas

Cōmentū q̄dragesimū q̄rtū Ambrosi⁹

Omnū generum infirmis compa
tiendum est. propterea si claudus
non velociter ambulat. si lipp⁹ nō
clare videt. si obtusus nō distincte audit.
si debilis ieiunare non potest. minime est
obiurgandus. immo vt paulo habetur
inferius. si latens est dolor in corpore.
famulo dei dicenti. qđ sibi doleat. sine du
bitatione credendum est. quare merito in
quit. vt si nostra tolerat̄ infirmitas. s̄ est
si ob animi nostri imbecillitatem. infirmi
tatemq; mentis id toleram⁹. vt illud. s. r.

ciplam⁹ indumentū. qđ in vestiario pos
sueram⁹. in vno tñ loco sub cōib⁹ custo
dib⁹ iubet. nos habeam⁹. qđ posueram⁹
vt videlicet dum in cōi loco reponimus s̄
ipm̄. qđ in proprios vsus suscipim⁹. non
propriū sed p̄mune esse credat̄. Lō fert
quidem cōis locus de nob bonam secula
rib⁹ famā refrenat vtentium affectū. Di
sponit ad omnimodaq; proprietatis abdi
cationem aim. ⁊ deniq; ad habendam ca
ritatem ianuam pandit. Et sicut vestimē
ta calciamēta. vinum. segetes. ⁊ quecūq;
ad victum vestitūq; spectant nec nō orna
menta. ⁊ prouentus quoscūq; in p̄mune
habere iubemur. sic etiam opa nostra ita
cōia esse debent. vt sane nullus sibi aliqđ
opef. sed omnia nostra opa inquit in vnū
fiant maiori studio. atq; frequentiori ala
citate. q̄ si nob singuli p̄pria facerem⁹
nullus est p̄fecto tam piger. nullus tam
ignarus q̄ si sue relinquat̄ libertati. to
tis virib⁹ non cōef aliqđ quouis modo
opari. vt sibi saltez vitam p̄seruare queat
Multo magis pro cōi religionis bono
vnū quisq; debet opari. Sed quid di
cam qz pro reb⁹ publicis tantus quosda
torper inuadit. vt ea labepent⁹ desinant.
⁊ p̄ p̄uar̄ tanta sit eis sollicitudo. vt nul
lis laborib⁹ nullis sudorib⁹. nullis vigi
liis. nullis innerum discib⁹. nullis p̄fisi
monijs. null cuiuscūq; generi fatigatio
nib⁹ peant. Conspicim⁹ etiā mercatores
maximis cū anxietatib⁹ in latronū. pirra
taz. atq; naufragij periculis non solū p̄
uincias. sed oia mundi clymata plustrare
vt ditent̄ atq; locupletent̄. Eadem⁹ ali
os i re militari mille modis q̄tidie se in
gerere morti. vt vel diuitias pariāt. vt sue
dom⁹ statum augeant. vel suaz virium ⁊
publicent. ⁊ relinquant posteris nomen.
Intuemur etiā sciaz professores noctes
ducere in somnes. p̄ce viuere multa terra
rum spacia pagrare. ⁊ nunc legendi. nūc
scribendi. nunc differendi studiis sine in
termissione deditos esse. vt famosi ⁊ sin
gulares fiant. quaten⁹ quem optant finē
valeant adipisci. Lemim⁹ medicos. non
saniem. nō stercoꝝ. nō vinam. nō vomit
us. nō quoscūq; horridos abominabilef
q; fetozes. nō deniq; pestilentes morbos
fingere. vt sibi vel lucrū vel amictiā. vel fa
uorem. vel famā. vel saltē gloriā possint

vendicare. Ad duentimus agricolas die
 noctuq; colēdis agris insudare. vt letas
 inde segetes legant. Ad alleatores. fabri.
 architecti. textores. sutores. ceteri vniuz
 artifices sic in ea quaz norunt arte se exer
 cent. vt nullo mittant torpore rē puatā au
 gere q; si isti vt tpalitē se extollāt. r mortali
 bus hoib⁹ placeāt. tā feruenter laborant.
 q̄to magis frequētiuz alacritate. nos
 q̄ religiosi sum⁹ vt eternaliter viuam⁹ im
 mortaliz deo placeam⁹ pro publico reli
 gionis p̄modo vel p̄seruādo. vel augēdo
 opari debem⁹. Ad h̄ em̄ caritas de q̄ scri
 ptū ē. nō querit q̄ sua sunt. nos impellit
 qd̄ sic n̄ interpretat̄ p̄ceptor. q; cōia pro
 prijs nō ppua cōib⁹ an̄ponit. tanq; si pa
 terter diceret. Ob eā rem null⁹ sibi aliqd̄
 debet opari ppriū. sed oīa in cōi fiant ma
 iori studio atq; frequētiuz alacritate q̄
 si nob̄ essent ppua. Om̄ caritas non q̄
 rit q̄ sua sunt. sed cōia illa. s. pprijs ante
 ponendo. Quocirca si xp̄i caritas. q̄ sua
 sunt. mie querit. null⁹ n̄m̄ debz sibi quip
 piā opari ppriū. Et rursus si eadē xp̄i ca
 ritas cōia pprijs an̄ponit iure sit. vt ma
 iori studio cōia agere debeamus. q̄ si sin
 guli ageremus ppria. qm̄ sine mensura. r
 absq; penit⁹ p̄portione maior ē caritatis
 fruct⁹. q̄ pprietatis puent⁹. h̄ em̄ paruo
 tpe paruoq; claudit̄ p̄cio. Ille x̄o tant⁹
 est. vt de ip̄o dicat Ap̄ls. Scul⁹ non vi
 dit neq; auris audiuit. nec in cor hois ex
 sua magnitudine r eternitate ascenderūt. q̄
 p̄parauit de⁹ diligentib⁹ se. vt de illo etiā
 in libro de triplici hitaculo gloriosissim⁹
 p̄ n̄ scribat. q; de celestis patrie p̄grega
 tione. quā. s. xp̄i caritas effecit. q̄ erit mi
 num⁹ maiorē sine dubio gloriā habebit
 q̄ h̄ns totū mundi regnū. etiā si eternū
 esset. Et iō si tāta est vis caritatis. vt ip̄a
 cardo sit om̄is mercedis. q̄to ampli⁹ rez
 cōem. q̄ ad caritatē spectat. q̄ propuā ve
 strā curaueritis. tanto inq̄t ampli⁹ vos p
 ficere noueritis. Nepe infallibilis ille cor
 dis meta. om̄e p̄mum n̄m̄. ex gradu n̄e
 metiet̄ caritatis. q̄ merito fit. vt in om̄ib⁹
 qb⁹ vtiē transitoria necessitas supemine
 at q̄ p̄manet caritas. Transitoria quippe
 necessitas tpalib⁹ vtiē reb⁹ in quib⁹ emi
 nere caritas sp̄ debet. Qm̄ nihil profes
 cto est. qd̄ sine caritate possit placere deo.
 Ea de re in oib⁹ v̄ris reb⁹ agēdis caritas

p̄feratur necesse est. qm̄ ipsa est omnium
 virtutum mater. ipsa radit omniū bono
 rum. ipsa via illa sublimior. que tendit ad
 celum. de qua Paul⁹ adhuc excellentio
 rem viam vobis inq̄t demonstro. ipsa so
 la est que finem nescit. dicente Ap̄lo Co
 rinthis. Siue p̄phette euacuabūtur. siue
 lingue cessabunt. siue scientia destruet̄. ca
 ritas nūq; excidit. Et rursus. nūc manēt
 fides. spes. caritas. tria hec. maior autem
 horum est caritas. qm̄. s. hec sola celestes
 illas mentes eterno efficit gaudio. Itāq;
 ipsa est oīs future dulcedinis gremium.
 beatus ergo ille qui in ea adipiscenda nō
 tepescit. qui p̄ ea habenda cōcta q̄ huius
 mūdi sunt respuit. qui relecto priuato cō
 modo public⁹ bonis vacat. qui quicquid
 habet in cōe partitur. qui quicquid ope
 ratur in cōem redigit vsum. r illius gratis
 libentius atq; feruenti⁹ operatur. q̄ sibi
 ipsi operaret̄ propria. qm̄ vere hec illa via
 excelsa est. per quam mens ad celestia sub
 leuatur. vt terrenis. s. rebus per hanc com
 munē distributionē calcatis in deum. hoc
 est in fontem omnium bonoz omne no
 strum dirigatur desideriu⁹. Sed sunt
 nonnulli qui terrenarum facultatū opes
 dimittunt. r ad monasterium venientes
 habitum religionis sumunt. deinde tor
 pentes hoc sibi ad salutē sufficere credūt
 q; sua dimiserūt. q; varia crimina sub ha
 bitu religionis constituti non admittunt
 atq; idcirco dormiunt bibunt r secrete vi
 uunt. dūq; hoc faciunt tepidi existūt. ni
 hil boni pro re publica monasterij opan
 tes. quibus melius fuerat vt in seculo mo
 rarentur. vbi peccata sua recognoscerent.
 r aliquando per dei misericordiā cōpun
 cti bonis operib⁹ studerent. Quare cu
 iuscūq; professionis status r conditōnis
 homines pro eterna acquirenda felicitate
 nihil possunt efficacius agere. q̄ vt in
 caritatis operibus studiosi sint r peruigi
 les. r alacres in sua re publica amplificā
 da. Hinc Africanus maior sicut in sexto
 dere publica Cicero meminit. minori di
 cit. Sed q̄ sis Africane alacrior ad tutan
 dam regendāq; rem publicā sic habe
 ro. omnibus qui rem publicā inuenerint
 aurerint. certum esse in celo definitum lo
 cum. vbi beati sempiterno euo fruānt. Itā
 bul est enim illi puncti deo. qd̄ quidem

in terris fiat acceptius. q̄ cōcilia cetusq̄
hoim iure societatis. que ciuitates appel
lant. harum rectores ⁊ cōseruatores hinc
celum ostendens. p̄fecti huc reuertuntur
quā sniam nostri pu^o docuerūt asserentes
oēm potestatem a dño deo esse. a quo re
ctum facientes iudiciū eternum essent p̄
miū suscepturi. **E**is igit̄ omnibus qui
pro rei publice salute aliqua opant̄ ⁊ illa
nō p̄ mundi gloria faciunt. sed ad iusticie
caritatisq̄ p̄cepta seruāda dirigūt. ma
gna debet merces. caritas autē in amore
dei ⁊ proximi cōsistit. **I**n dei autē amore
tria sunt p̄cepta seruanda. primū vt ipsū
ex toto corde diligam⁹. hoc est vt oēs co
gitationes nostras ad ipsū referamus.
Alterū vt ex tota anima ipsum amemus.
hoc est vt omnes anime affectiōes diriga
mus in ipsum. **T**ertium vt ex tota mente
ipsum colamus. hoc est vt oēm qua intel
ligim⁹ ⁊ discernim⁹ in ipsum habeamus
rationē. **I**n primi autem dilectione duo
sunt tenenda. **A**lter vt qđ tibi nō vis fie
ri. alij ne feceris. **A**lterū vt que vultis vt
faciant vobis homines. ⁊ vos illis facia
tis sic obtempabimus p̄cepto dicenti. di
liges p̄ximū tuū sicut teipsum. **E**x hac q̄
dem gemia in p̄ximū dilectionis virtute.
omnes quib⁹ appetenda desideram⁹. aut
fugienda vitam⁹ ouim⁹ virtutes. qm̄ his
fouetur beneficijs. ⁊ nulla ledit̄ malicia.
In omnibus igit̄ quibus vritur transito
ria necessitas. debet supeminere caritas.
qm̄ quicquid cogitam⁹. quicquid loqui
mur. quicquid operamur. in dei p̄ximiq̄
dilectionem debet versari. hoc faciētes le
gem adimplem⁹. qm̄ in his duobus mā
datis tota lex pendet ⁊ p̄phete.

Lex⁹ q̄dragesimus q̄ntus Augustin⁹

Quisequens ergo est. vt cū quis fi
lius suis. aut aliqua necessitudine
ad se ptinentib⁹ in monasterio cō
stitutis aliquā cōtulerit vestem. siue quod
libet aliud inē necessaria deputandū non
occulte accipiat sed sit in ptate prepositi.
vt in rē cōdem redactū cui necesse fuerit tri
buat. q̄ si aliq̄s rem sibi collatā celauerit
furti iudicio condēnet.

Cōmentū q̄dragesimū q̄ntū Ambrosi⁹

Iquecūq̄ munera. si oia etiā lu
tra ex p̄p̄ijs labouibus ⁊ sudori
bus adeptā in rē cōdem redigi de
bent. p̄sequens necio fit. vt si illi q̄ sunt in
monasterio p̄stituti a suis parentib⁹ siue a
germanis. siue a q̄buscūq̄ suis affinibus
vel quacūq̄ necessitudine. s̄ sanguinis cō
iunctione ad se ptinentib⁹. vel etiam ami
cis vestē aliquā siue quodlibet aliud inter
necessaria vict⁹. vestit⁹. aut cuiuscūq̄ mo
nasterij oportunitatē deputandum susce
perint. nō illud occulte p̄ se accipiant. sed
p̄posito consignent. in cui⁹ ptate sit. in rē
cōdem redigere. ⁊ cui necesse fuerit s̄m eius
dem arbitriū tribuere. sic enī extinguitur
auaricia. sic refecat̄ su p̄fluitas. sic nutrit̄
caritas. sic scā custodit̄ p̄teritas. sic ani
mus ad celestia anhelat. **I**n hac faciēs in
hoc mūdo inē btōs incipit coputari. **S**i
autem qđ absit. rē sibi collatā celauerit
vt inq̄t. furti iudicio cōdēnet. **S**ed q̄le
sit furti iudiciū. q̄sq̄ apte dignoscet. si inē
que crimina furtū connumerēt intelligat.
Itempe in scōa mandatorū tabula. sic oī
potentis dei digito scriptū est. nō adulte
rabis. nō furtū facies. nō falsum testimō
niū dices ⁊c. **E**nū ergo ex his est crimin
ibus. q̄ eterna merent̄ supplicia. q̄re u
pta sacrorū canonū sniam. quēadmodum
de adulterio. homicidio. falso testimōnio
⁊ ceteris hmōi. ita ⁊ de furto vnusquisq̄
d̄z iudicari. p̄pterea fures ⁊ latrōes. ap̄ls
Paulus ait. regnum dei nō possidebunt
Laqueant ergo fratres rem sibi collatā ce
lare. ne furti iudicio condēnent. hoc ē ne
regno dei priuent̄ ⁊ eternis cruciatib⁹ af
ficianē. **F**iantq̄ siles **I**ude proditori
in supplicio. qui similes ei volunt esse in
crimine. **I**lle enim appetendo lucrum. il
la que ei cōmittebantur a domino absco
debat. **T**u monache que tibi donant̄ oc
culte vis retinere. **I**lle loculos i collegio
habebat ap̄toz. **T**u peculū q̄ritas in con
uentu monachoz. **I**lle ob auariciā pro
didit magistrum suum. **T**u ex cupiditate
deceptere credis p̄ceptorem tuū. **P**ar cul
pa parem exigit penas. ille p̄inde laqueo
se suspendit. tu laqueata lingua sine p̄fel
sione peribis. ille in agro sanguinis cre
puit medius. tu in sterquilinio euiscerat⁹
atq̄ maledict⁹ cū pecunia tua iacebis. il
le in eternū tartareos ignes patiet. tu ge

bennam infernalem sine fine sustinebis .
 z vestrum vtriq; liquefactum absorbenti
 aurum ab imanissimis dicitur tortorib⁹
 Flux sitisti . auz bibe . Noli igit mona-
 che hic lockos . noli tibi collata occulta
 re munera . Multo minus monasterij bo-
 na defraudare noli . nec perturberis si ea
 que ab alijs suscipis retinere nō permitte-
 ris . Neq; ob id etiam fratres verare et cō-
 turbare velis . cogita qz versuti hostis cal-
 liditas est . vt te irriter z prouocat ad ira-
 cundiam . rixas . z contentiones . quaten⁹
 monasterij pacem z fratrum caritatē con-
 turbes . Quare contra calidum hostē cau-
 tus esto contra eius versutias . vigila tibi
 laqueos eius precaue . terrena cuncta q̄-
 bus te decipere nititē calcare stude . vt cuz
 propheta hostiam laudis deo sacrificās
 dicere possis . Dirupisti domine vincula
 mea . Et rursus . laqueus . s . dyaboli cōtri-
 tus est . z nos liberati sumus . Non igitur
 corruptibilia z caduca petas . nō que tibi
 ad iudiciū sūt affectes . sed dices . qd petā
 qd req̄r̄ . o miser z ignaue . nūqd audis . p-
 pbetam cantantē . vnam petij a dño hanc
 requiram . vt inhabitem in domo domini
 omnibus diebus vite mee . Age ergo ter-
 ram fluentem lac z mel . vitam . s . eternam
 require . hanc pete ad hāc aspira . que a te
 auferri non poterit . quā si cum rerum ter-
 renarum contemptu adipisci z possidere
 valebis . Quid petis facultates huius
 seculi perituras ac sordidas . Quid p ho-
 nore huius seculi tm̄ suspiras . Quid fer-
 ues z anxiaris in amore peculiaritatis . z
 delectaris multiplicare argentum z dita-
 ri in vestibus vt appareas in oculis ho-
 minū glorioz . Quare pro omnib⁹ diui-
 tijs tuis huc illucq; mens tua discurnit .
 An ignoras o miser . qz de malis caducis
 qz rebus quas congregas gemes . qz cum
 ipsis omnibus demergeris in profundū
 inferni . forsitan times ne pecuniam amic-
 tas . z nō metuas ne animā tuam inferna-
 li pena detrudas . Ecce enī celoz regnuz
 promissum est tibi . ecce vita eterna prepa-
 rata ē tibi . z nō exardesces pro tali regno .
 z non suspiras pro tali vita . non contre-
 miscis pro supplicio quod tibi prepara-
 tum est pro nequissima dilectōe pecunia-
 rum vel vestiū . vel lucro appetendo . Au-
 di nunc vocem domini dei tui dicentis .

Venite benedicti patris mei . percipite re-
 gnum quod vobis paratū est ab origine
 mundi . audite dec fratres dilectissimi . au-
 dite veracissimi largitoris promissa z ta-
 le regnum amate . pro tali speciosa patria
 suspirate . z amorem pecunie . vel vestium
 affluentiam . vel peculiaritatem radictus
 de cordib⁹ vestris festinetis euellere . Si
 hec enim caduca . que iimica sunt anime
 amaueritis . ad illam celestem patriam p-
 uenire minime poteritis . Hec ab alta sa-
 naq; indagine profecta est interpretatio .
 credendum nihilominus est vt suo tēpo-
 re Augu . preter hos canones aliqua suis
 fratribus z clericis dederit seruanda sta-
 tuta . in quib⁹ pro singulis criminibus sin-
 gulas temporales penitentias iungun-
 das taxauerit . sm quas delinquentes p-
 positus pro presenti seculo erat iudicatu-
 rus . sic ergo nō solum eterna pena a deo
 sed etiam temporalis a preposito rem col-
 latam celantes furti erant iudicio condē-
 nandi .

Text⁹ q̄dragesimusext⁹ Augustinus

Indumenta vestra sm arbitrium
 prepositi lauent sive a nobis sive
 a sullombus . ne interioris anime
 sordes contrahat mūde vestis nimi⁹ ap-
 petitus .

Comentū q̄dragesimūseptū Ambrosius

Qui preest non super patrum tra-
 ditiones soluendas . sed super fra-
 trum transgressiōes puniēdas cō-
 stituitur . transgrediunt autem fratres p-
 ceptoris nostri mandata nō solū si in spi-
 ritualibus oberrāt . sed etiam si temporali-
 bus nō convenienti modo vtunt . quare
 preposit⁹ nō solum . quomodo fratres ie-
 innent . quomodo orēt . quō pudici sint .
 quō contemplationi dediti attendere de-
 bet . sed etiam qualia portent indumenta
 scz ne nimis vilia . ne nimis p̄ciosa . ne ni-
 mis pauca . ne supflua . ne nimis nitida .
 en nimis etiam imunda . qm̄ in his omni-
 bus . qd precauendum esse preceptor nō
 ster dixit . notabilis esse habitus pōt . val-
 de enim notabile est . vt frater qui mūdi-
 cie debet vacare mentis . vacet mundicie

vestis. Quid enim ex hoc vanitatis studio inferre possumus. nisi quod plus de veste quam de spiritu. plus de corruptibili quam de incorruptibili. plus de lana ovium quam de gratia redemptoris omnium curetur. Ob eam rem valde dolendum esse inquit Bernardus. ut habitus noster qui humilitatis solet esse insignis a monachis nostri temporis gestetur superbus. iure igitur ne per inanem gloriam in habitu peccemus. ne interioris anime sordes contrahat munde vestimenta nostra siue a nobis siue a fullonibus lauari iussit. Tanto enim quisque inquinatur in animo. quanto ad inanem gloriam exterior disponitur in corpore. Ad agnoscere igitur curare debent. prelati ne per nitorem vestium delinquant subditi. Perinde Apostolus nos admonet dicens Nolite conformari huic seculo. sed reformamini in nouitate sensus vestri. Nam que habitus seculi formam expetunt. interiores pulchritudinem non requirunt. Nec autem scilicet mentalis mundicia est. quam a nobis deus requirit dicens. Quamini mundi estote. auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Et Christus in euangelio non vestem sed faciem. hoc est conscientiam mundare et lauare ieiunatis iubet. rursus et non in vestimentis. et alijs terrenis. que erugo et tinea demolitur. et que fures asportant. sed in virtutibus et in celo thesaurizare mandat. vbi neque erugo neque tinea demolitur. et vbi fures non effodiunt neque furantur.

Textus quadragesimuseptimus Augustinus

Lauacrum etiam corporis quotiens infirmitatis cogit necessitas. minime deneget sed fiat sine murmure de consilio medicine. ita ut etiam si nolit iubere preposito faciat quod faciendum est pro salute. Si autem ipse velit. et forte non expedit sue cupiditati non obediat. Aliquando etiam si noceat prodesse creditur quod delectat. Denique etiam si laetens est dolor in corpore famulo dei dicenti. quid sibi doleat sine dubitatione creditur. sed tamen vtrum sanando illi dolori quod delectat expediat. si non est certum medicus consolatur.

Comentus quadragesimuseptimus Ambrosius

Medicine nomen a modo temperamentoque fuisse impositum existimatur. ut non nimium et precipitanter. sed paulatim quantumque solum sufficiat adhibeatur namque multo constat. modicior autem natura gaudet. imoderatio enim omnis non salutem. sed periculum affert. sed vtrum expediat. et quantum aut quando. et quomodo. non nisi a doctorum et expertis medicorum iudicari potest. et ideo lauacrum corporis siue quodcumque aliud medicamen quotiens infirmitatis cogit necessitas minime deneget. sed illud egrotto libenter caritative et sine murmure. non quidem ex abrupto. non ex tempore. non inconsulto. non secundum proprium appetitum ut voluptuosi faciunt. sed de consilio medicine tribuatur. Medicus enim infirmitatem. et infirmitatis causam dignoscere habet. et iuxta infirmitatis genus conferre medicamenta. ipse enim si lauacro opus est. consulere et precipere habet. et an in naturali. vel in artificiali balneo lauari debeat infirmus. Et si naturali ad cuius regionis balneum sit mittendus. quoniam non omnia eandem habent proprietates nec sanandi omnibus vna est efficacia. Si vero artificiale debeat lauacrum adhiberi. quibus sit ex rebus conficiendum. calidis utpote aut frigidis. resolutiuis. aut constructiuis. aut alijs aliorum generum rebus doctus et expertus medicus ipse. qui infirmitatis nouit causam. dumtaxat consulere potest et debet. cui et credendum et obediendum est. Credendum quidem quoniam vnicuique in suo arte expertus. merito est adhibenda fides. que tanto est omnibus humanis rebus necessaria. ut nulla sine ea neque corporis neque anime potest esse salus. imo neque ars neque doctrina. neque queuis vlla bona actio esse sine fide potest. Perinde apostolus Paulus dicit. sine fide impossibile est placere deo. Perinde Aristoteles ait. oportet ad scientiam credere. Perinde Cicero in scriptis de re publica redigit fundamentum iusticie esse fidei. Perinde prothomedicus Auicenna inquit. plures fides quam medicina sanat. frequentem enim in aptitudine et appentia medici gratiosa et ex quadam confidentia quam egrotus inde

Hæpit natura iā deficiens pualēcit. Obe
 diendū insup est medico. z certe a nobis
 valde honorand⁹. qm̄ ppter necessitatem
 vt Salomon inqt. creauit illū de⁹. Ad dē
 cus q̄dez z nature z dei mister est. qui nris
 ppatiēti infirmitatib⁹ non solū corpales
 in salutem corpis reuelauit medicas. sed
 ipse etiā non dedignat⁹ est p nris sanan-
 dis mentib⁹. e celo ad nos vt medic⁹ de-
 scendere. Ysaia testante. q̄ ait. Ne languo-
 res nros ipe tulit. z dolores nros ipe por-
 tauit: non p passionis solū receptionē. s; z
 p remedij collationē. Itaq; de pprio san-
 guine colurū. de flagellato corpe z pnto
 corde emplastrū. d̄ aia p̄ciuz. de dinitate ef-
 ficaciā ad nos sanandos effectit. iō inquit
 Augusti. Ad dicitia iō inuēta est. vt pellaē
 vitii. z sanet infirmitas venit q̄ saluator
 ad gen⁹ hūanuz. nullū sanū inuenit. ideo
 magn⁹ medic⁹ venit. Adagn⁹ q̄dez in do-
 ctrina. qm̄ ipse ē ars artū z ineffabil⁹ z in-
 finita sapia. Hinc clamat Berni. o sapia
 q̄ta arte medendi in vino z oleo anime
 mee sanitatē restauras. fortitē suauis. z sua-
 uis fortit. fortitē p me z suauis mihi. Ad-
 gn⁹ in virtute qz cū a planta pedis vsq; ad
 vrticez caput. non extitisset in eo sanitas.
 se sua sanauit potentia. z tot⁹ hūanū ge-
 neris sanādi vberima ptulit. ppria virtute
 remedia. magn⁹ in passione. qz oim lan-
 guētuz oēs infirmitates curauit. Illumi-
 nauit q̄dez cecos. loquelā mut. surdisq;
 restituit auditū. leprosos mūdauit. p̄solū-
 dauit claudos. Adortuos resuscitauit ab
 inferis. Et nullū tandē fuit languentiuz
 gen⁹. qd̄ se a suo potuit calore abscondere.
 Adagn⁹ in expientia. expientia q̄dem in
 tps acq̄rit diuturnitate. sed ecce antiqu⁹
 diez. ab ipa sui eternitate oēs nos suo p-
 sperit oclō pietat⁹. magn⁹ deniq; in mul-
 tuplici remedioz appositione. Itō em̄ in
 finitā artē infinitos latet modos ad oēs
 morbos sanandos. Itaq; nō credendum
 solū. s; obediendū est medico. z adeo qd̄
 vt si egrot⁹ sponte nolit iubēte pposito fa-
 ciat qd̄ faciendū est. p salute. Itēpe sicut si
 des sine opib⁹ mortua est. ita paz prodest
 credere medicū bonū eē. z ei⁹ pcept⁹ atq;
 p̄silijs nō parere. Hinc Aug⁹. ait. Nonuit
 medic⁹ quid salutifex quidue p̄trariuz pe-
 rat egrotus. q̄re si egroti estis. nolite me
 dico dictare. q̄ vob medicamina velit ap-

ponere. Si autem velit z forte non ex-
 pedit. siue cupiditati nō obediā. Et q̄re
 qm̄ nonnunq; qd̄ delectat p̄o desse credi-
 tur cum tñ noceat. Adultum em̄ interest
 inter cupiditatem z necessitatē. Nam qd̄
 ex necessitate est. vtile est. qd̄ ex cupidi-
 te est. vitium est. At vero sunt nonnulli q̄
 asserunt religiosi corpales omnino non
 p̄petere medicinam. Ad p̄fecto hominem
 esse animal rōnale non intelligunt. qm̄ si
 hac pollerent doctrina intelligerent vtiq;
 hominē p̄stare ex aia intellectua z corpe
 z qd̄ ad corp⁹ medicina. ad aiam vero di-
 sciplina spectet. intelligerent etiam qd̄ si
 ad corp⁹. cib⁹. potus. tegmen. z om̄is vel
 defensio vt p̄seruatio nature spectaret. id
 ipsum medicina spectaret qm̄ medicina ē
 vt Augu. in li. de morib⁹ ecclesie vtar. quic
 quid oino corpis vel tuet. vel instaurat
 salutem. Nec isti plus sapiant. Apostolo
 qui carnis curam fieri prohibet in deside-
 rijs. in necessitate vero non prohibet. qui
 discipulo suo Thimotheo p̄cepit. vt mo-
 dico vino vteretur. ppter stomachum. et
 frequentes suas infirmitates. Sūt z alij
 qui in mimis etiā doloub⁹ mor accersire
 medicos z iugiter stomachum madesert
 medelis non desinunt. Hi nō intelligen-
 tes q̄ assidua pigmenta z continua anti-
 dora corporis virtutem exhauriant. se in-
 curabiles reddunt. z carnis maliciam su-
 pra modum sectantes. z non nisi carnali-
 ter viuentes. cum imoderata carnis cura
 student propria nutrire desideria. Qui-
 dam tandem sunt qui q̄uis non putent
 religiosi negandas esse medicinas. rigo-
 rem tamen spirit⁹ dūtaxat imitantes. eas
 etiā ob infirmitatis necessitate cōpuli cō-
 tēnunt. Hi p̄fecto nō intelligūt. q̄ virt⁹
 dum modum non habet in vitium vertit
 quo fit. vt dū affectant p̄orsus spiritua-
 liter viuere se penumero cum vitijs carnē
 extinguant. Et non attēdentes. sicut apo-
 stolus Paulus iubet. q̄ castigare et non
 mortificare carnem debeamus. nonnūq;
 proprie sūt persone homicide. propterea
 omnibus debitus est ponendus modus
 p̄rimi quidem suū relinquentes errorez
 credant. nō vltro z citro seruis dei corpo-
 ralem negandam esse medicinam. Alteri
 reprimendi sunt. ne faciant quod carnali-
 ter concupiscunt. nāq; salus corporis ad

seruendum deo seruanda est. carnis au-
tem voluptas extingueda. Postremi ne
obstinati in suo maneant sensu imoderate
se affligentes cogendi sunt facere quod fa-
ciendum est pro salute. Et quoniam nonnulli
sunt infirmitates que per exteriora difficiliter
cognoscuntur. ideo subit. denique si latens
est dolor in corpore famulo dei dicenti. quod
sibi doleat sine dubitatione credat. Magna
esse utendum compassione. mire tamen con-
iuncta prudentie iussit. Compassionem quod
dem et misericordiam habendam insinuauit.
cum absque dubitatione precepit esse creden-
dum. si latens est dolor in corpore dicenti.
quod sibi doleat. Prudentiam vero in crede-
do seruandam ostendit per dei famuli ad-
iunctionem. Ac si diceret. non cuiuslibet indis-
ferenter. sic de occulta egritudine dolenti
credendum est. quoniam non desunt sepe nume-
ro in monasterio dolentia fingentes. vel ut
suis commodius vacent voluptatibus. vel
ut a laboribus eximantur religionis. quibus
nullo modo est mos gerendus. quinimo ad
pudicitiam. castitatem. honestatem. pacem.
et diuinum cultum die noctuque seruandum
sunt omnibus modis compellendi. ne in mo-
nasterio imoderata quies fiat eis in ani-
mo in debiles labes. Sed si famulus dei
extiterit qui se intrinsece dolore asserit. et
absque omni hesitatione credat. Famulus
autem dei dinoscitur si cum sanus est quodam-
modo. libenter ieiunat. si die noctuque eccle-
siam sollicite frequentat. si humilis. si pa-
tiens. et obediens est. Si equo animo corre-
ctiones tolerat si rixas et zizanias inter fra-
tres non seminat. si proximo paratus est et mise-
ricors. si verba dei libenter audit. si contem-
plationi et meditationi est deditus. si illece-
brosam voluptuosamque odit vitam. si in suo
sermone verax. ita ut non mendax. non fal-
lax. non duplex fuerit comprobatus. quoniam dei
famulus custodit vias suas. ut non delin-
quat in lingua sua. sed hec et alia ad dei fa-
mulum spectantia quispiam seruauerit. seque
dolere inter se fatetur. ei proculdubio cre-
datur. meretur. quoniam eius vita suum commendat
sermonem. et veritas in obseruantia man-
dato. digna est fide suorum verborum. Ecce
state saluatoris. qui dicit. a fructibus eorum
cognoscetis eos. Boni igitur famuli dei
fructus. religiosa conuersatio. vite honestas
sanctimonia. et alia eius bona opera idoneum

sunt testimonium. ut suo credat languori. quod
si secus. quod absit. a prelato fieret iuste ar-
gumentum assumeret saluatoris. qui perfidis
iudeis ei non credentibus dixit. Si mihi non
creditis operibus meis credite. Opera enim
quod ego facio testimonium prohibet de me. Illud
sane e aduertendum. quod sicut deus veritas
est infallibilis. ita ille verus dei famulus pro-
prie in hoc esse cognoscitur. qui in dictis factis
que suis verax esse inuenitur. Sed quoniam
causa est quod nonnullis etiam verum non credat.
Profecto si ideo. vel quod aperte mali sunt
vel quod suspecti habentur ut sunt mali. ea pre-
sertim malicia que mendaces esse consueuerunt.
Si enim veritas ubique in omnibus. et semper se-
quenda est. et omne mendacium suum est veritati
quoniam sicut lux et tenebre. pietas et impietas.
iusticia et iniusticia. peccatum et recte factum. sani-
tas et imbecillitas. vita et mors. ita inter se
sunt veritas mendaciumque contraria. sic sane ut
qui mendaces esse soliti sunt. nec ipsa eis cre-
dat veritas. Et quoniam egrotantium consuetu-
do est appetere noxia et sue infirmitati con-
traria. ne eorum forte in debito satisfiat ap-
petitum notanter adiecit. Sed tamen ut illi
dolorum. quod delectat expediat. si non est cer-
tum medicum consolatur. Scriptum est enim in propria
causa aduocatum quere. quoniam nemo idoneus iu-
det in causa propria. Et hoc idcirco est tamen
quod unusquisque aliena melius iudicat quam sus-
tium quod sibi ipsi plures debet compatiens
et misericors est. tamen denique ut de egrotis
dicam. quod propter egritudinem non occupa-
ta est. ad iudicandum. tactum ad pulsus disci-
cernendum. omnis denique motus ad operandum.
Et ideo licet credendum sit eorum verbis.
non tamen repente eorum est acquiescendum desi-
derijs. Nam sicut ceteros. ita et famulos
dei temptant illicita desideria. quare meri-
to iubet. Et si non est certum medicum con-
solatur. et querat ille. qui de incerto faci-
at certum et debita infirmitati adhibeat reme-
dia. Itaque si subueniatur non voluptati
obediatur. fiatque ipse dei famulus ob ipsum
sanitatis remedium ad dei seruitia exequen-
da habilior. Nam licet virtus iuxta apostolum
Paulum in infirmitate perficiatur. per constantiam. et patientie ostensionem
multa tamen sunt opera virtutis que per
egrotos exerceri minime possunt. Ad id enim
enim orare. minus contemplari. minus
omnia pietatis exercere obsequia. minus

Denique ea ipsa omnia. quibus rei publice occurrit monasterij. possunt infirmi operari. quare ut ad hec et alia fiant aptiores de periti medici consilio quoad fieri possit. quam celerrime fiant robustiores.

Lectus quadragésimo octavo Augustinus

Nec eant ad balnea. siue quocumque ire necesse fuerit. minus quam duo vel tres. Et ille qui habet aliquo eundi necessitatem. cum quibus prepositus iusserit ire debebit.

Comentum quadragésimo octavo Ambrosius

Quadruplex est causa quare non minus quam duo vel tres ire fratres debent. quocumque eis ire necesse fuerit. Prima quidem ut sacri euangelij consequamur effectus. Aut enim dominus. ubi cumque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo. in medio eorum ego sum. quod non in statu solum. sed etiam in incessu potest conuenienter adimpleri. quoniam quem admodum qui simul comorantur. ita et qui simul proficiuntur. in nomine possunt saluatoris conuenire. ceu discipulis euntibus emaus contigit. qui propter eorum sanctam mentium unionem non solum spirituale consolatorum. sed corporale eorum eis christum meruerunt de sua resurrectione habere doctorem. Secunda propter solatium consequendum. Nam si nulla sine socio. ut trita sapientum sententia est. iocunda est possessio. quale potest vnus solus habere solatium. Etenim sic vnus solus carbo succendi non potest. ita nemo solus affici solamen non potest. Tertia est propter euitanda pericula. Nam in precipitium. in latronem. in suffocationem. in ferarum deuorationem. in diuersa egritudinum genera et in alia innumera mala quis solus incedens iucurrere posset. que associatus facile euitaret. a sapiente perinde scriptum est. ve soli qui si ceciderit non habet subleuantem. Quarta est propter bonam fame testimonium. facile enim est quempiam solum criminari. facile detractiois iacula in solum iaciunt. Etenim homines cum videt eum monasterium monachum solum incedentem.

mor ad infamie verba prumpunt dicentes. iste vel aliquid de monasterio asportauit vel tamquam impudicus scortum querit. vel superiorem rebellis fugam accepit. Vel alterius generis facinoris quidpiam perpetravit. Alii vero honestius sub figura loquentes et nutantes aiunt. quid iste piscis extra aquam facit. Et eo pacto non tamen sibi. sed totum est religioni infamie et scandalo. Ob eam rem etiam si vir maxime sit sanctitatis ne sui ac religionis maculet famam. mirum in modum solitarium incessum. sibi cauere debet. Nec propter fictam humilitatem. aut contemptum sui aut sensum proprium contemnere famam debet. quoniam. ut christus inquit. male dicitur homo qui negligit famam suam. Et rursus. qui negligit famam suam crudelis est. Hinc preceptor noster in sermone primo de vita clericorum ait. Istolo ut aliquis de nobis inueniat male viuendi occasionem. Provideamus enim bona. ut ait Apostolus. non solum coram deo. sed etiam coram hominibus. propter nos conscientia nostra sufficit nobis. propter nos fama nostra non pollui. sed pollere debet in vobis. Tenete inquit quod dixi atque distinguite. due res sunt. conscientia et fama. conscientia tibi. fama primo tuo. et addit. Qui fidens conscientie sue negligit famam suam crudelis est. et maxime in loco isto posuit de quo dicit apostolus scribens ad discipulum suum. Circa teipsum bonorum operum prebe exemplum. et in sermone secundo de communi vita clericorum ab apostolica etiam exortatione dicit. Spectaculum facti sumus mundo angelis et hominibus. Qui nos amant querunt quod laudent in nobis. Qui autem nos oderunt detrahunt nos. Nos autem in utroque medio constituti adiuvante domino deo nostro. et vitam nostram et famam sic custodire debemus. ut non erubescant a detractoribus laudatores. Et in libro de sancta virginitate inquit. Non audiendi sunt siue viri siue femine. qui quando reprehensi in aliquo negligentia sua. per quam fit. ut in malam veniant suspicionem unde suam vitam longe abesse sciunt. diuertunt coram deo sufficere conscientiam. estimationem hominum non imprudenter solum. verum et crudeliter contemnentes cum occidunt animas aliorum. siue blasphemantur vitam dei. quibus sine sua suspitio

nem quasi turpis. que casta est displiceat
vita sanctorum. siue etiā euz excusatione
imitantium nō quod vident. sed qđ putāt
pinde quisq̄ a crimib⁹ flagitiorū atq; fa
cinoz vitā suā custodit. sibi tm̄ bene facit.
Quisquis autē etiā famā. ⁊ in alios mi
sericors est. Propterea in libro de opere
monachoz assent. qđ multo misericordi⁹
operantur erga animas infirmoz. qui fa
me bone seruoꝝ dei cōsulant. q̄ erga cor
pora egentū. qui panem esurentiū fran
gunt. Huic ab omni non solum re. vt ad
Alippium scribit. sed etiā spē maligni q̄
possumus nos abstineam⁹. ⁊ bonam fa
mam custodiam⁹ dispensatiōi nostre mul
tū necessariā. ergo vt ipsam custodire va
leamus. nō minus q̄ duo vel tres ince
damus. in quoz ore omne verbum defen
dende tuendeq; fame ⁊ ipsi⁹ probande ve
ritatis manebit. Et qm̄ omnis maloz co
mes pari labe grauari cernitur. subiungit
Et ille qui habet aliquo eundi necessita
tem cū quibus prepositus iusserit ire de
bebit. Ad prepositum siue priorem spe
etat imediate super vitā fratrum vigilare
suarum ouū tanq; verum pastorem vul
tum cognoscere. oues ab hedis segrega
re. inter sanam ⁊ morbidam pecudem dis
cernere. ⁊ hāc ab alijs ne totū gregē cor
rūpat abicere. q̄ qđ vigilantiaz. ⁊ si inter
fratres in monasterio cōmorantes habe
re debeat. multo magis super eos foras
euntes mentis conijcere oculos tenet. ne
forte propter discoloroz consortium reli
gionis vituperet ministerium. Caue
at igitur iuuenem associare iuueni. fragi
lem fragili. discolorū discolor. malum de
niq; malo. Caueat inueterato malo flo
rentē coniugare iuuenem. qm̄ hic ppter te
neros annos exiguāq; rerum experientiā
potius a peruerso allicietur ⁊ peruertet.
q̄ econtra ipse puerum conuertere que
at. Applicet igitur bonum bono. Aut bo
no mediocrē. Aut probato ⁊ constanti vi
ro malū. vt hic. cum sancto sanctus. ⁊ cū
electo electus. aut fiat. aut saltez populo
timore pbare societatis se esse demōstret.
Hanc coniungendoz fratrum nomā no
bis exim⁹ prophetarū Dauid reliquit di
cens. Cum sancto sanct⁹ eris. cum electo
electus eris. cū peruerso peruerter⁹. Alie
quoz legitime accedūt rōnes. quare nō

nisi cū quib⁹ p̄posit⁹ iusserit q̄s extra mo
nasteriū ire debeat. tū qm̄ p̄positus oim
rerū in monasterio agendaz cognitoz eē
d3. Idcirco quo ⁊ cū quib⁹. ⁊ propter qđ
eundū sit distincte sciat. oportet tū vt ex
euntium refrenet appetit⁹. si enī vniciq; q̄
liceret quē vellet suscipere focū. quis cal
lide ordinare posset. vt frequentius assu
meretur. sicq; alicui in sui aie pernitē va
gandi dare licētia. In eundo igit extra.
⁊ in quibuscūq; concedendis recreatio
nib⁹ maxima est vicissitudo seruāda. Tū
vt subiecto virt⁹ seruet obedientie. Tum
demū ob ea que in mōasterio. aut alijs in
locis p̄ cōi utilitate contingunt factēda.
Eueniret enī sepennmero. nisi s̄m p̄po
siti arbitriū fratres exirent. qđ aliquo fra
tre magnope indigeret. qđ si abesset supue
niēt. aut etiā p̄e medietate nō posset mo
nasterij subuāre necessitati. sicq; vel scan
dalum. vel detrimentū nō effugeret. Qui
bus de reb⁹ hoc p̄ceptū inter alia maxi
ma est cū diligentia seruandū. Et vt dei
gratia eū exeuntib⁹ sit taz in eundo q̄ in
redeundo prelati sui benedictionem susci
pere nō obmittant.

Text⁹ qđragelimumon⁹ Augustin⁹

Erotantium cura siue post egrit
tudinem reficiendoz. siue aliqua
imbecillitate. siue etiam febribus
laborantium vni alicui debet iniungi. vt
ipse de cellario petat. quod cuiq; op⁹ es
se perspererit. Siue autē qui cellario. si
ue qui vestib⁹. siue qui codicibus p̄po
nunt sine murmure seruiāt fratrib⁹ suis.

Lōmentū qđragelimumonū Ambrosi⁹

Habi preceptor noster personā in
ducens saluatoris ait. Ego inqt
domin⁹ accepi. ego reddā. Et qđ
accepi ⁊ quid reddam. Esurui inquit. ⁊
dedistis mihi māducare. Sitiui ⁊ dedi
stis mihi bibere. Terram accepi. Celum
dabo. Temporalia accepi. eterna restituā
Panem accepi. Vitam dabo. Quis ita
q; tam impius est. qui tam prestanti com
mutatione ad pietatis obsequia prestan
da non moueatur. Quis taz imisericors.
qđ fratri suo misericordiā facere negligat.

durior nempe sago. qui ad proximi neces-
 sitati occurrendum pro tanto non flectat
 remuneratore. Jure igitur idem precep-
 tor noster caritatis officia tam crebro no-
 bis reperit. Jure tam aperte. tamq[ue] serio-
 se illa iubet impendi. Jure egrotantium
 curam. siue pro ipsa curanda infirmitate.
 siue pro debilitate post egritudinem tol-
 lenda vni alicui determinate iniungenda
 precepit ne de his que opus sunt ex com-
 munis cure negligētia aliqua accidat in-
 firmis necessitas. Sed is. quem ad serui-
 endum infirmis duxerit prelatius eligen-
 dum deum timeat. vt tante diuine remu-
 nationis capax sit. necesse est. alioquin
 nec debitam egrotis adhibebit curam. nec
 tam perfectum eum delectabit op[er]e. **Ta-**
lis quippe seruitor debet esse infirmorū.
 vt que facit non hominibus. sed illi face-
 re firmiter credat. qui dicit. quod vni ex
 istis minimis meis fecistis mihi fecistis.
 Ipse enim in iudicio diciturus est. Infirmus
 fui. et visitastis me. **E**xuriui. et dedi-
 stis mihi cibum. Sitiui. et dedistis mihi
 potum. Facite igitur obsecro fratres mei
 misericordias in hoc seculo. que delectant
 peccata. et vobis in die succurrant iudi-
 cij. cum nobis tempus adest. **E**t in no-
 stra consilii potestate bona opera facia-
 mus cum enim bene operandi temp[us] trā-
 sierit. non nisi recipiendi superent. **E**t id
 vnusquisq[ue] recipiet. quod hic pie. vel im-
 pie gesserit. **F**erāt igitur eqno animo for-
 tiores infirmorum egritudinem. non eos
 terreat labor. non egrotantium importu-
 nitas. non fetores. non putredines. non
 gemitus. non clamores. non vnum que
 cumq[ue] seruiendi incōmoditates a tam bo-
 no salutarisq[ue] retrahant ministerio. **T**em-
 poralis quidem erit labor. premium autē
 erit eternum. **N**ec illa preciosa regali. et
 imperiali poterimus veste ornari: **S**i fu-
 giem[us] his laboribus angariari. **I**pse em̄
 celestis imperator per apostolum suuz di-
 cit. **N**emo coronabitur. nisi qui legitime
 certauerit. **I**pse per eius doctorem. et vi-
 carij sui successorem inquit. **A**d magna p[er]-
 ueniri non potest. nisi p[er] magnos
 labores. **T**ales etiam sint. qui cellario
 qui vestibus qui codicibus. quiq[ue] alijs
 distribuendis reb[us] preponuntur. vt sine
 murmure seruiant fratribus suis. ipsi

enim non dñi. sed ministri. nō rerum retē-
 tores sed dispensatores. non peculiares.
 sed econonici sunt exhibitores. ad q[ui] spe-
 ctat hilariter. libenter. ac oportune distri-
 buere vt de ministerio eis commissio nō eter-
 nū supplicium. sed sempiternū reportent
 premiū. **N**on igitur clament. non detra-
 hant. nō dare differant. nō deniq[ue] postu-
 lantes tedio afficiāt. qm̄ qd est aliud mur-
 murator nisi acerrimus blasphemator. p[er]
 inde preceptor noster in cōmentarijs sup
 psalmos ait. **A**d muras aduersus deuz
 q[ui] fur non mouet appēde in statera equi-
 tatis furem et blasphemium. **J**am dicis. q[ui]
 fur nō es. sed murmurādo aduersus deuz
 blasphem[us] es. ille captat somnum hoīs. vt
 aliquid inuoluat. tu dicis. q[ui] dormit de[us]
 et hominem nō videt. ergo vis vt ille cor-
 rigat manū. p[er] tu corrige linguā. **V**is
 vt ille corrigat cor aduersus hominem. tu
 corrige cor aduersus deum. ne forte tu cū
 optas vindictā dei. si uenerit. te priore in-
 ueniat. **B**raue igit[ur] et cōtagiosum pec-
 catum est murmuratio. q[ui] merito regnuz
 celoz. vt **B**regori[us] dicit. nullus qui mur-
 murat accipit. qm̄ non nisi pacifice. humi-
 li. liberali. taciturne. quiete. et omni pietate
 reple deat menti. **R**ecte igit[ur] apud **S**a-
 lomonez murmuratores describunt. qui
 ait. precordia fatui sicut rota carri. **C**ar-
 rū fenum portat. et murmurat. nō enī po-
 test rota q̄scere a murmure. sic multi sunt
 fratres. qui nō menti. sed corpore soluz in
 vnū habitant. **T**ales similes sunt iumen-
 tis deferentib[us] vinū. et bibentibus aquas
Quid enī p̄dest dulce et amenū religiōis
 habere nomen. qd sanctum deferre habi-
 tū. qd in sacro habitare loco. qd caritatis
 h̄re ministeriū. et dulci ac suauī relicto vi-
 no pietatis turbulentissimā detorrente po-
 tare aquam murmurationis. **N**on igitur
 murmurauerit. vt apostolica vtamur au-
 ctoritate. sicut quidam murmurauerūt. et
 a serpentibus perierunt. quare a serpenti-
 bus. nisi q[ui] serpens venenosus est. **E**t oīs
 qui murmurat in lingua tenet dyaboli ve-
 nenum. plures enim lingue hominū do-
 lose. q̄ serpentium venena inficiūt. **H**inc
 ap[osto]l[us] **J**acob[us] ait. **L**ingua inquietū malū
 plena veneno mortifero. murmuratiōis
 pctm̄ a deo sp̄ abhoiat[ur] ē de[us]. vt antiq[ua] i le-
 ge n̄ expectauerit ipsū p[er] auctoz mortē eē

puniendum. quinimo ipsos viuentes sue
murmurationis luere penas fecerit. Sic
Abraham contra Moysem frēm suū mur-
muratē lep̄ percussit. Sic chore Dathan et
Abiron pessūdebit. Sic eoz complices
mactauit sic omnes qui de terra murmu-
rauerunt promissionis ab hostibus ⁊ pe-
stibus in deserto deuorati in eam intrare
minime potuerunt. Sic e celo misit ignē
⁊ deuorauit murmurantium castra popu-
li Israel. Sic rursus in multitudine ma-
xima ignitos per apostolum pauloan-
te annotatos immisit serpentes. vt mur-
muratores eorum deuorarent. si multis ⁊
grauissimis plagis. que innumerē erodo
⁊ alijs legis veteris libris describunt. p-
pter eorum murmuratiōem. Israeliti-
cum populum affectit. Merito igit̄ iubet
preceptor noster. vt qui alicui prefecti sūt
ministerio sine murmure seruiant fratri-
bus suis. ne ipsi etiam in iram incurrant
summi dei. ⁊ incassum ferant omnes mini-
sterij labores. qui non soluz ipsi murmur
abhorere debent. sed ne alijs murmurā-
di prestent occasiones. magnopere stude-
ant. ne eis sicut hebraico illi populo cele-
sti cibo non contento ⁊ memori carniū
panis. cepe. vuarum. pisciū. vini ⁊ aque
⁊ sue miserie immemori seruitutis ad de-
trahendū murmurandumq; nunc d̄ deo.
nunc de Moyse ⁊ Aaron. nunc deniq;
de alijs presidentibus linguas relaxanti
merito contingat. de quibus dixit ppheta
cum non fuerint saturati murmurabūt
Idcirco qui distribuendis rebus presunt
dare non differant. ne quibus dare debēt
murmurationis causa efficiantur. Hinc
pestiferum murmuratiōis morbum totū
viri-
bus de monasterio pellendum esse di-
cimus. Namq; murmuratores ⁊ detra-
ctores omnia bona in mala peruertunt.
Si enim ieiunas hypocritam. si comme-
dis voratorem. si quiescis pigrum. Si ex-
ercitio vacas inquietum. Si taces stultū
si loqueris presumptuosum Si tua
erogas vane gloriosum. Si non erogas
te auarum dicunt. Hinc Johannem bap-
tistam. quia in abstinentia precipu⁹ erat.
a demone nutriti dicebant Christum. qz
comedebat voracem hominem ⁊ potato-
rem vini appellabant. quia natum cecum
illuminauit. dixerunt eum a deo non esse

quia sabbatum non custodierat. illumia-
toq; ceco maledixerunt. Efficentē demo-
nium muto loquelam. surdoq; reddentē
auditū blasphemantes in Belcebub p-
cipem demoniorum talia effecisse signa
astruebant. Iure igit̄ super Johannē pa-
rens noster inquit. De nulla re magis
deum offendisse ille populus iudaic⁹ di-
ctus est. q̄ p̄tra deum murmurādo. Itaq;
⁊ iure factum est. vt tot tantisq; fuerit fla-
gellis affectus. Dūcat ergo non murmu-
rare. qui male patitur. etiā si ignorat. cur
mala patiatur. per hoc quisq; se iuste p-
ti arbitretur. qz ab illo iudicatur. cur nū-
q; sunt iniusta iudicia. qz si murmurās in
nostra fuerit congregatione. iuxta prius
arbitrium. tam diu peniteat. q̄ diu culpe
extet qualitas q̄q; pestilēs morb⁹ hic sit
cognoscere affectantem de murmuratio-
ne ad fratres suos cultores heremi i scri-
ptum non pigeat lectitare sermonem.

Tertus quinquagesim⁹ Augustinus

Quodices certa hora singulis die-
bus petatur. extra horam qui pe-
terit nō accipiat

Edmentū quinquagesimū Ambrosi⁹

Ed in libro. quē vt Valentini⁹ de
correptione ⁊ gratia p̄ceptor no-
ster inscripsit. quod semel lectū est
nullo modo arbitremini inquit satis vo-
bis inotescere potuisse. si ergo fructuosif-
simū habere vultis. non vos pigeat rele-
gendo habere notissimum. vt dilucidif-
sime sciatis quibus ⁊ qualibet questioni-
bus soluendis atq; sanandis non ibi hu-
mana sed diuina occurrat auctoritas. a q̄
recedere non debemus. si volum⁹ perue-
nire quo tendimus. Frequens igitur di-
uine scripture nobis debet esse lectō. quā
in hoc etiam preceptor noster intendens
iubet singulis diebus certa hora codices
postulari duo quippe insinnavit vt dieb⁹
scilz singulis et certa hora libri petantur.
per alterum quotidianam lectionem mā-
davit. per alterum rerum faciendarū tem-
pus distinxit. ne scilz ppter lectionem di-
uinus cultus. oratio. ⁊ cetera que opor-
tuna sunt monasterio impediatur. extra

horam Jo inquit. qui petierit non accipit. et quare. quoniam ut Salomon inquit. omnia tempus habent alio enim tempore. celebrande sunt missae. alio canonicè de cantande sunt hore. alio manuum sunt exequenda opera. alio reficendi sunt fratres. alio ergo sunt lectiones audiende. Omnis tamen religiosorum actio in hec tria genera consumitur. utpote in orationem lectionem. et operationem. Orationes. ad quam omnis diuinus cultus tandem reducitur. superius precepit dicens. Orationibus instate hore et temporibus constituis. operationem mandauit cum dixit. ut nullus sibi aliquid operetur. sed omnia incommuni fiant. Hoc autem in loco lectionem insinuauit. hec tria idcirco precepit. et magnopere alibi commendauit. quoniam nobis in monasterio constitutis valde sunt necessaria. Nam per orationes mundamur. hinc sacerdos ad orationem se preparans euangelicaz non modo cor sed etiam labia sibi mundari precatur per lectiones instruitur. hinc Apostolus ait quecumque scripta sunt scilicet ut legamus ad nostram doctrinam scripta sunt. quatenus per patientiam. et consolationem quam uidelicet ex scripturarum lectione percipimus. spei future beatitudinis habemus per operationem beatificamur. hinc sanctus propheta cecinit. Labores manuum tuarum. quia manducabis. beatus es. et bene tibi erit. Itaque frequenter. hoc est quotidie saltem. ut nunc de lectione. lectionem faciamus. Hos qui religio si sumus legere debemus. tum quoniam. quemadmodum corpus. ita et anima quotidiana indiget refectione. At uero nullus suauior nullusue iocundior anime cibis. ut a Lactantio inde falsa religione preclare dictum est. quod cognitio ueritatis. quod quidem mirum in modum spiritus parit lectioes. hinc etiam Marcus Cicero in primo officiorum libro ait. hominis mens discensio alitur. et cogitatio semper aliquid aut inquit. aut audit. uidentis et audiendi delectatio ducitur. Hinc ab Aristotele peripateticorum principe in his libris quos de anima inscripsit sciam esse salutem perfectionem. receptionemque intellectus assertum esse unde fit ut omnes homines. sicut suam exorsus est sapientiam. natura scire desideret.

omnes enim trahimur ad cognitionis et scientie cupiditatem. in qua quidem ut rationem. Cicero adiecit excellere pulchrum putamus. labi autem et errare multum et turpe dicimus. Tum quoniam omnis habitus saluifere doctrine. non nisi exactius iteratione atque frequentia gignitur. Tum quod cum sapientia dei immensa sit. sine careat. terminis non clauditur sine intermissione in eius indagine laborare debemus. Tum quod cum mens nostra in eius creationis exordio. nuda sit. omni forma destituta. et in ordine intelligentiarum pura potentia. et non nisi. si per nature uiam gradimur. a nuncijs adipiscatur exterioribus. longo tempore insudare opus est. ut sana possit doctrina imbui. idcirco ab his. qui proficere desiderant. singulis diebus est aliquid discendum. ea de re Doctus hy pocrates nos sollicitos faciens dixit. Ars longa. uita breuis. experimentum fallax. Ea que scimus minima pars est eorum. qui ignoramus. contigit etiam sepe numero propter hanc correctionem mortalem ut Plato in phedrone inquit. ut a moribus cupiditatibus. formidibus. omnibus fariis imaginibus multis denique nugis a corpore mens impleatur. Contingit etiam nonnumquam. ut interiores sensus obtusi minus sint ad referendum idonei. Contingit ut fantasia et memoria specierum intelligibilium armarium quadam tegantur nube. et quibus aduersa dispositione. uel in recipiendas similitudines laborent. uel in eis retinendis labantur quo fit. ut non facile possit intellectus erudiri propter que omnia exercitatione indiget non parua. qua quidem consumpta et electa in bigine mentis clarescat actus. quippe nemo est tam rudis ingenio qui legendi conferendis que excitatione perspicax non fiat. quoniam ueratio preparat intellectum. perinde Quidius cecinit. quid durius saxa. quod mollius unda. Dura tamen molli saxa euantur aqua. per continuum scilicet diuturnum gutte descensum. Debemus insuper attempte ut intelligamus. quod legitur lectio in vacare. quoniam legere et non intelligere. nescio quid aliud sit quam negligere. talium autem. scilicet non intelligentium lectio similis est psittaci. pice. corui prolationi. hec enim humana uerba proferunt. sed ad

marginale textus in columna sinistra...

dicant intelligunt mīme: & solum. vt **P**er
sius inq̄t. magister artis ingenijq̄ largi-
tor. venē ad ea conanda mouet. Itaq̄ nō
ad vocem. non ad melodīā consonantiā.
armonīāq̄ verboꝝ. vt demulceant aures
sed ad veram sanāq̄ carpendam senten-
tiam. vt repleant mentes. vacare debem⁹
Hinc etiam de scripturis disputantes. vt
ad Damalsum pon. max. Hieronym⁹ scri-
bit. nō decet Aristotelis argumenta con-
quirere. ne ex flumine tulliane eloquētie
deducēdus riuulus. nec aures quintilia-
ni flosculis excellende. aut declinatione
mulcende. sed pedestrīs & q̄tidiane simi-
litudinis. & nulla lucubratione redolens
oratio necessaria est. que rem explicat. sen-
sum ediserat & obscura manifestat. De-
bem⁹ q̄ deuote legere diuine supplicā-
tes maiestati. vt nostrarū lectionum no-
bis verum rectūq̄ sensum reserare. digne-
tur. qm̄ non sumus ex vobis tanq̄ ex no-
bis sufficientes. vt **A**p̄t̄s inquit. aliquid
excogitare. sed sufficientiā nostra ex deo ē
Perinde parens noster glorioſissim⁹ re-
cte obiurgat phos. qui elati crediderūt ve-
ri cognitionē proprio se fuisse adeptos in-
genio. p̄inde virtutem esse qualitātē men-
tis. quam de⁹ in nobis sine nobis infun-
dit. optime in encheridion definiuit. quo-
fit. vt ad sacre scripture cognitionem op⁹
sit intima compunctio. poti⁹ q̄ profunda
inuestigatiōe. suspirijs. q̄ argumētis. cre-
bis gemitibus. q̄ coptosis argumenta-
tionibus. lacrimis. q̄ sententijs. oratiōe
q̄ lectiōe. gratia lacrimarū. q̄ scientia lit-
terarū celestīū potius contemplatione.
q̄ terrestrium occupatione. spirit⁹ eleua-
uatiōe. poti⁹ q̄ chartarū reuolutiōe. Hinc
beat⁹ Gregorius in cōmentarijs sup̄ Eze-
chielem inquit. q̄ legentis spiritus tendit
illuc diuina eloquia eleuant. q̄ si in eis
altū qd̄ videndo & sentiendo q̄sieris. hec
eadem sacra eloquia tecū crescunt. & tecū
in altiorib⁹ ascendunt. p̄inde si vadūt ani-
malia ad vtilitatem. si stant ad custodīaz
sui si eleuant ad contēplationem dei. & ro-
te ipse pariter vadunt. stant & eleuant. q̄
quesita sacra lectio talis inuenit. qualis &
fit ipse a quo querit. Ad actiuam vitā. p̄-
ficisceris ambulat tecum. ad imobilitatē
atq̄ constantiam conscēdisti. stant tecum
ad contēplatiuā vitā p̄ dei gratiā per

uenisti volant tecum. Debem⁹ etiam le-
ctiones & studiū nostrum nō ad inanem
mundi gloriā. non ad rerum terrenarū
lucrum. sed ad nostre mentis salutem di-
rigere. qm̄ si secus facerem⁹. etiam si eua-
deremus peritissim⁹. apud deū stulti cen-
seremur. Debem⁹ tandem diligenter ad
ea legenda dirigere aim. que nō fabulas
poetarū. non inibitas sup̄stitiones genti-
lium. nō vagationem mentiū. sed dei lau-
dem. christiane fidei defensionē. habende
deuotionis incitamentum. & oīa demum
documenta salutis edernunt. hec autem
sunt diuini canones. sacrorū doctoz in-
pretationes. & oīm deniq̄ gesta sanctorū
sempe per hoz lectionem. quid cauere.
qd̄ prosequi. quoue tendere debeam⁹ di-
scam⁹. Hinc sanct⁹ David. cecinit. lucer⁹
na pedibus meis verbū tuum. & lumē se-
mitis meis. Per hoz lectiones. humana
diuinaq̄ nobis reserant arcana. nihil enī
grāmatic⁹ apte coniungit. nihil rethoric⁹
recte suadet. nihil dyalectic⁹ acute discer-
nit. Nihil geometra mensurat. nihil arch-
metric⁹ numerat. Nihil astrolog⁹ iudicat
Nihil prospicit vidualis. Nihil delectat
music⁹. Nihil sanat medicus. Nihil natu-
re pandit phus. Nihil economie. Nihil
ethic⁹. Nihil deniq̄ politic⁹. & artifex q̄
cūq̄ docet. qd̄ sacra doctrinam pretere-
at. Hinc beatus Hieronim⁹ ait. qd̄ medi-
corū est p̄mittunt medici. tractant fabulā
fabri. sola scripturarū ars est. que sibi pas-
sim oēs vendicat. Unde vt ei⁹ ambitūz
paucissimis lustre. si illos noscere cupis.
quibus diuina tradunt p̄cepta. Lege li-
brum Benefeos. in q̄ recipientium legem
generatio describit. Si ipsa vis scire p̄-
cepta. Exodi volumē legas. Si p̄ceptoē
obseruantiam discere affectas. Leuiticū
vbi ecclesie statunt ministri adiscas. Si
idoneos legis cupis scire executores. Nu-
meri scias librum i q̄ infirmi a fortiorib⁹
decernūt. Si anhelas legi obscuros sol-
uerenodos. Deutronomiū legito. i q̄ ob-
scura. legis dubia declarantur. hucusq̄
Moyses. hucusq̄ Pentatheucus. de q̄
ad Paulinum beat⁹ Hiero⁹. ita scribit.
Manifestissima est Benefis in q̄ de crea-
tura mundi. de cordio generis humani
de diuisione terre. de confusiōe linguarū
cum de descēsiōe vsq̄ ad Egyptū scribit

tur hebreoz. patet Exod⁹ cum decem pla-
gis. cū decalogo. cū mysticis diuinisq; p^r-
ceptis. in pmpriū est leuitic⁹ liber. in quo
singula sacrificia. imo singule pene silla-
be ⁊ vestes Aaron ⁊ tot⁹ ordo Leuiticus
spirant celestia sacra. Numeri ho non ne
rotius arithmetrice ⁊ pphetie balam et
quadraginta nauaz mansionū p heremū
misteria ptinent. Deuteronomium vero
secunda lex ⁊ euangelice legis pfiguratio
Nonne sic ea hz q̄ priora sunt. vt nū noua
sint omnia de veterib⁹. Hucusq; igit pma
ps est scripture veteris testamti. q̄ lex ap-
pellat^r pceptorū. Altera ps scripture
antiq̄ legis historia. s. exemplorū est. In
qua pmo platoz. subinde subditoz ptem
plari exempla poteris. Nam si nosse desi-
deras. q̄ pacto plati subditos suos dirigi-
gere in finē debeant Josue librum legito
vbi Iesus naue typpum dñi non solum in-
gestis. verum etiā in noie pferit. trās tot
Danem hostiū regna subuertēs. diuidēs
terram victori pplo. ⁊ per singulas vrbes
vitulos. montes flumina. torrentes atq;
p̄fina. ecclesie celestisq; Hierusalem spiri-
tualia regna describens in desideratam p-
missionis terram subiectum sibi pplm dei
adducit. si lites ritas. cōtentionesq; ppli ⁊
soluere ⁊ pacare aues. intueri. iudicium
libz. in q̄ ob eam grām diuersoz iudicuz
describitur institutio. Si informare ⁊ in-
struere subditum optas. libz Ruth addi-
scas i quo habes quō Heemi informauit
Ruth. quaten⁹ s in vez iugliū iungere
Ruth insup moabit^r Esaię explet vatic-
nium dicentis. Emitte agnū dñe. dñato-
rem terre. de petra deserti ad montes filie
syon. Samuel in heli mortuo. ⁊ in occi-
sione Saul. vt inqt Hieronym⁹. veteres
legem abolitā mōstrat. porro in Sadoch
atq; Dauid noui sacerdotij. nouiq; im-
perij sacra testat. Si autē scire optas. quō
reges a corpali⁹ bellis tueant^r populum
habes libros regū. Si ho quō a spiritua-
lib⁹ pugnis defendant^r subiecti. Adcha-
beoz leges volumen. si diruta tam corpa-
lia q̄ spiritualia cupis reficere Heemias
Hedrasq; adiutores consolatoresq; tibi
assint. Hi em̄ templum instaurant mu-
rosq; extruunt ciuitatis. Si quō psiden-
tes in secundis aduersisq; reb⁹. regi seclō-
rum immortalⁱ ⁊ inuisibili deo firmē ad-

herere debeant intelligere anhelas. Job
patientā constantiq; meditare. Si quō
in aduersis patientā. in periculis fortitu-
dinem. ⁊ in p̄speris beniuolentiā subditi
habere debeāt. scire concupiscis. edoceri
quidē per Thobiam q̄ cecitatem patientē
sustinuit. p Judith q̄ cōstans ⁊ periculis
se exponēs hostē interfecit acerrimū. per
Hester. q̄ sublimata. ⁊ poplo suo beniuo-
la in ecclesia tipo populū liberat de picu-
lo. ⁊ interfecto Aman. qui interpretat^r ini-
quitas partē cōiuij ⁊ idem celebrem mit-
tit imposteros. hucusq; ps scda veteris te-
stamenti. Tertia ps que in monendis
hoibus continet sapientiā. in generalem
specialēq; consumit^r admonitiōē. gene-
ralis quidē habet in libro ecclesiastici. vbi
vniuersi cuiuscūq; stat⁹ monent^r. Spiritua-
lis altera ad prelatos. altera ad subditos
spectat. prelatoz autem admonitio est. vt
seruare iusticiāz debeant. qd̄ Salomon si-
eū recognoscim⁹ auctorem. in libro edo-
cuit sapientię. in q̄ dicit. Diligite iusticiā
vos qui iudicatis terram. subditorū mo-
nitionem trifariā dicimus. Namq; alia ē in-
cipientiū. hoc pacto puerbia ad paru-
los directa edidit. Alia p̄ficiētiū. eo mō
ecclesiastes libz confecit. in quo p̄ficien-
tes viros monuit tpaliū relinquere vani-
tatem. Postrema p̄fectoz est. si cāntica can-
ticoz cecinit. vbi viri p̄fecti in contempla-
tionib⁹ erudiunt^r. p̄inde Hiero⁹. sicut vir
sanctissim⁹ ita eloquentissim⁹ ait Salo-
mon pacific⁹ ⁊ amabilis deū mores cor-
rigit. naturā docet. ecclesiā iungit ⁊ xp̄m
sanctozq; nuptiarū dulce canit epithala-
minū. Hucusq; scripture veteris testamē-
ti ps tertia. Quarta prophetarum scilz
continens vaticinia sequit^r. partimur autē
ipsam in eā. que de tam capite q̄ de mē-
bris est. sic Dauid simonides noster xp̄m
lira p̄sonat ⁊ in dechacordo psalterio ab
inferis excitat resurgentes. ⁊ cūcta que ad
salutem suoz spectant membroz. tonanti
spiritu decantat. ⁊ in eam que de christo
capite principaliter extat. hec autē aut in-
carnationis indicat puritatez. sic Esaias
intonuit. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet fi-
lum ⁊ vocabit^r nomen eius Emanuel. q̄
in hac ⁊ in cunctis alijs nō prophetiam.
sed euangelium texere videtur. Aut pas-
sionis describit acerbitatē sic Hieremias

vaticinat⁹ dicens. Ego quasi agn⁹ man-
suetus qui portat ad victimam. Aut ascē-
sionis nunciat sublimitatem. sic Ezechiel
aquilam grandem magnarum alarū vi-
dit. Aut finalis equitatis insinuat retri-
butionem. sic a Daniele sancto dictum ē
Aperti sunt libri. ⁊ iudicati sunt mortui.
de his que scripta erant. ⁊ in eam tandem
que de membris marime est. sic Ose. Jo-
bel. Amos. Abdie. Jone. Michē. Naū
Abachuc. Sophonie. Elger. Zacharie.
Malachieq; habes vaticinia. in quibus
fitorū Israel opera predicunt. hucusq;
testamentum vet⁹. Jam nouum seq̄-
tur cui⁹ pars vna in quatuor euangelia
velut in quatuor flumina partita opa de-
scribit redemptoris qui cum verus deus.
ver⁹ homo. verus sacerdos verusq; rex ex-
titerit. iure afflatu quodam spiritu sancti
hoc quatuor de christo quatriga domini
omni manifestauit creature. Namq; Jo-
hannes deitatem. cum alte intonuit. In
puncipio erat verbum. Atheus huma-
nitatem. cum liber generationis iesu chri-
sti filiū dauid exorsus est. Lucas sacerdo-
tium. cum incepit. fuit in dieb⁹ Herodis
regis sacerdos. Marcus regalem resur-
rectionem. cum a mugitu quasi leo exor-
dit. ⁊ dicit. Ego vox clamantis in des-
erto. ⁊ descriptit. Altera pars apostolorū
aliorūq; electorum gesta miracula. pre-
dicationes. monitiones. ac visiones enu-
merat. De quibus ita scribit Hieronym⁹
Paulus apostolus ad septem scribit eccle-
sias. Octaua enim ad hebreos a ple-
risq; extra numerum ponit. Timotheum
instruit ac Tytum. ⁊ Philomone. actus
apostolorum nudam quidem euidenē so-
naret hystoriaz ⁊ nascentis ecclesie infan-
tiam texere. sed si nouerim⁹ scriptorem eo-
rum Lucam esse medicū. cuius laus ē in
euangelio. animaduertim⁹ pariter omnia
illius anime languentis esse medicinam.
Jacob⁹. Petrus. Johannes. Judas sep-
tem epistolas ediderunt. tam mysticasq;
succinctas ⁊ breues. parit̄ ac longas. bre-
ues in verbis. longas in sententijs. vt ra-
rus sit. qui non in earum excutiat lectio-
ne. Apocalypsis Johānis. tot habet sa-
cramenta quot verba. Et parum inquit
dixi. ⁊ pro merito voluminis omnis laus
inferior est. In verbis singulis multipli-

ces latent intelligentie. Ecce q̄ breuif-
sime sacre sōphie distinctiones. non dico
comprehendim⁹. sed quatulaq; ex par-
te generice tetigimus. singulares autem
eius partitiones misteria sacra sen sus li-
teralem vt pote moralem tropologicum et
anagogicum. fructus. dulcedines. ame-
nitates. amplitudinem. profunditatē. cel-
situdinēq; eius quis explicaret. profecto
nulla vis humani ingenij. nulla lingua
mortalis. nulla creata facultas. nulla de-
niq; finita potentia eius vel comprehen-
dere vel narrare vel penetrare posset im-
mensitatez. Testes sunt quatuor illa ma-
xima ecclesie luminaria. Augustin⁹. Hie-
ronymus. Ambrosius. ⁊ Gregori⁹. Tes-
tes sunt Origenes. Dionysius. Hilari⁹.
Cyprianus. Eusebius. Cyrill⁹. Eu-
sebius. Isidorus. Beda. Athanasi⁹. La-
ctantius. Boetius. Cassiodorus. Ricar-
dus. Bernardus. Hugo. Testes deniq;
sunt omnes scholastici doctores. e quoz
omnium mentibus q̄q; multa multipli-
ciaq; pro eius interpretatiōe milia libro-
rum emanauerint volumina. non tamen
eius potuerūt exhaurire abyssum. Nam
q; hoc est illud mare magnū ⁊ spaciosum
⁊ ipertransibile fretum in quo sunt repti-
lia animalia pusilla ⁊ magna. quozū non
est numerus. hoc est illud virentissimum
pratium. in q̄ rose formosissime. viole ame-
nissime. lilia fragrantia. ⁊ omniū floruū ge-
nera semp redolent. hec est illa voluptatē
paradisus. in q̄ est omnē lignū pulchruū
visu. ⁊ ad vescendum suauē. Lignū etiāz
vite in medio paradisi. Lignū scientie bo-
ni ⁊ mali. equa flum⁹ ad ipsam irrigandā
in quatuor capita diuisus egressus ē. qm̄
omnis sacre pagine tractat⁹. aut de sim-
plici immortal. vno ⁊ trino ⁊ deo. aut
de pura creatura. aut de xp̄o deo ⁊ hoie.
aut de sacramētis. preceptis. alijsq; ei⁹ in-
stitutis est. Et iō in scripturis sanctis di-
citur. spirit⁹ sapiētie multiplex. eo q; mul-
ta. vt inquit Augustin⁹. in se habeat. ⁊ q̄
habet ipse est. ⁊ ea oia vn⁹ ille sunt. Neq;
enī multe. sed vna sapientia est. in q̄ sunt
infiniti quidā ei⁹ finiti thesauri rerū in-
telligibillium. in quibus sunt oēs inuisibi-
les atq; incōmutabiles rationes rez etiā
inuisibillium ⁊ mutabilium. que per ipm̄
facta sunt. Hec est igitur ille splendor ce-

lestis glorie. in q̄ omnis visibilis atq; in-
uisibilis cognoscit natura. nam quicquid
de deo. de angelis. quicquid de celoz or-
bibus planetis. Sideribusq; eoz effecti-
bus atq; influentijs. de elementis. de p̄-
fectis imperfectisq; corpoub⁹. de interiori
exterioriq; homine. de mūdi plaḡ clima-
tibus. regionibus. de inferno. limbo. pur-
gatorio. de utroq; paradiso terrestri atq;
celesti. ⁊ deniq; de his omnib⁹. que in il-
lis gerunt ⁊ continent̄ explicare possent
hec sola sapientia cōplectitur. Perinde
ipsa in ecclesiastico inquit. Ego girū celi
circuiui sola. ⁊ p̄fundū abyssi penetraui.
⁊ in fluctib⁹ maris ambulavi. ⁊ in oi ter-
ra steti ⁊ in omni populo. ⁊ in omni gēte
primatū habui. ⁊ oim̄ excellentiam ⁊ hu-
milii colla propria virtute calcavi. Hinc
sapientis ipse omniū rerū que sunt scientiā
veram. utpote dispositionem orbis terrarū
⁊ virtutes elementoz initium. Consu-
mationē ⁊ medietatem tempoz. Vicissi-
tudinū p̄mutationes. ⁊ mox mutationē.
Diuisiones tempoz. anni cursus. Et stel-
larum dispositiōes. naturas animalium.
⁊ iras bestiarū. Vim vētoz. ⁊ cogitatio-
nes hoim̄. Differentias virgultoꝝ. ⁊ vir-
tutes radicū. ⁊ quecūq; sunt absconsa ab
oim̄ artifice se gloriatur per sapientiā di-
dicisse in qua. vt inquit. est spirit⁹ intelli-
gentie. sanct⁹. Unic⁹. multiplex. subtilis.
dissertus. nobilis. incoinquinat⁹. certus
suavis. amans bonū. acutus. qui nihil ve-
rat benefacere. human⁹. benignus. stabili-
lis. certus. secur⁹. oem̄ habens virtutem.
omnia prospiciens. ⁊ qui capiat oēs spiri-
tus intelligibiles. mund⁹. subtilis. omni-
bus enim mobilib⁹ mobilior est sapientiā.
Attingit autē vbiq; propter suā mundi-
ciam. Vapor est enī virtutis dei. ⁊ ema-
natio est quedam claritatis oipotētis dei
sincera. Et ideo nihil iniquitatē in eā in-
currit. Landon est enī lucis eterne. specu-
lum sine macula. Dei maiestatis. ⁊ ima-
go bonitatis illi⁹. Et cum sit vna. oia po-
test. Et in se permanens oia. inuouat. ⁊ p̄-
nationes in aīas sanctas se trāffert. Ami-
cos dei ⁊ p̄phetas cōstituit. Heminē enī
diligat de⁹. nisi eū qui cum sapientiā inha-
bitat. Est enī hec speciosus sole. Et super
omnē dispositionē stellarum. Luci com-
pata inuenitur por. illi enī succedit nox.

Sapientiā autē non vincit malicia. At-
tingit ergo a fine vsq; ad finē fortiter. et
disponit omnia suauiter. Tot ac tantis
hec nostra sapiētia solet extolli preconijs
vt nonnūq; in laudes increate sapientie
incidam⁹. ⁊ hoc ideo. quoniam hui⁹ no-
stre illa motrix est in humana mente ad
agendum. Et q̄q; huius illa sit autrix.
vtriusq; tamen idem est obiectum. idē su-
nis. Et q; pares videntur effect⁹. Ut ad
illam per hanc recte instructi conscendi-
mus. ⁊ si per illam dumtaxat hanc valea-
mus adipisci. Ob eam rem Augustin⁹ in
preclarissimo de trinitate volumine inqt
Scientia nostra christus est. Sapientia
quoq; nostra idem christus ē. ipse nobis
fidem de rebus temporalibus inserit. ipse
de tēporalibus exhibet veritatē. per ipsuz
pergumus. ad ipsum tendimus. per scien-
tiam ad sapientiam. ab vno tamen eodez
christo non recedim⁹. in quo sunt omnes
thesauri scientie ⁊ sapientie absconditi. nō
ergo sat⁹ est. vt credidere philosophi. ad
sapientie complementum humanarū ac
diuinarum rerū habere cognitionem. ni-
si ex illa per pietatem increate vniatur sa-
pientie. ⁊ beati fiamus. hinc in libro Job
scribit. Ecce pietas est sapientia. ⁊ ab hac
vtriq; nomē accepit. quoniam a sapore sa-
pientia dicitur. Hinc Augustinus in li-
bro de spiritu ⁊ anima eam amorem ⁊ sa-
porē esse boni describit. Et i libro de aca-
demicijs eam humanarū diuinarūq; rerū
que ad beatā vitam pertinent scien-
tiam definiuit. Et qm̄ diuine scripture he
omnes conueniūt proprietates iure sibi
nomen vendicat sapientie. Itā vt in li-
bro de doctrina christiana inquit Aug⁹.
Quicquid hō extra hanc didicerit si no-
rium est hic dānat. Si vtile est hic inue-
nitur. Et cū ibi quisq; iuenerit omnia. q̄
vtiliter alibi didicit. multo abūdanti⁹ ibi
inueniet ea que nusq; alibi inuenire potuit
Etenim hic philosophica est. qm̄ vt ali-
bi dicit. omnes omniū naturarum cause
mūdo creatore sunt. hic ethica. qm̄ bona
vita ⁊ honesta nō aliunde formant̄ q̄ cuz
ea que diligenda sunt. ⁊ quēadmodū di-
ligenda sunt diliguntur. hic est de⁹ ⁊ xpi-
mus. Hic logica. qm̄ veritas lumēq; ani-
me rationalis nō nisi deus est. Hic etiā
laudabilis rei publice sal⁹ neq; cni opti-
m 2

lucta nostri ingenij imbecillitatez in ad-
 piscendis scientijs manducamur. vt. s. de
 scientia. ad scientiam de munerib' ad fon-
 tem munez. de radijs ad lucem Dugine
 qz radiorum. de creaturis ad creatorem
 proficiscamur. qm. vt Apostol' ait. inuisi-
 bilia dei a creatura mundi p ea que facta
 sunt intellecta cōspiciunt. sempiterna qz
 virt' eius z diuinitas. huic sententie pa-
 rens noster primo de trinitate assentit di-
 cens. humane mentis acies inualida. in
 tam excellenti luce figi non potest. nisi p
 iusticiam fidei emundetur. Assentit Hu-
 go super euangelica tetarchia. vbi ait q'
 quemadmodum infirmi oculi. solem nu-
 be tectum libere p'cupiscunt. q' conuiscum
 ei' lumen minime intueri possunt. sic di-
 uinum radium op' est sacroz velaminuz
 esse circumuelatum. Assentit Dionysius.
 qui non aliter inquit possibile est nob' di-
 uinum velaminuz lucere. nisi varietate sacro-
 rum velaminum anagoice circumuelatū
 Qui g' alias scientias id adiscit vt p eas
 tanqz per medium. viamqz in finem diri-
 gat. non modo nō errat. vt aduersarij op-
 timaz doctrinaz insule aiunt. sed summi
 dei laudant magnificentqz potentiam et
 benignitatem. qui tot modis se nob' tri-
 buit cognoscendum. Nampe omnis alta
 scientia. vt in deum referet. velamen quod
 dam est cognoscende deitatis. z gradus
 ad eam ascendendum. perinde Marcus
 Tullius in his libris qui sunt de natura
 deorum ait. Quis igit cum tam celi cer-
 tos mot'. tam ratos astroz ordines tāqz
 inter se omnia pneraz apta p'pexerit ne-
 get in his vllam inesse rationem. omniaqz
 a casu fieri dicat. q' si gentilis et aliaruz
 scientiaz noticia deum esse transigit. q'to
 magis id facere debet christian' Sunt
 insup nonnulli. qui qm ipsi differendi a-
 cutatis expertes sunt. disputationes dā-
 nant. z p'tennunt. non animaduertentes
 quaten' primum sapientie actum magis
 sterz preceptor noster xps. inter doctozes
 disputando docuit. quaten' omnes apli
 z discipuli eius hunc actum exercuerunt
 cum principib' z mundi primatibus de
 xpo disputantes. Unde z de Stephano
 in actib' apostolor legi. surrexerunt au-
 tem quidam de synagoga que appellaba-
 tur libertinor' cyrenensium. z alexandri-

noz. z eorum qui erant a cilicia z asia dis-
 putantes cū Stephano. z nō poterāt re-
 sistere sapientie z spiritui qui loquebat'.
 z de Petro actiui. xi. dicit. cū autem ascē-
 disse Petrus hierosolymā. disceptabant
 aduersus illū. qui erant ex circūcisione. q'
 tenus preterea omnes ecclesie doctozes
 suis disputationibus: z precipue parens
 noster Aurelius Augustinus. ab here-
 ticos iaculis sacrosanctā christi fidem de-
 fenderunt. hinc z merito ipsum doctozuz
 lucem. firmamentum ecclesie. malleū he-
 reticorum ecclesia nuncupauit. quoniam
 cunctas hereses suis disputationib' de-
 struxit. Unde heresum Apollinaristā an-
 thomaritarum. Arrianor'. Antromopoz-
 phitarum. Alogioz. Aquarochorum. Ar-
 chidiorum Apostolicā. Adamianam. A-
 chademicam. Arabicam. Archēiatorū.
 Acephalicarum. Bonosioz. Basilianā.
 Calcianorum. Circumelionum. Catha-
 phugiam. Chemicianoz. Carpothan-
 tianā. Eunominianorū. Ebetianā. Flu-
 dianorum. Donasticam. Faustoz. Fau-
 tinam. Felicianam. Gnoyitarum. Ballia-
 nicarum. Heraclitam. Hermogenianam
 Iouianistam. Iulianar'. Luciferianā
 Mentagioruz. Montanam. Manicheā
 Morthionistam. Melchisedechianam.
 Menandriam. Maximinam. Neomi-
 tianorum. Nouittianam. Nazareorū. Ne-
 storianam. Nesticozum. Nicolitarū. Or-
 phitarum. Origenistam. Paulinam. Pe-
 scillianistam. Pelagianam. Patricianaz
 Paternianam. Permenianorū. Tertu-
 lianorum. Latianam. Trotoytarū. Si-
 moniacam. Settagum. z alioz innume-
 rabiliū quos in presentiarum inter mis-
 sos faciam versutas heresesqz extirpauit
 euulsit atqz destruxit. pro quib' amouen-
 dis atqz delendis. preter disputationes.
 preter proclamatiōes. preter illa que ali-
 bi de ipso scripsim' plura qz octo z octoa-
 ginta in eos destinguit volumia. Per
 inde Hilarius accellatē inquit. Doctoz
 excellentissimus Augustin'. catholice fi-
 dei defensor. in diuina meditatione sem-
 per assiduus. metu mori intrepidus. sin-
 gulos destruxit sacrilegos. atqz oēs supe-
 rauit hereticos. Hinc Cassiodor' ait. Be-
 atissimus atqz sanctissimus doctozum p-
 cellentissimus Augustinus hereticorum

k

l

debellator. fidelium pector. oim famosum
erexit palma certaminu. Hinc Calcido-
nius fat. Aug^o oim in monarchia virtutum
in sancte fidei defensione. p qua totus ar-
debat sicut pualuit atqz pfect. qz singu-
los nequissimoz hereticoz vsutias intre-
pida mente feruentiqz spu ptinum certa-
men pageret. Hinc diuus Hieronymus
paulinum. Hinc sanctus Valeri^o nepra-
rium alloquit. qz nisi prepotens atqz pie-
tissim^o de^o sanctum piem Aurelium Au-
gustinu fortunati tpe nob pcessisset atqz
donasset. Sanctificatio nra desolata fuis-
set. Dies festi nostri pueri fuissent in lu-
ctu. Sabbata nra in obprobriu. hono-
ris z sublimitas nostra in merorem z pla-
tum. de q ipse in sermone de prudentia ita
em ad fratres heremitanos inqt. decreue-
ram em diu inter vos psolari. z vobiscuz
habitare vsqz ad festum dnice ascensiois.
sed qz aduersari^o noster fortunat^o ad par-
tes puenit redire yponē. oimino ppeilor.
cupiens illu videre z cum eo piter dispu-
tare. z in sermone de misericordia ait. frēs
mei anuncio vob gaudium magnuz. qm
fortunatum manicheoz presbyterum dei
gratia supauim^o. z obstinat^o in suo sensu
velut alter pditionis fili^o a plebe nostra
recessit psusus. z ecclesia hui^o victorie me-
mor. ita carat fortunatus presbyter mani-
cheoz versutia plurimos seducebat. quez
sanct^o Aug^o. in couentu oim disputans
publice supauit. Quid etiaz nostris te-
porib^o grecis. boenijs z fraticell^o de opi-
nionē pflictum dedit. disputando. Quis
franciscum porcariu senensem. q iam no-
modo ciuitatē vginis. sed pene totu agz-
tuscie suis heresib^o infecerat igne crema-
uit. egregij doctor^o pauli veneti acerrima
disputatio. Tm ergo sp valuit apd chri-
sticolas disputatio. vt ipa sp in delende fi-
dei extiterit propugnaculu. Confundant^o
ergo z reucreant^o. qz disputationes vitatit
indagatrices extiterint inimici. Lodi-
ces ergo singulis diebus. siue ad legen-
dum. siue ad disputandum. siue ad sermo-
nes clero populoqz faciendos. certa ho-
ra a prelato. s. constituta petant^o extra ho-
ram. qui petierit. ni. videlicz necessitas ve-
geat non accipiar. omni quippe hora co-
gruit. in qua necessitas imminet. Et om-
nis scientia adiscenda iuxta prelati arbi-

trium que mentem deo dicatam ad pur-
gandam conscientiam. tuendam fide. or-
nandam religionem. et ad sacram theolo-
giam finem nostrarum scientiarum acqz
rendam disponit. Unde z Augustin^o no-
vnius doctrine tm. sed indefinite. qsi om-
nium optimarum disciplinaru prout op^o
fuerit codices iubet esse petendos. Illud
tamen veru est. qz in alijs doctrinis tan-
tum est conterendum temporis quantuz
satis est. vt mens ipsa ad vberissima dulcis-
simaqz diuine sapientie suggerenda vber-
ri vt sponfam. amplecti vt genitricem. la-
ctere vt alune mammas. venerari vt do-
minam amare. vt excellens anime bonuz
debemus excogitantes. qz omnem scien-
tiam atqz doctrinam sic excellat. non so-
lum qz pie ceteris vera predicet. primeqz
inhereat veritati. qz ad celestem patriam
inuitet. qz a terrenis desiderijs cor legen-
tis reuocet qz in dictis obscurioribus for-
tes exerceat. z paruulis humili sermone
blandiatur. nec enim sic in litteris patet.
vt vilescat. nec si clausa est. vt pauere de-
beant adiscetes. sed etiam qz eius vsus
fastidium tollit. z tanto. vt inquit Grego-
rius. plus diligitur. quanto amplius me-
ditatur. quoniam illius superne visionis
gerit figuram. qua celestes mentes ab ini-
tio diuinam viderunt maiestatem. nec ta-
men hodie aut hinc ad mille annos. aut
post millesies mille. minus qz prima die
ammirantur vel delectatur. qz vt Augu-
stinus in libro de triplici habitaculo tra-
sigit coram angelis assidua visione tante
maiestatis secreta z mirabilia no vilescit

Lex^o qnquagesimusptim^o Augustin^o

Uestimeta ho z calclameta. quan-
do fuerunt indigentibus necessa-
ria. dare non differant. sub quo-
ru sunt custodia que poscuntur.

Comentū qnquagesimūpmū Ambrosi^o

Huius mandati quadruplex est

se causa dignoscitur. Prima quidem ne ad animi perturbationem murmurationemque marumum vt ostendimus peccatum concitent. irriterque postulant. Secunda ne propter conferendi dilationem. indigentem occasionem inferant egritudinis. Namque facile est propter rerum necessarium carentiam quecumque in malam incidere valitudinem. vñ Helido imminete tpe nudi aut male induti in pleuritim. colycā. yltacam. in aliasque acerbissimas passiones facillime labunt. Et rursus si que ad medelas spectat dare differant. nō infirmitatis solū. sed etiā mortis possent esse occasio. et eo pacto nō necessitudinis exhibitores. sed vite snorū fratrum essent extinctores. sicque apud dei maiestatem rei fieret eterni cruciatus. Tertia ne publica caritas detrimentū patiat et in priuatā quandam veratē inhumanitatē. Rerū enim custodes publici ministri sunt. Bona autem rei publice put mēbris suis opus fuerit distribui debent. aliter ipsa patiat. necesse est. Quid enim est aliud. vt Scipionis verbo vtar. res publica nisi res populi. Et quid populus nisi ciuū congeries. pereant ciues. populus perit. pereat populus. perit res publica. Qui ergo mēbra offendunt. et corp⁹ offendant. op⁹ est Ergo qui bonorū monasterij inhuman⁹ seuusque distributor extiterit. publicā caritatem ledit et monasteriū ledit. qm̄ mēbra corporis ledit. Meritū iter amittit officij et culpam sibi vendicat crudelitatis. Quarta ne torpore mentis dampnenē. Qui enim dare differunt. que necessaria sūt poscentibus. aut odio. aut legnitie seu dilectionis tepiditate. differunt. Vtrūque enim malū est. vtrūque euitandum. vtrūque crimē detestandū. nā alterū est vt noceant. alterum vt nō pficiant. Quare studeāt frīb⁹ suis congruis temporib⁹ necessaria ministrare. Et id quidē sine murmure. sine tristitia. sine dilatiōe. sine coactione. sed cū gaudio magno. libēter atque hilariter. qm̄ hilarē datorē diligit deus. Ad oēm autē rectam et salutiferam distributionē faciendam. quatuor oīno sunt pcepta seruanda. Primum quidem vt caritas finis sit. et cardo distributiōis. Alterū vt in ministro nulla sit personarū acceptio. sed vnicuique put et quando op⁹ est. psona qualitate. et

necessitate mēsurā pēlata distribuit. Tertium vt hilariter. iocūde et amensissimis verbis pferat. que largiri debet. sepe numero enim plus dulce delectat verbū. q̄ affluēs satiet datū. Quartū resistendi virt⁹. vt patiens et constans sit in distribuendarū rez laborib⁹. et petentiū importunitate. vt ei ad salutē nō ad cremiū sit dispensandi ministerium. Ipsi etiā ecōtra qui poscūt modeste se gerāt. nō plus petant q̄ op⁹ sit. et cum exigua sit necessitas. nō illam amplificent. Cum postulant. mel ferāt in ore. dulcia verba. amena colloquia. humilem cōpositū. discretūque habeant in postulando sermonē. Et denique totis virib⁹ conentur nō irritare. sed ipsum eis beniuolum atque munificū reddere largitorem.

Text⁹ quinagesimus secund⁹ Augustin⁹

Lites autem nullas habeat. aut q̄ celerrime siniat. ne ira crescat in odium. et trabem faciat de festuca. et animam faciat homicidaz. sic enim legitis. qui odit fratrem suū homicida est

Cōmentū quinquagesimū secundū Ambrosius

Diaboli opera habere nullatenus debemus. At nō ipse litis et discordie est auctor. ipse diuisiones et prelium cōmisit in celo. ipse in corde hominum discordiā seminat. ipse rixas contentiones et zizanias inter fratres imittit. Qui ergo lites et discordias amat earum auctorem diabolum tāq̄ patrem venatur. ipsa veritate testante. que ait. ei⁹ filij estis cuius opera facitis. Si ergo talē patrem fratres mei fugere volumus. dissensiones et lites fugiamus. Melius est enim. vt doctor inquit Ambrosius. emigrare cum gratia. q̄ cohabitare cum discordia. Melius est sine lite abire. q̄ cum iurgio residere. Deus enim pacem amat. Ideo psalmista inquit. Factus est in pace locus ei⁹. Unionem iubet. Ideo christus ait. Qui non est mecum contra me ē et rursus. Ubi sunt duo vel tres cōgregati in noīe meo in medio eorū sū ego. Dilectionē mādāt. Iō ad discipulos dicit. In

hoc cognoscēt homines. qz mei discipuli estis. si dilectionem ad inuicem habetis. caritatem deposcit. Ideo cantat ecclesia. Ubi caritas et amor deus ibi est. At hoc e contra. lites. guerras. dissensiones. iurgia. odia et discordias inter bonos odit eius maiestas. hinc scriptura eā precatur. dissipa gētes que bella volūt. Hinc et preceptor noster impat. vt lites nullas habeam⁹. aut si propter naturalem irascibilitatē aliquas nos habere ptingat. illas q̄ celerrime finiam⁹ et hoc idcirco. ne ira lit⁹ genitrix crescat in odium et trabē faciat de festuca. Festuca quidē cito consumptibilis est de pua contentiōe et parua ira. que sepe numero sine peccato ē. pfecta nonnūq̄ fit trabes. que non nisi magno et diuturno cōburit igne cū se sic crescit vt ex ea odiū. quod homicidam facit animaz generat. sic enī apud Johannem legim⁹. qui odit fratrem suuz homicida est. Et Petr⁹ ap̄l. sicut beatus clemens meminit. homicidiorū tria genera esse dicebat. homicidas. s. interfectores fratrum. detractores eorum. eosq̄ odientes Quia et qui occidit et qui odit fratrem suū. et qui ei detrahunt pariter esse homicide demonstrant. Quare si placere deo in monasterio volum⁹. fugiamus lites et dissensiones. vnionem vero et concordiam amem⁹. Quippe in reb⁹ humanis concordia preciosa res est. et propter eī raritatem p̄clarissima ab omnib⁹. vt inquit Augustinus laudatur. sed a pauc⁹ custodit. beati q̄ in seipsis amplectunt. qd̄ etiam in alijs laudare cogunt. Omnes fratres laudant cōcordes fratres. et tñ cōcordes esse difficile est. qz litigāt de terra. et quare litigāt de terra. qz volūt esse terra. audiuistis ab initio peccator hō. terra es. et in terrā ibis. Et si cut peccator dicit terra. ita et iustus dicit celum. fratres ergo si volunt esse cōcordes nō ament terrā. Sed si volunt nō amare terram. nō sint terra. querant possessionē q̄ diuidi nō potest. et semp̄ erūt cōcordes. Tñ inter fratres discordia et perturbatio qz licet sit vn⁹ vterus. nō est vn⁹ animus nisi dū curuatur anima eoz. et partē suaz quisq̄ recipit. et parti sue opinande et exagerande operā impendit. in possessionē sua vult habere vnitatē. q̄ cum fratre possedit diuisionē. Sed veri fratres sunt oēs

fideles nati ex deo in viscerib⁹ matris ecclesie. p̄ spiritū sanctū. hi quidem habēt hereditatē dñi. et vicissim ipsi hereditas sūt dei. In hac hereditate cōcordia custodit. Pro ea nō litigatur. Alia hereditas litigando acquirē. ista litigando amittitur. Volentes eā perdere vitant litigare. In re igitur inquit lites nullas habeatis. qd̄ p̄ceptum. si omni christiano vt nō amittat hereditatem celestē opus est quanto magis in monasterio cōstitutis necessariū ē

Text⁹ quinquagesimū tertiu⁹ Augustin⁹

Quicūq̄ autem cōuitio. vel male dicto. vel etiā criminis obiectu alterū leserit. meminerit satisfactio ne quantotius curare quod fecit. Et ille qui lesus est. sine disceptatione dimittere. Si autē inuicem se leserint. inuicēq̄ sibi debita relaxare debebūt. p̄pter orationes vestras. quas utiq̄ quanto crebriores habetis. tanto sanetiores hie debetis. Melior est autē. qui quis ira sepe temptet. tñ impetrare festinat. vt sibi dimittat cui se fecisse agnoscit iniuriā. q̄ qui tardius irascit et ad veniam petendā tardius inclinatur Qui autē nūq̄ vult petere veniā. aut ex animo nō petit sine cā est in monasterio. etiam si inde nō projiciatur. p̄inde vobis a verbis duriorib⁹ p̄cite. que si emissa fuerint ex ore vestro. nō pigeat ex ipso ore p̄ferre medicamētā vñ facta sunt vulnera.

Comentū quinquagesimū tertiu⁹ Ambrosi⁹

Solers medicus non modo iubet infirmo vt noria vitet. v̄ etiam ineuitandarū rerum modū edocet. Et sanis nō solum consulit. vt sibi caueant. ne in hāc vel in illam incidant infirmitatem. sed etiā vt ab eis se abstinere queant. eius referat causas. quib⁹ sublati nequeant euenire egritudines. Eo pacto preceptor et medicus animarū nostrarū diligentissimus Augustinus nō tñ lites humane mentis excidit. vitemus iussit. sed causas ex quibus oriuntur detestatur inde ait. Quicūq̄ conuitio. vel maledictio. vel etiā criminis obiectu aliquē leserit. meminerit satisfactio. quātōtius curare qd̄ fecit. Nepe cū lites. rix et dissētio

nes. et guerre. ex multiplici possint causa
 oriri. ex lingue tamen solutione maxime
 proficiuntur. et plures in guerra lingua
 rum quæ in bello interficiuntur lancearum
 quam illi cor grauius ferunt. Qui. ut super
 psalmos Augustinus inquit. gladio lin
 gue ferunt. et non soluz in bello milita
 rum. veruetiam et in feritate bestiarum. Per
 in de i libro de natura et gratia dicit. Do
 losa lingua plena est veneno morti ero. uti
 quæ nocentior. quæ bestiarum atque serpen
 tum. Quoniam illud carnem hoc naturam
 interficit. Merito igitur a lingendo lin
 gua dicitur. Lingit quidem adulatio. mor
 det detrahendo. Occidit mentiendo. ligat
 et ligari non potest. labilis est et teneri non
 potest. sed labitur et fallit. Labitur ut an
 guilla. Penetrat ut sagitta. Tollit amicos.
 Multiplicat inimicos. Mouet iras
 Seminat discordias. vno ictu multos per
 cutit et interficit. blanda est et subdola. la
 ta et parata ad exhaurienda bona. et misc
 da mala. Ergo qui custodit linguam suam
 Custodit animam. quoniam mors et vi
 ta in potestate lingue. propterea magnus
 ille stoicus Seneca. ut licentiosa manci
 pia animi impio redigendam esse linguam
 iubet. Quoniam nullus lingue preceps.
 fedus tenet amici. animo in omnibus men
 dosus et fallax. cuncta comertia. cuncta pa
 cta. et confederationes omnes. et frangit et
 soluit. Inde conuitia que sunt contume
 lie. et vituperia et maledicta et criminum ob
 iectiones. Et ex his rixæ. iurgia. dissentio
 nes. et lites oriuntur. Idcirco mandat
 ut quicumque eorum aliquo alter leserit. me
 mor sit illico satisfactione curare quod fe
 cit. Recentia vulnera curanda sunt. ne si
 antiquentur in fistulam. vel in quamuis
 aliam incurabilem mortiferamque plagam ver
 tantur. Ita et vitia nisi mor deleantur e
 mētē. sic eam inficiunt. ut nulla aut minima
 sit de ea spes habenda salutis. Itaque se
 penumero. cum ab ocioso verbo lingua non
 restringitur ad noxia dilabimur. Inde ad
 murmura et detractioes descendimus. Ex
 his ad conuitia et maledicta serpunt. Ex
 quibus ad lites et contentiones vehimur
 et iuxta Salomonis vocem dum negli
 gumus corrigere minima plabimur ad maiora
 Fit etiam ut si ex vitio oriat vitium. prolon
 getur iniquitas. Hinc propheta ait. Ne quæ

trabitis iniquitatem in funiculis vanita
 tis. et David. Pro longauerunt iniquita
 tem suam. Dominus iustus concidet ceruices
 peccatorum. Lauendum est igitur omni
 no peccatum. Melius est enim cauere. quam
 emendare. melius non cadere quam surgere.
 et si fragilitate quis deliquerit. quam citius cu
 rare studcat quod commisit. si conuictus
 est alicui. si maledixit. si crimen aliquod ob
 iecit. corde et ore veniam cum gemitu po
 stulet. et quam grauius se errasse cognoscat. di
 cente Apolo. Maledicti regnum dei non pos
 sident. et Dominus in euangelio. Qui dixerit
 fratri suo fatue re? erit gehenne ignis.
 Et ille qui lesus est sine disceptatione. et
 profus sine aliqua controuersia dimittat.
 Ille presto ad veniam postulandam. lesus
 citius ad iniuriam remittendam esse debet.
 ille ut liberetur a culpa. hic ut repleatur gra
 tia. ille ut sathane soluatur funiculo. hic
 ut saluatoris fruatur presidio. Sic enim
 celestem nos docuit orare patrem. Dimit
 te nobis debita nostra. sicut et nos dimic
 tumus debitoribus nostris. Si nos multum
 cito ac libenter dimittimus. Ita et deus di
 mittit nobis. Si autem parum tardeque di
 mittimus. parum tardiusque nostra ipse re
 laxat facinora. Hinc Isidorus ait. Qui
 fratrem suum sibi tardius reconciliat. deus
 sibi tardius placat. Hinc venerabilis Hu
 go dicit. frustra enim deum propitiari si
 bi querit. Qui cito placari cum proximo
 negligit. Hinc in euangelio conseruo
 suo non dimittens denarios centum sibi
 debenti compulsus est decem milia tale
 ta reddere. que ei dominus rogatus di
 miserat. Ex quibus sane fit. si hoc quod in
 nos delinquitur ex corde non dimittimus
 Illud rursus exigitur. quod per peniten
 tiam fuerat nobis ante dimissum. caueat
 igitur unusquisque fratrum retinere iniuri
 as. quia sicut dimittere nihil deo gratius
 ita contra. retinere deo nihil displicibil
 ius. In remissione iniuriarum quan
 tum quisque lucretur attendat. In primis
 indulgentiam de male commissis ipse mere
 tur. Subinde venie culparum antea di
 missarum ratificationem impetrat. postre
 mo cumulum auget gratiarum. Et sub
 dit. Si autem inuicem se leserint alter sci
 licet alteri conuictando. maledicendo. et
 crimina obijciendo. inuicem sibi debita

7
3
2

sapientia abhicitur. Quoniam quid. quod
 ue ordine agendum sit. omnino nescitur.
 Quia uimiru intelligentie luce subtrahit
 cum mentem promouedo confundit. Per
 iram spiritus sancti splendor excutitur. qui
 non nisi super humilem et quietu requiesce
 re dicitur. quia cum ira quietem menti subtra
 hit. suam sancto spiritu habitatione clau
 dit. cui recessione animus uacuu ad ap
 tam moru insaniam ducitur. et usque ad su
 perficiem ab intimo cogitationu funda
 mento dissipat. Per iram nunc ad inie
 ctionem manuu. Nunc ad maledictione.
 Nunc ad blasphemias. nunc ad contumelias.
 Nunc ad segregandam amicitias. Nunc ad
 extinguenda beneficia. Nunc ad delenda
 caritate. nunc ad negandu deum. nunc ad
 inuocandum demonem. nunc ad interficien
 dos parentes. mactandos filios. perden
 dos fratres. succedendas vires. commouen
 da bella. facien das seditiones. predandos
 paupes. expoliandos viatores. pdimen
 ta. coniurationes. et factioes terendas. ad
 sacrilegia. stupra. raptus. et omne denique ex
 ecrabile vitium quis erigitur concitat et p
 cipitat adeo ut nesciat quid intersit inter
 succensum hominem. et solum dyabolu.
 Quantum etiam rabies hec afficiat posses
 sorem. explicari non possit. nam eius stimu
 lis succensum cor palpitat. sanguis ebul
 lit. dentes strident. lingua balbutit. vultus
 nunc pallefcit. nunc ignescit. Labia nigres
 cunt. oculi exaspant. et nequaquam recognos
 cunt voti. ore quod clamore informet. quod
 loquat intus ignorat. et velut leo rugiens.
 exasperat draco. rabidusque canis oes in
 uadit. nullum timet. neminem veret. vitam
 non curat. et ad oem se suosque exponit per
 niciem. Nec me mansuetudo teneat. si ob
 iram non viderim mox i pleurem hominem
 incidisse. et alius ita attenuari. et suffocari.
 ut neque loqui. neque hibern. neque comedere
 possit. Quibus de rebus retundendi
 sunt ire stimuli. et eius metuenda damnatio
 qua dicitur. qui irascit fratri suo reperit iu
 dicio. igitur si iratus es fratri tuo. infirma
 tus es in aio tuo. quare si tue egritudinis
 affectus curationes. fac quod tibi medicus
 iubet salutis. Si offers inquit munus tuum
 ad altare vade prius reconciliare fratri tuo.
 ac si diceret. Non in corde tacitam precem
 impacat effundas. nisi prius offensum. p

rimu satisfaciendo ad lenitatis mansuetu
 dine pducas. Nun enim nrm oio nostra
 est. Altare ho nrm cor nostru est. Qui h
 facere studuerit premissas danatione non
 incurrit. quia autem quod absit id facere recusa
 uerit. Quis euz a iudicio eterne liberabit
 danationis. nepe inuanu orat. inuanu te
 iunat. inuanu muneru offert. inuanu car
 ne affligit. inuanu in ergastulo clauditur
 monasterij. Perinde preceptor nri sub
 dit. Qui autem non vult petere veniam. aut non
 ex aio petit. sine causa est in monasterio. etiam
 si inde non proijciat. frustra est in monaste
 rio. quod discordia hz cum fratre suo. et petere
 veniam non vult. Aut si non ex aio petit. ut
 quod inuit vel fecte petat. Reconciliatio enim
 ex cordis deus proficisci armario. Vera deus
 esse et non ficta fides. et non peritoria. Alio
 quod iudam imitat quod pacis osculo precepto
 rem suu et mundi tradidit saluatorem.
 Sed sunt nonnulli. Qui obstinati. petenti sibi
 veniam delicta remittere nolunt. quos il
 la venit inia. de qua etiam paulo ante dixi
 mus. si non miseritis peccata eorum. nec pater
 vester celestis remittet vobis peccata vestra.
 Sunt alij qui bis ter quaterque dimittunt. Sed
 si pluries offendunt remittende iniurie be
 neficiu penitent negant. Quibus non ego.
 Sed iudex respondet vniuersorum. Nam per
 tro petenti. Quoniam omnes peccabit in me fra
 tre meo dimittam ei usque septies. Definiedo
 inquit. Non dico tibi usque septies. sed usque
 septuagies septies. ac si patenter diceret.
 Totiens ei dimittere debes. quatenus ipse
 ex aio petit dimittendu. neque enim nume
 ro. neque gradu alligata esse misericordia deus.
 Quia etiam multi sunt. qui mutua facta of
 fensione priores ad petenda veniam esse no
 lunt. aut quia verent. ne a primis despici
 antur. aut quia mente inflati dedignantur.
 Quibus dicitur quod carnale cor habet. duz
 vel huius vite gloriam querentes humili
 tatem respuunt. vel pluri mundi erubescen
 tiam faciunt cum tanti officij priores execu
 tores esse continent. Vertant hi tales
 animu in summi dei maiestatem qua euz
 ineffabili offendissem culpa. inter eam
 genusque humanum tanta fuit orta discor
 dia. ut nulla quippe esset humana recon
 ciliatioe digna. Sed ipsa sua infinita im
 mensa mota misericordia ad nos per suos legatos
 patriarchas. et per prophetas destituit. ut nos ad

f

s

b

concordiam pacēq̄ con ficiendaz rogaret atq; disponeret. Subinde vniuersū ei⁹ filium e celo misit in terram vt homo fieret. factusq; hō in terris videret. conuerfareturq; cū hominibus. qui tante maiestatis iussa complens pacem nūciauit nascendo cantantib⁹ angelis. Gloria in excelsis deo. ⁊ in terra pax hominib⁹ bone voluntatis. pacem indicit predicādo. pacem ostendit miracula faciēdo. pacem p̄misit se transfigurādo. pacē disposuit flagella suscipiēdo. pacē scripsit sanguinē in cruce fundendo cui⁹ liber fuit corpus sanctissimū attramentum sanguis ei⁹ preclausi. Calamus dira lancea diriq; clausi. Scriptores fuerūt immissimi crucifixoꝝ testes fuerunt angeli pacis amare flentes. ⁊ beata virgo ⁊ Iohannes iuxta crucem inexplicabili dolore affecti stātes. precū fuit sanctissima ei⁹ anima. tandē ipse pacis auctor. pacis fuit ⁊ p̄co. cui⁹ alte intonuit. pater ignosce illis. q̄ nesciunt qd faciūt. ad hoc tonantissimū verbū Ad hanc lūme deprecationis vocē. ad hūc sūme pietatis officium celestis p̄ cum toto genere humano pacē acceptauit conuersus esse cōsentit. fidelissimē ad eam in eternū seruandā dedit. cum humanitate super totā naturam angelicā ad dexterā sue maiestatis collocauit. cū sancti spirit⁹ munera tribuit. cū ⁊ ipsum in sp̄e linguaꝝ rum ignearū super aptos in cenaculo cōgregatos misit. Erubescat igit̄ humana supbia. si sic facta ē humilis diuina celsitudo. Confundant̄ qui p̄uores esse nolunt in faciēda cum p̄ximo. quē offēderūt cōcordia: si diuina maiestas a nobis offēsa p̄u legat̄. subinde seipsa nos rogandō ad pacem cōcordiaꝝ faciēdā p̄uenit. Hinc parens n̄r q̄one p̄ma egregij voluminis q̄oem veteri ac noui testamētū ait. Tanta ē dei clementia. vt ptumelias passus ab his q̄s fecit sufferat. ⁊ prior vocet eos ad pacē. Sūt deniq; complēs. q̄ suas iniurias tarde relaxāt. dei hō citius indulgent sitq; nonnūq; vt occasione diuine vlciscēde iurie. suas irati vindicēt passioēs. Sed isti noscant q̄ abominabile sit deo. vt ipse n̄r clipe⁹ fiat vltionis. q̄ p̄ est ois miserationis. Non igit̄ luore vindicte. sed rōne administrāde iusticie. ilate deo iniurie sunt puniēde. Et cū ex

his euidentissime cōstet dolosam linguaꝝ iniqua labia. os maledicū. ptumeliosa et aspa verba. durūq; sermōnē vnaz et alijs precipuā esse cām licium ⁊ discordiarum. iō iubēdo trāsligit. Proinde vobis a verbis duriorib⁹ parcite. q̄ si emissa fuerint ex ore v̄ro nō pigeat ab ipso ore p̄ferre medicamenta. vñ facta sunt vulnera. Sūm̄ dei famulus. regē Dauid. p̄fect⁹ imitator semp̄ ponere custodiā ori suo d̄z. ne delinquat in lingua sua. qm̄ vt ap̄ls Iacobus inq̄t. Lingua modicū membꝝ est. sed magna exaltat. Ecce quant⁹ ignis. q̄ modica scintilla. q̄ magnā siluaz incendit. Et lingua ignis est vniūse iniquitatis. lingua p̄stituit in membris n̄ris. q̄ maculat totū corp⁹. ⁊ inflāmat rotā natiuitatis n̄re inflāmata a gehēna. ois enī natura bestiaz volucrū. serpentium. ceterozq; aialū domat̄ irrōnabiliū ⁊ domita ē a natura humana. linguam aut̄ nullus hōim domare p̄t. Inquietū malū plena veneno mortifero. p̄pterea tritū ait prouerbiuz. nulla fera in silua peior q̄ mala lingua. Et addit beatus Iacobus. in lingua. b̄ndicimus deū ⁊ patrem. ⁊ in ipsa maledicim⁹ homines. q̄ ad imaginem ⁊ similitudinē dei facti sunt. Ex ipso ore p̄cedit b̄ndictio ⁊ maledictio. sed non oportet inquit fr̄s mei ita fieri. Nunquid fons de eodē foramine emanat dulcē ⁊ amarā aquā. Nunquid p̄t fr̄s mei sic⁹ vvas facere. aut vitis ficus. Sic neq; salsa dulcēz p̄t facere aquam. Quis sapiens ⁊ disciplinatus inē vos. ostēdat ex bona p̄uersione opationem suā in mansuetudine sapiētie. q̄ si zelū amarū habetis ⁊ p̄tentioēs sint in cordib⁹ v̄ris. Nolite gloriari ⁊ mendaces esse ad n̄sus veritatē. Non ē enī ista sapientia deusursus descendēs a p̄te luminū. sed terrena aialis dyabolica. vbi enī zelus ⁊ p̄tentio. ibi incōstantia ⁊ oē opus prauū. Que autē sursum ē sapientia. primū quidē p̄udica ē deinde pacifica. modesta. suadibilis. bonis p̄sentēs. plena misericōdia ⁊ fructibus bonis. iudicans sine sitatione. fruct⁹ autē iusticie in pace seminānt̄ faciētib⁹ pacem. Et q̄ magne prauitatis ē lingua. vt eam ignem vniūse iniquitatē maculat̄ tricem totius corporis. inflāmatricem rote natiuitatē nostre. indomabile membrū ferarum omniū immissimā. inquietū mā

lum. vas veneni mortiferi. oppositorum contra omnem vim nature. benedictionis. scilicet. et maledictionis auctricem. contentionum rixarum. et omnium guerrarum ductricem christi dicat apostolus. que et si ab homine domari non possit. a summe tamen potestatis deo utique potest. idcirco eius supplicem maiestate. ut ipsam domare dignetur. **M**os vero ipso patrocinante et custodire et refragare eam possumus. ideo totis viribus dirigamus ipsam. in primis. in finem suum in laudem. scilicet. dei. subinde ad ea. que et nobis et proximis sunt necessaria. cum mansuetudine amenitate et dulcedine quadam verborum explicanda. **M**anque ut Salomone ait. Responsio mollis frangit iram. sermo durus suscitatur furor. Dulce quippe verbum inimicos mitigat. amicos multiplicat. pacem componit. iurgia tollit. homines ligat. hinc poeta cecinit. Verba ligant homines. taurorum cornua funes. ideo rationalis et lenis debet esse sermo iuxta preceptum apostoli Pauli dicentis. vos qui spirituales estis instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. **E**t maxima quidem consideratione est ante prolationem discutendum. quoniam cum prolatum fuerit irrevocabile est. nec iuvat proferentem inremediabilis scandalum dolor. levis quidem est sermo. quod leuiter volat. sed graviter vulnerat. leuiter transit: sed graviter vivit. leuiter penetrat animum. sed non leuiter erit. leuiter profertur. sed non leuiter revocatur. facile volat ideo facile caritatem violat. **Q**uare unusquisque. qui sapiens esse desiderat. sermones suos precogitet. et examinet prius in pectore. quam proferat in ore. **Q**ui enim sunt leves faciles ac importuni locutores. ut inquit **A**ulus Gellius nullo reus pondere in mixtis verbis humidis et larentibus orationem bene existimant in ore nasci non in pectore lingua. **Q**uo circa qui recte et inreprehensibiliter loqui vult. non solum quid loquat. sed ubi. quoniam. cui. quod. coram quibus. et propter quid loquat diligenter inquirat. necesse est. neque quispiam putet ab adversariis non ponderari verba aut ab assistentibus non considerari sermonem. aut innocentiam mentis a quopiam defendi. si delinquens est sermo. quoniam quisque tale profert iudicium. ut si vanus sit sermo. vane scientie sit iudex. quia ut probe inquit **A**ristoteles. vo-

ces note sunt eorum. que sunt in anima passionum. **Q**uippe mores hominis lingua pandit. et qualis sermo ostenditur. talis animus approbatur. quoniam ex abundantia cordis os loquitur. **H**inc scriptum est. sermo varius non erit absque iudicio. quod ab omni statu rectitudinis depereunt. que per verba vana dilabuntur. **S**ane igitur preceptorum noster duriorum verba que inconsiderata et in corde parum digesta sunt curanda esse inquit. que tamen si vel ex inconsideratione. vel ex alicuius importunitate. vel etiam ex propria fuerint emissa malicia. emendanda esse iubet. sic sane ut ex ipso eodem ore non pigeat proferre medicamenta. unde facta sunt vulnera. ut si asper. si contumeliose. si superbe os locutum est. leniter laudabiliter. humiliterque veniam postulando sanetur. cautiusque et disciplinatum fiat imposterum. et presertim quod deo dedicatum est. quoniam ut divinitus apostolus Jacobus loquitur. **S**i quis autem putat se religiosum esse non refrenans linguam suam. sed seducens cor suum. huius vana est religio. **C**um litis et discordie prelibaverimus plures esse causas. ex quibus convicia. maledicta. et obiectiones criminum primatum tenere. tam ex nostri precepto. quam aliorum sanctorum plurimum testimonio. ac etiam ob eorum inexplicabilem pravitatem asseraverimus. iam pro tanta dyabolico evitanda effectu superest. ut alias in unum coartemus. quarum prime rerum terrenarum est cupiditas. **H**inc **L**oth. **A**bramque pastores rixati sunt. **H**inc **E**sau **J**acob persecutus. **H**inc **A**bel dissentit a **D**avid. preclare igitur in sermone de pace. **A**b **A**ugustino dictum est. **I**lle vere pacem habet. qui nihil appetit de seculo possidere. hic tranquillus est. hic gaudet de bonis cunctorum. **P**agano illo **S**eneca dicente. **Q**uietissimam vitam agerent homines in terra. si hec duo verba a natura rerum omnium tollerentur. meum et tuum. **O** beata paupertas. verberibus pacis plena. ubique secunda. ubique illesa. ubique cunctorum amica. **N**am qui te amat. veram pacem amat: et qui te non amat tranquillitatem omnem ignorat. **A**ltera est domandi cupiditas. **Q**uod genus cause a superbia. que mater est omnium turriorum radix omnis cupiditatis. et caput omnium

tio execrabilior. que discordia detestabi-
 lior. q̄ vt creatura a creatore seru⁹ a dño
 factura a suo dissentiat opifice. q̄ vt q̄s
 p̄tra seipsum pugnet. At vero p̄ libidinez
 anima segregat̄ a facie dei. per libidinem
 anima sue lucis candorem extinguit. hic
 in cōmentarijs super psalmos preceptor
 noster ait. Sicut ignis p̄sumit vestez. sic
 libido animam. quare inquit fratres time
 te ignem p̄cupiscentie male. si non vult
 p̄ire a facie dei. **Q**uanta igit̄ inuidias
 z q̄ lugenda perversitas. vt animā quā
 christ⁹ suo sanguine redemit luxuriosus
 propter vnus momenti delectationez li-
 bidinis. diabolo vendat. vere plangēda
 nimis z miseranda p̄ditio. vbi cito prete-
 rit quod delectat. z p̄manet sine fine qd̄
 cruciat. sub momento libidinis impetus
 transit. z permanet sine termino infelicis
 obprobrium Sed dicit aliquis. iuuenis
 sum sine facia quod delectat. z postea pe-
 nitentiaz agam. quō si dicat. percussio me
 crudeli gladio. z postea vado ad medicū
 z nescit. q̄ vnus hore puncto vulnus ac-
 cipit. sed vit̄ longo tempore ad sanitates
 pristinam reuocat̄ vt quid non timeat.
 ne pereat dilatio z succedat eterna dam-
 natio. Ob hanc rem vt pater noster Au-
 relius Augustin⁹ in sermone de curanda
 mulierum familiaritate inquit. refrenan-
 da est. familiaritas cum mulierib⁹ z ocu-
 lorū incauta fragilitas ne mors intret
 per fenestras nostras cum em̄ mulierem
 animo libidinoso p̄sideras per fenestram
 corporis tui in secretum cordis. venenūz
 mortis instillat. Talis cogitatio z si aliq̄
 impediā casu. vt non impleat volunta-
 tem. nihilomin⁹ actione criminis p̄dem-
 natur a domino. q̄ voluntas praua faci-
 endi reputat̄ pro opere facti. Et in libro
 de p̄flicu vicioz illibatam castitatem lu-
 curie respondentē introducit dicēs. Ho-
 lo ignorare te. fingas quid post hanc vi-
 tam sine fine recipias. si enim pie z caste
 vixeris sine fine gaudebis. Si vero impi-
 us z luxuriosus eris eternis incendijs s̄
 iacebis. Inde enim magis castus viuere
 debes. vnde q̄ citius temp⁹ acceptum p̄-
 transeat ignorare te dicis. Quodq̄ in ex-
 ordio humani generis ad hoc masculum
 z feminaz deum creasse profiteris. vt mu-
 tuis se amplectib⁹ miscere deberent. omni

no verissime dicis. Sed quia nubendi li-
 centia quibusdā tribuit̄. hoc est qui virgi-
 nitatem vel castimoniam vidualem nequa-
 q̄ professi sunt. Quibusdā autem nō tri-
 buit̄ sed interdicit̄. i. qui virgines vel cō-
 tinentes esse decreuerunt. fornicatio ho-
 q̄ nulli impune conceditur nō attendis.
 An non z contēendum putas qd̄ apo-
 stolus lubricis dicit. facite fornicationez.
 fratres. quodcūq̄ enim homo fecerit pec-
 catum extra corpus est. qui autē fornicat̄
 in corp⁹ suum peccat. quod si parupen-
 dendū existimas. Audi quod postea in
 sempiternū plorabis z gemes. Neq̄ enī
 adulteri inquit neq̄ fornicarij. neq̄ cor-
 ruptores. neq̄ masculoz cōcubitores. ne-
 q̄ molles regnum dei possidebūt. **Q**
 q̄ parua z modica ē concubit⁹ hora qua
 perditur vita futura. quod autē enolumē-
 tum affert corpori. quodve tribuit lucrū.
 que tam cito perduet ad tartarum. que i
 eternū sepat a deo. q̄ a superna ciuitate
 exulem facit absq̄ fine. que inter fedatos
 luxuria. z gloriosos illos cues in debile
 discordia ponit. Nonnunq̄ gule vitii
 discordias gignit. sicut de israhelitico po-
 pulo lectitauim⁹. Qui propter cibi pot⁹
 q̄ carentia. cū Moyses z Aaron sepenū-
 mero contenderūt. vñ in libro numeri. aq̄
 quam Moyses iussu dei de silice eduxit
 contradictiois est appellata. qm̄ eo in lo-
 co vbi efflucit. iurgati sunt filij isrl̄ contra
 dñm. z sanctificat⁹ est in eis. fuequenter
 etiam in partitione escaurū sicut z aligrum
 substantiarum a voluptuosis hominibus
 clamores z contentioes oriunt̄. Aliqñ sa-
 turati z inebriati sic rixant̄. vt etiam ad
 vulnera proficiscant̄. Hinc in carnata sa-
 pientia p̄ euangelium ait. Attendite ne gra-
 uētur corda via in crapula z ebrietate.
 Postremo sepenumero p̄ indaganda ve-
 ritate contendit̄. magneq̄ sunt inē asser-
 tores opinionū z disceptantes discordie.
 In s̄ genere oēs catholice veritatis ad-
 uersarij cōfutandi. comp̄mendi. ac peni-
 tus eijciendi sunt. q̄ litis cā. non vt cete-
 re curāda est. imo totis virib⁹. sicut z his
 ipsa tāq̄ iustissima z scitissima cōplecten-
 da est. z iugiter prosequēda. z si opus est
 nō verba solum. sed facultates z persone
 p̄ defendenda veritate sunt exponende.
 nec ḡdū. nec statū. nec sanguini. nec ami-

citie. nec officio parcen dū est. semp enim
veritas cunctis ē reb⁹ antepōnda. Nā qz
cuis vox est q̄ dicit. qui nō odit patrem z
matrē. fratres. sorores. z adhuc aiā suā
propter me. nō ē me dign⁹. hoc apli fece
runt. q̄ nullū mortis gen⁹ timentes ibāt
iocundi a cōspectu consilij. qm̄ digni ha
biti essent p̄ noie Jesu contumeliā pati.
hoc sancti martires ope compleuerunt. q̄
vt eam cōfiterent⁹ atqz tuerentur. p̄prium
fuderūt sanguinē. hoc sancte legis docto
res p̄tendentes. nūc predicando. nūc di
sputando. nūc libros cōficiendo. tacue
runt nūqz. hoc litis gen⁹ in sermone de li
te z cōcordia. p̄ donatistis. Augustin⁹ q̄le
sit z q̄no. z quorsum geri debeat insinuat
dicens. hec litigatio de celesti. scz heredi
tate habenda. pacifica. benigna fidelis ē
z iusta. sicut videmur cū donatistis litiga
re. ille litigat qui adūfario suo male vult.
eūqz vult pati detrimentū z se argumen
tum. Illi vult aliquid decidere. z sibi ac
cidere. nō est talis lis nostra. qz nō est ma
liuola. nō tēdit in aduersarij detrimentū.
sed lucrum. sed tō litigamus. qz volumus
eos nobiscū acquirere. non perdere. bona
que hnt non tollere. sed bona nostra cō
muna facere. hoc nō est litigare sed ama
re. litigatio igit̄ inquirende aut defenden
de veritatis. qm̄ iusta z catholica est fieri
debet cū amore z caritate p̄sonaz. z odio
vittoz. ferri debet in salutem p̄miti. nō in
confusionē. ad aperienda mentē cecis nō
precipitando in foueā cecos. vt cōfirmē
tur docti. instruant⁹ ignari. animen⁹ fide
les. conuertant⁹ auersi. diuin⁹ augeat⁹ ho
nor. z pueroz corrigeat⁹ audacia. qz si ob
stinati fuerint cū eis sicut cuz ad mortem
dānatis agendū est. Duplex igit̄ ē ge
nus litis. alterum bonū z prosequendū
alterū malū z euitandū. z vtriusqz p̄trin
ximus cās. Lites igit̄ nullas habeatis.
de malis loquit⁹. nō de bonis. de p̄ducē
tib⁹ ad odium. nō ad caritatē. de inficien
tibus aiā. nō de illuminantib⁹ mentē.
Nāqz z angeli boni de reductione israhē
litici populi contendebāt. Et Barnabas
a Paulo de eligendo Johāne q̄ cogno
minabat⁹ Marco. z de eoz captiōe ita
nere dissentijt. Sic enim iam adeptos vi
sitare z confirmare. Ille novos adipisci
fatagebāt. z sic ad inuicem sepati. alter as

sumpto Marco nauigauit Eyrū. Pau
lus vō electo Sylla. Syriā Ciliciāqz pe
tijt. z pambulans cōfirmavit ecclesias pre
cipies custodire p̄cepta ap̄toz z seniorū
huiusmodi lites sine peccato fuerunt. qz
oēs prout a sp̄santo ducebant⁹. ad bo
nū salutiferūqz protēdebant finē. Si vō
lites male sunt qz celerrime sunt finēde.
Hoc autē officij z si oim donarum men
tium sit. ad prelatos tū eas dirimere z de
finire maxime spectat. qui nunc exemplis
nunc rōnibus. nūc p̄tate n̄xantes pacare
debent. sic dicit populi dei Moyses quo
tidie in deserto iudeos cōposuit. Sic Sa
lomon de infante viuo prudentē iusteqz li
te sedauit. Sic x̄ps discipulos sepe cōcu
liauit. z iudeos de sua carne manducan
da litigantes exhortationib⁹ z p̄uasio
nibus quietauit optime.

Text⁹ quināgesimusquart⁹ Augustin⁹

Quando autē necessitas discipli
ne in moribus coerendis dicere
vos dura verba compellit. etiam
si ipsi vos modum excessisse sentitis nō a
vobis exigit⁹. vt a vobis subditis veniam
postuletis. ne apud eos quos oportet eē
subiectos. dū nūmū seruaf⁹ humilitas reg
gendi frangat⁹ auctoritas. sed petēda est
venia ab oim domino qui nouit etiā eos
quos plus iusto forte corripitis q̄nta be
niuolentia diligatis. nō autem carnalis.
sed spiritualis iter vos debet esse directō.

Lōmētū quināgesimūquartū Ambrosi⁹

In coerendis moribus excessus
quatrifariam cōmitti consuevit.
Nam aliquando zelo iusticie. de
quo vt hic Augustin⁹ loquit⁹. p̄sidenti
opus nō est vt ab ei subditis veniam po
stulet. qm̄ z rationez subdit. ne apud eos
quos oportet esse subiectos. dū nūmū
seruatur humilitas. regendi frangat⁹ au
toritas. sepe numero contingit. vt nimia
prelatoz humilitas subditos faciat ela
tos. inobedientes imougeratos. discho
los z inreuerētes. qm̄ vt antiquus sermo
dicit. Nimia familiaritas parit contem
ptum. propterea sicut equis ita z subditis
nūqz sunt nūmū relaxande habene. p̄fecto

subditi sine freno discipline similes sunt nauibus sine temone. que paruis etiaz fluctibus facillime periclitantur. Itaque obseruandus est potius in presidente ex iusticia rigor. quam ex humilitatis excessu nascatur pudor. prudentis tamen rectoris est delicti temporis loci cause et puniende persone qualitatem metiri. Si tamen ob eam quam dicimus causam correctionis fieri excessus contingat. ab omnium domino est uenia postulanda. qui non solum externos actus sed internos nouit affectus. cui idcirco patens est quos plus iusto forte corripitis quanta beniuolentia diligatis. ac si diceret nouit an iusticie et caritatis feruor. uel odij et uindictae impetus ad ipsum correctionis uos propulsauerit excessum. Nonnunquam odium causa est immoderate correctionis. ac punde ad dura nimiaque uerba proferenda rectoris irritat. tunc quidem ut scriptum est. ex abundantia cordis os loquitur. Cor quidem uas est. in quo omnis decursus sanguis feruet. et ex imminente bullitione os amaricatum eripuit uenena uerba. Spenumero studeo quodam accuratissimo ab aliquibus talis mittitur excessus. ut uel iusti uideantur. uel quouis modo alicui motem gerant. Plerumque in nata quedam uis est alicui dicendi. ut etiam si uellet moderari. nesciat hoc nature uirtute moderari. excusationis uelamen patitur odium autem et figmenta non suffert. Veritas quidem ipsa. et proprio. et alieno semper est comodo preponenda. hic subdit non carnalis. sed spiritualis inter uos debet esse dilectio. tanquam si diceret. propter carnalem dilectionem neque augere neque minuere. quis correctionem debet. sed spiritualis anteponenda est. que non nisi iusta. honesta. et salutifera intendit. at uero ut diuus Gregorius inquit. nonnulli sunt qui diligunt proximos. sed per affectum cognationis et carnis quibus in hac dilectione sacra eloquia non contradicunt. sed aliud est quod sponte impedit nature. aliud quod ex preceptis dominicis. est caritate debet obedientie. Hi nimis et proximos diligunt. et tamen illa sublimia dilectionis premia non assequuntur. quia amorem suum non spiritualiter. sed carnaliter impediunt. Hos igitur qui religiosi sumus. si deo placere cupimus non carnaliter. sed reli-

giose amemus. oportet. Religiose autem tunc amamus. si in deo amicos diligimus et inimicos diligimus propter deum. Ad duobus quippe fontibus dulcissima latissimaque emanant caritatis equora. a dei. scilicet. et proximi dilectione. Altera per tres defluit riuulos. quoniam ex toto corde. ex tota anima. ex totaque fortitudine diligere iubemur orbis conditorum. Altera per duas decurrit fontanas. ex quibus omnis lex dependet nature. utpote. Quod tibi non vis fieri alteri non facias. et quod multis ut faciatur uobis homines. ut saluatoris utamur uerbis. et uos eadem facite illis. Ex his omnia antique et noue legis adimplentur mandata. Ex his si sollicita. altaque cogitantur intentio. mens ad innumera uirtutum extenditur mysteria. ne uel ad inferenda que non debet per inquietudinem estur. uel erga exhibenda que debet etiam resoluta torpescat. Ita cum cauet alteri facere. quod nequaquam ab altero uult ipsa tolerare. sollicita se intentio eius cuspicit. ne ut sanctissimus pater noster Augustinus ait. Superbia eleuet. et usque ad primi contemptum animi deiiciens extollat. Et ne ab intimo cogitatione lanuet. cumque hanc ad expetenda aliena dilatat diligenter angustat. Ne cor luxuria polluat. et subiectum desiderijs per illicita corrumpat. ne ira exasperet. et usque ad contumeliam proferendam inflamet. Ne inuidia mordeat. et in alienis se felicitatibus emulata consumet. ne imoderate lingua loquacitas protrahat. eaque usque ad lasciuia obiectionis extendat. ne odium malicia excitet. et os usque ad iacula maledictionis irruat. et sicut capitalia uicia tanta sibi conuersione iunguntur. ut non nisi unum de altero proficiat. ita mens per hanc bigam in amorem castum eleuata. tanta se in repumendis cauendis abijciendisque uitijs liga connectit. ut quiescat minime que diu omnem abstulerit maculam. et cuncta purgauerit inquinamenta uirtutum. Cum uero excogitat. ut ea alteri faciat. que ipsa sibi expectat ab altero fieri. meditatur quidem sane. ut malis bona. bonisque meliora rependat. utpote superbis humilitatem. irascentibus mansuetudinem. arrogantibus subiectionem. lacerantibus iniuria. beneficia rixantibus. et dissidentibus concordiam. bellantibus pacem. indigentibus

necessariam. egrotis sanitates. miseris so-
lamen. ducatu cecis. redemptione capti-
uis. erectione lapsis. fauorem ⁊ patroci-
nium oppressis. Errantibusq; viam recti-
tudinis ostendat. cōpatiatur afflictis. mi-
tiget iras potentum. increpet imundi vo-
luptatibus mersos. corrigat subditorum
errata. prouocet beneficijs ad amorē in-
gratos. gratosq; reciproca beneficētia in-
amore conseruet. **Hec quidem tibi fie-**
ri experis. hec igitur ⁊ tu alijs tribue. Ca-
ritas ergo ⁊ si vna est innumeros tamen
effectos tāq; mater fecundissima gignit.
Hinc ⁊ gloriosus apłs Paulus ad Co-
rintheos eius effectū numerans ait. Ca-
ritas patiens est. benigna est caritas non
emulatur. non agit perperaz. nō inflatur.
non est ambitiosa. Non querit q̄ sua sunt
nō irritatur. nō cogitat malum. Non gau-
det super iniquitate. congaudet autem ve-
ritati. oīa suffert. Omnia credit. **Via spe-**
rat. Omnia sustinet. caritas nōq; excidit.
Siue ppheticie euacuabūtur. siue lingue
cessabunt. siue scientia destruetur. **Excel-**
sus itē euangelista Johannes. Cui ma-
xima cura extitit de dilectōe fraterna. Et
ad eam hominū alliceret animos per eaz
nos certiores fieri de resurrectione spiri-
tuali asseruit. **Hos inquit scimus. q̄ trās-**
lati sum⁹ de morte ad vitam. quoniā dili-
gimus fratres nostros. per eam illumina-
ri mentes dixit. qm̄ qui diligit fratrem suū
in lumine permanet. omnia q̄q; grauissi-
ma. nequo animo nos ferre astruxit. quo-
nia. qui diligit fratrem suū scandalum
passiui in eo non est. diuine dilectionis
indiciū esse ait. qm̄ qui nō diligit fratrem
suū quem videt. deum quem nō videt
quomodo potest diligere. vbi glosa. frat-
rus imago dei est. si non diligis imagi-
nem nec euz. cuius est imago diligis. nos
item diuine maiestatis per eā fieri domi-
ciliū predicauit cum dixit si diligim⁹ in-
uicē. de⁹ in nobis manet. per eam dei fi-
lios nos esse asseuerauit. cum intonuit.
Omnis qui diligit fratrem suū ex deo na-
tus est. quid plura. per eam feruet corre-
ctio. qm̄ vt deus per os eius loquitur. q̄s
amo corrogo ⁊ castigo. per eam omnium
temporalium spiritualiūq; bonorum cō-
municatio distributioq; exouit. **Digi-**
tur felicem dilectionem ⁊ omni laude di-

gnissimam que nihil habet inhonestatis
nihil fictionis. que non in verbis solum.
sed in corde. nec in corde solo. sed in ope-
re cōsistit. que magna ait ⁊ sine spe huma-
ne retributionis operatur. que lumen est
mentium. ⁊ vere felicitatis initiū. que ce-
li scala. ⁊ supne beatitudinis vera ē imago.
Inde egregi⁹ vir Petrus rauēnas ait. Cū
humane conditionis stat⁹ multiplici mo-
tu varietur. nihil in temporalibus inue-
nio preter vnum quod vite celestis una-
genem representet. sola. scz dilectio quam
non alterat casualis euentus quā sepe-
tio corporalis nō diuidit. quaz temporis
longitudo non abolet. que defectui nō
succumbit. sola igitur dilectio est per quā
amicos absentes videmus. alloquimur.
amplexamur. que sicut quadam angelica
agilitate ⁊ imaginario cōmeatu transuo-
let ⁊ recurrit. vt nihil de dñi o terre molis
aut distantie localis iniuria cōqueramur

Iure igitur cum tantoꝝ munerum car-
dosit⁹ spiritualis dilectio totiens prece-
ptor noster inter nos illam esse iubet. hoc
⁊ mundi saluator prius iusserat dicens.
hoc est mandatum meum. vt diligatis in-
uicem. hoc ⁊ ipse prius fecerat. q̄ docer-
et faciendum. cū adiecit sicut dilexi vos.
tāq; si patenter diceret. ad hoc vos inui-
cem amate. ad quod amauit vos. amauit
autem christus suos discipulos non ex-
plende libidinis causa. cum peccare nul-
latenus posset. nō rerum terrenarum gra-
tia. cum omnia mundana suo etiā exem-
plo docuit esse contemnenda. non etiā
prius aliquo cognationis affectu. cū il-
los matrem. sorozes ac fratres suos esse
astruxerit. non quib⁹ consanguinitate cō-
iunctus erat. sed qui eius ac patris sui ce-
lestis seruarent mandata. non in super ex-
naturali propinquitate. qm̄ sic magis mē-
tes dilexisset celestes quibus proculdu-
bio est natura propinquior. at x̄o earum
mie assumpsit naturam. vt videlz eas re-
dimeret. angelus fieret. totoq; p̄ illis pa-
teretur tormenta. sed vt precipuus euan-
gelista Johannes inquit. in fine dilexit
eos. ac si diceret. ad spūalia celestia eter-
naq; bōa. in quibus noster consistit finis
suam erga eos dilectionem direxit. quod
quidem mandatum. ⁊ si omnibus homi-
nibus commune esse debeat. ad nos au-

tem in monasterio constitutos. maxime dirigitur. Etenim dilectionis maxima causa est similitudo. Inde fit ut natura quadam sibi simile unumquodque amet. homo utpote hominem. leo leonem. ouis ouem. Et ex his qui eiusdem sunt speciei in completionem moribus artibus. professionibus similiores inuicem magis se diligunt: sed nescio profecto inter quos maior. quam inter eos. qui in eodem degunt monasterio possumus excogitare similitudinem. quam unius sunt speciei. unius professionis. unius voti. unius habitus. unius mensis unius cohabitationis ob eundem finem. unius patri. unius domino deseruientes. quod si ad eos etiam parem similitudinem propter pares condiciones. qui unius domino temporali seruiunt. quispiam referat. Intellegant non omnes eos eisdem esse votis astrictos ne intelligant ab eisdem non eundem intendi finem. neque ab eodem spiritu moueri. Multo itaque inter se similitudines istae differant. necesse est. etiam si eorundem oes essent nati parentum. quam nulla magis si bipedis similia sunt. quam que eodem potuntur fine. Et quam ex dilectione vera ouis obedientia. id est post dilectionis mandatum annectit obedientie preceptum dicens.

Textus quadragesimus quintus Augustinus

Reposito tamquam patris obedientiam. multo magis presbytero qui omnem vestrum curam gerit.

Comentum quadragesimum quintum Ambrosius

Sive priores. siue quis alio nuncupent nomine. qui alijs presunt. prepositi sunt. unum et a proponendo prepositi nomine assumptum est. presbyter autem grece latine senior interpretatur. unum siue enim episcopus siue abbas. siue generalis. speciali nomine tur vocabulo. quod prelatum in religione tenet ille profecto presbyter. hoc est senior est. senior autem non ab etate. sed ab ipsa prudentia quam polere presbyter pro ceteris dicitur. canis enim sunt sensus hominum. et senectus vita immaculata. proinde beatus eius assignat etymologia. quod dicunt presbyteri. prestans bonum iter vel prebens ceteris iter

in beato ac beate viuendo. preposito igitur est potius locali tanquam patris. Multo magis presbyter hoc est generali potius quam omnium vestrum curam gerit obedientiam. nam quam maior prelatus est. eo maior est ei prestanda obedientia. Idcirco romano pontifici quam omni prelati. et quam ad omnia et quam ad oes habet plenitudinem in oibus iussis quilibet tam religiosus. quam secularis obedire tenetur. ceteris autem prelati. quam spalem habent prelati. spalem parentum est. hinc prius localibus. prouincialibus. prouincialibus. prouincie fratres. dicitur obtinere tenent. Generali autem quam omnium siue religionis fratrum curam gerit. oes ei eiusdem religionis fratres obediunt. necesse est. Qui autem seculo faciunt a vera proculdubio religione discedunt. Obedientie autem duplex est genus. Alterum simpliciter profectum. Alterum profectum in genere. primum quidem nullum actum excludit obedientie. nullumque terminis claudit. De quo dicitur Bernardus. ait. profecta obedientia nescit legem terminis non artatur. nec contenta angustijs professionis largiori voluntate fert in latitudinem caritatis et oes ad quod iungit spontaneo vigore liberalis alacritas animi non considerans in infinitam libertatem extendit. Alterum huius bonum et profectum sit tamen limitatum. quam ad ea dicitur se extendit. quam certis regulis. certis professionibus certisque continetur finibus. etenim quod tempore. quod rebus in rebus. quod ordine. quibus personis. que fine pendunt est decernit. parens quidem non in hac sua regula non ad primum. sed ad alterum nos obligat genus. ob eam causam de preposito ac presbytero solum fecit mentionem. Nullus enim religiosus quam tunc quam profectus alijs. suis quam superioribus obedire tenetur. hinc apostolus Paulus ad Hebreos scribens ait. Obedite prepositis vestris. hoc est his qui vobis preferuntur. accuratissime inquit vestris. quam ab aliorum quibus non subijcitur preceptis nos exemptos esse ipso iure voluit. Illud autem quod diuus Benedictus in regula posuit. obedientia bonum non solum abbati exhibendum est ab omnibus. sed etiam si bi inuicem obediunt fratres. non ad preceptum. sed ad consilium est referendum nec obedientia proprie. sed quoddam potius mutuum obsequium est appellandum namque iusticia ordinata non superiores inferioribus. non equales equalibus. sed inferioribus superioribus pretere iubet. Obedientia enim relatione. quam suppositiones dyalet

ctid vocant. ceu filij ad patrē. discipuli ad magistrum. Serui ad dñm ⁊ deniq; subditoꝝ oim ad suos prelatos ⁊ superiores includit. Hec nobis cōtradicit qđ beat⁹ Bern. super cantica dicit. Acq̄scere deo parū est. nisi sis subditus omni humane creature propter deum. siue abbati tanq̄ p̄cellenti. siue p̄tiorib⁹ ab eo constitutis. Ego plus dico subdere parib⁹. subdere ⁊ minorib⁹. ⁊ si vis in iusticia esse perfect⁹ vade ad minorem. defer inferiori. Ad inoꝛi te inclinato. Nāq; sup̄sus interpret est. cū dicit propter deū. ⁊ cum adiecit. si vis in iusticia esse perfectus. Nāq; propter hec duo constat ipsum de p̄mo obedientie genere loqui. Rursus hoc limitate obedientie gen⁹ bifariā esse dicimus. qm̄ alia seruilis. alia filialis est. ⁊ vtrāq; diu⁹ apostolus Paul⁹ ad Colocēses scribēs innuit hisce verbis. serui obedite per oia dominis carnalibus. q̄ ad p̄mam. ⁊ rursus. filij obedite parētib⁹ p̄ omnia. quo ad scđam. Et hanc parens noster Augustin⁹ nobis iubet seruandam. cū dicit. p̄posito tāq; patri obediat. Distat autē hec ab illa. qm̄ hec libēter illa inuite. hec simpliciter illa cū discussionib⁹ ⁊ querelis. hec hilariter. illa cū tristitia. hec velociter. illa pigre ⁊ negligent. hec veraciter. illa ficte. hec humilit. illa superbe. hec infatigabiliter ⁊ perseveranter vsq; ad mortem operatur. illa vō q̄ cito ab opere segregatur. Obeam rē Bernardus ait. perfectus obediens morā nescit. nec mandatum p̄crastinat. preparat aures auditui. oculos visui. linguam voci. manū operi. pedes itineri. ⁊ sic totū se colligit. vt ex toto mandatū adimpleat impantis. Et q̄q; hec filialis obedientia his circūstantijs ornata a subditis prelati sit exhibēda. nōnulli tñ casus sunt in quib⁹ subditi eis obedire non tenent. Si quid vidētz contra deū mandent. qm̄ iuxta apostolorū p̄ncipis sententiam. magis oportet obedire deo q̄ hominibus. si quidem ab eoz potestate quis eximitur. eo pacto p̄uilegiati in multis episcopis parere non obligant. Sed qđ in maioris prelati derogatione iubeat. ceu in p̄sules vbiū cōtra decreta maximoz pontificum. aut p̄uinciales contra instituta generaliz aliquid edicerent. si qđ impossibile iube-

rent. qm̄ ad impossibile nemo tenet vnq;. Si quid contra sue regule p̄fessionē mādarent. si quid ad illam ipertinens p̄cepterent. nisi vel probāde obedientie. vel exerce de patientie. vel euitādi ocij. vel alii cui⁹ emergentis necessitatis grātia id iuberent. Sane igit p̄ceptor noster in definite obediatur. ⁊ nō generaliter in oibus. inquit. vt intelligat. in his solū obediendum esse prelati. que regulariter ad subditoꝝ pertinent statū. propterea in p̄clarissimo de obedientia sermone nobis cauendū ⁊ diligenter. aduertendum esse ait. quo videlicet pacto obediām⁹. Quomā in ipsa pōt latere fel diaconis sub specie mellis. lup⁹ sub pelle ouina. Etenim in potu dulci sepe venenuz latitat. ⁊ in olla mors sepe ponit. Attēdat igit qui p̄cipit. ⁊ qui obedire intendit. q̄ obediētia sit honesta ⁊ omni discretionē decorata. Nam si discretōe ornata nō fuerit crudelitas existimanda est. Si honesta nō fuerit nullaten⁹ obedire tenemur. Quomā deū non diligamus. vel q̄ deū odio habeamus. nūquid obedire debem⁹. vel ipse deus hoc p̄cipere potest. honesta igit fratres p̄cipi debent. ⁊ iusta. q̄ si honesta ⁊ iusta non fuerit. nullaten⁹ obedire debem⁹ etiam si apostol⁹ h nobis indicauerit. Tenete igit inquit fratres mei. ⁊ in cordib⁹ vestris alligate. q̄ obedientia si ne discretionē cassā est. ⁊ venit non ex parte obedientis sed p̄cipientis. Et obediētia honestate p̄iuata superbia est. ⁊ venit ex parte vtriusq; p̄sentientis ⁊ p̄cipientis. ⁊ in die nouissimo pari pena puniuntur. custodite quid p̄cipitis. caute ⁊ ponderate quid imponitis. Verum quomā si fuerit tociens ad irregularitatem se deuenisse pastores agnouerunt. Obediētia igit fratres tunc vera est ⁊ sancta. tūc meritō. quando decorata est discretionē. honestate. iusticia. ⁊ humilitate. Iste em̄ sunt sociē sancte obedientie. Sine quibus omnis obedientia vana est ⁊ inuit. Nō min⁹ etiā q̄ obedit attēdere d̄z. sic etiā Aug. alibi ait. q̄ si obia de suo aliqđ hēat mima ē. Nā cū hui⁹ mūdi success⁹ p̄cipitur cum locus superior imperatur. Is q̄ ad percipiēda hec obedit obedientie simul virtutes euacuat. Si ad hoc etiam

et proprio desiderio anhelat. Rursus si ad ea que in hac vita despecta sunt inuitus nolensq; descendit obedientie sibi meritum minuit. **N**o igit attendat verus obediens, quale sit qd precipitur, hoc solo contentus q; precipit, neq; apte vel occulte satagat, vt hoc ei specialiter iungat qd in voluntate habet. Nampe qui in his sollicitus est, seipsum seducit, et sibi quasi de obedientia blandit. Neq; ipse in ea re p̄lato, sed magis, vt **Heri.** ait, ei prelatius obedit. Sic ergo ab vtriusq; impetrantis obedientiaq; moderatione illa nascit obedientia, cui idē preceptor tot laudum impendit preconia dicens, hec est illa obedientia, que cōcordiam conseruat in angelis, pacem nutrit in monachis, tranquillitatem generat in ciuibus, hec illa obedientia, sine qua res publica stare nō potest, sine qua familia regi non valet, qua sublata omnis religio perit. **Q** igitur enorme vitium, qd obedientie contrariū fuit, per hoc dyabolus celum perdidit, p̄ hoc hō paradysum amisit, per hoc Saul regnū, per hoc Salomon amorem diuinum. **S**ancta igitur dei sponsa obedientia, tu perfecta scala es, qua celum ascenditur, tu quadriga, qua **Melyas** vinctus est in paradysum, tu porta paradysi es f̄ delibus. Tu omnium religionū precipuus fundamentū, tu humilitatem nutris, tu patientiam probas, tu mansuetudinē exanimas, tu proprium necas arbitrium, qm̄ veris obediens nolle ac velle suū renūciat. Tu sola dei seruis paces tribuis, nā idcirco in aliquo multe oriuntur mentis perturbationes, qm̄ ad ea que sibi demā dantur nequaq; promptus est exequenda. **H**inc in prouerbij scriptum est, Qui timet preceptum in pace versatur. Tu gratiarū origo, tu humanatio deitatis, Tu christi crucifixio, tu eiusdē exaltatio. **N**āq; tu solam infinitam et imensam dei maiestatem, ad incolendum virginis vterū traxisti, et per te factus deus homo crucis subiuit tormentum, quatenus genus humanum per inobediētā, p̄thoplasti perditum de dyaboli parte redimeret seruitute, hinc gloriosus ap̄lus **Paulus** de mundi saluatore innotuit. **L**ibustus factus est obediens, vsq; ad mortem, mortem autē crucis, p̄pter qd et deus exalta-

uit illum, et donauit illi nomen qd est suū per omne nomē vt in noīe **Iesu** oē genu curuet celestium terrestrium et infernorum, et oīs lingua confiteatur, q; dñs noster **Iesus** christus in gloria est dei patris, per te igitur obedientia sanctissima oia sua christus cōpleuit mysteria, per te hominē suo patri celesti reconciliauit, per te sacrum cetū congregauit ap̄loꝝ, per te et ap̄li ipsi oia relinquētes xpm̄ pure nudeq; secuti fuerunt et lustrantes orbem diuini verbi precones effecti minas principum, et oia tormentoꝝ genera minime timuerunt. **I**der te martyres, per te confessores, per te virgines, per te omnes beatoꝝ ordines habuerunt de tyranno triumphū, per te cetera oriuntur virtutes, nam quis iō caritatem habet qm̄ diuinis obedit p̄ceptis, in quib; deum ac proximum inbemur diligere, ideo quis iustus est, q; obediēs x̄po dat que sunt cesaris cesari, et que sunt dei deo. **I**deo castus qm̄ deo deditenti, **N**o mechaberis obtempat. **N**ulla deniq; virtus est, cuius obedientia nō sit fundamentum, sane igitur **Bregon** pon. mar. in moralibus ait, Obedientia sola virtus ē que mētē virtutes ceteras inserit insertaq; custodit. **M**elior est obedientia q̄ victima, Obedientia victimis iure preponitur, q; per victimas aliena caro, per obedientiaq; hō voluntas propria mactatur, frustra q̄ dem igitur sunt leges, incassum sunt mādata, inuatum sunt decreta, superuacua sunt statuta in nihilum redigunt virtutes omnes. **I**mperia regna, et vniuersi potentatus deficiunt si obedientia deficiat. **N**āq; postq; homo rebellis factus est deo suum transgrediens de vetito pomō mandatum omnia rebellia facta sunt ei, Et oia sensibilia et insensibilia, irrationabilia et rōnabilia h̄ cum pugnare ceperūt, **N**ulla vnq; homini pax, nulla tranquillitas, nulla securitas deinceps fuit. **E**ndiq; interius exteriusq; certamina extiterunt, et vtiq; in dies omnis hominis iactura creuisset, nisi dei filius per obedientiam semetipsum exinanisset. **Q** virtutem preclarissimā, **Q** robur bonarum actionū virentissimū, o bonorum omnium propaginem obedientiam, **I**psa gressus nostros dirigit, ipsa gr̄as nob̄ p̄meret, ipsa totū pacat mūdū, ipsa nobis celū ap̄it, ipsa nos

P

ad eos uehit. ipsa nos diuine offert ma-
lestari. conciuēs angeloz instituit ⁊ eter-
ne beatitudinis nos cōpotes facit. Meri-
to igit̃ parens noster eam nobis ample-
randam iubens ait. Preposito tanq̃ pa-
tri obediatur. Sed prochdolor. quo-
niā multi habitū nomenq̃ religionis ha-
bentis multis multiplicibusq̃ modis. sa-
crofante obedientie meritū deperdunt.
Itaq̃ interdum sic iussa partuntur. ut in
quibusdam parerent. in alijs ho reniteāt
quod apostolus Paulus ad Corinthhe-
os scribens detestaf̃ his verbis. Ideo vo-
bis scripsi. ut cognoscā experimentum ve-
strum vtr̃ in omnibus obedientes sitis.
Nonnūq̃ ⁊ si faciant que iubent. non ta-
men imperantis seruant modum. quini-
mo econtrario operantur. non attenden-
tes q̃ in omni obedientie actione pulcher-
ritū est precipientis voluntati. ceu apo-
stoli faciebant. morem gerere. de quibus
euangelista Matthe⁹ ita inquit. Euntes
discipuli fecerūt sicut precepit eis Iesus
Aliquādo ita se difficiles ad obediendū
reddunt. ut non parum superiorum men-
tem dolore afficiāt. quos Apostolus iu-
deos monēs obiurgatur hoc pacto. Obe-
dite prepositis ṽris. ⁊ subiacete eis. Ipsi
enim peruigilant quasi rationem reddi-
turi de animabus vestris. ut cuz gaudio
hoc faciant ⁊ non gementes. Porro tūc
prelati subditoz luunt ⁊ gemūt animas.
q̃n̄ eos in seruandis mandatis duos in-
tuentur. eontra. tunc gaudiū de illis su-
munt. q̃n̄ promptos. ac citissimos eos ad
obediendū esse dinoscūt. Nūq̃ aliqui re-
ligiosi. nescio qua freti superstitione. nisi
sub forma precepti exprimant. preposito-
rū verbis parere negligūt. cum tū ad sim-
plum verbū. ⁊ si fieri posset ad nutum fo-
ret obediendum platis. Magis quippe
meritoria est obedientia. si. ut Bernardo
placet. id quod discipline vigor imponit
nullo cogēte humilitas seruauerit. Rur-
sus q̃n̄ aliqui tam pueri sunt. ut etiam
data opera rē male ⁊ infraudē faciāt. que
iubeēt ne scz iterum iniungatur faciēda.
ceu iumentū quod e stabulo eductum cal-
citrat ⁊ ambulare repugnat. ne videlz de
cetero educat. His nimiz vates dei Die-
remias maledicit. Maledictus in q̃t qui
opus dei facit fraudulē. Nonnulli sunt

adeo elati. q̃ sibi poti⁹ malunt vt a maio-
ribus obediat. q̃ ipsi earum iussa capere
sere. de quib⁹ Bern. ait. Multoz peruer-
sitas hodie erigit. vt seniori dicāt. qd̄ vis
vt faciā tibi. ⁊ nō ipsi querunt. Dñe quid
me vis facere. D breue verbū. sed viuū. sz
plenū. sed efficac ⁊ dignū oim acceptioe.
sic enī dignum est oīno dñe. Non meam
a te. sed tuam a me ⁊ queri ⁊ fieri volun-
tatem. pleriq̃ sue cōfidentes sapientie ab
alijs regi dedignant. quo fit. vt minus se
exhibeant obediētes. quib⁹ palam obuiā
fit. vniuersi dispositio. qua quidē fieri nul-
latenus pōt. vt alicui vniuersa nō subij-
ciat creatura. Solus enī immortalis ⁊ pre-
potens de⁹ est. q̃ nulli nature obediēs aut
subiectus ē. sed oēm regit ipse naturā. Nō
desūt in sup. qui nō modo nō libent obe-
diunt. sed velut equi indomiti oia reiici-
unt obedientie onera. cōtra q̃s grauis ex-
tat cuiusdam seni sententia astruētis. Re-
ligiosum oportere silem esse asino. cuius
officiū est indifferētē quodcūq̃ on⁹ de-
ferre. Sepenúmero se impotētes astruūt
inde parere fugiūt. Sed hi apostolū le-
gant dicentē. oia possum in eo q̃ me con-
fortant. hi ad sanctos martires intendāt.
qui diuino roborati solamine. oia tormē-
torum genera equo animo ferebant. q̃ si
etiam quod precipit impossibile videat.
tēptare nihilomin⁹ subditi debent iuxta
dñi Benedicti documēta illud p̄ verbis
adimplere. vbi autem deficerēt vltim⁹ per-
gere minime tenent. Crebro sūt quibus
cū illud qd̄ nō libet precipit intentionez
peruertūt mandantis astruentes id odio
vel passiōe. aut alterius contemplatione
iubeat. Sed nō sufficit exterius obtempe-
rare maioribus nostris. vt Bernardus in-
quit. nisi ex intimo cordis affectu sublimi-
ter sentiam⁹ de eis. Pleriq̃ sunt qui ad
mandati attendentes substantiaz prece-
ptoris intentionem parui pendūt. cum tū
econtra fidelis piaq̃ mens studere debe-
at. proinde a saluatore mūdi liberati. lau-
dabilius fecisse putantur. cum ipsum pre-
dicarūt. q̃ si tacuissent. q̃q̃ vt tacuissent
iusserat qm̄ taciturnitatem iubendo do-
minus inanis glorie fugiēde potius ex-
emplum dare. q̃ eos ad silentiū obliga-
re intendebat. frequenter religiosi viri ma-
iora implentes. minora cōtēnūt manda-

ta. Sed in eorum detestationem exesse
 Bern. vez obedientem desinens excla-
 mat & monachum obedientissimum. cui
 de quibuscumq; vbulis senioꝝ nec vnum
 iota preteruolat. Ad ultotiens q̄dez sunt
 q̄ obediunt. sed cum murmure exequunt̄
 mandata. hi demonib⁹ similes sunt. q̄ ad
 iussum domini de corporib⁹ exibant. sed
 clamantes. Sed profecto tunc obedien-
 tia acceptabilis erit deo. & p̄positis. si q̄s
 iubetur sine murmure efficiat. Sepe au-
 tem p̄tigit. vt si non murmurent ore. cum
 tristitia tñ animi exequant̄ obedientiam.
 que proculdubio grata non est. quoniam
 hylarem datorum inquit apostolus dili-
 git de⁹. Quosdam non amor iubentis. s; z
 timor pene ad obediendum trahit. At ve-
 ro non timore pene. sed amore iusticie est
 obedientia seruāda. Hinc deutronomio
 scriptum est diliges dominum deum tuū
 atq; obedias voci eius. obedientie q̄dez
 dilectiones antepone. vt per hoc insinue-
 tur q̄ obedientia ex dilectione ortum ha-
 beat. Quidem scopulos queritantes de
 mandato prius discutunt q̄ obedire in-
 cipient. quorum vanam sollicitudinē di-
 uinus Hieronym⁹ increpando ait. prepo-
 situm monasterij timeas vt dominum. di-
 ligas. vt parentem. credas salutare. q̄cqd
 ille precepit. nec de maior⁹ sententia iu-
 dices. Tu cuius officium est obedire. & im-
 plere. que iussa sunt. Nonnulli sunt qui
 & si quod mandatur facere intendāt. ad
 aggrediendum tamen iussa. Sic morose
 cunctando incedunt. vt laudem. obediē-
 tis populi. de quo dominus per os Da-
 uid inquit. in auditu auris obediuit mi-
 hi. minime contemplētur. Multi se alijs
 in negotijs occupatos aiunt. vt occasio-
 nem querant non obediendi. cen ad nup-
 tias inuitati. quoz alij propter iuga boū
 experienda. alij propter alendam vtorez
 alij vero propter colendam villam ire cō-
 temperunt. Et eo pacto innumeris mo-
 dis amplissimum obedientie munus vel
 deperditur. vel remittitur. sed viri sancti
 sub obedientia degentes hasz similes ter-
 gi uersiones. ne eis inutilia fiant mona-
 sterna. ne vel in toto vel in parte meritum
 perdant obedientie. protinus sibi cauere
 debent. reducetes semper ad memoriaz.
 quaten⁹ preceptor & redemptor omnium

christus. ne obediētia pderet. Vita amisit

Textus

Augustinus

Tergo cūcta ista seruent. & si q̄d
 minus seruatum fuerit. nō negli-
 genter pretereatur. sed vt emēdan-
 dum corrigendūq; curetur. ad prepositū
 precipue pertinebit. vt ad presbyterū cui⁹
 ius ē apud vos maior auctoritas referat.
 q̄ modum vel vires eius excedit.

Comentum

Ambrosius

Drum quidem prodest dare mā-
 data. & leges cōdere. nisi diligen-
 ti cura seruētur. Ad ea q̄ seruā-
 da tria potissimū sunt necessaria. prelato-
 rum circumsp̄ctio. Supernum patrocii-
 num & iugis mandatorū memoria. Ob
 eas res preclarissimus doctor Augusti-
 nus postq; sua in prehabitis sanxit pre-
 cepta. nunc postremo de his tribus tra-
 ctatum edidit. Et enim imortalis & prepo-
 tens de⁹ cū israeliticū & peculiare popu-
 lū sub freno legis viuere decerneret mā-
 data in primis in lapideis tabulis descri-
 psit. Subinde accessit Moysi ea & publi-
 canda & obseruanda p̄cepit. Eo pacto vir
 sanctus suo sacro canone cōdito. illi⁹ ob-
 seruandi modum prelatis insinuat dices
 vt cuncta ista que edidim⁹ a vobis seruen-
 tur. & si quid minus obseruatū fuerit non
 negligenter pretermittatur. sed vt emen-
 dandum corrigendūq; curet. Si huius-
 modi emendatio & correctio prepositi vi-
 res & facultates excedit. ad ipsum spectat
 referre presbytero. cuius est apud vos ma-
 ior auctoritas. Itaq; quando auctoritas
 subalternata est. q̄ inferior prelatus nō
 potest. illud suo debet indicare superiori.
 Unde si alicui⁹ correctio potis localis
 vires excedit ad prouincialem habeat re-
 cursum. Et prouincialis in his que suam
 excellunt auctoritatē generalem. qui ple-
 nitudinē potestatis habet in religione cō-
 sulat. Quicūq; igit̄ in monasterio pre-
 est. vt nihil ob incuriā pretereatur in pri-
 mis summo pere niti debet vt regulā be-
 ne scriptam. beneq; emendatam fratres
 habeant. Subinde vt sic crebro eis lega-
 tur. vt per eius crebram lectionem in eoz

habituetur mentibus. Tertio per se vel p
alium sic uide z aperte declaretur. vt etiā
minus docti se nequeant per ignorantia
aliquid p̄termisse excusare. Quarto vt cō
tinuus orator sit ad ea que in ipsa conti
nentur seruanda. Sed precipuum illud
apud eum esse debet. Et ipse ceteros ad
obseruantiam poti⁹ exemplo moueat. q̄
verbo vt similis sit christo. qui pri⁹ facere
z postea docere cepit. Martinū quidem
subditorum incitamentū est prelat⁹. si q̄
ore docet opere compleat. Subditorum
autem officū est deuote attenteq; docu
menta suscipere. precepta audire. legere. i
telligere. ac seruare. qm̄ sic ab aquila Jo
hanne in apocalipsi scriptū est. beat⁹ qui
legit. z qui audit uerba prophetie huius
z seruat ea que in ea scripta sunt. Et apo
stolus Iacobus. nō auditorem. sed facto
rem operis in suo facto asserit esse beatū
Sane igitur parens noster inquit. vt cū
cta ista seruentur. tāq; si patenter assereret
non satis est. vt hec scripta sint. sed opus
est pro adipiscenda salute. vt executioni
mandentur. Et notanter hec que descri
psit demonstrat seruanda. vt apte fratres
intelligant fugiendum esse illud. quod a
pleriq; in abusum quendam est deductū
vt poti⁹ scilz quasdam eorum superstitio
nes. q̄ dei vel regule seruent precepta. ad
quos in persona phariseoz exprobandos.
qui discipulos reprobēbant. qz senio
rum traditiones transgrediebant. Sal
uator in euangelio ait. Quare z vos tras
gredimini mādatum dei ppter traditōez
viam. magna pfecto eorum existiman
da esset infantia. qui relicto fundamēto in
aere fabricare niterent. Rursus qm̄ qui
cūq; totam legem seruauerit offendat au
tem in vno. vt apopolus Iacob⁹ inquit.
factus est omnium re⁹ summo studio niti
debemus. vt totaz regulam seruemus. iō
vir sanctus precepta que obseruanda tra
didit cōfusiuo z distributiuo signo deter
minata indicauit dicens. vt cūcta ista ser
uentur. ac si diceret. tunc veri hui⁹ regula
eritis obseruatores. si nullo relicto cūcta
que in ea scripta sunt seruabit. Item cū
studendum sit non solum. vt omnia fiant.
Veruetiam. iuxta Esaiam pphetam di
centem. Discite benefacere. vt cūcta bene
fiāt. Ideo preceptor noster adiecit. si qd

seruatum min⁹ fuerit. nō negligenter pre
tereatur. tāq; si diceret. nō solum si quid
seruatum nō fuerit. sed etiam si quid ser
uatum minus fuerit nō negligēter omit
tantur. Sepenumero etiam fit. vt pre
positi transgressiones non corrigant. aut
qm̄ vecordes sunt. aut qm̄ mites z mise
ricordes falso haberi volūt. aut qm̄ iuris.
vel facti sunt ignari. aut qz de salute diffi
dunt subditoz. aut qm̄ corpore quodam
mentis sunt affecti. aut vt proprie consu
lant paci. aut qm̄ in eodem crimine labe
factari verentur. ne eis dicat. medice cu
ra pri⁹ te ipsum. eijce aū de oculis tuis tra
bem. subinde festuca nostrā discerne. aut
qm̄ a propria mordentur consciētia. hec
est enim peccati cōditio. vt si etiā ab alijs
ignoret timidum ad aliena corrigenda fa
ciat delinquentem. z in semetipso confu
sus ait. quo pacto. qua fronte. quare cō
sciētia alios iudico. cum ipse veniā iudi
candus. Aut qm̄ timent odio haberi. pre
laturam amittere. amicos perdere. luctuz
attenuare. corporis oblectamēta relinque
re. Ideo vir sanct⁹ ait non negligenter p̄
tereatur. hoc est quicquid vel emendādū
vel corrigendum est. nō negligenter. non
timore. non odio. nō amore. non cupidit
ne fame. nō proprio cōmodo. non in quaz
quauis alia causa pretereatur. Ob eaz
rem idem doctor negligentem prelatum
vnum de duodecim abusionibus esse de
finiens. Episcopum speculatorem inter
pretatus est. Unde z in persona episco
pi Ezechieli dñs dixit. fili hoīs speculato
rem dedi te domui israel. Iudices ergo ex
ore meo sermouem. z nūciabis eis ex me
si dicente me ad ipsū morte morieris. nō
annunciaueris ei. neq; locutus fueris. vt
aitat a via sua impia. z uiuet. Ipse impi⁹
iniquitate sua morietur. Sanguinem au
tem eius de manu tua requiram. Si au
tem tu annūciaueris impio. z ille nō fue
rit cōuersus ab impietate sua. z quia sua
impia ipse quidē in impietate sua morie
tur. tu autem animam tuam liberaasti. de
cet ergo pastorem. qui omnū speculator
positus est peccata diligenter intendere.
Perinde sanctus Benedictus in regula
inqt. Non dissimilet Abbas peccata. sed
mor vt oūri ceperint. ea vt preualet radi
citus amputet memor periculi Helij sa

cerdotis de filiis. Perinde saluator respiciens in discipulos suos dixit Simoni petro. que pastorem creauerat aiaz si peccauerit in te frater tuus. vade et corripe eum. in quibus verbis attende vehementiam ac sollicitudinem. quam indicauit a platis habendam. cum dixit. vade. ac si patenter dixisset. non expectes ut ipse ad te veniat. non accersas eum. sed ne pereat. mor ad eum. vade et corripe eum. et sic quidem ut vitam suam emendet. ut animam eius lucreris. quod si non feceris scito. quoniam de illa redditurus es in die nouissimo roes. **L**auent ergo negligentes episcopi. Lauent ab bates. Lauent generales. Lauent denique plati omnes quod in tempore vindicte dominus per prophetam ita querit. Pastores multi demolitii sunt populum meum. Et pascebant pastores semetipsum. sed potius percurent quos constituit dominus super familiam suam dare illis cibum in tempore suo tritici mensuram. puram. et probatam doctrinam quatenus veniente domino mereant audire. Euge serue bone et fidelis. quia super pauca fuiti fidelis. super multa te constitutum. intra in gaudium domini tui. **E**t quoniam non solum punire commissam. sed etiam ut caueant futura. studere plati debet. merito ait. sed ut emendandum quo ad futura. corrigendumque quo ad preterita curet. Pro stremo ne inferiores prelati propter corrigendorum delictorum difficultatem in desperationem labant docet eos magis ardua et difficiliora. que eorum modum. viresque excedunt ad superiorem remittere. **M**anque superius est distribuere. et committere suis inferioribus causas decidendas. inferiorum autem est. que modum vires animi potestatesque suas excedunt superiori referre. quod tam pro leuiori. quam pro celeriori saniori que sit expeditio. **M**anque ut vetustissimus grecorum sermo dicit. Quia quicquid non artem in hac se exerceat. At enim prestat in omni republica alios in alia esse arte peritos. Idcirco iurisconsulti ciuilia theologum diuini philosophi que nature sunt definire debent. perinde Jetro sacerdos madian cognato suo Moysi sicut in exodo scriptum est. dixit. Esto tu populo in his que ad deum pertinent. ut referas que dicuntur ad eum ostendasque populo ceremonias. et ritum colendi viasque per quas ingredi debeant. et opus quod facere debeant. **P**rouide autem de omni plebe viros sapien-

tes et timentes deum. in quibus sit veritas. et qui oderint auariciam. et constitues ex eis tribunos. et centuriones. et quinquagenarios. et decanos. qui iudicent populum in omni opere. quicquid autem maius fuerit referat ad te. et ipsi minora tantummodo iudicent. **L**euiusque sit tibi partito in alios onere.

Et his constat quam a curate singula huius mandati deseruenda regula verba conscripsit. nam per demonstratiuum ista insinuauit maiorem operam adhibere debeamus mandatorum regule. quam constitutionum aut diffinitionum obseruationi. per hoc signum vniuersale. cuncta ostendit nullum absque peccato nos posse mandatum pretere per hoc verbum seruentem notificauit non satis esse regulam legere vel audire in scriptis aut etiam memorie habere. nisi seruet. quoniam non auditores legis tantum iuxta apostolum Paulum sed factores iustificabunt per hoc quod dicit. et si quid seruatum minus fuerit. docuit non solum aliquid omittere crimen esse. sed etiam si minus bene adimpleat fore culpabile. **P**er idem quod sequitur non negligenter pretereatur. non solum negligentiam. sed omnes pretermissionis modos damnat. per id quod adiecit sed ut emendandum corrigendumque curetur. manifestat in corpore de futuris cautelam. de preteritis vero punitionem esse adhibendam. per id quod adnectit ad prepositum precipue pertinebit. duo indicat. et quod ad immediatum prelatum spectat subdelegata correctio. et quod licet peccata subditorum possint ab omnibus presbitero. hoc est seniori et maiori prelato reuelari. tamen ad prepositum hoc est ad inferiorem prelatum id precipue spectabit. per idem quod deinde ait. ad presbyterum cuius est apud vos maior auctoritas. pandit in hac nostra sacratissima religione vnum debere esse prelatum cui non solum fratres. sed omnes alij officiales subsint. et obediunt. per id quod tandem transit quod modum vel vires excedit monet inferiores prelatos non omnem causam debere ad superiorem referre. sed eas quas vel ex ignorantia nescit cognoscere. vel ex impotentia virium. vel ex carentia potestatis diffinire non potest. primum per hanc dictionem modum alter per hoc nomen vires insinuauit.

3

2

o

Iste vero qui vobis preest non se existimet potestate dominare, sed charitate seruiente felicem.

Distat preceptor noster iussit nihil per negligentiam esse pretereundum obseruandorumq; mandatorum sollicitudinem ad prelatus precipue spectare docuit, nunc ut facilius comodi usq; iussa valeat adimplere, nonnullas ei explicat conditiones. Quare prima est vt non se existimet felicem, quonia potestatem habet dominandi sed potius qm charitate habet seruendi. Nampe quicuq; ita ppositus est vt in eo q prepositus sit gaudeat et honorem suum querat, et comoda sua solum respiciat, sicut idem Augustinus in libro de pastoribus ait, se pascit no oues, inde fit, vt verus pastor no sit, sed mercenarius et latro, hic em magis preesse, q; pdesse desiderat, hic non animarum fructu, sed suum et tpale comodum querit, non celestem gloriam, sed terrenum inquit honorem, hic non christus imitatur, qui venit ministrare et non ministrari, qui venit vt animam suam poneret pro ouibus suis, qui venit vt alios ad celestem traheret vitam, sed potius demones qui a christo petijt adorari, qui in fraude omnia facit, qui in damnationis baratrum satagit omnes eijcere talis inquam pastor iuxta saluatoris sententiam, hic suam recipit mercedem. Quo circa inter ambitiosum, humilem q; prelatus, hoc interest, quonia ille preesse appetens cum adonia elato inquit, ego regnabo, humilis autem exemplo saluatoris, quem cum iudei vellent deum constituere fugit, mauult seruus esse ihesu christi q; terrestriu habere potestatem. Ille prelatus adeptus se felices putat hic se ministrum dei existimans, gemit, Ille adeptus presidentia ob dominandi libidinem abutitur ea, contra apostolum Petrus admonentem prelatos, vt neq; esse debeant sicut dominantes in cleris, porro qui volunt cleris dominari extremo efferuntur superbie fastigio, Nam cum honor et sublimitas cleri nullis possit compationibus

adequari, iuxta Ambrosium in pastoralis dicente, Si regu fulgori copares, et principi dyademeni, longe erit inferius, q; si plumbi metallum ad auri fulgori copares itaq; execrabilis eorum erit ambitio, qui satagunt spiritualibus dominari personis, Nampe cum iudeas regum colla et principu submitti genibus sacerdotum, et deosculata eorum dextera, orationibusq; se credunt comuniri nescio pfecto qua de testabiliori possunt inflari supbia, q; sacerdotes eorum iurisdictioni facere obnoxios. Sed vt acquirere dignitatis viam intelligamus sane aduertendum est, q; triphariam quis prelaturam adipiscitur, simplici, scilicet electione, charitate, et obedientia, et si omnes quidem modi boni sint postremum tamen secundum, secundum primum excedit. Quisquis eligitur si canonicè eligitur a deo est, quonia omnis potestas a dno deo est, Hinc apostolus ait Nemo assumat sibi honorem, sed qui vocatus est a deo tamq; Aaron, vbi no demonum inuocationem, no hoim conspirationes, no obseruationem siderum, sed summi dei afflatu inuiti electionibus expectandum, quem nullo pacto aspernari debet electus, alioquin ad vehementem sibi ascriberetur superbia iuxta diuum Gregorium dicentem, No vere humilis est, qui superni nutus arbitrio, vt de beat preesse intelligit, et tamen contemnit, At vero si diuine voluntati conformis proximorum et totius gregis commisi charitatis necessitate compellitur pfectior erit, si autem superioris ad hec accesserint iussa hic omnem presidentie perfectionem adipiscitur, hic no se potestate dominante, vt preceptor noster ait, sed charitate seruente felicem se poterit existimare, q; tanto priores prouinciales, Benerales episcopi, archiepiscopi, patriarche, magnates et primates vniuersi facere debent vehementius, q; to mari, pon, in hac militanti ecclesia, se seruum seruorum dei esse cunctis gentibus scribit frequentius, quanto rex regum et dominus dominantium christus se ministrum pro humani generis redemptione exhibuit humilissimus

Sequitur secunda conditio.

Honore coram vobis prelati sit vobis.

Comentum.

Ambrosius.

Preceptor ac parens noster duo simul in hoc textu mandata complectitur. aliter prelati designat modestiam. aliter subditorum circumcernet reverentiam. tanquam si patenter assereret. sit prelati modestus. sic virtutibus omnibus completus sit. ut honore sit coram vobis. hoc est ut iuste a vobis honorari mereatur. vos autem subditi sic humiles. sic obediētes. sic quotquot reverentes sitis. ut sicut bonos subditos decet prelatum vestrum honori et venerationi habeatis. Et vero ut prelati merito a subditis venerentur. his debet esse ornatus virtutibus. prudentia scilicet in agendo. ut quid evitandum quidque persequendum sit dignoscat. Iustitia in administrando. ut bonis premia. malis penas. et unicuique prout iustitia erigit tribuit. fortitudine in tolerando ut prosperis non extollatur. nec adversis frangatur. Temperantia in suscipiendo. ita ut non solum que ad cibum potumque pertinent. sed omnia sic temperate et cum ea animi moderatione faciat. ut omnis actionis vitet excessum. et cum immoderatum ieiunium. sicut et in gluvies est fugiendum. Hinc virtus omnis in medio sita est. he quidem virtutes cardinales dicuntur. quoniam omne privatam publicamque regum in super eis velut super cardine hostium vertitur. quas circumspicit prelati iuxta temporum locorum personarumque conditiones exercere debet. semper in omni opere salutem intendens animarum. Namque improbe satis unusquisque posse affectat. quibus prodesse non curat. et quorum non celat salutem subiectionem nimis ambitiose sibi vendicat. Debet in super prelati quod a subditis cupit honorari. ut quas sancit aliis pro ipse in se leges ferat. sic licet apud athenienses. sic numa pompilius apud romanos. Sic legis noster christus. apud omnes mundi nationes fecit. hinc Gregorius pontifex maximus ait. Quisquis populi speculator ponitur. in alto debet stare per vitam. ut possit prodesse per providentiam. Ob eam rem negligentes increpando prelatos exclamat dicens. Quid nos o pa-

stores agimus. qui et mercedem consequimur. et tamen operari nequaquam sumus. fructus quippe sancte ecclesie in stipendio quotidiano percipimus. sed tamen pro eterna ecclesia minime in predicatione laboramus pensamus. cuius damnationis sit. hic sine labore. percipere mercedem laboris. non ita debet aliquis hominum ducatum suscipere. qui nescit homines benecumendo perire qui ad hoc eligitur. ut aliorum culpas corrigat. quid resecare debuit ipse committat. neque quod in se prius discutit. si loca vitia congruat. si ab homine actio non dissentiat. si pro munere et innocente vita persistet. si vigilanter preceps regit et gubernat. non solum a subditis digne. venerari sed deum sublimem videre meretur. Et dum ipse super gratiam vigilat. divina super eum gratia largius choruscet. Subditi vero prelatos suos honorare debent. tum quia christi vices in monasterio gerunt. unde et ipse dominus pastoribus ait Qui vos audit me audit. et qui vos spernit me spernit. Tunc ut maledictionem evitent. Nam maledictus est sicut in deuteronomio scribitur. Qui non honorat patrem. hinc chanaa et nati eius. et nati natorum eternam incurserunt maledictionem. quoniam pro patris sui pudenda videns risit. et cum magis ac magis despicit duobus fratribus suam nuditatem iure regendam foras nunciauit. Et enim in superioribus presidentem in monasterio a nobis tanquam patrem haberi et ei obediri iussit. prelatorum item maledictio. etiam si mali sint timenda est. Namque maledictus utique erat. quem balaam maledicebat. Tum ut suas evitent confusiones. Namque apud ecclesiasticum scriptum est. Dedecus filii. pater sine honore. Tunc ut divine obediant scripture. Scriptum est enim in libro ecclesiastici. Sit in medio fratrum rector illorum in honore. tunc ut nature comites sint. Entia enim ab ipso omnium rerum opifice iuxta naturarum proprietates sic disposita sunt. ut in omni rerum genere unum primum sit. quod metrum et mensura sit ceterorum. que in eo continentur. et ad illud referantur. ferantque ei vel naturali instinctu. vel a superiorum mota intelligentia. vel a ratione concertata. Hoc pacto Alpes regem fouent. comitantur. et ei tanquam eorum imperatori atque

8

o 2

Dū dū domicilium fabricant. victum mini-
strant. et a quibuscumque tuetur et defendunt
in cursibus. Eo pacto deū tanquam vniuersi
si principem vniuersa mundi entia hono-
rant. magnificant. extollunt. et suo modo
laudant et benedicunt. iuxta cytharedi do-
ctrinam quae omne creature genus ad deum
laudandum benedicendumque arcessit. quod
si etiam minus boni prelati fuerint. a sub-
ditis nihilominus honorari et eorum iussa
adimpleri debent. iuxta preceptum saluato-
ris in euangelio dicentis. super cathedram
moysi sedebat scribe et pharisei. quaecumque
dixerint vobis facite. finem autem opera eor-
um nolite facere. sed si boni sint et ratio-
ne potestatis et ratione virtutis honoran-
di sunt et timendi. acerrimus enim ultor est
deus. vicarios nuncios et seruos suos de-
spicientium. inde pueros helisei despicien-
tes demones in visorū forma apparētes
deuorauerunt. at vero prelati etiam quanto
plus honorantur exterius. tanto ipsi hu-
miliores debent esse interius. Tanto in-
super magis deum timeant. seipso despi-
ciant. et eos a quibus honor impenditur
sibi in cogitatione preponant. perinde pro-
ceptor noster terciam ponens conditio-
nem adiecit.

Textus.

Augustinus.

Timore coram deo substratus sit
pedibus vestris.

Commentū.

Ambrosius

Et si omnes mortalem deum time-
re debeamus. quoniam sicut scri-
ptum est. beati omnes qui timeant
dominum. prelati tamen multo magis ei
timere debent maiestatem. Tum quoniam
ipsi de subditorum animabus reddituri sunt
rationem. Unde ad Hebræos apostolus
Paulus scribens ait. Obedite prepositis
vestris. et subiaceate eis. Ipsi enim vigilat
quasi rationes pro animabus vestris red-
dituri. At enim cum rationalis anima tan-
ti sit. tantumque deo chara ut pro ipsa re-
dimenda. suam vitam Christus posuerit.
facillimeque labatur. inrum inmodum eius
pastor timere debet. ne eius pereat negli-
gentia. et eius obligatus fiat perditioni.

quod Augustinus pertimescens gemens
dicebat. Quid faciam cum a me erigetur
ratio tot animarum que pendunt ad colo-
rum meum. Tum quoniam prelati ad sub-
ditos se habent. quoadmodum ad suos ex-
ercitus imperatores. quibus de iudicis ca-
stra expugnentur oportet. hinc in macha-
beis scribitur. quod cum caderet Judas cete-
ri fugerunt. Et in calce primi regum aper-
te notatur. quod cum totum prelij pondus co-
tra philisteos in Saul fuisset conuersus.
ipso interempto omnis pene exercitus pe-
tijt. Tum quoniam in die nouissimo an-
te inflexibilis iudicis tribunal querele. al-
legationes clamoresque subditorum eos.
eorumque negligentiae. iniustitiae. rapinas
passiones. et flans sententias accusantes
astabunt. Quamquam patientissimus iob
has metuebat querimonias cum diceret
Aduersum me terra hoc egens mihi sub-
secta clamat. Quod diuus Hieronimus affi-
ciebatur terrore. cum de se subditisque red-
dendas rationes cogitando dicebat quo-
tiens diem illum considero. toto corpore con-
termisco. siue enim comedo siue bibo si-
ue quid aliud facio semper auribus meis
vox illa terribilis videtur insonare. Sur-
gite mortui venite ad iudicium. Quam-
to parens noster exinanitabatur pauore. ma-
desiebat luctu. cruciabatur cogitatu. cum
diceret. heu quid illa die faciemus. quan-
do etiam de omni nostra cogitatio sumus
reddituri rationem. et coram illo iudice. qui
nec gratia preuenit. nec misericordia ius
flectit. nec pecunia corrumpit. nec satisfac-
tione vel penitentia mitigabit. et in dāna-
tos acerbissimam irremediabilemque illam senten-
tiam infert. Ite maledicti in ignem eternum
Tum quoniam ut idem patres noster posterius
dicet prelatus quāto in loco superiore tā-
to in maiore periculo versetur. Et quanto
splendore honoris atque celsior est. tāto si de-
linquit. ut inquit Isidorus peccator maior est.
Propterea Bernardus ait. quod facile est in al-
to se intuentem obstupescere. cadit enim
grauis iuxta antiquum sermonem qui ait. Quā-
to stat altior. tāto casus grauior. Sa-
ne igitur sanctus Ambrosius in suo pastoralis
de episcopis inquit. Sicut leuis est de plano cor-
ruere. sic grauis est. qui de sublimi cecide-
rit dignitate. quia ruina que de alto fit grauior
et casus collidit. Honor quidem episcopalis coram

homibus p̄clarus est. s; si ruinā sustineat dolor magn⁹ est. Nā quātope ceteris gradus ep̄alis altior est. tāto si p̄ negligētiā dilabitur ruina grauior est. nō em̄ est tantū gaudij excelsa tenere. quāti meroris est de excelsis conuere. Nec constat tantam gloriā seq̄ post victoriā. quantā ignominia post ruinā. Tū quoniā tūc recte time re deū maxime debem⁹. qm̄ ipm̄ cōtra nos iratū esse cognoscim⁹. At vero huius ire signū est p̄lationis collatio teste nostro parēte qui ait. In nullo magis sentio mihi deū iratū. qm̄ cū essem indignus poni ad remū. positus sum ad gubernaculum. Tū quoniā q̄ ad plura obligatus est. magis timere debet. iuxta saluatoris sententiā in euāgelio dicētis. Omnium autē: cui multum datū est. multū queret ab eo. Et cui cōmendauerūt multum pl⁹ exigēt ab eo. etenim ad multa plura p̄sidentes q̄ subditi tenent. Oportet em̄ eos exēplar esse omnis bene institute et obseruande vite. Hinc ap̄ls Paul⁹ in epla ad Thimoteū ep̄i vitā describēs sane inq̄t. Oportet enī ep̄m̄ irrephensibile esse vni⁹ vxoris. Virum ornatū. pudicū. hospitale. doctorem nō violentū. nō percussorē. s; modestum. nō litigiosum. nō cupidū. sue domui bñ p̄positū. filios habentē subditos cū omni castitate. Si q̄s autē domui sue p̄esse nescit. quomodo ecclesie dei diligentia habebit. Nō neophitū. ne in supbia elatus in iudiciū incidat dyaboli. Oportet autē et illū testimoniū habere bonū ab his q̄ foris sunt. vt nō in obprobriū incidat. et in laq̄um dyaboli. Chulostom⁹ quoq; ait. Sit ep̄s temperās. et nō supbus. sit reuerend⁹. Sit negocijs oportun⁹. regentisq; autoritate dignus et plenus sit. Sit etiā secretus. sit mitis et humilis. sit liber et vehemēs. Sit etiā mansuet⁹ et constās. vt eū quem dignū esse viderit cū multa p̄tate asciscat etiā si vniuersi obstiterint. Indignū etiā si multoz suffragia eū p̄sequant cū eadē autoritate respuat. nil aliud respiciēs n̄r si edificatōez eccle. nunq; faciat odio v̄ fauore. Nec quidē et si d̄ ep̄is asserta sint. omnibus tū iuxta suā p̄sidentia expedit. vt quā de derūt subditis in se gerāt formā viuendi. quoniā nō potest exercitiū continere impator. Sicut a marco tullio p̄clare dictū est. qui seipm̄ nō p̄tinet. bene igitur

et cōgrue de om̄i p̄sidente Gregori⁹ pontifex maximus in pastoralib⁹ loquēs ait. necesse est vt rector sit cogitatōe mundus actione p̄cipuus. Silētio discret⁹. in verbo vtilis. Singulis cōpassione p̄rimus. p̄ cunctis et templatōe suspēsus. bene agētib⁹. p̄ humilitatē soci⁹. Cōtra delinquentiū vicia. p̄ zelū iusticie erectus. interiorū curā exteriorum occupatōe nō minuens. exteriorum p̄uidētia interiorū sollicitudinē nō relinquēs. cū igit ad tot tantaq; seruāda obligati sint p̄lati. longe magis q̄ subditi timere deum debēt. Id Ambrōsius Gregori⁹ Nazaren⁹. et alij q̄ plures viri sanctissimi. sicut in eoz gestis legit̄ meditatēs. cum ad eoz assumi dignitatē debuissent sollicitudinē petierunt. Id excogitans parēs noster Augustinus cum ad p̄sulatum assumeret plorauit. Adare⁹ quoq; euangelista. ne sacerdotio fungeret pollicez sibi gratia humilitatis abscidit. et iure quidē. quoniā ex septē ep̄iscopis asie q̄ p̄pter eoz sanctitates angeli vocati sunt. aliquos de⁹ obiurgatus est. qm̄ in aliquib⁹ q̄q; minimis et paucis deliquerant. q̄ magno igit timore affici debent. Qui lōge a sup̄ celestium mentium distāt p̄fectōe. Tum veniq; qm̄ de eisdez excessib⁹ intēsiōres luēt penas. Itaq; nō solū ad plura obligati. plura recipiēt tormenta. s; etiā maiora. Eas igit ob causas bene ac merito p̄ceptor noster inquit. Timore corā deo p̄latus vester substrat⁹ sit pedibus vestris. Et si apte diceret. licet a vobis honorādus sit ip̄e p̄pter periculosiorē statum. in q̄ manet. timore corā deo affect⁹. p̄ mētis humilitatē vestris sit pedibus substrat⁹. ita v; si sup̄ior sit honore inferiorē se existimet timore. Hinc scriptū est. Quāto maior es humilia te in oibus. Et itez. ducē te cōstituerunt. noli extolli. Et dñs in euāgelio. Dis q̄ se exaltat humiliabit. et q̄ se humiliat exaltabit. Tāto quippe maior est q̄sq; apud deū. q̄to humilior est apud semetipm̄.

Sequit̄ quarta p̄ditio.

Textus.

Augustinus.

Quia om̄es seipm̄ bonoz operuz prebeat exemplum.

Sicut se poliētes qualiter se linire
 z ornare debeāt in speculo intue
 tur. ita z subditi q̄liter viuere de
 beant in plato specularē. z sicut ab exem
 plo exēplata additionem suscipiunt. Et si
 illud corruptū vel emendatū sit. talia in
 de exemplata sunt oportet. Et si ars men
 tis bene institute sit. artificiatā bene p̄du
 cant. necesse est. Hinc quecūq; fecit deus
 sunt valde bona. hoc est in suo genere p̄
 fecta. Quoniā ars sua p̄fectissima z infal
 libilis est z quoniā vite platorū semp sub
 diti sunt inspectores. quo pacto. qua frō
 te plati subditos vt boni sint monere pos
 sunt. si ipi mali sunt. quonā modo. vt re
 cte incedāt. si ipsi oblique z tortuose p̄ten
 dunt. q̄liter vt mādata seruiunt. si ipi sunt
 trāsgressores mādatoy. ergo merito iube
 tur. vt circa omēs seipos bonoy opoz p̄
 beant exemplū. Etenim sicut alios ordi
 ne. ita z eos sanctitate p̄cedere debēt. qua
 tenus eius exēplo discāt subditi qualiter
 viuere debeāt. quoniā z vt poeta cecinit. a
 boue maioris discit arare minor. S; dili
 genter annotāda sunt singula verba. que
 in hac quarta plati cōditione ponunt. in
 qua iubet vt seipm alijs faciat exemplū.
 Primo em̄ dicit circa omnes. qm̄ non
 vni viā bonā. alteri malā. s; omnibus re
 ctam ostendere debet. Rursus in hac ge
 neralitate z deū z angelos. z cuiuscunq;
 generis homines includere debem. qm̄
 corā his om̄ibus bonus z esse et appare
 re platus debet. Hinc ap̄ls paulus ad ro
 manos domiatores orbis scribebat. Mo
 lite malū p̄ malo reddere. s; sitis p̄uiden
 tes bona. nō solū corā deo. s; etiā coram
 om̄ibus hoīb. corā quidē deo. vt adeo
 plati rep̄mient. corā angelis sanctis. vt d̄
 ipis gaudiū suscipiāt. corā angelis ma
 lis. vt ab eis p̄fusi abeāt. corā bonis ho
 minibus. vt in bonis p̄firmenē operibus.
 corā autē malis. vt per eorum bonum exē
 plum corrigant et emendent. hanc gene
 ralitatem christus in euangelio manda
 uit cū iussit poni lucernā super candelā
 brum. vt luceat om̄ibus qui in domo sūt.
 per lucernam enīz nil aliud interpretamur
 nisi bonam et exemplarē vitam platorū.
 que super candelabz. hoc est in eminenti

statu posita om̄ibus scilicet bonis et ma
 lis. vtpote celestibus terrestribus et infer
 noruz mentibus. que in domo. s; dei sunt
 lucere debet. Hancq; totus mundus vna
 dei domus est. i cuius excelsiori aula. hoc
 est i empireo celo a tota beatorū spiritūū
 facie ad faciē videt̄ cohorte. hi principes.
 duces. proceres. milites. et ciues p̄stantis
 sumi summi imperatoris sunt. In media
 vero aula homines adhuc in imortali car
 ne viuētes deo famulant. denariū. hoc est
 decem mandatorum obseruantie futuraz
 eternamq; mercedem expectātes. In in
 fima tanq; in carcere trusi sunt demones
 diuina alligati potestate. z velut i stabu
 lo putredinis locati sunt homines dan
 nati. qui cū in hoc medio viuērent hemis
 sperio fieri voluerūt sicut equus z mulus
 in quibus nō est intellectus. pro quorum
 dignitate exprobranda scriptū est. homo
 cū in honore esset non intellexit. cōpara
 tus est iumentis insipientibus z similis
 factus est illis. quare merito in stabulo in
 fernali. vbi picis sulphuris. serpentinz. z
 omnium venenosorum animalium fetoz
 abundat locati sunt. Subinde ait seip
 sum. om̄is enim resp̄blica humani cor
 poris gerit similitudinem. quoniā sicut in
 illo multa sunt mēbra iuxta apostoli pau
 li sententiā non eundem actum habētia.
 vnum autem caput. a quo singula mem
 bra dependunt. ita z in resp̄blica vn̄ de
 bet esse rector. ad quē subditi omnes re
 spiciant. Quo sane in vtroq; fit. vt volen
 te capite cetera membra langueant. Ecō
 tra si sanum caput extiterit membra etiam
 sanitatem sapiant necesse est. Leu si fons
 dulcis est. z riuuloy aqua dulcis sit opoz
 tet. Semper enim principij virtus i prin
 cipiata diffundit. Quocirca recte parēs
 noster ait. vt prelatus seipsum bonorum
 operum prebeat exemplum. ac si diceret.
 vt alij boni sint. ipse in se bonus sit. vt be
 ne sua resp̄blica gubernet. ipse bene se
 ipsum gubernet. z alij bene operentur. ip
 se omnis bone actionis cardo sit z origo
 At vero nōnulli prelati sunt. qui sue rei
 publice bonum regimen satagunt vt eoz
 rum appareant subditis. volentes. instar
 scribarum z phariseorum vt illi iusti pu
 dici temperati z omni virtute fulgeant.
 cū tamen ipsi raptos voluptuosi z om̄i

P sint vicio labefacti. hi nimirum huic precepto non pareant. vt scilicet seipfos bonorum operum prebeant exemplū. Tercio addit bonorum. quoniam sunt nonnulli. qui dummodo sibi mala caueant. putant se sue satisfecisse administrationi contra saluatoris preceptum. qui in euangelio ait. Sint lumbi vestri precincti. et lucerne ardentes in manibus vestris. lumbos enim. vt diui Gregorij verbis vtatur precingimus. cum carnis luxuriam per continentiam coartamus. quod pertinet ad declinationem a malo. sed quia minus est mala non agere. nisi etiam quisque studeat et bonis operibus insudare. protinus additur. et lucerne ardentes in manibus vestris. Lucernas quippe ardentes in manibus tenemus. cum per bona opera proximis nostris exempla monstramus. Non ergo satis est. vt prelati se a malis abstineant. sed etiam opus est vt bona faciat. Quarto adiecit operum. quoniam sunt quidam qui bene de mandatorum loquuntur obseruantia. laudant quippe et extollunt obseruantes. et vt alij obseruent optimis verbis eos hortantur. ipsi autem obseruare negligunt. hos prelati non decet. quoniam ad istos dominus ait. luceat lux vestra coram hominibus. vt videant opera vestra bona. et glorificent patrem vestrum qui in celis est. Duo autem sunt vt Gregorius exponit. que iubentur. et lumbos restringere et lucernas tenere. vt mundicia sit castitatis in corpore. et lumen veritatis in operatione. Non igitur satis sunt bona verba. vbi opus sunt facta. hinc in pastoribus ait. Sit rector in operatione precipuus. vt rectam viam subditis bene viuendo denunciet. Et rursus grex qui pastoris vocem moreque sequitur per exempla hoc est per opera exteriora melius quam per verba graditur. Et rursus probatio dilectionis. que scilicet in mandatorum summa obseruantia exhibitio est operis. Et Marcus tullius in libris officiorum ait. virtutis enim omnis laus in actione consistit. et diuus Benedictus in regula de abbatibus inquit. Omnia bona et sancta factis amplius quam verbis ostendat. Quinto adnectit prebeat exemplum. quoniam plerique sunt. qui a malo declinant. et bonum faciunt. sed ne eis a saluatore dicatur. Amē

amen dico vobis recepistis mercedem vestram. Et rursus ne reos se arbitrentur. quia contra preceptum fecerint. vbi dicitur. Et tunc dicit ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus. vt videamini ab eis. eorum bona opera alijs ostendere prius recusant. Quibus per Augustinum dicitur. quod qui recte intelligit vtrumque implet et seruet vniuersissimo domino. qui seruum pigrum non damnaret. si ea que fieri nullo modo poterat. impetraret. Nempe saluatoris extat intentio. vt per fugienda inanis gloria nemo sua bona opera affectet ab alijs sciri. et ab eo solum expectet mercedem. qui cum in mentis intuitu archano. sed vt alios bona facere doceat. iubet vt luceat lux sua coram hominibus. perinde apostolus ait. commendemus nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum in conspectu dei. tanquam si diceret. si commendamus nos apud homines. non ideo hoc facimus. vt mundanā et sideremus laudem. tunc proculdubio incassum laboraremus. sed vt in conspectu dei mereamur cuius maiestati alios nostro nitimur adipsius exemplo postremo ex his omnibus transigimus. vt non in vno opere bono tantum. sed sicut circa omnes. ita et in omnibus bonis operibus prelati seipsum prebere debeant exemplū. iuxta apostolum dicentes. placeat omnibus per omnia. sicut ego omnibus per omnia placeo. Et iterum Thimotheum mouens ait. Exemplum esto fidelium in verbo. in conuersatione. in charitate. in fide. castitate. dum venio attentione lectionis. exhortationis. et doctrine. Non negligere gratias que in te est que data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbiterij. hec meditare in his esto. vt profectus tuus manifestus sit omnibus. que si interiori perscrutemur. intelligemus profecto omne opus bonum quod ad prelatum pertinet seruandum iuberi. hec sanctissimus. Apostolus sicut seruanda docuit. ita exemplo saluatoris ipse opere compleuit. nam quis digne valeat eius quotidianam pro singulis prudentiam. et sollicitudinem omnium ecclesiarum explicare. Ipse enim erga omnes misericors. Erga omnes fraternam charitate affectus. Offendiculum quis patiebatur. Et ipse non infirmaretur. Offendebatur alius. et ipse vrebatur.

Paulus seruis et dominis, principibus et subiectis, uiris et mulieribus, liberis et in nuptis, continentibus et luxuriosis, sapientibus et insipientibus, circumfisioni et proputio ecclesie et seculo, spiritui et carni, et denique omni genti, nationi, et statui leges sunt ut et imposuit, pro alijs quidem letatur et gratias agit, Alios uero castigat et comperit, Alios uero gaudium et coronam nominat, Alios uero stulticiam uocat. **U**n alijs quidem bene currere currit, Alios uero male currentes refrenat et reuocat. **H**unc separat de ecclesia, **H**unc recipit et charitatem confirmat, **H**unc luget aliquos, **H**unc letificat ex alijs, **H**unc lacte potat, **H**unc misteria releuat, **H**unc se deicit et exequatur humilibus, **H**unc secum erigit humiles et exaltat, **H**unc proponit spiritum mansuetudinis, **H**unc superbis et arrogantibus applica auiditate uirga minatur, **H**unc erigit aduersus erectos, **H**unc efficaciter discipulis tanquam si nutrix foueat filios suos, **H**unc apostolorum omnium est in unum, **H**unc documentum suum pollicetur pro eis qui in se loquuntur deo, **H**unc resoluunt desiderat et esse cum christo, **H**unc permanere in carne propter eos qui indigent affectat, non enim querit quae sua sunt, sed quae filiorum, non comoda propria, sed quae ad salutem pertinent animarum, non gloriam suam, sed summam dei, non gloriam in oblectamentis huius mundi, sed in cruce domini nostri ihesu christi, cuius ipse pro et uas electionis factus est, ut deferret nomen eius ad omnes gentes, et ad omnia extrema terre. Ecce igitur quomodo gloriosus apostolus omnibus pro omnia placuit, nullis laboribus, nullis periculis, nullis denique suis incommodis parcens. **I**deo ad Thimotheos scribens ait, **I**n omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros, **I**n multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in uigiliis, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in loganimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, **I**n uerbo ueritatis, in uirtute dei, pro arma iusticie a dextris et a sinistris, pro gloria et ignobilitate, pro infamia et bona fama ut seductores et ueritantes, sicut qui incogniti et cogniti quasi mortificati, **Q**uasi tristes, semper autem gaudentes sicut egentes multos autem locupletantes, tanquam nihil habentes et omnia possidentes, et rursus

eadem in epistola inquit, **S**ustinetis enim si quis uos in seruitute redigit, **S**i quis deuorat si quis accipit, si quis extollit, si quis in facie uos cedit, **E**t ibidem suos enumerans labores ait, **M**inistri christi sunt, et ego, **E**t minus sapiens dico plus ego, **I**n laboribus plurimis, in carceribus abundanti, in plagis super modum, in moribus frequenter a iudeis quinquies quadragenas una minus accipi, **T**er uirgis cesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte et die in profundum maris fui, in itineribus sepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus, in labore et erumina, in uigiliis multis, in fame et siti, in ieiuniis multis, in frigore et nuditate, propter illa quae extrinsecus sunt, **I**nstantia mea quotidiana sollicitudo omnium ecclesiarum, **L**umen ecclesie, **O** christianoium speculum, **D**e uangelij tubam, **U**as electionis et doctorem gentium **P**aulum in hoc fratres dilectissimi speculari debent, prelati, hunc sequi debent presidentes, hunc imitari debent pastores ad hoc discite, quomodo niam lux uestra coram deo et hominibus lucere possit et debeat hunc parens noster Augustinus in doctrina, in moribus, in solitudine, in sanctimonia, in regendis ecclesijs, in predicationibus, in conscientia operibus, et in omni bona et sancta actione imitatus, factus est, diuino inspirante afflatu firmamentum ecclesie, **L**ux doctorum, malum hereticorum, et summum uas omnium scientiarum.

Sequitur quinta conditio.

Textus.

Augustinus.

Auripiat inquietos.

Commentum.

Ambrosius

Magnus profecto et salutaris opus est delinquentes corripere et in sacris litteris sepius de mandatum. **E**nde saluator noster et animarum medicus diligentissimus, eius uicario Petro iubendo inquit, **S**i peccauerit in te frater tuus, uade et corripe

eum Et apostolus Paulus scribens ad
 Galathas ait. Fratres si preoccupatus fue-
 rit homo in aliquo delicto. Vos qui spiri-
 rituales estis hinc instruere in spiritu le-
 nitatis. Et scribens ad Thacedones quos
 thessalonicenses appellat ait. Rogamus
 vos fratres. corripite inquietos. quo ex
 loco parens noster hanc accepit aditorem
 quia tum ipse et alij sacre pagine doctores
 pluribus in locis magni facientes ampli-
 ficauerunt. Unde et diuus Gregorius in
 suo inquit registro. qui non corrigit reles-
 canda committit. Et facientis culpam habet.
 qui quod potest corrigere negligit emen-
 dare. et in claro dyalogorum volumine
 transigit. quod sicut non est ab oratione
 cessandum. ita non est negligenda corre-
 ctio. Et Augustinus in libro de verbis do-
 mini. si neglexeris corrigere peccatorem.
 Malo peccator factus es eo qui peccauit.
 Origenes autem ait. quod dum sacerdotel
 ecclesie vni parcunt vniuersae ecclesie mo-
 liuntur interitum. Ideo remediale bonum
 est in peccato vt a cassiodoro assertum est
 accelerata correctio. quonia neque aliquid
 tantum probat spiritualem virum. vt Au-
 gustinus asserit. sic peccati alieni tractatio.
 Hinc et beatus Petrus equo animo et be-
 magna pietate suscepit Paulum et laudauit
 quonia tanquam fidelis dispensator veritatis
 eum redarguit. Et notanter inquit corri-
 piat inquietos. inquieti enim illi sunt qui
 dediti vicijs vagantur. et in dei fluctuant
 seruitio. Et siquidem. vt non modo adire
 portum salutis nequeat. sed et prope nau-
 fragium expectent. quonia non in pericli-
 tabili Petri nauis. que fides est. neque ad
 portum Ancoram. que obseruantia man-
 datorum est. neque firme petre que christus
 est. se inheret. sed fluxibilia queritantes
 fundamentum firmum et stabile contem-
 nunt. Hinc satis in confessionibus Augu-
 stinus ait. Inquietum est cor meum do-
 nec requiescat in te Domine. sicut enim ille inqui-
 etus est corpe. qui doloribus et angustijs
 oppellus locum non inuenit quietis. Sic il-
 le inquietus est mente. qui stabili immobili-
 que bono non inuit. sed cor vagum et sup-
 mundi vanitates habet effusum. Hinc sto-
 icus et moralis seneca recte inquit. Egri-
 animi tactatio est. Sed hic tunc corripitur
 cum ei cor rapit. hoc est a mundi vanitatibus

p optima documenta abstrahit platorum. et
 ad sublimia. incorruptibilia. eternaque ve-
 biculo efferet charitatis. quod cum sublimi. et
 p qua meritorum sit officium. valde de illis
 prelatis dolendum est. qui vel negligentia
 vel voluptuoso amore. vel timore. vel ig-
 norantia. vel quavis alia illegittima cau-
 sa illud omittunt. Si tamen hoc efficaciter sa-
 lutis officium quandoque differunt. vt oportu-
 tunum commodumque obiurgandi tempus
 expectent non modo non peccant sed me-
 rentur. Perinde Isidorus in libro de sum-
 mo bono ait. Plerumque princeps iustus
 malorum errores dissimulare nouit. non quod
 iniquitati eorum consentiat. sed quod aptius
 tempus correctionis expectat. quando eo-
 rum vicia vel emendare valeat. vel puni-
 re. et parens noster gloriosissimus in pre-
 clarissimo de ciuitate dei volumine inquit
 Si propterea quisquis obiurgans et corri-
 piens male agentibus parcat. quod oportu-
 num tempus inquirat. Vel ipsis etiam eis-
 dem metuit ne deteriores ex hoc efficiantur
 vel ad bona et pia via etudicandos impedi-
 unt alios infirmos et premant atque auer-
 tant a fine non videtur esse cupiditatis occa-
 sio. sed consilium charitatis. Sed quid est
 quod de inquietis hominibus quasi de singu-
 laribus peccatoribus corripendis facit me-
 tionem. cum ait. corripite inquietos. Nonne
 superbi. elati. cupidi. voluptuosi et ceteri
 sunt peccatores corpiendi. Profecto. sed
 tamen hoc peccatorum genus. Idcirco potius
 nominat. quonia inquietudo dire-
 cte opponitur beatitudini. Namque beatitu-
 do statum includit. Unde Boetius eam esse
 statum omnium bonorum aggregationem p-
 fectam definiuit. Et pater noster illis nos-
 trum asseueravit. in quibus voluntas delecta-
 ta quiescit. Rursus inquietudo per ceteris
 vicijs status denigrat monachorum. Ad
 monachos enim pertinet solos sedulosque in
 celis comorari. et sua non modo. Vex etiam
 et primorum peccata deflere. At non inquieti
 et gyronagi sunt. qui curiositate eragita-
 ti secum persistere non possunt. sed modo in
 modo extra. modo in portis cum extraneis.
 modo in locutorio cum fratribus. modo in
 horro. modo in hospicio. modo in plateis
 modo in coquinis. modo in visitatione.
 muliercularum. modo vt causam vagandi ha-
 beant in infirmorum visitatione in exigendis

pecunijs. In sollicitandis litibus. In exco-
lendis possessionibus. et in alijs innume-
ris. que ipsos vagos reddunt. et ab oratio-
ne deuotione. et summi dei contemplatione
auertunt. se occupant. Nempe tales mu-
scis similes sunt. que ob earum inquietu-
dinem modo super unum hominem residet
modo super alium volitant. modo adire
oculos. modo os intrare. modo per nasum
etiā imperatorum discurrere. et singulos
importune molestare non desinunt. eo pacto
inquieti homines nunc illum scandalizan-
tis. nunc illum verberant. nunc cum illo
litigant. nunc illum derident. nunc illum
irritant. nunc unum. nunc alterum offen-
dere non desistunt. Ob eas res apostolus
Paulus thessalonicenses rogat. ut dare
operam velint. ut quieti sint. Amplius
re de corripiendis inquietis expressas be-
atus Augustinus fecit mentionem. quoni-
am hoc genus hominum omnes detestantur.
Apud enim romanos sicut virtus per quan-
dam excellentiam habebatur constantia.
sic contra leuitas habebatur iudicium.
Deinde a marco tullio in preclarissimo
officiorum volumine putatur est. nihil esse
se parietia cum constantia iuncta lauda-
bilis arbitrandum. Et in sacris litteris ex-
tolluntur iusti. Quoniam steterunt in ma-
gna constantia aduersos eos qui se angu-
stiauerunt. Contra mali et pessimi leues
describuntur. Hinc primus malus post
adam. Chaym vagus in geneleos libro
nuncupatur. Dyabolus quoque circumire ter-
ram et perambulare eam in libro patientis-
simi et constantissimi viri Job dicitur. Hiero-
nimus quoque Augustinus et Benedictus
quartum genus monachorum scilicet circun-
silionum pessimum dixerunt. Salomon item
in proverbij inter sex que odit dominus
pedes veloces ad currendum in malum
connumerat. Et rursus. mulierem in mere-
tricio ornata preparata ad decipiendas
animas garulam et vagam quietis. impa-
tientem. nec valentem in domo consistere pe-
dibus suis. Quinimo nunc fons. nunc in
plateis. nunc iuxta angulos insidiantem
appellat. Et Esaias ait. Abijt vagus sine
impetu cordis. Hieremias vero populum
diligentem mouere pedes suos asserit et
non placere. Hi similes sunt plante pe-
dis vituli. quem Ezechiel in visione aspe-

xit. que propter eius scissuras facilis est ad
motum Similes sunt imbutus et procel-
lis. quoniam non modo in malis operi-
bus impellunt per importunitatem. et bal-
neant per infectionis aquositate. sed eti-
am in bonis quam celerrime deficiunt per le-
uitatem et violentiam. Inde etiam fit. ut
asitis pares sint. quorum. ut vulgo dici-
tur. neque sunt diuturni succus. pares sint
in aere venantibus. vbi cum nulla sit firmi-
tudo. nequeunt ibi tendere. Hi namque
et in ethere excelsa palatia fabricant. ar-
ces inexpugnabiles condunt. montes trans-
ferunt. flumina vertunt. equora per stultis-
tas et inanes cogitationes exhauriunt. iure
igitur tales stulti sunt et expertes prou-
dent. Namque ceu ab Aristotile philoso-
phorum principe preclare dictum est. Ani-
ma sedendo et quiescendo fit prudens. ita
econtra necessario fit. ut immoderatus dis-
cursus. vagatio et inquietudo animam red-
dant insipientem. Nec obuiat quod pytha-
goras. Plato. Appollonius. et alij com-
plurimi viri doctissimi atque sapientissimi
innumeras mundi plagas peragraverint.
quoniam non hi ut vagi starent conten-
debant. sed ut ad locum tandem venirent
in quo quietus doctorem audirent
sapientie. Neque hanc oppugnat senti-
entiam. Quoniam Paulus vas electionis.
et plerique omnes apostoli vniuersam per-
lustrarunt orbem. Quoniam non ut va-
garentur. sed ut precones essent christi no-
minis. et non dimissa contemplatione in
omnem terram exiret sonus eorum. missi
sunt. Sed quibus non est datum euange-
lizandi officium. et in contemplatione qui
escunt. et meritis et precoribus sunt prestan-
tiores. Hinc laudatur Benjamin et filius
virtutum et domini amentissimus inter-
pretatur. Quoniam tota die in thalamo
superna contemplans morabatur. Hinc Jo-
hannes baptista extollitur. Quoniam iux-
ta fluentem iordanis stabat penitentiam
agens. Inde et stans in scriptura dicitur
Huic beata dei genitrix magnificatur et
quietis vocatur amatrix. Quoniam in se-
creto angelus eam reperit orantem. cum
ad annunciandum filij dei incarnationem
ad eam ingressus esset. et cum ad visitan-
dam Elizabeth cognatam suam se contulit
mansit apud illam tribus mensibus. non

quidem. vt Ambrosius ait. q̄ domus eā
delectaret aliena. sed quia frequentius in
publico videri displicebat. Hinc ab ea sa-
cras virgines discere iubet. non currere p̄
alienas edes. nō de morari in plateis. nō
aliquos in publico miscere sermōes. Ma-
ria semper in domo sera et festina erat in
publico. Et rursus ad ea in euāgelio scri-
bitur. Stabat iuxta crucem ihesu mater
eius non vt discipuli discurrat et au fugit.
sed constantissima in sua pietate stetit. et
eū nullo voluit timore relinquere. A be-
ata igit̄ virgine et vos religiosi discite q̄e
tē. si veri esse religiosi desideratis. Ab hac
diua Magdalena et egiptiaca maria di-
dicerūt. que dimissis mundi illecebris. sic
sedule se p̄tentioni dederunt. vt dieb⁹
singulis reperentur. Ab hac beatus Hiero-
nimus edoctus stabularius christi fieri
maluit vt quieti frueret̄. q̄ in vastigio ex-
tollit romanorum. vt sempiterno turbine
quateretur. Hāc deuotissima Augustini
parēs imitata. nō in plateis. nō in choreis.
nō in mūdi vanitatib⁹ vagabat̄. sed in tē-
plis p̄ salute filij obsecrans sedula cōmo-
rabatur. Quaz quidā beate. s. virginis
et diue monice beata Clara de monte sal-
cone exemplis instructa. sic ad obseruan-
dam preceptoris nostri regulā sese peni-
tus dedicauit. sic se in christi trāsformauit
amozē. Sic sanctissime trinitatis unīta
est fidei. vt eius i corde tota christi passio
sculptata euidentissime cernat̄. et eius in
felle tres sint lapilli reperti rotunde figu-
re ad eternitatem designandā. indetermi-
nati. inperceptibilisq̄ coloris ad incom-
p̄hensibilitatē diuine maiestatis indican-
dam. eiusdez quantitatē et ponderis. sic
quidē vt nō maioris sint ponderis. tres
simul q̄ duo vel vnus tantū. aut e contra
ad omnimodam personaz insinuandam
equalitatez. Et prorsus infrangibiles. vt
doceret quo pacto tres ille ineffabiles p̄-
sone. sicut essentia. incorruptibiles impas-
sibilesq̄ penitus sint. Eandē habentes fi-
guram. vt per hoc aperte intelligeremus
tres persona realiter distincte eandē ha-
beant deitatem. et vnus sint nature sub-
stantie seu essentie. **O** fulgentissimam
Augustini prolem. **O** gloriā Augusti-
niani ordinis. **O** vere fidei sublime glo-
riosumq̄ exemplar. **O** ineffabilis christi

passionis. et vere sempiternę trinitatis
librū semp̄ inspiciendū. semp̄ legendum et
iterum atq̄ iterum et sine cessatione rele-
gendum. Ab hac sorore nostra nos fra-
tres heremitam discamus non vagari. s̄
in monasterijs sedulo contemplari. et di-
uina meditari sacramenta gloriemur de
patre nostro Augustino fratres mei cha-
rissimi. quo in explanandis diuis misere-
rijs nemo perspicacior. gloriemur de mo-
nica parente nostra. qua in diligēdis dei
seruis nulla feruētior. Gloriemur **O** La-
ra sorore nostra. qua i misterijs fidei nul-
la transformator. Hec vere cum magno
parente nostro ad christū et beatissimam
trinitatē intendēs. dulciter. amene. ex cor-
de iugiterq̄ canebat. Amor meus. pon-
dus meū. te dulcissime deus feror. quocū-
q̄ feror. Et rursus liquefacta est aīa mea
propter te deus meus. Et iterum. vulne-
rasti cor meum charitate tua domine. Et
rursus. amor meus. me amantem i te trās-
formauit amatum. Hec cum sua dulcissi-
ma parente monica crebra rapta repe-
bat. Volemus ad celum sorores mee. vo-
lemus ad celum. et nos fratres mei deside-
rantissimi relictis curis rerum mundana-
rum per contemplationem volumus ad
deū. vt hic spe. post modū re valeam⁹ abs-
q̄ sine ei⁹ visione letari. **P**ieterea me-
rito Augustin⁹ corripēdos iussit inque-
tos. Quoniā quieti multiplici sunt p̄co-
nio extollendi. quo fit. vt quies p̄sequen-
da. In quietudo vero penitus sit fugien-
da. Perinde beatus Hieronim⁹ ait. Quis
q̄ nouerit monachū se non esse loquen-
do et discurrendo. sed tacendo et sedendo
Et diuus Antonin⁹ sicut in vitis patrū
legitur. Interroganti monacho quid fa-
ciendum. vt deo placeret. Dixit. Tria cu-
stodi. et saluus eris. Prīmū quidē vt deū
p̄re oculis semp̄ habeas. Secundum ad
omnem tuam actionem diuinarum scri-
pturarum testimonium adhibe. Tercūz
vt ex loco in quo manes nō cito discedas
Hinc ex alijs cōditionibus. quas. vt ali-
cuius sancti confessoris merito festiuitas
celebretur. Quoniam quiete in vita fun-
ctus est. Sacrosancta ecclesia connume-
rat dicens. Qui pius. prudens. humilis
pudicus sobrius. castus fuit et quietus. et
in libro tironum de viro bono dicitur.

sedebit solitarius et tacebit. et ad thessalonicenses apostolus de se ait. ipse enim scitis quem admodum oporteat imitari nos. et deus omnipotens cum sue glorie similitudinem Ezechieli revelare vellet. dixit ad eum filii hominis sta super pedes tuos et loquar tecum. sta inquit deus super pedes tuos. et non discurrere pedibus tuis. ut quietez in homine felicitando et apto ad suscipienda archana dei approbaret. inquietudinem vero exprimeret. Johannes item evangelista non discurrens et vagans. sed quiescens et recubans super sacrum pectus dominicum fluentia evangelii de veritatis fonte potavit. Prothomartyr autem Stephanus positus in terra genibus vidit celos apertos. Vidit ihesum stantem a dextris virtutis dei. Veniam pro lapidantibus postulavit. Eius spiritum christo suscipiendum commisit. Et salvator mundi affixus cruci. genus redemit humanum. Petrus et Andreas ut eum imitarentur crucis suspendi patibulo voluerunt. **N**oli ergo heremitane vagus esse. sed confige corpus tuum cruci. ibi sistas. ibi viuas. ibi glorie ris. ibi felicitatis. ibi tanquam inerpugnabili arce te recondas. ibi te custodias. cum ea confabulans de sempiternis gaudiis. ad eas cum ecclesia exclames. **D**erux que spes unica. ad eam cum apostolo dicas. **A**lter sit me gloriari nisi in te. **E**rgo domini mei ihesu christi. **A**d eam cum Helena Constantini matre canas **D**erux splendidior cunctis astris. eam cum Eradio Tirone magnifico tuis in humeris batula. **E**am tolle et christum sequere. **I**psum in ea complectere cum Joseph ab arimathia. ipsum in ea osculare et adora cum virgine maria ipsum in ea lacrimis lava. capillis terge. **E**t unguento unge cum magdalena pia. **I**psum cum mixtura mirre et aloes cum Nicodemo reconde. ipsum in horto anime tue in sepulcro nouo hoc est puro mandato. et initiato conscientie tue erga seculo limbeis involutum per pietatis opera sepeli. **C**um eo etiam si opus est. mortem subeas. et condiaris ut postmodum cum eo resurgas interminabilemque vitam suscipiens requie sempiterna fruaris.

Sequitur sexta conditio.

Textus

Augustinus.

Consoletur pusillanimes

Comentum.

Ambrosius.

Sicut enim in archa domini erant virga et mandatorum tabule. ita et sua visum erat manna reconditum. ut per hoc prelati ecclesiastici sane intelligerent non modo adiungenda precepta preceptorumque transgressores puniendos. verum etiam ad preben domini amenam consolationis manna se perfectos alios eventisse. **I**demque postquam de corripendis inquietis pariter noster preceptum dedit iure nunc pusillanimes iubet consolari. **A**d quod multiphariam concitatur. et quidem in primis ad imortale potentemque dei aspicientes. qui misericordiam pater et deus est tutus consolationis. et ut apostolus ait. **N**os in omni nostra consolatur tribulatione. **P**erinde veteris testamenti patribus sepe numero eos consolans apparuit. **S**ic Jacob a facie Esau fugientem. sic israeliticus populum a pharaone detentum. sic Job innumens plagis affectum. **S**ic denique cum temporis plenitudo venisset humanum genus tot milibus annorum multis oneratum gravaminibus fuit solatus. **E**t ut solamen hoc publicum amplissimum viderimus quod foret misit unigenitum filium suum. ut homo fieret. et cum invisibilis esset videret a nobis. et cum in altissimis habitaret huc iret nobiscum. et cum impassibilis et sui natura inortalis penitus esset deum crucis pateret tormentum. acerbissimamque subiret mortem. ut nos ab eterna liberaret morte. **R**esurrexit ut nobis facultatem tribueret resurgendi. **P**ostmodum per dies quadraginta ut ipse etiam in dandis tribuendisque solaminibus coeterno sibi patri similis fieret piensissime genitrici sue. **P**etro. et alijs apostolis et discipulis suis in multis argumentis apparuit. et tandem celos ascendens omnem suam peregrinationem summavit. ut se omnem exhiberet consolatorum. **I**nde et christus hoc est unctus. et fuit. et nuncupari voluit. non solum quia ipse unctus fuit oleo leticie. sed quoniam in membris suis unctus fuit oleo consolationis ab eis. scilicet omnia languorum genera tollens. **I**nde ipse clamavit. **D**icite a me quia mitis sum et humilis corde ac

perinde diceret. nolite in p̄sidentia vestra elati ⁊ asperi esse sed humiles ⁊ cōsolatores subditorum. Et rursus. estote misericordes sicut ⁊ pater vester misericors est. qui solem. s. p̄solationis sue ori facit super bonos ⁊ malos. ⁊ pluit aquā solamini super iustos ⁊ iniustos. P̄terea spiritus sanctus a patre ⁊ filio. vt paraditus hoc est vt cōsolator missus est. dicite christo ad discipulos. cum venerit paraclitus quē ego mittam vobis a patre spiritū veritatis. ipse docebit vos omnia ⁊ suggeret vobis omnia quęcūq; dixero vobis. Tria em̄ inter alia precipua in eo aduentu spiritus sanctus operatus est. Primo beatā virginem ⁊ discipulos in vnum congregatos. qui ⁊ propter iudeorum metum christi passionem. ⁊ recessum eius ab eis adhuc mesti erant cōsolatus fuit. in quo quidem solamine corā regibus ⁊ principibus audaciam cōstantiāq; p̄stitit. vbiq; terrarum nomen christi manifestandū. Subinde sapientiam infudit. omniaq; linguarum genera repente edocuit. postremo sic eos in gratia cōfirmavit. vt de cetero peccare non possent ac faciendorū miraculorum tribuit virtutem. Angerlice quoq; mentes ad cōsolandos subditos nos mouēt. Ob eam rem cum dominus ad faciendū iudicium super israel et hierusalem angelum destinaret. Angelus ipse verba bona ⁊ cōsolatoria zacharie loquebatur. Douēt ⁊ nos viri optimi. ceu Eubodas Job Paulus Eufas. ⁊ alij cōplures antique ⁊ noue legis viri piētissimi. quorum sequi exempla debemus. Hinc precellentissimus dei vates in platorum persona. Esaias inquit Spiritus domini sup me. eo q; vulerit me. Ad annunciandū mansuetis misit me. vt mederet cōtritis corde. ac vt paulopost subdit. vt cōsolarer omnes lugentes. Et vero quo pacto prelati spiritus sanctū habēt. qui cōsolator dicūt. ⁊ quos mittit cōsolatores facit. qui subditorum nō curant cōsolationem. Douēt nos opera iusticie. que vniciq; prout opus est iubet cōferri. Itaq; bonis premiū. malis penam. egris medicationem. debilibus restorationē. sanis p̄seruationem. felicibus moderamen. ⁊ deniq; afflictis solamen tribuit. pennde beatus Gregorius ait. Vera iusticia cōpas-

sionem habet. Et rursus que est iusticia sine misericordia. Et dauid in psalmo cecinit. Misericordia ⁊ veritas osculare sūt. Quid est q; iusticia ⁊ misericordia se mutuo osculantur. nisi q; he due virtutes sic inuicem cōiungunt. vt se mutuo cōcomitentur. Douent aliorum artificum exempla. Medici enim magis dulcorationibus. linitionibus. ⁊ suauitatis vnguentis. q; cauterio vtunt. Sic medic⁹ noster christus fecit cum publicano. magdālene. theolonario. zacheo. ⁊ alijs innumeris mēderetur. sic petrus cum alijs p̄fecit. facere docuit. Sic de samaritano. qui ⁊ custos interpretat legis perito parabolā disseruit. qui in vulnerati plagas nō solū vinū vt abstergeret. sed oleū vt dolores mitigaret ⁊ sedaret infudit. Douemur deniq; a maloz fuga. que et nimia p̄latoz austeritate ⁊ p̄solationis p̄ficis carentia. Itaq; subditi ob eam rem amarissimā vitā ducunt. hinc teneoz primo scribit. Idcirco ego plorās ⁊ oculus meus deducēs aquā quia lōge factus est a me cōsolator. bene operandi actionem deperdunt. vnde ibidem de hierusalē dicit. deposita est vehementer nō habens p̄solatorē. quo fit. vt a vite politice cōsuetudine sepe discedant. Sepenmero circa eoz statū q; etiam in se tutissimū vacillant. propterea iudas ⁊ Syllas ab apostolis missi in antiochiā sicut actū apostolorū lectio declarat. cōsolati sunt fratres. ⁊ p̄firmauerūt. preit cōfirmationē cōsolatio. quoniam p̄ solatōez in fidei statu fuerūt cōfirmati. Itā nunq; a laborib; cessant. ideo p̄ desertū ambulatib; dñs ne deficerēt māna e celo pluit p̄ inde. Ap̄ls ad philippēses scribit. omnia possum in eo q; me p̄fortat. P̄leriq; p̄solatione destituti in desperationē labūtar. Idcirco ad Ehorinthios ait ap̄ls. cōsolamini. s. afflictū. ne forte a bundātiōi tristicia absorbeat qui hmoi est. Erebros ⁊ rebelliones p̄iurationes ⁊ alia mala innumera in p̄latos machinant. Idone⁹ testis ē roboam. a quo recessit israel ⁊ perpetuo se rebellauit. Quoniam relicto documēto senū. lenia ceu scriptū est in libro regū loqui noluit. s; prane iuente imitat⁹ filia dixit ei pater me⁹ aggrauauit iugū vestrū. Ego autē addā iugo vestro. Pater meus cecidit vos flagellis. ego autē cedam vos

scotiplonib⁹ Magna item utilitas ex hoc
pietatis officio parva. nos mix in modū
ad illud exequendū mouere debet. **M**ē
pe omnis elemosina. vt parēti nostro glo
riofissimo placuit. mūdāt peccata. pro no
bis ad dñm interpellit. et in nouissimis si
delissimus ac potētissimus nobis comes
et propugnator assistit. At vero elemosina
rū duplex est genus. alterū qđ ad corp⁹ al
terū qđ ad animā spectat. et vtrūq; sepre
nario explet numero primi generis speci
es sunt. esuriētē pascere. sitientē potare.
nudū vestire. hospitē colligere. visitare in
firmū. redimere captiuū. defunctūq; recō
dere. secundi generis species sunt docere
ignorantē cōsulere dubitanti. delinquen
tem corripere. remittere offendenti. suffer
re onerosos. pro cūctis orare. mestū. affli
ctū. tristē. pusillanimēq; solari. Inde ver
sus aiunt. visito. poto. cibo. redimo. tego.
colligo. condo. cōsule. castiga. remitte. so
lare. fer. ora. Et ceu aia pstat corpi sic pi
etatis opera ad spiritū spectantia vnifor
miter cōparata longe his pstant. quibus
carnis occurrit indigētie. Studiosi igit⁹
plati sint ad hoc tā salutiferū op⁹ exequē
dū. **S**z qm̄ in omni actione mod⁹ pul
cerrima est virtus. ideo quo pacto sola
ri proximū debeam⁹ a beato Gregorio in
moralib⁹ adiscam⁹. Luz volum⁹ inquit
quempiā a merore suspēdere. ordo solat
tionis est. vt studeam⁹ prius merēdo ei⁹
luctui hēor dare. Dolentē nō p̄t consolari.
qui nō p̄cordat dolori. quia corpo. quo
amerentis afflictōne discrepat minus ab
illo recipit. cui mentis qualitate sepe
sed emolliri prius debet anim⁹ vt afflicto
p̄gruat. p̄gruens inherat. inherēs trahat
Nec ferrū ferro hūngit si nō vtrūq; exu
stione ignis liquef dux molli nō adheret
nisi prius ei⁹ duricia molefeat. Sic nec
iacentē erigimus. nisi a rigore nostri stat⁹
inclinemur. quia dū rectitudo stātis a ia
cente discrepat eum cui p̄descēdere negli
git nequaq; leuat. Sed quos debeat p̄
latus consolari declarat. cū subdit pusilla
nimes. pusillanimes quidē sunt qui quo
dam imoderato timore. ex animi paruita
te pficiscēte sunt affecti. Unde pusillani
mitas sic definit. qđ est viciū quo quis in
ordinato timore ex animi paruitate pro
cedente se a bonis subtrahit opib⁹. q̄ pos

set et deberet agere. nāq; vt a philosophis
p̄clare disertū est. Magnanimitas ē vir
tus media inter audaciā et timiditatem q̄
fit. vt sicut temeritas ex nimia animi ma
gnitudine ita et pusillanimitas ex nimia
animi paruitate pficiscat. que proculdu
bio accidie filia est. **M**anq; huius viciū est
de bonis spūalib⁹ p̄strari. bona vero spi
ritualia. de quib⁹ p̄strat accidia sunt fir
mis. et ea que ad finē dirigunt. finis autē
fuga p̄ desperationē gignit. ab eis vero q̄
sunt ad finē discessus quo ad ardua que
subsunt p̄silij p̄ pusillanimitatē generat⁹
Quo ad ea vero. q̄ ad cōmunē pertinent
iusticiā per torporem circa p̄cepta cōmu
titur. Pusillanimitas autē mala multa
sunt. **M**ā sepe numero existimare facit ibi
esse crimen. vbi nullū est peccatum. qđ vt
plurimū primo p̄uersis p̄tigit. de quib⁹ in
psalmo dicit. **T**repidauerunt timore vbi
nō erat timor. **M**ōnunq; causa est. vt be
ne operandi ignoret exordij. de quo ibi
dem dicit. deū nō inuocauerūt. qm̄. s. hu
ius inuocatōis initij expertes fuerūt. **E**t
bro a bene inceptis desistere facit. de qđ
Hieremias dicit. vidi pauidos terga ver
tentes. que idcirco vertūt. qm̄ arbitrantur
opus qđ aggressi sunt propriā excedere sa
cultatē. cū tñ nō excedat. omnia em̄ bona
opa cū dei adiutorio possum⁹. psalmista
testante qui ait. expectabā eum. s. deū qui
saluū me fecit. per adiutorij gratie sue. a
pusillanimitate spūs et tēpestate. **E**t apls
om̄ia possum in eo qui me cōfortat. qm̄q;
et si aliquid ardua aggrediant in eoz tñ
p̄gressu p̄ pusillanimitatē titubātes claim
tant dicētes. **D**ñe salua nos perimus. in
quorū p̄sona ad suos discipulos fluctu
antia maria timētēs. saluator noster ap̄
mattheū inquit. Quid timidi estis mo
ce fidei. **E**t Bernardus ait. pusillanimitas
ab ingressione futuri laboris vict⁹ nō te
lo sed tuba prosternit. **M**ultū p̄terea pu
sillanimitas dānosa est. nō solū quia no
cet habēti. vtz etiā quoniā tanq; morbus
p̄taginosos vnus pusillanimitas pluri
mos timidos reddit. hinc in libro deute
ronomio scriptū est. Quis est homo for
midolosus i corde pauido. vadat et reuer
tat in domū suam. ne pauere faciat corda
frat̄ suoz. sicut ip̄e timore perterritus est
Rursus pusillanimitas mix in modū.

periculosa est. qm̄ via est qua quis facile in desperationē ⁊ in perniciē labitur. hoc em̄ modo in hominū mētes vt Bernard⁹ ait serpit. Reprobis tribulatio parit pusillanimitatē. pusillanimitas perturbatōez. perturbatio desperatōez. desperatio interimit. Inde fit vt demones pre ceteris infestent pusillanimes. quoniā p̄ eā facile eos ducit ad interitū. nā sicut accipitres colūbas ⁊ ceteras pauidas aues. ⁊ canes lepores. ceruos. cuniculos. ⁊ cetera huiusmodi pauida animalia magis insequunt̄ ita callid⁹ hostis mente debiliores q̄ animo fortes libenti⁹ aggredit̄. ⁊ hec nempe causa fuit. quare poti⁹ eū q̄ adā in ip̄o mundi exordio inuaserit. Merito igit̄ ad hāc versutiā. calliditatēq̄. antiqui hostis euitandā gloriosus ap̄ls Paul⁹ hoc pacto Ephesios alloquit̄. **C**onfortamini fratres in dño. ⁊ in potētia virtutis ei⁹. In duite vos armaturā dei. vt possitis stare aduersus insidias dyaboli. Qm̄ non est nobis collectatio aduersus carnē ⁊ sanguinē. s; aduersus principes ⁊ potestates aduersus mūdi rectores tenebrarū harum cōtra spiritalia nequicie in celestibus. **O**b eā rem ecclesiasticus etiā inquit. noli pusillanimis esse in animo tuo. Quid plura. pusillanimes exteri⁹ interiusq̄ patiuntur. **H**inc de eis in deuteronomio scriptū est. foris vastabit eos gladi⁹. ⁊ int⁹ pauor pusillanimes etiā ab omnibus minimis ⁊ vltro ⁊ citro agitant̄. propterea de ip̄is in leuitico habet̄. Terrebit eos sonitus folij volantis. Et Job. vndiq̄ terrebit cum formidines. pusillanimes sine cessatione afficiunt̄. **U**nde pusillanimi recte tribui potest qd̄ in deuteronomio scriptum est. **T**imebis nocte ⁊ die ⁊ nō credes vite tue Et mane dices. quis mihi det vespere. ⁊ vespere. quis mihi det mane. p̄pter cordis tui formidinē. pusillanimes fallaci ⁊ cōtinua fallunt̄ opinione Arbitrant̄ em̄ propter id qd̄ in scriptura dicit̄ **B**eatus vir q̄ semp̄ est pauid⁹. sibi ad virtutē ⁊ felicitatē ascribendā esse pusillanimitatē. cū nō intelligāt de pauore peccādi ⁊ peccatorū penis ⁊ nō de aggrediendaz virtutum timore scripturaz fuisse locutā. **N**ā i bona rū actionū aggressu om̄is est repellenda formido. **I**dcirco ad eas explēdas parēs noster a platis iubet subditis h̄ferri sola

men. cū ait. **S**ololet̄ pusillanimes. h̄sola ri em̄ eos debet. vt mala q̄ ex pusillanimitate proueniunt euitare possint. vt a sancto p̄posito nō distrahāt̄. vt ardua ⁊ sancta religionis opa hilariter opentur. vt ⁊ ip̄i prelati ex hoc magno pietatis officio magnā a deo p̄sequant̄ mercedē. **A**d edicamēta aut̄ quib⁹ ad hāc animi egritudine sanandā vtendū est. sunt diuinū verbū. dei auxiliū. ei⁹ nois inuocatio. bona societas. h̄trarioz p̄stratio. diuine gratie beneficiū. ⁊ eterne remuneratōis p̄sideratio. **D**iuinū quidē verbū tante est efficacit̄. vt nemo sit ita remissus. quin ad beateq̄ agēdū p̄ illud reddat̄ audacissimus. **N**ā si homo homiez sic suo p̄fortat verbo. vt p̄ illud etiā se penumero ad om̄e gen⁹ mortis equo animo ferendū patet. quāto magis animari debet homo ex diuini verbi h̄citātōne. at vero dei verbū est illud. qd̄ nobis in hoc mari magno ⁊ specioso nauigantibus. in quo sunt reptilia. hoc est innumera genera periculoz ait. **N**olite timere. **O** magnā fiduciā. **O** magnū ⁊ inexplicabile solamē. qd̄ suscipe debemus. qm̄ ip̄a infallibilis veritas. eterna sapiētia ⁊ omnipotens sermo dei nobis dicit. **N**olite timere. ac si diceret. Et licet in periculo p̄stituti sitis. si in me p̄fidit̄. nolite timere. ego em̄ p̄sto adsum liberator defensor ⁊ cōsolator. **U**nde neq̄ villo pacto naufragiuz pati valetis. si mihi absq̄ hesitatōe inheretis. perinde petrū mergi. incipientē increpabat dicens. **A**d dices si dei quare dubitasti. **Q**uantū aut̄ diuinū auxiliū h̄solet̄. quis explicabit. hoc ei est in q̄ possum⁹ in oia. hoc itē est. q̄ sublatō nihil profecto valem⁹ omnes. veritate testate q̄ ait. **S**ine me nihil potestis facere. ⁊ ideo ip̄m sine cessatōe petētes dicamus. **D**e⁹ in adiutorū meū intēde. **D**ñe ad adiuuandū me festina. **S**z dicit quis piā. quo pacto nobis adesse dei auxiliū innotesceret **R**espōdet questiōni psalmi graphus dicens. **N**on deest. s. per auxiliū deus timenibus se. quod ⁊ ipse testatur apud **E**saiam. cum dicit. **N**olite timere. quia ego redemi te. tanq̄ si patenter assereret. q̄ ego tibi auxilio p̄sto sum. timere ⁊ dubitare nullatenus debes. quoniā cū nihil esses creauit te. ⁊ cum tua culpa sathane obnoxius esses potestati. proprio

sanguine redemi te. Hinc rursus David inquit. Redimet dominus animas seruum suorum. et non derelinquet scilicet in suo auxilio omnes qui sperant in eo. timor igitur dei et spes in eo solidissima causa erit quod adsit auxilio famulantibus ei. quorum non modo spes. sed ad eos hoc auxilio facta est repromissio. Hinc ad israelē Jacob in visionibus Esaię prophete dicit. Seruus meus es tu. elegi te. et non abiectus. ne timeas. quia ego tecum sum. ne declines quia ego deus tuus confortavi te. et auxiliatus sum tibi. Quā magnus est inuamen in omni re bona peragenda diuini nominis inuocatio. Audiamus Salomonem in prouerbijis dicentem. Turris fortissima nomen domini. ad ipsam currit iustus et exaltabitur. Et rursus. omnis sermo dei igneus clipeus est omnibus sperantibus in se. Et David in psalmo. Vox tonitru tui in rota. ac si diceret. sicut tonitru voce homines terrenę. et eorum aures. que torqueo et rota figurantur surdescunt et obtunduntur. ita diuini nominis inuocatio pauent demones et temerari fallēdique artem relinquunt. Bonorum autē societas quę efficaciter sit ad consolationem prestandam constat ex eo quod boni similes sunt carbonibus ignitis. qui per applicationem flante vento igniunt extinctos. Sic bonis mali. pusillanimes fortibus uniti diuino succenduntur afflatu.

Contrariorum item prostratio nos ad bene operandum facit promptiores. Si enim in militia cernimus corporali. quod deuictis hostibus pugnatōres efficiuntur audaciores. ita pessundatis uicijis. debellato sathana facilius nobis est ad uirtutes progressus Spiritus sancti gratia cum in mentem hominum fuerit infusa. omnem profusus timorem foras expellit. Testes sunt apostoli. qui ibant a conspectu concilij gaudentes. Quoniam digni habiti fuerant pro nomine iesu contumelias pati. Testes sunt omnes sancti martires. qui in illa confortati nullum genus mortis timebunt. Est enim gratia acutus gladius. et in euertibile propugnaculum. quo qui premunitus est ab omnibus se potest tueri et defendere in cursibus. perinde paulo a se stimulum amoueri postulanti saluator dixit. Sufficit tibi gratia mea ad te scilicet

defendendum. Et idem apertolus discipulum suum Tytū in ea monet confortandum dicens. Tu autem fili mi confortare in gratia. que est in christo iesu. Sicut ergo bonus gladius in mundi militia magna est audacia pugnatōri. ita dei gratia cuiuslibet in castris dei constituto. Ubi nunc cum carne. nunc cum mundo. nunc cum principibus eius. nunc cum potestatibus infernorum pugnandum est audaciam fortitudinē. constantiā. mentisque solamē maximum prestat. Hinc beatus Gregorius ait. Celorum hoc est euangelizantium christi fidē. uirtus de spiritu sancto sumpta est Qui a mundi huius potestatibus contraire non premerent. nisi eos sancti spiritus gratia solidasset. Quales namque ecclesie sancte doctores ante aduentum huius spiritus fuerint scimus. s. quoniam timidi et pusillanimes erant et post aduentum illius cuius fortitudinis facti sunt conspiciamus. Certe ipse pastor ecclesie Petrus quate debilitatis quateque formidinis ante aduentum huius spiritus fuerit. Ancilla hostiaria requisita dicat. una enim mulieris uoce percussus dum mori timuit uitam negauit. Et tunc petrus negauit in terra. cum latro confitebatur in cruce. Sed uir iste tante formidinis qualis post aduentum huius spiritus existat audiamus. fit uentus magistratū atque seniorum celis denūciatur apertis. ne in nomine iesu loqui debeant Petrus magna auctoritate respondit. Obedire oportet deo magis quam hominibus. et rursus. si in conspectu dei iustus est. uos potius audire. quam deum. iudicate. Postulemus ergo sine intermissione dei gratiam fratres. ut per eam in eius seruitio fortes et constantes esse ualeamus. Postremo contemplari. quantā nostris pro actionibus omnium bonorum largitor sit exhibiturus mercedem ad omnem etiam difficile opus nos reddit animantiores. Quisquis enim uel currendo. uel pugando. uel quouis alio modo operando laborat leues profecto sibi putat esse labores. si magnas sibi futuras arbitrat esse mercedes. Perinde diuus Gregorius ait. quicquid intolerabile pusillanimitas asserit hoc leue et facile spes remuneratio nis ostendit. At uero quis metietur mercedem laborantibus in agro dominico promissam. Quis superne ciuitatis gaudia

inēsurabit. Quis animatis mētibus operantium premia explicabit. Hinc dominus noster ihesus christus in euāgelio ait. Nolite timere pusillus grex, quia cōplacuit patri vestro vobis dare regnū. tanquā si diceret regni promissio vos adiugiter fortiterq; laborandū confortet, vos excitet, vos impellat regni in quā pmissio vos animet. Cuius regni, nō humani, nō terrestris, nō amissibilis, nō corruptibilis, non expugnabilis, s; diuini celestis incōmutabilis et prorsus iuincibilis et eterni. Cōsuetur igitur platus pusillanimes, vt tā sibi q; subditis merito proficiat, vt vtrorū q; oportune dignoscat salute consulere. tātiq; regni eterni paresq; fiāt possessores

Sequitur septima conditio.

Lectus, Augustinus.

Suscipiat infirmos.

Commentū, Ambrosius

Suscipere infirmos nil aliud esse arbitramur, quā eis cōpati, et pro ut eorum; efigunt egritudines subuenire. At vero infirmitatū triplex est genus, vnū quidem ad corpus tantum, alterum ad animam tantū, tertium ad totum quod ex his partib; constat spectans primi generis species sunt vulnera, fracture, febres, sin copis, ydropisis, paralisis, dissin-
teria, et alie innumere, quibus post primi hominis lapsum p pena originalis culpe iure gen; humanū fuit affectū. Tales quidem infirmi in visceribus cōpassiōis sunt a plato suscipiēdi, vt eis medicamēta tribuant opportuna, quod et saluator noster suo exemplo docuit faciendum, qui vt apud euangelistā Lucā scribit, super singulos infirmos cuiuscūq; generis lāguoris ad eum ductos manū imponēs curabat, q; si ea gratia prelati non valent, medicos tamē accersire non differant, qui p salute medicinas exhibeant congruentes, perinde Augustinus in superioribus dicit, fiat sine murmure et cōsilio medicine, ita vt si nolit iubente pposito fiat, quod faciendum est pro salute. Horum autem alii qui sunt ex quadā naturali cōplexione in-

firmi, quā scilicet debile habent cōplexionem, quos prelati sic suscipere tenentur, vt cū eis in victu, vestitu, temporeq; reco-
cillande cōplexionis dispenset, de quibus parens noster intellet it cū dixit, et si eis, qui venerint ex moribus delictatorū ali-
quid alimentorum, operimentorum, vesti-
mentorumue dat, quod alijs fortioribus, et ideo felicioribus nō datur, nō debet alijs molestus esse. Et hoc ideo quoniā nimia corporis debilitas vt in quadam sua in-
quit epistola, etiam vires anime frangit, mentis quoq; ingenium marcescere facit

Secūdi generis species sunt, supbia, inuidia, blasphemia, rancores, infidelitas et cetera spiritus vicia, que ita egrotare faciunt animū vt ipsum ad mortem ducāt sempiternā, de quibus apostolus Paulus scribens ad Corinthios ait, Conscientia ipsorum cum sit infirma polluitur. Et scribens ad romanos inquit, infirmum in fide assumite, Assumendi autē sunt a platis, vt in primis pro ipsis ieiunēt et rogēt, quatenus ex sua pietate deus tam graua et periculosa vicia ex eorum cordib; euel-
lat, quoniā hec sunt illa demoniorum genera, que vt saluator inquit, nō nisi in ieiunio et oratione expelluntur. Subinde ad confessionem humilationem et cognitionem veritatis sunt inducendi, postmodum niti debent prelati vt repulsis vicijs oppositas illis virtutes in eorum mētes personam doctrinaz, per exempla diuine scripture, et per crebros act; virtuosos inducant. Tercij generis species sunt, ira, accidia, gula, luxuria, stulticia, necesse hominū, maloz spiritūū vexationes, et alia huiusmodi, quib; pculdubio hstat in felicē animū simul et corp; affici humanū, p irā quāde corp; succendit, Quā vt ab Aristotele est definita, ira, est accessio sanguinis circa cor. Itā p eā labia pallet, dentes stridore, et cū cetera fere extremitates per sanguinis ab eis recessum tremore agitant. Per accidiam et gulam, torpor et putredines in corpore generantur, et sic quidē vt plures sicut dicit solet, mactet gula, q; interficiat tela. Per libidinē attenuant vitales spiritus, et ex-
hausto naturali vigore miserabilis vita extinguitur. Et ideo apostolus ait, Qui fornicat, in corpus suū peccat, ipsum, scilicet ad debilitatem, et tandē ad interitū ducēs, q;

Aut animā inficiant h̄stat quidē. Qm̄ nō
solū inter mortalia. s̄ etiā inter capitalia
cōputantur crimina. rursus de homicida
saluator dixit. qui gladio ferit gladio pe
rit. hoc est gladio iusticie perire debet. Et
insup̄ frequenti⁹ homicide pauidi incon
stantes torui. ⁊ paralytici. sicut i libro Be
nefis primus paricida Chaim idoneus
testis est. efficiuntur. Mens item indebi
te occidentis iure patit̄ quoniam contra
ius nature. ius gentiū. ius digito dei scri
ptū. ⁊ ius pontificiū operat̄. Stulti quo
q̄ ab immūdis verati spiritibus multa
corpous patiuntur incōmoda. mult⁹ pe
nis ⁊ doloribus afficiunt̄ corporeis. ani
mus vero ipsoꝝ sic infirmat̄. vt omni vsu
destituāt rationis. Nos omnes infirmos
sic prelati suscipiāt. vt prius eoz mentis.
subinde corpous saluti h̄sulant. Vera
tis quidē in nomine hiesu ⁊ alioꝝ diui
nouum nominū inuocatione. euangelio
rum lectione. exorzisationibus. orationi
bus. ⁊ crebris deuotifq̄ diuini auxiliij in
uocationibus medeantur occurrāt temē
tibus. cū cordis ⁊ cerebri cōfortationibus
cum tectis locis. detentione. ⁊ alijs iuxta
medicorū cōsilia. medicamentis. iracun
dos. mites. libidinosos. castos. gulosos.
abstinētes. ⁊ temperatos pro viribus effi
ciant. homicidas ad satisfactionē. ad po
stulandam veniā ad remittēdas iniurias
ad contritionem. luctū. ⁊ ad alia remedia
salutis inducant. Suscipiāt item eos in
p̄tectione ⁊ defensione. ⁊ omni oportuna
custodia. ne ab aduersariorum ledant̄ in
cursib⁹. Omne item sanitatis gen⁹. ⁊ que
ad corpus. ⁊ que ad animā. ⁊ que ad ex
his cōpositū spectat quedā circūit imper
fectio. que afficit illi⁹ generis nouitios q̄
tanq̄ paruuli ⁊ ad paruuloꝝ nutrimen
ta in charitate sunt suscipiendi exemplo
apostoli. qui de his scribēs ad Corinthi
os ait. Ego fratres nō potui vobis loq̄
quasi spiritalib⁹. hoc est in fide p̄fectis.
s̄ quasi carnalib⁹ id est adhuc imp̄fectis
fm̄ carnem viuentibus tanq̄ paruulis in
c̄po lac potū vobis dedi. nō escā. Sed
p̄ dolor. Cū nōnulli p̄lati sint. qui nō vi
scera pietatis. sed pot⁹ crudelitatis infir
mis ostendūt. qui nō modo pabulo suau
tatis paruulos alūt. s̄ iam nutritos felle
amaritudinis necant. qui nō sanant s̄ oc

cidunt. qui nō patietes suscipiūt. sed a sub
ditis susceptos expellūt. qui nō h̄ fractos
cōsolidāt. sed h̄ solidatos frangūt ⁊ dirū
punt. hi vtinā eoz animū verterent i iob
quo cū ab infantia miseratio creuit. vtinā
aspicerēt ad Thobā. quem pietatis obse
quia fecerūt immortalē. vtinā h̄templarent
ap̄lm̄ paulū. qui ob eius charitatē dicere
solit⁹ est. Quis infirmat̄ ⁊ ego non infir
mor. vtinā beati Petri meditarent vitā.
qui p̄ misericordiam ad sanādos venusq̄
hominis languores penit⁹ deditus erat.
vt oculos mētis in x̄pm̄ iam in excelsis se
dentē dirigerēt. qui ob imensam erga nos
charitatē suā. omnes nostros lāguores vt
Esaias inq̄t. tulit ⁊ dolores nostros por
tauit. vtinā Augustinū. Ambrosiū. Bie
gorium. Nicolaiū. ⁊ alios veros pastores
animaz secū putarent. qui pro sanando
grege sibi cōmissio. nullū prius recusa
bant laborē. Utinā deniq̄ saperēt ⁊ intel
ligerēt ⁊ nouissima. p̄viderent. in quibus
auctor pietatis p̄ ceteris pietatis exami
nabit ⁊ iudicabit obsequia. Sciant iḡt
fideles p̄positi animaz languentium sibi
curā esse cōmissam. Ideo patēs noster ad
eos iubendo ait. vt suscipiat infirmos. q̄
si absit minime fecerint. audient iratū et
omnipotentē iudicē per Ezechielē dicentē
ve pastoribus israel. qui pascebant semet
ipsos. Nōne greges a pastorib⁹ pascunt̄
lac comedebatis. et lanis operiebamini.
Et qd̄ crassum erat occidebatis. gregem
aut̄ meū nō pascebatis. Qd̄ infirmū fuit
nō h̄solidastis. ⁊ qd̄ egrotū est nō sanastis.
qd̄ h̄ fractū est nō alligastis. ⁊ qd̄ abiectū
est nō reduxistis. ⁊ qd̄ perierat nō q̄sistis.
s̄ cū austeritate impabatis eis. ⁊ cū potē
tia. Et disperse sunt oues mee. eo q̄ nō esset
pastor. ⁊ facte sunt in deuorationē omni
um bestiaz agri. ⁊ disperse sunt. Errauer
unt greges mei in cūctis montib⁹. ⁊ in
vniuerso colle excelso. ⁊ sup̄ oēm faciē ter
re dispersi sunt greges mei. ⁊ nō erat q̄ req̄
reret. p̄pterea pastores audite verbū dñi.
Viuo ego dicit dñs de⁹. q̄ p̄ eo q̄ facti
sunt greges mei i rapinā. ⁊ oues mee i de
uorationē oim̄ bestiaz agri. eo q̄ nō esset
pastor. neq̄ em̄ q̄sierūt pastores gregem
meum. s̄ pascebāt pastores semetipsos. ⁊
greges nostros nō pascebāt. Ecce ego ip
se sup̄ pastores requirā gregē meū de ma

nu eoz. ⁊ cessare faciā vt ultra nō pascant gregē meū. nec pascāt ampl⁹ pastores se metipso. ⁊ liberabo gregē meū de ore eorū. ⁊ nō erit ultra eis in escā. Ecce ego ipse requirāz oues meas. ⁊ visitabo eas. sicut visitat pastor gregē suuz. in die quā fuerit ī medio ouiu suaz dissipataz. sic ego visitabo oues meas ⁊ liberabo eas de omnib⁹ locis. in quib⁹ disperse fuerāt ī die nubis ⁊ caliginis. ⁊ educā eas de populis. ⁊ cōgregabo eas de terris ⁊ inducā eas ī terram suā. ⁊ pascā eas in montib⁹ israel. in riuis. ⁊ in cūctis sedibus terre. in pascuis yberimis: pascā eas. ⁊ in montib⁹ excelsis israel erūt pascue eaz. Ibi requiescēt in herbis virentib⁹. ⁊ in pascuis pinguib⁹ pascēt sup mōtes israel. Ego pasco oues meas. ⁊ ego eas acubare faciā. qđ perierat requirā. ⁊ qđ abiectū erat reducā ⁊ qđ fractum fuerat alligabo. ⁊ qđ infirmū fuerat cōsolidabo. ⁊ qđ pingue ⁊ forte custodiā. ⁊ pascam illas in iudicio ego dñs omnipotens. O tremendū iudiciū. O pauendā sententiā. O amarā diem. in qua inexorabilis ⁊ inflexibilis iudex de manu prelatorū oues suas exquiret. tūc omnes negligētie. omnes incurie. omnes rapine. omnes extorsiones. omnes simonie. omnes iniusticie. omnes simulatōes. omnes deniq; impietates patebūt. patefacte erū probriabunt. exprobrante. qđ acerrime punient. pascite igit̃ plati diligēter nūc oues vestras. ne tunc vos in desperationē pabulum fiat in infernoz. Suscipiatis infirmos. ne perpetuis afficiamini cruciatib⁹ Ad misericordiā euz subditis vestris agatis ne summis miserijs subditi semp sitis.

Sequitur octaua conditio.

Lectus.

Augustinus.

Patens sit ad omnes.

Commentū.

Ambrosi⁹

Virtus animi. que patientia dicit̃ profecto tam magnum dei donū est. vt etiāz ipsius qui eam nobis largitur pauētia predicet̃. quo fit vt plānus qui vicem dei gerit in terris si recte p̃esse recteq; gubernare affectet patientia

preditus sit oportet. Spectat enim ad p̃latum in statera iusticie suas librare actiōnes. Et vero in hoc mens iusta ab iniusta discernitur. q̃ omnipotentis dei laudem inter aduersa confiteatur. q̃ non cuius casu glorie extenoris cadit. Idcirco apostolus Iacobus giebat. Ira viri iusticiā dei non operatur. Spectat ad prelatum sanam doctrinā subditos docere. Et eiz sana doctrina viri sicut beato Gregorio in moralibus placet per patientiam nō scitur. Tanto ergo quisq; minus ostenditur doctus. quāto conuincitur minus patientis. nec enim potest veraciter bona docendo impendere. si viuendo nesciat mala tolerare. Preclare igitur a parente nostro in cōmentarijs psalmozum assertum est Omnes iniquitates que sūt in terra ad tempus. omnes felicitates hominum maiorum. omnes labores iustozum. meditati die ac nocte legem dei. que ad verum p̃latum verumq; doctorem spectat. nullo esse. omniaq; equo animo tolerat. Spectat item ad prelatum animo esse fortem sed quo pacto fortis erit. si quidē impatiens erit. si quidem per impatientiam frangatur. Quid enim aliud est fortitudo animi. nisi in aduersis tolerātia. perinde marcus tullius in rhetoricis ait. Fortitudo est immobilis inter aduersa gloriosa animi claritudo. res arduas pulere administrans. que nec aduersis in festando frangitur. nec prosperis blandiendo eleuatur

Et gloriosus antistes Ambrosius in egregio officiorum volumine inq̃t. Nō mediocris animi est fortitudo. q̃ sola defendit ornāmēta virtutū oim. ⁊ iusticiā custodit. q̃ in expiabili p̃lio aduersus oia vicia decertat. inuicta ad labores. forti ad pericula. rigidior aduersus voluptates. vt avariciā fugiet. tanq̃ labē quandā. q̃ virtutē effeminat. iure igit̃ parēs noster plato iubet vt patiens sit ad oēs. vt sua. s. iusticia doctrina ⁊ animi fortitudo omnibus elucescat. vt sua quoq; omnibus splendeat perfectio. Etenim perfectus nemo est. q̃ super mala proximozum non est. qui enim teste Gregorio. equanimiter aliena mala non tolerat. ipse sibi per impatientiam testis est. quia ab omni plenitudine lōge distat. Abel em̃ renuit esse quē Laym malicia n̄ exercet Sicut in tritura palee grana

plemuntur. sic flos inter spinas prode-
unt. et rosa que redolet crescit cum spina
que pungit. ut sua insuper fulgeat sapien-
tia. Quoniam sicut ad simplicianū scri-
bit Ambrosius. Sapiens non metu frā-
gitur. non potestate mutatur. non atolli-
tur prosperis. non tristib⁹ mergitur. Ubi
ergo sapiētia ibi virtus patientie. ibi con-
stantia. ibi et vera animi regnat fortitudo
Perinde Salomon ait in puerb⁹. Qui
patiens est multa gubernatur sapientia.
qui autem impatiens est exaltat stulticiā
suam. et paulo ante dixerat. impatiēs ope-
ratur stulticiam. et vir versut⁹ odiosus est
ut deniq; innumeras eius mereatur lau-
des. premia et merita assequatur. Quis
enim preconia et merita patientie poterit
explicare. Patientia enim legis est pleni-
tudo. iuxta apostoli Pauli sententiā di-
centis. Alter alterius onera scilicet p pa-
tentiā portate. et sic adimplebitis legem
christi. Patientia est que omnia vincit ad-
versa. non colluctando sed sufferēdo. nō
murmurādo. sed gratias agendo. ipsa est
que totius voluptatis abstergit. ipsa est
que limpidas animas deo reddit. ipsa est
religiosi viri omnium laborum ac doloz
spe futuram reruz. et summi dei amore gra-
ta tolerantia ipsa deniq; est acquirende fe-
licitatis ostensio. per facile enim est vestē
contemptam habere. inclinato capite in-
cedere. velum super oculos dimittere. sed
verum humilem ut ad probam inquit.
Augustinus Patientie ostendit iniurie
conferamus igitur nulla esse bona. q̄ agi-
mus si patientie non conficiantur virtu-
te. Sane igitur. q̄ sepe replicauimus. a
Marco Tullio in preclarissimis officio-
rum libris dictum extitit. Nichil esse patie-
tia cum constantia iuncta laudabili⁹ ar-
bitrandum. Sed quia p̄munitum ani-
mum patientia habere nequiuim⁹. nisi cau-
sas euitem⁹ patientie. diligēter anotan-
dū est. q̄ quinq; sunt q̄ impatientē effici-
unt hominem. status. scilicet magnitudo. infir-
mitatum acerbitas. rerum agendarū co-
pia. colere vel melācolie excessus. et celesti-
um corporum influxus. Namq; potentes
viri. quoniam qui eorum reprimant furo-
rem non habent per quā facile irascuntur.
et proprie confidentes virtuti existimant
uiciniem. nec ab aliquo possunt quicq;

nisi inflatis accipere auribus. Bene igit̄
a Salomone dictum est. Secundum li-
gna silue. sic exardescit ignis. et fm homi-
nis virtutem. hoc est potentiam. sic iracū-
dia illius erit. qd̄ Pharaonis. Habucho-
donosor. Habal. Senacherib. Aferonis.
et aliorum multorum rabies. ostendit. q̄
propter eorum in aximum potentatuz re-
pleti furore impatientissimi effecti. nō so-
lum homines. sed et etiā uiuentē blas-
phemabant et aspernabantur Infirmi
item egritudinum commouentur acerbi-
tate. Quis enim in vniuerso orbe terra-
rum Job vnq; fuit patientior. et tū mlti-
q̄si impatiēs suis loquebat̄ amicis. eū vi-
sendi solandiq; gratia ad eum se confere-
bant. Demum vehementes negocio-
rum occupationes mentes hominū mo-
uere solent. sunt em̄ tanq; musce pungen-
tes. et importune vexatēs. Hinc recte isa-
el sabbatum quod interpretatur requies
accepit in munere. quia contemplatum. et
deuz videntes. in solius dei visione et me-
ditatione quiescunt. Egiptus autem mu-
scarum percutitur multitudine. quoniam
tenebrosi angustiati. et negociatores ho-
mines a mordentibus muscis. hoc est a
vanis curis rerū terrenarum iugiter mo-
lestantur. Colerici deniq; propter ve-
hementem et subitanēam sanguinis ebul-
litionem. Melancolici vero propter tedi-
um vite quo cōmunitur ob nigri fellis ex-
uberantiam afficiuntur sic impatientes fu-
unt. ut amicorum contemnant affatum.
humanamq; fugiant conuersationem.

Nōnunq; etiā ab astris quib⁹ quo ad
corp⁹ subijamur cōmouent̄. p̄inde marci-
ales. saturnini. et lunares in m̄o q̄eti.
min⁹ pacifici. minusq; patientes sunt. et qm̄
plati sublimi onerent fastigio. gubernādi
p̄grauant̄ cura. q̄tidianis distrahit̄ ne-
gocijs. laborib⁹ plimis. et crebris afficiunt̄
ifirmitatib⁹. mltas habēt i patientie occa-
siones. Merito ne frāganē p̄ceptor n̄
eos monet ut patientes sint ad oēs. i. circa
oēs causas pariūde impatientie cauti sint.
ita ut nō dignitatē celsitudine. nō laborū
et negociorū distractione. non insu muta-
tum exardescant languoribus. et si ab ali-
qua naturali cōplexione. vel a strez agi-
tentur influxu. medicamenta adhibeant
sapiētie. qm̄ sapiēs. et nature et astr⁹ dñs ē.

Rursus patietes sint ad omnes. hoc est et
 ea omnes. et quascumque imminentes causas. tam
 quod si diceret. cunctas pertractandas causas.
 etiam quicquid arduas equo animo placabi
 lios vultu pertractet. Et iterum patietes sint
 ad omnes. scilicet subditos. Habet enim sub se
 plati doctos et ignaros. humiles et superbos.
 infirmos et sanos. prudentes et insipientes
 nobiles et ignobiles. et alios altius habitio
 nis. quos ita omnes complecti debet. ut oes
 iuxta suas sufferat habitiones. et hoc magis
 in munere videtur sensus literalis. Non enim
 inconuenienter interpretamur. si ad subdi
 tos. et ad alios etiam quoscumque litteram re
 feramus. Quoniam plati non solum suos in
 feriores. verum etiam superiores. equales. et
 demum omnes homines et omnium hominum.
 quo ad licet. debet equo animo sufferre in
 iurias. Sic a beato Gregorio patien
 tia definita est. cum in libro omeliaz inquit.
 Patientia est aliena mala equanimiter per
 peti. hinc enim quocumque qui mala irrogat nul
 lo dolore morderi. Aliena enim mala absque
 prolixo alicuius hominum generis distin
 ctione toleranda esse insinuauit. ut per hoc
 intelligeret omnem hominem hoc amplissimo
 patientie munere ab omni homine esse to
 lerandum. Saluator quoque noster cum ius
 sit a nobis nostros diligere inimicos. bene
 facere his qui nos oderunt. et nostris pro
 persecutoribus et calumniantibus orare. non
 ad unam tantum nos coangustauit natio
 nem. verum erga totum genus humanum suum de
 promisit mandatum. ita ut a quocumque et ubi
 cumque. et quicumque lacessiti fuerim iniuria
 illi parcere. illi benefacere. et pro illo ora
 re debeam. Pretereundum in non est. quod
 tribus modis virtus exercet patientie. Alia
 namque sunt que a deo. Alia que ab antiquo
 aduersario. Alia que a primo sustinemus.
 A proximo namque persecuciones. damna et
 contumelias. Ab antiquo aduersario tem
 peramenta. A deo autem flagella toleramus.
 Sed in his omnibus modis vigilanti animo.
 ut beatus dicit Gregorius. semetipsum de
 bet mens circumspicere. ne contra mala primi
 pertrahat ad retributionem mali. Ne contra
 temptamenta aduersarii seducat ad dele
 ctationem vel consensum delicti. Ne contra
 flagella opificis prorumpat ad excessum
 murmuracionis vel blasphemie. Dili
 genter quoque aduertamus quod sepe aduer

sarius callidus cum paratam mentem ad
 tolerantiam videt quid ab ea maxime dilige
 gatur exquirat. et ibi laqueos scadali inse
 rit. ut quo magis res diligit. eo per eam fact
 lius patientia turbetur. propterea beatus Gregorius
 trus nos vigilare monet. ne scilicet in suis
 comprehendamur insidiis. In diuinis
 autem flagellis Job imitemur in omnibus
 tribulationibus dicentem. Dominus dedit. domi
 nus abstulit. Sit nomen domini benedictum
 Quis enim dedit diuitias. deus. Quis fili
 os. viros. status. bonas valitudines tri
 buit. deus. Quis prudentiam. sapientiam. et ho
 nores largitus est. deus. Non ergo ista nostra
 sunt sed dei si ergo horum quidpiam aufert non
 nostrum tollit. sed quod suum est repetit. Sane er
 go et recte dicimus si cum Job dicimus. Dominus
 dedit. Dominus abstulit. Sit nomen domini be
 nedictum. Benedicere enim deum debemus. et
 ei gratias agere. quoniam illa nobis concessit.
 quia in illis nos experitur. quia per il
 lum ablationem perficimur. si equo animo
 illam toleramus. bene ergo in com
 mentarij psalmorum flagellis diuinis cesus
 consolatur. Augustinus dicens. fili. si plo
 ras sub patientia plora. Noli cum indi
 gnatione. Noli cum typo superbie quod pa
 teris ferre. Unde quod plangis medicin
 a est non pena. Castigatio non damna
 tio. Noli repellere flagellum. Si non vis re
 pelli ab hereditate. Noli attendere quam pe
 nam habeas in flagello. Sed quem locum
 in testamento. Et beatus Ambrosius super
 Beati immaculati. illud profecto magnifi
 cum esse inquit. Si subiectus contumelias
 iudicium dei laudes. Si veritas egritu
 dine iudicia dei deprecet. Si te inopia non
 reuocet. quo minus laudes iusticiam dei
 Et Cassiodorus cum illud cytharedi. Volun
 tarie sacrificabo tibi interpretaretur. Volun
 tarie deo sacrificant. qui inter angusti
 as passionum iugiter gratias agunt. Qui
 cum omni humilitate sine digne. sine in
 digne depositi sunt. deo iudicium derelin
 quunt. et patienter sustinent quod de se iudi
 catum est. isti et a deo misericordiam conse
 quentur. et frequenter tum ab eo. tum ab
 hominibus in gradum et gloriam. quam
 amiserunt reuocantur. Namque multo ma
 gis bonis omnibus abundauit Job. cum per
 sui patientiam. et dei agnitionem a largitore deo
 ad illa fuit restitutus. quod locuplex erat antequam

2 Remolitoire sathana illis ptuaref. In
 malis ho q a primis inferunt imitemur.
 Xenophantē. q̄ cui dā sibi maledicēti inq̄t
 tu maledicere didicisti. ego cōsciētia teste
 didici maledicta ptēnere. Imitemur dio
 genē. cui cū quidā diceret. vituperat te ml
 ti. Rndit. Optet sapientē ab insipientiuz
 ore deferrī. Imitemur Laciū Qui i sena
 tu lutio metello sibi male dicēti dixit. fa
 cile est in me dicere qz ego n̄surus nō sū
 inde a tacēdo. Laci⁹ quasi tacēs dicit⁹ est.
 Sz q̄s est iste taci⁹ quē seq̄ z imitari debe
 mus. nisi dei z hoīs fili⁹ xp̄s hiesus. q̄ vt
 a sybilla Erythrea p̄dictū extitit i senatu
 iudeoz colaphos accipiēs tacuit z quasi
 agn⁹ ad occisionē duct⁹. vt Esaiā vaticī
 nat⁹ est. Obmutuit z nō aperuit os eius.
 Sic in quā est ille p̄clar⁹ z eximi⁹ doctor
 patiētē. quā vt alios doceret in euāgelio
 dixit. Audistis qz dictū est antiq̄s. Cucu
 lū p̄ oculo. dentē p̄ dente. ego aut̄ dico vo
 bis. nō resistere malo. sed si q̄s te pcusserit
 in dexterā maxillā tuā. p̄be illi z alteram.
 Et ei qui vult tecū in iudicio ptendere. z
 tunicā tuā tollere. dimitte ei z palliū. z q̄
 cunq̄ te angariauerit mille passus. vade
 cū illo alia duo. Qui aut̄ petit a te. da ei
 z volētī mutare a te ne auertaris. Imite
 mur apl̄m dicentē. Noli vinci a malo. sed
 vince in bono malū. Magna em̄ virtus
 est. si non ledas. a quo lesus es. Magna
 gloria ē si cui nocere potuisti parcas. No
 bile vindicte genus est ignoscere victo. z
 rursus eundē imitemur apostolū. q̄ iubet
 nos sufferre insipientes cū sim⁹ sapientes.
 Architā z socratē imitemur. q̄ delinquētī
 seruo suppliciiū pepercerūt. Qm̄ irati erāt
 Aristoteles etiā vt paties cōmendaretur.
 multas irate z importune iugis fuit con
 tumelias z iniurias p̄essus. qz si hi pro
 pter hominū cōmendationē patiētes esse
 voluerūt. q̄re magis nos p̄pter dei gliaz
 patiētes esse debem⁹. Ad p̄fectā aut̄ pa
 tientīā cū primo habēdā. octo sunt grad⁹
 Prīm⁹ q̄dē vt Johāni chusostomo pla
 cuit. nō incipere iniusticiā. Scd̄s postq̄
 inceptū est equalib⁹ nō vindicari. Terci⁹
 est nō facere verātī ea q̄ passus es. sz quie
 scere. Quart⁹ tribuere seipm̄ in patiēdo
 mala. Quint⁹ est amplius tribuere q̄ ille
 fecit. Sext⁹ nō odio habere q̄ opatur hec
 Septim⁹ est diligere. Octau⁹ bene facez

re. Non⁹ p̄ ip̄o deū deprecari. per hos qui
 dem grad⁹ quisq̄ ad vere patientie ap̄i
 cem scandit.

Sequit nona conditio.

Textus.

Augustinus.

Disciplinā libēs habeat. metuen
 dus imponat. z q̄uis vtrūq̄ sit
 necessariū. tñ plus a vobis amari
 appetat q̄ timeri semp̄ cogitās se pro vo
 bis reddituz esse rationē.

Commentū.

Ambrosi⁹

Quātrifariā sumi disciplina solet
 vno quidē modo pro habitu spe
 culatiuo a doctore. s. in discipulo
 recepto. de quo apud philosophos crebri
 us est sermo. vnde de hoc discipline gene
 re in suis preceptis inquit pythagorae.
 Qui breui tpe p̄ pudore disciplinā nō pa
 tit id est nō a doctēte recipit om̄i tpe i pu
 dore in sciētie p̄manebit. Altero modo p̄
 habitu morali. Hā cū aliquē bonis mor
 rib⁹ p̄dictū intuemur. ip̄m bene disciplina
 tum dicimus. Eo modo Eyprianus do
 ctor egregius eam esse membroz omniū
 ordinatū in orū dicentemq̄ dispositionē
 in cunctis rebus peragendis z finit.
 De qua Stoicus Seneca ait in libro de
 moribus. educatio z disciplina mores fa
 cit. Tercio p̄ actu penitētie. sic ieiunia. vi
 gilia. vestes asperitas. strati durities. sa
 stigatōnes. z flagella quecūq̄ siue a de
 siue ab homine illata discipline nomē ha
 bent. Sic David loquēs ad deū dicebat
 in psalmo. Disciplina tua correxit me in
 finez. disciplina tua ipsa me docebit. Sic
 Esaias de christo loquēs ait. Disciplina
 pacis nostre sup̄ euz. z liuore eius sanati
 sumus. P̄ ostremo p̄ ipsa accipit̄ correcti
 one. sic Salomon i prouerbijz dixit. No
 li subtrahere a puero disciplinā Sic apo
 stolus ad Ephesios scribēs parentib⁹ iu
 ber. Et vos patres inquit educate filios
 vestros in disciplina z correctione dem̄i
 ni. z q̄q̄ ad hos om̄es modos text⁹ pos
 set referri. ad tres nihilominus postremos
 sensus luterālis conuenientius dirigitur
 Namq̄ corripere. bonis morib⁹ inbuere

penitentis vel pro commissis. vel pagen-
dis meritis afficere platus subditos de-
bet. perinde beatus Bernardus super can-
tica dicit. Fugo discipline insolentia mo-
rum edomanda est quo vsqz duris ac diu-
nis senioz attrita legibz humiliter z sanef-
ceruicosa volutas. bonuqz qd in se natu-
re supbiendo amiserat obediendō recipiat
¶ Quibz quidem discipline generibz tanto
vehementi se subditi submittat. quanto
pclariora ex illis sequuntur ornamenta. At
ho disciplina custos spei. baculum fidei.
dux muneris salutaris. fomes ac nutri-
mentu bone indolis. z magistra e virtutis
disciplina nos facit i chusto manere. sem-
per ac iugiter deo viuere. Et vt vir scius
Eyprianus in epistola de disciplina z habi-
tu virginu inquit ad pmissa celestia. z di-
uina pmia nos conducit. econtra. cor qd
sine disciplina est exaltari non valet. quia
humana mes sicut male eleuata i infimis
premitur. sic bene pressa. ceu Gregorius in
moralibz asserit. in sublimis leuatur. Fu-
re igitur Bernardus exclamat. Quis copo-
situm reddit omnem corporis statum. nec
non z mentis habitum disciplina. Leti-
uicem submittat. ponit supercilia. compo-
nit vultum. ligat oculos. cachinnos co-
hibet. moderatur linguam. frenat gulam.
sedat iram. format incessum. q si tantoru
munerum disciplina predicatur. Jure p-
ceptor noster demandauit. vt ea prelati
libens habeat sed cuilibet opus est. libe-
at inqz deo. qui correctionem iussit facien-
dam. libeat. hoc est libere z placere debet
subditis. qui disciplinadi sunt. qm si cum
displicentia ea recipiunt. sue metis detegunt
infantia. Salomone testante q ait. Corri-
ge sapienter z amabit te. corrige stultum z
habebit te odio. Sz vt in inferendis di-
sciplinis subditis prelati libeat. Eis in-
primis qz salutaris sit disciplina pponat
Juxta illud Salomonis in puerbijs di-
centis. Audi fili mi disciplinam patris tui
z ne dimittas legem matris tue. vt addatur
gra capiti tuo. z torques collo tuo. Ad-
ciat se etia sub disciplina extitisse. z p eam
ad plature ascendisse fastigiu. dicatqz ad
eos cu Salomone. Audite filij discipli-
nam patris. z attendite vt sciatis pruden-
tia. Donu bonu tribua vobis. legem meam
ne derelinquatis. Nam z ego filius fui pa-

tris mei tenellus. z ynigeme coram matre
mea. z docebat me ac dicebat. Suscipiat
verba mea cor tuu. custodi pcepta mea. z
viues. Et qz ad primu vel secundu disci-
pline gen. hec spectare videantur plato-
rum tui est. ea alijs coaptare generibus.
Sbdat tercio. q no odij. no luouis non
vindictę. no supbie. no cuiusuis ostentati-
onis causa. sz demostre de beniuolentie gra-
tia se dicat disciplinam exercere. z ita re ip-
sa faciat optet iuxta saluatoris verbu i
apocalipsi p os Iohannis dicentis. quos
amo corrogo z castigo. Ad dat qro bene-
disciplinati hois laudes z pcoma. Annotat
quinto. q q de male actis in hac vita
tpalem no capiet disciplinam i altero secu-
lo eterna patietur pena z disciplinam. eoqz
pacto de ipo verificabitur qd scriptu est.
Qui fatu est i culpa. sapiens erit i pena.
hoc est pena sentiet z cognoscet. Et id qd
Salomone in sapientia inqt. Lassati sumus
p via pditionis. qz via domini ignorauim-
us. Et capiāt item libenti animo disci-
plinam. seruo inducat. qtenus ppter modic-
cas z momentaneas quas hic sustinemus
passiones. infinita z eterna erim gaudia
suscepturi. z q ad hec ta magna pmia p-
uenire minime possumus. nisi p magnos
labores. dicete aplo No coronabit nisi q
legitime certauerit. Postremo discipline
ostendit leuitate dices eis qd christus omi-
bus docuit pdicandum. cu dixit. Jugum
em meum suaue est. z onus meum leue.
itaqz verbis amenis i facto coreponde-
at lenitas discipline. Sic em discipli-
na libes plati habebit. qm tuc libeter z eq-
animo subditi illa recipiunt. tuc eis libes z
beneplacēs platus erit. Juxta illud qd
Seneca dixit. Leuiter castigatus. reueren-
tia exhibet castigati. asperitatis aut nimie
inrepatio. nec increpationez recipit. nec
salute. qm qui vehemeter emugit vti Sa-
lomon in puerbijs ait elicit sanguine. ita
qz talis debet esse regimis moderatio vt
is qui preest ea se circa subditos mensura
moderetur. quatenus arrides vt inqt Gre-
gorius. timeri debeat. z irari amari. vt eum
nec nimia leticia vilem reddat. nec imode-
rata seueritas odiosum Sz cu adiecit me-
tuendus imponat. insinuaui q qz pre-
latus discretus. dulcis. amenus. z miseri-
coris i exercenda disciplina esse debeat. n tu

sic remisse illa eum vti decere vt stemnae
sed seruata pietatis mensura sic viriliter
sicq; strenue disciplinā imponat z iniun-
gat. vt merito sit ab alijs metuendus. ne si-
cut in superioribus astruxit. dum nimius
seruatur humilitas regendi frangatur au-
toritas. Itaq; duo hec amor scilicet z ti-
mor subditorum in vero prelato resplen-
deat. horum tamen prestantior est amor
Adcirco subdit. Et quāuis vtrunq; sit
necessarium. tamen plus a vobis amari
appetat q̄ timeri. vtrūq; nimirum neces-
sarium est. quoniā timor peccatum expel-
lit. amor vero gratiā inducit. Per alteruz
subditi peccata sibi cauent. per alteruz
sunt ad bonum regimen reipublice vehe-
mentius ministrant. per alterum contem-
ptus prelati euitatur. per alterum in regi-
mine ipse perficitur. quoniam vinculum
omnis perfectionis est amor. per alteruz
fugantur aduersarij per alterum fortius
inherent subiecti. per alterum ne nocumē-
ta recipiat custoditur. per alterum in omni
aduersitate iuuatur. quoniam teste Mar-
co tullio. Amicitia nunq; intempestius.
nunq; molesta est. sed quoquo te verteris
presto est. scilicet ad te iuuandum. per al-
terum potens habetur. per alterum in ex-
cessibus supportatur. Hinc Augustinus
ait. tantū quis portat. quantū quis amat
per alterum gladius iusticie euaginatuz.
per alterum ad veram charitatem ascen-
ditur. Vtrunq; item necessarium est. secu-
dum scilicet subditorum qualitatez. Su-
perbi enim rebelles z elati cum rigore et
terrore. humiles vero cum mansuetudinē
ne z amore sunt obiurgādi. Rursus vtz
q; necessarium est. secundum scilicet tem-
poris. loci. z cause dispositionē. omnia em̄
vt sapiens ait. tempus habent. quo fu vt
interdum id seuerē. interdum misericordi-
ter castigandus sit. Ob eā rē. Venerabilis
Vgo de nouiciorum instructione inquit
q̄ quis nullo loco disciplinā suam ho-
mo deserere debeat. diligentius tamen ibi
conseruanda est. vbi vel neglecta plurib;
generat scandalū. vel custodita bone imi-
tationis exemplum. Et iterum. vtrunq;
necessarium est. quoniam vtrunq; chris-
tū quem imitari debemus faciemus docu-
it. Nam nunc de funiculis fecit flagellum
ad verberandos eiciendosq; delinquen-

tes e templo. Hūc publicanū cōtritus
iustificauit in fano. Hūc permisit iudaz
suspendi laqueo. Hūc latronez iussit lo-
cari in paradiso. Hūc iudeos eternis cru-
ciatibus affecit. Hūc Petrum negantē
oculo pietatis inspicit. Discenda est igitur
lenitas seueritati. faciendo q̄dam ex
vtrōq; temperamentū. vt subditi neq; mul-
ta asperitate exaltentur. neq; nimia beni-
gnitate soluantur. Hoc iuxta diuini gre-
gorij interpretationem nimirum illa taber-
naculi archa signat. in qua cū tabulis v r
ga simul z māna erat. quia cum scripture
sacre scientia in boni rectoris pectore cō-
sistat si est virga correctionis z manna ve-
bet esse dulcedinis. Hinc David ait Vir-
ga tua z baculus tuus. ipsa me consolā-
ta sunt. virga em̄ percutimur. z baculo si-
stentamur. Sit ergo discretio virge que
feriat. sit z consolatio baculi que susten-
tet. Sic em̄ dux populi moyses eos ama-
uit. quibus presuit. vt pro eis nec sibi par-
ceret. z tamen delinquentes sic perfecit
est. quos amauit. vt eos etiā dominus par-
cente prosterneret. vtrōq; legatus fortis
vtrōq; mediator admirabilis. causam
populi apud deum precibus. causam dei
apud populum gladijs alligauit. Et
quāq; vtrūq; necessarium sit. tamē pl^o in-
quit. a vobis amari appetat q̄ timeri. q̄
niā magis illa deo placet serui. q̄ ex dili-
gentis cordis peccat armario q̄ q̄ ex ip-
so proficiat timore. Ideo ait. Nā non dicā
vos seruos. sed amicos. Non enim vult
deus vt eum timeamus. tanq̄ dominum
serui. sed vult vt eum diligamus tāq̄ pa-
trē filij. Et vt p̄cepta ei⁹ faciamus nō ti-
more pene sed amore iusticie Et ideo nō
solū parēs noster Augustinus. vtz etiā
Bernardus dicit ad prelatos. Studete
magis amari q̄ timeri. Et Isidorus. ta-
lem te redde subditis. vt magis ameris q̄
timearis. nec ambigendum est. id a spiri-
tus sancto extitisse. hos tres celeberrimos
doctores vno pene ore in hanc cōuenisse
sententiā. Ad hoc autem p̄sequendum
vt a subditis scilicet prelatus magis dili-
gatur. Laueat sibi in primis superbiam
quoniam sicut in ecclesiastico scriptū est.
Odibilis est coram deo z hominib;. La-
ueat subinde sibi cor durum z inflexibile.
quoniā hoc sicut in libro regum legitur.

Fecit Roboam odiosum. id egregie scri-
ptū est. In mansuetudine opa tua p̄fice.
z sup̄ gloriam hominū diligēris. z salua
tot mites beatos esse dicit. qm̄ ipsi possi-
debunt terrā. Laueat sibi crudelitatē. Hā
hec Heronem duxit ad interitū. Laueat
auariciā. qm̄ nequit plebs tollerare esu-
riem. Ideo psalmista inq̄t. Si non fuerit
saturati murmurabunt. Ob auariciā qui
dem. Ad crasso a babilonijs intercepto.
mercurialem aux̄ absorbenti dictum est.
Aurum sisti. aux̄ bibe. Laueat sibi tyrā-
nicam vitā. iniustas tallias iniquas sen-
tentias. p̄ has quidē multi subditi in de-
sperationē labunt. per has alter dionysi⁹
syracusan⁹ profugat⁹ ē. alter interempt⁹.
Hō velit singularis haberi. Nam regēdi
auctoritate modestia. z honestate vite ser-
uata. si alijs p̄formis fiat. allicit eoz ani-
mos ad eum diligendū. qm̄ sicut scriptuz
est. Omne animal diligit sibi simile. Hō
sit vite voluptuose adamatō. Hō iurisdic-
tionū sue rei publice. z subditoz neglec-
tor. per hec em̄ Sardanapul⁹ regnuz ami-
sit. z seipsum cum om̄i ere suo in igne p̄-
cipitavit. z in h̄ solum vt inquit Justin⁹
imitatus est viz. Preclare igit̄ de Epi-
scopis Ambrosius ait. Quanto p̄ ceteris
grad⁹ ep̄alis altior est. tanto si p̄ negligē-
tiam dilabilē ruinam incurrit grauiorem.
Nihil preterea est q̄ in tantā deordinatō-
nem z p̄fusionē inducat sicut negligētia
p̄elatoz. Ob eam em̄. vt Berni. ait. in eis
est terra sursum. z celum deorsum. pedes
sunt supra caput. z facies est retro. in terio-
ra effusa sunt extra. De⁹ ibi d̄culcat⁹ z ter-
ra deificat⁹. diabol⁹ honouifice recipit. de-
us hō p̄tumeliose repellit. Terra sursum
est. z celum deorsum. vbi terrena celestib⁹
preponunt. pedes sūt supra caput. vbi vi-
ri sp̄iales despiciunt. homines hō terre-
na sapientes ad regimen t̄paliū viles in
honore habent. facies est retro. cū in opi-
bus que vident bona ponit vtilitatis ter-
rena intendit. q̄ merces eterna queratur
Interiora sunt extra cū bona interna ne-
gligunt. z exteriora diligunt. de⁹ hō con-
culcat. z terra deificatur. vbi deficit cari-
tas. z regnat cupiditas. diabol⁹ honou-
fice recipit z deus cōtumeliose repellitur
vbi raptores z vsurarij cū honore recipiū-
tur. z magnis expensis procurantur boni

vero paupes. vel repulsam patiuntur. vt
male pcurant. z illi⁹ qdē p̄clarissime s̄nie.
vt magis. s̄. amet q̄ timeat. rōem ipse po-
nit cū subdit. Semp cogitās deo se. p̄ vo-
bis redditurū esse rōem. hec p̄fecto cogi-
tare semp̄ debet. q̄ iudex est aiarum. qz su-
pra se iudicē h̄z deum. vt regiminis curā
tanto solut⁹ agat. q̄ntē se reddituz rōem
p̄ cōmissis sibi apud districtū iudicē pen-
sat. Valde enī sollicitat̄ in bono opere
si quisq̄ in cunctis que agit sp̄ cogitat de
extremo fine. vñ scriptū est. In oibus tu-
is memorare nouissima tua. z in eternuz
nō peccabis. At hō de casto amore. de q̄
i presentiarū ē sermo. quātumcūq̄ vebet
menti. penā nemo susceptur⁹ est. nec rōez
redditurus. qm̄ in eo nullus prozsus po-
test cōtingere error. Detinēris aut̄ excel-
su vtiq̄. qm̄ p̄ eam nonnūq̄ sic frangunt
subditi. vt in p̄latū tāq̄ in tyrannū mul-
ta. etiam vsq̄ ad p̄niciem machinent ma-
la. Sed circa rōem ab eis reddendā in p̄-
mis cōsiderare p̄lati debent. q̄ de reb⁹ p̄-
ciosissimis ac p̄cellētissimis sunt rōem red-
dituri. qm̄ de aiab⁹ rōnalibus ad sūmi dei
imaginē creatis. Furta illud apli. Pau-
li ad Hebr̄eos vltimo. ipsi videlz p̄positi
p̄uigilant quasi reddituri rōem de aiab⁹
vestris. subinde nō de vna. nec de oibus
solum cōiter. verū etiam sigillatim de sin-
gulis exēplo saluatoris. qui ad ei⁹ patres
celestem loquēs. vt Johannes in euāgē-
lio scribit aiebat. pat̄ sancte quos dedisti
mibi ego custodiui. z nemo ex eis perijt.
nisi filius p̄ditionis. tertio de ipsarū fru-
ctibus. ceu vigilantissim⁹ custos Jacob
ad Laban dicit. Oves tue z capie fieri-
les nō fuerūt. arietes gregis tui nō come-
di. nec captū a bestia ostendā tibi. ego dā-
nū omne reddebam. postmodū de ipsaz
qualitate huic per os Ezechielis ait dō-
min⁹ ad pastoies. Ecce ego iudico inter
pecus pingue z macilentū. cōsiderare itē
debent q̄ deficientes in rōne non leuiter
punient. sed proculdubio aiam pro ani-
ma reddent. Juxta illud qd̄ in tertio re-
gum scribitur. Custodi viruz istū. q̄ si la-
psus fuerit. erit anima tua pro anima illi⁹
Considerent demū. q̄ non p̄ cōmissis so-
lum. sed etiam pro negligēter omissis pe-
nam luēt. Propterea Salomon sexto p̄-
herbioz monet. Fili mi si sp̄spōderis p̄

amico tuo defuisti apud extraneum ma-
num tuam. illaqueat⁹ es verbis oris tui. et
capt⁹ proprijs sermonib⁹. fac qd dico filli
mi et temetipsum libera. qz incidisti in ma-
num proximi tui. discurre festina. suscita
amicum tuum. ne dederis somnum oculis
tuis. nec dormient palpebre tue. Ertere
quasi damula de manu. et quasi avis de i-
sidijs aucupis. Quib⁹ quidem de causis
non aliquando aut sepe. sed semper. pre-
ceptor noster inquit. prelati cogitare de-
bent sep⁹ subditis deo reddituros esse ra-
tionem. ac perinde promptiores fiant ad
ea faciend^a que pio ipsis sunt facturi.

Eum igit⁹ tot sunt oportuna ad rectu^m re-
gimen presidentium. noⁿ imerito Grego⁹.
dixit. qz ars artium est cura animaru^m. Et
qz valde pensand^u est ad culmen regimi-
nis quisqz qualiter veniat. et qd ad hoc re-
cte pueniens. qualiter viuat. et bene viuens
qualiter doceat. Et recte docens infirmi-
tatem su^a quod otidie cognoscat. ne aut hu-
militas accessum fugiat. aut peruentio-
ni vita contradicat. aut vita doctrina de-
struat. aut doctrinam psumptio extollat.
virtutib⁹ pollens coactus ad regim^e ve-
niat. Non vacuus sed coact⁹ accedat. qm⁹
mostruosa res est. vt Bern⁹. ait. Latat gra-
dus summ⁹ et anim⁹ infirmus. sedes pma
et vita una. lingua magniloquia. et man⁹
ociosa. sermo multus. et fruct⁹ nullus. vul-
tus grauis. et actus leuis: caput canus. et
cor vanu^m. facies rugosa. et lingua nugosa
iugens auctoritas. et nutans stabilitas.

Textus Augustinus

Uade vos magis obediendo noⁿ
solum vestri. sed etiam ipsi⁹ mise-
remini. qui inter vos quanto in
loco superiori tanto in piculo maiori ver-
satur.

Comentum Ambrosius

Quam aurelij Augustini inter-
pres sumus. nullo tamen meliori
modo ipsum interpretamur. qz
cum suarum sententiaru^m ipsum interpret^e
accessimus. ob eam rem ipsum sepe nume-
ro loquentem introduximus. ob eaz⁹ cam
vt hunc textu^m sanius excellentiusqz expo-

namus. libet nobis cu^m eo in libro de ver-
bis dñi dicere. Nihil est in hac vita. et ma-
gime hoc tempore difficilius. laboriosius
ac periculosius epi⁹ aut presbyteri officio
sed apud deum nihil beatus. si eo modo
militetur. quo n^{on} impator iubet. Ob gran-
de igit⁹ officij periculum. difficultates. la-
boreqz. subditi misereri prelatoru^m debent.
id autem faciunt optime. si eis obediunt.
Quippe ex ipsa vera subdito^{rum} obediencia.
duplex oritur miseratio. Namqz imprimis
obediendo subditi sibip⁹sis. subinde eoz
prelatis misereri. Sibip⁹sis quidem mi-
serentur. si iusta cõplent. qm⁹ sic ut obe-
diendo peccant. peccando ho^mo in seip⁹so
crudeles sunt. qz seip⁹so odiunt. qm⁹ qui di-
ligit iniquitate odit ai^{am} suaz. qz seip⁹so
in seruitute redigunt. qm⁹ qui facit pecca-
tum seru⁹ est peccati. qz seip⁹so occidunt
qm⁹ peccatum cu^m consummatu^m fuerit indu-
cit mortem. Ita ecõtra obediendo. liber-
tatem. dilectionem. et vitam consequunt⁹
eternam. iuxta saluatoris sententia^m. si vis
ingredi vitam serua madata. ad hunc ite^m
sensum scriptu^m est. Miserere ai^e tue. pec-
cata. scõmissa delendo. et futura euitado
Subinde subditi obediendo prelati mi-
serentur. qm⁹ per subdito^{rum} obediencia^m pre-
lati ab innumeris laborib⁹. difficultatib⁹
et periculis. taz ai^e qz corporis liberant⁹. q
quanto in loco superiori. tanto in periculo
maiori versant⁹. Inde fit vt leui⁹ est de
plano corruere sic graui⁹ est. vt diuus in-
qt Ambrosius. de sublimi cadere sublimi-
tate. qz ruina que de alto fit. grauiori cau-
su collidit. Et id magna sublimitas mag-
nam debet habere cautela^m. honor graui-
dis. grandiori d⁹ sollicitudine circual⁹
lari. Cui plus credit plus ab eo exigitur.
Ob eam rez subditi oes prelato compati
magnope debent. qz illi oes crediti sunt.
et de eis oibus et singulis est roem reddi-
tur. Transegit qd iam exposuim⁹ ex su-
periori sententia. si eni subditi plus ama-
re platos debent qz timere. sane fit vt ma-
gis sint ad obediendu^m pmpiores. Amo-
re eni hylari⁹ ferim⁹ qcuqz ferim⁹. Amo-
re igit⁹ iuga libenti⁹ subunus mandatoru^m
qm⁹ legis plenitudo est amor. sicut scriptuz
est. qd diligit legem adimpleuit. Sed q
nam sint ista maiora pericula. in quib⁹ p-
latus in altiori positus fastigio versatur.

quæ et plibatis intelligi satis possint. nõ
in inutile videt. illa in vnum quæ succincte
redigere. Namque presidentes pluribus maio-
ribus sunt impediti negocijs. Ipse ne-
pe sunt in quæ oim hominũ oculi sunt cõ-
lecti. Ipsi sunt a quibus oim subditoꝝ ex-
ref rō. Ipsi sunt quibus maiores prepanẽ
insidie. Diuturniora exarunt exilia. ex quibus
sictoria dant flagella crudeliores inferun-
tur neces. De altiori cadentes magis colli-
dunt. collisi tardi⁹ erigunt. Denique p pa-
ri crunie maiori cruciantur supplicio. pro-
pterea quicũq; desiderauerit p̄matum in
terra. vt p̄clare dictũ est a Crisostomo. in-
ueniet cõfusione in celo. Nec in seruos
p̄pi cõputabit. qui de p̄matu tractauerit.
Nec vnusquisq; eoz festinet. quõ alijs ma-
lor appareat. s; quõ oibus inferior videat
tur. qm̄ non q̄ maior fuerit in honore ille
iustior est. sed q̄ iustior fuerit ille. p̄culdu-
bio est maior.

Lectus

Augustinus

Donet deus. vt obseruetis hec oia
tãq; sp̄ialis pulchritudinis ama-
tores. ⁊ bono xpi odore de bona
cõuersione fragrãtes. nõ sicut serui sub
lege. sed sibi liberi sub gratia constituti.

Comentũ

Ambrosius

Quenam est rō. vt deũ roget qua-
ten⁹ donet ⁊ cõcedat. vt obserue-
mus hec oia. nisi quia ipse dicit.
Sine me nihil potest facere. Namque de⁹
est omnium rerum p̄ncipiũ. forma. ⁊ finis.
Quippe vt p̄ncipiũ efficit oia. vt forma
est oim rerũ ordo. vt finis. i. ad quõ redu-
cunt omnia. Nec villo ignorantie genere
id euz effugit. qm̄ tot⁹ oculus est. qui oia
videt. nec loci ab eo tollit distãtia. q; tot⁹
pes est. qui vbiq; e. neq; aliqua aufert im-
becillitas. qm̄ tot⁹ manus e. que oia ope-
ratur. Hinc parens n̄r sup id quõ in orõne
dñica dicit. pater noster quæ es in celis ait.
De⁹ est in seipso sicut alpha ⁊ o. In mun-
do sicut rector ⁊ auctor. In angelis sicut
sapor ⁊ decor. In ecclesia sicut paterfami-
lias in domo. In aia sicut sp̄sus in tha-
lamo. In iustis sicut adiutor ⁊ protector
In reprobis sicut pauor ⁊ horroz. Hinc

etiam quæ alie ad Lucillum stoic⁹ noster
Seneca scribens ait. Prope de⁹ est. tecũ
est. int⁹ est. ita dico Lucilli. Sacer intra
uos sp̄s sedet. maloz bonozq; obfua-
tor ⁊ custos. Sic put a nobis tractat⁹ est
ita nos ipse tractat. bon⁹ eni vir sine deo
nemo est. quõ a Socrate pu⁹ assertum fue-
rat. qui vt Mare⁹ Tulli⁹ in his libris. quæ
sunt de natura deoz meminit dicere sole-
bat. Nemo vnq; vir bon⁹ sine aliquo af-
flatu diuino. quõ si ita esse firmiter asseren-
dũ sit. vt oim rerum atq; bonarũ actionũ
de⁹ sit auctor sue excelle maieſtatis seruo-
rum suoz mandata quæ serua bit. nisi ipsi⁹
donet clemẽtia vt seruent. Ad enim e vo-
lentis velle. nec currentis currere. sed dei
miserentis. Perinde sanct⁹ David leua-
bat oculos suos in montes. vñ pueniret
auxiliũ ei. Sed in quæ mōtes nisi in il-
los excelsos montes eternitatis. patrẽ. scz
filium ⁊ sp̄m. qui oĩ fine ⁊ p̄ncipio carẽt
qui penit⁹ sunt imutabiles. quoz in acces-
sibilis est altitudo. quoz fundamentũ est
ineuertibile. quoz agentes sunt fecũdissi-
mi quoz noster intuit⁹ clara e visio inhe-
sio. requies ⁊ amplex⁹. ⁊ vera nostra bea-
tudo. Hi quidẽ sunt ille triceps mons.
cui⁹ radix eterna. cuius basis infinita. cui-
us p̄funditas est abyssus. cui⁹ magnitu-
do vltra ⁊ citro est incõprehensibilis. Nec
inquã illa est essentia. substantia. seu na-
tura. quæ deitas est. p quam filius. p̄r ⁊ sp̄s
sanctus. quæ proprietatibus distincti. vn⁹
sit de⁹. vnus motor. vn⁹ dñs. qui fecit cel-
lum ⁊ terrãa quo vt adiecit. David suoz
extat auxiliuz. ad quem oculos corporis
ac mentis semp. ceu noster p̄ceptor fecit
eleuare debemus. ⁊ ei⁹ humiliter suppli-
care celsitudini. quaten⁹ suam gratiã do-
nare ⁊ largiri dignet. vt tanti n̄r seruem⁹
p̄cepta parentis. quoz in obseruantia spiri-
tualis pulchritudinis iudicemur amato-
res. **D** quantis igit extollenda est pre-
conijs tantis patri sollicitudo. quaz erga
suos. quos in xpo genuit filios gessit. vt
nõ solum tãq; verus doctor. quid psequẽ-
dum. quidq; euitandũ sit docuerit. vt nõ
modo tãq; ver⁹ pastor. que sint suis ouib;
necessaria pascua demonstrauerit. sed
etiam quo pacto illa habeant. operã de-
dit illum. s. deprecãdo. qui dat escã omni
carni. qui dat cibũ in tempore oportuno

his omnibus qui in eum sperant. et aperit manum suam. et implet omnia aial benedictione. qui operandi concedit vires. et bene operanti tribuit gloriam. Imitatur quippe est doctorum princeps. gentium doctorem. qui in omnium suarum epistolarum calce. gratiam domini nostri Iesu christi cum illis. ad quos scripserat. esse rogabat. quatenus pro illam. que docuerat adimplerent. Et porro tam profectorum viros nunquam frustratur oratio. quomodo niam David teste. Prope est dominus. scilicet ad exaudiendum omnibus inuocantibus eum. non tamen qualitercumque. sed ut adiecit. inuocantibus eum in veritate. hoc est his. qui equamente. iustoque animo. equa et iusta postulant ab eo.

Comentum

Ambrosius

Itaque hoc efficacissimum est patrociniu. prepotentis. scilicet inuocare deum quo vniuersa seruemus mandata. Roborari enim et illustrari opus est mentem. et rore irrigari superno. ut iussa compleat. Atque hoc ipse immortalis deus splendor est. nunquam deficiens. vita indefessa non mouens fons semper scaturiens. Seminale vite feminariu. sapientie principale principium. Initiale bonitatis initiu. et omnis salutiferre actiouis infallibilis origo. atque infatigabilis cardo. quod cum ita proorsus sit. quis ambigit. ceu non postulat orator. ut si ex alto donec. cuncta seruare queat. Sed quis celestium expers est donorum. nisi a labe pollutus est peccati. Purgemus igitur impiis fratres mentem. postulemus deinde e superis vires. quibus hec omnia que sunt nobis. pro salute acqrenda demandata. valeamus integre. perfecteque seruare. Sed o nefandam religiosorum perfidiam. qui vniuersa religionis continentur precepta. et stultam eorum curam. qui aliqua obseruantes. reliqua aspernant. et insanam aliorum mentem. que cum perfecte cuncta seruare possint. indiminuta imperfectaque delectantur et glorianter obseruantia. Primum quidem non monachi. sed demoniaci. non religiosi sed demontarche sunt appellandi qui demonum freti nequitia. vniuersa dirupunt mandatorum vincula. et rupti in omnium bonorum ab eis agitantur deserto. in quo quasi lasciuens hircus et indomitus Rinocerus effrenate

per deum incedens. in interitum precipitatur. Hi nimirum excogitare debent. quod magna. quod execrabilis est animorum iactura. cum sue religionis vota minime reddunt. Quippe de religioso statu in societatem dilabunt reproborum. et de angelico fastigio cum demonibus in cruciatus eternorum. fiunt ut hominibus ludibrio. plaudunt enim eis manibus. omnes transeuntes per viam sibilant eis. et super eos capita mouent dicentes. Neccine est ista religio. quae audiuitis perfecti decoris. fiunt abominabiles deo. a quo eis perculdubio dicitur. Ingressi contaminastis terram meam. hoc est ecclesiam et monasterium. et domum meam profanastis. et hereditatem meam quam per religionis obseruantiam promiseram vobis. posuistis in abominationem. Si enim vitanam quis deuastat. torcular eius demolitur. et sepe qua circumdata est igne consumit. non solum deridendus atque abominandus est. Sed acerrimo plectendum supplicio. quanto magis que sanctam religionem per mandatorum contemptum nititur euertere. nunquam etiam religio ipsa vna et vincis domini sabaoth est. et quid est? sepes nisi obseruantium cetus quid torcular nisi ipsa mandatorum obseruantia corpora in seruitutem redigens. et que celeste gaudium tamquam vinum confluit amenissimum. et remunerator vberissime deus. ut ex modica temporalis pena imensam et eternam tribuas gloriam. et quod igitur in execrabili rei sunt iudicio. qui tam pulchram. tam amplam. tamque fertilem dei possessionem deuiant. hi perfecti acriores sunt apertis de silua. et crudeliores singularibus fructibus. que vastant et depascunt letas segetes pauperum. hi leonibus voraciores. qui omne genus inuadunt animalium. hi deteriores et nequiores his. que sacra incedunt repleta. Et o utinam sibupis tamen neque essent. et non alijs darer offendiculum. prestaret enim hi filii belial his qui in ea boni sunt occasionem. ut malum agant et recedant a via dei. hi vero qui adhuc mundo viuunt. et religioni affaciuntur. videntes eam destitutam moribus. obibatam bonis religiosorum. repletam transgressoribus. et omni genere turpitudinis infectam. deuotionem perdunt. et a sancto ad eas intrandi proposito animo auertunt. Quocirca longe illis vitium extitisset. si ad nullam vniquam habuissent religionem ingressum. et inun-

dane potius vacassent mercature aut im-
 litie. q̄ sancte religionis nomen ⁊ habi-
 tum deferre. vitam hō omniphariam du-
 cerent religioni ⁊ trariam. Sane igitur a
 sapientissimo Locinnatore nostro dictū
 est. Si quid vouisti deo. ne moreris red-
 dere. displicet em̄ ei infidelis ⁊ stulta pro-
 missio. sed quod cūq̄ uouerit redde. Adul-
 to enim melius est. ut mor adiecit. nō vo-
 uere. q̄ post votum promissa non redde-
 re. Quare qui se inhabiles ad seruandam
 sanctam religionē cognoscunt sanctius
 est eis in seculo uiuere. q̄ ipsam. imo san-
 ctos fundatores. immo deum uerū. ⁊ re-
 rum omnium auctorem. in ipsa contem-
 nere. Sed qui iam eaz̄ professi sunt. sum-
 mo studio niti debent eam ueluti sponsaz̄
 formosissimam complecti. ⁊ sine macula ⁊
 ruga seruare illesam. Nam si apud Re-
 chabitas t̄m̄ Jonadab ualuit mandatū.
 ut sicut in Hieremia propheta scriptum
 est. non biberent uinum cunctis dieb⁹ ip-
 sorum. ⁊ neq̄ ipsi neq̄ nati natorūq̄ utri-
 usq̄ sexus domos ad habitandum edi-
 ficarent. uineam non plantarent. semen-
 tum non sererent. neq̄ haberent. sed om-
 nis uite sue tpe peregre in tabernacul⁹ ui-
 uerent. Si pharisei a deo sentiozum serua-
 bant traditiones. Sicut in Euangelio
 Mathei legit. ut nunq̄ nisi lotis manib⁹
 manducarent. Si Romani eoz̄ sic obe-
 diebant ⁊ subib⁹ ut pro eoz̄ seruando edi-
 cto proprijs non parcerent liberis. Si p̄
 sarū leges atq̄ medoz̄. nemo. sicut He-
 ster primo recenset. auderet violare. q̄to
 magis christicole fidei religiosi suoz̄ sanc-
 toz̄ patz̄ mandata. que non nisi spiritus
 sancti ⁊ scripta fuerunt consilio seruare de-
 bent. ut scz̄ tanq̄ legitimi non adulteri fi-
 lij in eoz̄ succedant hereditatez̄. Etenim
 omnis uerus heres. legem debet sequi pa-
 ternam. ut ea uidelicet opera compleat q̄
 pater iussit facienda. Perinde Saluator
 noster Iesus christ⁹ dei hominisq̄ filius
 iudeis se iactantib⁹ Abraam habere pa-
 trē dixit. Si filij Abrae estis. opa Abrae
 facite. Fatemur qui uel diuum Augusti-
 num. uel Basilium. uel Benedictū. Dor-
 minicum. uel Franciscum sibi patres uen-
 dicant. eoz̄ opera faciant. ⁊ que facien-
 da reliquerunt adimpleant. alioquin nō
 eoz̄um solum. uerum etiaz̄ summi dei eos

nō preteribit maledictio. quoniā qui eos
 spernit. deum spernit. qui misit eos qua-
 tenus tantarum essent religionū propa-
 gatores. Quid prodest q̄ nomen ha-
 beant habitū deferant. locaue inhabitent
 religionis. ⁊ mandatores ipsius sint con-
 temptores. Nonne directe eos omnipotē-
 tis. q̄ per os Hieremie prophete enūcia-
 uit. feriet sententia. Aut enim dñs in obe-
 dientibus ei. Nunquid ergo spelunca la-
 tronum facta est dom⁹ ista. in qua inuo-
 catum est nomen meum in oculis uestris
 Ego ego sum. ego uidi dicit domin⁹. Ite
 ad locum meum in sylo. ubi habitauit no-
 men meum a principio. Et uidete que fe-
 cerim ei propter maliciam populi mei is-
 rael. Et nunc q̄ fecistis omnia opera hec
 dicit dominus. Et locut⁹ sum ad uos ma-
 ne consurgens ⁊ loquens. ⁊ non audiu-
 istis. ⁊ uocaui uos ⁊ non respondistis. In-
 ciam domui huic. in qua inuocatū est no-
 men meum. ⁊ in qua uos habetis fiducia
 ⁊ loco quem dedi uobis ⁊ patrib⁹ uestris
 sicut feci sylo. ⁊ proieciā uos a facie mea.
 sicut proieci omnes fratres uestros semē
 effraim. Cum igitur omnis religio. atq̄
 ⁊ omne religionis monasteriū dei dom⁹
 est. omnes in eo habitantes. ⁊ sue regule
 precepta non seruantes a facie efficiuntur
 imortales dei. Quicquid ergo professio-
 nis sumus. actione potius q̄ nomine demō-
 stram⁹. ut nomen. sicut gloriosus antistes
 Ambrosius ait. cōueniat actioni. et actio
 respondeat nomini. ne sit nomen inane.
 Et q̄ non sit deifica professio. et illicita
 actio. ne sit religiosus amicus. ⁊ inreligio-
 sus p̄fessus. ne uel resistēs. uel repugnās.
 uel p̄ceptibiliter que religionis sunt omit-
 tens. cū egyptijs paruulos israelitici ge-
 neris. hoc ē q̄ humiliter in religione deo
 famulantur necare conetur. ac insuper cū
 herode nascentem persequatur saluatore.
 qui omnis ē religionis cardo. Qui au-
 tem regule partem contēnunt. partēq̄ ser-
 uant. parum accuratis attendunt ad il-
 lud quod apostolus Iacobus inquit.
 Quicūq̄ totam legem seruauerit. offen-
 dat autem in vno. factus est omnium reus.
 Quid est factus est omnium reus. nisi qui
 legis transgressor factus est. que ex omni-
 bus tāq̄ quiddam perfectum constat p̄-
 ceptis. Ideo Ap̄tus mor adiecit. Qui

enim dicit non mechaberis. dicit et non occides. quod si non mechaberis. occides autem factus es transgressor legis. quoniam non ex vno precepto tantum. sed ex omnibus lex ipsa placet. Eadem enim est. si per foramen submergat navis. et si tota dissolvatur. quemadmodum par est. si quispiam vno. aut pluribus intereat vulneribus. nempe talibus apud inferos eveniet quod illi contigit monacho. qui cum in dumento quodam partim monachali. partimque seculari indutus in adulterio comprehensus. vir ad ultimum ad eum dixit. Domine monache ex hac parte qua veste indutus es monachali. ne excommunicatus sis. non te tangam. sed ex hac qua indutus es seculari bene licet tibi te vulnerare. et sic ea ex parte miser monachus multis perfossis vulneribus extinctus est. Et pacto quocumque ex peccato quis damnatus proculdubio damnatus est. Qui tandem universa suavitatis precepta. sine decore tamen utpote minus pie. minus ferventer. minusque devote et attentente illa complent. salvantur utique. sed per ignem. Nihil enim profecto nisi expurgatissimum et nitore candens intrabit in gloriam. Si enim monache ieiunas fac quod chrisus adiecit. caput scilicet tuum oleo unguentis misericordie. Si castus es. noli gloriari in castitate tua. ut ex te illam tibi vendices. et fragiliter iudices. et detestaris fratres sed potius deo gratias habere. et pro viribus referas. qui tibi munus dedit castitatis. et pro fratre ora. ut fortis fiat in temptationibus. et donum recipiat continentie. Si pauper exteri. noli dives esse interi. quod prodest rebus carere corporaliter et cupidum insatiabilemque esse mentaliter. Audi quid Saluator dicat. Beati pauperes spiritu. Illi nempe sunt spiritu pauperes. qui divitiis etiam si affluant. cor non apponunt. Si obediens es. fac ut tua obedientia de suo nihil habeat. Etenim quantum de se habere comperta est tantum a sua deficiet perfectione. Et demum si quod mandatum servas. cuius te ad mortem ducit transgressio. sic illud serva. ut de illius observantia de circumstantie non te ducant ad crematorium. Ex his omnibus illud tantum hortari valeo. ut quicumque sine regulam vivere statuerunt et si non ad unquam. ut dicitur. 10. tam custodire possunt. ab his tamen que

regulariter professi sunt non discedant

Comentum

Spiritualis utique pulchritudis debet esse amator. qui salutifere legis desiderat esse observator. Quid est spiritualis pulchritudo nisi virtus animi. quid autem virtus nisi habitus mentis rationi consentaneus. Perinde Augustinus in libro de spiritu et anima eam esse habitum mentis bene institute definiuit. Mentem autem bene institutam instat bene instituti regni accipito. quod tunc bene institutum esse censet. si recte in eo placet. recte imperat. recteque obediatur. Si mens bene instituta est. cum ratione recte consulit. voluntas recte imperat. et vires voluntati subiecte bene recteque obediunt. Hec bona institutio quam maximum est anime firmamentum. ab ipsa efficitur virtute. In hacque virtus ipsa est. que rationem illum luminat. voluntatem inflamat. et eam de vitiorum servitute ad preclarum sublimat imperium. virtus memoria imbuit. imbutam conservat. conservata auget. auctam decorat. decoratam letificat. letificataque ad summum dei imaginem. rerumque omnium similitudines ducit. ductam irradiat. irradiata ad iuges extollit contemplationem. contemplantem vero omnis oblivionis facit expertem. Depertitque quoque efficit capacem summi dei. et rectum dominicalium eius. ut ob eius in ea presentiam vere beata efficiatur. Quid plura. virtus regnandi lex est. regentium regula. regendorum norma. presidentium sceptrum. iudicantium equitas. pauperum tutela. oppressorum levamen. domus gubernaculum. et ovis rei publice regimen. Pulchre igitur inquit Seneca. virtus regna urbes ac provincias temperat. fert leges. colit amicitias. inter propinquos liberosque dispensat officia. modo arto sine circumdatur paupertatis. exilij orbitatis. non tamen minor est. si ex altiore fastigio in privatum. ex regio in humilem subducitur. ex publico et spacio iure in angustias domus vel anguli trahitur. quoniam exinde fit peccatorum excludium. et tam recte acquirende beatitudinis via. ut non veriti sint stoici in ea felicitatem sancire. Perinde Marcus Tullius Cicero. illorum discipline defensor acerrimus in preclaro suarum paradoxarum libro ait. precij quanti estimanda est

virtus. que nec eripi. neq; subtrahi potest. neq; naufragio neq; icedio amittit. neq; tepe statum neq; tpm perturbatione mutatur qua predicti qui sunt. soli sunt diuites. soli enim possident res fructuosas et sempiternales. Soliq; quod est proprium diuitiarum contenti sunt reb; suis. satq; esse putant quod est. nihil appetunt. nulla re indigent. nihil sibi sentiunt deesse. nihil requirunt. Sicq; in ea omnis desiderij statum locant. Nos autez multu interuam terminuq; distare dicimus. Non enim uiam qua germani Romam ueniunt quis piam recte assererat Romam esse. At enim per uirtutem ad summum bonum tanq; per gradus ascendimus. Summum autem bonum non est. quoniam hoc incommutabile est. Illa uero deperdi vel saltim remitti potest. hoc inreferibile ad aliud est. Illa uero propter hoc est. Rursus habentem uirtutem contingit quandoq; dormire. et nihil prius agere. Et insup in maximis malis atq; aduersitatibus fortune positu esse. At uero qui felix est. qm supremu possidet bonum. Cicofus esse non potest. et ois penitus est expers mali. Ideo de illis qui sic felices erunt. ueracissima inqt scriptura. Absterget deus omnem lacrimam ab oculis sanctorum. et iam non erit amplius neq; luctus neq; clamor. sed neq; ullus dolor. Et tanq; uirtus ipsum supremu bonum. ut dicimus. non sit. est tamen reuictu iter et inueniunt ad illud perueniendi uehiculu. Est uertis qua induit ad eius admittimur nuptias. Est pulchritudo. q illud nri capitur amore. Est decor q nos tanq; dulciter amplexat. Est odor quo nos ad se attrahit et copulat. Est dulcedo per quam illius gustam; suauitate. Est splendor. in quo lux illa ineffabilis suam recognoscit similitudine. Est candidatus ornatus. quo nos ille qui est candor lucis eterne. speculum sine macula dei maiestatis. et imago bonitatis illius nos insigniuit. Est clipeus quo nos imperator ille celestis. de nostris fecit hostibus triumphante. Est insignium. quo dux ille inuictissimus nos suos milites et ualidos pugnatores exercuisse cognoscet. hos et alios uirtutis effectus ipse deus. qui solus est. qui est summum bonum uelut admiras. sancte per Salomonem anime inquit. q pulchra

es amica mea. q pulchra es. oculi tui coloru libaru absq; eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum. que ascenderunt de monte galaad. Dentis tui sicut greges tonsaru. que ascenderunt de lauro. Des gemellis fetibus et sterilibus non est inter eas. Sicut uicta coccinea labia tua. et eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mali punici. ita gene tue absq; eo quod intrinsecus latet. Sicut turris Dauid collum tuum. que edificata est cum propugnaculis. Mille clipei pendent ex ea. omnis armatura fortius. Duo uerba tua. sicut duo hinnuli capree gemelli. qui pascuntur in lilis. donec aspiet dies. et inclinent uentre. Uadit ad montem myrru. et ad collez turris propter que mox transigit. tota pulchra es amica mea. et macula non est in te. Et uirtutis beata et felix anima recipiat merita: eam ad se accessit dicens. Veni de libano sposa mea. Veni de libano. Veni coronaberis de capite amana. de vertice Sanir et hermon. de cubilibus leonu. et de montibus pardorum. Sed illud non est pretereundum. q sicut corporis pulchritudo. ita et anime in duplici. scilicet. qualitate et quantitate uel proportione consistit. Non enim pulcher quis dicitur. si in magnitudine excessum uel defectum patiat. sed potius quidem monstrum. Neq; si corpus est stature et membra habeat difformia. Quis enim illum appellabit pulchrum q tricubitum huius corpus cubitaliter haberet nasum. Aut quis etiam si membra singula proportionata habeat. pulcher esset. si male coloratus esset. Et enim sicut alia membra maiora alia minora sunt. oportet sic aliter illa. aliter uero hec colorata sint oportet est. huiusmodi igitur sensere philosophi. pulchritudinem in uarietate astruentes. Conspicimus picturas si tunc rubee. uel tunc nigre sunt. pulchre non sunt. In huius ineffabilis sapientia et potentia laudat creatoris. q duo entia oino similia non fecit. Nam si oino et prius in omnibus et singulis similia essent. duo profecto non essent. Sed in quibus iam proportionibus mentis consistit pulchritudo. uideamus sacre littere beate uirginis pulchritudinem describentes eam rutilantez ut aurozam. pulchram ut lunam. electaz ut solem. et ut castrorum aciem ordinatam. terribilem dixerunt. Et rursus de seipsa inquit. Magna sum sed formosa filia iherusalem. Sed quod

per rutilantem aurorem nisi prudentiam
intelligimus. Namque sicut aurora fugat
noctis tenebras dieque lucem inducit. sic
prudentia ignorantie tenebras tollit. lucem
que veritatis claritate tribuit. Spectat
enim ad prudentem mala et bona scire. illa
ut tanquam tenebras vitet. hec ut tanquam lucem
persequamur. Quid per lunam nisi iusticia
significat. Triphariam enim luna variatur
primo enim in sua est consistentia. quoniam. sicut
ta lucet. tunc luna pulchra tuncque perfecta
est. Est et alius eius se habendi modus. cum
scilicet noua augetur. est et postremus. cum vi-
delicet senescens decrescit. sic et iusticia in
sua accepta consistentia totum quoddam
est perfectissimum. et lucem suam ad singu-
la effundens. quid tunc aliud ea esse dis-
finimus. nisi clarissimum totius orbis splen-
dorem. quod suum est. quodque singulis opus
est tribuentem. Sic malis penam. bonis pre-
mium. Deo latram. excelsis perduliam. sin-
gulis beatis dulciam tribuit. Sic iubet unum
deum colere. prohibet iurare vana per ipsum
dies sanctificare festos demerenda. Sic con-
pellit filios venerari penes. rapinas. fur-
ta. latrocinia. simonias. falsos testes. iniu-
stas necesse. iniustasque tallias punit. Sic le-
ges condit. conditas seruare iubet. omne
hominum genus tutat. omni seruit. omnes sta-
tui oportune occurrit. Nam hic superioribus
obedientiam. inferioribus disciplinam. pa-
ribus equitatem. omnibus denique vniuersam si-
dem reddendam sancit. Sic inferis statu-
it cruciatum esse eternos. In limbi tenellos
imisit tenebras. ad complendas peniten-
tias purgatoria loca distinxit. Sic inma-
tos animos purgatasque merces ad semper-
na celi gaudia ducit. Considerat item iu-
sticia ut solum augens. cum. sicut. bene agentibus.
ut de virtute in virtutes. proficiscantur
premia donat. Considerat tandem. ut decre-
ces. cum videlicet male operantes decrescere fa-
ciat. quod sublati premissis condignas eis infer-
rat penas. Per solem quoque caritas con-
ter interpretat. quoniam sicut ille inter corpora
omnia lucida premissa tenet. ita et caritas omnium
est regina virtutum. nos autem non absurde
per ipsum fortitudinem volumus significari
Nam sicut in tota celesti machina. nullum
tante efficientie astrum est sicut sol. ita ex om-
nibus virtutibus nulla est que plures maiores
que hominibus donet triumphos. que preclarissima

fortitudinis virtus. Hinc ut refert Cicero
apud veteres cum de virtute ageretur sola for-
titudo virtus putabatur. Et merito quidem. quoniam
quod cum prudentia vel iusticia. vel temperantia.
fide spe. vel caritate ordinata vitam potest. si
fortis non est. si usque ad finem perseverantia que
potest est fortitudinis. armatur non extiterit. per
ide omnia a fine merita appellanda esse philo-
sophorum princeps Aristoteles censuit. Ve-
ritas item ipsa non qui inceptit. sed que perse-
rauerit usque in finem iudicavit saluandum.
Per ordinatam castroz aciem temperantia ad
expugnandam vitioz cohortem intelligitur
Sicut enim castroz acies bene disposita ho-
stes debellat. sic per temperantiam. luxuria. gula.
et omnis imoderatus appetitus. imoderata
que actio reprimunt atque in rectitudinem diri-
gitur. Unde et Lullius ea rationis dominum in li-
bidinem. et alios importunos motus esse di-
xit. Patens autem non in libro de moribus ec-
clesie ea definiuit esse amorem sese deo inte-
grum incorruptumque seruantem. cuius officium est
contenere omnes corporeas illecebras. In
dialogo autem de libero arbitrio. arbitratum est
temperantiam esse affectionem coercentem cohiben-
temque appetitum ab his rebus que turpiter appe-
tuntur. Nam ipsa facit hominem abstinentem
parcum. sobrium. moderatum. pudicum. taci-
tum. et verendum. Bene igitur Prosper in
libro de vita contemplatiua dicit. Leni-
perantiam suum animo habitat. libidines fre-
nat. affectus temperat. desideria sancta mul-
tiplicat. vitiosa castigat. omnia intra nos
confusa ordinat. cogitationes prauas remo-
uet. sanctas inserit. ignem libidinosum vo-
luptatis extinguit. mentem placitam tranqui-
litate componit. et rationem semper ab omni tem-
pestate vitioz defendit. Ex his ergo sa-
tis constat quo pacto per illa quatuor bea-
te virgini tributa. quatuor fontes signifi-
cantur honestatis. Hunc quid per illa que
sequuntur intelligere debeamus. viden-
dum est. Etenim per hoc que ait. Nigra super
non solum eius insinuat humilitas. sed
eam fide premitam esse notificatur. Sed
mirabilis forte videbitur expositio. ut per
nigredinem interpretamur fidem. cum hec
lucis. illa vero tenebre vim obtineat. tamen
si quis nigredinis interiori scrutetur pro-
prietatem. congrue in alma dei genitrice. per ea
intelligit fidem. non quoniam fides obscuram et
enigmaticam dat de rebus noticiam. sed

qm̄ ex omnibus coloribus nullus est qui magis congreget visum q̄ nigredo. hinc nature indagatores eam colorem cōgregatiū visus definerūt. In omni enim colorum aspectu visiones disperguntur et alliciuntur oculi. In nigredinis autem intuitu etiam si disperse sint congregantur. et oculi intuituū roborantur. Quid per hoc intelligimus nisi fideles q̄ visiones. et de duplici christi natura notions. que passionis tempore ab apostolorum. et aliorum omnium perierunt mentibus. in solius beate virginis anima vn̄ te cōgregare conseruateq̄ extiterūt. et adeo q̄dem vt in cassola tunc de christo remanserit fides. Per h̄ quod adiecit. sed formosa. qua tantopere freta erat. spē ipsam insinuauit. Non enim per formositatem coloris species est accipienda. cum ipsa nigram et fuscā se diceret. quin pot̄ ipsa proceritas. qua quis tam vultū q̄ facies eleuataz habet ad superos. Et etiam hec est spei sancte imago. Perinde beatus Gregorius in preclarissimo moralium libro inquit. spes in eternitatem animum dirigit. Per id quod tandem transegit. filia hierusalem caritas demonstratur. Quid enim hierusalem. nisi pacis interpretatur visio. Sed que virt̄ pacis est auctrix. nisi caritas. Nam cum pat̄. vt Augustinus ait. securitas sit mentis. tranquillitas animi. simplicitas cordis. vinculuū amoris. similitates tollens. bella compescēs. iras compūmēs. superbos calcans. humiles amans. discordes sedans. inimicosq̄ cōcordās. et hec caritas gignat. iure fit. vt per filiaz hierusalem caritas denotetur. In his omnibus et in gradu quidem excellentissimo beata virgo refulsit. Et ideo ad eaz maxime dicit altissim̄. Tota pulchra es amica mea. q̄ sc̄z omnibus fit virtutib̄ ornata. et nulla macula est in te. q̄ nullo fuit peccato labe factata neq̄ alicui peccatorū generi obnoxia. Subinde ad ceteras animas hoc idē dicit. q̄s his virtutib̄ preditas. et ab omnibus intuet̄ peccatis mundatas. Et vt redeamus vn̄ de digressi sum̄. quid est anime pulchritudo nisi harum oim virtutum pedissecarūq̄ suarum splendidum ornamentum. Etenim sicut humanum corpus. vn̄ quoddam totum consideramus. cui mēz

bra principalia sunt. cor. cerebrū. et epar in quibus spiritus vite principaliter consistit. Et alia vt pote oculi. aures. pes. manus. venter. et cetera his ministrantia. que a prioribus dependent. et ad illa reducuntur. Ita virtutem totum quendam anime ornatum contemplantur. cui cor caritatem. cuius cerebrum spem. cuius epar fidem designamus. quoniam ab his potissimum rationalis anime immortalis vita proficiscitur. Prudentia vero iusticia fortitudo. temperantia. et haruz filie illis famulantur. Et sibiipsis. ita omnes mutuo inherent. vt qui vna caruerit omnibus careat. et qui vnā habet. omnes. vt inquit Bern̄. habeat. Non enim prudentia perfecta. si iusta. fortis. temperata. fidelis sperans. et caritate preda non ē. neq̄ iusticia vera est que imprudēs est. que fortis non est. que temperantie. fidei. spei et caritati expers est. Neq̄ caritas vera ē. que iniusta. intemperata. imprudens. et in omni fortuna frangibilis est. que vel cum fide et spe non est. vel eis nō succedit. Et idcirco ornatus iste per vestem christi in consutile merito significatur. Et ecce q̄ntitatis et qualitatis proportio ad verā animi pulchritudinem oportunam. quouiaz omnes et imperfecto gradu singule requiruntur virtutes. tunc quippe adeo erit excellens. vt nulla cum ea possit creata pulchritudo conferri. Per pulchritatem ait Seneca ad Lucillum. Si animum boni viri nob̄ liceret aspicere. o q̄ pulchraz faciem. q̄ magnifico placitoq̄ splendore fulgentem per virtutem. s. ornatum videremus. Ista inquam o fratres mei. ista videlicet virtus debet esse sacerdotum pulchritudo. monachorum ornatus. heremitarum specimen. prelatorum apparatus. pontificū vestis. et omnis rationalis spiritus decor. q̄ si preditus et decoratus extiterit animus. aut saltē hūc adamauerit concupientq̄ ornatū. ad summi dei tantiq̄ nri preceptoris exequenda mandata fiet absq̄ dubio p̄pensior. Oppugnaret enī. vt quis virtutē adamaret. et ab obedientia. et obseruātia. que p̄cellentissima virtus ē. discederet mandatorū. Recte igitur pat̄s n̄r ait. Donet de⁹ vt obseruetis hec oia tāq̄ spūalis pulchritudis. hoc ē mentis virtutis amatores.

Comentū Ambrosij sup vbo z bono xpi
odore. de bona conuersatione fragrātes.

Bon⁹ xpi odor. bona fama est. Et
quidez recte bona fama odor dicitur.
qm̄ sicut ex cinamomo. balsamo.
z alijs preciosis z aromaticis reb⁹ odor.
sic bona fama a sanctis hoim opib⁹ ema
nat. iuxta illud beati Grego. fama a bono
ope vires accipit. propterea de sancta scri
bit⁹ Judith q⁹ erat in omnib⁹ famosissima
qm̄ timebat dñm valde. rursus ceu bon⁹
odor perceptus rem a qua p̄ficiscit in
dicat. ita bona in christo fama apud eos
xpm̄ denunciat qui sic redolēt. Perinde
gloriosi apostoli propter sancta eoz opa
sicut vas electionis ad corinthios scribit
dicebant xpi bon⁹ odor sum⁹. Preterea
bon⁹ odor mirummodum recreat z refi
cit. vnde ad sui pomi olfactum Aristote
les ad dies plures vitam suam proroga
uit. Itidem bona efficit fama. Perinde
sapiens dixit. bona fama impugnat ossa
cum scz ad interiora puenit. Et rursus
varijs odoribus delectat cor: nō bene san
ctus inquit Grego. Quem me videre nō
licz eis bona me pascit opinio. Amplius
bon⁹ odor q̄q̄ regulariter. z sui natura.
vim habeat p̄ficiendi. fm̄ tamen recipi
entium dispositionem. prout ab ip̄a do
cemur experientia. contingit vt alteri anit
dorum. alteri mortiferū quiddam sit. sic si
bonam famam sanctoruz. boni audiunt.
eis salutifera est. si vero mali pernicies. p
inde cum apostolus diceret. Lixisti bo
nus odor sum⁹ deo. mox adiecit in his q̄
percut. alijs quidez odor mortis i mor
tem. alijs autem odor vite in vitam. Bo
nus item odor ex rei odorabilis p̄cussio
ne fragrat. eo pacto bona fama ex huius
mundi flagellis quasi reuerberans exul
tat. Inde in canticis canticoz ait Salo
mon. Perfla ortum meum: z fluent aro
mata illi⁹. Sed quid portum nisi consci
entiam intelligim⁹. quā cū perflant z pul
sant hui⁹ mundi p̄calle. constanti. patien
tie. ceterarumq̄ vtutum emittit: vndiq̄
effundit odorem. Bonus quoq̄ odor
vim magnā habet attrahendi. Unde in
cantica scriptum est. Lurrem⁹ in odorez
vnguentoz tuoz. Perinde q̄ de natura
lib⁹ scripserunt historijs. dicunt. q⁹ ob ei⁹

suauem odorem pantheram cetera sequū
tur belue. Lete etiam inquit flat⁹ odo
re alios ad se trahit pisces. Lamium eti
am odores tam vultures q̄ canctos a re
motissimis trahunt regionib⁹. Hanc etiā
vini bona fama mirūmodū obtinet. Itā
quid reginam Sabbam a finib⁹ terre ad
videndam Salomonis sapientiā traxit.
Eius bona fama. Quid beatum Antho
nium ad visendum Paulum primū here
mi cultorem induxit. que sibi desuper re
uelata fuit preclara fama. Quid beatum
Augustinum ire ad sanctum Simplicia
nū. a quo postmodum in vita instructus
heremitica. mouit profecto bona ei⁹ fama
audiuerat enī q⁹ a iuuentute sua deuotū
sime deo vixerat. z vere sic erat. Ad agnū
igit⁹ bone fame tractum Hieronym⁹ ad
mirans ad Paulinum de Liliuio inq̄
Ab vltimis Hispaniarum Balliarūq̄ fi
nibus quosdam venisse nobiles legimus
z quos ad contemplationem sui Roma
non traferat. vnus hominis fama perdu
xit. Habuit illa etas in auditum omnib⁹
seculis. cel. brandūq̄ miraculum. vt vrbz
tanti ingressi: aliud extra urbem quererēt
Sed quid veteres cōmemoramus. Nos
hisce oculis nostris persperimus. ad sua
rum reliquiarum arcem. Diuū Nicolāū
Tollentinatem. ob clarissime sanctitatis
sue famaz ab omnibus quatuor angulis
terre. orientali. scilicet occidentali. austra
li. atq̄ meridionali plaga maximam gen
tium simul durisse cateruam. Non mi
noris arbitramur admiratiōis. diuī Ele
mentis vrbz vetali famam tāti exisse. vt
opus fuerat domos plurimas demoliri.
vt patens esset aditus incredibili populi
multitudini. que ad eius corpus conflue
bat venerandum. Quis non deniq̄ stu
peat. q⁹ eū sanctissime matris nostre Mo
nice ab ostijs tiberinis. per Martinū q̄n
tum pontificem maximum ad urbem cor
pus transfereret edicto silentio ne tumultu
tus fieret. tanta facta est non solum p̄ to
tam Romam. verum etiā per omnes cir
cumadiacentes regiones cōmotio. vt vis
deretur in omnū ac singuloruz auribus
acclamasse preconem. quatenus accurre
rent. volutarentq̄ ad tanti doctoris ma
tris reliquias venerandas. Et sic in
eum quem tantopere euitare studuerant.

incredibilis populi frequentie tumultus
 z pressuram inci derunt. z eo quide vsqz.
 vt vir adit pate re reliqaru latoubz possz
 pluebant vn digz vtriusqz sexus caterue.
 consuebat incredibilis languentiū mul-
 titudo. clerus ois concomitabat sanctas
 reliquias. Alij ex deuotione flebant. alij
 sanitatē recipētes deo gratias referebāt.
 Alij decantabant glorie melos. populus
 ho ois iubilabat. z sic tota letatē Roma.
 sacro gaudente collegio innūeris in oim
 egritudinū generibz sanatis infirmis per
 diuā Monicā magnificat est sacer Au-
 gustini ordo. qd plura. boni chrisi odor
 bona viri sceti fama ē. qm sicut odores re-
 soluedoz humoz propitertatē hnt. sic bo-
 na fama bonas primoz mentes in deuo-
 tionē liquefacit. testis ē Rachuel q vt in
 Tobie libro legim⁹ audita senioris To-
 bie bonitate. z ei⁹ filii videlz Tobiam in
 nozem intuens. irruit in eum. z ipsū am-
 plerans. z cū lacrimis deosculans dixit.
 bñdictio sit tibi fili mi. qz bñi z optimi viri
 filii es. Cum igit tot tantazqz habez
 at cū odore fama cōuenientias cōgrue p
 illum hanc intelligendā esse transigim⁹.
 que qstū magnificēda. quantūqz de fen-
 denda sit. constat quide ex eo q saluator
 noster nūc crudelēz illū appellat. nūc ma-
 ledicit qui negligit suā famam. Et meri-
 to quidem. qm fama non solum proficit
 glijs dū uiuit hō. sicut doctriua oris. sed
 etiam longe p⁹ obitum. qz durat. perinde
 sapiens ait. bonū nomen pmanebit i euo
 Et insup. qz meli⁹ est bonum nomen. vt
 psalmista inqt. qz diuitie multe. cuius ra-
 tionē in libro de remedijs vtriusqz fortu-
 ne pperit Seneca. qm bona opinio ho-
 minū tutior est pecunia. Sed illud sane ē
 aduertendū q interdū ex malo. cū. s. lau-
 datur hō in desiderijs. et iniqui⁹ benedici-
 tur. Interdū de rebz z negocijs seculari-
 bus. utpote cū de potentia. sapiētia z di-
 uitijs qz laudat. Interdū de bonis ope-
 ribz. s. in malum vtqz finē. cum videlz ob
 mundi gloriā cupit laudari. Interdū ex
 bonis. boni finis grā facti outē fama. hec
 solū postrema bona ē. et bonus xpi odor
 dicit. z de hac vir sanct⁹ dūtaxat intelli-
 git cum dicit de bono xpi odore. de bona
 cōsolatione fragrantē. ac si patenter as-
 sereret. Donet vobis de⁹. vt fragrantē bo-

no odore. bona fama. de puerfatiōe. hoc
 ex bonis operibus. xpi. s. gratia. z nō ob
 alium finem exorta. qm qui gloriat in do-
 mino debet gloriari. diuino comite auxi-
 lio. vestraqz micatē virtute. Hec oia que
 scripsim⁹ z mandauimus obseruetis.

Comentū Ambrosij super verbo non si-
 cut serui sub lege. sed sicut liberi sub gra-
 tia constituti.

Alii pfecto sunt sui sub lege. qui
 coacte timoreqz pene a lege illa-
 te. legis exequunt mandata. Illi
 sunt sub gratia liberi pstituti. q amore li-
 bereqz salutifera adimplent pcepta. Lex
 eni vetus in seruitutē redigebat. gratia q
 est lex xpi. nos libtati donauit. Illa pol-
 licebat temporalia. hec largit eterna. Il-
 lius obseruatoribz oia cōtingebant in fi-
 gura. Isti⁹ cultoris nudā expeditāqz ser-
 quunt veritatem. per illam serui eramus
 p hanc liberi z filij facti sum⁹ dei. qm de-
 dit celestis pater filio suo Jesu xpo pote-
 statem. oēs eos filios dei facere. qui eum
 in mundum venientem p indubitatā re-
 ciperent fidē. placet qppe deo timor no-
 ster. qm foras expellit peccatum. z initū
 ē sapientie. Sed cū magi delectat amor.
 qm per ipsum iocunde volūtariēqz sacri-
 ficamus ei. Et eni non ex necessitate aut
 ex tristitia seruicndū aut sacrificandū est
 qm hylarem datorē diligit de⁹. Perinde
 pceptor noster suā claudens orationem
 ait. donet deus. vt obseruetis hec oia. nō
 sicut serui sub lege. qui timore operantur
 pene. sed sicut liberi sub gratia constituti
 qz libera iocūdaqz obediunt voluntate.
 Ad hoc sanctus David ei⁹ filium Salo-
 monē ceu in libro paralyptomenon scri-
 ptum est. inducere satagebat dicens. Tu
 ho Salomon fili mi scito dñm patris
 tui. z serui ei corde pfecto z animo volen-
 ti. Ad h iudei qui erāt hierosolymis fra-
 tres q erāt per egyptum inducere niteban-
 tur dicētes in libro machabeoz. Det vo-
 bis cor oibus vt colatis eū. z faciatis ei⁹
 voluntatem corde magno. z animo vol-
 lēti. Et apostolus paulus iubet asianis
 vt obediāt dominis carnalibz in timo-
 re et tremore in simplicitate cordis. sicut
 cur Christo. non ad oculum seruientes.

quasi h' oibus placentes. s; vt serui xpi fa-
cients voluntate dei es aio. cu bona vo-
luntate. hoc e no coacte. s; libere atq; letā
ter. Tū q; seruitia coacta deo no placent

b Tū q; multo facili⁹ ea q; voluntate faci-
mus adimplem⁹. Hinc a pbo dictum est
Volenti nihili est difficile. Itā cū volun-
tas pmatum teneat in aia. ceteris impat-
viribus. Inde fit vt si ipsa pōpra sit. mox
alte obediūt potentie necē est. Tum qm
nil ita terret demones. sicut mētis in deo
leticia. Hinc beat⁹ dicebat Anthonius.
Unica rō vincendi iuimicū. ē leticia spū-
ritualis. Tum q; hylaritas deo seruiēdi
nō solū tolerabiliores facit labores. s; ma-
ximū ē incitamentū. vt alij ad bñ beateq;
faciendū puertant. Profecto r si nescia-
mus vtz odio vel amore digni sum⁹. sig-
num tñ maximū ad h' discernendū id esse
arbitroz. vt quispiā deo gratus sit. vt non
segnis. s; sollicit⁹. nō mēst⁹. s; iocundus.
nō inuit⁹. sed voluntari⁹. non p fract⁹. sed
pnuus in deo existat seruitio. Perinde
Saul psallentiū choro se iungebat. Per
inde sanct⁹ Dauid in tympano r choro.
in cordis r organo. r in cymbalis bñ son-
nantib⁹ laudare dñm de celis iussit. Per
inde etiā ecclesia cantores statuit. vt oran-
tes iocundū haberēt aim. iocundas deco-
rasq; altissimo funderēt laudatōdes. Dic-
cente psalmista. pccinite dño in pessione.
psallite deo nro in cythara. Tum deniq;
qm pferit libera r iocunda volūtas in agē-
do toti hoi robur. qd experies Salomon
dixit. Anim⁹ gaudēs etatē floridā facit.
spirit⁹ tristis desiccat ossa. Itaq; cū deo
vltro r leto aio oblatū seruitiū tam vtile
tāq; prestans sit. Tū vir sanct⁹ ait. Do-
net de⁹ vt obseruetis hec oia. nō sicut ser-
ui qui qd faciunt ex qdā coactiōe. r ai an-
gustia faciūt. sed sicut liberi ea. s. libertate
q nos xps liberauit. q qd agunt libere r
voluntarie agūt. Ex quib⁹ q; clare patet
Diui nri parentis sep cōtinere orationez
Imprimis enī vt sua seruent mandata.
qd in verbo obseruetis insinuauit. Sub
inde qm ad id nobis potentes nō sum⁹.
a deo petijt nob impendi auxiluz. qd in
xbo donet de⁹ notificauit. Tertio mans-
festauit ad q sum⁹ spāliter astricti. qd per
demonstratiuū. hec q. s. in hac cōtinēntē
regula annuit intelligendū. Quarto do-

enit q; liter ista obseruanda sint accipiēda.
qm integre qd p demonstratiuū oia nob
voluit innotescere. Quinto oñdit quozū
seruanda sint. qm ob duplicē finē ppriuz
s; r cōem. ppriū quidē intellexit. cū dixit
tanq; spūalis pulchritudinis amatores.
Cōez cū adiecit. r bono xpi odore de bo-
na cōsiliatiōe fragrantēs. Itā pscia quā
spūalis exornat pulchritudo. ppter nos ē
fama p quam bon⁹ odor interpretat⁹ pxi-
mū grā est. Postremo obseruandoz pcepto-
rū manifestauit formā. p id quod vltimo
subdit. Itō sicut serui sub lege. sed sicut li-
beri s; grā pstituti. ac si diceret. nō coacte
s; sponte. nō tristi s; hylari. iocūd oq; aio
sunt hec oia seruanda. Qui enī inuit et
cū ment⁹ tristitia religionis exequūt mā-
data mime a demonib⁹ distant. Qui. vt
euangelista Lucas testat⁹ ad iussu xpi
exercentes clamabāt. Itō a fatuis quoz p-
cordia sunt qsi rota carri. Itō a Simone
cireneo. q licet crucē dñi portaret. meruit
aut nihil. qm angariat⁹ illā tulit. Non a
iuda scarioth. q cum de tā sacro esset col-
legio suū tradidit saluatorē. Non a militi-
bus p ilati. q xpo in escam fel. r in pota
dederunt acetū. Non a malis rusticis. q
cum sui dñi odio cūcta opant. Laueam⁹
nos fratres his siles fieri. Laueam⁹ frēs
in religione taliter deo seruire. Sed siles
sum⁹ angelis dei r oim beatoz contionu-
bus. q in veritate ei⁹ seruiētes maiestatē
letantur. gaudent. iocundant. psallunt at-
q; iubilant.

Lectis

Augustinus

Quātem vos in libello h' tāq; in
speculo possitis inspicere. ne per
obliuionez aliqd negligat semel
in septimana vobis legat. Et vbi vos in-
ueneritis ea q scripta sunt faciētes agite
grās dño bonoz oim largitori. Vbi autē
sibi quicūq; vīm viderit aliqd deesse do-
leat de pterito. Laueat de futuro orās
vt ei debitū dimittat r in tēptationez nō
inducatur. Amen.

Comentū

Ambrosius

Hbellus iste merito dicit⁹ speculū
tū qm. sicut in speculo nos quā

les corporaliter sum⁹ intuemur. sic qualiter
 spiritualiter viuim⁹ p canones istos dig
 noscim⁹. tum qm̄ sicut in speculo que ad
 corpalem spectant pulchritudines com
 ponim⁹. sic quecūq; ad mentis ptinet or
 namevū. cum libri huius obseruantia in
 anima aggregam⁹: tum qm̄ sicut speculū
 ex plumbo ⁊ vitro pstat. ita spūalis hoīs
 vita ex duob⁹ p̄flata. ex humilitate p plū
 bum. ⁊ ex vtriusq; hoīs integritate. p vi
 trum significata. p libellum hunc describi
 tur. tum deniq; qm̄ quecūq; in duabus
 alijs regulis. ⁊ in sermone de margartis
 sparsim ediderat. in vnum h̄ in libello re
 dacta tanq; in speculo possumus intueri
 quem quidē inspicere sepe numero debe
 mus. Et em̄ inspectio ista. quanto fiet cre
 brior. tanto vtiq; erit vtilior. econtra quā
 to rarior tanto piculosior. Itaq; recti uti
 neris p̄temptus in multa pericula labi fa
 cit viatores. At ho religiosoz rectissimuz
 iter regula est. Quam ob rem conari sum
 mo studio debet ab ipsa nō deuiare. Nec
 ipsam quismodo negligere. qd̄ faciunt sa
 ne si deū timēt. Ideo sapiens ait. Qui ti
 met deū nihil negligit. si eis non exigua
 est proprie anime cura. Propterea inquit
 Ap̄tus. Si om̄is preuaricatio ⁊ inobedi
 entia iustā accipit mercedem retributiōis
 quō nos effugiem⁹ si tantaz neglexerim⁹
 salutem. que. h̄ sanctam p̄sequit religione.
 Si eos rez mundanarū non distrabunt
 negocia. Difficile em̄ est immo ⁊ impossi
 bile. vt q̄s sollicit⁹ sit anime sue ⁊ mundo
 Crebro igit̄ legenda ē hec regula. Sz
 vt modum p̄figeret. a q̄ nulla tergiversio
 ne se quispiā possit excusare. semel saltem
 in septimana iussit eam a nobis legi. Pri
 mo ne p̄ obliuionez aliquid negligat. qui
 qd̄ quidem insinuat. q̄ a memoria excide
 re non debet. qd̄ ad salutem ptinet anima
 rum. Dedit em̄ nobis de⁹ memoriaz. quā
 p̄hi thesaurū appellant imaginem. vt non
 vana non carnalia. non cetera q̄ ad p̄ni
 ciam ducunt. sed bona. iusta. laudabilia ⁊
 salutifera in ea cum propheta q̄ dicit. Ad
 morabor iusticie tue solus. recondamus
 ac si diceret. nec vanum. nec turpe. nec de
 testabile quippiā in mea obtineo memo
 ria. sed solum que ad tuam spectant iusti
 ciam dñe. Et iō beatum esse illum in psal
 mo dicit. q̄ in lege dei meditabitur die ac

nocte. Et de se inquit. Lectua dñe tota
 die meditatio mea ē. Et rursus inquit. in
 corde meo abscondi eloquia tua vt nō pec
 cem tibi. Quid enī est in corde absconde
 re eloquia dei. nisi memorie diuine legis
 retinere mādata. quaten⁹ sic seruent. vt s̄
 eius nō peccet maiestare. Perinde etiam
 Salomon ait. Fili liga legē meam in di
 gitis tuis. ⁊ scribe illaz in tabulis cordis
 tui. Et in Deutronomio dicit de⁹ ad isrl̄.
 Erūt verba hec q̄ p̄cipio tibi hodie in cor
 de tuo. ⁊ narrabis ea filijs tuis. ⁊ medita
 beris sedens in domo. ⁊ ambulans in vi
 nere. dormiens atq; confurgēs. ⁊ ligabis
 ea quasi signū in manu tua. erūtq; ⁊ non
 mouebunt. an̄ oculos tuos. scribesq; in li
 mine ⁊ postib⁹ domus tue. Et a sapiente
 etiā dictū ē. q̄ p̄cepit tibi deus cogita illa
 semp̄ Sed q̄ viri sancti p̄cipiūt de⁹ p̄cipit
 q̄ per eos loquit. Igit̄ ver⁹ ⁊ bon⁹ religio
 sus sue regule p̄cepta an̄ oculos semp̄ ha
 bere. ⁊ de illoz obseruātia semp̄ cogitare
 dz. Perinde diui ac viri b̄ti. Bernar
 dus ⁊ Nicola⁹ Tollentinas reducētes si
 bi ad memoriā sue regule p̄fessionē sep̄
 sime apud se dicebant. Ademento ad qd̄
 venisti. hinc ⁊ idez beat⁹ Nicolaus. p̄ sue
 obseruantie gloria in manu libz gestat.
 vbi scriptū est. p̄cepta patr̄ mei Augusti
 ni seruauit. ac si diceret. idcirco solem gero
 ⁊ sicut sol fulgeo. ⁊ gloria mea apud altis
 simū magna ē. qm̄ patris mei. p̄ceptoris
 mei. ducis mei. ⁊ capitis mei Aurelij Au
 gustini adimpleui mādata. ⁊ fr̄es mei.
 si pellices vt placeant amatorib⁹ nūq; sui
 obliuiscunt̄ ornamenta. Si pharisei. ⁊ sa
 raboyte sub p̄textu magne obseruantie in
 p̄tensis hmbrijs alligatas spinas calca
 neū lacerātes. incedētes nūq; relinq̄bant
 Si vt videm⁹ multa vlcera spōte iugiter
 nutiūt. vt sub dei noie lucra faciāt. si mi
 lites vt p̄dent. mercatores vt locupleten
 tur. indefessi sp̄ vagant̄. Et eoz nūq; ob
 liuiscunt̄ obiectū. qd̄ nos deo vero. ⁊ p̄i
 nro Augustino seruīētes facere debemus
 quantū laborare quātūq; insudare debe
 mus. Quā crebriores ⁊ p̄tinuas curas p̄
 regule obseruātia ferre debem⁹. quantum
 etiā totis virib⁹ studere. vt a nostris men
 tib⁹ in oī nostra actiōe obiectū illud bea
 tificū glouosissimū atq; excellentissimū
 qd̄ sumū bonū ē nūq; discedat. Adoz

m

n

ro tres sunt potissime Sathane vtutes,
quib⁹ de misellis aiab⁹ rebros reportat
triūphos. Obluio. negligentia. ⁊ ꝑcupi-
scentia. Ex obluione negligentia. ex ne-
gligentia ꝑcupiscentia. ex ꝑcupia ruina
⁊ ꝑcipitiū ouē aiay. Eam ob rem bñ pa-
rens n̄r inquit. vt semel. s. ad min⁹ in se-
timana hec regula nob̄ legif. ne ꝑ obluio-
nem aliqd negligat. Omnes ḡ q̄ veraz vt
tam ducunt religiosam. sic oēs suas potē-
tias ab illicitis retrahant. sicq; ad vtutes
impellant. vt si etiā dormiant nō nisi xpm
⁊ q̄ xpi sunt cogitant. Ne ꝑ obluiones ꝑ-
cepta ipsa transgrediant. ac deinde trans-
gressione facta iuste damnent. ꝑdopte-
rea iudei ita legem dñi lectitabant vt q̄ter
in die quaterq; in nocte legerent in volu-
mine legis. ꝑharisei. tū in fronte. tum in
brachio decalogū deferebant scriptum. vt
sp̄ memores essent mandatorū dei. Deus
item sicut in deuteronomio scribit. ꝑce-
pit Regi iudeoz. q̄ postq; sederit in so-
lio regni sui. describeret sibi deuteronomi-
um legis huius in volumine accipiēs ex
emplar a sacerdotib⁹ leuitice trib⁹. ⁊ ha-
beret secū. legeretq; illud omib⁹ dieb⁹ vi-
te sue. vt disceret timere dñm deum suum
⁊ custodire vba ⁊ cerimonias ei⁹. q̄ in le-
ge ꝑcepta sunt. ꝑceptor etiam n̄r non ob
aliam cām in superiorib⁹ mandauit. vt sin-
gulis dieb⁹ codices certa hora peterent.
⁊ diu⁹ Hiero. de monachi manib⁹ nō ex-
cidere psalteriū iussit. Nec mix si in ꝑce-
ptis regulis. statutis ⁊ oib⁹ diuinis scrip-
turis legendis tanta adhibenda sit solici-
tudo. qm̄ n̄ra memoria. sicut crebro expe-
rimur. ⁊ veteri phoz d̄i prouerio. in n̄ra
meme est ptāte. iō comptum ac demanda-
tū est. vt obseruandaz rez crebro fiat re-
petitio. ⁊ in scriptis q̄ vetustissimaz reruz
sunt memoria redigant. ꝑ hinc tabellioes
hinc scribe. hinc lambitores. contract⁹. li-
bros. codices. tabellas imaginesq; tanq; ꝑ-
petua ꝑdiderunt monumenta. Sed qm̄
nōnulli ad legendā regulā ꝑ seipsos ꝑ-
gri sunt. bñ ꝑceptor n̄r ait. vob̄ legat. s. ab
alijs. vt nullū excusationis capiatis vela-
men. qd̄ vel in cōi capitulo. vel in cōi re-
fectione. qm̄ plures veniunt ꝑgruentissi-
me fit. Sed ne lectionis fastidius generet
meditocritatē tenens. semel in septimana
iussit legendā. Sed qd̄ de quibusdā dice-

mus fratrib⁹. q̄ in religione ad senectā de-
uenerunt. ⁊ nullā de regula hñt noticiā.
q̄ pacto que ignorant seruare pñt. Et si re-
gulā non obseruant. ad qd̄ religionis no-
men hñt. ad qd̄ habitū deferunt. Nonne
sancti⁹ in seculo vixissent. q̄ sic in religio-
ne deū ⁊ ꝑfessionē suā in maximū aie cō-
tempssissent ꝑiudicium.

Ambrosius ꝑbat ex dictis hñc regulā
tā heremitanis q̄ canonicis Augustinū
dedisse.

Et q̄q; mult⁹ multiplicibusq; tū
summoz viroz auctibus. tū rōni-
bus possit demōstrari. hos sacros
canones nō solum clericis q̄s ad rectā vi-
uendi semitā in ep̄atu reduxit. Et etiaz
nobis suis fratrib⁹ heremitanis. q̄s ante
instituerat Diuū parentū n̄m Augusti-
nū cōscripsisse. ex eo tū q̄ libellū hunc spe-
culū ꝑpellauit. itidē euidentissime con-
stat. Itā in eo sermone. que de tribus ge-
nerib⁹ monachozum inscripsit. clarissime
astruit suos heremitanos hñc regulā dili-
gentissime obseruasse. vñ in calce sermo-
nis ꝑfati ad eos hoc pacto inq̄t. Ad hñc
ꝑgregationē. s. heremitanz. Ego vos ele-
gi. Itō me vos elegistis. Ecce postq; epi-
scop⁹ fact⁹ sum. Vitalē. Nicolaum. Ste-
phanū. Dorotheū. Paulū. Iacobum. et
Cyrillū frequenter rogauit. vt me solū in
ep̄atu nō dimitterēt. q̄ licz ep̄s essem. nō
credebā tñ paupertatem despiciere. Sed cū
Abrahā Isaac ⁊ Iacob. inter diuitias vi-
uere. aut verā paupertatē seruare optabā.
vt e numero essem eoz. de q̄b⁹ dicit Ap̄ls
Eāq; nihil habētes ⁊ oia possidētes. hōs
ergo frequētē rogauit. vt veniret. nō vt es-
sent rebelles heremi. sed solitarie etiā vi-
uentes in ciuitate. habitare etiā possu-
mus in placito sc̄to. Sed ecce noluerunt
venire tāq; de seipsis timētes. ne a seculo
caperent. Noluerunt venire. q̄re nolue-
runt venire. nō q̄ nō digni. sed q̄ nō so-
lum paupes esse voluerunt. sed etiā supra
id qd̄ in speculo n̄ro edidim⁹ facere volue-
runt. de q̄ nūc summū gaudiū habere de-
bem⁹. q̄ facere voluerūt. que mihi ⁊ deo
ꝑmiserūt. Ecce q̄ apte hanc regulā quaz
vocat speculū asserit a suis heremitanis
ad vnguē nō solū obseruatā extitisse. vtz

etiā eos sup illa in artiozem dupisse vitam
P Sed forte q̄dez vitat̄ aduersarij dice
 rent. Lōcedim⁹ sane heremitanos h̄re z
 obseruare Augustini regulam. sed Augu
 stinū ill' eam dedisse non ꝓcedim⁹. Ita ꝓ
 fecto insulse isti non loquerent̄. siquidem
 q̄ sequunt̄ saperent z intelligerent. De q̄
 dicant mihi q̄ vitatez tuam aptam oppu
 gnant. Diu⁹ Aug⁹ dicit summū se habe
 re gaudium. Non em̄ alieno opus est in
 terprete. Ipse em̄ seipm̄ interpretat̄ cum
 subdit. Quia facere voluerūt que mihi z
 deo promiserunt. Sibi inquit viuenti. et
 non alteri vicem ei⁹ gerenti dicit. Sz qd
 ei ꝓmiserūt. Regulam. s. hanc quā spe
 culū vocat obseruare. sed q̄ pacto ei in ꝓ
 fona ꝓmiserunt. si illam in ꝓfona ipse non
 dedisset. Hoc etiā in simone de cena dñi
 euidenter innuit cum dicit. Ideo fr̄es. vt
 ego plen⁹ valeā vna vobiscū corrigi z do
 ceri. relinquere volui ꝓsbyteros meos. q̄
 rū vita aplica via z eoz vna est. Lū hec
 dixit ad fr̄es suos simonē direxit. ceu per
 sericem text⁹ simonis liquidū est. Et vero
 si vna est vtrozūq; aplica vita ꝓ eum da
 ta. vtrozūq; vna sit regula necesse ē. Nō
 em̄ hec regula aliam quam aplicāz. ceu in
 ei⁹ testat̄ ex ordio. vitam ꝓtinet. Sz vt om
 nis caullandi tollat̄ occasio. Et nemo ꝓ
 rez ab Augustino gestat̄ ignorantia la
 bat̄ in errore. sane intelligendum arbitror
 Sanctū Augustinū quorundam. vt pote
 heremitarum z clericoz suoz. quoz ali
 os anq̄ eps crearet̄. alios postq̄ episco
 pus fact⁹ est instituit curā habuisse pecu
 lialem. Alioz autem xpianoz saluatoris
 iussu. q̄ ei postq̄ in epatu ꝓfect⁹ euasit. si
 cur diu⁹ ꝓrosp̄ meminit tanq̄ peregrin⁹
 aparuit vniuersalē curam accepisse. Et eo
 mō duos edidit libros. q̄rū vtrūq; appel
 lauit speculuz. q̄q; illud vniūsale. hoc ꝓ
 pticulare nūcupauerit. Alterū vt pote re
 gulam istā peculialib⁹ suis heremitanis
 z canonic⁹. alterz in q̄ vniūsa legis cōges
 sit mandata. inspiciendū legendū obser
 uandūq; oibus vtriusq; ser⁹ fidelib⁹ z di
 rexit z iussit. hanc idcirco posuim⁹ ꝓtitio
 nem. ne tate veritatis subsannatores Au
 gu. verba cū de speculo ad suos fr̄es loq̄
 tur. ad vniūsale referat̄ speculum. Itāz q̄
 in cōi iubenē speculo soli deo. que autēz
 in hoc ꝓticulari deo z brō Augustino ser

vanda ꝓmittunt̄. z hec ꝓmissio ꝓfessio
 est regularis. quā Aug⁹. in ante allegato
 ꝓtendit sermone.

Ambrosi⁹ super verbo vbi inuenit̄
 que scripta sūt. faciētes agite gratias do
 mino bonoz oim largitori.

Secunda rō q̄re freq̄nt regulam le
 gere debem⁹ ē. vt cū inuenimus
 que sc̄pta sunt faciētes nō nobis
 tribuam⁹ sed agere debem⁹ bonoz oim
 largitori. q̄ nobis grām que in ea scripta
 sunt faciēdi donauit. Magnū q̄ppe z de
 testabile vitū in oim genere munerū ē in
 gratitudo. sz in donis spiritalib⁹ oino ex e
 crabile z fugiendū. ꝓpterea ꝓhos. q̄ se eo
 rū industria arbitrabant̄. virtutes fuisse
 adeptos in encheridion refellit Augu. cū
 virtutē z eoz diffiniuit errorē dicēs. Vir
 tus est q̄ltas mētis quā de⁹ in nobis su
 ne nobis operat̄. ꝓpterea iudicati sunt. et
 euauerūt in cogitationib⁹ suis pharisei.
 qm̄ deū nō glouficauerunt. nec grās ꝓ ac
 ceptis retulerūt. ꝓpterea apl's ꝓaul⁹
 cōtēti osum inflatū in gratūq; chouthio
 rū genus obiurgat̄ dicens. quid hēs qd
 nō accepisti. si aut̄ accepisti. quid gloria
 ris. quasi nō accepis. ꝓpterea sicut ful
 gur e celo cecidit sathā. qm̄ ꝓ suscepta cel
 situdine factori suo grās nō egit. sed ela
 tus z inflat⁹ dixit. Nonā sedē meam ver
 sus aquilonē z ero sillis altissimo. Talez
 quippe inrecuperabilē casum nō incurrit
 set. Si ois ꝓouent⁹ ad diuinitatis mu
 nera retulisset. cognouissetq; nihil eē bo
 nū. nisi qd ab ipsa foret collatū. ꝓrem
 ptoria igit̄ res ē ingratitudo. hostis gra
 tie. inimica salutis. maloz ꝓuocatio. bñfi
 cioz exinanitio. meritoz exēminatō. deo
 z hoibus maxime odibilis. ꝓterinde di
 uus Bern. ait. Ingratitudo inimica est
 aie. exinanitio meritoz. virtutū dispersio
 bñficioz ꝓditio. vent⁹ vrens. siccans fon
 tem pietatis. rozē misēdie. z fluēta gratie.
 Quid plura. Si ingratitudis malos eri
 tus pensam⁹. nullū ē vitū. ex q̄ plura ou
 antur mala. Itā ad tantā ꝓnciem suū vi
 rus effudit. vt iudei innumeris xpi benefi
 cijijs nescientes. aut poti⁹ non volentes
 merita repēdere. ob inexplicabile eoz in
 gratitudinē. eū cruci affixerunt. Romani

9

quoque triumphū Scipioni Masice bene
garunt. qui pro republica defendēda eis
totus perfoſſus vulneribus de inimicis
hoſtibus victoriā reportarat. Unde Ro
ma spēre exul fact⁹ dicit. Ingrata patria
nō habebit me nec oſſa mea. Pro cui⁹ itē
capite Marcus Tullius poraret ei⁹ ca
put. Ingratiſſimū hominū Seneus Po
pilius abſcidit. Quā bene igit antiquus
ſermo dicit. grāde beneficium nō niſi ma
gna ſoluitur ingratiudie. Idcirco ne in
tantū labemur viciū pceptoz noſter iubet
vt cū regule hui⁹ mādatoz fuerim⁹ obſer
uatores. deo omnū bonoz largitori grās
agamus. fugemus ſippe ingratiudinis
penas. ⁊ adipiſcemur grate mentis am
pliſſima munera. Que ⁊ ſi innumera ſunt
in pſentiaz tñ p pauca dicam⁹. nā in pri
mis grato animo nunq̄ delunt beneficia.
Hinc Caſſiodor⁹ ait. Fugiter ſibi ſubue
ni facit cui collatū beneficiū ante oculos
ſemp aſſiſtit. Subinde collata multiplici
cantur ⁊ augent. Unde ſaluator homini
grato inquit. Euge ſerue bone ⁊ fidelis.
quia in pauca fuiſti fidelis. ſupra multa te
pſtituam. Et Caſſiodorus ait. Meliora
mereſ recipere. qui collata bona de cor
de nō pbat amittereſ. Et ruruſ. inuitat
ad magna qui gratanē ſuſcipit modica ⁊
ſpem de futuris recipit. qui tranſacta be
neficia recognoſcit. Ampli⁹ aucta conſer
uat. Uñ a Criſoſtomo dictū eſt. Optima
beneficioꝝ cultos eſt ipſa memoria bñfici
oꝝ ⁊ ppetua conſeſſio gratiarū. Conſer
uata te dignū receptōe facit. Itā ſi Die
ronymus illū indignū recipiendū aſſerit
qui de acceptis fuerit imemor. ecōtra ille
dignus erit receptōe. qui acceptoz non
imemor extitent bñficioꝝ. Itaq̄ ſi ex in
gratiudinetor mala. ex gratitudie ho tot
bona pſiciſcunt. merito ſacroſancta eccle
ſia nos cōtinue ad gratiaz inuitat actio
nes dicens. Gratias agam⁹ dño deo no
ſtro. dignū ⁊ iuſtum eſt. equū ⁊ ſalutare.
nos tibi ſemp ⁊ vbiq̄ grās agere. dñe ſan
cte pater oipotens eterne de⁹. Ad eas in
ſuper parēs nr in libro de ſancta Mginita
te nos impellit cū ait. Quid meli⁹ aīo ge
ramus. ⁊ ore promam⁹. ⁊ calamo expri
mamus. q̄ deo grās. Hoc nec dici breui
us. nec audiri leti⁹. nec intelligi gratius.
nec agi fructuoſi⁹ pōt. Et diu⁹ Bern⁹ ad

id nos etiā p̄cit. ſs dicit. Diſce i referēdis
gr̄ijs nō eē tard⁹ aut ſegniſ. Diſce ad ſin
gula bona grās agere. Seneca etiā ois
honeſtatis deſenſor optim⁹ ad habendū
aīo gratum ſic nos egregie hortat. Cre
dam⁹ inquit nihil eſſe grato aīo honeſti⁹
Omnes hoc vrbes. Dēs etiā ex barba
ris regionib⁹ gentes cōclamabūt. in oīm
iudicioꝝ diuerſitate referendaz bene
merentib⁹ gratiam. Omnes vno ore aſſir
mabunt. in his diſcoꝝ turba conſentiet:
q̄ ſi de omni etiam rerū terrenarum mu
nere ad id tenemur. quāto magis. Deſpe
crantibus ad mentem obligamur.

Ambroſi⁹ ſuper verbo. De leat de pre
terito. ⁊ caueat de futuro.

Tertia rō ob quam hec ſacratuſſi
ma regula nobis crebro iubet le
genda. eſt. vt ſi noſtrum aliquis
viderit aliqd omiſſiſſe doleat. In primis
de preterito. Subinde caueat de futuro.
Poſtremo oret. vt ei omne debitum di
mittat q̄ ad omiſſa. ⁊ in temptationē non
inducat. quo ad ea que poſſent male cō
mitti. Duo certe ſunt ad verā peniten
tiam ſunt oportuna. dolor de commiſſis
peccatis. ⁊ proſiſtitum nō vlti⁹ peccā
di. Ob eam rē dicit Ambroſi⁹. penitentia
eſt mala preterita plangere. ⁊ plangenda
iteꝝ non cōmittere. Et beati Gregorius
penitere dicit eſſe. an acta peccata deſlere
⁊ ſtenda nō cōmittere. Et Iſidor⁹ ait. Ir
riſor eſt ⁊ non penitens. q̄ adhuc agit qd
penitet. nec videtur deū poſcere ſubdit⁹.
ſed ſubſannare ſuperb⁹. Lanis reuerſus
ad vomitū penitēs ad peccatū. Et parēs
noſter in ſoliloquijs ait. Inanis eſt pnia
quam ſequens culpa cōiūnat. Nihil p
ſunt. lamēta. ſi replicant peccata. nihil va
let veniam a malis poſcere ⁊ mala deuo
iterare. ideo ſane ſi in loco ait. Doleat de
preterito. caueat de futuro. Cū autē vo
lumen claudens ſubdit orans. vt ei debi
tum dimittat ⁊ in tēptationem nō indu
catur inſinuat. q̄ deus eſt qui peccata di
mittit. ⁊ qui nos tenet vt in peccato non
labamur. Imbutos enī vitijs aīos exue
re atq̄ emendare. vt inquit Ambroſi⁹. vir
tutis eſt perfecte ⁊ celeſti gr̄e. Propterea
doctor egregi⁹ Petrus longobard⁹ in p

clarissimo suaz sniaz volumine. pñiam diffinit esse gratiam. q̄ cōmissa mala cum emendationis pposito plangim⁹ ⁊ odim⁹. ⁊ plangēda vltorius non cōmittere volum⁹. Ita q̄ gratia. que pñia est. que Dam dei h̄t⁹ infusa. ⁊ afflat⁹ quidaꝫ est. q̄ vtrunq; pñie cōplectimur actū. vt. s. preterita plangam⁹. ⁊ alia non cōmittam⁹. hec autem vnt⁹ tam magna. tāq; efficac⁹ est. vt forte homini maiorē de⁹ pferre nō possit. Testante Gregorio q̄ in pastoralibus ait. Nescio an possit de⁹ homini maiorē gratiā pferre. q̄ vt ei⁹ misterio pueri homines in mell⁹ cōmutent. Nam s̄ est tāto maius q̄ hoies suscitare. q̄to aia melior est corpe. Digt⁹ salutaris pñia. O fulgur tonant⁹ dei. O h̄t⁹ omnis adūsarioꝝ pstermens h̄tutes. O lumen oēs animaz tenebras fugans. q̄ de te noui cum Eypuano referā. oia ligata tu soluis. omnia clausa tu referes. omnia aduersa tu mitigas. omnia strita tu sanas. oia p̄fusa tu lucidas. omnia desperata tu aias. oēs egritudines tu tollis. iō pater p̄ceptor et caput nostꝝ Aug⁹. de te inq̄t. Pñia lāguores sanat. leprosos curat. mortuos suscitatur. sanitatem auget. gratiā p̄seruat. claudis gressum. aridis copiaz. ecis restituit visum. vitia fugat. h̄tutes exornat. mentem munit ⁊ roborat.

Ambrosi⁹ sup̄ h̄bo orans. vt ei⁹ debitū dimittat. ⁊ in temptationez non inducat

Et bñ inquit vir sanct⁹ orans. vt temptationez non inducat. qm̄ cum ois xp̄ian⁹ a q̄ dicit⁹ est xp̄i debeat imitari vestigia. Et ip̄e orandi forma p̄stituens inter septē magni mysterij petitiones cōplex⁹ est vt debita nobis dimittant⁹ ⁊ in temptationē nō inducamur. p̄sequens fuit. vt Augu. illi⁹ veracissimus discipul⁹. ⁊ alioꝝ doctor. eximus eam sanā doceret doctrinā vt pro dimittendis debitis. euitandisq; temptationib⁹. q̄ vtile pageret mandatū. Nam quantūcumq; q̄s de peccato voleat ac peniteat. de ip̄oꝝ rū remissione tū cert⁹ est nunq;. Idcirco merito nunq; abijciendū esse timorē sapiens iussit. Et Dauid. p̄pheta sanctissim⁹. ad deū loquens ait p̄ hac. s. peccatoꝝ remissione. orabit ad te ois sc̄us i tpe opor

tuno. p̄pterea vt ip̄a nob̄ debita dimittatur. leuem⁹ iugiter corda n̄ra cum manibus ad eū in celū. Memores sim⁹ delictoz nostroz clamātes cuz. p̄pha. Ampli⁹ laua me dñe ab iniquitate mea. ⁊ a peccato meo mūda me. qm̄ iniquitates meam cognosco. Nos de cōmissis accusantes cū eodē dicam⁹. Dicit⁹ s̄itebor adūsuz me in iusticiā meam ⁊ tu remisisti impietatē peccati mei. Habeam⁹ cor strituz. p̄fiteamur ore delicta. relinquam⁹ vias malas. sc̄ilicet facientes nobis ip̄osita. ⁊ exhibentes mēbra nostra seruire iusticie. pietatē exerceamus obsequia. qz b̄ti misericordes. vt xp̄s ait. qm̄ misericordiā consequent. Proximis n̄ris remittam⁹ iniurias. qm̄ ipse orādum iussit. dimitte nobis debita nostra sicut ⁊ nos dimittim⁹ debitoribus nostris. Ecclesiasticā impetrem⁹ remissionē. qm̄ de ip̄a apl̄is inq̄t Saluator. Quoz remiseritis peccata remittunt⁹ eis. equo aio diuina tollerem⁹ flagella. carozū suffragia. sanctorūq; p̄ces impetremus. Deniq; cū Magdalena multū diligem⁹. vt cū ea nobis multa dimittant⁹. Adiecit tandē orandum esse. vt in tēptationē nō inducat. Antiqu⁹ humani generis hostis dyabolus. semp̄ q̄rit quo pacto nos expugnet. expugnatos a xp̄i nos eijcet seruitio. eicci sibi fiam⁹. quā deuolet preda. Et cum v̄r̄sūt⁹ ⁊ callidissim⁹ ⁊ importun⁹ sit. cōstanter prudētē ac fortiter resistendū ei. sic quidem vt si ipse cū supbia te inuadat. Tu ad arma humilitatis recurras. Si cū inuidia aggredit⁹ tu caritate succendaris. Si cū ire iaculis te vulnerat. tu ad mansuetudinis ⁊ patientie recurras. medica. Si te segnitie ⁊ torpore afficit. tu erp̄giscere ⁊ in oib⁹ te bonis occupa operibus. Si tibi gule luxurieq; oblectamēta preponit. Tu cum ieiunijs. vigilijs. disciplina. ⁊ cōi carnis mortificationē respōdeas. Si tibi thesauros. p̄dia. potētat⁹q; pollicet. Tu ei xp̄m nudum in cruce pendētē ostendas. ⁊ illi⁹ te imitatorē esse hylari fronte munimine cruci signat⁹ respōdeas. Ipse xp̄i memora de corde tuo auferre conat. ⁊ tu illum deuorē inflāmat⁹ in mente geras. Ille inquit inuoca me. vt iuue te. tu autē innox clamare nō cesses. De⁹ in adiutorium meū intende. dñe ad adiuuandum me festina. Cōfun

danē & reuerentē q̄ q̄erūt animam meā
Conuertant retrorsum & erubescāt. q̄ vo
lunt mibi mala. auertant statim & erubef
cant q̄ dicunt mibi. euge euge. Ille ait. te
p̄ncipem magnū faciam. & oīa regna mū
di dabo tibi. si cadēs adorabis me. tu cū
xp̄o ei dicas. Scriptū est. dñm deū tuū
adorabis. & illi soli seruias. Ille obsecare
tibi oculos fidei satagit. tu ad Iesum q̄ ē
saluator exclames. O dñe deus me⁹ virt⁹
mea. de⁹ salutis mee. illumina oculos ma
os ne vnq̄ obdormiā in morte. s. p̄ amil
sionē fidei. ne dicat inimic⁹ meus p̄ualui
aduersus eū. Et qm̄ dyabolus mille arti
fex est. & oī calliditate imbutus. cū vident
q̄ te directe expugnare nequeat. trāssigu
rat se in angelū lucis. vt sub sp̄e boni ma
la tibi psuadeat. & se penumero. q̄ in se bo
na sunt. sic veneno inficit. vt etiam bona
agend⁹ male. te perdat. Sic sepe ad ma
gnas ducit abstinentias incautos. sic ad di
ra flagella impatos. sic ad oīa elargiēduz
imoderatos. vt illos p̄ act⁹ extinguat pe
nitētie. hos ad p̄cipitiū & laqueuz vebeat
desperatiōis. his autē & alijs h̄mōi machi
namētis ei⁹ oportune resistit. si cūcta nra
opa cū mensura agim⁹ n̄ sale cōdīm⁹ dis
cretionis. Sed quenam ei⁹ sic cā tanti
odij erga gen⁹ humanū seminaria. p̄fecto
admirādū est. cū ipse ab hoīe in illo ma
xime creationis exordio nulla vnq̄ fue
rit lacessit⁹ iniuria. Ad qd̄ dicimus. q̄ cū
ipse ab initio in veritate nō steterit. & cō
tra factorē suū cornua erexit. nil mirū est
vt inferiores acriter inuaserit. Rursus vi
dens. q̄ hō illuc erat ascēsur⁹. vñ ipse fue
rat eiectus. p̄cussus inuidia. quib⁹ potuit
eū semp̄ fuit insidijs p̄secut⁹. hō ecō tra
sūmi dei fret⁹ auxilio nixus est bonis stu
dijs iūgi celestib⁹. q̄ cum sibi ad verecun
diam ascriberet. pessima nūq̄ destitit ma
chinamēta cōficere. Et augere vires & po
tentat⁹ suos. cū p̄ditoub⁹ d̄ncib⁹ & sequa
cib⁹ eius. Sūt enī duo alij tēptatores
quib⁹ tāq̄ strenuis ducib⁹ ad debellādū
hoīem vtiē. vno quidē externo. altero in
terno. vn⁹ mundus est. alē caro. vterq̄ in
strumētū & laque⁹ ei⁹ est. vtroq̄ ferit & in
terficat. de p̄mo inq̄t Ap̄ls ad Timotheū
Qui volūt diuites fieri incidunt in tem
ptatiōē. & in laqueū dyaboli. & desidē
ria multa inutilia. & nocua q̄ mergūt hoī

mines in interitū & p̄ditionē. Radix enī
oīm maloz est cupiditas. quā quidā ap
petentes errauerūt a fide. et inseruerūt se
dolorib⁹ multis. vigilijs. s. peregrinatio
nibus. siti. fame. frigora. nuditate. calorib⁹
inuasioneb⁹ terre marisq̄ piculis & oī in
explebilitate inquietudineq̄ affecti. hinc
& idem ait. Resipiscant. s. cupidi a dyabo
li laqueis. a q̄ captiui tenentē ad ipsi⁹ vo
luntatem. De altero idē gētū doctor ait.
Vidi alterā legem in mēbris meis repu
gnantē legi ment⁹ mee. Et hic hostis acer
rim⁹ est. & sathane maximū p̄bens auri
lium ad castrū aīe subuertendū. facile enī
ciuitas expugnat. si proditorē habeat in
ternū. qui instantib⁹ bellatorib⁹ exterius
portas aperiat vt inde ciues capiāt. p̄den
tur & mactent. Ob eā rem inq̄t Boetius.
Nulla maior & efficacior pestis ad nocē
dum q̄ familiar⁹ inimic⁹. quē cū in nullo
custodes sibi p̄caueāt. facillime castrū iua
dit. qd̄ teneri pacifice credebat. q̄s Alexā
drū Dariū cesarē. & pene oēs rōanos in
patores interemit nisi corz aliq̄s domesti
cus. Quis mūdi Saluatorem xp̄m pro
didit nisi ei⁹ discipulus. economic⁹ & p̄
ditor iudas. Sic & caro ille hostis do
mestic⁹ est & intern⁹ q̄ Sampsonē fortissi
mū excecavit. Qui Dauid regē scitissimū
ad fedissima induxit. dū tam nefando ad
ulterio detestanduz adiunxit homicidiū.
Qui manu femine atrocissimū iugulauit
Holofernem. Qui sapientissimos mūdi
Salomonē & Aristotelem p̄stravit. Qui
raptu Melene troyam inextinguibili tra
didit incendio. Qui deniq̄ oēs viros for
tes & religiosos expugnare conat. Sic &
ap̄tm Paulū sic acerrime & crebro iuadē
bat. vt pluries xp̄m rogauerit vt ipsuz ab
eo auferret. Idcirco h̄ hunc hostem in
ternum ad purgādū fortissimū. non ē ver
sa fronte bellandū. sed ab eo poti⁹ fugien
dum. Et h̄ est h̄ eum efficacissimum reme
dium. iuxta ap̄tm Pauli p̄ceptum dicentē
fugite fornicatiōē. fugemus autem opti
me. si caruales amores. impudicos aspe
ctus. vana colloquia. prurientes auditus
mulierum conuersatiōnes. ocium. comes
sationes. ebrietates. somnolentias. torpo
res. illicitos tactus. strat⁹ molles. chore
as. sonos. cātusq̄ vanos & illicitos fugie
mus. Si carnem abstinentia esce & por⁹.

a flagellis, vigilijs, laboribus, et omnium bonarum artium studijs domamur. Contra mundi temptationes. Cogitemus ipsius mundi quod mundus omnes cuiusvis status et conditionis decipit, multa nobis pericula ingerit, nulli unquam fidelis extitit. Sane igitur beatus Gregorius ait, continendus esset hic mundus si nos suis bonis omnibus demulceret, sed cum tot super nos mala ingerat, quid aliud quam non diligatur clamat. Cogitemus quod celi terregue patrias sic inter nos pauper esse voluit, ut propter non haberet domicilium. Cogitemus quod propter hec fluxibilia, caduca, et terrena, eterna et celestia perdimus. Cogitemus quod nisi nostrum replent affectum, cogitemus quod cum eternos inferant cruciatum, vitam auferant sempiternam. Contra dyaboli temptationes. Primum remedium est iugis belli memoria. Qui enim se aduersarius cogitat factionem facilius ei evitat incursus. Ob eam rem sanctus Job dixit, Dementio belli. Alterum est vigilantia, ubi in castris die noctuque per evitanda hostium insidias fieri consueverunt excubie, propterea sanctus Petrus monet ut sobrii simus, et in oratione vigilemus, quod aduersarius noster dyabolus circuit querens quem decuset. Tertium est armatura bona. Tamen enim milites in armis confidunt, ut si bene armati extiterint, nullum timeant inimicum. Armatura autem nostra fides est, de qua Apostolus ait, Induite vos armaturam dei, ut possitis stare adversus insidias dyaboli. Et rursus, sancti per fidem vicerunt regna. Et iterum, hec est victoria nostra quam vincit mundum, fides nostra. Et beatus Petrus, Qui scilicet dyabolo resistite fortes in fide. Adde his sancte crucis munimen, divini auxilii invocationem peccati confessionem, elevationem vultus ad deum. Tamen beatus Antonius dicit, Signum crucis et fides ad deum nobis impugnabilis murus est. Et cum in medio vexationum danonum oculos elevarer ad celum, vidit apertum desuper culmen domus, et pulsas tenebras radium ad se lucem influere, post cuius aduentum splendoris nec demonum ullus apparuit, et omnium que receperat tormetorum cessavit dolor. Excelens in adversariorum impulsus remedium est, corde oreque se christi famulum esse profiteri. Tamen cum in ferocissimarum bestiarum specie demoni

num multitudinem beati Antonium invaderet eorum cognoscens sevitiam dixit ad feras, Si a domino contra me data est vobis lingua deo rare concessum. Si autem demonum huc venisset in pulsu, abite quantum, quod famulum christi sum, ad quod verbum mox illa ferax multitudo quasi cesa flagellis ausugit et evanuit.

b Relictis autem alijs remedijs, que per servanda pudicitia super posuimus solum de bonorum adiutorio aliquid differamus. Tamen enim bonorum viros puenit valet, ut omnia de monum insidie, omnia mundi pericula, omnia carnis incendia omnia denique interna que externa per ipsum evitent aduersa. Tamen quod inter bonos viros christus manet ipso testante qui ait, Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo in medio eorum ego sum. At vero ubi christus est, omnium bonorum aggregatio est. Ubi christus est, omnium aduersantium debellator est. Ubi christus est, omnium egritudinum medicus est. Ubi christus est, infallibilis sapientia, inexplicabilis clementia, invicta maiestas, et inextinguibilis iusticia est. Tamen quia boni sunt sicut carbones succensit, que propter uniformem ignitionem, intensiorem producant calorem, ac per consequens fortius resistunt frigoribus, nebulas profugant, aerem purgant, venenosos vapores consumunt, cor letificant, vitamque augent et conseruant. Sic boni qui unanimes sunt, ferventiori copulantur caritate que frigus expellit timoris nebulas profugat peccatorum, aerem hoc rationis acumen purgat et serenat venenosos vapores, hoc est malas cogitationes, et desideria vana consumit, cor ob dei amorem letificat, spiritualem anime vitam auget et conseruat. Porro propter hec expectanda est religio, in qua nunquam desunt, que consolant proximorum salutem, qui alios consolentur, qui iuuent, que tueatur, qui que oppressos defendant et subleuent. Adhuc enim in ea continue oratores, et apud deum intercessores. Non desunt qui flagellis, vigilijs, ieiunijs lacrimis, et alijs bone penitentie operibus pro alijs continue interpellent, adeo ut nesciam quod maius miraculum sit, quam quod tot iuvenes, tot adolescentes, tot nobiles, nisi denique, quos in religione videmus, velut in carcere apto teneant, sine vinculis solo dei timore confixi, que in tanta afflictione perseve

rent. pnie ultra virtutē humanā supra natura
turā z cōsuetudinem. Nō desunt etiam
q̄ immortalī deo deuota suffragia oblatio-
nes. sacrificia. z immaculatā hostiam quo-
tidie offerant. Proinde nō iuria. san-
cta religio ort⁹ conclusus oibus odoufe-
ris herbis repletus. pomerium oibus po-
mis abundās. prātū oibus florib⁹ nitens
vineā oib⁹ vini manerib⁹ scaturies. apo-
theca oibus aromatib⁹ plena dicit. Im-
mo z celū empyreū merito dici pōt. qm̄ si-
cut illud igneo nitet splendore. ita sancta
religio virtutū fulget cādore. Et sicut in
celo vnus est de⁹ cui oēs beati subiciunt
spūs. z a q̄ omnes virtutē suscipiūt. ita in
religione vnū est caput. q̄ generalis a cōi-
oim cura dicit⁹ est. a q̄ omne religionis re-
gimen pmo dependet. Et sicut in celesti
illa curia tres sunt angelorū hierarchie.
Sup̄ma. media z infima. z quelibet ex tri-
bus constat ordinib⁹. eo pacto suo mō in
religione. Et quēadmodū prima ange-
loz ex seraphin. cherubin. z thronis con-
stat: per q̄s amoris incendiu. plenitudo
scientie. z sedes diuine designat maiesta-
tis. ita in religione vt de nostra dicā in p-
ma hierarchia. sunt m̄gri bachalarij z le-
ctores. in quib⁹ p lumen diuinarū scriptu-
rarum caritas sapientia. z ai regnare de-
bet fortitudo. z ceu in sc̄da celestiu spiri-
tuū sunt dñationes. principat⁹ z ptates.
quib⁹ regendi data est ptas. ita in religio-
ne sunt puinciales. priores z superiores. q̄-
bus gubernādi datū est officiū. Et vt in
tarta celestiu mētū sunt virtutes. archā-
geli. z angeli. quib⁹ super humanū genus
datū est mysteriū. sic in religione sunt sa-
cerdotes. tāq̄ dei virtutes. dyaconi tāq̄
archangeli. z subdyaconi tāq̄ angeli. z
celestes nunciij. qui sanctorū z spiritualiū
rerum sunt mistri. z sicut in illa sup̄na ci-
uitate. xxiiij. sunt sentores. ita in hac sc̄ta
religione. xxiiij. sunt diffinitores. Et sicut
ibi alij p̄iarche. alij pphete. alij apli. alij
euangeliste. alij doctores. alij martyres.
alij cōfessores virgines sunt. q̄ beatam dei
faciem p̄templant. ita in religioe alij sūt
qui in ea p̄cādoz deo fratru donū hnt
alij qui spūm. pphete acceperūt. z indies
accipiūt. alijs sicut aplis dñs dedit pote-
statē super naturā. vt eam curarēt. sup de-
mones vt eos euerterent. sup elementa vt

ipsa imutarēt. sup mortem. vt eā contem-
nerent: z ab ea deuoratos suscitarēt. sup
augelos vt corpus domini p̄secrarēt. sup
oēs mundi nationes. vt in oēm terrā au-
diatur son⁹ eoz. alij euangeliste q̄ euāge-
lij flumina p̄ interpretationis sublimitatez
nauigāt. Alij doctores. q̄ p̄ doctrine p̄fun-
ditate innūera ediderūt libroz volumia.
Alij martyres qui p̄ deo ad oē gen⁹ mor-
tis se exponunt. alij p̄fessores. q̄ in hym-
nis z canticis deū laudare nō cessant. alij
virgines q̄ corpus mentisq̄ integritatē
illesam iugiter seruant. Et vt de innu-
meris nre sacratissime religionis per par-
cos referā habem⁹ diuos viros Clemen-
tē vrb̄uetanū. Nicolāū Tolentinatē.
Augustinū z Raufredū. z Johannē Se-
nenses. Egidiu z Augustinū Romanos
Johannē bonū Mantuanū. Guilielmū
Simplicianū. Petri Eugubiesem. Tho-
mam Ariminensem. Simonē Ludertinū
Angelum de Burgo. Vitum de Unga-
ria. Philippū Placētū. Simonē Cas-
sianum. Augustinū Anconitanū. Gui-
lielmū Tolosanū. Ugolinū de Cortino
Anthonius Cometanū. Lupū Suria-
nensem habemus Michaelem de massa.
Gregorium de Arimion. Alfonso Tol-
letanū. Berardum Senensem. Jacobū
Utrubiensem. Ugolinum de vrb̄ueteri
Bonauenturam. z Albertū Patauinum.
Henricum Bermanum. Berardū Per-
gamensem. Alexandrum de sancto Elpi-
dio. Augustinum Esculanum. Angelum
Camerinensem. Guilielmum Cremonē-
sem. Thomam de Argentina. Bartholo-
meum de Urbino. Paulum Venetum.
Andream Mediolanensem. Alexandru
saxoferratensem. Gabrielem Spoletanū
Honofrum z Bluienum florētinos. Jo-
hannem Imolensem z alios complures
quos i presentiaz omisso faciam. quo-
ruz alij in sanctitate. alij doctrina. alij ho-
vtroq̄ munere christiane fidei exiterunt
lumiaria. Et rursus sicut in celesti patria
ita z in religione vnus verus prepotens
z immortalis deus. tāq̄ summū bonum z
rerum omium finis. colitur veneratur z
adoratur. Merito igitur sacrasan-
cta religio regnum celorum. ciuitas san-
cta. celestium militum ex potentissima
z inexpugnabilis dicitur. Merito igitur de ipsa

et inepugnabilis dicitur. Merito igitur de ipsa
 dauidicū illud carmen canendū. Funda-
 mēta et in montib⁹ scis. qm̄ maximi. san-
 cissimi. atq; excelsi dei mōtes scāz religio-
 nū extiterunt fundatores. Relinquā Ba-
 silū. Bēdictus Bernardū Dūcum Frā-
 ciscū viros pfecto mire scitatis. qui tanq;
 paradisi montes tot tantarūq; religionum
 basses extiterūt. soluz de nro fundatore p
 pauca dicā. Quis em̄ aurelio Augu-
 stino in pseruanda lege excelsi. in ampli-
 ficanda dei ciuitate. intuēda defendēdaq;
 xpi fide. in explanādis dei archantis i do-
 cendis instruēdis puerendisq; aiab⁹. in
 conuincēdis pfugandisq; fidei mysterijs
 vnq; sitis inuent⁹ fuit. q̄s mons excelsior
 Augu. q̄ vt diu⁹ Hiero. inq̄t. sup omnem
 montinz cacumia volauit quasi aq̄la. q̄s
 eo firmior. q̄ null minis pncipiū. nullis
 hereticorū iacul⁹ agitari. aut quismō mo-
 ueri aie potuit. quis vindictor. q̄ in om̄i p-
 secutione extitit recessior. Quis vberior
 qui om̄i sanctaz frugum sator. lector. et cō-
 seruator fuit et in q̄ a quo multi a quarū
 viuaz fontes scaturiunt. vnde beato Ber-
 nardo apparuit ore ap̄to. a q̄ flumē emi-
 nentissimū totam irrigans ecclesiāz ema-
 nabat. Quis ad pagandū aptior. p que
 paupes et diuites. ignari et docti. magni
 et parui. fortes et debiles. sani et egroti. et
 cuiuscunq; pditionis et stat⁹ hoies cum
 sana doctrina. et optimis p̄t deambulare
 documentis. Quis capacior ad quez tor⁹
 fidei grex pōt pfugere. et omnes ei⁹ oues
 recumbere. Quis tutior atq; securior. ad
 quem nulli latrones. nulle feroces bestie.
 nulla venenosa animalia. nulla contagio
 null⁹ morb⁹. null⁹ hostiū incurfus. nulla
 aeris intemperies. nulle caligines. nulla
 fulgura. nulle pcelle. nulle tempestates.
 nulla deniq; beate mēti aduersantia p̄t
 accedere. Dicitur firmissimam bassem. i
 qua tot⁹ ecclie fundat⁹ defensio. D polli-
 tissimū cardinem. in quo girat om̄is vir-
 tutis splendor. D paradisi montem excel-
 sum. p quem repente facileq; ad celū euo-
 lat. D scm̄ robur ecclesie. D firmamentū
 fidei. D columnā sanctitatis. D arborem
 excelsam cedrinam. D harmoniā tonorū
 D tubam angelorū. D fulmen tonantis
 dei. D sacerdotem magnum. D p̄riarchā
 religiofoz. patrem paup̄ez. calear⁹ stutū.

flagitioz flagellum. heresum malleū. erro-
 rū gladiū. ceteroz superboz gladiū. stel-
 lā matutinā. lunā plenā in dieb⁹ suis lu-
 centē. arcū refulgentē int̄ nebulas glorie.
 rosaz atq; violaz florem in dieb⁹ vernis
 lilū conuallū que ē in trāitu aque. Th⁹
 in igne ardēs atq; redolens. ardentē atq;
 fulgentē ignē. vas auri solidum ornatū oī
 lapide p̄ciosum. splēdidissimū tubar. et so-
 lem in templo dei refulgentē Augustinū
 D igit̄ beata. D felix. D gloriosa Au-
 gustini religio. que talem ac tantū meru-
 isti h̄ie fūdatorē. ecce igit̄ q̄ pacto religio
 in montib⁹ sanctis fundata ē. Et sub-
 dit p̄pha. Et diligit dñs portas syon. sy-
 on quidē semen dei. numē. mādātū et spe-
 culū interpretat̄. At enī religio dei semen ē
 qm̄ ois vere et sancte religionis prim⁹ au-
 ctor et propagator et institutor ē de⁹. Hu-
 men est. qm̄ ois religio donū. nunci⁹ et po-
 testas et voluntas est altissimi. ac etiā qd-
 dam mouens mentem ad deo famulan-
 dū. Humen quasi nunci⁹ et p̄tās. et donū
 et dei altissimi voluntas. necnō vt de⁹ mo-
 uens mentē interpretat̄. mandatū est. qm̄
 ex oī vera religione salutifera tubenē mā-
 data. speculū est. qm̄ in eius obseruantia
 oēs quales sunt speculantur. Diligit ergo
 dñs deus portas syon. hoc ē sc̄tissime re-
 ligionis ingressus. Sed que porte qui
 ue adit⁹ sunt religionis. nisi humilitas. cō-
 tritio. et mundi cōtemp⁹. p has portas q̄
 q̄ recte ad religionē accedit. ista sunt bo-
 stia. per q̄ ad illam intrat̄. Si quis enim
 aliunde h̄z accessum crebro a fine religio-
 nis discedit. Has portas dñs diligit. qm̄
 humilitatē cōtritionē et mundi p̄pter eum
 cōtēptū. nihil deo grati⁹. nihilq; accepti⁹
 est. q̄ per has portas ingredit̄ de⁹ iuuat.
 vt religionis possit onera ferre. ei confert
 gratiā. vt ei⁹ mandata seruet. ducatū pre-
 stat. vt vsq; ad finē perseueret. Et diligit
 quippe has portas dñs sup oia taberna-
 cula Jacob. Jacob enī supplantator tra-
 ducit̄. Supplantatorū autēz duo sunt
 genera. vitioz et hominū. Et vtiq; super
 oia tabernacula vtriusq; supplantatoris
 diligit dñs portas religionis. qm̄ super
 oēs ryrānos. arrogātes et supbos diligit
 dñs hūiles. q̄nimo illos odio. hos amo-
 re. p̄fēq̄t. Et rursus. pl⁹ diligit dñs q̄ p re-
 ligionis ingressum vitia cōprimūt. q̄ qui
 suo viuens arbitrio peccata occidit. et in

sancte religionis cōmēdationē sacer pro-
pheta subdit. Gloriosa dicta sūt de te-
civitas dei. sed q̄ de sancta religiōe. q̄ dei
civitas est. gloriosa dicta sunt. Audiam⁹
gloriosum ē qd̄ a deo sit. q̄ illi⁹ sit rector ⁊
gubernator. q̄ ipse incrementū det. tanq̄
p̄m⁹ architect⁹. q̄ tā dignos subinde ha-
beat fundatores. Gloriosum est. q̄ porte
ei⁹ sic diligant a deo. Gloriosum ⁊ p̄cel-
lentissimū. vt tot tantorūq̄ p̄clarissimoz
viroz ac mulierū. m̄r. nutrit. ⁊ alumna sit
Gloriosum atq̄ sup̄dū. q̄ in nulla vn-
q̄ civitate tāta vnio. cōcordia. ⁊ pax fue-
rit. quanta in religione ipsa sp̄ extitit ⁊ in
dies perseverat. Quis nō miret. cōdit⁹ a
sūmo opifice Celest⁹ vrb̄s plena angelic⁹
spiritib⁹. ⁊ mox in se dissentientes inui-
cē p̄liati sunt. adeo vt eoz decima ps ce-
ciderit. Condit⁹ paradisi deliciarū. ⁊ cō-
tinuo p̄thoplausti ab eoz creatoris volū-
tate sic discedūt. vt inter humanum gen⁹
angelos ⁊ dei maiestātē tā atrox ortū est
bellū. vt nūc peste. nūc inuasionib⁹. nunc
diluvio. nūc stragib⁹. nūc fama. nūc alijs
innumeris plagis sepissime gen⁹ huma-
nū fuerit affectū. nec quavis x̄tute p̄ mul-
ta annoz milia pacē conseq̄ potuit. quo-
usq̄ dei hoīsq̄ fili⁹ x̄p̄s Iesus carne in-
dutus humana. cruci affix⁹ patibulo ip̄m
redemit. Condit⁹ deinde civitas hui⁹ mū-
di. in qua Adam ⁊ Eva e paradiso eieci.
Chaym ⁊ Abel p̄mū genuerūt. q̄ sic in-
ter se dissentierūt. vt Abel ⁊ Chaym fue-
rit interempt⁹. cōdit⁹ vrb̄s Roma. ⁊ mox
a conditorib⁹ pp̄rio polluit sanguine. de
q̄ pollutione vates ait. fraterno p̄mi ma-
duerūt sanguine muri. Condit⁹ autē reli-
gio. et ad eā diuersarū nationū. diuersoz
moz. variarūq̄ cōpressionū. conditionū
⁊ statūū p̄sone confluūt ⁊ ita vnanimis i-
ea degūt. tanta pace. tātaue cōcordia fru-
unt. vt non mō diuturno duret tpe. sed in
dies augeat. ⁊ crescat magis lacedemōia
Itē athene ⁊ Roma magna extollebant
gloria. qm̄ bonis legib⁹ p̄ceptisq̄ saluti-
feris regebant. sed que vel digniores vel
vtiliores. vt sanctiores leges. sacre religio-
nis legib⁹. Excellūt quidē religiōis le-
ges oim̄ terrenarū civitatū iura. qm̄ illa-
rū conditores sine p̄portione extiterunt
p̄stantiores. conferam⁹ enī hoz ⁊ illarū
cōditores ad inuicē. civiles enī leges gre-

cis p̄mo Trismegistus ⁊ Erone⁹ rex tra-
diderūt. Multa in cerere legū initia refe-
rūt. Ob eā rem legisera solita est a poetis
dici. Argūo rex celebrare egyptijs Her-
curius. Lacedemonijs. Licurg⁹. athene
sib⁹. solon. populo romano p̄mū Romu-
lus. postea numa pompilius legū moni-
menta scripsit. sacrosancte religiōis leges
q̄s condidit. Rex regū dñs dñantū im-
mortalis prepotētis ⁊ infinite maiestatis
deus. Voluam⁹ piētissime religiōis vo-
lumina. cōtemplemur vtriusq̄ testamen-
ti religiōē. an enim x̄pi aduētū ap̄d solū
hebreos v̄a tenebat religio ad quā statuē-
dam regendaz conseruandazq̄ iuxta tpm̄
dispositionē. nūc per p̄iarchas. nūc p̄ p̄-
phetas. nūc ore pp̄rio. nūc suo digito cō-
scriptas leges dedit. Etenī lex illa q̄ oim̄
leguz initū fuit. in q̄ obediētia q̄ ois car-
do religiōis a p̄mo exigebat parente. ex
ore prodijt altissimi. qui ad eū inq̄t. Ex oī
ligno paradisi comedes. de ligno autē scie-
boni ⁊ mali ne comedas. In q̄cūq̄ enim
hora comederis morte morier⁹. Rursus
duas mandatorū tabulas. q̄s Moysi in
monte synai dedit suo digito conscripsit.
Venit postmodū in mundum legiser v̄r
x̄p̄s. vera eterni patris sapientia. q̄ aboli-
tis sup̄stitionib⁹ iudeoz. destructis erro-
ribus infidelū vere atq̄ seruāde religio-
nis complementū dedit mādatoz. q̄ a di-
uis apl̄is publicata in omnē terram fue-
runt effusa. ⁊ eo tpe in tāto habita feruo-
re. vt pretermittere ē nihil. qd̄ ad verā spe-
ctaret religiōē. Et cum ille tepeferet
feruor. venit Augustin⁹ parens noster et
p̄nceps doctoz. qui sp̄alem regulā super
vitam aplicā sanctam. p̄ ipsa reformāda
restituendaq̄ religiōē ip̄mis condidit
itaq̄ q̄tū deus hoīem. creator creaturaz
excedit tātū religiōis iura et p̄te cōdito-
rū civitatū terrestriū leges antecellunt.
Sunt q̄s religiōis leges vtiliores atq̄
sāctiores. At sine enī appellari oia iustū ē
At ei si finis finē excellit ordiata ad finē
excellant op⁹ est. finis autē legū civiliū
est felicitas pollicita. finis autem legū
religiōis ē b̄ta ⁊ sempiterna vita. At enī
constat ad hunc illum ordinari. quo fit vt
he multe vtiliores. m̄lto sanctiores. mul-
to deniq̄ prestātiores sint. Sed vt de le-
gib⁹ regule Augustini dicā. qd̄ sanctius

qd d'igni. qd ue uilius qz deū sup oia et
 proximū sicut teipsum diligere. nōne si-
 cut Saluator inqt. Et his tota lex pen-
 det z pphe. qz aioz in deo habere unio-
 nē. qz deo ac platis obedire. seruare conti-
 nentiā. abdicare pprietatē. oionibus insti-
 stere. diuino cultui z omni pietati vacare
 Dec sunt quib' augustiane. iūno diuine i-
 nitunt leges. Qna obrē si romanis cū gē-
 tiles essent tm studiū non solū obseruāde
 sz etiā amplificande religiōis fuit. ut flo-
 rentissima z opulētissima ciuitate. decem
 pncipū filij. senatu cōsulto singulis Etru-
 rie populis. papiēde sacroz disciplie grā.
 ut inqt Valer'. traderent. Si ad grecos
 si ad alias nationes etiā qntūcūqz humi-
 les p religionis pceptis hūdis suos pnci-
 paliores destinauerint. Siqz p illorum
 obseruātia nullis pcerent laborib'. nullis
 indigerēt ipensis. nulla curarent discrimi-
 na. nullū hoim statum. nullā pditionem.
 nō arma. nō togā. nō quācūqz magnifica-
 rent fortunā. z sic quidē ut oia p' religionē
 ponēda sp dixerint. etiā in quib' sūme
 maiestatis dec' conspici uoluerint. qua-
 propē nō dubitauerūt sacris imperia ser-
 uire. ita z humanarū rez futura regimen
 existimātia s' diuine potētie bñ z constā-
 ter fuissent famulata. Quāto magis nos
 chūsticole. qui nō figmenta hoim. nō de-
 mones. nō solem aut lunā. nō mercurium
 aut uenerē aut saturnū. aut aliquā ex crea-
 turis. sed ipm uerum deū. q' celū terram.
 z cuncta q' in eis sunt ex nihilo cōdidit co-
 limus. uen eramurqz religionē ipsaz ma-
 gnificare augere z extollere totis uiribus
 debem'. Si illi' oē gen' p uipendebāt. ut
 eoz amplificarent religionē. qnto magis
 nos p tuenda augēdaqz scitissima nra reli-
 gione uniuersos debem' subire labores.
 Si ad illi' obseruātia ita illi erāt inten-
 ti. vñ decepti aiarum psequēbant' incen-
 diū. quantum nos obseruātie religionis
 nre ois expertis fallacie studere debem'.
 ex qua pculdubio eternā psequimur mer-
 cedem. Gaudeam' igit' frēs mei. gaudea-
 mus oēs in dño. z iuges maiestati ei' gra-
 tias agere nō cessem'. qui nobis paradysum
 religionis plantauit. z in eo nos ad ei fa-
 mulandū locauit. Letemur z iocunde-
 mur. q' in scā religiōis paradiso p nris ob-
 lectamētis pducit. z cōtinuo pducere nō

cessat. oē lignū pulchz visu. hoc ē scie z sa-
 piētie lumen. p qd oia uera z pulchra uis-
 dem' z cognoscam'. Nāqz pene oēs reli-
 giōsi extiterunt. q' de trinitate z de incar-
 natione z alijs excelsis misterijs alte scri-
 pserunt. Nā Aug'. qui fons ueritatis di-
 uine sapientie extitit heremita. Hierony-
 mus. Bregou'. Bernard'. Gratian' mo-
 naci. Pet' longobard'. Hugo. z Ricar-
 dus canonici. Egid' heremitan'. Tho-
 mas ordinis pdicator'. Scor' ordinis mi-
 nor' extitit. Plantauit etiā in scā reli-
 gione oē lignū ad uescendum suauē. Qd
 enī est suauē pabuluz aioz. nisi illud de
 q' inquit Lactanti'. Null' suauior. null'
 ue iocūdior aie cib' qz cognitio ueritat'.
 Et de q' ipsa testat' ueritas dicens. Nō in
 solo pane uiuit hō: sed in oī uerbo qd p-
 cedat ex ore dei. Verbu itaqz dei est illud
 summe uoluptatis pabulum. quod ho-
 minū mentes ipinguat. Sed ubi pcones
 diuini uerbi nisi in sanct' religionib' abū-
 dant. Quid ē lignū uite nisi xps in li-
 gno crucis pendēs. q' ipso testante. ē uia
 ueritas z uita. q' mortē nram moriēdo de-
 struxit. z uitā resurgēdo repauit. q' ita plā-
 tat' est in corde religiosoz. ut ex his mul-
 ti ei' stigmata uel passiōis portauerūt ue-
 stigia. Testis ē parens nri Augustin'. qui
 de seipso ait. Uulnerauit cor meuz car-
 tas tua dñe. Testis ē beatus Franciscus
 q' in corde suo stigmata habuit. Testis ē
 diua Clara de monte falcone nostri sacri
 ordinis sc' monialis. in cuius corde xps in
 cruce cū oibus ei' passiōis uestigijs car-
 neus repert' est. Testis ē etiā nostra brā
 Chustiana d' Spoleto. q' ut passiōis xpi
 pteps fieret sponte clauo suū pfodit pe-
 dem. Nicolaus etiā Tollentinas xpm in
 cruce baiulat. ut se nō nisi in cruce xpi cū-
 aplo gloriari assereret. In scā etiam reli-
 gione uelut in paradiso deliciarū. lignū scē-
 tie bōi z mali pductū est. Quale s' lignū
 in illo uoluptatis paradiso in se fuerit in
 scis litteris nō ē expressum. sed qd signi-
 ficet interpretari possum'. arbitramur qdēz
 nō absurde per ipsum utriusqz oppositi.
 bōi. s. z mali posse accipi cognitōnē. quod
 quidē ne comedere uentū fuit. non ut in
 se malum esset. cum quecunqz fecer' de-
 us. fuerunt ualde bona. Sed ut deno-
 taretur iuxta Apostoli sententiam q' non

Debeam⁹ sapere. pl⁹ q̄ oporteat sapere. ⁊ sa-
 piendū quidē sit ad sobrietatē. ⁊ in h̄ pro-
 thoplauſti errauerūt. ⁊ appetētes sciam
 dei facti sūt p̄ mandati transgressionē rei
 hoc lignū in sc̄tā religione nō cōmedit. q̄
 veni dei famuli tantū discunt quantū eis
 a superiorib⁹ permittit. Hinc Augustin⁹
 in supiorib⁹ dicit. codices certa hora pe-
 tant. eē horā qui petierit nō accipiat. Et
 adiecit sanct⁹ Moyses. Et fluuius egre-
 diebat de loco voluptatis ad irrigandū
 paradysum. Quis autē fluui⁹ iste in sc̄tā
 religione ē. nisi caritas in fratruꝝ cordib⁹
 diffusa. cui⁹ vna gutta. vt Aug⁹. inquit.
 maior ē toto oceano. Qui inde diuiditur
 in quatuor capita. qm̄ q̄tuor sunt q̄ p̄ ca-
 ritatis dilectionē q̄s complecti d̄z. deum
 sc̄z seipsum: amicū ⁊ inimicū. q̄ autē ordi-
 ne ista diligēda sunt i cōcordio exposuim⁹.
 q̄tuor itē capita. q̄tuor sūt regule. p̄ quas
 ois fundat religio. vtpote Basilij. Augu-
 stini. Bndicti. ⁊ Francisca. Et rursus q̄tu-
 or hec flumina q̄tuor sunt ordines mēdi-
 cantū. a quib⁹ ois terra. Doctrina. sc̄timo-
 nia. ⁊ diuini s̄bi irrigat̄ preconij. His q̄
 ⁊ alijs innumeris. q̄ de sancta possē⁹ re-
 ligione describere. iure ipsius p̄cones esse
 iure in ipsa degere. ⁊ alios fidei orthodxe
 ad eā accersire debem⁹. ⁊ ad eaz p̄sertim q̄
 parentis nr̄i Augustini ē. qm̄ ⁊ rōne fun-
 datoris ⁊ rōne ipsi⁹ regule excellentie. ac
 ob innumerā perfectoz viroz in ea degē-
 tium copiā. glorioſima esse dignoscit.

Ambrosi⁹ Ep̄log⁹ omnium in regula
 contentorum.

Habetis ergo viri religiosissimi di-
 ui p̄is nostri Aurelij Augustini
 p̄cellētissimos canones. ⁊ eozū
 interpretatiōes. qui q̄ salutiferi. q̄ digni.
 q̄q̄ excelsi sunt calamo explicari non pōt
 continent enī oim xp̄iane fidei firmitatē.
 cōtinent oim mandatorū virtutē. continēt
 oim p̄fectionē salutis. Docēt nāq̄ qm̄ su-
 per oia diligendus. amand⁹. ⁊ colendus
 est de⁹. Docent quō deinde dilectōe am-
 plexand⁹ est. prim⁹. q̄ pacto in monaste-
 rio in vnū cōgregati vnanimes habitare
 debeam⁹. h̄ntes cor vnū ⁊ aīaz vnā i deo
 iubent oim abdicari. pprietatē. oia habere
 cōia. ⁊ magna conditi discretiōe. nō equa-

liter oibus. q̄ nō equalit̄ valem⁹ oēs. sed
 potius vnicuiq̄. sicut cuiq̄ op⁹ fuerit. iu-
 bent distribui. Qualit̄ diuites. q̄liter pau-
 peres. qualit̄ nobiles. qualit̄ ignobiles ad
 religionē venientes tractādi sunt in mo-
 nasterio. Et insup qualit̄ ipsi se gerere de-
 beant ostendūt. Et qm̄ ois religio ad di-
 uinū cultū potissimū est instituta. Quali-
 ter ⁊ q̄ hora orandū psallendūq̄ sit in eis
 dem canonib⁹ demandauit. Subsequē-
 ter p̄cepta domandecarnis tanta mo-
 deratione instituit. vt nullis vigilijs ac ab-
 stinentijs domare corp⁹ iusserit. nisi qn̄-
 tū bone valitudini satis sit. Quantū etiā
 h̄ in loco cōpattendū esse in firmis demō-
 strauerit nescio quo pacto se potuisset ha-
 bere misericordi⁹. Sic silentiū p̄cepit ser-
 uandū. vt sine tumultu ⁊ contentiōe oia
 esse audienda iusserit. Sic contēplationi
 nos deditos esse voluit. vt magis p̄cepti
 endi diuini verbi. q̄ sumendi cibi gratia
 nobis iuberet ad mensam. psicisci. In in-
 cessu. statu. habitu. ⁊ in singulis moribus
 apposuit moderamen. Non in re solum
 sed in affectu ⁊ aspectu sic statuit pudici-
 tiā seruandā. vt abominationē esse dixerit
 de figentē oculū. Quis in corripēdis fra-
 trib⁹ modus. queve forma tenenda sit de-
 scripsit. Nihil deniq̄ p̄termisit. qd̄ ad in-
 struendas hoim mentes extiterit necessa-
 riū. Nihil omisit que ad cōseruandā vtrū-
 usq̄ hois sanitatē sunt oportuna. Perin-
 de de cōfessione peccatorū. de odio vicio-
 rum. de suscipiendis munerib⁹. de conser-
 uandis monasterij bonis. de illoꝝ vsu. ⁊
 egrotoz seruitio. de dirimendis litib⁹. de
 dimittendis iniurijs. de subditoꝝ obedi-
 entia. atq̄ reuerentia in p̄lato. deq̄ p̄e-
 latoꝝ cōditionibus. q̄ breuia ⁊ salutifera
 mandata cōscripsit. Tandē p̄ eoz obser-
 uantia deuz exorauit oipotētē. p̄clarāq̄
 ad oēs fecit exhortationē. vt ea h̄ in libel-
 lo tanq̄ in speculo. ne p̄ obliuionē aliqd̄
 negligam⁹. crebro debeam⁹ inspicere.
 O viz sc̄m. O virū celeste. O virū e celo
 missum ad hoim salutē demonstrandam.
 Hunc frēs imitemur. Hūc in patrē duce
 caputq̄ nr̄m h̄ie gloriemur. ei⁹ felicitātia
 seruem⁹ mādata. vt h̄ veri sum⁹ religiosi.
 ⁊ in eēna patria sim⁹ absq̄ fine b̄i. Amē.